

Godin Akar Aghuim

Aruamu New Testament

Contents

Matyu Osirizir Akar Aghuim	1
Mak Osirizir Akar Aghuim	66
Luk Osirizir Akar Aghuim	106
Jon Osirizir Akar Aghuim	167
Aposelbar Ingangariba	216
Akinafarir Pol Romin Nguibar Ekiamin itir Sios bagha Osirizim	276
Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korinin Nguibamin itir Sios baghava an Osiri	307
Polin Akinafarir Namba 2, a Korinin Nguibamin itir Sios baghava an Osiri	335
Akinafarir Pol Galesian Provinsin itir Sios bagha Osirizim	355
Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin itir Sios bagha Osirizim	367
Akinafarir Pol Filipain Nguibamin itir Sios bagha Osirizim	377
Akinafarir Pol Kolosin Nguibamin itir Sios bagha Osirizim	385
Akinafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamin itir Sios baghava an Osiri	393
Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamin itir Sios baghava an Osiri	399
Akinafarir Faragha Zuim, Pol Timoti baghava an Osiri	403
Akinafarir Namba 2, Pol Timoti baghava an Osiri	412
Pol Taitus bagha Osirizir Akinafarim	418
Pol Filemon bagha Osirizir Akinafarim	422
Akinafarir Hibrun Gumazamiziba bagha Zuim	425
Jems Osirizir Akinafarim	451
Pitan Akinafarir Faragha Zuim	460
Pitan Akinafarir Namba 2	469
Jonin Akinafarir Faragha Zuim	474
Jonin Akinafarir Namba 2	482
Jonin Akinafarir Namba 3	484
Jut Osirizir Akinafarim	485
Krais Akar Mogomem a Isa Azenim Gati	488

Godin Akar Aghuim

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins

Language: Aruamu

Provided by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Aruamu People

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or excerpts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

78bb7275-5ff8-5df4-a0fc-f202b8301ce6

ISBN: 978-1-5313-0446-1

Matyu Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4 plan akinafaribar faragha zui. Egha akinafarir 4 plan kaba, da Iesusin akar aghuim migia, egha dughiar Iesus nguazimin iki-ava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akinafarim, a Maria Iesus batezir dughiamin otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimin tu. Egha a ua mozimim dikavigha, uan adarazi ategha Godin Nguibamin ghuavanabo.

Ezi bizir ekar mam Matyu anekakaghasa, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akamin dagh amigha gifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimin da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelba ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akinafarir kam kamaghin en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akinafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamaghin en migia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar migirigiar Godin akam nigha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otogha gifa. Ni gansi Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10.

Ezi bizir ekar igharazir mam, Matyun akinafarim a migei, a God Bizibar Ativamin Dughiam migei. God kamaghin ifonge, Iesusin ingangarimin a bar gumamazizibar atirivimin ikiasa, eghti gumamaziziba bar an ifongiamin gin mangam.

Ezi Matyun akinafarimin aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5 pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5 ko 6 ko 7in

iti, ezi akar Iesus mighsiar mam gisin ikia, mikemeziba an iti. Ezi akar kam a guizbangira God gumamazizibar arazibar en aka. Namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumamazizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuimin gumamazibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumamazizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun migei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus dughiar abuananamin bizibar gun migei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir pu-vati. Akinafarir kam kamaghin ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me gumazir dagiaba isir Matyu, a ginighnisi. (Mt. 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamin oto

(Sapta 1:1-4:16)

Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba

(Luk 3:23-38)

1 Kar Kraisi Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim. ²Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.* ³Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningin amebam Tamar. Ezi Peres Hesronin afeziam, Ezi Hezron, Ramin afeziam. ⁴Ezi Ram Aminadapin afeziam, Ezi Aminadap Nasonin afeziam; Ezi Nason Salmonin afeziam. ⁵Ezi Salmon Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an

*1:2 (1:2) Juda uan aveghbuaba ko, me Israelin ikizir 12 plan inaziba.

amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam.

⁶Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim.[†] ⁷Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam. ⁸Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramin afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam. ⁹Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Hese kian afeziam. ¹⁰Ezi Hese kia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonin afeziam. Ezi Emon Josaia afeziam. ¹¹Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamin Israelba ghua Babilonin kalabusin ghue.

¹²Ezi me Babilonin kalabusin ghuezi, gin Jehoiakin Sealtielin afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam. ¹³Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimin afeziam. Ezi Eliakim Asorin afeziam. ¹⁴Ezi Asor Sadokin afeziam. Ezi Sadok Akimin afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam. ¹⁵Ezi Eliut Eleasarin afeziam. Ezi Eleasar Matanin afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam. ¹⁶Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam Krai a gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ¹⁷Kamaghin Abrahamin dughiamin ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamin tu, 14 plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamin ikegha ghua dughiar Israelba Babilonin nguibamin Kalabusin ikezim, 14 plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabusin ikezin ikegha ghua God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin dughiamin tuzim, uaghan 14 plan ovaviba otifi.

Maria Krai Iesus bate, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim

(Luk 2:1-7)

¹⁸Krai Iesus otzir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepin ikiasa a ginaba. Egħa aning tighar uaning inigh ikiasava amima, Maria navim asangi. Godin Duamra borim a gati. ¹⁹Ezima Josep Godin damazim derazir gumazim an averara Maria ataghragħa nighnisi. An azenimin Maria aghumsizim a daningan aghua. ²⁰Egħa a kamagħin nighnigha itima Ekiamin enselin mam irebamin kamagħin a migei, “Josep, ni Devitin ovavim, ni atiatingan marki. Ni Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godin Duam da ize. ²¹An otarim bategħtima, egħti a uan gumamazizibar arazir kuraba gin amadagħ men akurvagħam. Kamagħin ni ziam Iesus a datigh.”[‡]

²²Arazir kabanagħ kamagħin otiva, egħa Godin akam inigha izir gumazir mamin migirigiamin miraram otifi. ²³A kamagħ mikeme, “Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategħam. Egħti me ziar kam Emanuel a darigham, ziar kamin mingarim kara, ‘God e ko iti.’” ²⁴Ezi Josep daguraguimin dikavigha, Ekiamin ensel irebamin aven a mikemezi mogħin, ghua Maria inigha an iti. ²⁵A porogħamiba uari isava akuir arazitam Maria gamizir puvatigha, ghua an otarim bate. Ezi a ziam Iesus a isa a gati.

[†]**1:6** (1:6) Amizir ziar kagħ otiviziba, Israelian amiziba puvati. Me Israelin gumazibar iti. Tamar ko Rahap aning Kenanin amizimning. Rut, a Moabin amizim. Betseba Solomonin amebam uabira Israelin amizim. A faragħa Urian ike, Uria Hititin gumazim.

[‡]**1:21** (1:21) Ziam Iesus Hibrun akamin bar roghira migirigiar kam, “Ekiam, a gumamaziziba ua me iniamin gumazim.” Ziam Iesus Grighin akam. Me Hibrun akam Iesus, Josua a garisi.

Saghon itir fofozir gumaziba Iesus bagha ize

2 Maria Distrigh Judian aven itir nguibam Betlehemin Iesus bate. Dughiar kamin Herot, Atrivimin iti. Amebam Iesus batezima fofozir gumazir maba aruem anadi naghin ikegha Jerusalem ize.¹ ²Egha me kamaghin azai, “Borir Judabar Atrivimin ikiamim, amebam a batezi a managh iti? E an gun migeir mikovezim aruem anadi naghin an ganigha an ziam fasa izi.” ³Ezi Herot akar kam baregha an dighorim a bira. Ezi Jerusalem itir darazi uaghan kamaghin ami. ⁴Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumazibar diagha me akuvagha kamaghin men azai, “God Uam E Iniasa Missevezir Gumazim, an amebam managh a batam?” ⁵Ezi me ghaze, “Judian Distrighin aven itir nguibam Betlehemin, an amebam a batam. E bizir kam kamaghin a gifo, Godin akam inigha izir gumazimin osizirim kamaghin iti,
⁶‘Ni Betlehem, ni Judan nguazimin aven iti.
Ni Judabar nguibar ekiabar tongin uaghan ziam iti,
nin aven atrivir ekiatam azenim giram, egh a nan gumazamiziba Israelbagh ativagham.”

⁷Ezi Herot averara aruem anadi naghin izezir gumazibar diagha mikovezim otozir dughiam bagha men azai. A me faraghavira mikovezimin apizir dughiam gifogha, ⁸egha me isa Betlehemin me amadagha kamaghin me migei, “Ia mangi borim bativsi deraghvira rui. Ia a batoghiva ua na

bagh migirigiam amadagh. Eghti ki uaghan mangi, an ziam fam.”

⁹Me Herot baregha zuima mikovezir me faragha aruem anadi naghin ganizim, men faragha ghua borim itir danganim batogha a gisirara iti.⁸ ¹⁰Me mikovezimin ganigha bar akonge. ¹¹Egha me dipenimin aven ghua borim bato, a uan amebam Maria ko. Me tevibar pirigha avigha ghuaghira borimin ziam fe. Egha me uan mitariba kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarim gami. Me gol ko mughuriar aghuim itir boreme ko avir migharir muguriar aghuim gamim da isava a ganingi.

¹²Ezi God irebamin me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir igharazimin uamategha uan nguibamin ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipin zui

¹³Fofozir gumaziba ghuezima Ekiamin enselin mam irebamin Josep batogha a migia ghaze, “Ni dikavigh borim iniva an amebam sara inighiva ia ari Isipin mangi. Herot borim bagh ruiva amisueghti an aremeghasa. Kamaghin amizi ia mangi maghira iki mangiti, dughiar ki ua ni mikimamim.”

¹⁴Ezima Josep dikavigha borim isa an amebam inigha me dimagarir kamra Isipin ghue. ¹⁵Egha Josep Isipin ikia ghua, dughiar Herot ovengezim. Arazir kabanagh otiva Ekiamin akam inigha izir gumazir mamin akatorimin mikemezir migirigiabar min otifi. A kamaghin mikeme, “Nan Otarim Isipin itima ki an diazima a ize.”

¹2:1 (2:1) Atrivim Herot Judia ko Judian boroghin itir distrigh bar gari. Herot Atrivimin ikia, uaghan Romin Atrivir Ekiam Sisarin apemin iti.

⁸2:9 (2:9) Betlehem a Jerusalem saghon itir puvati. Aning tizim 8 kilomitan iti.

Atrivim Herot mikemezima, me borir aviribav soghezima da ariaghire

¹⁶Ezi Herot garima, fofozir gumazir aruem anadi naghin izeziba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan midorozir gumaziba amadagha, migirigiar gavgavim me ganiga, me amadima me ghua, Betlehem koma an boroghin itir nguibaba bar dar ghua borir otarir azenir pumuning ko an apengan itiba, me misozima me ariaghire. Kar ana aruem anadi naghin izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin ghua kamaghin ami. ¹⁷Arazir kabanagh otiva Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi moghin, otifi. A ghaze, ¹⁸“Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem. Reselin boriba ua itir puvati. Kamaghira a uan ovengezir boriba bagha azi. An navir amirizim inian aghua.”

Josep amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamin ize

¹⁹Herot ovengezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamin Josep bato. ²⁰Egha kamaghin a migei, “Borim misoghasa amir darazi me ovenge. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin mangi.” ²¹Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.

²²Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamin migirigiam inigha egha Galilin Distrighin ghu. ²³A ghua Galilin Dis-

trighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, “Me Nasaretian gumazim, a darigham.”

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, akam akuri

(Mak 1:2-8 ko Luk 3:1-18 ko Jon 1:19-28)

3 Dughiar kamnaghin Gumaziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumaziba itir puvatizir danganimin ikia akam akuri. ²Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh.”^{††} ³Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, “Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.’”

⁴Jon kemelin ariziba ingarizir korotiaba aghuigha asizir inim uan ivariam ike. An odeziba ko ruarimin haniba api.^{‡‡} ⁵Ezi gumazamiziba, me Jerusalemin nguibar ekiam ko Judian Distrigh ko Jordanin danganimin ikegha, bar a bagha zui. ⁶Me iza uan arazir kurabar gun migeima, Jon Jordan dipamin me rue.

⁷Egha a gari, Farisiba ko Sadyusibar men avirim a gumaziba ruer danganimin izi. Ezi a kamaghin me migei, “Ia kuruzir divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa? ⁸Ia navim girazir arazibar amu. ⁹Egh ia pura uarigh nighnigh suam ‘E Abrahamin ovaviba.’ Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin

^{**2:22} (2:22) Herot ovengezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrigh Galili ko Distrigh Judian gari. A 10 plan azenibar atrivimin ike.

^{††3:2} (3:2) Ziar kamning, “Kingdom Bilong God” o “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.”

^{‡‡3:4} (3:4) Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Akar 2 King 1:8in itimin gan.

ovavibar min otivighamin gavgavim iti. ¹⁰Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.

¹¹“Ezi ki ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam. ¹²A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.”

Jon Iesus rue

(Mak 1:9-11 ko Luk 3:21-22)

¹³Ezi dughiar kam Iesus Galilin Distrigh ategha Jon a ruasa, Jordanin dipamin zui. ¹⁴Ezi Jon an anogorogha ghaze, “Ni manmagh sua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!” ¹⁵Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, “Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamin, God ifongezir araziba dar gin tighiti, da otivam.” Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

¹⁶Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipam ategha azenimin ize. Ezi overiam kuiaghrizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighegha izaghira a gisin apera. ¹⁷Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge.”

Satan Iesus gifarasa a gakaghoru

(Mak 1:12-13 ko Luk 4:1-13)

4 Dughiar kamin Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa dan-ganir gumaziba itir puvatizimin ghu. ²Ezi Iesus 40 plan arueba ko dima-

garibar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi. ³Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da Bretin Rubuzibar min otogh.”

⁴Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumamaziziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.”

⁵Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemin ghua a isa Godin Dipenimin pin mar anefa. ⁶Egha Satan a migei, “Ni oragh, Godin Akinafarim kamagh migei, ‘A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham.’ Kamaghin ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh uabi ekunigh.”

⁷Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim ua kamaghin migia ghaze, ‘Ni uan Ekiam God a gifariva, a gakaghonti, a nin nighnizimin gin mangangan marki.”

⁸Ezi Satan ua Iesus inigha ghua migh-siar bar pin itir mamin ghua nguazir kamin kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze, ⁹“Ni tevemning apirigh nan ziam feghtima, bizir kaba ki bar da ni daningam.”

¹⁰Ezi Iesus a migia ghaze, “Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamagh migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.”

¹¹Ezi Satan Iesus ataghizi enselba iza an akura.

Iesus Galilin Distrighin ingari

(Mak 1:14-15 ko Luk 4:14-15)

¹²Ezi Iesus orazi, me Jon Gumaziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distrighin ghu. ¹³Egha a Nasaretin nguibam

ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam dipar ekiam Galilin dadarimin Sebulun ko Naptalin nguazir asizimin iti.[¶] ¹⁴ Arazir kabanagh otiva fomira Godin akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin otifi. A ghaze, ¹⁵ “Ia gumazamizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam a tuavir ongarimin zuim boroghira itir danganim ko Jordanin dipar dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazir aviriba uaghan an aven iti. ¹⁶ Kar, gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven itiba, me angazangarir ekiamin gani. Egha gumazamizir ovengamin mitatemin aven ikeziba, angazangarim me gisira.”

Iesus akar aghuim akuri

(Sapta 4:17-9:34)

Iesus suren gumazir 4 plan diazi, me an gin zui

(Mak 1:16-20 ko Luk 5:1-11)

¹⁷ Dughiar kamin Iesus ingarim foregha akam akura gumaziba me migia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh!”

¹⁸ Ezi Iesus Galilin dipar dadarimin ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me “Pita” a garisi. A uan dozim Endru ko, aning iver ekiaba dipamin da kuri. Aning osiriba isa da amadir gumazimning. ¹⁹ Ezi Iesus aning migia ghaze, “Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumaziba iniam.” ²⁰ Ezi aning an akam

baraghavira, uan iveba ategha an gin zui.

²¹ Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningin api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botin mamin iti. Men iveba dighoraghrezi, me dar toribar kiri. Ezima Iesus aning diazima, ²² aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusin gin zui.

Iesus akam akura arimariabar kiri

(Luk 6:17-19)

²³ Ezi Iesus Galilin Distrigh bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim akura, men arimariaba akirava men mikarzi-ibar itir bizir osimtiziba a uaghan da gefi. ²⁴ Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezima gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghreziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa.^{§§} ²⁵ Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin itir darasi ko Distrigh Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrigh, ko Jordanin vongin itir danganimin itiba me an gin arui.

Iesus mighsiamin akam akuri

5 Iesus gari avirir ekiam an gin izima a mighsiar mamin anabogha, egha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

[¶]**4:13** (4:13) Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomira Galilin dipar dadarimin ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti.

^{§§}**4:24** (4:24) Judan Nguibam Romin gavmanin apengan itir dughiamin, kantri Israel a Romin Provinsin ekiam Sirian aven iti.

^{*}**5:1** (5:1) Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Matyu 13:2 ko 24:3 koma Luk 4:20in gan.)

Iesus gumazamizibar sure gami

(Luk 6:20-23)

²Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze,[†] ³“Ia Godin damazimin ia fo ia an bizibagh asa, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Kamaghin ian naviba deragh. ⁴Ia datirighin azia itir gumaziba, ia bar akuegham. Kamaghin ian naviba deragh. ⁵Ia gumazir uan gavgaviba ko zibaba fer puvatiziba, God nguazim bar ia daningam. Kamaghin ian naviba deragh. ⁶Ia gumazir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri, God ian mitiriam a givagham. Kamaghin ian naviba deragh. ⁷Ia gumazir apangkuvim igharazibar itiba, God ian apangkuvam. Kamaghin ian naviba deragh. ⁸Ia gumazamizir navir averiar zueziba, ia Godin ganam. Kamaghin ian naviba deragh. ⁹Ia gumazamizir adariba ko midoroziaba ageviba, me ‘Godin Boriba’ ia darigham. Kamaghin ian naviba deragh. ¹⁰Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagha osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iananam. Kamaghin ian naviba deragh. ¹¹Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza arazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, egha migirigiar ifavarir aviriba ia gasi, kamaghin ian naviba deragh. ¹²Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti. Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi. Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh.”

Ia amangsizim ko angazangarimin min iti

(Mak 9:50 ko Luk 14:34-35)

¹³Ezi Iesus ua me migia ghaze, “Ia gumazamiziba bar me bagha, amangsizimin min iti. Ia uan isingtizim ateghtima e manmaghin a damuti a ua singigham? Amangsizir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a isi nguazimin anekunigh a dikabinam. ¹⁴Ia mati nguazir kamin angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekier mam mighsiamin iki modoghan kogham. ¹⁵Egha gumazitam lam tam a gaborogha a isa mine-tamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazir dipenimin itiba bar me gisiragham. ¹⁶Nin angazangarim kamaghira isightima, gumaziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam.”

Moses Osirizir Arazibar akaba

¹⁷Egha Iesus ua migia ghaze, “Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam. ¹⁸Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogham, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otogham. Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham. ¹⁹Kamaghin amizi, gumazir manam

[†]5:2 (5:2) Matyu 4:23-25 koma 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamaghin e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimin aven Iesus migirigiar bar ruarir 5 pla akuni, sapta 5-7in itir migirigiar ruarim a 5 plan kabar faragha otifi, ezi 4 pla ikiavira iti. Akar sapta 5-7in itiba a mighsiar mamın ikia da akuni.

Moses Osirizir Arazitamin kuragh egh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazi men sure damuva, gumazir kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam. ²⁰ Kamaghin ki ia migei, ia Godin ifongiamin gin tighan koghiva ian arazir aghuiba Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuiba dagh afiraghan kogham, eghti ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.”

Iesus akabar kirir arazim migei

(Luk 12:57-59)

²¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha gifa egha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamin otivam. ²² Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari, a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamin atar suam, a gumazir onganim, a helin avir ekiamin mangam.

²³ “Egh ni ofa damusi ofa gamir danganimin mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtizim iti, ²⁴ egh ni uan ofaba ofa gamir danganimin dar atigh. Eghiva uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning.

²⁵ “Egh nin apanim ni inigh kotiamin mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti

jas ni inigh polisin agharim datightima, polis ni inigh kalabuziam datigham. ²⁶ Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.”

Iesus poroghamiba uari bakeir arazibav gei

²⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki. ²⁸ Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam ni amizir mamin gara paza a ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamin aven, a ko a gamigha gifa.

²⁹ “Eghti nin damazir guvimin itim ni gami, ni arazir kuram damighti, anesigh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutughti, ni arazir kuratam damighan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isiva helin anekunigham. ³⁰ Eghti nin dafarir guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutugh deragham, egh ni arazir kuratam damuan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isi helin anekunigham.”

Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba ataghraghan kogham

*(Matyu 19:9 ko Mak
10:11-12 ko Luk 16:18)*

³¹ Egha Iesus ua migia ghaze, “Me fomira kamaghin migei, ‘Gumazir manam uan amuim ataghraghsi, an a bagh akinafarim osirigh egh anetegham.’ ³² Ezi ki kamaghin ia migei, Gumazir manam uan amuimin garima, a gumazir igharazitam ko akuiz puvatizi a pura anetaki, gumazir kam uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti amizir kam gumazir igharazitamin ikiam,

a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amizir pam ataghizimin ikiva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

**Iesus ghaze, ia bizibav kim egh
guizbangira darigh Godin
Nguibamin akakaghan marki**

³³ Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara. ‘Ia ifariva Godin Nguibamin akakagh mikiman marki. Egh ia Ekiamin damazimin migeir akamin mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’ ³⁴ Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibam akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim. ³⁵ Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar ekiam. ³⁶ Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigħam, o ghurghurighan kogħam. ³⁷ Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira’ o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghbir migirigiaba.”

**Iesus ghaze, arazir
kuraba ikarvaghan marki**

(Luk 6:29-30)

³⁸ Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavin damazim a gasighasighi, egħti

me uaghan an damazim gasighasigham. Egħti tav tavin ataritam asighi, me uaghan an ataritam asigham.’ ³⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviatam apezeghti, ia koviar vuem sara a daningigh. ⁴⁰ Egħti tav ian korotiar azenan azuim bagħ ia isi kotiam datighi, ia uaghan uan aven azuir korotiam sara a daningigh. ⁴¹ Egħti tav uan biziba iniasa ni bagħa gavgava ghaze, ni an biziba atera an aku tuavir asizitamin mangam, egħti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin angī. ⁴² Egħti tav biziba bagħ ian azangsighi, ia a daningī. Egħti gumazitam pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akirim ragħ a gasan marki.”

**Iesus ghaze, ia uan
apanibagh ifongegħ**

(Luk 6:27-28 ko 6:32-36)

⁴³ Egħa Iesus migia ghua ghaze, “Ia oraki, me fomira kamaghin migei, ‘Ia uan namakabagh ifongegħ, egh pazi uan apanibar amu.’ ⁴⁴ Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegħ, egh me bagħ Godin azang, egħti God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar, men apangkuvigham. ⁴⁵ Arazir kam kamaghin ian akagħam, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itim, ia an boribara. Guizbangira, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisisi. Egħa an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi. ⁴⁶ Egħti ia gumazir ia ifongezibagh ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami. ⁴⁷ Egh ia dughiam isi uan adarazira aning, egh ian arazir manam igharaz

³⁸5:43 (5:43) Migirigiar uan akar gumazibara ifongegħamim Wok Pris 19:18in iti. Ezi akar uan apanibagh ifongegħan kogħamim itir danganim e a gifozir puvati. Pura Lo 7:2, ko 20:16; koma Song 139:21-22in gan.

darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami! ⁴⁸Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibara dagh ami moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

Iesus igharazibar akurvazir arazim migei

6 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezitam inighan kogham.

²“Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuir kam an gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami moghin. Ia men min damuan marki. Kamagh amir darazi, me gumazamizibar damazibar uan araziba akakaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ³Ia asaghasazitamin akurvaghsi, ian agharir guvim arazir kam damuti, agharir ikiriam arazir kam gifoghan kogham. ⁴Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir aghuim ikaragham.”

Iesus God ko migeir arazibagh eghari

(Luk 11:2-4)

⁵Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko mikimasa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir

aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ⁶Egh ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamin mangi tiam asaragh, egh modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.

⁷“Ia God ko mikimsiva migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir puvatizir darazi me moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar amuam, eghti kamaghin God me baragham. ⁸Ia me ami moghin damuan marki. Guizbangira, bizir ia puvatiziba, dughiar ia tighar uan Afeziam da bagh an azangsighamim, ana dagh fogha gifa.

⁹“Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim:

‘En Afeziar uan Nguibamin itim,
nin ziam bar zue,

ezi arazir kuraba an saghon iti.

¹⁰Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim,
a izi.

Eghti nin Nguibamin itir darasi nin ifongiamin gin zui moghin,
e uaghan nguazir kamin nin ifongiamin gin mangam.

¹¹Eghti ni e datirighin damamin dagheba da isi e daning.

¹²Eghti me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin,

ni en arazir kuraba gin amang.

¹³Egh e ateghti, e osimtizibar aven ikiti bizitam en navim biraghtima,
e arazir kuratam damuan kogham.

Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.”[¶]

¹⁴“Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir arazir kuraba gin amangti, ian Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam. ¹⁵Ia men arazir kuraba gin amangan koghtima, ian

¶6:13 (6:13) Fofozir gumazir maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.”

Afeziam uaghan ian arazir kuraba gin amangan kogham.”

Iesus dagheba ataghrazir arazibav gei

¹⁶Egha Iesus ua migia ghua ghaze, “Ia dagheba ataghrazir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghrazir dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer puvatigha pughpurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ¹⁷Eghti ia dagheba ataghrazir dughiamin, ia borem uari aghiva uan guaba ru, ¹⁸eghti gumaziba ia dagheba ataghrazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziar danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

Iesus biziba akumakuir arazibav gei

(Luk 12:33-34)

¹⁹Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamin, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughregham. Eghti okimakiar gumaziba biriba akar da okimam. ²⁰Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghtima, da mazigh, akughran kogham. Eghti okimakiar gumazitam biritam akarighiva da oke-meghan kogham. ²¹Danganir manam nin bizir aghuiba iti, danganir kam nin navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam.”

Damazim a namnamin angazangarim

(Luk 11:34-36)

²²Egha Iesus migia ghua ghaze, “Damaziba, da lamin min namnamin

angazangarimin min iti. Damazim deragham, angazangarim bar nin namnam gizivaghti, ni arazir aghuibar amuam. ²³Eghti nin damaziba ikuvigham, nin namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nin angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.”

Ingangarir gumazitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham

(Luk 16:13)

²⁴Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ingangarir gumazitam, ingangarir gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghivira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran kogham.”

Ia pamten biziba bagh dighorim isiva dagh nighnighan marki

(Luk 12:22-31)

²⁵Egha Iesus migia ghua ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan nivafizibagh nighnigh mikiman marki, inir manatam uan nivafizim avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin namnam ti inibagh afira. ²⁶Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvati, egha da dar pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba me ganidi. Ezi ian dabirabim ti kuarazibar dabirabim gafirazir puvati? ²⁷Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

²⁸“Ia tizim sua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Me in-

gangarir ekiatam gamir puvati. Egha me korotiatam isamizir puvati. ²⁹Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikiava an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ³⁰E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ³¹Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, 'E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam ramam? O, e inir manatam ikegham?' ³²Gumazir God gifozir puvatziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam. ³³Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghivira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuibar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam. ³⁴Kamaghin amizi, ia pamten gurumizaraghan bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba."

**Ia munen araziba tuisighan marki,
egh suam, men araziba ikufi**

(Luk 6:37-38 ko 6:41-42)

7 Egha Iesus ua kamaghin migei, "God ia tuisigh ian kuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki suam, men araziba ikufi. ²Ia me tuisigha men ikurvagha ami moghira, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham. ³Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer

ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? ⁴Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, 'Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim asigham?' ⁵Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.

⁶"Ia God baghavira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghrigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinnan marki. Da pura da dikabinigham."

**God bizir aghuiba isiva, gumazir a
ko migeibar aningam**

(Luk 11:9-13)

⁷Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ⁸Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, a biziba batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh akuigham. ⁹Eghti ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangtima, ia ti dagiatam a daningam? Puvati. ¹⁰Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati.

¹¹"Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Egh ia kamagh deraghvira fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumazir a ko migeibar aningam.

¹²"Kamaghin, ia arazir aghuir igharaz darazi me ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu."

Tiar akar asuvazim ko aroghezim

(Luk 13:24)

¹³Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar aroghezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamin zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui. ¹⁴Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi.”

Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan

(Luk 6:43-44 ko 13:25-27)

¹⁵Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan. Me ia gifarsi migirigiar aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui. ¹⁶Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba. Gumaziba ter ataghataritamin wainin ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati. ¹⁷Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati. ¹⁸Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir aghuitam bateghan kogham. ¹⁹Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri. ²⁰Kamaghin amizima, ia men arazibar gan fofogh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba, o akar aghuim akurir gumaziba. ²¹Ia kamaghin nighnighan

marki, gumazamizir ‘Ekiam, Ekiam’ na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumazir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. ²²Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, ‘Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri.’ Egh mikim suam, ‘E nin ziamin duar kuraba batoke,’ egh mikim suam, ‘E nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.’ ²³Eghti ki Dughiar kamin bighvira me mikim suam, ‘Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!’”

Dipenir ingangarir arazir pumuning

(Luk 6:47-49)

²⁴Egha Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari. ²⁵Ezi amozim izima, aperiaam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghrizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati. ²⁶Ezi gumazir manam nan akam baregha an gin zuir puvati, a mati gumazir onganamin min gigimin uan dipenim okore. ²⁷Ezi amozim izima aperiaam otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri.” ²⁸Iesus migirigiar kabav mikemegha givazima, gumazamizir avirir ekiam digavir kuram gami. ²⁹Me fo, Iesus Judan arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gumazir ziar ekiam itir mamin min men sure gami.

**Iesus lepa itir gumazim
gamizi, a ua dera**

(Mak 1:40-44 ko Luk 5:12-14)

8 Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui.[§] ² Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimming apirigha a migia ghaze, “Ekiam, ni fueghiva na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham.”^{***} ³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghin migiavira itima, gumazir kamin lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera.^{††} ⁴ Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni oragh, ni batozir bizir kamin gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumaziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

**Iesus midorozir gumazimin
ingangarir gumazimin
arimariam a gifa**

(Luk 7:1-10)

⁵ Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamin aven ghu. Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiam iza, Iesus gaghora ghaze, ⁶ “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimin iti. An soroghafariba bar ariaghire, ezi a mizazir kuram barasi.” ⁷ Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a ua deragham.” ⁸ Ezi midorozir gumazir ekiam

Iesusin akam ikaragha a migia ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan ingangarir gumazim deragham.” ⁹ Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, da nan apengan iti. Ezi ki me migei, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikimam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragh.” ¹⁰ Ezi Iesus migirigiar kam baregha, digavir kuram gami. Egha ragha a ko izir gumazibav gia ghaze, “Ki bar guizbangira ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamin ganizir puvati.

¹¹ “Ki ia migei, gumazamizir avirim uan nguibabar aruem anadir danganim ko aruem ghuaghiri danganim ategh, izi Abraham ko Aisak ko Jekop dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven dakozimin daperagh damam.” ¹² Egh God faragh uan Nguibamin ikiasa misevezir darazi, God me batuegh me isiva danganir mitatem me akunigham. Eghti me tuangiva arangiva atariba kuskugh danganir kamin ikiam.” ¹³ Egha Iesus 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiam migia ghaze, “Ni mangi. Bizir ni nighnizir gavgavim itim, a ni bagh otogham.” Dughiar kamra, gumazir kamin ingangarir gumazim ua dera.

[§]8:1 (8:1) Akar Matyu 5:2in itimin gan.

^{**}8:2 (8:2) Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. An arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an gantima an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Wok Pris 13 ko 14in gan.

^{††}8:3 (8:3) Judabar akar mam ghaze, gumazim arimariam lepa ikitima ni an suiragh, ni uaghan Godin damazimin mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egha Godin damazimin mizezir puvati. A gumazimin arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera.

**Iesus Pitan ivozir amizim
gamizi, a ua dera**

(Mak 1:29-31 ko Luk 4:38-39)

¹⁴Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin mikarzim an feima, an aria dakozim girighav iti. ¹⁵Ezi Iesus an dafarim suirazima, an arimariam maghram anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isai.

**Iesus gumazamizir avirim
gamizi, me ghuamaghe**

(Mak 1:32-34 ko Luk 4:40-41)

¹⁶Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me batozima, me an akamin gumazamiziba ataghrasi. Ezi Iesus arimariaba itir gumazamiziba bar men arimariaba agifa. ¹⁷Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, “A uabi e bativir arimariaba ko mizaziba da batoghezi, da ghue.” Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa, arazir kabagh ami.

**Iesus uabin gin
mangamin arazibav gei**

(Luk 9:57-60)

¹⁸Egha Iesus garima, avirir ekiam anekufa. Ezi a uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipam giregh vongin mangam.” ¹⁹Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.” ²⁰Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazibar Otarim danganir dakuamiba puvati.” ²¹Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni faragh na amamangatightima, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.” ²²Ezi Iesus a migia ghaze, “Marki. Ni nan gin izi,

gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi.”

Iesus migeima, aminir ekiam gifa

(Mak 4:36-41 ko Luk 8:22-25)

²³Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui. ²⁴Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti. ²⁵Ezi an suren gumaziba agaghuragha a migei, “Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!” ²⁶Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?” Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gavgavim aning ganingizi, aminim givazima, dipam uam amiraghiri. ²⁷Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

**Iesus gumazir pumuningin
duar kuraba batoke**

(Mak 5:1-17 ko Luk 8:26-37)

²⁸Ezi Iesus ghua Galilin ongarir dadarimin vongin itimin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. Egha iza gumazir pumuning duar kuraba apazimning bato. Aning matmatin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aningin atiatigha tuavir kam garuir puvati. ²⁹Egha aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni tizim ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?” ³⁰Ezi dar bizir ekiar mam mong saghon apa iti. ³¹Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakaghora ghaze, “Ni e batosi, kamaghin ni e ateghtima, e mangi dar bizir munamin aven mangam.”

³²Ezi Iesus me migia ghaze, “Ia mangi.” Ezima duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue.

Ezi dar bizir ekiar kam puv ara ghua davarir kurar mamin ghuaghira dipam apa bar ariaghire. ³³Ezi gumazir dabar gariba men ganigha ara ghue. Me ghua nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari. ³⁴Kamaghin amizi, nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

Iesus gumazir soroghafariba aremezim akirizi, a ua dera

(Mak 2:1-12 ko Luk 5:17-26)

9 Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto. ²Ezi me soroghafariba aremezir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus men garima, me nighnizir gavgavim itima, a kamaghin arimariar gumazir kam migei, "Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba gin amada." ³Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba Iesusin migirigiar kam baregha kamagh uariv gia ghaze, "Gumazir kam Godin danganim inigha kamaghin migei."

⁴Ezi Iesus men nighnizibagh fogha givagha kamaghin me migei, "Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami? ⁵Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikav-

igh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. ⁶Eghti ki ia kamaghin foghasa ki ifonge, Gumazibar Otarim, a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti." Iesus kamaghin mike-megha soroghafariba aremezir gumazimin gara kamaghin a migei, "Ni dikavigh uan akuriam inigh uan dipenimin mangi!" ⁷Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu. ⁸Ezima gumazamiziba arazir kamin ganigha bar digavir kuram gami. Egha me Godin ziam fa ghaze, "Godra gavgavir kam isa gumazibagh anidi."

Iesus Matyun diazi, an an gin zui

(Mak 2:13-17 ko Luk 5:27-32)

⁹Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni nan gin izi." Ezima Matyu dikavigha an gin zui.

¹⁰Ezi Iesus dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagha amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba ko api.^{††} ¹¹Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, "Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?"^{¶¶}

¹²Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, "Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. ¹³Ia mangi, Godin Akinafarir osizirim da fofozim inigh. Ki ia ofa gamir arazibagh ifongezir puvati.

^{††}9:10 (9:10) Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim (Mak 2:15) Marazi ghaze Iesusin dipenim.

^{¶¶}9:11 (9:11) Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romin gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romin itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize.

Nan ifongiamra kara, ia arazir aghuibar gumazir igharazibar amu.” Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumamazir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

**Iesus dagheba ataghrazir
arazim migei**

(Mak 2:18-22 ko Luk 5:33-39)

¹⁴ Ezi Jon Gumaziba Ruer Gumazimin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, “Manmaghin amizi, e ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghrazima, nin suren gumaziba dagheba ataghrazir puvati?” ¹⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nighnigh. Gumazitam amuimin ikisi damu, uan adarazi ko ikitima, me ti amughamugh, dagheba ataghraghan kogham. Puvati. Me dagheba ataghrazir dughiam iti. Gumazitaba gin izi, gumazir kamin aku mangiti, a me ategham, eghti dughiar kamin me dagheba ataghraghan.

¹⁶ “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghuritam porogha a isamizir puvati. A kamagh damigh gin korotiar kam rueghtima, inir avizir korotiar bibizim apirizim akuvaghiva korotiar ghurim bar anebigham. ¹⁷ Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam agurighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva anangva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isa asizir inir igiabaram azui, eghti aning virara deraghvira ikiam.”^{§§}

**Iesus guivir aremezim gamizi,
a ua dikafi. Egha uaghan
amizir mamin arimariam agifa**

(Mak 5:22-43 ko Luk 8:41-56)

¹⁸ Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko migiavira itima, gumazir dapanir ekiair mam iza Iesusin boroghin tevemning apirigha kamaghin a migei, “Nan guivim datirighrama areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a ua dikavigham.”

¹⁹ Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an suren gumaziba a ko zui.

²⁰ Ezima amizir mam, a 12 plan azenibar, zurara ghuzim bati. Amizir kam Iesusin girakirangin iza an korotiar avizimin suira. ²¹ A kamaghin nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham.”

²² Ezi Iesus ragha an gara a migia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamaghin, nin arimariam gifa.” Dughiar kamra, amizir kamin arimariam gifa.

²³ Ezi Iesus ghua gumazir dapanir ekiair kamin dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighbagh ivima, gumamaziziba azia niginir ekiam gami. ²⁴ Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, “Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghin migeima, me a dipofi.

²⁵ A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi. ²⁶ Ezi Iesus amizir bizir kamin eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

^{§§}9:17 (9:17) Judaba asizir memeba misoghava dar iniba isava dar dipav kivizibagh ami, egh me da inigh wainin dipabar aghuam. Wainin oviziba, me igiamra da mirmirighiva, da isiva wainin misevibar aghuam, egh aneteghti a dughiatabar ikegham. Egh wain, onanim itir dipamin otogham. Wain memen inir kamin aven iki buv mangi, egh memen inir ghurim abigham. Me wainin misevir bar igiam a gurighti, wain deravira iki, egh inir igiam abighan kogham.

**Iesus gumazir damazir
okavirizir pumuning, ko
gumazir migeir puvatizir
mam, me gamizi, me ua dera**

²⁷ Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” ²⁸ A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aning azai. “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?” Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.” ²⁹ Ezi Iesus uan dafarim isa aning damazimning gatigha kamaghin migei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan.” ³⁰ Ezi aning damaziba kuiaghrezi, aning ua gari. Ezi Iesus aning anogorogha aning migia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tavin mikiman marki.” ³¹ Puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamin gun bar distrighin kamin itir gumamazibav keme.

³² Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumamaziziba migeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa. ³³ Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi gumamaziziba digavir kuram gamua ghaze, “Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati.” ³⁴ Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi.”

**Iesus ingangarim isa uan
suren gumazibagh anidi.**

(Sapta 9:35-10:42)

Iesus gumamazizibar apangkufi

³⁵ Ezi Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, men God ko migeir dipenibar aven ghua, gumamazizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. ³⁶ A gumamazizir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima, me osimtizibar aven arua, mati sipsipba ghuaviba puvatizir moghin iti. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. ³⁷ Egħa a uan suren gumazibav gia ghaze, “Dagher bar avirim anigha givagħa azenimin iti. Ezi ingangarir gumazir da iniamin aviriba puvati. ³⁸ Kamaghin, ia azenir kamin ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumaziba amangtima, me an azenimin mangi, dagheba iniam.”

12 plan suren gumazibar ziaba

(Mak 3:13-19 ko Luk 6:12-16)

10 Ezi Iesus uan suren gumazir 12 plan diazi, me izima, a duar kuraba batoghiva arimariar gumamazizibar itibar akiramin gavgavim me ganingi. ² Aposelin 12 plan ziabara kara: Men faragħa zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozim Andru. Ko Jems, Sebedin otarim, ko an dozim Jon, ³ Filip ko Bartolomyu ko Tomas ko Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfiusin otarim, ko Tadius, ⁴ ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas

*9:27 (9:27) Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumamaziziba Iniasa Misevezim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelba gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, “Devitin Otarim.”

Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningzim.

**Iesus ingangarim isa, 12
plan aposelbagh anidi**

(Mak 6:7-13 ko Luk 9:1-5)

⁵Ezi Iesus gumazir 12 plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, “Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangan marki. Egh Samarian nguibar ekiabar mangan marki.”[†] ⁶Ia sipsipin ovengezir Israelin ikizimin itiba bagh mangi. ⁷Ia mangi, akam akun suam, ‘God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha gifa.’ ⁸Ia mangi gumazamizibar arimariaba agiva; egh gumazir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumazibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumazamizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inizim ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumazamizibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham.

⁹“Ia gol tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki. ¹⁰Ia daruamin dughiaabar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatam o difizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumaziba, me damamin dagheba, me da isi me daning.

¹¹“Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitamin angsiva, ia deraghvira azangsigh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi, dughiar ia nguibar kam ategh mangamim. ¹²Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin an aven itir daraziv kim, ‘God deragh ia damuam.’ ¹³Egh gumazamizir dipenir kamin itiba, ia gifueghiva

ia inighti, ia me ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh. ¹⁴Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, eghti dughiar ia dipenir kam o nguibar kam ataghraghamim, ia uan dagaribar itir mineziba apisigh.”[‡] ¹⁵Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin Dughiamin, God gumazamizibar arazir kuraba tuisighiva, eghti gumazamizir nguibar kamin itiba iniamin osimtizim, a Sodom ko Gomora uan arazir kuraba bagh inizimin osimtizim bar a gafiragham.”

Osimtizir aviriba otivam

(Mak 13:9-13 ko Luk 21:12-17)

¹⁶Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia oragh, ki sipsipbar min ia isava afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti ia kuzuzibar araziba iniva deravira bizibagh nighnigh ia gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazibar amu, kamaghin ia arazir kuratam damusi nighnighan marki. ¹⁷Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh uan God ko migeir dipenibar ia fozorogham. ¹⁸Egh me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar mangam. Egh ia akar aghuimin gun gumazir ekiar kabav kim. Egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia uaghan me mikim. ¹⁹Egh me ia inigh kotiamin mangitima ia atiating kamaghin nighnighan marki, ‘E migirigiar manatam damuam? O, e manmaghin men akaba ikarvagham?’ Puvati. God uabi dughiar kamin ia mikimamin akaba ia daningam. ²⁰Ia uari mikiman

[†]**10:5** (10:5) Kar Iesusin migirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar 10:5-42in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei.

[‡]**10:14** (10:14) Suren gumaziba arazir kam damutima, nguibar ekiamin itir gumazamiziba gan fogh suam, me arazir kuram gami. Mak 6:11 ko Aposel 13:51in gan.

kogham, puvati. Ian Afeziamin Duamra, ian akatoribar aghu mikimam.

²¹ “Gumaziba uan aveghbuaba isi kot darighiva, egh me misoghiva arimighrisi me mikimam. Eghti afeziaba kamaghira uan boribar amuam. Eghti boriba uan afeziaba ko amebaba pazi me damuva, me misoghti, me arimighrisi, gumazibav kimam. ²² Eghti gumaziba bar nan ziam bangin ian ikuvigham. Me bar paza ia damuti, eghti gumazamizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin otoghamiba, God men akurvagham. ²³ Egh gumazamiziba nguibar ekiair mamin pazi ia damuti, ia ari nguibar ekiair igharazimin angi. Ki guizbangira ia migei, ia Israelin nguibar ekiair kabar aven damuamin inganariba, da givaghan koghtima Gumazibar Otarium uamategham.

²⁴ “Suren gumazitam uan tisa gafirazir puvati, ezi ingangarir gumazitam uan gumazir ekiam gafiraghan kogham. ²⁵ Eghti suren gumazim uan tisan min otoghiva, egh deragham. Egh ingangarir gumazim uan ekiamin min otoghiva, a uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul a isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghin fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an adarazi darigham.”[¶]

Gumaziba Godrama atiatingam

(Luk 12:2-7)

²⁶ Eggha Iesus migia ghua ghaze, “Gumaziba pazi ia damuti, ia men atiatingan marki. Bizir mogomebar aven ikeziba, bar azenim giram. Eghti migirigiar aven ikeziba, gumaziba bar dagh fogham. ²⁷ Ki mitatemin ia mikemezir akaba, ia angazangarimin dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun gumazamizibav kim. ²⁸ Ia gumazir namnar kinibav

sozibar atiatingan marki. Me ian duabav sueghan kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isiva avimin aning gasighasighamin gavgavim iti. ²⁹ Ia fo, gumaziba kuarazir dozir pumuning wan toean virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifueghan koghtima, kuarazir katam nguazim giran kogham. ³⁰ Eggha God uaghan ian dapanir ariziba dar pone, eggha a bar deraghavira ia gifo. ³¹ Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekevegha dagh afira.”

E Iesusin adarazir ikiva aghumsighan kogham

(Luk 12:8-9)

³² Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anav, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam a nan anav. ³³ Eghti gumazitam gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan anav puvati, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.”

Ia Iesus bar a gifuegh, faragh anetigh

(Luk 12:51-53 ko 14:26-27)

³⁴ Ezi Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia nighnigha ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kamin ize. Ezi ia kamaghin nighnighan marki. Ki adariba ko midoroziba givasa izezir puvati. Puvati. Ki midorozir sabam inigha ize. ³⁵ Ki bizir kam bagha ize, ki gumazim damuti, a uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin

[¶]10:25 (10:25) Ziam Belsebul, a Satanin ziar mam. Matyu 12:22-28in gan.

apanimin ikiam, eghti amizir pamin itim uan ivozir amebamin apanimin ikiam.
³⁶ Gumazimin anababa uari, an apanim ikiva, an ikuvigham.

³⁷ “Gumazir manam uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arigha, a guizbangira nan namakam puvati. Egha gumazir manam uan otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a nan namakam puvati. ³⁸ Egh gumazir manam uan ter ighuvir an ovengamim a gisagh-pugha nan gin zuir puvati, a nan namakam puvati.[§] ³⁹ Ezi gumazir manam deravira uan ikirimirim anekiriva, gumazir kam gin ikian kogham. Eghti gumazir manam na bagha nighnigha uan ikirimirim akirizir puvati, a guizbangira ikirimirim bativam.”

Gumazir manam Kraisin adarazi deragha me gami, a uan ivezir aghuim iniam

(Mak 9:41)

⁴⁰ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir manam ia inigha arazir aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Egha gumazir na inimizim, a Godin na amadazi ki izezim a ini.
⁴¹ Eghti gumazitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitamin akurvaghase, egha Godin akam inigha izir gumazir kamin akua uan dipenimin ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitamin akurvaghase, egha gumazir aghuitam inigha uan dipenimin

ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam.
⁴² Eghti tav suam, ki Iesusin suren gumazitamin akurvaghisi, egh pura dipar orangtizim a isiva suren gumazir ziaba puvatizir katam a danigam, bar guizbangira ki ia migei, God gumazir kam ivezir aghuim a daningam.”

Iesus bar tinara

(Sapta 11:1-16:20)

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue

(Luk 7:18-35)

11 Ezi Iesus akar kaba uan 12 plan suren gumazibagh ganiga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

² Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazimin ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada. ³ Egha me migia ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin azang, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

⁴ Ezi Iesus men azangsiziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam, ⁵ ‘Gumazir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba ua dikavima, ezi gumazir onganarazibagh amiba akar

§10:38 (10:38) Romin gavman, nguibar gumazir igharaziba koma pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me dui. Me faragh uan ter ighuvim gisagh-pugh mangi danganir me misevizimin otogham. Iesus akar isin zuir kamin uan suren gumazibav gia ghaze, tina guizbangira an suren gumazimin otivsiva uaghan ovengamin nighnizim iki.

aghuim barasi.’** ⁶ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itim, an nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti an navir averiam deraghti a bar akuegham!”

⁷ Ezi Jonin suren gumaziba an ategha ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav gei, “Ia gumaziba itir puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ghurunir aminim vaimin ganasa ghue? Puvati. ⁸ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamin ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti. ⁹ Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamin ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. ¹⁰ Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’ ¹¹ Ki guizbangira ia migei, Jon Gumazibar Ruer Gumazim, gumazir nguazimin itiba, bar me gafira. Ezi gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikia ziaba bar puvatizim, a bar Jon gafira.

¹² “Jon Gumaziba Ruer Gumazimin dughiamin ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Arazim iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba a ganidi.†† ¹³ Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamin tu. ¹⁴ Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh,

‘Godin akam inigha izir gumazim Elaiza izam,’ kar a Jon baghavira migei. ¹⁵ Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁶ “Eghti ki datirighin itir gumazamizibar arazibar gun mikimsiva akar isin zuir manam mikimam? Me boribar min biziba amadir danganimin apiaghav ikia uarir dei,

¹⁷ ‘E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.’

¹⁸ Datirighin itir gumaziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ ¹⁹ Ezi Gumazibar Otaram izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.’ Me kamaghin migeima, gumazamiziba men gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim.”

Navibagh irazir puvatizir gumazamiziba, me bar ikuvigham

(Luk 10:13-15)

²⁰ Iesus nguibar ekar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamin nguibar kabar gumazamizibar atara ghaze, ²¹ “Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Bet-saidan nguibamin itir adarazi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh

**11:5 (11:5) Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghamim dughiam, arazir kaba otivam. Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4in gan.

††11:12 (11:12) Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romin gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam.

amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava aguruava, egha uan arazir kamin uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki.

²²Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham.

²³Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Helin avim magiram. Ezi gumazitam ti Sodom in nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai. ²⁴Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Sodom in izim gafiragham.”

Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam

(Luk 10:21-22)

²⁵Egha dughiar kamin Iesus kamaghin migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazibar aka. Kamaghin ki ni minabi. ²⁶Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”

²⁷Egha Iesus ua kamagh migei, “Nan Afeziam biziba bar ada isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otirim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otirim uabira, koma gumazir Otirim ifuegha Afeziam isava men akaziba, merara Afeziam gifo. ²⁸Ia, gumazir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam. ²⁹Ia na da fofozim iniva nan migirigiabar apengan iki, egha mati temer ruarir me bulmakauningin tuemn-

ing gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi dikabiragha, egha ki gumazibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam. ³⁰Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osemezir puvati.”

Farisiba Sabatin dughiam bagha Iesus adoghadosi

(Mak 2:23-28 ko Luk 6:1-5)

12 Egha Iesus Sabatin dughiar mamin uan suren gumaziba ko, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. An suren gumaziba mitiriam men azima, me witin ovizir maba kuara da api. ²Ezi Farisiba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan, arazir nin suren gumaziba amim, en Judabar Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan kogham.”[†] ³Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ezi Devit Godin Averenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bret inigha uan adarazi ko me aneme. E fo, me bretin kam raman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin kam ramam. ⁵Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Godin Dipenimin aven Sabatin me ingaram. Me ingara, egha Godin damazim arazir kuraba puvati. ⁶Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti. ⁷Egha Godin Akinafarimin aven itir migirigiabar mam ghaze, ‘Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan

[†]**12:2** (12:2) Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamin ingangarir mam, a dagher andiziba iniamin ingangarim. Ni, Kisim Bek 34:21 in gan. Farisiba ghaze, Iesusin suren gumaziba arazir kamin gin zuir puvati.

kinibagh ifongezir puvati.' Ia migirigiar kam gifogha, egha ia pura osımtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai.⁸ Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."

**Iesus gumazir dafarir ekonezim
Sabatin dughiamin a gamizima a dera**

(Mak 3:1-6 ko Luk 6:6-11)

⁹Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiar mamin ghua God ko migeir dipenimin aven ghu. ¹⁰Ezi gumazir mam dipenir kamin aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghin an azai, "Moses Osirizir Araziba manmaghin migei? E Sabatin dughiamin gumazibar arimariabar akiram, o puvatigham?" ¹¹Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ian tongin itir gumazitam, a sip-sipin mam ikitima, egh Sabatin dughiamin sipsipin kam mozitamin magirigh-tima, eghti a ti mangi uam anesigham, o? ¹²E fo, gumazimin ikirimirim sip-sipin ikirimirim bar a gafira! Kamaghin amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamin gumazibar akurvaghäm." ¹³Egha a gumazir kam migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi gumazim uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuemin min, ua dera. ¹⁴Ezi Farisiba dikavigha God ko migeir dipenim ategha uari akuvagha Iesus misoghasa tuaviba buri."¹⁵

**Iesus a guizbangira Godin
ingangarir gumazim**

¹⁵Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi gumamazizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera.

¹⁶Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun igharazibav kiman markiam. ¹⁷A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme,

¹⁸"Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,

egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonghe.

Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikim suam,

dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.

¹⁹Gumazir kam atar dagarvagham kogham.

Me tuavibar an tiarim baragham kogham.

²⁰Egh ighurunir gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar dipirighan kogham,

egha lamin pamtem isir puvatizim, an anemungeghan kogham.

Egh kamaghira, a gavgaviba puvatizir gumamazizibar asughasugh deravira me damuam.

A kamaghira damu mangi, arazir aghuiba dar amutima

da bar azenim giramin dughiam otogham.

²¹Eghti Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir gavgavim an ikiva uarir akurvaghäsa a mizuam ikiam."

**Me ghaze, Iesus Belsebulin
gavgavimin ingari**

(Mak 3:20-30 ko Luk 11:14-23 ko 12:10)

²²Dughiar kamin me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus

¹⁵12:14 (12:14) Farisiba ghaze, arimariaba agevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agevi, kamaghin me a baseme, egha a misueghasa tuaviba buri. Luk 13:14 ko Jon 5:16-18in gan.

gumazir kam a gamizima a deragha ua migia egha uaghan gari. ²³Ezi gumazamiziba digavir kuram gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?”^{§§}

²⁴Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a ganingizi, ezi a gavgavir kamin duar kuraba batosi.”^{*}

²⁵Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamagh me migei, “Kantrin tamin gumaziba uari tuiragh uarira uariv soghiva, eghti men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamira itir darazi o nguibar vamira itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghiva, eghti men dabirabim ikuvigham.

²⁶Eghti kamaghira e fo, Satan uabi uabi batoghiva, an adarazi uari tuiraghiva, egh a managh gavgavim inigh bizibagh ativam. ²⁷Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tina ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. ²⁸Eghti ki Godin Duamin gavgavim inighiva duar kuraba batoghti, eghti bizir kam ian akaghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

²⁹“Eghti gumazir manam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghvira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

³⁰“Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumamaziziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.

³¹“Kamaghin amizi, ki ia migei, gumamaziziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighti, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. ³²Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gin izamin dughiamin, an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

Temer kuraba ovizir kuraba bati

(Luk 6:43-45)

³³Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ni temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh ni temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uaghan ikiam.

³⁴Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar min iti! Egh manmagh migirigiar aghuitam mikemegham? Puvati. Ian navir averiabagh izivazir nighniziba dar amara ian akatoribar otifi. ³⁵Gumazir aghuim, an navir averiamin aven nighnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven nighnizir kuraba a gizifa, egha amara arazir kurabagh ami. ³⁶Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men migirigiar nighniziba puvatiziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham. ³⁷God gin nin migirigiabagh nighnighiva, ni tuisigham, eghti nin migirigiabara ni damutima, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.”

§§12:23 (12:23) Akar Matyu 9:27in itimin gan.

*12:24 (12:24) Belsebul uaghan Satanin ziar mam.

Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai

(Mak 8:11-12 ko Luk 11:29-32)

³⁸ Ezima Judabar arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni mirakelin arazi-tam damuti, an otoghti e fogh suam, ni guizbangira Godin ingangarim gami.”

³⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kamin itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam. ⁴⁰ E fo, Jona arueba ko dimagarir pumuning ko mikezimin osirir ekiar mamin navir averiamin ike. Ezi kamaghira Gumazibar Otarim arueba ko dimagarir pumuning ko mikezimin nguazimin aven ikiam.[†] ⁴¹ Eghti God Kotin Dughiamin, Niniven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Nineven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira! ⁴² Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kamin saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin, God gumazamizibar Kotim Damuamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.”

Duar kuram uamategha ize

(Luk 11:24-26)

⁴³ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, ⁴⁴ egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti. ⁴⁵ Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar paz ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghira amizim, gumazamizir kurar datirighin itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazi ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Terara Iesusin amebam ko doziba

(Mak 3:31-35 ko Luk 8:19-21)

⁴⁶ Iesus me migiavira itima, an amebam ko doziba iza dipenimin azenimin ikia a ko mikimasa. ⁴⁷ Ezi gumazir mam a migia ghaze, “Ni gan, nin amebam ko doziba azenimin tuivighav ikia ni ko mikimasa.”[‡] ⁴⁸ Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?” ⁴⁹ Egha uan suren gumazibar akagha ghaze, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara. ⁵⁰ Gumazamizir nan Afeziar uan Nguibamin itim ifongezir

[†]12:40 (12:40) Ni Jona 1:17in gan. Godin akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun migia ghaze, a ghua nguibar ekiar Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira.

[‡]12:47 (12:47) Fofozir gumazir maba mikovezir pumuningin (*) tongin itir migirigiar kabar ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin da osiri, eghti da Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa.

arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

**Iesus witin oviziba akurir
akar isin zuim migei**

(Mak 9:14 ko Luk 8:4-8)

13 Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin aperaghav iti. ²Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamaghin a kurir mamin biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar dadarimin tuivighav iti. ³Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghin migei, “Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akurava arui.” ⁴A da akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. ⁵Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. ⁶Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misingi. ⁷Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. ⁸Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100 plan oviziba misevima, maba 60 plan oviziba misevima, maba 30 plan oviziba misefi. ⁹Tina kuarimning iti, an oragh.”

**Iesus nighnizir tizim ikia,
akar isin zuibara migei**

(Mak 4:10-12 ko Luk 8:9-10)

¹⁰Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuibar gumazamizibav gei?” ¹¹Ezi

a me ikaragha ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati. ¹²Godin akabagh fozir gumazim, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama inigham. ¹³Men damaziba gara, egha me bizitamin gari puvati. Egha me oragha, me bizitamin mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamin tugha akar isin zuibar me migei. ¹⁴⁻¹⁵Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumazamizir kaba bagha guizbangira otifi. A kamaghin mikeme.

‘Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,

ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba kome.

Me kamaghin amima, God ghaze, marki,
men damaziba bizitamin ganighai,
men kuariba oreghai.

Ezi men naviba kuighrizima me
migirigiabagh foghava

egha navibagh iragha na bagha izima,
ki ua me inigha me gamizima me
deraghai.

Me kamaghin damuan aghua,
kamaghin me zurara oraghiva,
egh deragh bizitamin mingarim gi-
foghan kogham.

Me zurara ganiva, egh deragh bizitamin
ganighan kogham.’

¹⁶Ezi ia, ian damaziba bizibar gari,
ezi ian kuariba akam barasi. Kamaghin
ia bar akongegh! ¹⁷Ki guizbangira ia
migei, fomira Godin akam inigha izir gu-
mazir aviriba ko gumazir aghuir aviriba,
me ia datirighin garir bizibar ganamin
ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir

¶13:3 (13:3) Kar Iesusin migirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamin, migirigiar aviriba dar iti.

puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati.”

Witin akar isin zuimin mingarim

(Mak 4:13-20 ko Luk 8:11-15)

¹⁸Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia datirighin oragh, gumazim witin oviziba akunizir akar isin zuimin mingarimra kara. ¹⁹Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam baragha anebizir puvatiziba, me witin ovizir tuavim girezibar min ami. Me Godin akam barazima, Satan zuamira izava me oraghizir akaba me dama, da ini. ²⁰Ezi witin ovizir dagiabagh isin itir nguazim gireziba, da gumaziba Godin akam baragha zuamira nighnizir gavgavim an ikia bar akonge. ²¹Ezi men biba puvati, egha dughiar bar otevimra iti. Eghti gumazitaba izi Godin akam bagh pazi me damuva osimtiziba me darightima, me zuamira God ategham. ²²Ezi witin ovizir benir dikonibar tongin ireziba, kar gumaziba Godin akam baraghava, egha uaghan nguazir kamin osimtizibagh nighnigha, egha uaghan dagiar aviriba iniassa nighnisi. Ezi bizir kaba Godin akaba iki-agharihizima da misevir puvati. ²³Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba, kar gumazir Godin akam baragha deragha anebigha a gifoiziba. Gumazir kabanagh dagheba misefi, maba 100 pla, maba 60 pla, maba 30 plan oviziba misefi.”

Ogher kuraba azenimin otivizir akar isin zuim

²⁴Egha Iesus uam akar isin zuir mamin kamagh me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati gumazir mam witin ovizir aghuiba uan azenimin da akuni. ²⁵Ezi gumazamiziba akuima gumazir witin oviziba akunizimin apanim iza ogher kuramin oviziba isa witbar tongin da akunigha ghu. ²⁶Ezi witba gin aguigha misivasava amima,

me gari ogher kurar kam uaghan iti. ²⁷Ezi azenir kamin ghuavimin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, ‘Gumazir ekiam, e ghaze ni witin ovizir aghuiba uan azenim mikini. Manmagh amizima, ogher kurar kam uaghan otifi?’

²⁸“Ezi a me migia ghaze, ‘Nan apanir mam arazir kam gami.’ Ezi an ingangarir gumaziba an azai, ‘Ni ifueghitima, e mangi ogher kam suagham?’ ²⁹Ezi a ghaze, ‘Marki. Ia ogher kuraba asighsuva, uaghan witba asiam. Kamaghin da asian marki. ³⁰Ia da ateghtima da mar witba ko aghung, mangi dagheba iniamin dughiamin otogh. Eghti ki ingangarir kam damuamin gumaziba kamagh me mikimam, “Ia ogher kurar kam faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar amu. Eghiva ia witba iniva da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham.””

Mastetin ovizimin akar isin zuim

(Mak 4:30-32 ko Luk 13:18-19)

³¹Egha Iesus akar isin zuir igharazir mamin me migia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arizimin ovizimin min ami. Gumazir mam mastetin ovizim inigha ghua uan azenimin anakuni. ³²Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar min ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamin an azenimin itir zuravarir mabagh afiragham. A tememin min aghungigham, eghtima kuaraziba iziva an aguabar mikonibar ingaram.”

Yisin akar isin zuim

(Luk 13:20-21)

³³Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, flauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi flauan kam gin bar bui.”

**Iesus Godin akam akar
isin zuibara anakuri**

(Mak 4:33-34)

³⁴ Iesus gumamazizibav geir migirigiaba, an akar isin zuibara da akuri. Egha a migirigiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isin zuibara me migei. ³⁵ Fomira Godin akam inigha izir gumazim kamagh migia ghaze, “Ki akar isin zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamin da modogha iza datirighin tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghin an akar isin zuir kabagh ami.

**Ogher kurabar akar
isin zuimin mingarim**

³⁶ Egha Iesus gumamaziziba ategha ghua dipenimin aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gin iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isin zuimin mingarimin gun e mikimam, o?”

³⁷ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazibar Otarim. ³⁸ Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumamazizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanin gumamaziziba. ³⁹ Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarim gumaziba. ⁴⁰ Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam givamin dughiamin, me kamaghin damuam. ⁴¹ Gumazibar Otarim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven itir gumamaziziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham. ⁴² Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti

me avir kamin ikiva arangiva atariba kuskugham. ⁴³ Eghti dughiar kamin gumamazizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, me aruemin min sigham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

**Bizir ivezir bar pin
kozimin akar isin zuim**

⁴⁴ Egha Iesus migia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pin kozim isava azenimin nguazimin aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga, dagiaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.”

**Manmaniar ivezir bar pin
kozimin akar isin zuim**

⁴⁵ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagiar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui. ⁴⁶ Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pin kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagiaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.”

Ivemin akar isin zuim

⁴⁷ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Akar isin zuir mam kamakin. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamin ghuaghira, osirir guar aviriba, dar akome. ⁴⁸ Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri. ⁴⁹ Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuibar tongin me amisivam. ⁵⁰ Egh me me isiva, avir ekiamin me akunam. Eghti me

avir ekiar kamin iki, arangiva atariba kuskugham.”

⁵¹Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kamin mingarim gifo?” Ezi me ghaze, “Are.” ⁵²Ezi a kamaghin me migei, “Kamaghin amizi, gumazir manam Judan arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mamin ghuavimin min ami. A uan dipenimin aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi.”

**Nasaretin itir darazi Iesusin
aghuagha, akiribagh ragha a gasara**

(Mak 6:1-6 ko Luk 4:16-30)

⁵³Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha ⁵⁴uan nguibamin ghu. A ghua men God ko migeir dipenimin aven ghugha, Godin akamin gumamazizibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh ami? ⁵⁵E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba. ⁵⁶An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghin a manmagh bizir kabanagh damuti, da otivam.” ⁵⁷Me kamagh migia navir averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migia ghaze, “Godin akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimin aven, a ziaba puvati.” ⁵⁸Me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati.

**Herot ghaze, Iesus ti Jon,
Gumaziba Ruer Gumazim**

(Mak 6:14-29 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)

14¹⁻²Dughiar kamin Galilin Distrighin Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregha, kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti, Gumaziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Bizir kam bagha a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”[§]

³⁻⁴Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot migiavira ikia ghaze, “Ni arazir kuram gamua uan dozimin amuim inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati. ⁵Egha a Jon misueghti an aremeghasava nighnisi. Egha a gumamazizibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim.

⁶Ezi aruer mamin gumazir maba iza Herotin gara, an amebam a batezir dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasin guivim men guamin ighiam gami. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge. ⁷Egha Herot overiam dafarim an akua kamaghin a migei, “Bar guizbangira, ni bizitizim gifonge, ki a isiva ni daningam.” ⁸Ezi Herodias nighniziba uan guivim ganingi, ezi guivim ghua kamaghin Herot migei, “Ni Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin dapanim isiva itaritam dafagh a inigh izi na daningigh.”^{**}

⁹Atrivim akar kam baregha bar oseme. Egha a fo, a uabi akar gavgavim gumazir a ko itibar damazimin a gamigha, bizir kamin aghumsizim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba akar

§**14:1-2** (14:1) Herotin kamin ziar mam Antipas. A Galilin Distrighin gari. An afeziam atrivimin itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2in gan.

****14:8** (14:8) Herodias uan guivim ko, aning deraghvira foghasa, Jon guizbangira areme, kamaghin amizi aning ghaze, ni an dapanim isiva itarim datigh a inigh izi ga daningigh.

gavgavim me ganingizima me guivim mikemezir moghin ami. ¹⁰A gumazir mam amadazima, a ghua kalabusin midorozir gumazibav geima, me Jonin firim atu. ¹¹Egha Jonin dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a isava a ganingi. Ezi an a inigha ghua uan amebam ganingi. ¹²Ezi Jonin suren gumaziba iza an namnam inigha ghua anerefa. Me anerefagha egha ghua Iesus mikeme.

**Iesus dagheba isa 5,000
gumazibagh aningi**

*(Mak 6:31-44 ko Luk
9:10-17 ko Jon 6:1-13)*

¹³Ezi Iesus orazi, me Jonin firim atuzima an ovenge, ezima a nguibar kam ategha kurim inigha gumaziba itir puvatizir danganir mamin ghu. A uan suren gumaziba ko ghu. Ezi gumamazizir avirim orazima, a kagh ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui. ¹⁴Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, avirir bar dafam iti. Ezi a men apanguva men areir gumazibar arimariaba agefi.

¹⁵Aruem gevima, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, "Kar gumaziba itir puvatizir danganim, ezi aminim pirasava ami. Kamaghin ni gumamaziziba amadaghti, me mangi nguibabar uari bagh daghebagh ivez."

¹⁶Ezi Iesus uan suren gumaziba kamagh me migei, "Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daningigh." ¹⁷Ezi me ghaze, "E dagher aviriba itir puvati. Kar 5 plan bretba ko osirir pumuningra."††

¹⁸Ezi a ghaze, "Ia bretin maba ko osirinning inigh izi." ¹⁹Ezi Iesus gumamazibav geima, me grazim gapia. Ezi a 5 plan bretba ko osirir pumuning inigha egha kogha overiamin gara Afeziam

minabi. Egha bretba bigha uan suren gumazibagh aningi. Ezi an suren gumaziba da isava gumamazizibagh anidi. ²⁰Ezi gumamazizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Egha dagher naba itima, me da akuvagha 12 plan akirabagh aghui. ²¹Gumazir amezibar dibobonim 5,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

Iesus dipam gisin tugha zui

(Mak 6:45-52 ko Jon 6:16-21)

²²Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamin vongin mangi. A uabi iki gumamaziziba amadagham. ²³A gumamaziziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti. ²⁴Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarim men botin misosi. ²⁵Ezi aminim tiasasava amima, Iesus dipam gisin tugha uan suren gumaziba bagha zui. ²⁶Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoi. Egha me ghaze, kar aser mam. Egha atiatiava arai. ²⁷Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!"

²⁸Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, "Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam." ²⁹Ezi Iesus ghaze, "Ni izi." Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui. ³⁰A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiati dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, "Ekiam, ni nan akuragh!"

³¹Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghin Pitan migei, "Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?"

††14:17 (14:17) Judaba ingarir bretba ekevezir puvati. Da en skonbar min gari. Ezi bretin 5 pla, gumazir pumuningra damam.

³² Egħa aning me gatin botin ghuavan-abo, ezi aminim pura gifa. ³³ Ezima botin itir gumaziba Iesusin ziam fa ghaze, “Bar guizbangira, ni Godin Otarim!”

**Iesus Genesaretian arimariar
gumazir aviribar arimariaba agifa**

(Mak 6:53-56)

³⁴ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugħa, ghua Genesaretin nguibamin otifi. ³⁵ Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo. Egħa akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me arimariaba itir darazi bar me ingha Iesus bagħa ize. ³⁶ Egħa me a gakaghora ghaze, a men asugħtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiam suiziba, men arimariaba gifa.

**Godin araziba Judan
ovavibar arazibagh afira**

(Mak 7:1-13)

15 Dughiar kamin Farisin maba ko Judan arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ategħa Iesus bagħa ize. Egħa me kamagh an azai, ² “Manmagħhin amizi, nin suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir puvati? Egħa me damasa uan dafariba ruer puvati.”^{‡‡}

³ Ezi Iesus men akam ikaragħa kamagh me migei, “Manmagħ amigha ia Godin arazibar gin zuir puvati, egħa uan arazibar gin zui? ⁴ E fo, God ghaze, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baregh men apengan iki’, egħa ghaze, ‘Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemegħti, ia gumazir kam misuegħti, an aremegħ.’ ⁵ Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvagħsi dagiaba atigha, egħa ua gin aningin akuragħan aghuagħa, kamaghin

aning migei, “Ki guan akuragħasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.” ’ A kamaghin mikimiva, amebam ko afeziam ginighnigh deragh aningin akurvagħan kogħam. ⁶ Ia kamaghin amuava, ian arazir kabar, ia Godin araziba ategħa, uan ovavibar araziba faragħa darisi. Egħa Godin akam gamima, a mati pura bizim.”

⁷ Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam ingha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin migei, ⁸ “Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egħa men naviba ko nighniziba bar sagħon iti. ⁹ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egħa ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.”

**Iesus Godin damazimin
mizezir bizibav gei**

(Mak 7:14-23)

¹⁰ Egħa Iesus gumazamizibar diazima me a bagħa izima a kamaghin me migei, “Ia oragh, egħ deragh nighnigh! ¹¹ Bizir gumazibar akatoribar ikegħa ghuagħiriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumazibagh amima, me Godin damazimin mize.” ¹² Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghin a migia ghaze, “Ni ti kamaghin fos, Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha men muriaba bar ikufi?”

¹³ Ezi Iesus me ikaragħa ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti. Egħa bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam. ¹⁴ Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okaviriziba, egħa me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi.

^{‡‡}15:2 (15:2) Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egħa bizir mizirizitamin suighan aghua. Kamaghin amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, egħ Godin damazimin zuegh, egħ dagħebar amam.

Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamin akakagh, egh aning virara mangi mozimin magirigham.”

¹⁵ Ezi Pita Iesusin azai, “Ni gumazamiziba mikemezir akar isin zuimin mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?”

¹⁶ Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mirara fozir puvatighavira iti.” ¹⁷ Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi.

¹⁸ Ezi bizir akatoribar otiviba da nighnizimin ikegha ize. Egha da gumazibagh amima, me Godin damazimin mize. ¹⁹ Ki gumazibar nighnizibar otivir bizir kabanagh migei, nighnizir kuraba, ko gumaziba misogharizir araziba, ko gumaziba ko amiziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okimakiar araziba, ko kotiar gumazibagh ifarir araziba, ko gumazibar zibagh asighasizir araziba.

²⁰ Arazir kaba gumazibagh amima, me Godin damazimin mize. Gumaziba dafariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin damazimin mizezir puvati.

Kenanian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti

(Mak 7:24-30)

²¹ Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin nguazimin ghu. ²² Ezi Kenanian amizir mam danganir kamin ikegha iza kamaghin dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasighasisi.”

²³ Ezi Iesus migirigiatam a ikarvazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a migia ghaze, “Amizir kam diaghdiaha en gin izi. Ni anemadaghti a mangi.”

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikara, “God Israelbar akurvaghasavira na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghin iti.” ²⁵ Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza, tevimning apirigha aviragha uan guam nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.”

²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gumazimin boribar dagheba inigh afiabav kinam.” ²⁷ Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guizbangira migei. Ezi afiaba uaghan uan ghuavimin dakozimin apengan itir dagher muzemziariba api.” ²⁸ Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim migei, “Amizim, nin nighnizir gavgavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezima dughiar kamra an guivim ua dera.

Iesus arimariaba itir gumazir aviriba, men arimariaba agifa

²⁹ Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin dipar dadarimin zui. Egha ghua mighsiar mamin anaboghava apera. Ezi avirir ekiam a bagha izi. ³⁰ Egha suer kurabar ko, damazir okaviriziba ko, soroghafarir ikiziriziba ko, migeir puvatiziba ko, arimariar igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusin suemningin boroghin me ariki. Ezi a bar men arimariaba batozima, me ua dera. ³¹ Ezi gumazamiziba garima, migeir puvatiziba migei, soroghafarir ikiziriziba ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okaviriziba ua gari, ezi me nighnizir aviribagh ami. Egha me Israelin Godin ziam fe.

“15:26 (15:26) Iesus amizir kam dikabinasava amir puvati. A kamaghin ifonge, a faraghavira Godin akar aghuim isiva Israelin adarazir aningigh, eghti gin igharaziba oragham. Kamaghin Iesus akar isin zuir kam gamua ghaze, Israelba boribar min itima, igharazir darazi afiabar min iti. Da afiar atiaba puvati, en afiar e ko dipenibar akuiba. Ezi Iesus amizir kamin nighnizir gavgavimin garava an akura.

Iesus dagheba 4,000 plan gumazibagh aningi

(Mak 8:1-10)

³²Ezi Iesus uan suren gumazibar di-azi, me izima a kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram.” ³³Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar danganir gumaziba puvatizim. E managh Bretin aviriba inigh avirir ekiar kam daningam?” ³⁴Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh Bretin iti?” Ezi me ghaze, “E 7 plan Bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.”

³⁵Ezi Iesus gumazamizibav geima, me nguazim gapia. ³⁶Ezi a 7 plan Bretin rubuziba ko osiriba inigha God min-abagha da biagsueghe da tuiragha uan suren gumazibagh aningi. Ezi suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi. ³⁷Ezi me bar apa izifa. Ezi dagher naba itima, me da isava 7 plan akirabagh aghui. ³⁸Gumazir ameziba, men dibobonim 4,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati. ³⁹Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan nguazimin ghu.

Me Iesus migia ghaze, a mirakelin tam damuam

(Mak 8:11-13 ko Luk 12:54-56)

16 Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagha izi. Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighti, an otoghti me kamaghin fogham, a guizbangira Godin ingangarim gami. ²Ezi a kamaghin men migirigiaba ikaragha ghaze, “Ia guaratizibar

ghaze, overiam aghevezi, ezi gurumin dughiam deragham. ³Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha pizima, aruem aghevezi, ezi ia ghaze, amozim datirighin izitima, dughiam deraghan kogham. Guizbangira, ia overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamin otivir arazibar gara da abizir puvati.^{§§} ⁴Gumazamizir dughiar kamin itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategha ghu.

Farisiba ko Sadyusibar yisin akar isin zuim

(Mak 8:14-21)

⁵Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin gari, me Bretin tam inian okinighniki. ⁶Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravira gan.” ⁷Ezi an suren gumaziba maghira uarira uariv gia ghaze, “E ti Bretin tam inigha izezir puvatizi, ezi a kamaghin yisin bizimin e migei.” ⁸Ezi Iesus me migeir migirigiabagh fo, egha me migia ghaze, “Ia gumazir nigh-nizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv gia ghaze, e Bretin puvati? ⁹Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki Bretin 5 pla inigha gumazir 5,000 pla dagheba me ganingi. Me amezi, ezi ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh nighnisi, o puvati? ¹⁰Egha ia ti fo, ki Bretin 7 pla inigha gumazir 4,000 pla dagheba me ganingi. Ezi gin men dagher naba itima, ia akiraba man-

^{§§}**16:3** (16:2-3) Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati.

maghin dagh aghui? ¹¹ Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki bret-bagh nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan.” ¹² Ezi me akar kam baregha fo, Iesus bret bagha amir yisin migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha, egha ghaze, ia akar kaba bagh devavira uari bagh gan.

Pita Iesusin gun migei

(Mak 8:27-30 ko Luk 9:18-21)

¹³ Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamin uan suren gumazibar azai, “Gumazamiziba manmaghin migei, Gumazibar Otarim a tina?” ¹⁴ Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin akam inigha izir gumazir mam.” ¹⁵ Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?”

¹⁶ Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Krais, God Ua E Iniassa Misevezir Gumazim. Ni Godin zurara ikiavira itimin Otarim.”

¹⁷ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam migirigiar kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh. ¹⁸ Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevemim Gavgavim an suiragh anepirighiva a gasighasighan kogham.” ¹⁹ Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamin kiba isiva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimin a ikeghti, eghti God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimin bizir manam a firighiti, eghti

God uan Nguibamin uaghan kamaghira a firigham. ²⁰ Egha Iesus pamten uan suren gumaziba anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniassa Misevezim.”

Iesus ovengasa, egha uan suren gumaziba migia ghaze, me uaghan an amir araziba, dar amuam

(Sapta 16:21-20:34)

Iesus ghaze, an ovegh ua dikavam

(Mak 8:31-9:1 ko Luk 9:22-27)

²¹ Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me migia ghaze, a Jerusalemin mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judabar arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimin bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mizekimin a ua dikavigham. ²² Ezi Pita akar kam baregha Iesus inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Bar puviratigham. Arazir kaba ni bativan kogham.” ²³ Ezi Iesus raghrigha kamaghin Pita migei, “Satan, ni na gitagh! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnzir puvati, kamaghin ni nan tuavim apiri.”

²⁴ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim gisaghpuh nan gin izi. ²⁵ Gumazir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. ²⁶ Gumazitam nguazimin itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham?

*16:18 (16:18) Grighin akamin aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam.

Bar puvati. A izevir manamin uan duam bagh anereningam? Bar puvati. ²⁷Guizbangira, Gumazibar Otariim uan enselba ko, uan Afeziamin angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kamin ivezim isi gumazamiziba vaghvagh men araziba bagh me daningam. ²⁸Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumazibar Otariim, Atrivir Ekiamin min otogh ua izam.”

Iesusin mikarzim igharagha oto

(Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36)

17 Ezi 6 plan arueba givazima, Iesus Pita koma Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiar mamin anabo, egha me uarira iti. ²Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharagha oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamin min sira. ³Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei. ⁴Ezi Pita kamaghin gara, egha Iesus migia ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki averpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁵Pita migiavira itima, ghuariam angazangarimin min isiragha me avara. Ezi ghuariar kamin aven me tiarir mam barazima a kamaghin migei, “Kar nan Otariir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁶Me kamaghin oragha, egha me bar puv atiatiagha tevibar pirigha uan guaba nguazimin akuigha ireghav iti. ⁷Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghin me migei, “Ia dikafigh atiatingan marki.” ⁸Ezi me dikavigha ua tavin garir puvati, Iesus uabira iti.

⁹Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migia ghaze, “Ia irebamin min ganizir bizim, bar an gun tav mikiman

marki. Egh iki mangi Gumazibar Otariim ovegh ua dikavigham.”

¹⁰Egha me an azai, “Manmagh sua Judan arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Mi-sevezir Gumazim gin izam?”

¹¹Ezi a me ikaragha ghaze, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar kiram. ¹²Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumaziba a gifozir puvati, egha uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumazibar Otariim arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram iniam.” ¹³Iesus kamagh migeima me fo, a Jon Gumaziba Ruer gumazimin gun migei.

Iesus otarir mam da duar kuram batoke

(Mak 9:14-29 ko Luk 9:37-42)

¹⁴Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mikezim inigha ghua gumazamizir avirir ekiam bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin boroghin tevimning apirigha egha ghaze, ¹⁵“Ekiam, ni nan otarimin apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri. ¹⁶Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura.”

¹⁷Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghin migei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba koma nighniziba bar derazir puvati. Ki dughiabar manmaghin ia ko iki-ava egha ian osimtiziba ateri? Ni uan otarim inigh kagh izi.” ¹⁸Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arimariam maghira gifa.

¹⁹Ezi Iesusin suren gumazibara gin iza kamaghin an azai, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁰⁻²¹ Ezi a me migia ghaze, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangira ia migei, ian nighnizir gavgavim zuravarim mas-tetin ovizitamin min ikiva, ia mighsiar kam mikim suam, ni sivagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia nighnizir gavgavim iki, ia guizbangira biziba bar dar amuam.”[†]

Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam

(Mak 9:30-32 ko Luk 9:43-45)

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin uari akuvaghava kamaghin me migei, “Me Gumazibar Otarim isiva gumazibar agharim datigham. ²³ Eghti me a misueghti an aremeghiva, egh dughiar mikezimin a ua dikavigham.” Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme.

Iesus Godin Dipenimin ivezim aningi

²⁴ Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguibar ekiam Kaperneamin otivigha itima, Godin Dipenimin takis isir gumaziba, Pita bagha iza kamaghin an azai, “Ian tisa ti uaghan Godin Dipenimin takis anidi, o?” ²⁵ Ezi Pita ghaze, “Are.”

Egha dipenimin aven zuima, Iesus maghira an azai, “Saimon, ni manmaghin nighnisi? Nguazir kamin atriviba takisin aviriba isa, egha me te da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin igharazibar gumaziba da takisba isi?” ²⁶ Ezi Pita ghaze, “Me gumazir igharaziba da takisba isi.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Kamaghin amizima, men adarazi uari

takisbar aningan kogham. ²⁷ Eghti me en ataran koghsiva, ni mangi dipamin akezim akun. Egh osirir ni faraghvira guraghamim, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin gantima a ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isiva me daningigh.”

God Bizibagh Ativamin Dughiamin, tina ziar ekiam iniam

(Mak 9:33-37 ko Luk 9:46-48)

18 Dughiar kamin Iesusin suren gumaziba iza kamaghin an azai, “Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam iniam?”[‡]

² Ezi Iesus borir mamin dia, ezi a izima a men tongin anesara. ³ Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir dozir kabar min otoghan kogh, egh ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ⁴ Gumazir uabi dikabiragha, egha borir dozir kamin min itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam ikiam. ⁵ Egh gumazitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi.”

Nighnizir gavgavibagh asighasizir bizir kuraba

(Mak 9:42-48 ko Luk 17:1-2)

⁶ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, a bar ivezir kuram inigham. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir konim mikinighti an aremegham.

[†]17:20-21 (17:20-21) Fofozir gumazir maba nighnigha ghaze, migirigiar mam uaghan vezin kamin iti. A kamakin: “Duar kurar kaba batozir arazir vamira. E dagheba ataghragh egh uaghan God ko mikimam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuaviba puvati.”

[‡]18:1 (18:1) Matyun osiziribar aven, Iesusin migirigiar ruarir dibobonim 5 pla gami. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35in aven itiba, da arazir Iesusin gin mangamin gumamaziziba deragh uari damuamibav gei.

⁷“Ki ghaze, gumazir nguazimin iki-ava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam!

⁸“Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a makunigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham. ⁹Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighiva, anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva helin avim mikinigham.

¹⁰⁻¹¹“Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim. [†]Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.”[§]

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim

(Luk 15:3-7)

¹²Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100 plan sipsipba ikiam, eghti vamira oveghti, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A 99 plan sipsipba mighsiamin da ategh egh mangi ovengezir kam buriam. ¹³Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham.

Egh an agoroger ekiar kam, an agoroger 99 plan ovengezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham. ¹⁴Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

¹⁵Egha Iesus migia ghua ghaze, “Nin aveghbuam arazir kuram ni damightima, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam anekirigh. A ni baragham, eghti ni ua uan aveghbuam inigham.”^{**}

¹⁶Eghti a ni baragham aghuagham, ni mangi gumazir igharazir mam, o gumazir igharazir pumuning, uam me inigh. Eghti me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni gumazitamin arazir kuram an gun a mikimasa, gumazir pumuning ko mikezim gavgavim nin migirigiabar aningam.’ ¹⁷Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baragham aghuaghtima, ni an arazibar gun Siosin adarazi mikimam. Eghti a uaghan me baragham aghuaghtima, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimin min a damu.

¹⁸“Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, eghti God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ia nguazimin bizir manam a firighi, eghti God uan Nguibamin uaghan kamaghira a firigham.

¹⁹“Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniasa a bagha God ko

[†]**18:10-11** (Akar 18:10-11in faraghavira itim) Grighin akam ghaze, “borir dozir kaba.” Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, “suren gumazir ziaba puvatiziba.” Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei.

[§]**18:10-11** (18:10-11in akar abuananam) Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam ghaze, “E fo, Gumazibar Otaram gumamazir tuavim ataghiziba iniasa ize.”

^{**}**18:15** (18:15) Vezin kamin itir migirigiar otevim, “ni damightima,” fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati.

migei, nan Afeziar uan Nguibamin itim a isiva gua daningam. ²⁰Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim nan ziam uari akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam.”

Iesus igharaz darazir arazir kuraba da gin amangasa akar isin zuim akuri.

²¹Ezi dughiar kamin Pita iza kamagh Iesusin azai, “Ekiam, ki manmaghin dughiar arazir kurabar na gamizir gumazimin araziba gin amangam. Ti 7 plan dughia?”

²²Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki 7 plan dughiar an arazir kuraba gin amanagasa ni migeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba gin amang.

²³“Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghagham. Atrivim uan dagiaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatigha ghaze, me gin ua da ikarvagh. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghamin bizim akirasa. ²⁴An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien Kina inizimin akua izi. ²⁵Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghin atrivim me migia ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagiaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimin ingangarir gumazir kinibar min iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikarvagh. ²⁶Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin oragha atrivimin guamin irigha kamagh migia a gakaghor, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvagh.’ ²⁷Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada.

²⁸“Ezi ingangarir gumazir kam atrivimin dipenim ategha ghua a ko ingaritar bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 Kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha

izir kam, maghirama an firmin suigha anegoava kamaghin a migei, ‘Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.’

²⁹“Ezi gumazir kam an guamin irigha a gakaghora ghaze, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvagh.’ ³⁰Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangi dagiar kaba ikarvagh.

³¹“Ezi aning ko ingarir marazi, arazir kamin ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme. ³²Ezi atrivim gumazir kamin diazima, a uam a bagha ghu. Ezi a kamaghin a migia ghaze, ‘Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki dagiar ni iniziba bar da gin amada. ³³Ki nin apangkufi, kamaghin amizima, ni tizim bagha ni ko ingarir tavin apangkuvan aghua?’ ³⁴Egha atrivim atarava gumazir kam isava, mizaziba agasamin gumazibar dafarim gati. Eghti a kaghira iki mangi, a biziba bar da ikarvaghamin dughiamin tugham.

³⁵“Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangira uan navir averiabar aven, da gin amangan koghtima, nan Afeziar uan Nguibamin itim uaghan kamaghira ia damuam.”

Iesus poroghamiba uari ataghrarir arazibav gei

(Mak 10:1-12 ko Luk 16:18)

19 Iesus migirigiar kaba a givagha, egha Galilin Distrigh ataki, egha Judian Distrighin ghua Jordan dipamin vongin ghu. ²Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a dangarir kamin men arimariaba agifa. ³Ezi Farisiba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, “Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram

anetaghraghisi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?”

⁴Ezi Iesus me ikaragha kamaghin men azai, “Ia ti Godin migirigiaba itir Akinafarimin ganizir puvati? Akar kam ghaze, ‘God faraghavira bizibar ingara, gumazamizibar ingari egha me gamizi, me gumazim ko amizimin oto.’

⁵Ezi God ghaze, ‘Kamaghin amizima, gumazim uan afeziam ko amebam ateghiva a uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning nivafizir vamiram otogham.’ ⁶God kamaghin mikemezima, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vamira ikiam. Kamaghin amizima, God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham.”

⁷Ezi Farisiba kamaghin a migei, “Manmaghin amizima, Moses osira ghaze, gumazim amuim ataghragsiva, a bagh akinafarim osirigh a daningigh, egh amuim batueghtima a mangi?”

⁸Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ia gumazir akaba barazir puvatiziba. Kamaghin amizima, Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba ataghrasi. Faraghavira arazir kam puvati. ⁹Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitamin amuim, a gumazir igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam damighan koghtima, eghti an a batuegh egh amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

¹⁰Ezi Iesusin suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Arazir kabanagh poroghamibar tongin ikitima, gumaziba amibar ikian markiam.”

¹¹Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gumaziba ko amiziba bar akar kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aningi. Kamaghin me amubar ikian kogham. ¹²Guizbangira, marazi amebaba me batima, men ni-

vafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam ginigh-nigha amuiba ko pabar ikian aghua. Tina akar kam inisiva a mar a ini.”

Iesus ghaze, Ia boriba ateghti, me na bagh izi

(Mak 10:13-16 ko Luk 18:15-17)

¹³Ezi dughiar kamin gumazamiziba boriba inigha Iesus bagha zui. Me ghaze, a dafarim me darigh egh me bagh God ko mikimam. Ezi an suren gumaziba, gumazamizir boriba isa izibar atari.

¹⁴Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.”

¹⁵Egha Iesus dafarimning boribagh isin arigha, egha danganir kam ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei

(Mak 10:17-31 ko Luk 18:18-30)

¹⁶Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁷Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisiva, Godin akabar gin mangi?”

¹⁸Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, “Ni Godin akar gavgavir man-abav gei?”

Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki, ¹⁹egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki egh me

baragh, egh ia uari gifongezi moghin gumazir igharazibagh ifonge.”

²⁰Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, “Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?”

²¹Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghiva, egh mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar daziaba inigh egh da isiva gumaziba ko amizir biziba puvatizibar aningigh. Ni kamaghin damigh, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi.”

²²Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemezi, a ghu.

²³Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir dagiar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan iburagham. ²⁴Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!”

²⁵Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir iikirimirir aghuir kam iniam?”

²⁶Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osememizir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁷A kamagh mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?”

²⁸Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overiar igiam akiramin dughiamin Gumazibar Otarim ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darazi, ia uaghan 12 plan atrivir

dabirabibar dapiagh Israelian anabar 12 plan ganam. ²⁹Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba ko aveghbuaba ko amiziba ko afeziam ko amebam ko boriba ko nguazim, da ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kamin itir bizir kaba bar dagh afiragham. Eghti a uaghan zurara itir iikirimirir aghuimin aven ikiam. ³⁰Eghti dughiar kamin faragha itir darazi, me gin ikitima, eghti gin itir darazi me faragh ikiam.”

Wainin azenimin ingarir gumazibar akar isin zuim

20 Egha Iesus ua kamaghin migia ghaze, “Ki gumaziba faragh faragh ikiasa migeir nighnzim ki kamaghin a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiamin mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wainin azenimin ingarasa ingangarir gumazir maba ini. ²Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainin azenimin ingarasa ghue. ³Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamaghin ghua biziba amadir danganimin gumazir mabar gari, me iti. ⁴Ezi a kamaghin me migei, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar, eghti ki ian ingangarimin mirara ia givezam.’ ⁵Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini.

⁶“Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivighav iti. Ezi a kamaghin men azai, ‘Ia manmaghin amigha aruer kamin pura iti.’ Ezi me a migia ghaze, ⁷‘Tav ingangaritam e ganingizir puvati.’ Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.’

⁸“Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha izezibar gifagh.’ ⁹Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi. ¹⁰Ezi gin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini. ¹¹Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara kamaghin a migia ghaze, ¹²‘Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.’

¹³“Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei, ‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina ini-asa akam akiri?’ ¹⁴Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim givezir moghira ni givesi. ¹⁵Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamin dar aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiamin na baseme?’” ¹⁶Egha Iesus ghaze, “Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

**Iesus uan ovever dughiam,
dughiar mikezimin uam a migei**

(Mak 10:32-34 ko Luk 18:31-33)

¹⁷Egha Iesus uan suren gumazir 12 pla ko Jerusalemin zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mamin ghua me uarira ikiava, egha kamaghin a me migia ghaze, ¹⁸“Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalemin ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otarim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma

ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni aremegham. ¹⁹Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar aningti, eghti gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva egh a isiva temer ighuvim gafughti an aremegham. Eghti aruer mikezim givaghtima, a ua dikavigham.”

Jems ko Jon ekiamningin otivasa

(Mak 10:35-45)

²⁰Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aning in amebam itevimning apirigha, egha ua bagha bizitam damuasa an azai. ²¹Ezi Iesus an azara, “Ni tizim baka?” Ezi a ghaze, “Ni kamaghin na bagh damu, ni Atrivir Ekiamin otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim dapitima, tav nin agharir ikiriam daperagh.”

²²Ezi Iesus akam baregha egha kamaghin a ikara, “Ia azangsizir bizir kam, ia an mingarim gifozir puvati, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti?” Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.” ²³Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam. Egha ki tav amiseveghti a nan ikiriam ko guvimin dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar api-asa gumazir maba amisevegha, egha me bagha dar kirigha gifa.”

²⁴Ezi suren gumazir 10 pla akar kam baregha aning in atari. ²⁵Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi. ²⁶Eghti arazir kaba ian tongin ikian

kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. ²⁷ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. ²⁸ Ezi kamaghira Gumazibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumazamizir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar pumuning gamizi, aning gari

(Mak 10:46-52 ko Luk 18:35-43)

²⁹ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui. ³⁰ Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamin izima, aning pamten kamaghin dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” ³¹ Ezi gumazamiziba aning barazi, aning deima, me pamten aning anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghin aning migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³² Kamaghin amizima, Iesus tugha aning dia ghaze, “Gua tizim gifonge, eghti ki gua bagh a damuam?” ³³ Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, ni gan damaziba kuighti, ga ua ganasa.” ³⁴ Ezi Iesus aning aning apangkuvigha egha dafarim aning damazibagh atizi, aning damaziba maghira ua derazi, aning ua gari. Egha maghira Iesusin gin zui.

Iesus Jerusalem ootogha gumazamizibar sure gami

(Sapta 21-25)

Iesus atrivimin min Jerusalem aven zui

(Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon 12:12-19)

21 Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalem boroghin izava Olivin Mighsiamin iza Betfagen nguibamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, ² kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi, egh gua gantima, donkin mam me a ikezima a uan nguzir asem ko iti. Aningin benim firigh na bagh aning inigh kagh izi. ³ Eghti gumazitam guan azangtima, gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim aningin iti.’ Eghti gumazir kam zuamira puram aning ateghti, aning izam.”

⁴ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezir akaba otivasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakin, ⁵ “Ni akar kam isiva Saionin nguibamin itir gumazamizibav keme. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kinir ziaba puvatizir mamin min donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamin nguzir asem.”

⁶ Ezi Iesusin suren gumazimning ghua a mikemezi moghin ami. ⁷ Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba suegha donkingin akirimning gisin atizi, Iesus korotiar kabagh isin apera. ⁸ Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenimin azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garisi. ⁹ Ezi gumazamizir faragha zuiba ko Iesusin gin iziba, uan tiariba akara ghaze, “Hosana! Ia Devitin Otarimin ziam fi. An Ekiamin

ziamin izir gumazim, eghti God deravira a damu. Hosana! Ia Godin bar pin itimin ziam fi!”

¹⁰Ezi Iesus Jerusalemin aven ghuzi, an itir gumazamiziba digavir kuram gamigha tintinibar uarir azai, ¹¹“Kar gumazir manam?” Ezi Iesusin gin izezir darazi ghaze, “Kar Iesus, a Godin akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretian gumazim.”

**Iesus Godin Dipenimin miriamin
aven biziba amadir
gumaziba, me batosi**

*(Mak 11:15-19 ko Luk
19:45-48 ko Jon 2:13-22)*

¹²Ezi Iesus ghua Godin Dipenimin miriamin gumazibar garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumazir dagiaba uarir ikarvazibar dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazibar dabirabiba, da fava egha da ighavkiri.^{††}

¹³Egha a kamaghin me migei, “Godin Akinafarim akar kam iti. ‘Nan dipenim, me ziar kam a darigham, Gumazamiziba God ko Migeir Dipenim. Ezi ia a gamima, an okimakiar gumazibar mogomer dan-ganimin oto!”

¹⁴Egha a Godin Dipenimin aven itima, damazir okaviriziba ko suer amiriziba a bagha izima, a men arimariaba gefi.

¹⁵Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar arazibagh fozir gumaziba izava an amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba Godin Dipenimin miriamin ikia dia ghaze, “Hosana! Devitin Otarimin ziam fi.” Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha atari. ¹⁶Egha kamaghin Iesusin azai, “Ni boriba migeir akaba barasi, o?” Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Are, ia ti Godin Akinafarimin ganizir puvati? A ghaze, ‘Ni borir iririviba ko

otem apavira itibagh amima, me deravira nin ziam fe.”

¹⁷Egha me ategha ghua Jerusalemin nguibam ategha Betanin nguibamin ghu, egha kagh akui.

Iesus temer figh mikemezi, a misingi
(Mak 11:12-14 ko 11:20-24)

¹⁸Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemin zui. A zuima, mitiriam an azi, ¹⁹ezi a tuavir apinimin temer fighin mamin garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temem maghira misingi.

²⁰Ezi an suren gumaziba bizir kamin ganigha digavir kuram gamigha, egha ghaze, “Temem manmaghin amigha zuamira misingi?”

²¹Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gavgavim ikiva, egh okam nighnighan kogh, egh ia, ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezir moghin otivam. ²²Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, ia bizir manaba bagh Godin azangsigh, egh ia da iniam.”

Judan gumazir dapaniba
Iesusin gavgavim bagha an azai

(Mak 11:27-33 ko Luk 20:1-8)

²³Egha Iesus ghua Jerusalemin otogha Godin Dipenimin miriamin aven gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba iza kamaghin an azai, “Ni gavgavir manamin

^{††}**21:12** (21:12) Gumaziba Godin Dipenimin miriamin iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagiabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighin dagiabar ivezan kogham. Kuaraziba ko bizir me kagh iveziba, da Godin ofa gamir biziba.

amodoghin bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingi?" ²⁴ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ki azangsizir mam ia damuasa. Ia deravira a ikaraghtima, ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami. ²⁵ Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumaziba rue? A ti Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti gumaziba dama a ini?"

Ezi me uarira uariv gia ghaze, "E suam, 'An rurim Godin ize,' eghti a ua kamaghin en azaragham, 'Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?' ²⁶ Eghti e suam, 'Jonin rurim gumazibar ize,' e kamaghin gumamazizibar atiatingi. E fo, me bar Jon migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam." ²⁷ Kamaghin amizi, me Iesus migia ghaze, "E fozir puvati." Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, "Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin, gun ia mikemeghan kogham."

Iesus gumazir mamin otarimning akar isin zuim migei

²⁸ Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Ia manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha ghua kamagh otarir avebam migei, 'Otarim, ni datirighin mangi, wainin azenimin aven ingar.' ²⁹ Ezi otarim ghaze, 'Ki aghua.' Egha ua gin, nighnizim giragha ghua ingari. ³⁰ Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, 'Ki mangi, ingaram.' Egha gin ghuzir puvati. ³¹ Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baragha an gin zui?" Ezi me Iesus migia ghaze, "Otarir avebam." Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, "Ki guizbangira ia

migei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui. ³² Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kamin ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati."

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim

(Mak 12:1-12 ko Luk 20:9-19)

³³ Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamagh me migei, "Ia akar isin zuir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, egha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gukuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu. ³⁴ Ezi wainin temeba ber dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazima, me wainin ovizi taba iniasa ghue. ³⁵ Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, egha mam me a misoghezima an areme, egha dagiaba mam ginifi. ³⁶ Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.

³⁷ "Kamaghin amizima, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada.

††21:33 (21:33) Wainin azenimin migirigiaba, Iesus Aisaia 5:1-2in da ini, egha God Israelba damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kamin mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelba wainin azenimin min iti.

Afeziam ghaze, 'Me nan otarimin akam baragh deragh a damuam.' ³⁸ Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, 'Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da inigham. Aria. E a misueghti, an aremegham. Eghti e uari bagh wainin azenim iniam.' ³⁹ Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anekunigha, otarim misoghezi an areme.

⁴⁰ "Eghti wainin azenimin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?"

⁴¹ Ezi me a migia ghaze, "A gumazir kurar kaba puv me misueghti me arimighregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam."

⁴² Ezi Iesus kamaghin men azai, "Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar gani, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei, 'Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,

a datirighin dipenim aterir guarim gava. Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto. Ezi e an garima, a bar dera.'

⁴³ "Kamaghin, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumazamizir dughiar kamin aven iki arazir aghuibar amuamibar aningam. ⁴⁴ Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba dipirighregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisarigham."¶¶

⁴⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara. ⁴⁶ Kamaghin amizi, me an suighasava amuava, egha gumazamizir aviribar gara atiatingi. Me

fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.

Poroghamir isar ekiamin akar isin zuim

(Luk 14:16-24)

22 Ezi Iesus uam akar isin zuir mamin gumazir dapanibagh amua kamaghin me migei, ² "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mamin otarim amuimin ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami. ³ Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira gumazamizir mabav gia ghaze, ia izi. Dughiam otozima, a uan ingangarir gumaziba amadi, eghti me mangi gighamizir gumazamizibar diaghti, me izam. Puvati, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua. ⁴ Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, 'Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, "Ia oragh. Ki dagheba tuegha gifa, nan kaun apuriba ki dav suegha, egha uaghan uan asizir ekiabav soke. Ezi isamin biziba bar gifa. Ia poroghamir isar ekiamin izi." '

⁵ "Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kamin gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimin zui, mav uan dagiar ingangarim bagha zui. ⁶ Marazi atrivimin ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezi me ariaghire.

⁷ "Kamaghin amizi, atrivim puv atari, egha kamaghin uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibar misogheziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozi a isi.

⁸ "Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav gei, 'Poroghamir isamin dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiz-

¶¶**21:44** (21:44) Baibelin fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44in aven itiba, Matyu da osirizir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Luk 20:18in gan.

iba, me gumazir kuraba, kamaghin me isamin ikian kogham. ⁹Kamaghin amizi, ia mangi tuavir akaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamir isar kamin izi.' ¹⁰A kamaghin mikemezima, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuvava gumazamiziba bar me akufa, gumazir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasava apiazi dipenim bar izifa.

¹¹"Ezi gumazamiziba apiazima, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mamin garima, a isamin izasa adiarir aghuitam aruzir puvati. ¹²Ezima atrivim an azai, 'Namakam, manmaghin amizi, ni adiarir aghuitam aruzir puvatigha, puram aven ize?' Ezi gumazim mikiman asa. ¹³Kamaghin amizi, atrivim ingangarir gumazibav gia ghaze, 'Ia an soroghafariba ikegh, a isiva azenan mitatemin anakunigh. Danganir mitater kamin me puvira tuavara atariba kuskusi.'

¹⁴"Ia oragh. God gumazamizir aviribar dei, egha vaghvazibara a me amisevima, me aven zui."

**Gumaziba dagiaba Atrivim
Sisar daningam, o markiam?**

(Mak 12:13-17 ko Luk 20:20-26)

¹⁵Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusin suighasa tuaviba buri. Egha me ghaze, a bizitam a paza mikemegham, eghti me an migirigiam baghavira an suigham. ¹⁶Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir darazi amada, ezi me Iesus bagha ghua kamaghin a migei, "Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazibar sure gamuava guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazir ziaba itiba, ko gumazir kiniba uaghara, me migei. ¹⁷Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir

kam Godin damazimin dera, o puvati? Ni manmaghin nighnisi?"

¹⁸Ezi Iesus men nighnizir kurar kam gifo, egha kamaghin me migei, "Ia gumazir ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gifarasava ami? ¹⁹Ia gavman ganidir dagiatam nan akagh." Ezi me dagiar mam inigha iza a ganingi. ²⁰Ezi Iesus kamaghin men azai, "Kar tinan nedazim ko tinan ziam?" ²¹Ezi me ghaze, "Mar Sisarin nedazim ko an ziam." Ezi a me migia ghaze, "Kamaghira, ia Sisarin biziba Sisar daningiva, egh Godin biziba isi, God daning."

²²Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha, egha anetegha ghue.

**Sadyusiba gumazir aremegha ua
dikavizibar arazim bagha Iesusin azai**

(Mak 12:18-27 ko Luk 20:27-40)

²³Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai, ²⁴"Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghbutam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba bati, eghti an aveghbuamin ikizim kuvaremeghan kogham. ²⁵Ezi fomira aveghbuar 7 pla, en tongin ike. Men avebam amuimin ikiava boritam inizir puvati, egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an amuim inigha an iti. ²⁶Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningin dozir mikezim ko an gin iziba kamaghiram ami. ²⁷Egha me bar aremegha gifa, ezi abuan amizir kam uaghan areme. ²⁸Kamaghin ni e mikim, gumaziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!"

²⁹Ezi Iesus me ikarvagha kamaghin me migei, "Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kam-

aghin, ia paza migei. ³⁰ Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuibisa isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

³¹ “Ezi ki ua dikavamin dughiam bagh ian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kamin ganizir puvati, o? A ghaze, ³² ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir nivafizir ariaghiribar God puvati, a gumazir duar angamra itibar God.”

³³ Ezima gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

Godin arazir faraghavira itim

(Mak 12:28-31 ko Luk 10:25-28)

³⁴ Farisiba orazima, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvagha a bagha izi. ³⁵ Me ko izir gumazir mam, a Judabar arazibagh fo. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai, ³⁶ “Tisa, Godin arazir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

³⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni uan God, nin Ekiam, bar a gifongegh, egh ni uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizimin, uan God gifongegh. ³⁸ Kar arazir bar ekiam, egha a mabar a faraghavira iti. ³⁹ An girara itim, bar an mirara. A kamakin: ni uabira uabi gifongezu moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh. ⁴⁰ Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisin tu.”

Iesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai

(Mak 12:35-37 ko Luk 20:41-44)

⁴¹ Farisiba uari akuvagha ikiav itima, Iesus men azai, ⁴² “Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?” Ezi me an migia ghaze, “A Devitin Otarim.”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Manmaghin amizi, Godin Duam nighniziba Devit ganidima, Devit gumazir kam ‘Ekiam’ a gati, egha Devit kamaghin migia ghaze,

⁴⁴ ‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei, “Ni nan agharir guvim daperagh, egh na ko atrivimin ikiam.

Egh mangi dughiar ki nin apaniba, me damighiti me nin apengan ikiam.”’

⁴⁵ Eghti ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamin migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Otarimin min iti?”

⁴⁶ Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghuburaki. Egha me aruer kamin ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Mak 12:38-39 ko Luk 11:43 ko 11:46 ko 20:45-46)

23 Ezi Iesus gin gumazir aviriba ko an suren gumazibagh eghari. ² Egha kamaghin migei, “Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha me Moses Osirizir Araziba ia geghari. ³ Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragh dagh eghari moghin ia damu. Egh me amir araziba ia men gin mangi dar amuan marki. Me migirigiar bar aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati. ⁴ Me kamaghin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumazibagh isaghuima, ezi me da ateran buraghuburasi. Egha me tong uan dafarpuzitamin men akurvaghan nighnizir puvati.

⁵ “Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagh ami. Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivibar da osirigha, egha dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotiar apinir sazir bar ruariba, me da azui. Egha ghaze, e arazir kamin me uari akakagh suam,

e guizbangira Godin akabar gin zui.^{§§}
⁶Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar danganir faragha itibar apiaghiri. ⁷Egh me biziba amadir danganibar mangiti, gumamaziziba 'Tisaba' me darigh, men ziaba fasa me bar akonge.

⁸"Ki ghaze, gumazitam ia 'Tisa' a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba. ⁹Egh ia nguazimin kagh gumazitam 'Afeziam' a darighan marki. Ian Afeziar bar vamira, a uan Nguibamin iti. ¹⁰Egh me 'Gumazir Dapanim' ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ¹¹Ian gumazir ekiaba pura ian ingangarir gumazibar min iki. ¹²Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

**Iesus Judan arazibagh fozir
 gumaziba ko Farisiba men
 arazir kurabar gun me migei**

(Mak 12:40 ko Luk 11:39-52 ko 20:47)

¹³⁻¹⁴Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumamaziziba azenan iti. Egha ia uaghan aven mangan aghua. Ezi

gumamaziziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.*

¹⁵"Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judabar arazibar a geghanti, eghti a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damightima, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam.

¹⁶"Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazibar sure gamua ghaze, 'Gumazir manam guizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsiva, golin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egha a mikemezir arazimin gin mangi, a damu.' ¹⁷Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha tuavir kamin golin kam Godin bizimin oto. ¹⁸Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, 'Gumazitam uan migirigiabar amuti da guizin otivsi, altan akakaghti, an migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim altan itir ofabar akakagh

^{§§}23:5 (23:5) God ko migeir daveriaba, kar Judaba akinafarir dozibar Godin akar maba osiri, egha da isava mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir ikiriabagh aghui, egha maba isava uan guabagh afe. Kisim Bek 13:9 ko 13:16 ko Lo 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akinafarim Namba 15:37-41in garava sazir otevíba uan korotiabagh itui. Iesus Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba migia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazir ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godin akabar gin zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami.

*23:13-14 (23:13-14) Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifarava men dipenibar okiava, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham." Ni Mak 12:40in gan.

mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin mangi.' ¹⁹ Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti altan itir ofaba, o alta uabi? Ia fo, ofaba altan iti, egha tuavir kamin ofan kam Godin bizimin oto. ²⁰ Eghti kamaghin, gumazim guizbangira mikimsiva altan akakagh mikimti, an migirigiaba alta ko altan ofaba virara aningin akakasi. ²¹ Egh gumazim guizbangira mikimsiva Godin Dipenimin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aningin akakasi. ²² Eghti gumazitam guizbangira mikimsiva Godin Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningin akakasi.

²³ "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10 plan dafaribar aghava, egha dafarir vamira God ganidi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghrasi. Ia, gumamaziziba deragha me gamir arazim, ko arazir apangkuvim itiba, ko nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia da gin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. ²⁴ Ia damazir okaviriziba, egha gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin itima, a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven itima, an an garir puvatigha, a tui.

²⁵ "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa. Ia, okimakiar araziba ko uarira uarigh nigh-

nizir arazibar tuavimin, dagher kaba ini. ²⁶ Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghvira kapbar averiaba ruegh, eghti dar otighinaba uaghan zuegham.

²⁷ "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penin ghurghurim a gaghui, ezi azenan matmatiamin ganim bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa. ²⁸ Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir averiabagh izifa."

²⁹ Egha Iesus migia ghua ghaze, "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghavira dar adiaribagh ami. ³⁰ Egha kamagh uariv gei, 'E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.' ³¹ kamagh migia uari akakagha ghaze, 'E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!' ³² Aria, mangi, ia uan inaziba amuataghizir arazir kuraba, bar da gifagh!

³³ "Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighiva, ia isi helin avir ekiamin ia amangam! Ia man tuavitamin angi, helin avim gitagham? Bar puvatigham!

³⁴ "Kamaghin amizima, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko gumazir Godin Akinafarim itir arazibagh foziba, me amangam. Eghti ia men tarazi misoghti me arimighiram, egh tarasi isiva temer ighuvibagh afugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar

aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me batogh men gin tighiti, me ari nguibar igharazibar mangam. ³⁵ Eghtima arazir aghuibagh amir gumaziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelin dughiamin ikegha, iza Berekian otarim Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir danganim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam. ³⁶ Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumazamiziba me bativam.”

Iesus Jerusalemin apangkufi

(Luk 13:34-35 ko 19:41-44)

³⁷ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Oio, ia Jerusalemin adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati turarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁸ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar sori-
am gava. ³⁹ Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganam kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘God uan ziamin gumazir kam anemada! God deragh a damu!’”

Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighrigham

(Mak 13:1-2 ko Luk 21:5-6)

24 Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an akakasi. ² Ezi an

akar kamin me migei, “Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”†

Iesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam

(Mak 13:3-13 ko Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghin an azai, “Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan givam?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁵ Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba izi, nan ziam isiva uari gasi suam, ‘Kirara, ki Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim.’ Egh me gumazamizir aviribagh ifaram. ⁶ Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam zuamira otoghan kogham. ⁷ Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghtima mikimkiziba

†24:2 (24:2) Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam (4 pla faragha gifa). Akar kaba, da 24:2-25:46in iti. Da nguazim givamin dughiamin arazibar gun migei.

uaghan otivam. ⁸Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi moghin.

⁹“Dughiar kamin me ian suighiva osimtiziba ia darighiva ia misoghti, ia arimighiram. Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. ¹⁰Egh dughiar kamin gumazamizir aviriba, me uan nighnizir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uari damuva, uari isiva apanibar agharim darigham. ¹¹Eghti akar ifavarim akurir gumazir aviriba otivigh, gumazamizir aviribagham ifaram. ¹²Eghti arazir kuraba bar izivaghti, kamaghin gumaziba uarigh ifongezir arazim, givagham. ¹³Eghti tina arazir kabar tongin gavgavigh iki, mangi dughiar nguazir kam givaghamim otoghti, God uam a iniam. ¹⁴Eghti God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuir kam, me a inigh a isiva nguazimin itir gumazamiziba bar me mikimtima, me a baragham. Eghtima gin nguazir kam givamin dughiam otivam.”

Iesus ghaze, bizir bar kuram otogham

(Mak 13:14-23 ko Luk 21:20-24)

¹⁵Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. Fomira Godin akam inigha izir gumazim Daniel bizir kamin gun mikeme. (Gumazir osizirir kamin garim, a deraghvira nighnigh egh a gifogh.) ¹⁶Dughiar kamin Judian Distrighin itir gumazamiziba ari danganir mighsiabar mangi. ¹⁷Egh gumazir manam dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikegh, nguazimin magiri, egh uam aven mangi uan bizitam inisi nighnighan marki. ¹⁸Egh gumazir manam azenir ekiamin ikegh, egh uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. ¹⁹Ia naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba lavzika!

Dughiar izamin kaba bar ian ikuvigham! ²⁰Ia amozimin dughiam ko Sabatin dughiatamin aran aghuaghiva, uari bagh Ekiam ko mikim. ²¹Dughiar kamin osimtizir bar ekiam otivam, nguazim igiamra otozir dughiamin ikegha iza datirighin itir dughiamin tu, osimtizir kamaghin ititam fomira otozir puvati, egh gin tam kamaghin uam otivan kogham. ²²Egha God uan gumazamizir misevezibagh nighnigha, egha dughiar kurar kamin dughiar maba aghorezi, da mong otefe. A ti dar aghorezir puvatizi, gumazamiziba bar ariaghreghai.

²³“Eghti gumazitam dughiar kamin kamaghin ia mikimam, ‘Ia gan, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim, a kagh iti,’ o ‘a muna munagh iti,’ ia gumazir kamin akam baraghan marki. ²⁴Gumazitaba iziva ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiatiba me me gifarsi damuva avegham. ²⁵Ia oragh! Bizir ki faragha ia mikemeziba, da otivam.

²⁶“Kamaghin amizi, me ia mikim suam, ‘Ia gan. A muna gumaziba itir puvatizir danganimin iti,’ eghti ia mangan marki. Egh me suam, ‘Ia gan. A kara, dipenir kamin aven modoghav iti,’ ia men akam baraghan marki. ²⁷Ia fo, onimarim taghtagha, an angazangarim aruem anadi naghin ikegha nguazim bar anevaragha ghua aruem ghuaghiri naghin tu. Eghti Gumazibar Otaram ua izamin arazim, uaghan kamaghiram

otivti, nguazimin itir darazi bar an ganam.

²⁸“Danganir manam gumazir kuam irighav iti, a gisirara isaba uari akufi, eghti gumaziba fogham, kuar mam kagh iti. Kamaghira, Gumazibar Otarim izitima, gumaziba bar an ganam.”

**Iesus ghaze, Gumazibar
Otarim gin izam**

(Mak 13:24-27 ko Luk 21:25-28)

²⁹Egha Iesus migia ghua ghaze, “Os-
imtizir ekier kaba otivigh givaghti,
‘Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham,
eghti mikoveziba overiamin asighiram,
overiamin itir bizir gavgaviba bar uarira
uari sivaghsivagh,
uan danganiba ataghragham.’

³⁰“Eghti, Gumazibar Otarim izamin
dughiam, an arazarazim overiamin
otivtima, nguazimin itir nguibaba
bar aziam. Dughiar kamin gumaziba
ganti Gumazibar Otarim ghuariabagh
isin iki, uan gavgavir ekiam koma
angazangarir ekiam sara izam. ³¹Eghti
sigham bar pamten arangti, a uan
enselba amadaghti, me mangi nguazim
ko overiamin danganiba bar dar mangi,
a ua bagha misevezir gumamaziziba
akuvam, egh enselba nguazimin otevíba
bar, me akuvaghiva, men aku a bagh
izam.”

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh

(Mak 13:28-31 ko Luk 21:29-33)

³²Egha Iesus migia ghua kamaghin
migei, “Temer fighin aguaba ua diz
murti, ia fogh suam, amozimin dughiam
roghira ize. Ia temer fighin gan nigh-
nizim iniam. ³³Kamaghira ia bizir kabar
ganti da otivti, ia fogh suam, Gu-
mazibar Otarim a ua izamin dughiam
roghira ize. A tiar akamin tughav iti.

³⁴Ki guizbangira ia migei dughiar kamin

itir gumamazizir kaba ikivira ikiti bizir
kaba bar otivam. ³⁵Overiam ko nguazim
givagham, eghti nan migirigiatam gi-
vaghan kogham.”

**Iesus ghaze, a ua izamin
dughiam, tav a gifozir puvati**

(Mak 13:32-37 ko Luk

17:26-30 ko 17:34-36)

³⁶Egha Iesus migia ghua ghaze, “Bizir
ki ia migeir kaba otivamin dughiam,
tav a gifozir puvati. Enselin Godin
Nguibamin itiba ko Godin Otarim
uaghan fozir puvati. Afeziam bar
uabira fo. ³⁷Ezi bizir Noan dughiamin
otiviziba, da uaghan Gumazibar Otarim
izamin dughiamin otivam. ³⁸Dipar
ekier nguazim bar anevarazim tighar
izamin dughiamin, gumamaziziba
apava, dipar onganiba apava, egha
amuiba ko pabar iti. Me kamaghin
amua ikiav itima, Noa kurimin aven
ghu. ³⁹Me bizir me bativamin tam
gifozir puvati, egha pura ikiav itima,
aperiar ekiam otogha bar me avaragha
me avigha ghue. Gumazibar Otarim
izamin dughiam, uaghan kamaghirama
otivam. ⁴⁰Gumazir pumuning azenimin
ikiti, God tav inighti, tav ikiam.
⁴¹Amizir pumuning bretbar amusi flaua
mirmiriva ikiti, God tav inighti, tav
ikiam.

⁴²“Kamaghin amizi, ia deragh gan iki.
Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir
puvati. ⁴³Ia arazir kam ginighnigh. Gu-
mazir manam, okimakiar gumaziba di-
magarimin izava an dipenim akarasava
amima, a men dughiam gifogha, egha
men arafa. Egha me ataghizi me an
dipenim akarizir puvati. ⁴⁴Kamaghira,
ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira,
dughiar ia Gumazibar Otarim mizua-
man koghamim, a dughiar kamram
otogham.”

**Ingangarir gumazir aghuim ko
ingangarir gumazir
kuramin akar isin zuim**

(Luk 12:42-46)

⁴⁵Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴⁶Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera. ⁴⁷Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamin ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁸Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh kamaghin nighnigham, ‘Nan ekiam zuamira izeghan kogham.’ ⁴⁹Egha uaghan a ko ingarir darazi misoghiva, dipar onganibar amiva, gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam. ⁵⁰Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. ⁵¹Ingangarir gumazir kamin gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh amir gumazibar tongin anetigham. Eghti a danganir kamin ikiva, arang atariba kuskugh ikivira ikiam.”

**Iesus 10 plan guivir igiabar
akar isin zuim migei**

25 Egha Iesus migia ghua Gumazibar Otarim ua izamin dughiam migei, “God Bizibagh

Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10 plan eghaghanimin min mangam. Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimin anapuasa zui. ²Men 5 pla, nighnizir aghuiba itima, 5 pla nighnizir aghuiba puvati. ³Egha 5 plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, da bagha borer taba inizir puvati.[‡] ⁴Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir misevir maba sara, ini. ⁵Ezima gumazir amuimin ikiamim zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me akui.

⁶“Ezi dimagarir arizimin gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuimin ikiamim, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a batogh a ko izam.’ ⁷Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri. ⁸Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghin, ia borer taba e daning.’ ⁹Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikarvagha kamaghin migia ghaze, ‘Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, borer amadir danganitamin uari bagh tabagh ivesegh.’ ¹⁰Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimin ikiamim oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimin aven ghue. Ezi gumaziba tiam asara.

¹¹“Ezi gin guivir ghueziba uamategha iza kamagh migei, ‘Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.’ ¹²Ezi a me ikarvagha kamaghin migei, ‘Ki guizbangira ia migei, ki ia gifozir puvati.’”

¹³Egha Iesus ghaze, “Kamaghin, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimin, an otogham.”

[‡]25:3 (25:3) Israelin adarasi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en min karasin lambagh aboir puvati.

Ingangarir gumazibar dagiaba inizimin, akar isin zuim

(Luk 19:11-27)

¹⁴Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguibar saghon itimin mangasava ami moghin. Gumazir kam uan ingangarir gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam. ¹⁵A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, dagiaba tuiragha da isa me ganingi. A mav 5,000 Kina a ganiga, mav 2,000 Kina a ganiga, mav 1,000 Kina a ganingi. A kamaghin amigha ghu. ¹⁶A ghuzima, gumazir 5,000 Kina inizim maghira an ingara, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini. ¹⁷Ezi gumazir 2,000 Kina inizim kamaghira amua, uaghan 2,000 Kinan mam dagh isin uam a ini. ¹⁸Ezi gumazir 1,000 Kina inizim ghua mozim okoregha uan ekiamin dagiaba isava mozim gatigha egha da modo.

¹⁹“Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei. ²⁰Ezi gumazir 5,000 Kina inizim, 5,000 Kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 5,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’

²¹“Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’ ²²Ezi gumazir 2,000 Kina inizim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’ ²³Ezima an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir

gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki gifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

²⁴“Ezi gumazir 1,000 Kina inizim uaghan izava, egha kamaghin migei, ‘Ekiam, ki fo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi. ²⁵Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 Kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.’

²⁶“Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirizim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam. ²⁷Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isava, dagiabar ingaribagh amir dipenitam gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam. ²⁸Kamaghin amizi, ia ada 1,000 Kina inigh, a isiva 10,000 Kina itir gumazim daningigh. ²⁹Arazim kamaghin iti, gumazir biziba itiba, ki ua taba me daningam. Egh gumazir biziba puvatiziba, bizir vaghvazir me itiba ki uaghan me dama, da inigham. ³⁰Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kamin me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.”

Gumazibar Otarim, gumazamiziba bar me isi uan kotiamin aven men araziba tuisigham

³¹Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar

me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham. ³²Eghti nguazimin itir gumamaziziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mamin me amaga, memeba bizir mamin me amadi. ³³A sipsipba isi agharir guvimin da amang, egh memeba isi agharir ikiriamin amangam. ³⁴Egh Atrivim kamaghin agharir guvimin itir gumamazizibav kimam, 'Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiamin a ia bagha danganir kam akiri. ³⁵Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganingi; ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganingi; ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu; ³⁶ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na ganingi; ezi ki areima, ia nan akurvasi; ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin, ia aven izi.'

³⁷"Eghti gumamazizir aghuiba kamaghin a ikaragham, 'Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni ganingi? Ezi dughiar manam, kuarim nin pirima, e dipam ni ganingi? ³⁸Ezi dughiar manam, ni nguibar gumazir igharazimin min itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni ganingi? ³⁹Ezi dughiar manam, ni areima, en nin akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin gani?'

⁴⁰"Eghti Atrivim me ikaragh kamaghin me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumamazizir kini-bagh amiba, ia dar na gami.'

⁴¹"Egh Atrivim uan agharir ikiriamin itir darazi kamaghin me mikimam, 'Ia na gitagh! Ia Godin aningagharimin aven itir darasi! Ia mangi, avir munger puvatizimin mangi. Avir kam, me Satan

uan enselba ko me bagha anetizima a iti. ⁴²Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati; ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati; ⁴³ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati; ezi ki bibiamra itima, ia korotiatam na ganingizir puvati; ezi ki areima, ia nan akurazir puvati; ezi ki kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghin, ia na gitagh!'

⁴⁴"Eghti me kamaghin a mikimam, 'Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam nin azi, o kuarim nin piri, o ni nguibar igharazimin gumazimin min ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin iti, ezi e deravira ni gamizir puvati?'

⁴⁵"Eghti a me ikarvagh kamaghin me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumamazizir kinibagh amizir puvatiziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.' ⁴⁶Eghti gumamazizir kamaghin amiziba mangi, izevir kuram iniam, kar mizazir givan koghamim. Eghti gumamazizir aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zurara itim iniam."

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

(Sapta 26-28)

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri

(Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2 ko Jon 11:45-53)

26 Iesus migirigiar kaba da gifa, egha uan suren gumaziba kamaghin me migei, ²"Ia fo, aruer pumuning givaghtima, God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiam otivam. Eghti me Gumazibar Otarim isiva apanibar agharim datightima me a isiva temer ighuvim gafugham."

³Dughiar kamin, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan arazibagh fozir gumaziba ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin uari akufa. Gumazir kamin ziam Kaiafas. ⁴Egha me arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buria, akabav sosi. ⁵Egha me kamagh uariv gei, “E isar ekiamin dughiamin an suighan kogham. E damuti, gumazamizir isamin itiba men naviba osemegh, egh midorozir datatam damigham.”

**Amizir mam borem
isa Iesusin dapanim ginge**

(Mak 14:3-9 ko Jon 12:1-8)

⁶Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin ikia, Saimonin dipenimin iti, Saimon faragha arimariam lepa an mikarzim gami. ⁷Dughiar kamin Iesus dagher dakozimin aperaghav itima, amizir mam, borer mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamin misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamin ivezim bar pin iti. Ezi amizir kam borer kam isava, Iesusin dapanim ginge. ⁸Ezi an suren gumaziba kamaghin an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? ⁹E anemaga dagiar ekiatam inigha egha a isava asaghasazibagh anighai.”

¹⁰Ezi Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim amizir kam garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami. ¹¹Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham. ¹²Ezi amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge. ¹³Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manamin Godin akar aghuim akuniva

egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva egh a ginighnighivira ikiam.”

**Judas Iesus isiva gumazir ekiabar
agharim darighasa akam akiri**

(Mak 14:10-11 ko Luk 22:3-6)

¹⁴Ezi dughiar kamin Judas Iskariot, a 12 plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghu. ¹⁵Egha a kamaghin men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atighti, ia tizim na daningam?” Ezi me 30 plan silvan dagiar ovizir maba mega, da isa a ganingi. ¹⁶Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesus men dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api

*(Mak 14:12-21 ko Luk 22:7-14 ko
22:21-23 ko Jon 13:21-30)*

¹⁷Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, ezi Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Ni danganir manamin, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramisi, e bizibar akiram?” ¹⁸Ezi a kamaghin me migei, “Ia nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghin a mikim, ‘Tisa ghaze, nan dughiam roghira izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelbagh Itazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar amam.” ¹⁹Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

²⁰Ezi Iesus guaratighin dagher dakozimin uan 12 plan suren gumaziba ko api. ²¹Egha me apava a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.” ²²Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar os-

***26:15** (26:15) Dagiar 30 silvan kaba ti datirighin en dagiabar dibobonim, ti manmakin? Da aviraseme, egha gumazim iakinir 5 pla o 6 plan ingarizir ivezimin min otogham. (Matyu 27:9-10in gan.)

eme. Egha me bar vaghvagha kamaghin an azangsigha kamaghin migei, “Ekiam, ti narara, o?” ²³ Ezi a me ikarvagha kamaghin migei, “Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko bret isava itarir vamira daghuam.” ²⁴ Ezi Gumazibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizima, a deraghai!” ²⁵ Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, Judas kamaghin an azai, “Ekiam, ni ti na migia, ma?” Ezi Iesus ghaze, “Ni migei moghira!”

**Iesus bret ko wain uan
suren gumazibagh anidi**

*(Mak 14:22-26 ko Luk 22:15-20
ko 1 Korin 11:23-25)*

²⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aningi. Egha kamaghin me migei, “Kar nan nivafizim. Ia a inigh aneremi.” ²⁷ Ezi a wain apir itarir mam inigha God minabagha, egha a isa me ganiga kamaghin migei, “Ia bar wainin dipar kam aneremi.” ²⁸ Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire. ²⁹ Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam ramam.”

³⁰ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

**Iesus ghaze, Pita akirim
ragha agasaragham**

*(Mak 14:27-31 ko Luk
22:31-34 ko Jon 13:36-38)*

³¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia dimagarir kamin na bativamin arazibar ganiva ian nigh-nizir gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin otivam, ‘Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima, sipsipba tintinimin aregham.’” ³² Egh ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.” ³³ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.” ³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezim ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akam.” ³⁵ Ezi Pita a migei, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

**Iesus Getsemanin
Azenimin God ko migei**

(Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46)

³⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha kamaghin me migei, “Ia kagh dapiagh iki, eghti ki munagh mangi God ko miki-mam.” ³⁷ Egha Pita ko Sebedin otarimning inizima, me an gin ghu. Egha an navim bar a baseme, ezi a bar paza uabi barasi. ³⁸ Egha kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan.” ³⁹ Egha a sivagha ghua irigha, uan guam isa nguazim gatigha egha kamaghin God ko migei, “Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifon-

giamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.”

⁴⁰ Egha Iesus dikavigha suren gumazir 3 pla bagha ghua garima, me akuavira iti. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Man-maghin ami? Ia na ko dughiar otevimin gan iktan kogham?” ⁴¹ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti os-
imtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi ni-
vafiziba gavgaviba dar pu. Kamaghin pariam ian azi.”

⁴² Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, os-
imtizir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi.”

⁴³ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. ⁴⁴ Ezi a me ategha dughiar mizekimin ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin ua a ko migei. ⁴⁵ Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. ⁴⁶ Ia dikavigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamim, a muna izi!”

**Judas Iesus isava an
apanibar agharim gati**

*(Mak 14:43-50 ko Luk
22:47-53 ko Jon 18:3-12)*

⁴⁷ Iesus kamaghin miagiavira itima, Judas oto, a 12 plan suren gumazibar mav. Ezi gumazir avirir ekiam iza asianiba ko midorozir sababa inigha Judas ko izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba, me amadazi me Iesus

bagha izi. ⁴⁸ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarira Iesus. Ia an suiragh.”

⁴⁹ Egha a Iesus bagha ghuavira ikia ghaze, “Tisa, dimagarir aghuim,” egha an tore.

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamira a damu.” Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.[§] ⁵¹ Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi kuarim dutu-
aghiri. ⁵² Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni ua uan sabam isi an mise-
vim darugh. Gumazir sababar igharaz-
ibav soziba, me sababaram arighiram. ⁵³ Egha ni ti kamaghin fozir puvati? Ki ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a midorozir enselin aviriba amadagham, men dibobonim 12 plan amibagh afira. Eghti me izi nan akuragham. ⁵⁴ Egh ki kamaghin damightima, Godin Akinafarim mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bati-
vamin bizir kabav keme.”

⁵⁵ Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me migia ghaze, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenimin miriamin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. ⁵⁶ Ezi Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.”

Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

[§]**26:50** (26:50) Migirigiar otevir kam Grighin akam deragha anebizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin migei, “Namakam, ni bizitam bagha izi?”

Me Iesus isa kot gati

(Mak 14:53-65 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)

⁵⁷Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba izava uari akuvagha iti. ⁵⁸Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.

⁵⁹Dughiar kam, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, Iesus akar ifavaribar agasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham. ⁶⁰Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza, ⁶¹kotin aven migia ghaze, "Gumazir kam kamaghin migei, 'Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarigham.'"

⁶²Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, "Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?" ⁶³Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a migia ghaze, "Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?"

⁶⁴Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Are, ni mikemezi moghira. Egha ki ia migei, ni gin ganti, Gumazibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagham, egh overiamin ghuariabagh isin izam."

⁶⁵Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin migei, "A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi! ⁶⁶Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?" Ezi me a ikarvagha ghaze, "An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam."

⁶⁷Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi. ⁶⁸Egha ghaze, "Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, 'Kar gumazir manam ni misosi?'"

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Mak 14:66-72 ko Luk 22:56-62 ko Jon 18:15-18 ko 18:25-27)

⁶⁹Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir amizir mam an boroghira iza ghaze, "Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike." ⁷⁰Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, "Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati." ⁷¹Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir amizir igharazir mam iza an ganigha, gumazamizir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, "Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike." ⁷²Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, "Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati." ⁷³Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, "Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei." ⁷⁴Ezi Pita ua bagha pamten migia ghaze, "Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh." A kamaghin mike-megha givazi, tuarim maghiram ake.

⁷⁵Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, “Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghvira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati.” Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui

(Mak 15:1 ko Luk 23:1-2
ko Jon 18:28-32)

27 Ezima aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba Iesus misueghtima an aremighasa akabar kiri. ²Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.**

Judasin ovevem

(Aposel 1:18-19)

³Ezi Judas, gumazir Iesus isava apani-bar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha, egha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30 plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui. ⁴Egha ghua kamaghin migei, “Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham.” Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, “Kar en bizim puvati. Nin bizimra.” ⁵Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenimin miri-amin aven da kunigha, egha ghua uabi aguragha areme.

⁶Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar atighan kogham.”

⁷Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otoham. ⁸Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam “Ghuzir Nguazim” a gati. Ezi me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.†† ⁹Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mike-mezir akaba guizin otifi. A kamaghin migia ghaze, “Me 30 plan silvan dagiaba ini, kar Israelba gumazir kam givezasa atizir ivezim. ¹⁰Egha Ekiam na mike-mezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese.”

Pailat Iesusin azai,

“Ni Judabar atrivim, o?”

(Mak 15:2-5 ko Luk 23:3-5
ko Jon 18:33-38)

¹¹Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.” ¹²Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba akar aviriba isava Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati. ¹³Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, “Ni me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?” ¹⁴Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

****27:2** (27:2) Pailat Romin gumazim. Romin gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romin gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghu. Jon 18:31in gan.

††**27:8** (27:8) Migirigiar otevir kam “me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti,” an en dughiam migeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam migei.

**Pailat Iesus isiva ter
ighuvim gafughasa migei**

*(Mak 15:6-15 ko Luk 23:13-25
ko Jon 18:38-19:16)*

¹⁵ Azeniba bar, Romin gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiam kamin dughiamin, a kalabusin itir gumazitam ateghti, an azenimin mangam. Kalabusin itir gumazir manam gumazamiziba ifongezim, Pailat a isi me bagh anemadagham. ¹⁶ Ezi dughiar kamin gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusin iti. An ziam Barabas. ¹⁷ Ezi gumazamizir aviriba izava uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, “Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghraham. Ki Barabas ataghraham, o Iesus, me a dibora ghaze, ‘Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,’ ki anetaghraham?” ¹⁸ Pailat fo, men naviba pura Iesusin ikuvigha egha a inigha kotiamin ize, egha kamaghin men azai.

¹⁹ Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimin aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga migia ghaze, “Ki dimangan irebamin arazir kuraba puvatizir gumazir kamin gani, egha bar os-eme. Kamaghin, ni arazitam a damuan marki.”

²⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba, gumazamizir avirimin navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham. ²¹ Ezi gavmanin gumazir ekiam ua men aza ghaze, “Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghraham?” Ezi gumazamiziba dia ghaze, “E Barabas gifonge.” ²² Ezi Pailat men azai, “Eghti, Iesus me a dibora ghaze, ‘God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,’ ki manmaghin a damuam?”

Ezi me bar dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!” ²³ Ezi Pailat men azai, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me bar pamten dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!”

²⁴ Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, “Gumazir kamin ovevem, a nan osimtizim puvati. Kar ian bizimra.” ²⁵ Ezi gumazamiziba a ikarvagha ghaze, “An ovevem osimtizim mar en iki, egh en boribar iki.”

²⁶ Kamaghin amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi

(Mak 15:16-20 ko Jon 19:2-3)

²⁷ Ezi gavmanin gumazir ekiamin midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuezi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti. ²⁸ Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevur ruarir mam isa a garu. ²⁹ Egha me benir dikonibar atrivibar amianimin min an ingari, egha a isa an dapanim garu. Egha difizir mam isava an agharir guvim gatizi, an an suira. Ezi me tevibar apira a dipova ghaze, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” ³⁰ Egha me a giparava a suirazir difizim inigha an dapanim misosi. ³¹ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ua ananaba agaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughasa an akua zui.

‡27:29 (27:29) Midorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivimin min an adiarim gami. Dughiar kamin, atriviba kamaghin adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanir asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apia uaghan uan difizibar suisi.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu

(Mak 15:21-32 ko Luk
23:26-43 ko Jon 19:17-27)

³²Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, me Sairinian nguibamin gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusin ter ighuvim gisaghpu. ³³Egha me ghua danganir mamin ziam Golgata, me an otifi. (Danganir kamin ziamin mingarim kamaghin, Dapanir Agharir Danganim.)

³⁴Ezi me danganir kamin Iesus damasa me dipar aninganir mam wain sara a veregha, egha mam inigha Iesus ganidi. Ezi a muziarir mam inigha anetaki.

³⁵Ezi midorozir gumaziba Iesus isava ter ighuvim gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai.

³⁶Egha danganir kamin apiagha anesavsuisi. ³⁷Me an dapanim gisin, an kotim gamizir migirigiam osiri. Me osirizir akam ghaze, “Kar Iesus, a Judabar Atrivim.”

³⁸Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir ikiriamin itir ter ighuvim gafu. ³⁹Ezi gumazamiziba mangi izegh gamua Iesus dipova, uan dapaniba roava a dipova ghaze, ⁴⁰“Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarasa mikemezim! Ni uabi uabin akuragh! Egh ni guizbangira Godin Otarim, ni ter ighuvim ategh izighiri.”

⁴¹Ezi kamaghira ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir dapaniba izava a dipova ghaze, ⁴²“A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabin akurvaghan ibura. A Israelbar Atrivim, kamaghin a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nighnizir gavgavim an ikiam.

⁴³A nighnizir gavgavim Godin ikia, egha ghaze, ki Godin Otarim. Eghti God guizbangira ifongiam an ikiva, datirighin an akuraghti, e ganika!” ⁴⁴Ezi kamaghira okimakiar gumazir Iesus boroghin ter ighuvimningin guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a migei.

Iesus areme

(Mak 15:33-41 ko Luk
23:44-49 ko Jon 19:28-30)

⁴⁵Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughiam ghua 3 kloghin guaratizimin tu. ⁴⁶Egha dughiam 3 kloghin boroghira izima, Iesus pamten kamaghin dei, “Eli, Eli, lama sabaktani?” Akar kamin mingarim kamakin, “Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?”

⁴⁷Ezi gumazir an boroghin tuivighav itiba akar kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elaijan dei.”

⁴⁸Egha men mav zuamira ivegha ghua dipamin suizir bizir mam inigha wainin afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizi-vazima, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a isa Iesusin amadi. ⁴⁹Ezi marazi migia ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.”

⁵⁰Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam suegha areme.

⁵¹Ezi dughiar kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegha tongira bigha, ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima, dagiar ekiaba biaghire. ⁵²Ezi matmatiaba kuaghirima, Godin gumazamizir avirir ariaghreziba ua dikavigha, ⁵³egha uan moziba ataki. Eghti gin Iesus dikavightima, me nguibar ekiam Jerusalemin aven mangam. Eghti avirir ekiam men ganam. ⁵⁴Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiar mam, uan midorozir gumaziba ko, me

garima mikimkizim otozima, arazir kaba otivima, me bar puviram atiati. Egha me kamaghin migei, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra.” ⁵⁵ Amizir aviriba uaghan izegha iti. Me Galilin Distrigh ategha Iesusin akurvaghasa an gin ize. Amizir kaba mong saghon tuivighav ikia gari. ⁵⁶ Men tongin, Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimnngin amebam.

**Me Iesusin kuam isa,
dagiar torim gati**

*(Mak 15:42-47 ko Luk
23:50-55 ko Jon 19:38-42)*

⁵⁷ Ezi aminim pirasava amima, Arimatean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagiar aviriba itir gumazim. ⁵⁸ A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuam iniasa an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingi.

⁵⁹ Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mamin a riki. ⁶⁰ Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagiar ekiar mam poghpuegha ghua mozimin akam gasaragha, anepiri. A kamaghin amigha ghu.

⁶¹ Ezi Maria, Makdalan nguibamin amizim, koma Marian igharazir mam, aning mozimin boroghin aperaghav ikia, an gara iti.

Midorozir gumaziba mozimin gara iti

⁶² Ezi Sabat bagha bizibar kirir dughiam gifa, ezi an gin izir dughiamin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghue.^{¶¶} ⁶³ Me ghua kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir

migrigiar mam giniri. A ghaze, ‘Aruer pumuning ko mikezim givaghtima ki ua dikavam.’ ⁶⁴ Kamaghin amizi, ni mikemeghti, me mozim aruer pumuning ko mikezimin deragh anepirigh. Puvatightima, an suren gumaziba an kuam okemegh, egh gumamazibav kim suam, a ua dikafi. Eghti an ifavarir akar kam, a faragha amizir ifavarir akam gafiragham.”

⁶⁵ Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikimtima, me mozimin gan iki. Egh ia mangi, mozim apirasa ifongezi moghin, ia damuva, egh bar anepirigh.” ⁶⁶ Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimin min bizir mam mozir akam gighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba ataghizima, me mozimin gara iti.

Iesus ua dikafi

*(Mak 16:1-10 ko Luk
24:1-10 ko Jon 20:1-18)*

28 Ezi Sabatin dughiam givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadima, Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimin ganasa izi.^{§§}

² Ezi mikimkizir ekiam maghram oto. Ezi Godin enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, dagiar Iesusin mozir akamin itim poghpuegha, mong mozir apinimin ghugha, egha dagiam gaperaghav iti. ³ Enselin ganganim, mati onimarin taghtazi moghin gari, ezi an koro tiaba bar ghurghuri. ⁴ Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inigha egha aremezi moghin iti.

⁵ Ezi ensel kamaghin amizir kamning migei, “Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi. ⁶ A kagh itir puvati. A

^{¶¶}27:62 (27:62) Kar Sabatin dughiamra.

^{§§}28:1 (28:1) Wikbar dughiar faragh zuim, a Sandera.

faragha mikemezi moghin ua dikavigha gifa. Gua izi, a kagh irighav ikezir dan-ganimin gan.

⁷“Egh gua zuamira mangi, an suren gumazibav kim suam, a ua dikavigha givagha mozimin itir puvati. Ia oragh. A ia bativasa faragha Galilin zui. Ia mangi, munagh an ganam. Ki bizir kamin gun gua mikimasa ize.”

⁸Ezi amizimning puv atiatiava, egha uaghan bar akonge. Egha zuamira mozim ategha, ivegha Iesusin suren gumazibav kimasa zui.

⁹Ezi Iesus tuavimin maghira aning bato, egha ghaze, “Mizarazir aghuim.” Ezi aning an boroghin ghua, an dagarimning suiragha an ziam fe. ¹⁰Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Gua atiatingan marki. Gua mangi, nan aveghbuabav kim suam, me Galilin mangi egh munagh nan ganam.”

Midorozir gumaziba mikemezir akam

¹¹Amizimning Iesusin suren gumaziba bagha zuima, midorozir gumazir mozimin gara ikeziba Jerusalem aven ghue. Egha otivizir araziba bar dar gun ofa gamir gumazir ekiabav keme.

¹²Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir dapaniba inigha akar mam akiri. Egha dagiar aviribar midorozir gumazibagh ivezegha, ¹³egha me migia ghaze, “Ia kamaghin mikim suam, e akuima, an suren gumaziba di-

magarimin izava an kuam okemegha ghue. ¹⁴Eghti gavmanin gumazir ekiam akar kam bareghtima, e uari a ko migirigiam akiram, eghti ia osimtiziba puvatigham.” ¹⁵Ezi midorozir gumaziba dagiar kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi moghin ami. Ezi akar kam ghua Judabar tongin bar ekefegha iza dughiar kamin, Judaba kamaghira miaviira iti.

Iesusin suren gumaziba damuamin ingangarim, Iesus an gun me migei

*(Mak 16:14-18 ko Luk
24:36-49 ko Jon 20:19-23)*

¹⁶Ezi Iesusin suren gumazir 11 pla Galilin ghua, mighsiar a me bativasa mikemezim otu. ¹⁷Egha me Iesusin garava an ziam fe, egha men marazi okam nighnisi. ¹⁸Ezi Iesus men boroghira iza kamaghin me migei, “God nguazim ko overiam gativamin gavgav-iba bar na ganingi. ¹⁹Kamaghin amizi, ia nguazimin itir nguibaba bar dar mangi, gumazamiziba bar me damuti, me nan suren gumazamizibar otiv. Eghti ia Afeziamin ziam ko, nan ziam, ko Godin Duamin ziamin me ru. ²⁰Egh ki ia mikemezir migirigiaba, ia bar da isiva men sure damu, eghti me dar gin mangi. Ia deravira fogh, ki ia ko ikivira iki mangiti, nguazir kamin dughiam givagham.”

Mak Osirizir Akar Aghuim Akar Faragha Zuim

Mak osirizir akinafarim, an akar faragha itim kamaghin migei, “Kar Godin Otarim Krais Iesusin akar aghuimin mingarim.”

Akinafarir kam e an gari, Iesus a gumazir ingangarir aviribar amuamin gavgavim ko ziam iti. Ezi dughiar a gumazamizibar sure gamiziba, ko dughiar a duar kuraba batogheziba, ko dughiar a gumazamizibar arazir kuraba gin amadaziba, e akinafarimin aven eghaghanir kabar gara kamaghin fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. Iesus a kamaghin uabi dibora ghaze, “Gumazibar Borim”. Egha a kamaghin migei, a gumazamizibagh ivezasa, kamaghin a uabi me bagha ovenge. A bizir kam bagha ize (10:45).

Mak Iesusin ingangarir aviribagh eghani. Egha a Iesus gumazamizibar sure gamizir akar aviribagh eghanizir puvati. Mak faragha Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin ingangarim, ko Iesusin rurim, ko Satan a gifarazir eghaghanimin gun migei. Ezi gin e Iesusin garima, a gumazir osimtizir aviriba ateribar apangkufi, egha men sure gami. Ezi faragha suren gumaziba Iesus amir bizibar mingaribagh fozir puvati. Egha me nimira nimira me gin dagh fofosi.

E uaghan Iesusin apanibar gari, me osimtizir aviriba a garisi. Egha Mak Osirizir Akar Aghuir aboananaba, a Iesus aremegha egha ua dikavizir eghaghanim geghari.

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun gumazamizibav kimasa ize

(*Sapta 1:1-3:6*)

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, faragha izava Iesusin akam akuri

(*Matyu 3:1-12 ko Luk 3:1-9
ko 3:15-17 ko Jon 1:19-28*)

1 Kar Godin Otarim Krais Iesusin akar aghuim. ²God fomira uan akam, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingi. An an osirizima, an akinafarimin iti. Akar kamra kara.

“Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.”

³“Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.’”

⁴Kamaghin amizima Jon izava gumaziba itir puvatizir danganimin ikiava gumaziba ruava kamaghin akam akuri, “Ia navibagh iraghtima ki ia rueghtima God ian arazir kuraba gin amadagham.”

⁵An akar kabav geima Judian Distrighin itir nguibaba koma Jerusalem itir gumazamiziba me bar izava uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin dipamin me rue.

⁶Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, ana asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikeghava asizir inim uan ivariam ike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api.* ⁷Ezi an akam kamaghin migei, “Nan gin izamin gumazim an gavgavim guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an mingarir puvati. Ki uaghan aviraghiva an dagarir asuabar beniba firan

*1:6 (1:6) Ni kamel ko hanibar mingaribagh foghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

gavgaviba puvati. ⁸Ki dipamin ia rue, eghti a gin Godin Duamin ia ruam.”

Iesus ruezima gin Satan a gifarasa a gakaghor

(Matyu 3:13-17; 4:1-11 ko Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹Dughiar kam Iesus Galilin Distrighin itir nguibam, Nasaret, ateghava Jon bagha izezima, a Jordanin dipamin a rue. ¹⁰Iesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam kuiaghirizima Godin Duam bunbamin min mighegha a bagha izaghiri. ¹¹Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikiava kamaghin dei, “Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge.”

¹²Ezi Godin Duam anemadazima a gumaziba itir puvatizir danganimin ghu. ¹³A ghugha, 40 plan dughiabar danganir kamin itima, Satan a gifarasa a gakaghor. A ruarimin itir asiziba ko ikia dar torimin itima, Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus faragha zuir suren gumazibar dei

(Matyu 4:12-17 ko Luk 4:14-15 ko Matyu 4:18-22 ko Luk 5:1-11)

¹⁴Ezi me Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatizima, Iesus gin Galilin ghugha Godin akar aghuim akuri. ¹⁵A kamaghin migei, “Dughiam otogha gifa. God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. Ia navibagh iraghiva nighnizir gavgavim Godin akar aghuimin iki.”

¹⁶Dughiar mam Iesus Galilin dipar miriamin ghuava Saimon uan dozim Andru ko aningin garima, aning osiriba baghava uan iver ekiaba kuri. Aning osiriba isa dagh ivezir gumazimning.

¹⁷Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumaziba iniam.”

¹⁸Aning an akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui. ¹⁹Ezi a mong sivagha ghuava, Sebedin otarim Jems uan dozim Jon ko aningin garima aning uan botin ikiava uan iver ekiabar kiri. ²⁰An aningin garavira aningin diazima, aning pura uan afeziam Sebedi koma an ingan-garir gumaziba ataghizima me uan botin itima aning Iesusin gin zui.

Iesus duar kurar mam batoghezima a gumazim ategha azenan ize

(Luk 4:31-37)

²¹Ezi Iesus ko an gin zuir darasi Kaperneamin ghue. Egha me zuima Sabat otozima, a God ko migeir dipenimin aven ghugha, dipenir kamin aven itir gumazamiziba men sure gami. ²²A men sure gamima gumazamiziba bar an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiar kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An migirigiaba Judan arazibagh fozir gumazibar migirigiabar min zuir puvati. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami. [†]²³A kamaghin me migiavira itima gumazir duar kuram apazazir mam izava God ko migeir dipenimin aven izegha dei. ²⁴A dia kamaghin migei, “Ni manmaghin e damuasa, Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godin damazimin zuezir gumazim.” ²⁵Ezima Iesus akar gavgavimin kamaghin a migei, “Ni nimira iki, egh gumazir kam ategh azenan izegh.” ²⁶Ezi duar kurar kam Iesus bareghava gumazir kam gunabagha araviram azenan ize. ²⁷Ezi gumazamiziba bar bizir kamin ganigha

[†]**1:22** (1:22) Ni Judan arazibagh fozir gumazibar mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

guizbangira digavir kuram gamigha uarira uarir azangisi, “Kar manmaghin amizir bizim? A suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akabav gei. A uaghan akar gavgavim duar kurabav geima da an akam barasi.” ²⁸ An amizir bizibar eghaghanim zuamira Galilin Distrigh bar a garui.

Iesus gumazamizir aviribar akuragha me gamima me ghuamaghe.

(Matyu 8:14-17 ko Luk 4:38-41)

²⁹ Ezi Iesus gumazir maba ko God ko migeir dipenim ateghava Jems ko Jon sara, me Saimon ko Andrun dipenimin ghue. ³⁰ Me ghua garima Saimonin asamim ariava mikarzim fiava dakozim girighav itima gumazir maba an gun Iesus migei. ³¹ Me a mikemezima, ezi an a bagha ghuava an agharimin suiragha a ghufe. Ezi an arimariam anetaghizima a dikavigha dagheba me ganidi.

³² Guaratizir kamra, aminim pirizima me gumazamizir arimariar kuraba koma duar kuraba apazaziba bar me inigha Iesus bagha izi. ³³ Nguibar kamin itir gumazamiziba bar izava dipenir kamin tiar akamin uari akufa. ³⁴ Ezima Iesus arimariar guar aviriba itir gumazamizir aviriba men arimariabagh amima me ghuamaghe. A duar kurar aviriba sarama otoghezima da gumazamiziba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a Godin Otarim. Ezi kamaghin a ghaze, ia kamaghin mikiman marki suam, Ki Godin Otarim. Egha a men anogoroke.

Iesus gumaziba itir puvatizir danganimin God ko migei

(Luk 4:42-44)

³⁵ Egha amimizaraghan aminim tighar itima, Iesus dikavigha dipenim ategha ghuava gumaziba itir puvatizir dangan-

imin ghugha God ko migei. ³⁶ A ghuzima Saimon uan roroaba ko a buriagharui. ³⁷ Me ghuava an apighava kamaghin a migei, “Gumazamiziba bar ni buria gari.” ³⁸ Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin migei, “E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki uaghan munagh Godin akam akunam. Ki bizir kam bagha ize.” ³⁹ A kamaghin mikemegha, egha Galilin Distrighin danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven Godin akam akurava gumazamizibagh apazazir duar kuraba batosi.

Iesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera.

(Matyu 8:1-4 ko Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guamin aviraghava tevimning apirigha puvira a gaghori, “Ni fueghiva na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham.” ⁴¹ Iesus kamaghin oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” ⁴² Iesus kamaghin migiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizima an mikarzim ua dera. ⁴³ Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gavgavim kamaghin a migei, ⁴⁴ “Ni oragh. Ni bizir kamin gun gumazir igharazitam miki-man marki. Ni mangi uan mikarzim ofa gamir gumazimin akagh. Moses fomira mikemezir arazim, ni arazir kamin gin mangiva, uan arimariam givazir bizim bagh Godin ofa damu. Ni damightima, me ganigh fogham, nin arimariam guizbangira gifa.” ⁴⁵ Ezima gumazir kam Iesus a mikemezi moghin damuan aghuaghava egha bizir kam bar me migei. Kamaghin amizima mabu-

†1:40 (1:40) Lapan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi.

ran avirim Iesus akuvazima, kamaghin a nguibar ekiatamin aven azenaram aruir puvati. A uabira itir danganimin itima, gumazamiziba a bagha tintinibar izavira iti.

**Iesus gumazir soroghafariba
amirazir mam gamizima a ua dera**

(Matyu 9:1-8 ko Luk 5:17-26)

2 Ezi dughiar maba givazima, Iesus uamategha Kaperneamin ghu. A ghuava dipenimin itima gumazamizir aviriba a umatengezir akam baraki. ² Me akar kam baregha izezima dipenim bar izivazima an tiar akam sara izifa. Ezi Iesus Godin akam me mikiri. ³ An akam akurima, gumazir maba gumazir soroghafariba aremezir mam inigha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamin a gisaghpuha izi. ⁴ Me iza garima dipenimin tiar akam bar izivazima, kamaghin me Iesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inigha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha beniba akuriam dafegha anemadazima a Iesus bagha ghuaghiri. ⁵ Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin soroghafariba amirazir gumazim migei, “Nan borim, nin arazir kuraba gifa.”

⁶ Iesus kamaghin a migeima, Judan arazibagh fozir gumaziba apiaghav ikiava uarira uan navir averiabar kamagh migei, ⁷ “Gumazir kam tizim bagha kamaghin migei? A Godin danganim iniasava ami! Gumazir kinitam gumazir igharazitamin arazir kuraba gin amadaghan kogham. God uabira.” ⁸ Me kamaghin nighnizima, Iesus zuamira uan navir averiamin men nighnizibagh fogha kamaghin me migei, “Ia man-

magh sua kamaghin nighnisi? ⁹ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. ¹⁰ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Egha a kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, ¹¹ “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” ¹² Egha a migiavira itima me garima gumazir kam dikavighava uan akuriam inigha azenan ghu. Gumazamiziba bar an ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fava kamaghin migei, “E faragha bizir katamin ganizir puvati!”

Iesus uabin gin mangasa Livain dei

(Matyu 9:9-13 ko Luk 5:27-32)

¹³ Ezi Iesus ua Galilin dipar miriamin ghuaghiri. A ghuaghirima, gumazamizir aviriba izava uari akuvazima, a men sure gami. ¹⁴ A men sure gamuava dipar miriamin ghuava Alfiusin otarim Livain garima, a gavman daningamin dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. Iesus an garava, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi.” Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui.⁸

¹⁵ Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api. Dagiaba isir gumazir aviriba koma arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me uaghan Iesusin gin arui. ¹⁶ Ezi me apa itima, Judan arazibagh fozir Farisin gumaziba me an ganigha, egha an suren gumazibar

¶2:4 (2:4) Judabar dipeniba boksiabar min gari. Dar inogoriba puvatigha, egha pin barafi. Ezi dar miriabar azenan adidiaba iti. Dar dipenir akiniba puvati. Me pura nguazim gisin dar ingari.

§2:14 (2:14) Matyun ziar igharazim kara, Livai.

azangsisi, “A manmagh sua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”** ¹⁷Ezi Iesus men azangsizim baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumamazizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

**Me God ko mikimasa dagheba
atagharazir arazim
bagha Iesusin azangsisi**

(Matyu 9:14-17 ko Luk 5:33-39)

¹⁸Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba koma Farisin suren gumaziba me God ko mikimasa dagheba ataghrasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kamin apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an azangsisi, “Kar manmaghin amizir arazim? Jonin suren gumaziba koma Farisin suren gumaziba me datirighin God ko mikimasa dagheba ataghrasima, nin suren gumaziba God ko mikimasa dagheba atagharazir puvati.” ¹⁹Ezi Iesus kamaghin men azara, “Gumazitam amuimin ikiasa isar ekiam gamuava gumazir mabar diazima me ize. A me ko ikitima, me manmaghin damuam, me dagheba ategham, o? puvatigham. A me ko ikitima me dagheba ataghraghan kogham. ²⁰Me dagheba atagharazir dughiam iti. Dughiar kam izitima, gumazitaba amuimin ikiamin gumazimin suiragh mangiti me dughiar kam dagheba ataghragham.

²¹“Egh gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghuritam porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva

egh a rutima inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham. ²²Eghti gumazitam wainin igiam inighiva, asizir inir misevir ghurimin a ruighan kogham. A kamaghin damightima wain buva asizir inir misevir ghurim bighiva, wain ko asizir inim, aning virara ikuvigham. A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam inigh asizir inir misevir igiamra ruigham.”

Iesus Sabatin Ekiam

(Matyu 12:1-8 ko Luk 6:1-5)

²³Egha Iesus Sabatin dughiar mamin, raizin min garir dagher mam, wit, me an azenir ekiamin torimin zui. An suren gumaziba a ko ghuava witin oviziba kuara zui.^{††} ²⁴Me zuima Farisin maba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan. Me manmagh sua arazir kam gamuava Sabatin arazimin gin zuir puvati?”

²⁵Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Ia, Devit amizir bizim me an osirizima a iti, ia an ganizir puvati? A uan gumaziba ko me mitiriam men azima a bizir kam gami. ²⁶A ghuava Godin Dipenimin aven ghugha God ganingizir bretba ame. A da apava, uaghan maba isa uan gumazibagh aningizima, me uaghan ame. Dughiar kam Abiatar, ofa gamir gumazibar dapanim itima, Devit dame. Judabar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir gumazibara dapi, gumazir kiniba puvati. Ezi Devit, gumazir kinim, bretin kaba ame.”

²⁷Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God gumazibar akurvaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumaziba

**2:16 (2:16) Farisibar arazir aviriba iti. Gumamazizir men arazibar gin zuir puvatiziba me kamaghin ginighnisi, me Godin damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghin dagiaba isir gumazibagh nighnisi, me Romin gavman bagha dagiaba isi. Kamaghin amizi me uaghan Godin damazimin derazir puvati. Me kamaghin amuava Romin gumaziba ko arazir kurabagh ami.

††2:23 (2:23) Ni witin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

atizir puvati. ²⁸ Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”^{††}

**Iesus Sabatin dafarim ekonezir
gumazir mam gamizima a ua dera**

(Matyu 12:9-14 ko Luk 6:6-11)

3¹⁻² Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko migeir dipenimin ghuava, garima dafarim ekonezir gumazir mam gumazamizir aviribar tongin dipenir kamin aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam damightima, me akam agasasa bar deravira an gari. Me kamagh sua an gari. A Sabatin gumazir kamin akuragham, o? ³ Me bizir kam bagha an garavira itima, Iesus kamaghin dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh izi bar en guamin tugh.”

⁴ Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghin men azara, “Arazir manam Sabatin arazim abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o gumazim gasighasigham?” A kamaghin men azarazima, me bar nimira iti.

⁵ An damazimning bar gumazamizibagh aruava, navimin aven men atari. A men garima, men naviba gavgavigha apanguvir nighniziba men puvati. Kamaghin a bar osemegha gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazir kam uan dafarim onezima, an dafarim ua dera. ⁶ Ezi Farisiba ikia ganigha dipenim ategha azenan izegha Herotin gumaziba ko ikia Iesusin mi-soghasa akabar kiri.

**Iesus uan gavgavim men
akazima an adarasi nighnizir
gavgavim an itir puvati.**

(Sapta 3:7-6:6)

Gumazamizir aviriba Iesusin gin zui

(Luk 6:17-19)

⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba koma Galilin dipamin ghuaghiri. A ghuaghirima gumazamizir aviriba Galilin Distrighin ikegha an gin ghuaghiri. ⁸ Gumazamizir aviriba Judian Distrigh koma Jerusalemin nguibam koma Idumean Distrigh ko Jordanin dipamin vongin itir danganiba koma Tair ko Saidonin nguibamning ikegha, me Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam bareghava a bagha ghuaghiri. ⁹⁻¹⁰ Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviriba men akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba givasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizima, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam.” ¹¹ Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba izava, Iesusin garava duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin arai, “Ni Godin Otarim.” ¹² Me kamaghin amima, an akar gavgavimin me migia ghaze, “Ia kamaghin mikiman marki, ‘Ni Godin Otarim.’”

^{††}**2:28** (2:28) Ni Gumazibar Otarimin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

Iesus 12 plan aposelba me amisefe

(Matyu 10:1-4 ko Luk 6:12-16)

¹³Ezi Iesus dipar miriamin ikegha dikavighava mighsiamin ghuavanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui. ¹⁴Me zuima a gumazir 12 pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amadaghti me mangi Godin akar aghuim akunam. ¹⁵Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham. ¹⁶A misevezir gumazir 12 plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati), ¹⁷Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamin mingarim kamaghin ghu, atara pamtem migeir gumazimning), ¹⁸Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotiabar gumazir mam), ¹⁹ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Me kamaghin migei, "Iesus Belsebulin gavgavimin ingari"

(Matyu 12:24-32)

ko Luk 11:14-23 ko 12:10)

²⁰Egha Iesus uamategha dipenimin aven ghugha itima gumazamizir aviriba izava anakufa. Me bar anakuvazima kamaghin a uan suren gumaziba koma me daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba puvati. ²¹Ezi gumazamizir maba kamaghin migei, "An ongani." Ezi Iesusin adarasi akar kam bareghava, a inigh mangasa izi.

²²Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba Jerusalemin ikegha izaghrava kamaghin migei, "Belsebul a gapasa. A

duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi."^{¶¶}

²³Ezi Iesus me migeir akam bareghava, egha kamaghin gumazamizibar diaghava akar isin zuir maba me migei, "Satan manmaghin uabira uabi batuegham?" ²⁴Kantrin tam tongira uari abighiva uarira uariv soghiva kantrin kam ikian kogham. ²⁵Kamaghin uaghan, dipenir vamiran itir darasi me tongira uari abighiva uarira uariv sogh dipenir kamin itir darasi ikian kogham. ²⁶Kamaghira Satanin adarazi uarira uari abighiva uariv misoghtima an gavgavim bar givaghiva ikian kogham.

²⁷"Eghti gumazir manam puram aven mangi gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghvira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

²⁸"Ki guizbangira ia migei, gumazamizibar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti. ²⁹Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam." ³⁰Me faragha kamaghin a migia ghaze, "Duar kurar mam a gapasa." A bizir kam bagha, akar kabar me migei.^{§§}

Iesusin amebam ko an doziba

(Matyu 12:46-50 ko Luk 8:19-21)

³¹Ezima Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesusin mikimasa aven zui. ³²Gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikiava ka-

^{¶¶}3:22 (3:22) Satanin ziar mamra kara, Belsebul.

^{§§}3:30 (3:30) Iesus Godin Duamin gavgavimin ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavimin ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi.

maghin a migei, “Ni oragh, nin amebam ko doziba me ni bagha izeghava azenan iti.”

³³ Me a mikemezima a kamaghin men azara, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

³⁴ A kamaghin men azaraghava, an okarigha apiaghav itir gumazamizibar garava, kamaghin me migei, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara. ³⁵ Gumazamizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

Iesus akar isin zuimin kamaghin migei, “Gumazir mam witin oviziba inigha azenimin da kuragharui”

(Matyu 13:1-23 ko Luk 8:4-15)

4 Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mamın biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an boroghin dadarimin apiaghav iti. ² An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei, ³ “Ia oragh. Gumazir mam raizin mingarir daghem, wit, a inigha ghua uan azenimin da akuragharui. ⁴ A da akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. ⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezima witin oviziba zuamira afuangi. ⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misingi. ⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. ⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim

giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30 pla misevima maba 60 pla misefe. Ezi maba ghua 100in tu.”

⁹ Iesus me migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmagh suavira akar isin zuibagh ami

¹⁰ Gumazamizir aviriba bar ghuezi, ezi Iesus uabira itima, an 12 plan gumaziba koma an boroghin itir gumaziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara. ¹¹ Me an azarazima a kamaghin me migei, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei. ¹² Kamaghin amizima ‘Me zurazurara ganiva, me bizitam gifoghan kogham.

Me uaghan zurazurara oraghiva, me deraghvira akar mingaritam gifoghan kogham.

Me amuava akar mingarim gifogha, uan navibagh irazi,

God men arazir kuraba gin amadaghai.”*

Witin akar isin zuimin mingarim

¹³ An akar kam me migia ghua kamaghin migei, “Ia witin akar isin zuir kamin mingarim gifozir puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh fogham? ¹⁴ Akar isin zuimin aven itir gumazir kam a mati gumazir Godin akam kuragharuim ¹⁵ Gumazir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraghizi Satan zuamira izava me oraghizir Godin akaba, me dama ada ini. ¹⁶ Gumazir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba bareghava da bagha bar akonge. ¹⁷ Egha men biba iraghuezir puvatigha,

*4:12 (4:12) Iesus Godin gin mangasa gumazamizibar anogorozir puvati. Marazi uari Godin gin mangan aghua.

egha uaghan dughiar ruarimin itir puvati. Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gumazibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki. ¹⁸ Gumazir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraki. ¹⁹ Me da bareghava me uaghan nguazir kamin osimtiziba bagha nighnighava, dagiar aviriba iniasa ifavarir nighnizibagh amuava, nguazir kamin bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharizima da misevir puvati. ²⁰ Ezi gumazir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Egha me misefi. Maba 30 pla misevima, maba 60 pla misefi. Ezi maba ghua 100in tu.”

Lamin danganimra aneguragh

(Luk 8:16-18)

²¹ Egha Iesus kamaghin me migei, “Ian tina lam gaboroghava a inigha itarir ekiamin anevara? O an a inigha dakoizimin apengan aneti? Puvati! Ia a daborogh a inigh azenan an danganimra aneguragh. ²² Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. ²³ Tina kuarimning iti, an oragh.” †

²⁴⁻²⁵ Egha a migia ghua kamaghin migei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Ia deraghvira a baraghiva deragh fogh, eghti God uan akabar fozir aviriba ia daningam. Godin akabagh fozir gumazitam a Godin akar igharaziba uaghan da baragham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazitam, an fozir muziarim God a dama inigham. Ia Godin

akam barazi moghin God uaghan kamaghin damuva, bizir avirir maba sara ia damuam.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

²⁶ Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da kuri. ²⁷ Gumazir kam da kunighava, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati. ²⁸ Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha egha adava ghua akimariba otivigha misefe. ²⁹ Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inighava dar akori. A fo, dagheba iti, ezi dar akoramin dughiam oto.”

Mastetin ovizimin akar isin zuim

(Matyu 13:31-32 ko Luk 13:18-19)

³⁰ Egha a ua kamaghin migei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam? ³¹ A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe. ³² Gumazir mam anekunizima a gin aghua bar ekeveghava azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraziba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.”

†4:23 (4:23) Iesus akar isin zuibar gumazamizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati.

‡4:31 (4:31) Ni mastetin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

³³Egha Iesus men nighniziba tuzi-naghara min amir akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei. ³⁴An akabar gumazamizibav giava zurara akar isin zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei.

**Iesus aminir ekiam
ko dipavsizim batoghezima
aning pura nimira irighav iti**

(Matyu 8:23-27 ko Luk 8:22-25)

³⁵Aruer kamin aminim pirasava amima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “E dipar kam atugh an vongin mangam.” ³⁶A kamaghin me migeima gumazamiziba dadarimin ikiavira iti. Ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogha pul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui. ³⁷Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizifa, ezi an atam dipamin aven magirasava ami. ³⁸Bot magirasava amima, Iesus botin kamin girakirangin dapanir aghoghonir mam uan dapanimin aghorogha akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragha kamaghin a migei, “Tisa, e gifa! Ni e bagha nighnisi, o puvati?”

³⁹Ezi Iesus dikavigha tugha aminim batogha, egha dipavsizim kamaghin a migei, “Gua amiragh, egh nimira iki!” A migeima, aminim amirazima, dipam pura nimira irighav iti.

⁴⁰Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia tizim bagha puv atiati? Ia nighnizir gavgavim otevegha kamaghira iti?”

⁴¹Ezi me bar atiatigha kamaghin uarira uariv gei, “Gumazir kam tinara? Aminim ko dipavsizim uaghan an akam barasi!”

**Iesus Gerasan gumazir mamin duar
kuraba batoghezima da anetaki**

(Matyu 8:28-34 ko Luk 8:26-39)

5 Ezi Iesus uan suren gumaziba koma dipam atugha vongin Gerasan danganimin oto. ²Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimin anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamin ikegha Iesus bativasa izi. ³⁻⁴A matmatiamin ikiava a gakui. Me dughiar aviriba senbar an agharimning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senin kabar suighava dar aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogha dar aghoragharisi. Kamaghin amizima gumazitam gumazir kamin suiragh a ikiva avegham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam gavgavigh a ikeghan kogham. ⁵A dimagariba ko aruebar matmatiam ko mighsiabar purama aruava pamtem arava dagiabar uabi uan mikarzim aghori.

⁶A saghon ikia Iesusin ganigha ivegha a bagha izava an guamin uan tevimm-ing apiri. ⁷⁻⁸Ezi Iesus kamaghin duar kuram migei, “Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh azenan izi.” Iesus kamaghin a migeima, ezi gumazir kam pamtem arava kamaghin migei, “Ni manmaghin na damuasa, Iesus biziba bar dar pin itir Godin Otarim. Ki Godin damazimin pamtem nin azangsisi, ni na gasighasighan marki.”

⁹A kamaghin migeima Iesus kamaghin a migei, “Ni uan ziam diborogh.” Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin a migei, “E bar aviraseme, kamaghin nan ziam Aviriba.”

¹⁰A Iesus danganimin igharazitam me amangan aghuagha Iesus vivigha a gakaghori.

¹¹Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api. ¹²Ezi duar kurar kaba kamaghin

Iesus miġiava a gakaġhori, “Ni e mikiemegħ e amadaġħtima e mangiwa dar bizir munabagħ apazaka.” ¹³ Ezi a men amamangatiżima duar kurar kaba gumazir kam ategħa azenan iżegħa għua dar bizim gapasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in borogħin għu. Ezi daba puv ivemara għuagħira davarir kuram giragħueghava dipamin aven għuegha dipam apava ariagħire.

¹⁴ Ezi dabar ġarir gumaziżiba daba batogħezir bizimin ġanigħa għua nguibar ekiamin għua danganir kamin itir nguibar dozibar għua bizir otozir kamin ġun miġei. Gumazamiżiba bizir kamin ġanasa dikaviġħa iži. ¹⁵ Me iżava Iesus borogħin duar kuraba apazazir gumazimin ġarima, an nighnizim ua deraziżima, a uan korotiaba aghuighava aperagħav iti. Me an ġanighava atiatiġi. ¹⁶ Ezi otozir bizir kamin ġanizir gumazamiżiba, me duar kuraba apazazir gumazimin bizir otozir kabar gumazir iġharaziāv gei. Me dar ġun miġiava għuava uagħan daba batozir bizimin ġun miġei. ¹⁷ Gumazamizir kaba bizir kam bareghava uan danganim ategħ mangasa kamagħhin me Iesus miġia a gakaġhori.

¹⁸ Ezi Iesus danganir kam ategħ mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gakaġhori. ¹⁹ Ezi Iesus an anogoregħa kamagħhin a miġei, “Ni uamategħ uan adarazi baġħ dipenimin mangiwa Gumazir Ekiam nin akuragħa ni ġamizir bizibar ġun me mikimiva egh a uagħan bar nin apangkuvizir bizimin ġun me mikim.” ²⁰ Gumazir kam a bareghava għua Iesus an akurazir bizimin ġun Dekapolisin Distriġħin itir nguibabar għua bar me miġei. Gumazamizir kaba a bareghava diġavir kuram ġami.

**Iesus aremezir ġuivir mam
koma arimariar amizir mam
ġamiziżima aning ua dera**

(Matyu 9:18-26 ko Luk 8:40-56)

²¹ Ezi Iesus bot inigħa uamategħa dipamin vongin iže. A iżegħa dipar dadarimin itima gumazamizir aviriba iżava anekufa. ²²⁻²³ Ezi God ko miġeir dipenimin bizibar ġarir gumazir mam, an ziam ġairus, a iżava, Iesusin ġarava an ġuamin uabi ekunigħa kamagħhin puviram a gakaġhori, “Nan ġuivim aremegħasa an diġhorimra isi. Ni iżiva uan dafarim a datigħti an arimariam ġivagħ ua ikiam.” ²⁴ Ezi kamagħhin Iesus a ko zui.

A zuima gumazamizir aviriba bar anekuvagħava an ġin zui. ²⁵ Me zuima men tongin għuzim batir arimariar amizir mam uagħan me ko zui. Amizir kam, għuzim batir arimariam an itima 12 plan azeniba ġifa. ²⁶ A fomira arimariam a ġivasava doktaba baġħa zuima, me an arimariam a ġivazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam a ġivasava pura uan daġiabar me ġiveziżima an daġiaba bar ġifa. Bizir kaba an arimariam akurazir puvati. An ekiva għuavira iti. ²⁷⁻²⁸ A Iesus amir bizibar akam baregħa, a kamagħhin nighnisi, “Ki puram an azenan itir korotiamra suiragħ nan arimariam ġivagħam.” A kamagħhin nighnighava egha damuasa. A gumazamizir aviribar ġin iżava me munamaga iżava Iesusin korotiamin suira. ²⁹ Amizim an korotiamin suigħavira, an għuzir arimariam pura dutugħa għu. A uabi uabi baregħa fo, an mikarzim ua dera.

³⁰ A kamagħhin amimra, Iesus zuamira uabi uabi baregħa a God gumazibar arimariaba ġivagħasa a ġaningizir ġavagvim, an mikarzim atagħizi a fo, nan ġavgavim iġari. Egha a ragħa gumaza-

mizibar garava men azara, “Tina nan korotiamin suira?”

³¹ Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, “Ni garima, gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, “Tina nan korotiamin suira?””

³² Me kamaghin Iesus migiavira itima Iesus uan korotiamin suirazir gumazim gifoghasa raghrigha garagharui. ³³ A ruiavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha izava Iesusin guamin degiaghrigha, atiatia nighava guizbangira a batozir bizimin gun a migei. ³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan guivim, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ezi nin arimariam gifa. Ni navir amirizimin mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan kogham.”

³⁵ Iesus amizir kam migiavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikeghava ize. Me izegha kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningam marki.”

³⁶ Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, “Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki.”

³⁷ An gin aruir gumaziba a ko mangasa amima a men anogoregha, eggha Pita, ko Jon an dozim Jems, merara inigha me zui. ³⁸ Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumazamiziba barazima, me bar azia niginir dafam gami.

³⁹ A me bagha aven ghua kamaghin me migei, “Ia tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui.” ⁴⁰ A kamaghin me migeima, me a dipovava an ingarava kava uariv gei, “E fo, a guizbangiram areme.” Gumazamiziba kamaghin migeima ezi a bar me batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mikezim, merara a ko zui. A me inigha me guivimin kuam itir dangan-

imin aven zui. ⁴¹ Me ghuegha a guivimin agharim suiragha kamaghin a migei, “Talita kum!” (Akar kamin mingarim kamaghin iti, “Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!”) ⁴² An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12 pla.) A dikavigha tughava aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami. ⁴³ Ezi an akar gavgavimin guizbangira me migia ghaze, ia bizir kamin gun gumazir igharazitam mikimam marki. A kamaghin me migiava daghetam a daningasa me migei.

Iesusin nguibamin itir darasi an aghuagha akirim a gasara

(Matyu 13:53-58 ko Luk 4:16-30)

6 Eggha Iesus kagh tegha uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui. ² Ezi, Sabatin dughiam otozima a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumazamizibar sure gami. Gumazamizir aviriba an akaba bareghava digavir kuram gami.

Me digavir kuram gamigha azara, “Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuiba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir gavgavim ini? ³ E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, a Jems ko Josep, Judas, Saimon, a men avebamra. An buaramiziba e ko iti.” Kamaghin amizima me dibovir akabar a migiava navibar aven an atari.

⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Godin akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati.” ⁵ Kamaghin amizima a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura dafarim arimariar gumazir vabara me garighizima, men arimariaba gifa. ⁶ Eggha me nighnizir gavgavim an itir puvatizima, kamaghin a digavir kuram gami.

**Iesus uan gavgavim suren
gumazibar akazi, ezi me
deragha a gifozir pu**

(Sapta 6:7-8:21)

**Iesus uan 12 plan aposelba
ingangarim me ganighava me amada**

(Matyu 10:5-15 ko Luk 9:1-6)

Egha Iesus nguibabagh aruava gumamazibar sure gami. ⁷Iesus men sure gamuava, egha 12 plan aposelbar dizima, me a bagha izezima, a me akuvagha, me migiava me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghin amuava uaghan duar kuraba batozir gavgavim me ganigha me amada.

⁸⁻⁹A migirigiar kam me gamuava me amada, “Ia mangi, bizir taba uari bagh da inian marki. Ia Bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siotin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suiragh mangi. ¹⁰Ia kamaghin damigh, mangiva nguibatamin mangighti me dipenitam ia danighti, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghraghamim. ¹¹Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangightima, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan koghiva, me uaghan ia migeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apisigh, egh nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighti, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvati.”^f

¹²A kamaghin me mikemeghava me amadazima me nguibabar ghua Godin

akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh. ¹³Me kamaghin me migiava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapaniba ingiava me gamima, me ua dera.

**Herot Jon, Gumaziba Ruer
Gumazimin, firim atu**

(Matyu 14:1-12 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)

¹⁴Ezi Iesus bizir aviribagh amizima an ziam otogha ekevezima, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kamin atrivim, Herot, a baraki. Me marazi kamagh migei, “Jon Gumaziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”

¹⁵Ezi me marazi kamagh migei, “A Elaija.”

Ezi marazi kamagh migei, “Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami.”

¹⁶Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizima a kamaghin migei, “Ki fomira mikemezima, me gumazir mam Jon, Gumazibar Ruer Gumazimin firim atuzima, a ua dikafi.”

¹⁷⁻²⁰Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filip da an amuim Herodias a ini. Ezi Jon zurara kamaghin a migei, “Herot, na arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamagh migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha a Jon misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herotin migei. Ezi Herot Herodias ifongezir moghin damuan aghuaghava, a uan gumazir mabav kemezima me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha

6:11 (6:11) Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham.

derazir gumazimra. Kamaghin amizima Herot an atiatiava, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragha nighnizir aviribagh amuava, ana akaba baraghasa ifonge.

²¹ Ezi Herodias datirighin Jon misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herot an amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Herodias Jonin misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangarir ekiabar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize. ²² Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugha men guamin ighiam gami. A ighiam gamima, Herot ko izegha apir gumaziba ighiamin ganigha guizbangira an ighiam gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegga, egha Herot kamaghin guivir igiam migei, “Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigam.” ²³ A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham.”

²⁴ Guivir igiar kam akar kam baregga, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, “Amebam, ki bizir tizim bagh azaragham?”

Ezi an amebam kamaghin a migei, “Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, dapanim.” ²⁵ Ezi guivir kam akar kam baregga, zuamira uamategga aven ghugha kamaghin Herot migei, “Ni datirighira Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningh.”

²⁶ Ezi Herot a bareghava navim bar oseme. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizima, an an azangsim pueghan kogham. ²⁷ Egha Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazima a ghuava kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu. ²⁸ A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizima anenigha ghua uan amebam ganingi. ²⁹ Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem baregga izava an kuam inigha ghuava a mozim gati.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi

*(Matyu 14:13-21 ko Luk
9:10-17 ko Jon 6:1-13)*

³⁰ Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava amizir biziba ko akar gumazibar sure gamizibar gun Iesus migei. ³¹ Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha iza zuima, me damamin dughiba puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uarira na ko mangiva gumaziba puvatizir danganimin mangiva avughsam.”

³² A kamaghin me migiava egha me uarira bot inigha gumaziba itir puvatizir danganir mamin zui. ³³ Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar men faraghavira ivegga ghuava me zuir danganimin otifi. ³⁴ Ezi me ghuava dadarimin ghuegga Iesus gumazamizir aviribar garima, me guizbangira bar aviraseme. A men garima, me sipsipbar min ami, me ghuaviba puvati, me pura asaghasazibar min arui. A kamaghin bar men apangkufi. Egha a bizir aviriba men sure gami.[§]

[§]6:34 (6:34) Ni sipsipin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

³⁵ A miġiavira itima, aminim pirizima an suren gumaziba a bagħa izava kamaghin a miġei, “Kar gumaziba itir puvatizir danganim, ezi aminim piri. ³⁶ Ni gumazamiziba amadagħti, me mangi danganir kamin itir nguibaba ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari baġħ dagħebagh ives.”

³⁷ Ezi a me ikaragħa kamaghin miġei, “Ia uari dagħetaba me daning.”

Ezi me kamaghin a miġei, “Dagiar e me baġħ brettbaġħ ivezamim, a 200 Kinnan tu. E da inigh, mangi, me baġħ brettbaġħ ivezegħ me daningasa, ni ifonge?”**

³⁸ Ezi Iesus men azara, “Ia manmagħira brettba iti? Ia mangi ganigh.” A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a miġei, “E brettin 5 pla koma osirir pumuning kati.”

³⁹ Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav geima, me uari uari tuiragħa grazim gapia. ⁴⁰ Ezi me uari tuiragħa apia, marazi 50, marazi 100in ghu. ⁴¹ Me apiaghav itima, ezi Iesus brettin 5 pla inigha, osirir pumuning inigha, pin overiamin garava God minabagħa brettba abiagħariki. Egha uan suren gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimning sara biagħarighizima, me da isa, me ganidi. ⁴² Ezi gumazamizir kaba bar amegħa, naviba bar izifa. ⁴³ Men naviba bar izivazima Iesusin suren gumaziba, dagħer nar me atagħiziba, me da inigha akirar 12 pla gagħuizima, da bar izifa. ⁴⁴ Dagħeba amezir gumazibara, men avirim 5,000in tu.

Iesus dipam gisin tugħa zui

(Matyu 14:22-36 ko Jon 6:16-21)

⁴⁵ Gumazamiziba dagħeba amezima, ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragħa ghaze, Ia botin binighiva faragħ Betsaidan vongin nguibamin mangi. Ki uabira ikiva gumazamiziba amadagħtima me ua uan nguibabar mangam. ⁴⁶ A me amadazi, me ghuezima, ezi a God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo.

⁴⁷ Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti. ⁴⁸ A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin tugħa me bagħa zui. A mangi me gitagh mangasa. ⁴⁹⁻⁵⁰ Ezi me an garima, a dipam gisin tugħa zuima, me kamaghin nighnisi, “Kar ti asetam.”

Me nighnzir kam gamuava, bar an ganigha puv atiatiaa arai. Me araima, a zuamira kamaghin me miġei, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!” ⁵¹⁻⁵² A kamaghin me miġiava, me gatin botin aven ghuzima, aminim pura dutugħa ghu. Ezi me bizir kam, Iesus 5,000in gumaziba brettba me ganingizi, me damezi, me ganigha, kamaghin me tong bar fozir puvati. Men nighnziba otefe. Egha bizir kabagħ nighnighava guizbangira digavir kuram gami.^{††}

⁵³ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugħa, ghua Gensaretin nguibamin otivigha, bot ike. ⁵⁴ Me bot ikegħa dadarimin anadima,

**6:37 (6:37) Grighin akam kamaghin miġia ghaze, gumazim brettba kamaghin ivesiva, an 8 plan iakinibar ingarigham.

††6:51-52 (6:52) Dughiar kamin Iesus brett gumazamizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igħaragħa garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagħ fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami.

gumazamiziba Iesusin garavira a gifo. ⁵⁵Me a gifogha, egha gumazamiziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garuava uan arimariar gumaziba inigha me akuriabagh arigha me inigha Iesus bagha izi. ⁵⁶Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibaba dar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumaziba inigha izava nguibamin tongin da arigha, egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men ari-mariaba gefi.

**Godin araziba Judan
ovavibar arazibagh afira.**

(Matyu 15:1-9)

7 Ezi Farisin gumazir maba ko Judan arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalem inikegha, izaghrava, Iesus bagha izava anakufa. ²Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar gin ghuava dafariba ruegha dagheba apir puvati. Me pura dagheba api. ³Farisin kaba koma Judan gumazamiziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira iki-ava, me dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham. ⁴Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suiraghavira iti. Me pura dagheba isamigh dameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba isamam.

⁵Kamaghin, Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, “Manmaghin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?”

⁶Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Ia uarira uarigh ifarir gumaz-

ibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun miagiava kamaghin osiri,

‘Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe,

egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁷Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam.

Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.’

⁸Ia kamaghin amua, Godin akaba, ia da ategha, uan ovavibar araziba, dar suiragha gavgafi.”

⁹A migia ghua kamaghin me migei, “Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba bar ikufi. ¹⁰Moses fomira kamaghin mikeme, ‘Ia uan afezi-aba ko amebabar akaba baregh men apengan ikiva, egh gumazitam akar ku-ratam uan afeziam ko amebam miki-

meghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’ ¹¹Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, “Guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.”’ ¹²Ia kamaghin migeima,

gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akuravazir puvati. ¹³Ia kamaghin amuava, uan ovaviba da in-izir arazibar gin ghuava, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha darisi. Egha Godin akam gami a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti.”

**Godin damazimin mizezir
biziba, Iesus dav gei**

(Matyu 15:10-20)

¹⁴Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumazamizibar diazima, me a bagha

izima, a kamaghin me migei, “Ia bar na baraghiva egh nan akar kaba, deraghvira dagh fogh. ¹⁵⁻¹⁶ Bizitam azenan ikegha gumazimin navimin aven magari an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan kogham. puvati, gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damightima, a Godin damazimin mizeghan.” ^{††}

¹⁷ Iesus akar kaba gumazamizir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an azara. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimin navir averiamin magirigh ikeghan kogham. Da an navimin aven magirigh, egh an muriamin magirightima a gin dar aviam. Kamaghin gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamin magirigh, an muriam damightima a Godin damazimin mizeghan kogham.” (Iesusin akar gavgavim kamaghin migia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.)

²⁰ A migia ghua kamaghin me migei, “Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin mize. ²¹ Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir arazibar kara, nighnizir kuraba, gumazamiziba tintinba uari koma akui, biziba okei, gumazibav misozi da ariaghiri, ²² poroghamiba uari bakei, mighivira bizibagh ifonge, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir kuraba,

bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimin ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir onganiba, ²³ arazir kurar kaba bar navimin aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a Godin damazimin mize.”

Fonisian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti

(Matyu 15:21-28)

²⁴ Egha Iesus Genesaret ategha Tairin nguibar ekiamin danganimin ghu. A gumazamiziba a gifoghan an aghuagha, egha mogomebar ghua dipenir mamin aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimin aven iti. ²⁵ A dipenir kamin itima, guivir duar kuram apazazimin amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamira a bagha izava an dagarimning iri. ²⁶ Amizir kam, an amebam Fonisian Distrighin a bate. Sirian danganir ekiamin aven itir distrigh. Ezi a Grighin akamin migei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghasa Iesus miagiava a gakaghori.

²⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, “E faragh boribar dagheba me daningti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh afiabav kinam.”

²⁸ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir Ekiam, ki fo, afiaba uaghan boribar dakozimin apengan irezir dagher muzuemziariba api.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nin migirigiam dera. Kamaghin ni uamateghiva uan dipenimin mangi. Duar kurar kam nin guivim ategha azenan ize.”

³⁰ Ezi a uamategha uan dipenimin ghuava garima, an guivim uan dakozim girighav iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam an ategha azenan ghu.

^{††}7:15-16 (7:15-16) Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimin muriar averiam gamima a Godin damazimin mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimin aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize.

Iesus gumazir kuarir onganir mamin akurazi a dera.

³¹Ezi Iesus dikavigha Tairin danganim ategha, ghua Saidonin danganimin otogha ghua, Dikapolisin Distrighin otogha ghua, Galilin dipamin dadarim giraghu. ³²A ghuzima, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagha izi. A uaghan mizem osemegha deravira migeir puvati. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghori.

³³Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir aviriba ategha aning uaningra miriamin ghugha, egha a uan akakazir dafarimning gumazimin kuarimning gatigha aning asigha, egha iparigha, an mizemin suira. ³⁴Egha Iesus pin overiamin garava, gumazir kam bagha navim bigha arava kamaghin migei, “Efata!” (Akar kamin mingarim kamaghin ghu, “Kuighrigh!”) ³⁵Iesus kamaghin migiavira itima, an kuarimning kuiaghiri. Ezi an mizem mighivghiki. Ezi a deravira bizibav gei.

³⁶Ezi Iesus akar gavgavimin bizir kamin gun mikiman men anogoroke. A men anogoroghezima me ua puvirama bizir kamin gun migiavira iti. ³⁷Me akar kam migeima, gumazamizir kaba a baregha guizbangira digavir kuram gamigha kamaghin migei, “Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, mizer osimtizibagh amima, me ua deravira bizibav gei.”

Iesus 4,000in gumaziba dagheba me ganidi

(Matyu 15:32-39; 16:1-4)

8 Dughiar kam gumazamizir avirir igharaziba uari akufa. Me damamin dagheba puvati. Ezi kamaghin Iesus uan suren gumazibar diazi me a bagha izima a kamaghin me migei, ²“Gumaza-

mizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mizezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. ³Me marazi saghon kegha ize. Kamaghin ki me amadaghti, me mitiriaba sara, uan nguibabar mangiva damaziba men isirtima me iram.”

⁴Ezi an suren gumaziba an akam ikara, “E managh gumaziba itir puvatizir danganir kamin tina Bretin aviriba inigh me daningam?”

⁵Me kamaghin migeima Iesus kamaghin men azara, “Ia manmagh Bretba iti?” Me a ikaragha kamaghin migei, “7 pla.”

⁶Ezi Iesus nguazimin dapiasa gumazamizibav kemezi me apia. Ezi a 7 pla Bretba inigha God minabagha egha da biagharigha, gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizima me me ganidi.

⁷Ezi me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God minabagha da me daningasa uan suren gumazibav gei. ⁸Gumazamizir aviriba me amegha bar izifa. Ezi gin suren gumaziba dagher nar me taghiziba, me da inigha 7 pla akirabagh aghuizima, da izifa. ⁹Dughiar kamin itir gumazamizibar dibobonim 4,000in boroghin ghu. Me amezima, a me amadazi, me uan nguibabar ghue. ¹⁰Me zuima, a uan suren gumaziba koma botin binigha, Daramanutan danganimin ghue.

¹¹Ezi Farisiba izegha ifavarir azangsizibar Iesus gami. Eghti, God gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam damighti, me ganigh fogh suam, God guizbangira anemada. ¹²Ezi a men azangsizir ifavaribar amiragha ghuariaba suegha, egha me migei, “Ia datirighin itir gumazamizir kaba tizim bagha mirakelin arazim bagha nan azangsisi? Ki guizbangira ia migei, God mirakelin arazitam ian akaghan kogham.” ¹³Egha a me ategha

uamategha botin biragha, egha dipamin vongin ghu.

**Farisiba ko Herotin
yisin akar isin zuim**

(Matyu 16:5-12)

¹⁴Egha me ghuava Iesusin suren gumaziba bretba bakinighinigha ize. Me bretin vamira inizima a me ko botin iti.

¹⁵Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan! Ia deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh deravira gan.” ¶

¹⁶Iesus me mikemezima, me kamaghin uarira uariv gei, “E bret tam inigha izezir puvatizi, kamaghin amizima an e migei.”

¹⁷Me uarira uariv geima, Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvati? Eee, ia ki amir bizibar garava, fozir puvati. Ia tighar deraghvira dagh fofogham? Ian nighniziba bar otefe. ¹⁸Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir kabagh nighnizir puvati? ¹⁹Ia, ki bretin 5 pla biagharigha ia ganingizima, ia 5,000in gumazibagh aningizima, me da apa izivagha, ataghizir naba ia da akiraba manmaghin aghui?” Me kamaghin a ikara, “E 12 pla akirabagh aghui.”

²⁰Ezi a ua kamaghin me migei, “Ezi ki bretin 7 pla biagharigha ia ganingizima, ia 4,000in gumazamizibagh aningizima, me da apa izivazi ia dar naba akiraba manmaghin aghui?”

Me kamaghin a ikara, “E 7 pla akirabagh aghui.” ²¹Me kamaghin a migeima, a kamaghin me migei, “Eee, ia tighar bizibagh fofogham.”

**Iesus uan suren
gumazibar sure gami**

(Sapta 8:22-10:52)

**Iesus Betsaidan gumazir damazir
kurar mamin akurazi, an
damazimning ua dera**

²²Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir maba gumazir damazir kurar mam inigha, Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a darighasava Iesus gakaghor. ²³Ezi Iesus gumazir damazir kuramin agharimin suiragha, a inigha nguibam ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha, egha Iesus gumazimin damazimning giparigha uan dafarimning a gisin atigha kamaghin an azara, “Ni bizitamin gari?” ²⁴Ezi gumazir kam kogha garava kamaghin migei, “Are, ki garima, gumaziba temebar min garav arui.” ²⁵Ezi Iesus ua uan dafarimning an damazimningin suirazima, gumazimin damazimning kuiaghrizima, a ua deragha bizibar gari. ²⁶Ezi Iesus anemaga kamaghin migei, “Ni ua nguibar kamin aven mangan marki. Ni uan dipenimin mangi.”

Pita Iesusin gun migei

(Matyu 16:13-20 ko Luk 9:18-21)

²⁷Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimin men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?” ²⁸Me a ikaragha kamaghin migei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumaziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir mam.”

¶8:15 (8:15) Ni yisin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Ezi ia? Ia tina na garisi?”

Ezi Pita kamaghin a ikara, “Ni Kraiss, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim.”

³⁰ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia nan gun gumazitam mikiman marki suam, ki tina.”

**Iesus uan ovevem ko ua
dikavamin migirigiam gami**

(Matyu 16:21-28 ko Luk 9:22-27)

³¹ Egha Iesus men sure gamuava kamaghin migei, “Gumazibar Otarim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghtima gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.” ³² Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me migeima, ezi Pita a inigha miriamin ghugha, an atarava kamaghin a migei, “Ni kamaghin miki-man marki.”

³³ A kamaghin migeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atarava kamaghin a migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati.”

³⁴ Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar, diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim gisaghpugh nan gin izi. ³⁵ Gumazir manam uan ikirimirim suiraghshi nighnighti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazir manam akar aghuim ko na bagh uan ikirimirim ateghiva, a uan ikirimirim iniam. ³⁶ Gumazitam nguazimin itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin

an akuragham? Bar puvati. ³⁷ A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati. ³⁸ Ezi datirighin itir gumazamiziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan akar aghuimin gun miki-man aghumsighti gin Gumazibar Otarim uan afeziamin boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham.”

9 Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam gavgavim sara izighram.”

Iesusin mikarzim igharagha oto

(Matyu 17:1-13 ko Luk 9:28-36)

² Ezi dughiar 6 pla givazima, Iesus Pita koma Jems ko Jon me inigha mighsiar ekiamin ghuavanabogha, me uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimin igharaghav oto. ³ An korotiabar angazangarir gavgavir kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an min garir puvati. ⁴ Ezi me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei.^{§§}

⁵⁻⁶ Me uariv giavira itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita miki-mamin migirigiabagh asagha pura kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E averpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” ⁷ Ezi ghuariam otogha me avarazima ezi tiarir mam ghuariam tongin otogha kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

§§9:4 (9:4) Moses ko Elaija bar fomiram ovengezima, Iesus boghimra nguazir kamin ize.

⁸ Egha zuamira me gara ua gumazitam-in garir puvati. Iesus uabira me ko iti.

⁹ Egha me uamategha mighsiamin iza-ghrava Iesus bizir otozir me ganizimin gun gumazitam mikiman bar men anogoroke. Kamaghira iki mangi Gumazibar Otarim aremegh ua dikavigham. ¹⁰ Me ganizir bizir kam merara itima, ezi me aremegh ua dikavighamin migirigiar mingarim bagha uarira uariv gei.

¹¹ Egha me an azara, “Manmagh sua Judan arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Mi-sevezir Gumazim gin izam?”

¹² Ezi Iesus men azangsizim ikara, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar akiram. Ezi tizim bagha fomira Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Gumazibar Otarim osimtizir aviribar aven mangiti me akirim a gasaragham?’

¹³ Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumazamiziba akinafarimin osizirir an gun mikemezimin mirara, me uan arazir me ifongezibar a gami.” *

Iesus otarir duar kuram apazazim gamizima a ua dera

(Matyu 17:14-23 ko Luk 9:37-45)

¹⁴ Egha me iza suren gumazir maba bativigha garima gumazamizir avirim me akuvazi Judan arazibagh fozir gumaziba me ko uariv gia uari adosi. ¹⁵ Me uari adozima gumazamiziba Iesusin garavira digavir kuram gamigha dughiam a daningasa ivegha zui. ¹⁶ Egha a kamaghin men azara, “Ia tizim bagha me ko ia uari adosi?”

¹⁷ Ezi gumazir mam gumazamizir avirimin torimin ikiava kamaghin migei, “Tisa, ki uan otarim inigha ni bagha ize, duar kuram a gapazazima, a migeir puvati. ¹⁸ Egha an a gamir

dughiamin, an anekurima a daghira, pupuviba an akam misevima an atariba uariv tivima a mikirvasi. Ki duar kuram batoghasa nin suren gumazibar azarazi me a batoghezir puvati.” ¹⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, “Oio! Ki bar amira, datirighin itir gumazamiziba nighnizir gavgaviba puvati. Ki fomira ia ko itima, ia dazoghin bizitam gifogham? Ki dughiarbar zurara ian osimtiziba ateram? Otarim inigh na bagh izi.”

²⁰ Ezi me otarim Iesus bagha a inigha ize. Ezima duar kuram Iesusin apigha, maghira otarim gamima a nisi. A nguazim girigha poghpogha pupuviba an akam misefi. ²¹ Ezi Iesus otarimin afeziamin azara, “A man dughiamin duar kuram a gapasa?” Ezi afeziam kamaghin migei, “An aghirimra itima an a gapasa. ²² An a damighti an aremeghasa dughiar aviribar anekurima an aviba ko dipabar ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvigh en akurvagh.”

²³ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ni uabi! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar deragham.”

²⁴ Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin diagha migei, “Ki nighnizir gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!”

²⁵ Egha Iesus garima gumazamiziba ivemara men boroghin zuima a duar kuram batogha kamaghin a migei, “Ni duar kurar gumazibagh ami me orazi puvatizim ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi egh uam aven mangan marki!”

²⁶ Ezi duar kam aregha pamtemin a gunabagha azenan ize. Ezi otarim gumazir kuamin min gari, ezi me bar kamaghin migei, “An areme.” ²⁷ Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu.

*9:13 (9:13) Dughiar kamin Iesus Elaija izamin bizim migei, egha guizbangira Jon, Gumaziba ruer gumazim migei. Ni foghsi, Matyu 17:12in gan. Jon izava Iesus iza-sava a bagha tuavibar akira faragha ize.

²⁸ Egħa Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin kamaghin an azara, “Manmagħ amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?” ²⁹ Ezi a kamaghin me ikara, “Duar kurar kamaghin amiba God ko migeir arazimin gavgavimin azenan izi.”

³⁰⁻³¹ Egħa me danganir kam ategħa Galilin Distrighin otogħa zui. Me ghuava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kamin Iesus me iti naghin gumazitam fogħan an aghua. Me ghua, a kamaghin me migei, “Me Gumazibar Otarim isiva gumazibar dafarim darigham. Egħti me a misuegħti an ovegham. Egħti dugħiar pumuning ko mikezim givagħti a ua dikavigham.”

³² Ezi me migirigiar a mikemezim a gifozir puvatigha, egħa a bagħa an azangsighan atiatingi.

Tinarama Ekiam

(Matyu 18:1-5 ko Luk 9:46-48)

³³ Egħa me Kaperneamin izegħa dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimin tizim migia uari batosi?” ³⁴ Me tuavimin tinara ekiam, a migirigiam gamua uari batoke. Kamaghin me nimira iti. ³⁵ Egħa Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12 plan diagħa kamaghin migei, “Tina faragħ ikisi, a bar gin kegh egħ gumaziba bar men ingarir gumazimin otogh.”

³⁶ Egħa a borir dozim inigha me uan tongin anefazi a tughav iti. Egħa a uan agharimning a muigha kamaghin me migei, ³⁷ “Gumazitam na ginighnigh egħ borir dozir kamagh garitam inigh an akuragħam, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egħa ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uagħan gumazir na amadazim gami.”

Tina en apanim gami puvati a enanav

(Luk 9:49-50)

³⁸ Egħa Jon kamaghin a migei, “Tisa, e garima gumazir mam duar kurabar nin ziamin da batosi. E fo, a en mav puvati, ezima e an anogorosi.”

³⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, “An anogorogħan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egħ dugħiar igħarazim akar kuraba na damighan kogħam. ⁴⁰ Tina en apanim gami puvati a enanav. ⁴¹ Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimin adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningiva a guizbangira uan ivezim iniam.”

Arazir kuraba nighnizir gavgavim gasighasisi

(Matyu 18:6-9 ko Luk 17:1-2)

⁴² Iesus migia ghua kamaghin migei, “Eghiva tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighiti an arazir kuratam damighiti, a helin mangiva, a bar ivezir kuram inigham. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarim mikinighiti an aremegħam. ⁴³⁻⁴⁴ Egħ nin agharim ni damighiti na arazir kuratam damighiva, anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, nguibar avim mungemari puvatizim. ⁴⁵⁻⁴⁶ Egħ nin suem ni damighiti na arazir kuratam damighiva, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham. ⁴⁷ Egħ nin damatuzim ni damuti na arazir kuratam damighiva anesigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva God Bizibagħ Ativamin Dughiamin aven mangam. Ni

damazimning virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham. ⁴⁸Danganir kam ‘Apizir nguzir men mikarziba apiba gi-vaghan kogham.

Ezi men mikarziba isir avim uaghan mungueghan kogham.’

⁴⁹“Gumaziba ofa God daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha avimin da tuava da isa, egha God ganidi. Amangsizim koma avim ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimin zue. Kamaghira osimtiziba gumazamiziba bativam. Egh me damuti, me Godin damazimin zuegham. ^{†50}Amangsizim a dera, egh a uan singtizim ateghti, ni manmaghin a damighti a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari datigh, egh ia uari ko navir amirizimin iki.”

Poroghamiba uari ataghrasi

(Matyu 19:1-12 ko Luk 16:18)

10 Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrighin ghua Jordanin dipamin vongin oto. An otozima, gumazamizir aviriba ua izava, anekuvazima, a zurara ami moghin men sure gami.

²A men sure gamima, Farisin maba izava a gifarava kamaghin an azara, “Ni e mikim, en arazim manmaghin migei? Gumazim uan amuim ateghamin arazir kam deras, ti puvati?” ³A men azangsizim ikaragha kamaghin men azara, “Moses arazir manam damuasa ia mikeme?” ⁴Ezi me kamaghin migei, “Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamning uaning ataghraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, an e mikeme.” ⁵Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ian naviba gavgafi, kamaghin amizima Moses ia bagha arazir kam osiri. ⁶Bar fomira God nguazir kam ko biziba bar dagh

amuavira gumaziba ko amizibagh ami. ⁷Kamaghin amizima, gumazim uan afeziam ko amebam ateghiva, a uan amuim ko aning uaningin porogham. ⁸Egh aning nivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vamira ikiam ⁹Kamaghin amizima God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham.”

¹⁰Egha me uamategha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara. ¹¹A me ikaragha kamaghin migei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami. ¹²Ezi amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.”

Iesus boriba ko

(Matyu 19:13-15 ko Luk 18:15-17)

¹³Ezi gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atarava men anogorosi. ¹⁴Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi. Men anogoroghan marki. ¹⁵Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham.” ¹⁶A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha dafarim vaghvagha me

^{†9:49} (9:49-50) Ves 49 ko 50in migirigiar aviriba aningin aven iti. Ezima Grighin akam deragha dar akar mingarim abighizir puvati. Ezi migirigiar kam fofozir gumaziba uaghan nighnizir vamiram an itir puvati.

gisin arighava, God arazir aghuim me damuasa Godin migei.

Bizir aviriba itir gumazim

(Matyu 19:16-30 ko Luk 18:18-30)

¹⁷Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimm-ing apirighava Iesusin guamin kamaghin a migei, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimir aghuarim iniam?” ¹⁸Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migei, “Ni manmagh sua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuarim. ¹⁹Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.” ²⁰Ezi an a ikaragha kamagh migei, “Tisa, ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.” ²¹Ezi Iesus gumazir kamin garava, a gifongegha kamaghin a migei, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amadaghiva dagiaba inigh, egh gumazir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh, nan gin izi.” ²²Ezi gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. A kamaghin, an navim bar osemezi a ghu.

²³Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me migei, “Gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!” ²⁴An suren gumaz-

iba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizima, Iesus ua kamaghin me migei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburagham. ²⁵Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!”[‡] ²⁶A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamuava nighnizir aviribagh amuava uarira uariv gei, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimir aghuir kam iniam?” ²⁷Ezi Iesus men garava kamaghin me migei, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezi puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁸Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.” ²⁹Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan akar aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, o uan buaramiziba, o uan afeziam ko amebam, o uan boriba, o uan azeniba ategh, ³⁰egh gumazir kam datirighin nguazir kamin God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afragh a daningam. A dipenir aviriba ko aveghbuaba ko buaramiziba ko amebaba ko borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghtima dughiar gin izamim zurara itir ikirimir aghuarim an a daningam. ³¹Datirighin dughiar kamin faragha itir gumazir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazir aviriba, me gin faragh mangam.”

[‡]10:25 (10:25) Ni kamelin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

**Iesus uan ovevem, dughiar
mikezimin uam a migei.**

(Matyu 20:17-19 ko Luk 18:31-34)

³²Egha me Jerusalemin ghuavana-gava Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12 plan suren gumaziba inigha me miriamin ghughava, a bativamin bizibar gun me migei. ³³A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalemin ghuvanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otarim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar arigham. ³⁴Egh Kantrin Igharazibar Gumaziba, me dibovir akabar a mikimiva, a gipariva, a fozoroghiva, egh a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

**Jems ko Jon ziar
ekiamning iniasa ifonge.**

(Matyu 20:20-28)

³⁵Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha izava kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.” ³⁶Ezi Iesus kamaghin aningn azara, “Ki manmaghin guan akurvaghame?” ³⁷Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamin otoghiva egh ga damighti gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagham.”

³⁸Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangsizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvati, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan

an ateramin gavgavim iti? O osimtizir dipar ki ruamim gua uaghan a guruam?” ³⁹Ezi aning a ikara, “Are, ga gavgavim iti.” Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam, egh osimtizir dipar ki ruamim gua a guruam. ⁴⁰Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapiasa azangsisi, kar nan bizim puvati. Danganir kaba Godin bizimra. A danganir kabar dapiamin gumaziba, a me gifogha, me bagha danganir kabagh ami.”

⁴¹Ezi Jems ko Jon bizir kamin Iesus migeima, 10 plan suren gumazir igharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonin atari. ⁴²Ezi Iesus men diagha, me akuvagha kamaghin me migei, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi. ⁴³Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. ⁴⁴Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. ⁴⁵Ezi kamaghira Gumazibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.”

**Iesus gumazir damazir kurar
mam gamizi a dera**

(Matyu 20:29-34 ko Luk 18:35-43)

⁴⁶Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegha, egha gumazamizir avirim sara nguibar ekiam ataghrasi. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir miriamin aperaghav ikiava biziba bagha inge. ⁴⁷Egha an orazima Nasaretin gumazim Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, “Iesus Devitin

Otarim, nan apangkufigh!” ⁴⁸Ezi gumamazir aviriba diman an anogoregha egha nimira ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavira iti, “Devitin Otarim nan apangkufigh!” ⁴⁹Ezi Iesus tugha kamaghin migei, “An diagh.” Ezi me gumazir damazir kuramin diagha ghaze, “Ni uabin gavgafigh, egh dikafigh! Iesus nin dei.” ⁵⁰Ezi a uan korotiar azenan azuim suegha anekunigha zuamira dikavigha Iesus bagha ize. ⁵¹Ezi Iesus an azara, “Ki ni bagh tizim damuasa ni ifonge?” Ezi gumazir damazir kuram kamaghin migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.” ⁵²Ezi Iesus kamaghin a migei, “Mangi. Ni nighnizir gavgavim Godin itima, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamira a ua gari. Egha a Iesusin gin tuavimin zui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

(Sapta 11-16)

Iesus atrivimin min Jerusalemin zui

(Matyu 21:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon 12:12-19)

11 Egha Iesus uan suren gumaziriba ko Jerusalemin boroghin izava Betfage ko Betanin boroghin Olivin mighsiamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning aning amaga, ²kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi, gua an mangiva gantima donkin igiar mam, me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperaghava aruizir puvati. Gua an benim firighiva a inigh kagh izi.” ³Eghti tav guan azang suam, ‘Gua tizim bagha donki firi?’ gua kamaghin a mikim, ‘Ekiam ingangarim an iti. A uam anemangam.’”

⁴Ezi aning ghua garima, me donki dipenir tiar akamin azenan tuavimin a ike. Ezi aning a firima, ⁵gumazir maba tuivighav ikia aningin azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?” ⁶Ezi Iesus aning mikemezi moghon aning men akam ikara. Ezi gumaziba aningin amamangatzima aning zui. ⁷Egha aning donki inigha Iesus bagha izeghava uan korotiar azenan azuiba suegha donki gisin da ghuani. Ezi Iesus a gisin apera. ⁸Ezi gumamazir aviriba uan korotiar azenan azuiba suegha tuavimin da ghuari. Ezi marazi ruarimin tev seviba aghoregha da arisi. ⁹Egha faragha zuiba ko gin zuiba me diava ara kamaghin migei, “Hosana! Ia Godin ziam fi!

Gumazir kam Ekiamin ziam ko gavgavimin izi.

God deravira a damu.”

¹⁰“En ovavim Devit fomira en atrivimin ikezi moghin

gumazir kam en atrivimin ikiasa izi.

Eghti God deravira a damu.

Hosana! Biziba bar dar pin itir Godin ziam fi!”

¹¹Ezi Iesus Jerusalemin aven ghugha ghua Godin Dipenir miriamin ghu. A ghugha biziba dar garava da asavsuisi. Ezi aruem givazi a suren gumaziba ko me Betanin ghue.

Iesus temer figh bar an anogoroke

(Matyu 21:18-19)

¹²Amimizaraghan Iesus uan suren gumaziba ko ua Betani ataghragha, Iesus mitiriam an azi. ¹³A saghon garima temer fighin mam dafaribara iti. Ezi a roghira mangi foghasa a dagheba iti, o puvati. Kar fighin temeba bamin dughiam puvati. Ezi kamaghin a ghua ovizitamin apizir puvati, dafarir kinbaram an iti.[§] ¹⁴Egha a kamaghin

[¶]11:2 (11:2) Ni donkin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

[§]11:13 (11:13) Ni fighin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

temem migei, “Tav gin nin ovizitam rameghan kogham.” An a mikemezi, an suren gumaziba oraki.

Iesus Godin Dipenir miriamin ghua gumazir asiziba amadiba me batosi

(Matyu 21:12-17 ko Luk 19:45-48 ko Jon 2:13-22)

¹⁵Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemin otivigha, Iesus Godin Dipenir miriamin ghuava gumazir asizir ofa gamibagh iveziba ko asizir ofa gamiba amadiba me batosi. Egha dagiaba uari ikarvazir gumazibar dakoziba ko kuarazir bunbaba amadibar dabirabiba, da fava egha da ighagharisi.

¹⁶Egha a tav bizir amaditam inigh Godin Dipenir miriamin aven izi mangan an anogoroke. ¹⁷Egha a men sure gamuava kamaghin me migei, “Migirigiar kam Godin Akinafarimin osizirimini iti, o puvati?

‘Nan dipenimin ingangarimin mingarim kamakin,

kar nguaziba bar men Gumazamiziba God ko Migeir Dipenim.’

Ezi ia gumazir okeibar danganir mogomemin min a gami.”

¹⁸Gumazamizir avirim bar an suren migirigiaba baregha digavir kuram gami. Ezi kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba Iesusin atiatigha, egh me a misueghti an aremeghasa maghira tuaviba buri. ¹⁹Ezi aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemin nguibar ekiam ategha azenan zui.

Temer fighin misingizim

(Matyu 21:20-22)

²⁰Egha mizaraghara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer fighin

biba sara misingi. ²¹Ezi Pita nirigha Iesus migei, “Tisa ni gan, temer fighin ni asighasighasa mikememizim, a misingi!”

²²Iesus an migirigiam ikaragha kamaghin me migei, “Nighnizir gavgavim Godin iki. ²³Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, ‘Mangi uabi fegh ongarim mikinigh,’ egh uan navir averiamin igharagh nighnighan kogh, egh nighnizir gavgavim a mikemezir bizimin iki suam, ‘An otivam,’ eghti bizir kam a bagh otogham. ²⁴Kamaghin amizima ki ia migei, ia bizir tizim bagh God ko migeir dughiam an azangsigh, egh nighnizir gavgavim iki suam, ‘Ki a inigha gifa,’ ni bizir kam inigham. ²⁵⁻²⁶Egh ni tugh God ko mikimiva egh osimtizim tinan iti, ni an arazir kuram gin amadagh, eghti kamaghin nin Afeziar Ekiar uan nguibamin itim nin arazir kuraba gin amadagham.”**

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha azara

(Matyu 21:23-27 ko Luk 20:1-8)

²⁷Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalemin otogha Iesus Godin Dipenimin miriamin aven aruima, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko Judan gumazir dapaniba a bagha ize. ²⁸Egha Iesusin azara, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim ni ganingi?”

²⁹Ezi Iesus me ikara, “Ki azangsizir mam ia damuasa ia na mikemeghti ki gavgavir manamin bizir kabagha amimin gun ia mikimam. ³⁰Jonin rurim—kar Godin bizim, o gumazibar bizim? Na mikemeghti!”

** **11:25-26** (11:26) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin aven iti. Migirigiar kamra kara, “Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamin itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan kogham.”

³¹ Ezi me uarira uariv kemegha ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghtima a kamaghin ua en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?’ ³² Eghti e suam, ‘An rurim gumazibar ize’....” (Gumazamiziba bar moghira fo, Jon a guizbangira Godin akam inigha izir gumazim, kamaghin me gumazamizibar atiatingi.) ³³ Egha me Iesusin azangsizim ikaragha kamaghin migei, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghin migei, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin, gun ia mikemeghan kogham.”

**Wainin azenimin garir gumazir
kurabar akar isin zuim**

(Matyu 21:33-46 ko Luk 20:9-19)

12 Ezi Iesus akar isin zuibar Judan gumazir dapanibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gukuigha pin iki wainin azenimin ganamin dipenimin ingari. Egha a wainin azenim isa wainin azenimin ganamin gumazir mabagh aningi (eghti me gin wain taba uam a ikaragham). Egha saghon igharagha ghu.†† ² Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam otozi, wainin azenir ghuavim ingangarir gumazir mam amadazi a wainin ovizir taba iniasa wainin azenimin garir gumaziba bagha ghu. ³ Ezi me an suiragha, a misuegha anemadazi a dafaribara uamatenge. ⁴ Ezi a ingangarir gumazir igharazim amadazi me a misogha an dapanim abigha aghum-sizir arazibar a gami. ⁵ Ezi a ua mikezim amada, ezi kam me a misoghezi an areme. Ezi an avirir igharazir maba saram amangi; maba me pura me misoke, maba me me misoghezi me ariaghire.

⁶ “Ezi bar abuananam iti anenemangasa, an otarir kamra, a bar ifongezim. A bar men gin anemagava kamaghin migia ghaze, ‘Me nan otarir kamin akam baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazi a ghu. ⁷ Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamaghin uariv gei, ‘Kar gin wainin azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an aremeka. Egh wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.’ ⁸ Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainin azenimin azenan anakuni.

⁹ “Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A iziva wainin azenimin garir gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin azenim isiva igharaz darazir aningam. ¹⁰⁻¹¹ Ia Godin Akinafarir osizirir kamin ganiz, o puvati?

‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava. Kar Ekiam arazir kam gami, ezi an en ganganimin bar dera.’”

¹² Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragha a iniasa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumazamizibar atiatigha, anetegha ghue.

**Gumazamiziba dagiaba Sisar
daningam, o puvatigham?**

(Matyu 22:15-22 ko Luk 20:20-26)

¹³ Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zuir darasi amadazi, me Iesus bagha ize. Eghti me Iesusin migirigiar otevitamin an suighasa. ¹⁴ Me izegha kamaghin migei, “Tisa, e fo, ni zurara guizbangira migiava, migirigiar vamira gumazamiziba bar me ganidi. Gumazir ziaba itiba o gumazir kiniba, ni akar vamira

††12:1 (12:1) Ni wainin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

me miġiava ġuizbangira Godin araz-ibar men sure gami. E Godin arazim ġin mangiva, gavmanin dagiaba Sisar daningam o puvatigham? E ivezam, o ivezan kogham?”

¹⁵ Ezi Iesus men ifavarim ġifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na ġifari? Dagiatam na bagħ a inigh iziti ki an ganika.” ¹⁶ Ezi me dagiam a bagħa a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?” Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisarin nedazim.” ¹⁷ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba Sisar daningiva, Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin diġavir kuram gami.

**Sadyusiba gumazim aremegħ
ua dikavamin bizim
bagħa Iesusin azangsi**

(Maty 22:23-33 ko Luk 20:27-40)

¹⁸ Ezi Sadyusiba, me kamaghin nigh-nisi, gumazim aremegħ ua dikavighan kogham. Egha me azangszir mam sara Iesus bagħa ize.^{††} ¹⁹ Me izegħa kamaghin migei, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagħa osiri, gumazim ovegh uan amuim ategħ egh boriba puvatighi, an aveghbuam an amuir odjarimin ikiva a bagħ boriba iniam. ²⁰⁻²¹ Ezi dughiar mam 7 pla aveghbuaba iti. Avebam amuimin ikia boriba puvatigha aremezima, ua avebamra irim an ikia boriba puvatighava uaghan areme. Ezi mikezim kamaghira ami. ²² Ezi 7 pla aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghira. Ezi abuan, amizim uaghan areme. ²³ Aveghbuar 7 pla an ike. Egh kamaghin ua dikavamin dughiam, tinarama an pam?”

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ia Godin Akinafarimin osizirim ko Godin gavgavim ġifozir puvati, kamaghin ia

paza nighnigha migei? ²⁵ Ariaghreziba dikavamin dughiam paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

²⁶ “Ezi ariaghreziba ua dikavizir bizim bagħa, ia Mosesin Akinafarimin aven temer isizimin eghaghanim ia an gani, o puvati? Eghaghanir kamin, God kamaghin Moses mikeme, ‘Ki Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.’ ²⁷ God gumazibar nivafizir ariagħiribar God puvati, a gumazibar duar angamra itibar God. Ia bar paza nighnigha migei.”

Godin arazir faragħa zuim

(Maty 22:34-40 ko Luk 10:25-28)

²⁸ Ezi Judan arazibagħ fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari ado-ima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganingizima, a Iesusin azara, “Godin arazir manamra maba bar dagħ afiragħa, faragħa zui?” ²⁹ Ezi Iesus a ikara, “Arazir bar ekiamra kara: ‘Israel, ia oragh. Ekiam en God, Ekiam uabira. ³⁰ Ia uan Ekiam, ian God, uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a ġifongegħ.’ ³¹ Ezi arazir anarira irimra kara, ‘Ni uabi ġifongezir mogħin gumazamiziba bar me ġifongegħ.’ Ua arazitam kamningin min ekevegħa aning gafirazir puvati.”

³² Ezi gumazir kam kamaghin Iesus ikara, “Ni ġuizbangira miġia ghaze, God uabira, tav ua itir puvati. ³³ E uan navir averiam ko, uan nighnizim ko uan gavgavimin Ekiam ġifongegħ, egh uabi ġifongezir mogħin gumazamiziba bar me ġifongegħam. E arazir kamningin ġin mangam, egħti arazir kamning ofan me bar avimin tueba ko ofa damuamin biziba bar dagħ afira.”

^{††}12:18 (12:18) Ni Sadyusibar mingarim ġifogħsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

³⁴ Iesus orazima a deravira mikemezi, Iesus a migei, “Ni God biziba bar dagh ativagh dar ganamin dughiamin saghon itir puvati.” Egha datirighin tav ua azangsitam ua Iesus damuan atiatingi.

**Iesus, God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim bagha
gumazamizibar azangsis**

*(Matyu 22:41-46; 23:1-36 ko
Luk 11:37-54; Luk 20:41-47)*

³⁵ Egha Iesus Godin Dipenir miri-amin gumazamizibar sure gamuava, men azara, “Manmagh amizi Judan arazibagh fozir gumaziba kamaghin migia ghaze, Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, a Devitin ovavim?

³⁶ Devit uabi, Godin Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin mikeme, ‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei, “Nan agharir guvim daperagh, egh na ko atrivimin ikiam.

Egh mangi dughiar ki nin apanibar amighiti

me nin apengan ikiam.” ’

³⁷ Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Otarim?” Ezi gumazamizir aviriba an migirigiaba baregha bar akonge.

³⁸ Ezi Iesus gumazamizibar sure gamua kamaghin migei, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumazamiziba me biziba amaga dagh ivezi naghin ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge. ³⁹ Egh God ko migeir dipenibar dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughiaaba me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁰ Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumaziba men ziaba fasa, egha me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

Amuir odiarimin ofa

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin aperaghav ikiava gumazamizir aviribar garima me uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin a da arisi. Gumazamizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi. ⁴² Ezi biziba puvatizir amuir odiarim izava dagiar muziarir pumuning ati, aning dagiar rubuzir muziarir vamira an min ghu. ⁴³ Ezi Iesus uan suren gumazibar diagha kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezima a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati.”

**Iesus ghaze, Godin
Dipenim gin ikuvigham**

(Matyu 24:1-2 ko Luk 21:5-6)

13 Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miri-amin itiba, da bar dipenir diriba!” ² Ezi Iesus kamaghin a ikara, “Ni dipenir dafar kabanaghin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

**Iesus ghaze, osimtizir
aviriba gin otivam**

(Matyu 24:3-14 ko Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus Olivin mighsiam gisin, Godin Dipenimin guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko

Andru me uarira ikiava an azara, ⁴“E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadizoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?”

⁵Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁶Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, ‘Ki Krais, God ua e iniasa misevezir gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh ifaram.

⁷“Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. ⁸Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvatightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghtima mikimkiziba uaghan otivam. Osimtizir kaba faragh otivighti nguazir kam givamin dughiam tighar. Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim isi mokin.

⁹“Ia deravira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiva, egh ka amizir biziba ia dar gun me mikimam. ¹⁰Eghti Godin akar aghuim gumaziba faragh nguibaba bar dav kinigh. ¹¹Eghti gumazitaba dughiar manam ian suiragh ia inigh kotin mangiti, ia faragh mikimsi nighnighiva osiman marki. Pura migirigiar manam God kotin aven ni danighti, na mikim. Kar ni uabi migeir puvati, Godin Duam migei.

¹²“Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me

arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira dar amuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. ¹³Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Egh tina tugh gavgavigh mangi ana aremeghamin dughiamin tughti, God ikirimirir aghuarim gin a daningam.”

Iesus ghaze, bizir bar kuram otivam

(Matyu 24:15-28 ko Luk 21:20-24)

¹⁴Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia ganti God bar aghuazir bizim an dipenimin ikiam. Kar a ikian koghamin danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kamin ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamin otoghti, Judian Distrighin aven itir darasi me zuamiram ari mighsiabar ghuavanangam. ¹⁵Tav dipenimin avughsir danganimin ikeghiva dipenimin aven mangi uan bizitam inian marki. ¹⁶Tav azenir ekiamin ikeghiva uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. ¹⁷Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! ¹⁸⁻¹⁹Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughiaaba. God nguazim ko overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otoghan kogham. Ezi kamaghin ia God ko mikim, eghti osimtizir ekier kaba amozimin dughiamin otivan marki. ²⁰Egha Ekiam uan misevezir gumazamizibagh nighnigha, dughiar kurar kamin dughiar maba aghorezi da mong otefe. A ti dar aghorezir puvatizi gumazamiziba bar ariaghrehai.

²¹“Dughiar izamim tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraisra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’

o, 'Ia gan, Kraisra muna!' an akam baraghan marki. ²² Gumazitaba iziva ia gifar suam, 'Kirara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,' o 'ki Godin akam inigha izir gumazir mam,' egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamizibagh ifaraghti, me onanigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiatiba me me gifarsi damuva avegham. ²³ Ki gin otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghin ia deravira uari bagh gan."

**Iesus ghaze, gin
Gumazibar Otarim izam**

(Matyu 24:29-31 ko Luk 21:25-28)

²⁴ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Osimtizir ekiar kabar dughiam givaghti, gin izamin dughiamin bizir kaba otivam.

'Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham;

²⁵ eghti mikoveziba overiamin
asighiram,

eghti overiamin itir bizir gavgaviba
sivaghsivagh,

uan danganiba ataghragham.'

²⁶ Dughiar kamin gumaziba ganti Gumazibar Otarim gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara ghuariamin tongin izam. ²⁷ Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamin danganiba bar ko nguazimin otiviba bar dar mangiva God misevezir gumazamiziba men aku a bagh izam."

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh

(Matyu 24:32-35 ko Luk 21:29-33)

²⁸ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nigh-

nizim iniam. ²⁹ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁰ Ki guizbangira ia migei dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³¹ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham."

**Iesus ghaze, a ua izamin
dughiam tav a gifozir puvati**

(Matyu 24:36-44)

³² Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Tav fozir puvati, dughiar manamra ki ia migeir bizir kaba otivam. Godin Nguibamin itir enselba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziar Ekiam uabira fo.

³³ "Ia dughiar kamin izamin dughiam gifozir puvati. Ia deravira uari bagh ganiva mizuam. ³⁴ Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar dafarim garighava dipenimin ingangariba me rome. A tiar akamin itir gumazimin migia ghaze, ni deravira gan.

³⁵ "Dipenimin ghuavim izamin dughiam ia a gifozir puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arizimin izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kamaghin ia deravira gan. ³⁶ Puvatightima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam. ³⁷ Ki ia migeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me migei, 'Ia deravira gan!'"

**Gumazir dapaniba Iesus misueghti
an aremeghasa migirigiabar kiri**

(Matyu 26:1-5 ko Luk
22:1-2 ko Jon 11:45-53)

14 Dughiar kam, God Israelbagh Itazir Dughiam, koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira

itima, ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusin suiragh amisueghti an aremeghasa tuaviba buri.[¶] ²Me kamaghin uariv gei, “E isamin dughiamin an suighan kogham. E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir ekiatam e damigham.”

Amizir mam mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dapanim ginge.

(Matyu 26:6-13 ko Jon 12:1-8)

³Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava lepa itir gumazim Saimonin dipenimin aven dagher dakozimin apava aperaghav iti. An apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar aghuim zuir borer mam. An alabastan ingarizir misevimin iti. An ziam nat, an ivezim bar pin iti. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagha izegha borev sevim abigha borem Iesusin dapanim ginge. ⁴Ezi uaghan itir darasi me naviba isiava kamaghin uariv giavira iti, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? ⁵An anemadagha dagiar aviriba inighai. An ivezim azenir vamiran ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham.” Egha me puv an atari, egha an anogorosi. ⁶Ezi Iesus kamaghin migei, “Anetakigh. Ia tizim bagha osimtizim a garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami. ⁷Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham. ⁸Ki aremeghti a damuamin bizim, a na gami. A faragh mughuriar aghuim zuir borem nan mikarzim daghuighi me gin na mozim darigham. ⁹Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manamin Godin akar aghuim akuniva egh amizir

kam amizir arazim uaghan a mikimiva egh a ginighnighivira ikiam.”

Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa akar gavgavim arkiri

(Matyu 26:14-16 ko Luk 22:3-6)

¹⁰Ezi Judas Iskariot 12 plan aposelin mam, a Iesus isiva ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu. ¹¹Ezi me an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa akar gavgavim arkiri. Ezi an an suiragh me daningasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba koma api

(Matyu 26:17-25 ko Luk 22:7-14 ko 22:21-23 ko Jon 13:21-30)

¹²Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiar faragha zuir dughiam, Judan gumaziba me arazir kam iti. Me faragh God Israelbagh Itazir Dughiam ginighnighiva sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Ni danganir manamin, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramisi, e bizibar akiram?” ¹³Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi. ¹⁴Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, “Tisa kamaghin azangsisi, “Nan danganir ki uan suren gumaziba ko Israelbagh Itazir Dughiamin isamar amamim mana?” ¹⁵Eghti a dipenimin aven pin itir danganir ekiam ian akagham. Danganir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh biziba bar dar akir.” ¹⁶Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biz-

[¶]**14:1** (14:1) Ni Israelbagh Itazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan.

iba a migirigiamin mirara ghuzi, ezi aning maghira God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

¹⁷Ezi guaratizimin Iesus uan 12 plan suren gumaziba ko otifi. ¹⁸Egha me dagher dakozimin apiaghav ikiava apava, Iesus kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham, a uaghan na ko ikiava api.” ¹⁹Me an akam baregha, naviba bar osemi. Egha me bar vaghvagha an azangsigha kamaghin migei, “Kirara markiamo?” ²⁰Ezi a me ikaragha kamaghin me migei, “Ia 12 pla ian tavra. Gumazir na ko itarir vamira bret azuim. ²¹Ezi Gumazibar Otari, Godin Akinafarim mikemezir moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazibar Otari isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi, deraghai!”

**Iesus bret ko wain uan suren
gumazibagh aningi**

*(Matyu 26:26-30 ko Luk 22:15-20
ko 1 Korin 11:23-25)*

²²Ezi Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a breti mam inigha God minabagha egha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aningi. Egha kamaghin me migei, “Kar nan nivafizim. Ia a inigh aneremi.” ²³Egha a wain apir itarim inigha egha God minabagha me ganingizi, ezi me vaghvagha uarir guri. ²⁴Me wain apima a kamaghin me migei, “Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A gumazamizir aviriba bagha ire. ²⁵Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimin dipatam rameghan kogham, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki wainin dipar igiam ramam.”

²⁶Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

**Iesus ghaze, Pita gin mikim
suam, a Iesus gifozir puvati.**

*(Matyu 26:31-35 ko Luk
22:31-34 ko Jon 13:36-38)*

²⁷Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti,

‘Ki sipsipbar garir gumazim a misueghti sipsipba tintinimin aregham.’

Kamaghin ia bar nighnizir gavgavim nan itim givaghtima, ia na ategh aregham.

²⁸Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.”

²⁹Ezi Pita kamaghin migei, “Me bar ni ateghti kirara puvatigham.” ³⁰Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezim ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akazir pumuning damuam.” ³¹Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

**Iesus Getsemanin
azenimin God ko migei**

(Matyu 26:36-46 ko Luk 22:39-46)

³²Egha Iesus uan suren gumaziba ko temer olivbar azenim, an ziam Getsemanin ghuegha, Iesus kamaghin me migei, “Ia kagh dapiaghiv kiti ki God ko mikimam.” ³³Egha a Pita, Jems ko Jon me inigha ghu. Ezi atiatim puviram an anadima, a bar osemegha, ³⁴kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, deravira gan.” ³⁵Egha a mong isivagha ghugha, egha uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migia ghaze, tuavir

igharazitam ikitima God dughiar kurar kam na dam a inigh. ³⁶A kamaghin God ko migei, “O Ame, nan afeziam, bizitam bar nin osememizir puvati. Kamaghin osimtizir kam, ni na dam a inigh. Ki ifongezir moghin puvati, ni ifongezir moghira, ni damu.”

³⁷Ezima a uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezimin bighan ghugha garima me akui. Ezi a kamaghin Pita migei, “Saimon, ni akui? Ni tong na ko iki ganiva dughiar otevimin ikeghan kogham? ³⁸Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi nivafiziba gav-gaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi.”

³⁹Egha a uamategha ghugha faragha God ko mikemezi moghin ua a ko migei.

⁴⁰Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikimamin akabagh asa.

⁴¹Ezi a dughiar mikezimin ghugha God ko mikemegha uamategha iza me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. ⁴²Ia dikavigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamra muna izi!”

Judas Iesus isava an apanibar dafarim gati

(Matyu 26:47-56 ko Luk 22:47-53 ko Jon 18:3-12)

⁴³Egha Iesus Pita, Jems ko Jon miaviavira itima, Judas, an suren gumazir 12 plan mam oto. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko Judan gumazir dapaniba, me me amangizi, me izi. ⁴⁴Gumazir Iesus isi

men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, kar Iesusra. Ia an suiragh, egh deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi.”

⁴⁵Ezi Judas Iesus bagha ghuavira ikia kamaghin migei, “Tisa!” Eghava an tore.

⁴⁶Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.

⁴⁷Ezima Iesusin boroghin itir gumazir mam uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi an kuarim dutuaghiri. ⁴⁸Ezi Iesus kamaghin migei, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi? ⁴⁹Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenimin miriamin aven sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. Ezi Godin Akinafarimin osizirim mikemezir moghira ia kamaghin na gami.” ⁵⁰Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Gumazir igiar mam arav ghu

⁵¹Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir puvati, egha inir ghurghurir azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima, ⁵²a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibi-amrama arav ghu.

Iesus Judan kotin aven iti

(Matyu 26:57-68 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)

⁵³Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa. ⁵⁴Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha kagh ganganir gumaziba koma aperaghav ikia avimin fii.

⁵⁵Ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar Iesusin misueghti an aremeghasa akar men akurvaziba buri, egha tam batozir puvati. ⁵⁶Gumazir aviriba ifavarir migirigiabar Iesus gami, ezi men migirigiaba voroghira zuir puvati. ⁵⁷Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kamin a migei, ⁵⁸“E orazima, a ghaze, ‘Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim anepirigh, egh dughiar pumuning ko mikezimin igharazitamin ingarigham. Godin Dipenir ki ingaramim gumaziba ingarizir puvatizim.” ⁵⁹Ezi migirigiar kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati.

⁶⁰Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tugha egha Iesusin azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” ⁶¹Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam ikarazir puvati.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, “Ni Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumazamiziba ziam fer Godin Otarim?” ⁶²Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki an Otarimra. Eghti ni ganti, Gumazibar Otarim gavavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariaba sara izam.”

⁶³Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abighava azara, “E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam!

⁶⁴Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghin nighnisi?” Ezi me bar akam a gasa, egha ghaze an aremegham.

⁶⁵Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avara, egha me uan agharibar a misogha kamaghin migei, “Ni mikim. Tinara ni misosi?” Ezi ganganir gumaziba a inighava a misoghavira iti.

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

*(Matyu 26:69-75 ko Luk 22:56-62
ko Jon 18:15-18; 18:25-27)*

⁶⁶Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir guivir mam izi. ⁶⁷Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gari. Egha kamaghin migei, “Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike.” ⁶⁸Ezi a uabin ghuaragha ghaze, “Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati.” Egha divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati. ⁶⁹Ezi ingangarir guvir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me migei, “Muna men mav.” ⁷⁰Ezi a ua uabin ghuara. Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darasi Pita migei, “Ni Galilin gumazim, kamaghin guizbangira ni men mavira.” ⁷¹Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me migei, “Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati.” ⁷²A kamaghin miaviira itima tuarim uam ake. Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, “Ni faragh dughiar pumuning ko mikezimin suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningin akegham.” Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

Me Iesus inigha Pailat bagha ghu

*(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko
Luk 23:1-5 ko Jon 18:28-38)*

15 Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan gumazir dapaniba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi. ²Ezi Pailat an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?” Ezi Iesus a ikaragha kamaghin migei,

“Are, ni deraghavira migei.” ³Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a miagiava, a gasi. ⁴Ezi Pailat uam an azara, “Ni migirigiar kaba ikarvagh, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni migia ni gasi.” ⁵Ezi Iesus bar migeir pu-vatizima, Pailat digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus guasa migei

*(Matyu 27:15-26 ko Luk 23:13-25
ko Jon 18:38-19:16)*

⁶Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiar kamin dughiam, me Pailatin mikimtima a kalabusin itir gumazir me ifongezim, aneteghti, a mangam. ⁷Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoz-iba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mabav soghezi me ariaghire. ⁸Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangsis. Kar arazir Pailat zurara amim. ⁹Ezi Pailat men azara, “Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?” ¹⁰Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati. ¹¹Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumazamiz-ibagh anidi. Eghti me Pailatin mike-meghti a Iesusin anogoregh, egh Barabas ateghti a me bagh izam. ¹²Ezi Pailat azara, “Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?” ¹³Ezi gumazamiziba pamtem dia kam-aghin migei, “A isi ter ighuvimin ane-guragh!” ¹⁴Ezi Pailat men azara, “Man-magh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me bar pamtem dia migei, “Ter ighuvimin aneguragh!” ¹⁵A me damuti men naviba deraghasa, Pailat Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav ke-

mezi me benibar Iesus fozoroghezi Pailat ter ighuvimin aneguasa me ganingi.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi

(Matyu 27:27-31 ko Jon 19:2-3)

¹⁶Egha midorozir gumaziba Iesus inigha gavmanin dipenir ekiamin miri-amin aven ghuaghira midorozir gumaz-iba bar men diazi me iza uari akufa. ¹⁷Egha me korotiar aghevir ruarim a garugha egha dikonir amianim arkirigha an dapanim garu. ¹⁸Egha me maghira an diava a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” ¹⁹Egha me aghorim an dapanim misoghava, egha uaghan a gi-paravira iti. Egha me ifara uan tevir akuribagh isin ira mati me guizbangira an ziam fe moghin ami. ²⁰Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ananaba agaghui. Egha me a isa ter ighu-vimin a gafughasa an akua zui.

Midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin aneguragha a gafu

*(Matyu 27:32-44 ko Luk
23:26-43 ko Jon 19:17-27)*

²¹Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar igharazimin ikegha Jerusalemin aven zui. Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter ighuvim a terasa an suirazi, an aneteri.

²²Egha me ghua danganir mamin ziam Golgata, me an otifi. (Danganir kamin ziamin mingarim kamakin, Da-panir Agharir Danganim.) ²³Egha me wain ko mizaziba agevir dipam veregha Iesus ganidima an an aghua. ²⁴⁻²⁵Ezi aruem anabozi, me a isa ter ighuvimin aneguragha a gafu. Ezi midorozir gu-maziba an korotiaba tuiragh uari danin-gasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam. ²⁶Egha me an gun migeir akar kam osiri, “A Judabar atrivim.” Me ghaze, a bizir kam bagha

kotin tughava areme. ²⁷⁻²⁸ Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir ikiriamin itir ter ighuvim gafu.

²⁹ Ezi iza zui darasi me dibovibar a migiava uan dapaniba roava ghaze, “Ore! Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarasa mikemezim, ³⁰ datirighin ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!” ³¹ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba uaghan kamaghiram a dipova uariv gei. Me kamaghin migia ghaze, “A igharaz darazir akurvagha uabira uabin akurvaghan asa! ³² Gumazir kam, a ghaze, ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim ko Israelbar Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiritima, e an ganigh nighnizir gavgavim an ikiam.” Gumazir okimakiar an boroghin guraghav itimning uaghan migirigiar kurar aviriba puviram a migiavira iti.

Iesusin ovevem

*(Matyu 27:45-56 ko Luk
23:44-49 ko Jon 19:28-30)*

³³ Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. ³⁴ Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Akar kamin mingarim kamakin, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki? ³⁵ Ezi roghira tuivighav itir darasi oregha ghaze, “Ia oragh, a Elaijan dei.” ³⁶ Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin suizir bizim isa wainin afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija

ti iziva an akuragham, o puvati.” ³⁷ Ezi Iesus pamtem diagha duam sue.

³⁸ Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira bigha ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. ³⁹ Ezi midorozir gumazir 100 plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha manmaghin aremezir arazimin ganigha ghaze, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!”

⁴⁰ Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome. ⁴¹ Amizir kaba Galilin ikegha Iesusin akurvagha egha an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalem anabogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati

*(Matyu 27:57-61 ko Luk
23:50-55 ko Jon 19:38-42)*

⁴²⁻⁴³ Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai. ⁴⁴ Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100 plan garir gumazim bagha akam amadazima a izima an an azara, “Iesus guizbangira aremezi, o?” ⁴⁵ Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati. ⁴⁶⁻⁴⁷ Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha izava Iesusin kuam adangi. Egha a riga ghua dagiar torir me dutuzimin ghugha anerizima Makdalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning garima, Josep

Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekiar mam poghpuegha izava an akam dukua.

Iesus ua dikafi

*(Matyu 28:1-8 ko Luk
24:1-12 ko Jon 20:1-10)*

16 Egħa Sabatin dughiam givazima, Makdalan amizim Maria, Jem-sin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mugħuriar aghuariabagh ivese. ²⁻³7 pla dughia-bar faragħa zuir dughiamin aruem anadima mizaragħara me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, “Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?” ⁴Egħa me ghua garima dagiar ekiar kam, me a poghpuegha għu. ⁵Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugħa agharir guvimin amadagħan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa.

⁶Ezi a kamagħhin migei, “Ia akong-an marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagħa gari. A ter ighuvimin aremegħa ua dikafi! A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir danganimin gan. ⁷Egħ ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegħ, ‘A ian faragħ Galilin mangam. A mikemezir mogħin ia munagh a bativam.”

⁸Ezima me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatingi, kamagħhin me taraziv kemezir puvati.

Makdalan amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10 ko Jon 20:11-18)

⁹Iesus 7 pla dughia-bar faragħa zuir dughiamin mizaragħara ua dikavigha Makdalan amizim Maria faragħa uabi isava an aka. Amizir kamnagħra Iesus

faragħa duar kurar 7 pla an itiba batoke. ⁸¹⁰Ezi gumazamizir Iesus ko aru-ava ikeziba, me a bagħa bar osemegħa puv azia itima, Maria ghugħa Iesusin gun me migei. ¹¹Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makdalan Marian akazi, an an gani. Me kamagħhin oregha nighnizir gavgavim amizir kamin akabar itir puvati.

Suren gumazir pumuning tuavimin Iesusin gani

(Luk 24:13-35)

¹²Egħa dughiar kamnagħra gin Iesus gumazir igharazimin min otozi suren gumazir pumuning nguibar ekiamin azenan zuima an aning bato. ¹³Ezi aning uamategħa iza bizir kamin gun maraziv kemezi, me uagħan nighnizir gavgavim aningn akabar itir puvati.

Iesus me damuamin ingangarimin gun uan suren gumazibav gei

*(Matyu 28:16-20 ko Luk
24:36-49 ko Jon 20:19-23)*

¹⁴Egħa gin 11 plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egħa a, me nighnizir gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima me nighnizir gavgavim migirigiar kamin itir puvati, ezi bizir kaba bagħa Iesus me migia men atari. ¹⁵Egħa a kamagħhin me migei, “Mangi nguazir kam bar a daruva nguazir kamin itir gumazamiziba bar akar aghuim me mikim. ¹⁶Egħti tina nighnizir gavgavim nan ikiva, egħ ruegħti, God an akuragħti, a zurara God ko ikiam. Egħti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin ikiva ivezir kuram iniam. ¹⁷⁻¹⁸Egħti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uagħan me bativam: me nan ziam

§§ **16:9** (16:9-16) Fofozir gumazir aviriba Sapta 16, ves 9in kegħa ghua 20in tuzir akabav ġia ghaze, Mak uabi an osirizir pu, gumazir mam gin an osiri.

duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egh kuziba uan dafaribar dar suigham. Egh me imezir dipar ariaghiritar ameghti a tong men navibagh asighasighan kogham. Egh me uan dafariba isi ari-mariar gumazibar arighti men arimari-aba givam.”

**God Iesus inigha uan
Nguibamin ghuavanabo**

(Luk 24:50-53 ko Aposel 1:9-11)

¹⁹Egha Ekiam Iesus bizir kabar me mikemegha givazima God a inigha uan

nguibamin ghuavanabo. Ezima a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. ²⁰Ezima an suren gumaziba nguazir kamin danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezi Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin araziba sara akakasi, kamaghin gumazamiziba fo, akar kam guizbangira.

Luk Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Luk Osirizir Akar Aghuimin, e Iesusin garima, a Israelbar gumazamiziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumaziba, uaghan me ini. Ezi Iesus uan ingangarim damuasa, kamaghin gumazamizibav migia ghaze, God akar aghuim gumazir onganaraziba mikinasa na ginaba. Ezi kamaghin amizima, Ekiamin Duam nan iti. (Luk 4:18in gan.) Ezi bar guizbangira, akinafarir kamin Luk Iesus geghara ghaze, a gumazamizir osimtizir aviriba ateribar apangkuvigha deravira me gami.

Bizir Iesus amiba, da an adarazir gamima, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezimin, gumazamiziba bar akonge (Luk 1:42-48, 2:10), egha ghua akinafarim givazi naghin tuzi, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabozima, me bar akuega mamaghira iti. (Luk 24:52in gan.)

Iesusin ikimirimin bizir aviriba Luk uabira dagh eghari. Bizir kaba, da akinafarir igharazitamin itir puvati. Luk uabira, Iesus nguazimin izezir bizir avirir otivizibagh eghari. Luk uabira, a Iesusin akar isin zuir kam geghari, a kamakin: Gumazir mam osimtizim tuvimin a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar isin zuir igharazim, Luk a geghari, otarim afeziam ategha ghua tintinibar aruigha gin uamategha ize. Egha Luk Iesusin akar isin zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabira, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagiaba isim.

Bizir maba Luk akar aviriba dar iti, dar kara: God ko mikimivira ikiamin arazim, ko Godin Duamin ingangarim, ko God gumazamizibar arazir kuraba gin

amadir arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizibar akar aviriba da iti.

Lukin akaba, da akinafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akinafarir igharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akinafarim. E fo, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabogha givazima, Aposelba bizir aviribagh ami. Ezi akinafarir kamin aven, Luk aposelba amizir bizibar eghaghanim osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

1¹⁻⁴ Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumazir aviriba God en tongin amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E gumazir uari uan damaziba ganizibar akam baraki. Egha me faragha Godin akamin ingangarir gumazibar otivigha, egha an akam akuri. Kamaghin amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavira dar mingaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guizin biziba.

Jon Gumaziba Ruer Gumazimin amebam a batezir dughiam, ko Maria Iesus batezir dughiamin migirigiam

(Sapta 1:5-2:52)

Ensel Sekaraian migia ghaze, Jon otogham

⁵ Dughiar kamin Herot Judian atrivimin itima, Godin ofa gamir gumazir mamin ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezima an amuim Elisabet, an Aronin ovavim. ⁶ Aning bar deraghavira Godin araziba koma an akam baragha dar gin zui. Ezima God aningin garima, aning an damazimin bar dera. ⁷ Elisabet furabagh ati, kamaghin amizima aning boriba

puvatighava, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri.

⁸Ezi dughiar mamin ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimin min Godin damazimin ingari. ⁹Ezi me Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar arazibar gintigha, gumazim amisivasa me dagiabagh da kuri. Ezi God anemisefe. Eghti Sekaraia Godin Dipenimin aven mangi migharir mughuriar aghuim zuim dapongam.*

¹⁰Ezima migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otözima, gumazamizir Godin ziam feba, Godin Dipenimin miriamin uari akuvagha God ko migei.

¹¹Ezima Ekiamin Ensel a batogha, migharir mughuriar aghuimin ofan danganimin agharir guvimin amadaghan tughav iti. ¹²Ezi Sekaraia an apigha digavir kuram gamigha bar atiatingi. ¹³Ezima ensel kamaghin a migei, "Sekaraia, ni atiatingan marki, ni God ko mikemezir migirigiam, God a baraki. Ezima nin amuim Elisabet ni bagh otarim bategham. Eghti ni ziar kam, Jon a datigh. ¹⁴⁻¹⁵Egh ni bar akuegh navir amirizimin iki. Eghti a Godin damazimin ziar ekiam iniam, kamaghin gumazamizir aviriba an otoghamin dughiamin bar akuegham. Eghti a wain ko dipar onganibar aman kogham. Egh a uan amebamin navir averiamin aven ikivira ikiti, Godin Duam bar a gizivagham. ¹⁶Egh a uam Israelin gumazamizir aviriba inigh men Ekiam God bagh mangam. ¹⁷Egh Elaijan itir Godin Duam ko gavgavir kamra Jon Ekiamin faragh mangiva, afeziabar amutima me uan boriba ua dagh fueghiva, akiriba ragha God gasaraziba ua me damutima me ua nighnizir aghuibar gumazibar amuva,

egh gumazibav kintima me uari akirighasi Ekiam mizuam ikiam."

¹⁸Ezi Sekaraia enselin azara, "Ki ghurizi, nan amuim uaghan ghurigha gifa. Kamaghin amizi, ki manmaghin bizir kam guizbangira a gifogham?"

¹⁹Ezi ensel an akam ikara, "Ki Gebriel. Ki Godin damazimin tughav iti. God uabi na amadazima, ki akar aghuir kamin ni mikimasa ize. ²⁰Ni nan akaba baregha nighnizir gavgavim dar itir puvati. Ezi bizir kam bagh ni mikiman kogh nimira ikiam, mamaghira ikitima bizir kaba otivamin dughiam otogham."

²¹Ensel Sekaraia migeima, gumaziba ko amiziba azenan ikia Sekaraia mizua ghuav amiragha pura nighnisi, manmaghin amizim a dughiar ruarimin Godin Dipenimin aven iti? ²²Ezi an azenan otoghava, me mikiman asaghasaki. Ezi me fo, a ti Godin Dipenimin aven irebamin min bizitamin gani. Egha an akamin me migeir puvatigha dafaribara me migei.

²³Eghava an ingangarir dughiam givazima, a uan nguibamin ghu. ²⁴Ezima dughiar maba ghua givazima an amuim Elisabet navim ada 5 plan iakinibar uabi modo. ²⁵Egha a kamaghin migei, "Ekiam na bagha bizir kam gami. A nan apangkuvigha nan aghumsizim gumazamizibar damazimin anedangi."

Ensel Maria bagha akam inigha zui

²⁶Egha Elisabetin navir adasem 6 plan iakinimin otözima, God ensel Gebriel Nasaretin anemada, Galilin Distrighin aven itir nguibam. ²⁷Ezi ensel ghua, guvir igiar gumazitam koma akuizir puvatizim, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra. ²⁸Ensel a bagha ghuava kamaghin a migei,

*1:9 (1:9) Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagha anemisivasa, me ikararer kam gami. Ikararer kam a satun ikararer biziba iniasa ikararemin amir puvati.

“Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongegha deravira ni gamua egha ni ko iti.” ²⁹ Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, “Kar akar manmaghin amizim?”

³⁰ Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, “Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti. ³¹ Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh. ³² A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin bar pin itimin otarim. Eghti God a damighi, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam. ³³ Eghti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Eghti a bizibagh ativamin dughiar kam givaghan kogham.” ³⁴ Ezima Maria kamaghin enselin azara, “Ki guivir igiar patamin itir puvatizim. Ezima bizir kam manmaghin na batogham?” ³⁵ Ezi ensel an akam ikaragha kamaghin migei, “Godin Duam ni bagh izeghti bar pin itir Godin gavgavim ni avaragham. Eghti borim Godin damazimin zueghti me Godin Otarim a darigham. ³⁶⁻³⁷ Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghurigha, egha uaghan navim adai. Me ghaze, an navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6 plan tu.” ³⁸ Ezi Maria kamaghin ensel ikara, “Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God bizibar na damu.” Ezi ensel anetegha ghu.

Maria Elisabetin ganasa zui

³⁹ Ezi dughiar kamin Maria uan biziba akirighava zuamira nguibar ekier Judian Distirighin mighsiamin itimin ghu. ⁴⁰ Egha a Sekaraian dipenimin aven ghugha dughiam Elisabet ganingi. ⁴¹ Ezi Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimin aven aguaghfa, ezima Elisabet Godin Duam a gizifa. ⁴² Eghava a pamtemin tiarim akarigha kamaghin migei, “Ni amizibagh afirazi God bar bizir aghuim ni gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir ni oteghamim gami.

⁴³ Ezi God tizim bagha deravira na gami, ezima nan Ekiamin amebam na bagh izi? ⁴⁴ Ezi ki ni barazi, ni dughiam na ganingizima borir na navir averiamin itim bar akuegha aguaghfa. ⁴⁵ Ni nighnizir gavgavim Godin iti, ezi Ekiam ni mikemezi moghin bizibar ni gami. Kamaghin ni bar akongegh.”

Marian ighiam

⁴⁶⁻⁴⁹ Ezi Maria kamaghin migei, “Ki pura Ekiamin ingangarir amizim, kamaghin amizima a na giniri. Kamaghin nan navim Ekiamin ziam fe. Ezi nan duam God bagha bar akongegh, a nan akurvazim. God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami.

Ezi an ziam bar zuegha dera. Kamaghin amizi, datirighin tugh mangi gumazamiziba na mikim suam, God deravira ni gami.

⁵⁰ Ezima a gumazamizir an atiatiaa an apengan itibar apangkufi.

A kamaghira datirighin itir gumazamizibar amu

gin izamin gumaziba ko amizibar amu mamaghira ikiam.

⁵¹ A uan dafarimin bizir bar gavgavibagh ami.

Gumazir uarira uan ziaba feba, a men agirazima me are.

⁵² God atrivibar gavgavim dikabiragha gumazir kiniba fe.

⁵³ A bizir aghuiba isava mitiriaba azibagh aniga,

biziba bar izivaziba amangizima me pura ghue.

⁵⁴⁻⁵⁵ A uan ingangarir gumazim Israelin akura.

Egha en ovavibagh amizir akar gavgavim ginighnighavira iti.

Egha Abrahamin apangkuvigha, egh gin otivamin gumazibar apangkuvigh mamaghira ikiam.”

⁵⁶Ezi Maria iakinir pumuning ko mikezimin Elisabet ko ikegha gin uamategh uan nguibamin ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

⁵⁷Ezima Elisabet otamin dughiam otozima, an otarim bate. ⁵⁸An boroghira itir darasi koma an anababa kamaghin oraki, Ekiam an apangkuvigha bizir aghuim a gamizima, me a ko bar akonge. ⁵⁹Ezi an 7 plan dughiaaba givazima, me borimin mikarzir mogomem aghorasa izi. Egha me an afeziamin ziam Sekaraia a darighasa. ⁶⁰Ezima an amebam kamaghin me migei, “Puvati! E Jon a darigham.” ⁶¹Ezi me kamaghin a migei, “Nin anabatam ziar katam itir puvati.” ⁶²Egha me dafarimra an afeziamin azangsisi, a ziar manatam uan otarim darigham. ⁶³Egha Sekaraia an ziam osirasa biziba bagha dafaribara men azangsisi. Egha kamaghin osiri, “An ziam Jon.” Ezima me kamaghin ganigha bar aguaghfa. ⁶⁴Ezima an akam zuamira kuiaghreizima an mizem firiaghreizima, a maghira miagiava Godin ziam fe. ⁶⁵Ezima an boroghin itir darazi kamaghin ganigha, bar atiatingi. Ezima Judian Distrighin itir nguibar mighsiabar itibar gumaziba bizir otivizir kaba baregha dar gun uariv gei. ⁶⁶Ezi Ekiamin gavgavim borir kam ko iti. Ezima me bar moghira bizir kam baregha, a ginighnigha a bagha azangsisi, “Borir kam bar manmaghiam otogham?”

Sekaraian ighiam

⁶⁷Ezima an afeziam Sekaraia Godin Duam a gizivazima, a Godin nighnizimin gun migei, ⁶⁸“Ekiam iza uan gumaziba ko amiziba ua me ini, kamaghin amizima, e an ziam fe, a Israelbar God.

⁶⁹God en akurvaghasa uan ingangarir gumazim Devitin adarazir aven gumazir bar gavgavim amisefe.

⁷⁰Godin akam inigha izir gumaziba bizir kamin gun fomira kamaghin me mikeme.

⁷¹An en apaniba koma en atara pazav e gamibar dam e iniasa ize.

⁷²Egh apangkuvim en ovavibar akakaghiva,

uan Akar Dikirizir Gavgavim nirigham,

⁷³akar gavgavir en ovavim Abraham ganingizim.

⁷⁴Egh en apaniba dam e iniva, en amamangatightima e an ingarsiva atiatingan koghiva,

⁷⁵eghiva e an damazimin arazir aghuir a ifongezibar gin mangam, eghti a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam.

⁷⁶Ezi ni nan borim, ni faragh mangi Ekiam bagh tuavim akir.

Kamaghin amizim, me Godin bar pin itimin akam inigha izir gumazim ni darigham.

⁷⁷⁻⁷⁸Godin apangkuvim e ko itima, a uan gumazamiziba ua me iniamin fofozim me ganiga, men arazir kuraba gin amadi.

Ezima aruemin angazangarim Godin Nguibamin ikegh e bagh izighram.

⁷⁹Egh angazangarim mitarmemin ikiava aremeghasava amibagh feghiva, egh navir amirizimin tuavim en suebar akagham.”

⁸⁰Ezima Jon gin aghuiga givazima an duam uaghan aghua gavgafi. Egha a Judian nguazir gumaziba puvatizimin iti. Egha ghua an azenim girigha Israelin gumazibar damazimin oto.

Maria Iesus bate

(Matyu 1:18-25)

2 Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar gavgavim amadagha ghaze, “Rom garir nguibabar gumazamiziba bar

mangi uan ziaba osir.” ² Dughiar kam Kwirinius, a Sirian gumazir dapanimin itima, ziaba osirir dughiar faragha zuir kam oto. ^{†3} Ezi gumazamiziba uan ziaba osirasa uan nguibabara zui. ⁴ Ezi Josep uaghan Devitin anabar mam. Kamaghin a Galilin Distrighin itir nguibam Nasaret ategha, Judian Distrighin itir nguibam Betlehemin zui, kar Devitin nguibam. ⁵ A mangiva uan amuir inabazim Maria ko aning uan ziamning osirasa. Dughiar kam Maria borimin navim adai. ⁶ Egha aning ghuava Betlehemin itima, Maria borim batamin dughiam oto. ⁷ Ezi a uan otarir ivariam bate. Egha borim inir avizibar a nomke. Dughiar kam dipenir akuim izifa. Kamaghin amizi, aning borim isava bulmakauba apir danganimin aneti.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gumaziba bagha zui

⁸ Ezi sipsipbar garir gumazir maba nguibamin azenan ikiava, dimagaribar uan sipsipbar gara me geghufi. ⁹ Ezi Ekiamin enselin mam pura me batozi, Ekiamin angazangarim me gisira. Ezi me bar atiatingi. ¹⁰ Ezi ensel kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh! Ki akar aghuim inigha ia bagha izi. Akar aghuir gumazamiziba bar me damighti, me bar akongegham. ¹¹ Datirighin Devitin nguibamin akurvazir gumazim ia bagha oto. A God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, a en Ekiam. ¹² Ia mangi kamaghin ganigh fogh, ia gantima me borim inir avizibar a nomkeghiva bulmakauba apir danganim datightima a irighiv ikiam.” ¹³ Ezi maghira, Godin nguibamin enselin avirir bar dafam otogha enselin kam ko me Godin ziam fa kamaghin migei, ¹⁴ “Ia bizibar pin itir Godin ziam fi.

Eghti nguazimin itir gumaziba ko amizir God ifongeziba, me navir amirizimin iki.”

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

¹⁵ Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba ategha Godin nguibamin ghuezima, ezi sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gei, “Aria, e Betlehemin mangiva Ekiam e mikemezir bizir otozimin ganika.” ¹⁶ Egha me zuamira ghuava Josep ko Marian api, egha borimin garima a bulmakauba apir danganim girighav iti. ¹⁷ Egha sipsipbar garir gumaziba borimin ganigha, egha ensel borimin gun me mikemezir akabar gun gumazir igharazibav gei. ¹⁸ Ezi gumazamiziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha digavir kuram gami. ¹⁹ Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatigha, egha dagh nighnighavira iti. ²⁰ Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensel me mikemezi me oraghizi moghin bizibar gari, da otifi. Kamaghin me bar akuegha Godin ziam fa zui.

Godin ensel me mikemezi mokon, me ziam Iesus a gati

²¹ Ezi 7 plan dughiba givazima an mikarzir mogomem aghoramin dughiam otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel faragha a gatzir ziam.

Simeon ko Ana Godin Dipenimin Iesusin gari

²² Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimin zueghamin dughiam otomezima, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa Jerusalemin zui. ²³ Ekiam Moses ganingizir arazibar

^{†2:2} (2:2) Dughiar kam, Romin gavman Israelbar nguibaba bar dagh ativagha dar gari. Israelin nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti. Romin gavmanin gumaziba, me men garir atriviba dibora ghaze, “Sisar.”

osizirim iti, borir otarir ivariaba me da isi ua Ekiam daningam. ²⁴Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa damuasa, kuarazir bunbar pumuning, o bunbamin min gari kuarazir igiar pumuning inigha izi.

²⁵Ezi Jerusalemin aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin damazimin deragha God baghavira iti. A Israelin gumazamizibar osimtiziba a givamin dughiam bagha mizuai iti. ²⁶Godin Duam bizir kam azenarama an akagha gifa, a faragh Ekiamin Kraiss (Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva, gin aremegham.[‡] ²⁷Kamaghin amizima Godin Duam nighnizim a ganingizima a Godin Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus inighava aven iza Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin, a damuasa. ²⁸Ezi Simeon Iesus inighava uan dafarimningin a ifiraghava Godin ziam fa kamaghin migei,

²⁹⁻³²“Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.

Eghti nin akurvazimin angazangarim ni Kantrin Igharazibar Gumaziba me daningam.

Egh ziar ekiam Israelbar aningam; me nin gumazamiziba.

Ezi ni gumazamizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami.

Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam, ki uan damazimin an ganigha gifa.

Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi moghin ni na ateghti ki mangi,

navir amirizimin ikiam.”

³³Ezi borimin amebam ko afeziam Simeon an gun mikemezir migirigiaba baregha aning nighnizir aviribagh ami.

³⁴Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh a dar amu, egha Simeon an amebam Maria kamaghin a migei, “Borir kam God a ginaba, eghti Israelin aviriba

God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumazamiziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam. ³⁵Kamaghin gumazir aviribar nighnizir navimin aven itiba azenan otivam. Eghti osimtizir ekiar mam uaghan nin mikarzimin otivam.”

³⁶Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, Aserin anabam. A faragha pamin itima aningin 7 plan azeniba, ezi an pam aremezima, ezi datirighin a bar ghuri. ³⁷Egha 84 plan azeniba, a odiarimin iti. A Godin Dipenim ataghrazir pu, egha dimagariba ko arueba Godin ziam fa, egha dagheba ataghragha God ko migei. ³⁸Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamin tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kamin gun gumazamizir aviribav gei, me God ua Jerusalemin itir gumaziba ko amiziba iniamin dughiam mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

³⁹Egha Josep ko Maria biziba bar Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin dagh amigha givagha, egha uamategha Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretin zui. ⁴⁰Ezi borim aghuiga mikarzimin gavgafi. Ezi fofozir aghuim bar a gizifa. Ezi bizir aghuiba God a bagha dagh ami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godin Dipenimin ghu.

⁴¹Azeniba zurara Iesusin amebam ko afeziam, God Israelbagh Itazir Dughiamin Isam bagha Jerusalemin zui. ⁴²Ezi an azenir 12 plan otogha, arazim mirara me isam bagha zui. ⁴³Isam givazima, an gin, an amebam ko afeziam uamategha nguibamin zuima, aningin otarim Iesus, a Jerusalemra itima aning a gifozir pu-

[‡]2:26 (2:26) Kraissin mingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim.

vati. ⁴⁴ Aning ghaze, a ti uan namak-aba ko izi. Egha aruer kamin ghuavira iti. Egha aning maghira uan namak-aba koma anababar torimin a bagha rui. ⁴⁵ Egha aning an apizir puvati, egha aning a bagh ruasa uamategha Jerusalem zui. ⁴⁶ Dughiar mikezimin gin aning Godin Dipenimin avizimin an api. A tisabar torimin aperaghav iti, egha me baragha azangsizibar me gami. ⁴⁷ Gumazir kaba bar an fofozim ko akar ikarvazir kaba baragha egha digavir kuram gami. ⁴⁸ Ezi an amebam ko afeziam an apigha, egha digavir kuram gami. Egha an amebam kamaghin a migei, "Nan otarim, ni tizim bagha arazir kurar kamin ga gami? Ga ni bagha bar os-emegeha ni buri." ⁴⁹ Ezi a kamaghin aning azara, "Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki uan Afeziamin Dipenimin aven ikiam?" ⁵⁰ Ezi an aning migeir bizimin mingarim aning a gifozir puvati. ⁵¹ Egha a aning akam baregha aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nighnighavira iti. ⁵² Ezi Iesus fofozim ko mikarzim sarama aghui. Ezi an araziba God koma gumazibagh amima, me a gifonge.

Jon Iesus bagha tuavim akiri

(Sapta 3:1-4:13)

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, faragha izava Iesusin akam akuri

(Matyu 3:1-12 ko Mak 1:2-8 ko Jon 1:19-28)

3 Dughiar kam Taiberius Sisarin 15 plan azenimin Romin atrivimin itim oto. Ezi Pontius Pailat Judian Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti, Herot Galilin Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. Ezi an aveghbuam Filip Iturian Distrigh ko Trakonitisin Distrighin gavmanin gumazir dapanimin

ti, ezi Lisantias Abilenen Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. ² Ezima Anas ko Kaiafas Godin ofa gamir gumazir dapanimningin iti. Dughiar kam Jon, Sekaraian otarim, gumaziba itir puvatizir danganimin itima, God uan migirigiam a ganingi. ³ Ezi Jon Jordanin dipar miriamin aruava akam kura kamaghin migei, "Ia uan navibagh iraghiva rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham." ⁴ Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimin osirizir migirigiabar mirara ghu, a kamaghin migei,

"Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze,

'Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.

⁵ Kukuniba apemiva, mighsiaba ko akiribar amuti da magari.

Tuavir ighuagha aruiba dar amuti da voroghira iki.

Egh tuavir kurabar amuti da deragh.

⁶ Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar Godin akurvazimin ganam."

⁷ Ezi Jon gumazamizir bizir ruasa a bagha izibav gei, "Ia kuruzir divir anababa! Tina ia mikemezi ia Godin adarimin ari mangasa?" ⁸ Ia navim girazir arazibara amu. Egh ia pura Abrahamin ovavibar uari arigh mikiman marki. Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti. ⁹ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam."

¹⁰ Ezi gumazamiziba Jonin azara, "Ezi e manmaghira damuam?" ¹¹ Ezi Jon me ikara, "Gumazir korotiar aven azuir pumuning itim, tam isi gumazir puvatizim daningigh. Ezi dagheba itiba uaghan kamaghira damu." ¹² Ezi gavmanin dagiaba isir gumaziba uaghan ruasa ize. Egha me azangsigha ghaze, "Tisa, e manmaghira

damuam?" ¹³Ezi a kamaghin me migei, "Gumazibar dagiabagh isin ua dagiataba inian marki." ¹⁴Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, "Ezi eia, e manmaghin damuam?" Ezi a me ikara, "Gumazamiziba dagiaba okimsiva akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham."

¹⁵Gumazamiziba bizir kabar garima men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim? ¹⁶Ezi Jon bar men nighniziba ikara, "Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam." ¹⁷A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam." ¹⁸Egha Jon migirigiar avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha kamaghin akar aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

¹⁹Ezi dughiar kam Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. A uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba sarama ami. Ezi kamaghin Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme. ²⁰Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atighava, Jon kalabus gatighava an tiam asara.

Jon Iesus rue

(Matyu 3:13-17 ko Mak 1:9-11)

²¹Jon gumazamiziba ruer dughiam, Iesus uaghan, Jon a rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko migeima, overiam kuiaghrizi, ²²Godin Duam bunbamin nivafizim gavagha a bagha iza-ghiri. Ezi tiarir mam overiamin otogha

kamaghin migei, "Ni nan Otarim, Otarir ki ifongezim. Ki ni bagha bar akonge."

Iesusin inaziba ko ovaviba

(Matyu 1:1-17)

²³Dughiar kam Iesus uabi 30 plan azeniba. Ezi a uan ingangarim maghiram a gami. Gumaziba ko amiziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep Heli otarim. ²⁴Ezi Heli Matatin otarim. Ezi Matat Livain otarim. Ezi Livai Melkin otarim. Ezi Melki Janain otarim. Ezi Janai Josepin otarim. ²⁵Ezi Josep Matatiasin otarim. Ezi Matatias Amosin otarim. Ezi Amos Nahumin otarim. Ezi Nahum Eslin otarim. Ezi Esli Nagain otarim. ²⁶Ezi Nagai Matin otarim. Ezi Mat Matatiasin otarim. Ezi Matatias Seminin otarim. Ezi Semin Josekin otarim. Ezi Josek Jodan otarim. ²⁷Ezi Joda Joananin otarim. Ezi Joanan Resean otarim. Ezi Resea Serubabelin otarim. Ezi Serubabel Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel Nerin otarim. ²⁸Ezi Neri Melkin otarim. Ezi Melki Adin otarim. Ezi Adi Kosamin otarim. Ezi Kosam Elmadamin otarim. Ezi Elmadam Erin otarim. ²⁹Ezi Er Josuan otarim. Ezi Josua Elieserin otarim. Ezi Elieser Jorimin otarim. Ezi Jorim Matatin otarim. Ezi Matat Livain otarim. ³⁰Ezi Livai Simeonin otarim. Ezi Simeon Judan otarim. Ezi Juda Josepin otarim. Ezi Josep Jonamin otarim. Ezi Jonam Eliakimin otarim. ³¹Ezi Eliakim Melean otarim. Ezi Melea Menan otarim. Ezi Mena Matatan otarim. Ezi Matata Natanin otarim. Ezi Natan Devitin otarim. ³²Ezi Devit Jesin otarim. Ezi Jesi Obetin otarim. Ezi Obet Boasin otarim. Ezi Boas Salmonin otarim. Ezi Salmon Nasonin otarim. ³³Ezi Nason Aminadapin otarim. Ezi Aminadap Atminin otarim. Ezi Atmin Arnin otarim. Ezi Arni Hesronin otarim. Ezi Hesron Peresin otarim. Ezi Peres Judan otarim. ³⁴Ezi Juda Jekopin

otarim. Ezi Jekop Aisakin otarim. Ezi Aisak Abrahamin otarim. Ezi Abraham Teran otarim. Ezi Tera Nahorin otarim. ³⁵Ezi Nahor Serukin otarim. Ezi Seruk Reun otarim. Ezi Reu Pelekin otarim. Ezi Pelek Eberin otarim. Ezi Eber Selan otarim. ³⁶Ezi Sela Kainanin otarim. Ezi Kainan Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat Siemin otarim. Ezi Siem Noan otarim. Ezi Noa Lamekin otarim. ³⁷Ezi Lamek Metuselan otarim. Ezi Metusela Enokin otarim. Ezi Enok Jaretin otarim. Ezi Jaret Mahalalelin otarim. Ezi Mahalalel Kenanin otarim. ³⁸Ezi Kenan Enosin otarim. Ezi Enos Setin otarim. Ezi Set Adamin otarim. Ezi Adam Godin otarim.

Satan Iesus gifarasa a gakaghori

(Matyu 4:1-11 ko Mak 1:12-13)

4 Iesus, Godin Duam bar a gizi-vazima a Jordanin dipam ategha uamategha Galilin Distrighin zui. Ezima Godin Duam a inigha gumaziba itir pu-vatizir danganimin zui. ²Ezi Iesus danganir kamin 40 pla arueba ko dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir puvati. Ezima dughiar kaba givazima mitiriam an azi.

³Ezima Satan kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kam mikemeghtima a bretin min otogh.”

⁴Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham.’”

⁵Ezi Satan Iesus inigha danganir bar pin itimin ghuavanaboghava, egha zuamira nguazir kamin nguibaba bar an aka. ⁶Egha Satan kamaghin Iesus migei, “Bizir kaba nan agharimin iti, kamaghin amizima ki tina daningsi fueghiva, a daningam. Kamaghin ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam. ⁷Eghti

ni tevimning apirigh nan ziam fiti, bizir kaba bar nina.”

⁸Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

⁹Ezima Satan Iesus inighava Jerusalemin ghughava a isava Godin Dipenim pin mar anefa. ¹⁰⁻¹¹Egha a kamaghin a migei, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘A ni bagh uan enselbar mikemeghtima me deraghvira nin ganam, egh me uan dafaribar ni feghtima ni dagiatam uan dagarim aseghan kogham!’ Kamaghin amizima ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh.”

¹²Ezi Iesus an akam ikara, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God a gifar, a gakaghonti, a nin nighnizimin gin mangan marki.’”

¹³Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua ingangarim gami

(Sapta 4:14-9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan ingangarim gami

(Matyu 4:12-17 ko Mak 1:14-15)

¹⁴Ezima Iesus Godin Duamin gavgavimin a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezima an akam bar moghira nguibabar ghu. ¹⁵Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe.

Nasaretin itir gumaziba Iesusin aghua

(Matyu 13:53-58 ko Mak 6:1-6)

¹⁶Ezi Iesus Nasaretin ghu, a ikiava aghungizi naghin. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, an arazir a zuraram amim. Egha tugha Godin Akinafarim diponasava

ami. ¹⁷Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a ganingi. Ezima Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kamin api.

¹⁸⁻¹⁹“God akar aghuim gumazir onganarazibav kinasa na ginaba, ezi kamaghin amizima Ekiamin Duam nan iti.

Egha uaghan akar kam kunasa na amada;

akar kalabusin itiba ataghraghamim ko gumazir damazir kuraba ua ganamim.

Egh osimtizibar apengan itiba ki ua me firiva egh suam,

Ekiam gumazamizibagh ifongezir dughiam otogha gifa.”

²⁰Ezima Iesus akinafarim uam a righava, egha a isava ingangarir gumazim ganigha, egha apera. Ezima me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pamtem an gari.

²¹Ezima a maghira kamaghin me migei, “Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim a guizbangram oto!”

²²Ezi me an akabagh ifongeghava nighnizir aviribar akar aghuir a mike-mezibagh ami, egha me kamaghin azara, “Kar pura Josepin otarimra, o?”

²³Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, ‘Dokta ni uabi uan mikarzim akirigh!’ Egh e oraghizir bizir ni Kaperneamin amiziba ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu.”^f

²⁴Egha a migia ghuavira ikiava kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua. ²⁵Ki guizbangira ia migei, Elaijan dughiamin, amuir odiarir bar

avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mikezim ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar oto. ²⁶Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Sidonin danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odiarim baghavira anemada. ²⁷Ezima Godin akam inigha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam.”

²⁸Ezi gumazir God ko migeir dipenimin aven itiba bar bizir kam bareghava men naviba Iesus bagha men isi. ²⁹Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a inigha nguibam itir mighsiar avarir konim anakunasa zui. ³⁰Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu.

Iesus duar kuram gumazir mam dam a batoke

(Mak 1:21-28)

³¹Egha Iesus Galilin Distrighin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Egha Sabatin dughiamin, a gumaziba ko amizibar sure gami. ³²Egha an akaba gavgavim dar ti. Egha bizir kam bagha me an suren migirigiaba baraghava digavir kuram gami.

³³Ezima gumazir duar kurar itir mam, a God ko migeir dipenimin aven iti. Egha a pamtem dia kamaghin migei, ³⁴“Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni God amadazimra, ni Godin damazimin zuezir gumazim!”

^f**4:23** (4:23) Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin a damighti, eghti me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam.

³⁵ Ezima Iesus an atarava a migei, “Ni nimira iki! Eghiva gumazim ateghiva azenan izi!” Ezima duar kuram men damazibar gumazim akunigha azenimin izava duatam gumazim gatizir puvati.

³⁶ Ezi me bar aguaghfagha egha uarira uariv gei. “Eei, kar migirigiar manam? A migirigiar gavgavimin duar kuraba batoghezima da azenan izi.” ³⁷ Ezima an amir bizir kaba, dar migirigiam bar nguibabar ghu.

Iesus Pitan asamim akirizima a ghuamaghe

(Matyu 8:14-15 ko Mak 1:29-31)

³⁸ Egha Iesus God ko migeir dipenim ategha Saimonin dipenimin ghu. Ezi Saimonin asamim ariava mikarzim puvira feima, me an akuravaghasa Iesusin azai.

³⁹ Ezi Iesus amizimin min tugha aviraghava akar gavgavimin an arimariam batoghezima arimariam ghu. Ezi amizim zuamira dikavighava me bagha daghebagh amuava me ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi, me ua dera

(Matyu 8:16-17 ko Mak 1:32-34)

⁴⁰ Ezi aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arimariar anabar aviriba itiba Iesus bagha me inigha ize. Ezi a vaghvagha uan dafariba me gisin arizima me ghuamazi. ⁴¹ Ezi uaghan a duar kurabagh ami da gumaziba ataghragha azenan iza kamaghin dei, “Ni Godin Otarim!” Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Missevezir Gumazim. Kamaghin amizima Iesus mikiman dar anogoroke.

Iesus nguibar igharazibagh arui

(Mak 1:35-39)

⁴² Ezi aminim tirazima Iesus danganir gumaziba puvatizimin ghu. Ezima

gumazamiziba a buria ghuava a batogha, egha a me ategh mangan me an anogorosi. ⁴³ Ezima a kamaghin migei, “God akar aghuim kunasa na amada. Kamaghin amizima ki nguibar igharazibar uaghan dar mangi God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim akunam.” ⁴⁴ Egha Judian Distrighin a God ko migeir dipenibar akam akura ghuavira iti.

Iesus faragha diazir suren gumaziba

(Matyu 4:18-22 ko Mak 1:16-20)

5 Dughiar mamin Iesus Genesaretin dipar akarer miriamin tughav itima, gumaziba anakuvagha Godin akam barasi.[§] ² Ezima a dipar miriamin garima osiriba isir gumazibar botin pumuning pura iti. Aningin ghuaviba uan iver ekiaba rue. ³ Ezi Iesus botin mamin ghuavanabo, Saimonin bot. Egha an azaragha ghaze, ni tong a gisivaghtima a dipar miriam atakigh. Ezi a bot gaperaghav ikia gumaziba ko amizibar sure gami.

⁴ Egha Iesus mikemegha givagha Saimonin migei, “Bot gisivagh dipar konimin mangiva iver ekiaba osiriba bagh da akunigh.”

⁵ Ezi Saimon an akam ikara, “Ekiam, e dimagarir kamin ingara ghua bar osiritam inizir puvati. Ezi ni migeima kamaghin ki iver ekiaba akunam.”

⁶ Ezi me Iesus mikemezi moghin amigha, egha me osirir bar aviriba inizima men iver ekiaba maghira akarasava ami. ⁷ Ezi me uan namakar botin igharazimin itiba me gikarizima me iza men akura, egha me iza botin pumuning uaghara aning gaghuizima aning bar izivagha osemegha maghira dipamin ghuaghiri.

⁸⁻¹⁰ Ezima Saimon Pita, ko a ko itir darasi, me osirir me inizir kabar

[§]5:1 (5:1) Ziam “Genesaret,” a Galilin dipar akaremin ziar mam.

ganigha kamaghin digavir kuram gami. Saimonin roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan digavir kuram gami. Kamaghin amizima Saimon kamaghin ganigha, tevimning apirigha Iesusin suemningin boroghin iri. Egha ghaze, “Ekiam, ki gumazir arazir kurabagh amim! Kamaghin amizima ni na ategh mangi.” Ezi Iesus kamaghin Saimonin migei, “Ni atiatingan marki, datirighin tugh mangi, ni gumaziba iniam.” ¹¹ Ezi me uan botba mikirvegha, dipar dadarimin ghuavanega, egha biziba bar da ategha Iesusin gin zui.

Gumazir lepa itim

(Matyu 8:1-4 ko Mak 1:40-45)

¹² Ezima Iesus nguibar ekiar mamin itima, gumazir mam lepa bar anegirizima, a izava oto. Egha a Iesusin apighava ira uan guam nguazim mituaghava kamaghin a migei, “Ekiam, ni fueghiva ni na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham.” **

¹³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” Ezima lepa zuamira anetaki.

¹⁴ Egha Iesus akar gavgavim a ganingi, “Tavin mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses mikemezi moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

¹⁵ Ezima Iesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin gumaziba ko amizir avirim a baraghiva men arimariaba ua deraghasa izi. ¹⁶ Ezi Iesus zurara me ataghragha ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimin ikia God ko migei.

Iesus gumazir soroghafariba amirazim gamizima a dera

(Matyu 9:1-8 ko Mak 2:1-12)

¹⁷ Dughiar mamin Iesus gumaziba ko amizibar sure gami. Ezi Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrigh ko Judian Distrighin itir nguibaba bar, ko Jerusalemin nguibamin ikegha izava apiaghav iti. Ezi Ekiamin gavgavim uaghan iti, kamaghin Iesus men arimariabar amutima da deragham. ¹⁸ Ezi gumazir maba gumazir soroghafariba aremezim inighava akuriam gatighava a inigha dipenimin aven mangi Iesusin guamin anerighasa. ¹⁹ Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezima me aven mangan iburaghava dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghrazima a ghuaghira gumazamizir okuruamin tongin Iesusin guamin aneti.

²⁰ Ezima Iesus men nighnzir gavgavibar ganigha, egha kamaghin migei, “Namakam, nin arazir kuraba ki da gin amada.”

²¹ Ezima Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba maghira uan navir averiabar aven nighnisi, “Kar gumazir manam Godin danganim iniasa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira.”

²² Ezi Iesus men nighnzibagh fogha, egha a men azara, “Ia tizim bagha bizir kabar uan navir averiabar dagh nighnisi? ²³ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham suam, ni dikavigh mangi, egh ua deragh. ²⁴ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham,

**5:12 (5:12) Ni akar Matyu 8:2in itimin gan.

Gumazibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Egha kamaghin gumazir sorogha-fariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” ²⁵ Ezima a zuamira men damazibar dikavigha, irighav ikezir akuriam inigha uan nguibamin ghuava Godin ziam fe. ²⁶ Ezi me bar digavir kuram gamigha Godin ziam fe. Egha agorogem me gizivazi me kamaghin migei, “E datirighin bizir bar igharagha garibar gari.”

Iesus uabin gin mangasa Livain dei

(Matyu 9:9-13 ko Mak 2:13-17)

²⁷ Bizir kabar gin Iesus ghua garima gavmanin dagiaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan dagiaba isir dipenim gaperaghav iti. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan gin izi.”^{††} ²⁸ Ezi Livai dikavighava, biziba bar da ateghava an gin zui.

²⁹ Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan dipenimin aneru. Ezima dagiaba isir gumazir avirim ko gumazir maba sara izava me koma api. ³⁰ Ezima Farisiba koma Judan arazibagh fozir gumazibar adarasi, me migirigiar mabar Iesusin suren gumazibagh ami, “Ia tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”^{‡‡}

³¹ Ezi Iesus men akam ikara, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. ³² Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki, gumazamizir arazir kurabagh amibar dimiva men navibagh iraghasa, ki ize.”

Dagheba ataghrazir arazimin azangsizim

(Matyu 9:14-17 ko Mak 2:18-22)

³³ Ezi me kamaghin a migei, “Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba ataghrasi. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa mamaghira iti.”

³⁴ Ezi Iesus men akam ikara, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba ategham, o puvatigham?

³⁵ Egh dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim me me dama a inigh mangitima, eghti dughiar kabar me dagheba ategham.”

³⁶ Egha Iesus akar isin zuir kamin me geghari, “Gumazitamin korotiar ghurim torim an ikitima, a korotiar igiatam abigh, egh inir avizir kam isi, korotiar ghurim a dukuagh a isaman marki. A kamaghin damuva, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avizir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimin min ganan kogham. ³⁷ Ezi gumazitam wainin igiam isava wainin misevir ghuribagh ingezir puvati. A kamaghin damightima, wainin igiam wainin misevir ghuriba a bightima wain iritima wainin miseviba ikuvigham. ³⁸ A kamaghin damuan kogham. Wainin igiam, wainin misevir igiam gingam.”^{¶¶} ³⁹ Ezima gumazim wainin ghurim amegha, egha igiam gifongezir pu. Eghiva a kamaghin mikim suam, ‘Ghurim a dera.’”

Iesus uabi Sabatin Ekiam

(Matyu 12:1-8 ko Mak 2:23-28)

6 Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizin min garir dagher

^{††}5:27 (5:27) Ziar kam Livai, ti Matyun ziar igharazir mam. Ni Matyu 9:9in gan.

^{‡‡}5:30 (5:30) Ni Matyu 9:11in itir akamin gan.

^{¶¶}5:38 (5:38) Ni Matyu 9:17in itir akamin gan.

mam wit, an kuriabagh aruava, egha an suren gumaziba witin asiziba ghuaza da kuava, dar tuziba api. ²Ezi Farisin maba kamaghin migei, “Ia tizim sua arazir Sabatin amir puvatizim gami.” ^{§§3}Ezi Iesus me ikara, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ezima Devit Godin Averenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bret inigha uan adarazi ko me aneme. Egha e fo, me bretin kam raman kogham.” ⁵Egha Iesus me migei, “Ezi Gumazibar Otirim a Sabatin dughiamin Ekiam.”

Iesus Sabatin dughiamin dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera

(Matyu 12:9-14 ko Mak 3:1-6)

⁶Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme. ⁷Farisin maba ko Judan arazibagh fozir gumaziba an arazitamin apigh akam agasasa, me bar deravira an gari. Me kamagh sua, a Sabatin arimariaba batogham, o? ⁸Kamaghin Iesus men nighnizibagh fogha egha gumazir dafarir ekonezim migei, “Dikavigh men damazibar tughtima me bar nin ganika.” Ezi a dikavigha tughav iti. ⁹Ezi Iesus me migia ghaze, “Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o a gasighasigham?” ¹⁰Egha a bar men ganigha egha gumazim migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera. ¹¹Ezima me atara egha uarira uariv gia ghaze, e arazir tizitamin Iesus damuam.

Iesus 12 pla aposelba misefe

(Matyu 10:1-4 ko Mak 3:13-19)

¹²Dughiar kabar dughiar mam Iesus God ko mikimasa mighsiamin min ghuavanabogha, egha God ko migeima aminim a bangin tira. ¹³Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me a da ghuezima ezi a 12 pla me amisefe. Egha maghira ziam aposelba me gati: ¹⁴Saimon (Iesus Pita a gati), ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu, ¹⁵Matyu, Tomas, Jems Alfiusin otarim, Saimon, a Selotiabar gumazir mam, ¹⁶Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gin Iesus isava apanibagh aningizim.

Iesus arimariaba batosi

(Matyu 4:24-25 ko Mak 3:7-12)

¹⁷⁻¹⁸Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghirava danganir zarimin tu. An gin aruir gumazamizir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair koma Saidonin Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba, bar Iesus baraghiva men arimariaba ghuamaghasa me ize. Ezi gumazamizir duar kuraba asighasighiziba, da me ataki. ¹⁹Ezi gavgavim Iesus ategha azenan ghua gumaziba ko amiziba bar me gami me ghuamazi, ezi kamagh sua me bar moghira Iesusin mikarzinimin suighasa.

Iesus ghaze, onganarazibagh amiba me bar akongegh.

(Matyu 5:1-12)

²⁰Ezi Iesus uan gin aruir gumazibar garava kamagh migei, “Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, kamaghin ian naviba deragh.

²¹Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagham,

§§6:2 (6:2) Ni Matyu 12:2in itir akamin gan.

kamaghin ian naviba deragh.

Ia datirighin azi darasi, ia gin akam,
kamaghin ian naviba deragh.

²² Me ian ganti ia Gumazibar Otarimin
gin mangitima,

men naviba ia bagh bar kuvigham.

Egh me ia batoghiva paz ia damuva ian
ziabagh asighasigham.

Bizir kaba ia bativti ian naviba deragh.

²³ Men afeziaba fomira kamaghira Godin
akam inigha izir gumazibagh amizi
moghin me ia gami.

Ia uaghan ivezir ekiam Godin nguibamin
a iniam.

Kamaghin dughiar kam otoghti, ia bar
akongeghiva agoroguem sara pin
uari akun.

²⁴ Ia bizir aviriba itiba, datirighin ia
navir aghuim inigha gifa,
kamaghin ia ikuvigham.

²⁵ Ia dagher aviriba itiba, ia gin mitiriam
ian agham,

kamaghin ia ikuvigham.

Ia datirighin ati darasi, ia gin arangiva
temeribagh ruam,

kamaghin ia ikuvigham.

²⁶ Gumaziba migirigiar aghuibar ia
damuti,

eghti ia bar kuvigham.

Fomira men inaziba akam inigha izir gu-
mazir ifariba migirigiar aghuiba me
gami.

Kamaghira gumaziba me bar migirigiar
aghuiaba ia damuti,

kamaghin ia bar ikuvigham.”

Arazir apanibagh ifongeziba

(Matyu 5:38-48)

²⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin
migei, “Ezi ian na barazir darasi, ki
ia migei, ia uan apanibagh ifongegh,
arazir aghuiba ia gifongezir puvatiz-
iba me damu, ²⁸ migirigiar aghuiba ia
migirigiar kuraba ia gamibar amu, paza
ia gamiba ia me bagh afeziam ko mikim.

²⁹ Eghiti tav ian koviatham apezeghti, ia

koviar vuem sara a daningi. Eghiti tav ian
korotiar azenan itim inightima, uaghan
aven itir korotiam sara an taki. ³⁰ Egh

te biziba bagha ian azangsis, ia da me
daning. Egh te ian biziba ini, ua da
bagh mikimiva me dam ada inian marki.

³¹ Ia arazir aghuir me ia damuamin ia
ifongeziba, ia arazir kabara me damu.

³² “Egh ia, ia gifongezibara fueghiva,
egh manmaghin arazir aghuitam
damigham? Arazir kurabagh amiba
uaghan kamaghiram ami. Me me
gifongezi daraziragh ifonge. ³³ Egh ia
deraghvira deragha ia gamir darazigh
amua, egha kamaghin arazir aghuir
manam ia gami? Gumazir arazir
kurabagh amiba uaghan kamaghiram
ami. ³⁴ Egh ia pura uan biziba me
daning, egh nighnigh suam, me ti da
ikarvagh, egh manmaghin arazir
aghuitam damigham? Gumazir arazir
kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki
gumazir kurar igharazim uan biziba a
daningti, eghiti a gin ua da ikarvagh.

³⁵ Ia uan apanibagh ifueghiva, deravira
me damuva, eghiva biziba pura me
daningiva, uamategh da ikarvaziba
inisi nighnighan marki. Ezi God arazir
aghuiaba gumazir arazir kurabagh amiba
koma gumazir a minabir puvatizibagh
ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim
bar ekeveghtima, ia Godin bar pin
itimin boribar min ikiam. ³⁶ Afeziamin
apangkuvimin mirara, ia apangkuvim
iki.”

Igharaz darazir araziba

tuisighan marki

(Matyu 7:1-5)

³⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin
migei, “God ia tuisigh ian kuraghan
koghsi, kamaghin ia munen araziba
tuisighan marki suam, men araziba
ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghiti
God ivezir kuram ia danigan kogham.
Ia men arazir kuraba gin amadaghti,

God ian arazir kuraba gin amadagham.
³⁸Ia daning, eghti God ia daningam. Minem bar deravira izivaghtima, a isi mikebabar amangiva agasavkon, eghti a iri magiri ian apozibar inibagh iram. God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz darazir aning.”
³⁹Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme; “Gumazir damazir kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara mozimin magirigham.”
⁴⁰Suren gumazim, uan tisa gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar deravira uan sure a givazim, a uan tisan mirara ghu.
⁴¹Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara eghe temer ararir ekiam nin damazimin itimin garir puvati?
⁴²Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmagh uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim asigham?’ Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.”

Temem ko an ovizim

(Matyu 7:16-20 ko 12:33-35)

⁴³Eghe Iesus ghua kamaghin migei, “Temer aghuitam ovizir kuram batezir puvati, kamaghira temer kuratam ovizir aghuim batezir puvati.”
⁴⁴Gumaziba temer ovizibar gara fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram. Me fighin oviziba temer ataghatarimin da kuari pu. Eghe me wainin oviziba temer ataghatarir muziarir kuramin da isir puvati.
⁴⁵Gumazimin navir averiamin ikezir biziba, an akatorim, dav gei. Kamaghin gumazir aghuim bizir aghuiba an navir averiamin ikegha otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba an navir averiamin ikegha otivaghiri.”

Dipenimin ingarir gumazir dikiriam ko onganim

(Matyu 7:24-27)

⁴⁶Eghe Iesus ghua kamaghin migei, “Ia tizim bagha ‘Ekiam’ na garisi, egh a ki migeir biziba dagh amir puvati?”
⁴⁷Tina iza nan migirigiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian akagham.
⁴⁸A mati gumazim dipenimin ingara, an okora bar vin ghuaghira dagiam gisin ter akiniba kuni. Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghin amizima aperiemin dughiam dipam dipenir kamin aven ghuzima a nuighnuizir puvati.
⁴⁹Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, mati gumazim uan dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an ingarizir puvati. Eghti dughiar dipam izamim a dipenir kam biraghtima, a irigh bar kuvigham.”

Midorozir gumazir dapanimin nighnizir gavgavim

(Matyu 8:5-13)

7 Ezi Iesus bizir kabar gumaziba ko amizibav kemegha givagha, Kaperneamin aven zui.
²Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir ekiam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava aremeghasava ami.
³Ezi midorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregha Judan gumazir aruar dapanir maba a baghava da amangi.
⁴⁻⁵Ezi me Iesus bagha izeghava pamtem kamaghin a migei, “Gumazir kam en gumamaziziba bar me gifonge. Eghe e bagha God ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin gumazir kam an akurvazim baghava ami, ni an akuragh.”
⁶Ezi Iesus tagha me ko zui. A ghua dipenimin boroghin otozi, ezi midorozir gumazir dapanir ekiam uan namakaba amangizi me kamaghin a migei, “Ekiam, ki

gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Ezi ni izi nan dipenimin averiamin izan marki. Ni paz uabi damuan marki. ⁷⁻⁸ Kamaghin ki uabi ni bagh migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, da nan apengan iti. Ezi ki me migei, 'Ia mangi,' eghti me mangam. O, ki me mikimam, 'Ia izi.' Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham." ⁹ Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir kuram gamigha, egha raghrigha gumazamizir a gin zuibav gei, "Ki ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamin ganizir puvati." ¹⁰ Ezima gumazir amadaziba uamategha dipenimin ghuava ingangarir gumazimin garima a dera.

Amuir odiarimin otarim ua dikafi

¹¹ Egha gin Iesus nguibar ziam Nainin zui. Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim an gin zui. ¹² Egha a nguibar kamin tiar akar ekier kamin boroghin ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpuvgha nguibar ekiamin ikegha azenan izi. Gumazir aremezir kamnagh, an amizir pam aremezimin otarir vamira. Ezi nguibar ekier kamin itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti. ¹³ Ezi Iesus an gara egha bar an apangkuvigha kamaghin a migei, "Ni arangan marki." ¹⁴ Ezi Iesus roghira ghua gumaziba isaghpuvghav itir kezim suira. Ezi a gisaghpuvghav itir gumaziba voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghin gumazir igiam a migei, "Gumazir igiam, ki ni migei, ni dikafigh." ¹⁵ Ezima gumazir aremezim dikavigha maghira

migeima, ezi Iesus uam a isava an amebam ganingi. ¹⁶ Ezima me kamaghin ganigha bar digavir kuram gamigha, Godin ziam fa, egha ghaze, "Godin akam inigha izir gumazir ekier mam en tongin oto." Egha me ghaze, "God uan gumaziba ko amizibar akurvaghaza ize." ¹⁷ Ezima Iesus amizir bizir kamin eghaghanim bar Judian Distrih ko an boroghin itir nguibaba sara ghu.

Gumaziba Ruer Gumazim, Jon, a Iesus bagha azangsisi

(Matyu 11:2-19)

¹⁸ Ezi Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningin diaghava, ¹⁹ egha Ekiam Iesusin azangsighasava aning amada, "Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?" ²⁰ Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghin a migei, "Jon, Gumaziba Ruer Gumazim nin azangsighasa ga amada, 'Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?'" ²¹ Ezi dughiar kamnaghra Iesus gumazamizir arimariaba itiba gamuavira itima, me ua dera. Ezi a duar kuraba batosi, egha gumazir damazir kurar avirim, a me gamima, me ua gari. ²² Kamaghin amizi, Iesus Jonin abuir gumazimningin akam ikara, "Gua uamategh mangi bizir gua ganigha oraghizibar gun Jonin mikemezh! 'Gumazir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba ua dikavima, ezi gumazir onganarazibagh amiba akar aghuim barasi.'" ²³ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan

*7:22 (7:22) Ni Matyu 11:5in itir akamin gan.

itim, an nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti an navir averiam deraghti a bar akuegham!”

²⁴Ezi Jonin abuir gumazimning uamategha ghuzima, ezi Iesus maghira Jonin gun gumaziba ko amizibav gia ghaze, “Ia tizimin ganasa gumaziba puvatizir danganimin ghue? Ia aminim vair ghurunimin ganasa ghuez ti? ²⁵Ti puvati, ezi ia tizimin ganasa ghue? Gumazir kurukazir aghuibagh amizim? Ti puvati, gumazir korotiar ivezir eki-aba itiba aghua egha bizir aghuiba men mikarzipar itima, me atrivibar dipenibar iti. ²⁶Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazimin ganasa? Are. Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam Jon, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba bar dagh afira. ²⁷Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’ ²⁸Ki ia migei, Jon nguazimin itir gumaziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira.” ²⁹(Jon gumazamizir aviriba ruava egha maghira dagiaba isir gumaziba sara rue. Kamaghin me Iesusin akam baregha, egha fo Godin arazim, a bar guizbangira. ³⁰Ezi Farisiba koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me Jonin rurim inizir puvati. Kamaghin me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim gasara.)

³¹Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Egh ki gumazamizir datirighin itibar arazibav kimsiva, eghe akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari? ³²Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei, ‘E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.’

³³Egha Jon, Gumaziba Ruer Gumazim iza dagheba ko wainin dipaba apir puvatizi, ezi ia ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ ³⁴Ezi Gumazibar Otirim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi ia ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.’ ³⁵Ezi gumazamizir Godin fofozim iniziba, me gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim.”

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusin dagarimning rue

³⁶Ezi Farisin gumazir mam uabi ko damasava Iesus bagha mikeme. Ezi kamaghin an a ko daperagh damasa an dipenimin ghu. ³⁷Ezi amizir arazir kurabagh amua nguibar kamin itim orazi, Iesus Farisin dipenimin ikiava api. Ezi amizir kam borer mughuriar aghuim zuim itir alabastan ingarizir misevim inigha izi. ³⁸Egha a Iesusin dagarimning gin tughav ikia azima, ezi an teriba Iesusin dagarimning giri. Ezi a uan dapanir arizimin an dagarimning adizava an dagarimningin torava eghe boreman dagarimning ginge. ³⁹Ezi Farisin an diazim bizir kamin ganigha uabira uabi migei, “Gumazir kam a Godin akam inigha izir guizbangira gumazim a fogh suam, kar amizir manam an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim.” ⁴⁰Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Saimon ki ni mikimamin bizir mam iti.” Ezi Saimon ghaze, “Tisa, na mikemegh.” ⁴¹Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir pumuning gumazir mam da dagiaba pura ada ini egh aning gin a da ikarvagham. Ezi mav a da 500in dagiaba ini, ezi mav a da 50 plan dagiaba ini. ⁴²Ezi aning uaghara an dagiaba ikarvaghaman dagiar kaba gin amada. Ezi ni nighnigh, aningina tina gumazir kam bar a gi-

fuegham?" ⁴³ Ezi Saimon an akam ikara, "Ki kamaghin nighnisi, gumazir dagiar aviriba inigha ua da ikarvaghan iburazim." Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni deragha migei." ⁴⁴ Egha a ragha amizimin garava kamaghin Saimonin migei, "Ni amizir kamin gari? Ki nin dipenimin izezima, ni nan dagarimning bagha dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim uan temeribar nan dagarimining ruegha, egha uan dapanir arizimin anedisi. ⁴⁵ Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimin a nan dagarimningin tora mamaghira ikia iza datirikin. ⁴⁶ Ezi ni borem nan dapanim gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimning ginge. ⁴⁷ A bar na gifonge, kamaghin amizi, God an arazir kurar aviriba bar da gin amada. Ki ia migei, tina God an arazir kurar muziarim gin amadaghti, a kamaghin na gifongezir arazir muziarim ikiam." ⁴⁸ Ezima Iesus amizim migei, "Nin arazir kuraba, ki da gin amada." ⁴⁹ Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, maghira uarira uariv gei, "Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?" ⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim migei, "Nin nighnizir gavgavim nin akura. Eghti ni navir amirizimin mangi."

Amizir maba Iesusin gin arui

8 Egha bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam kuri. Ezima an gumazir 12 pla uaghan an gin arui. ² Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima, ⁷ plan duar kuraba aneteghava azenimin ize, ³ Joana ko Susana koma amizir avirir igharaziba uaghan a ko arui. (Joana, a Ku-

san amuim, a Herotin dipenir averiamin garir gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi.

Iesus akar isin zuir gumazir witin oviziba akurir akar isin zuim

(Matyu 13:1-9 ko Mak 4:1-9)

⁴ Ezi gumazamizir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha izava uari akuvazima, an akar isin zuir kam migei: ⁵ "Azenir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem, wit, an oviziba inigha uan azenimin da akuri. Egha a da akura zuima, maba tuavim gira ghuzima gumaziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame. ⁶ Ezima maba dagiaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin puvati, kamaghin amizi witin kaba ua misingigha ariaghire. ⁷ Ezima witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiaghariki. ⁸ Ezima mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin da vaghvagha 100pla bar misevegha iti." An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, "Tina kuarimning iti, an oragh."

Iesus manmagh sua akar isin zuibagh ami

(Matyu 13:10-17 ko Mak 4:10-12)

⁹ Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamin mingarim baghava an azara. ¹⁰ Ezima a migia ghaze, "God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me migei, eghtima gariba me gan fofoghan kogham, ezi uaghan oraziba me akar mingaribagh foghan kogham."

Witin akar isin zuimin mingarim

(Matyu 13:18-23 ko Mak 4:13-20)

¹¹ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Kar akar isin zuir kamin mingarim. Witin ovizim a Godin akam. ¹² Ezi witin ovizir tuavim gireziba mati gumazamizir Godin akam baraghiziba, me a baraghizi ezi Satan iza men navir averiabar Godin akam batoke, eghtima me nighnizir gavgavim God damuan koghti God ua me inian kogham. ¹³ Ezima dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati gumazamizir akam baregha bar akongeziba, egha me biba itir puvati. Me dughiar otevimin nighnizir gavgavim Godin iti, ezima osimtizibar dughiam me God ataki. ¹⁴ Ezima witin ovizir benir ataghataribar tongin ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar min ti. Egh me deragha tuavimin zuima nivafizibar agoroger osimtiziba, ko dagiar nighnizir osimtiziba, koma nguazir kamin bizir ganganir agorogeba, me isima me dar aven ikia egha misevir puvati. ¹⁵ Ezima witin ovizir nguazir aghuim gireziba mati, gumazamizir akar aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averiabagh atigha adar suira egha gavgavigha ikia, men dagher aghuiba otifi.”

Gumazitam avir angazangarim minemin aven anetizir puvati

(Mak 4:21-25)

¹⁶ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha minemin aven a modogha egha a isa dakozimin apengan anefazir puvati. Egh an a isiva dakozim gisirarama anefagham, eghtima tina aven iziva angazangarimin ganam. ¹⁷ Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham.

¹⁸ Ezi kamaghin amizima ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama inigham.”

Tinara a Iesusin amebam koma doziba?

(Matyu 12:46-50 ko Mak 3:31-35)

¹⁹ Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganasa izi. Ezi gumazamiziba bar anekufa, kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura. ²⁰ Ezi mav Iesus migia ghaze, “Nin amebam ko doziba muna azenan tuivighav ikia, egha nin ganasa.” ²¹ Ezima an an akam ikara, “Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba.”

Iesus migeima aminir ekiam areme

(Matyu 8:23-27 ko Mak 4:35-41)

²² Ezi dughiar mam Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Aria e dipamin vongin mangam.” Eghava me botin ghuavanega egha vongin zui. ²³ Egha me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezima aminir ekiam amozim sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin me osimtizir ekiamin aven iti. ²⁴ Egha suren gumaziba ghuava a gaghuragha a migia ghaze, “Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!” Ezi a dikavighava aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei. Ezima aminim ko dipam aremegha amiraghavira iti. ²⁵ Ezima a uan suren gumaziba kamaghin men azara, “Ian nighnizir gavgavim managh iti?” Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangsisi, “Gumazir kam, a tina? A migeima aminim ko dipam, an akam barasi.”

**Iesus gumazir mamin
duar kuraba batoke**

(Matyu 8:28-34 ko Mak 5:1-20)

²⁶Egha Iesus uan suren gumaziba ko botin ghuava Gerasan Distrighin otifi, Galilin dipamin vongin. ²⁷Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekar kamin itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatighava dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagiar mozir toribar aven iti. ²⁸⁻²⁹Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, egha an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava ara ghua gumaziba itir puvatizi naghin iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesusin apigha, arava Iesusin dagaribar apengan irigha pamtem dia migei, “Ni tizim na damuasa, Iesus, Godin bar pin itimin otarim? Ezi ki nin azangsisi ni arazir kuratam na damuam marki!” ³⁰Ezi Iesus an azara, “Nin ziam tina?” Duar kurar aviriba an aven ghuz. Ezi a kamaghin migei, “Aviriba.” ³¹Ezima duar kuraba Iesus kamaghin a gaghoravira iti, “Ni e batoegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kamin mangan marki.” ³²Dughiar kam dar bizir ekar maba mighsiar miriamin roghira ikiava api. Ezima duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, “Ni en amamangatightima e mangi dar munabar aven mangeka.” Ezima a me ataghizima me zui. ³³Ezi duar kuraba gumazim ateghava azenan izeghava dabar aven ghue. Ezima dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire. ³⁴Ezima dabar garir gumaziba garima

bizir kaba otivizima, me ara ghuava nguibar ekiamin bizir kabar gun migeima nguibar azenan roghira itiba sarama orasi. ³⁵Ezima gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimrama oto? Egha me Iesus bagha iza, egha garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusin dagarimin min aperaghav iti. A korotiaba aghuizima an nighnizimra uam an izes. Kamaghin me atiatingi. ³⁶Ezi ikia bizir kamin ganizir darasi gumaziba ko amizibagh eghari, me eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera. ³⁷Ezi gumazamizir Gerasan Distrighin itiba puvira atiatiava, egha Iesusin azangsisi, “Ni e ategh danganir igharazimin mangi.” Ezi a botin ghuavanabogha uamategha zui.

³⁸Ezima duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusin azangsigha uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a migia ghaze, ³⁹“Ni uamategh uan nguibamin mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim.” Ezi gumazim uamategha ghua egha nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun migei.

**Iesus aremezir guivir mam gamizima
a ua dikafi Egha amizir an korotiamin
suirazim gamizima a ua dera**

(Matyu 9:18-26 ko Mak 5:21-43)

⁴⁰Egha Iesus uamategha Galilin dipamin vongin izezima gumazamiziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti. ⁴¹⁻⁴²Ezima gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko migeir dipenimin gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12 plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamaghin a iza Iesusin dagaribar apengan iri. Egha uan dipenimin mangasa Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima maburan avirim bar anekuvagha ane-

dughadusi.[†] ⁴³ Ezima amizir 12 plan azenimin ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam a damightima a deraghan kogham. Ezi a men tongin zui. ⁴⁴ Egha a Iesusin gin izava an korotiar avizimin suira, egha zuamira an ghuzir arimariam dutugha ghu. ⁴⁵ Ezi Iesus azara, “Tina nan suira?” Ezi me bar uarir tiragha Pita ghaze, “Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi.” ⁴⁶ Ezi Iesus ghaze, “Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu.”

⁴⁷ Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Eghava atitim sara iza Iesusin dagaribar apengan iri. Egha a gumaziba ko amizibar damazibar migia ghaze, nan arimariam givaghasa, ki Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa. ⁴⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, “Nan guivim, ni nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Navir amirizimin mangi.”

⁴⁹ Egha Iesus migiavira itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim, Jairusin dipenimin ikegha, Jairus bagha izi. Egha a Jairus migei, “Nin guivim areme. Eghti ni tisa ua ingangarim a daningan marki.” ⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia ghaze, “Ni atiatingan marki. Pura nighnizir gavgavim iki eghtima nin guivim ua deragham.” ⁵¹ Eghava a Jairusin dipenimin otogha, egha a ua tavin amamangatightima an an gin aven mangan an aghua, kerara a ko aven mangam, Pita, Jon, ko Jems koma guivimin amebam koma afeziam. ⁵² Dughiar kam gumamaziziba bar uan evaribav misogha

azia iti. Ezi Iesus me migia ghaze, “Azir akam atakigh. Guivim aremezi putati. An akui.” ⁵³ Me fo, guivim aremezi, kamaghin me an ingaravati. ⁵⁴ Ezi Iesus guivimin dafarimin suiragha egha migia ghaze, “Nan borim, ni dikafigh!” ⁵⁵ Ezima an duam uamategha izezima a zuamira dikavigha tu. Ezima Iesus me migia ghaze, “Ia daghetam a daningigh.” ⁵⁶ Ezi an amebam koma afeziam bar aguaghfa. Ezima a kamaghin migia aning abira, bizir ototzir kam gua gumazitam mikiman marki.

Iesus 12 pla gumaziba amangi

(Matyu 10:5-15 ko Mak 6:7-13)

9 Egha Iesus 12 plan suren gumazibar diaghava me akuvaghava, egha gavgavim koma gavgavir duar kuraba batogham koma arimariaba agivamim sara me ganingi. ² Egha me amadagha ghaze, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam kunigh, egh gumazibar arimariabar akirtima me ua deragham. ³ Egha a me migei, “Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, koma siotin ia gin daghuamin tam inian marki. ⁴ Eghti dipenir ia aven zuir manam, anarira iki, mangiva nguibar kam ategh mangi. ⁵ Eghtima gumaziba ia gifueghan koghtima, dughiar ia men nguibam ataghraghamim, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghtima me fogh suam, arazir me amizir kam, a derazir pu.” ⁶ Ezima Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, akar aghuim akurava egha arimariar gumazibar kirima me ghuamazi.

[†]8:41-42 (8:42) An guivir vamira, a 12 plan azenibar boroghira ghu, kamaghin amizi e ghaze, an azenir 12 plan boroghira ghu.

³9:5 (9:5) Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham.

Herot foghasa, Iesus a tinara

(Matyu 14:1-2 ko Mak 6:14-16)

⁷⁻⁸ Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizima da ghuavira iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaze, Elaija oto, maba ghaze, Godin akam inigha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amizima Herot bar nighnizir aviribagh ami. ⁹ Egha Herot kamaghin migei, “Ki Jonin firim atu. Tina, bizir kabagh amima me dar gun migei?” Egha a Iesusin ganasa.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Jon 6:1-13)

¹⁰ Ezima Iesusin aposelba uamategha izeghava, bizir me amizibar gun a migei. Ezima a me inigha me uarira nguibar mam an ziam Betsaidan ghue. ¹¹ Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava egha an gin zui. Ezi Iesus me gifueghava me isava, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migiava, eghava gumaziba ko amizibar arimariabar akiri. ¹² Bar guaratizimin Iesusin 12 plan aposelba a bagha izeghava a migei, “E gumaziba itir puvatizir danganimin iti. Egh, ni gumazamiziba me amadaghti me mangi danganir kamin itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva, egh dagheba koma dakuamin danganiba buri.” ¹³ Ezi Iesus men akam ikara, “Ia uari daghetaba me daningigh.” Ezima me kamaghin migei, “E bar bretin rubuzir 5 pla koma osirir pumuningra iti. Egh e ua mangi gumazir avirir kam bagh dagher tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar otevegham.” ¹⁴ (Dughiar kam gumazibar dibobonim, 5,000 boroghin ghu.) Ezima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia me mikimtima me 5 pla ten, 5 pla

tenin, okuruabar dapighiri.” ¹⁵ Suren gumaziba kamaghiram amizima, gumazamiziba bar apia. ¹⁶ Ezi Iesus bretin rubuzir 5 pla koma osirir pumuning inigha kogha overiamin garava Afeziar Ekiam minabagha, egha bretba ko osirimning apirighava gumaziba ko amizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi. ¹⁷ Ezima gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12 plan akirabagh aghuizima da bar izefe.

Pita Iesusin gun migia ghaze, a tina

(Matyu 16:13-19 ko Mak 8:27-29)

¹⁸ Dughiar mamin Iesus uabira Afeziam ko migeima, an suren gumaziba a ko itima, ezima a men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?” ¹⁹ Ezima me an akam ikara, “Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezima marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir fomira itir mam aremegha ua dikafi.” ²⁰ Ezima Iesus azara, “Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?” Ezi Pita an akam ikara, “Ni Godin Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Iesus ghaze, an aremegh ua dikavigham

(Matyu 16:20-28 ko Mak 8:30-9:1)

²¹ Ezi Iesus migirigiar gavgavim suren gumaziba ganiga ghaze, ia nan gun tav mikiman marki. ²² Egha kamaghin migei, “Gumazibar Otirim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghtima gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mikezimin a ua dikavigham.”

²³ Egha a bar moghira me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim zu-

rara a gisaghpuh nan gin izi. ²⁴ Gumazir manam uan ikirimirim suiraghsi nigh-nighiti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. ²⁵ Gumazitam nguazimin itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. ²⁶ Tina nan ziam ko nan akar aghuimin gun mikiman aghumsighti gin Gumazibar Otarim uan afeziamin boroghin ikeghiva an Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham. ²⁷ Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham.”

Iesusin mikarzim igharagha gari

(Matyu 17:1-13 ko Mak 9:2-13)

²⁸ Ezi Iesus bizir kabav kemezi, 8 plan dughiaba givazima, a gin Pita, Jon, koma Jems inigha me a ko ghua, God ko mikimasa mighsiar mamin pin ghu. ²⁹ Ezima a God ko migeima, an guamin ganganim ragha igharagha gari. Ezima an korotiaba bar ghurghurighava egha onimarimin min taghtasi. ³⁰ Gumazir pumuning, Moses koma Elaija, ³¹ aning Afeziar Ekiamin angazangarimin aven ikiava, egha Iesus ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam ataghragham koma bizir a Jerusalemin damuamin bizibav gei. ³² Pita uan namakamning ko dakuasava ami, egha me oseghava, egha Iesusin angazangarir gavgavimin ganigha egha uaghan gumazir pumuningin gari, aning a ko tughav iti. ³³ Ezima gumazimning ane ataghrazima Pita kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E averpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam

migiava a uabi migirigiar a mikemezir kam gifozir puvati.)

³⁴ A miaviara itima, ghuariar mam otogha me avara, ezima me ghuariamin aven ghuava bar atiatingi. ³⁵ Ezi tiarir mam ghuariamin tongin otogha kamaghin migia ghaze, “Kar nan Otarim, ki a ginaba. Ia anariram oragh!” ³⁶ Ezima tiarir kam mikemegha givazima me Iesusin garima a uabira iti. Ezima Iesusin suren gumaziba bizir me ganizim me an gun gumazitam mikemezir puvati.

Otarir mam, duar kuram a gapazazima Iesus a batoke

(Matyu 17:14-23 ko Mak 9:14-32)

³⁷ Egha me amimizaraghin mighsiam ategha izaghirima gumazamizir avirim a bato. ³⁸ Ezi gumazir mam men torimin ikia dei, “Tisa, ki ni gakagho, nan otarir bar vamira iti, kamaghin ni an ganigh. ³⁹ Duar kuram an aven ikiava a gamima a zuamira ara dei. Egha anekurima a nguazim gira puv nisi. Ezima pupuviba an akamin otifi. Duar kurar kam dughiar mabar an ikiava bar pazava a gamuava, egha anetaghrazir puvati. ⁴⁰ Ki a batoghasa nin suren gumazibagh akagho. Ezi me a damuan ibura.” ⁴¹ Ezi Iesus kamaghin ikara, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba koma nighniziba bar derazir puvati. Ki dughiabar manmaghin ia ko ikiava egha ian osintiziba ateri? Ni uan otarim inigh kagh izi.” ⁴² Ezima otarim izavira itima, duar kuram an ekunizima a nguazim girighava uam aguava egha puv nisi. Ezima Iesus duar kuram a batoghezima a borim ataghizima a dera. Ezi Iesus a isava uam an afeziam ganingi. ⁴³ Ezima gumazamiziba bar Godin gavgavimin ganigha egha digavir kuram gami.

^{9:32} (9:32) Bizir otozir kam ti dimagarimin oto.

Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizima, a uan suren gumazibav gei, ⁴⁴“Ia deraghvira na baraghtima, ki bizitam ia mikimasa. Me Gumazibar Otarim isiva gumazir kurabar dararim darigham.” ⁴⁵Ezima me migirigiar kamin mingarim gifoziir puvati. A men modo, ezi kamaghin amizima me a gifoziir puvati. Egha an azangsighan atiatingi.

Tina ziar ekiam iniam

(Matyu 18:1-5 ko Mak 9:33-37)

⁴⁶Ezima Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghadogha egha ghaze, tina men dapanimin ikiam. ⁴⁷Me migeima, Iesus men nighnizibagh fo, egha a borim inizima an an min tughav iti. ⁴⁸Egha a kamaghin me migei, “Gumazitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimin akurvasi. Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam.”

Tina ian apanim gamir pu, a iananav

(Mak 9:38-40)

⁴⁹Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gumazir mam duar kurabar nin ziamin da batosi. E fo, a en mav puvati, ezima e an anogorosi.” ⁵⁰Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian apanim gamir puvati, a iananav. Eghti, ia an anogoroghan marki.”

Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemin zui

(Sapta 9:51-19:28)

Samaritan gumaziba Iesus nguibamin izan me an aghua

⁵¹Ezima God Iesus inigh uan Nguibamin ghuavanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalemin mangasa nighnizim gamigha iti. ⁵²Egha uan migirigiar gumazir maba amangizima me akam inigha faragha ghue. Me Samaritan nguibar mamin a bagha bizibar akirasa ghue. ⁵³Ezima gumazamizir nguibar kamin itiba fo, Iesus Jerusalemin zui, kamaghin amizima me Iesus inian aghua.⁸ ⁵⁴Ezima suren gumazimning, Jems koma Jon bizir kabar ganigha, egha an azara, “Ekiam, ni ifueghtima e Godin Nguibamin itir avim bagh diaghtima a izighriva gumazibar isigham.” ⁵⁵Ezima Iesus raghava aningin atari. ⁵⁶Egha me nguibar igharazimin ghue.

Iesusin gin mangamin ivezim

(Matyu 8:19-22)

⁵⁷Ezi Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin zuima, gumazir mam Iesus migei, “Nguibar manam ni an zui, ki nin gin mangam.” ⁵⁸Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazibar Otarim danganir dakuamiba puvati.” ⁵⁹Egha Iesus gumazir igharazim migei, “Nan gin izi.” Ezima gumazim an akam ikara, “Ekiam, ni faragh na amamangatightima, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.” ⁶⁰Ezi Iesus a migei,

§9:53 (9:53) Samaritan gumazamiziba, me Gerasen Mighsiamin uari akuva God bagha ofa gamua Godin ziam fe. Ezi Judaba Jerusalemin nguibamin ghuava ofa gamua Godin ziam fe. Ni Jon 4:20in gan. Samaritan gumazamiziba ghaze, Judaba deravira Ekiamin ziam fer arazimin gin zuir puvati. Kamaghin, me dughiar kam Iesusin akurvaghan aghua.

“Marki. Gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi. Egh ni mangiva God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akunam.” ⁶¹Ezima ua gumazir mam Iesus migei, “Ekiam, ki nin gin mangam. Egh ni faragh nan amamangatightima ki mangiva uan adarazir ganika.” ⁶²Ezi Iesus a ikara, “Tav itazim kuazagh egh a gin ganan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ingaran koghham.”

Iesus 72 plan gumaziba amangizi me ghua an ingangarim gami

10 Egha bizir kabar gin Ekiam 72 plan gumazir igharaziba misevegha egha pumuning pumuning faragh nguibar ekiaba koma danganir a mangasa nighnizibar me amadi.** ²Egha a kamaghin me migei, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazir da iniamin aviriba puvati. Kamaghin, ia azenir kamin ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumaziba amangtima, me an azenimin mangi, dagheba iniam. ³Ia mangi! Ki sipsipin nguziba afiar atiabar torimin iti moghin ia amadazi ia zui. ⁴Eghiva dagiaba azuir mitarim ko beghium ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimin ia batoghiva dughiam ia daningti, ia ikaraghan marki.

⁵“Eghiva ia dipenitamin aven mangi egh faragh kamaghin mikim suam, navir amirizim ia ko iti. ⁶Eghti gumazir navir amirizim kagh ikiti, ia navir amirizim an iki. puvatightima ian navir amirizim ua ia bagh izegham. ⁷E fo, ingangarir gumazim uan ivezim isi, kamaghin ia dipenir kamin aven iki, dagheba ko dipar tizir me ia ganidiba, ia dar ami.

Eghiva dipenir mamin ikegh mamin mangan marki.

⁸“Eghiva ia nguibar ekiamin aven mangightima me ia inigh, egh me tizim ia ganingi, ia puram anemi. ⁹Egh ia ari-mariar itibar amightima da deraghtima, kamaghin me mikemegh, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. ¹⁰⁻¹¹Egh ia nguibar ekiatamin aven mangitima, me ia inighan koghtima, tuavir dozibar aven mangi egh mikim suam, ‘Ian nguibar ekiamin nguaziba en dagaribar poghezi, e a da disi, eghti ia kamaghin ganigh fogh suam, ia amizir arazir kam, a derazir puvati.’ ¹²Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir nguibar kam iniamim, an osimtizir Sodomn nguibam iniamim gafiragham.”

Gumazamizir navim girazir puvatiziba bar kuvigham

(Matyu 11:20-24)

¹³Egha Iesus ghua migia uan 72 plan gumazibav gei, “Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarazi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava agura, egha uan arazir kamin uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. ¹⁴Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham. ¹⁵Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Helin avimin magiram.

**10:1 (10:1) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1in ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki.

¹⁶“Tina ia barasi uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziam na amadazim uaghan a barazir puvati.”

72 plan gumaziba uamatenge

¹⁷Ezima 72 plan gumaziba ua iza bar akuegha kamaghin migei, “Ekiam, e nin ziam diborima duar kuraba en akabar mirara zui.” ¹⁸Ezi a me ikara, “Ki Satanin garima a ira onimarimin min Godin nguibamin tagha gifa. ¹⁹Ezima ki gavgavim ia ganigha gifa eghti ia kuruziba ko tuighiakaba gisin daruva da dikiva, egh uan apanibar gavgavim a givagham. Eghti me bizir kuratam ia damuan iburagham. ²⁰Eghti duar kuraba ian akam mirara ghuzir bizim gakongan marki. Ian ziaba Godin Nguibamin aven osirizir bizim baghiva akong.”

Iesus bar akuegha uan Afeziam minabi

(Matyu 11:25-27 ko 13:16-17)

²¹Ezi dughiar kamra, Godin Duam Iesus gamima a bar akongeghava migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazibar aka. Kamaghin ki ni minaba. Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”

²²Egha Iesus ua kamagh migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, koma gumazir Otarim ifuegha Afeziam isava men akaziba, merara Afeziam gifo.” ²³⁻²⁴Egha a ragha uan suren gumazibar gara kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gu-

mazir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia, ian damaziba dar gari, kamaghin ia bar akongegh!”

Samarian gumazim Judan mavin akurazir eghaghanim, Iesus a gami

²⁵Ezi dughiar mam Judan arazibagh fozir gumazir mam dikavighava Iesus gifarasa purama an azara, “Tisa, ki manmaghin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?” ²⁶Ezi Iesus a ikara, “Akar manam Moses Osirizir Arazimin akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?” ²⁷Ezi an a ghaze, “Ni uan God, nin Ekiam, bar a gifongegh, egh ni uan navir averiam ko uan duam ko uaghan bar uan gavgavim ko uaghan bar uan nighnizimin, uan God gifongegh. Egh uaghan, ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh.” ²⁸Ezi Iesus an akam ikara, “Ni bar deragha migei. Ni mamaghira damigh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

²⁹Ezi a gumazibar damazimin deraghasa, kamaghin a Iesusin azara, “Ezi tina nan namakaba?” ³⁰Ezima Iesus an akam ikaragha ghaze, “Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba sueghava, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti. ³¹Ezima ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui. ³²Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghra an gara a gitagha zui. ³³Ezima Samarian gumazir mam, iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi. ³⁴Egha an a bagha ghua wain ko boreman duaba ruegha egha da nomke. Egha a gu-

mazim isa uan donki gisin anefagha, egha a inigha ghua daguir dipenir mamin aven ghugha egha deraviram a gami. ³⁵Egha amimizaragha an dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, ‘Deragh an gan eghti dughiar ki uamategham, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba ki da ikaragham.’

³⁶“Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mizekir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazimin namakam?” ³⁷Ezi Judan arazibagh fozir gumazim a ikara, “Gumazir an apanguvizim.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangiva kamaghira damu.”

Iesus Maria ko Martan dipenimin iti

³⁸Eghava Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin izavira ikiava egha nguibamin oto. Ezi amizir mam, an ziam Marta an diazima an an dipenimin ghu. ³⁹Ezi an afumimin ziam Maria. A Iesusin dagarimin boroghira aperaghav ikiava a barazima a migei. ⁴⁰Ezi Marta ingangarir avirim an nighnizimin izi, ezi an osimtizim sara dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza egha an azara, “Ekiam, nan afumim na ataghizima ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a nan akuragh!” ⁴¹Ezi Ekiam a ikara, “Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha egha da bagha muriam ni dighori. ⁴²Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam gumazitam a dama a inigham kogham.”

Iesus God ko migeir arazibar men sure gami

(Matyu 6:9-15 ko 7:7-11)

11 Dughiar mam Iesus danganir mamin ikia God ko migei. Egha a givazima, an suren gumazir mam a migei, “Ekiam, ni God ko migeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren

gumazibar sure gamizi moghin.” ²Egha Iesus kamaghin me migei, “Ni God ko mikimiva, kamaghin mikim:

‘En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti.

Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

³Ni dughiaaba meng en dagheba vagh e daning,

dughiar zurara apir dagheba e daningigh.

⁴Ezi tina arazir kurabar e gami, e men arazir kuraba gin amadi.

Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba gin amadagh.

Egh e ateghti, e osimtizar aven ikiti bizitam en navim biraghtima, e arazir kuratam damighan kogham.”

⁵⁻⁶Ezima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ian tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva, egh kamaghin a mikimam, ‘Namakam, ni daghetaba nan akuragh. Nan akar gumazim tuavimin iza na batozi, ki a daningamin dagheba puvati.’

⁷“Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, ‘Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar akam asaragha gifa, egha uan boriba koma akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham.’ ⁸Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningam. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir pu, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian, an aghuagha egha dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi.”

⁹Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ¹⁰Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir

biziba bagha ruim, da batifi. Eghti gumazir itiam gafughagham, God a bagh akuigham.

¹¹“Egh ian boritam uan afeziam osiriba bagha an azangsightima, eghti a kuruzitam a danigam, o? ¹²Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsightima, a tuighakam a danigam, o? ¹³Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Egha ia kamagh deraghvira fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira uan Duam isi gumazir a ko migeibar aningam.”

Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari

(Maty 12:22-30 ko Mak 3:20-27)

¹⁴Ezi Iesus duar kurar gumazim gamima a migeir puvatizim a batoke. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir migeir puvatizim datirighin migei. Ezima gumazamiziba digavir kuram gami. ¹⁵Ezi marazi ghaze, “A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim.”^{††} ¹⁶Ezi marazi Iesus basamasa egha ghaze, “Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damighti, an overiamin ikegh izighriti, e an ganigh fogham.” ¹⁷Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, egha me migei, “Kantrin tamin gumaziba uari tuiragh uari uariv soghiva egh men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham. ¹⁸Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian azaragha ghaze, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? ¹⁹Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tina ian adarazir akurvazima, me duar kuraba

batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. ²⁰Eghti ki Godin gavgavim inighiva duar kuraba batoghti, eghti bizir kam ian akaghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa. ²¹Eghti gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvira ikiam. ²²Eghti gumazitam bar gavgavigh a gafiragh a ko uaning misogh, egh a gafiragh, egh an midorozir bizir a gami a gavgavigha ikia misoziba inigh, mangi da tuiragh a da isi gumazir igharazibar aningam. ²³Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.”

Duar kuram uamategha ize

(Maty 12:43-45)

²⁴Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Duar ikuratam gumazitam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ ²⁵Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti. ²⁶Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Gumazir manaba bar akuegham?

²⁷Ezi Iesus bizir kabav giavira itima, amizim gumazamizibar torimin ikia dia

^{††}11:15 (11:15) Satanin ziar mamra kara, Belsebul.

migei, “Amizir kam ni bategha oteba ni ganidi, a bar akongegh.” ²⁸Ezi Iesus a ikara, “Ezi tina nan Afeziamin akam baragha egha an gin zui, a bar akongegh.”

Mirakelin azangsizim

(Matyu 12:38-42 ko Mak 8:12)

²⁹Ezima gumamaziziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me migei, “Datirighin itir gumamaziziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighti me ganigh foghamim bagha azangsisi. Eghti ki arazitam me danigan kogham. God Jona gamizir arazimin min, me arazir kamin ganam. ³⁰Kamaghin amizi, Jona nguibar ekiam, Niniven gumamaziziba arazim men aka, ezi kamaghira Gumazibar Otaram datirighin itir gumamaziziba arazim men akagham. ³¹Fomira Seban Amizir Atrivimin nguazir kamin saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumamaziziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Amizir Atrivim tugh datirighin itir gumamazizibar arazir kurabar gun mikimam. ³²Eghti Godin Kotin Dughiamin, Nineven gumamaziziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Nineven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!”

Nin damazimning mikarzimn angazangarim

(Matyu 5:15 ko 6:22-23)

³³Ezi Iesus ghua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha danganir mogometamin a modozir

puvati, o a isava itarir ekiamin aven amadazi pu. Puvati, anesi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an angazangarimin ganam. ³⁴Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Egha damazim derazi, nin namnam angazangarim bar a gizifa. Eghti nin damazim ikuvightima, nin namnam, mitatem anevargham. ³⁵Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira gan, angazangarir nin itim, mitarmem an epazagham. ³⁶Kamaghin amizi, angazangarim bar nin mikarzim gizivaghti, eghti mitarmem tong an epazaghan koghti, nin mikarzim bar angazangarimin ikiam, mati lamin angazangarim ni gisirazi moghin.”

Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, arazir kurabagh ami

*(Matyu 23:1-36 ko Mak
12:38-40 ko Luk 20:45-47)*

³⁷Ezima Iesus mikemegha givazima, Farisin mam Iesus ko damasava an gighamizima, ezi Iesus an dipenimin aven ghugha dagher dakozim gapera. ³⁸Ezi Farisi garima, Iesus ruezir puvatigha a koma api. Ezi a kamaghin ganigha aguaghfa.

³⁹Ezi Ekiam kamaghin a migei, “Ia Farisiba, ia kapba ko itariba azenan da rua da zue, ezi ian aven navir averi-aba bar kufi. Okimakiam koma arazir kuraba, ia dagh ami. ⁴⁰Ia bar gumazir onganiba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari? ⁴¹Eghti ia bizir itaribar aven itiba isiva gumazir onganaraziba me daning, eghti biziba bar ian zuegham.

⁴²“Ia Farisiba, ia ghaze, ia uan azeni-bar itir zuravariba tongira da tuiragh, egh akuaba isi God daning. Egha ia Godin arazir aghuim ko a gifongezir

††11:34 (11:34) Israelba kamaghin nighnisi, nin damazimning angazangarim puvatighi, me suam ni akurvazir puvati.

arazim ataghrasi. Egha ia arazir kabar amuasa gavgavigh, egh uaghan arazir maba ataghraghan kogham. Kamaghin amizi ia bar kuvigham!

⁴³ “Ia zurara God ko migeir dipenibar dabirabar danganir aghuariba iniasa bar ifonge. Egha uaghan maketin danganiba me dughiaaba ia daningasa, ia bar ifonge. Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.

⁴⁴ “Ia mati matmatiar me gan foghan koghamibar min iti. Eghti gumaziba me gisin daruam. Egh Godin damazimin zueghan kogham. Kamaghin amizi, ia bar kuvigham!”

⁴⁵ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam a ikara, “Tisa, ni bizir kabav gia, uaghan e gasighasisi.”

⁴⁶ Ezi Iesus a ikara, “Ezi ia Judan arazibagh fozir gumaziba, ia gumazamiziba osimtiziba me garizima me da at-eran ibura. Ezima ia uari, uan dafaribar men akuragh bizitam aterir puvati. Kamaghin amizi, ia bar kuvigham! ⁴⁷ Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire. Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba okoregha men aghariba mozibagh ariki. Kamaghin amizi ia bar ikuvigham! ⁴⁸ Ezi ia arazir kam gumazibar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir gumazibav soghezi da ariaghire, ezi ia me bagha mozibagh ami. ⁴⁹ Bizir kam bagha, Godin fofozim kamaghin migei, ‘Ki me bagh nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me misoghtima, me arighiram. Eghtima igharaziba, me arazir kurabar me damuam!’ ⁵⁰ Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba, me me misoghezi me ariaghira, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darasi, men ivezim iniam. ⁵¹ Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin tugha iza Sekaraian

dughiam. Gumazir kam, Sekaraia, me ofan danganim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.

⁵² “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba Godin fofozimin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvati. Egha aven mangamin gumazibar tiar akam apiri.” ⁵³ Egha Iesus danganir kam ataghrazima, Judan arazibagh fozir gumaziba koma Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangsizir aviribar a gami. ⁵⁴ Egha an gari, a bizitam paziva a mikesoghtima, me an suigham.

Farisibar arazir ifavariba bagh gan

(Matyu 10:26-27)

12 Ezi dughiar kamin gumazamizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, “Ia uari bagh gan. Farisiba mati, yis bretin aven ghughava a gamizima a bar buiz moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham. ² Bizir tizir mongeziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumaziba dagh fogham. ³ Ezi bizir ia aminir birimin mikemeziba, me aruer angazangarimin da baragham. Ezima bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziba, me dipenibagh isin tuiv dar gun mikimam.”

Gumazim Godram atiating

(Matyu 10:28-31)

⁴ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Egh me gin ua bizitam damighan kogham. ⁵ Ezi, tinarama ia an atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gav-

gavim iti. Ezi ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating. ⁶Ezi ia fo, gumazim kuarazir dozir 5 pla 2 toearama dagh ive. Ezi God men tav bakinighnizir puvati. ⁷Egha God uaghan ian dapanir ariziba dar pone, egha a bar deraghavira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekefe, egha dagh afira.”

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham

(Matyu 10:32-33 ko 12:32 ko 10:19-20)

⁸Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ki ia migei, Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam. ⁹Eghti gumazitam gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan anav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati. ¹⁰Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. ¹¹Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egh gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam? ¹²Dughiar kamra Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam.”

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

¹³Ezi gumazir mam gumazamizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, “Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh.” ¹⁴Ezi Iesus a ikara, “Tinara guan osimtizibar kir guan

biziba tuiraghasa, na misefe?” ¹⁵Egha a me migei, “Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabirabim a bizir avirir a itir kaba saram otozir puvati.”

¹⁶Eghava an akar isin zuir kamin me migei, “Gumazir dagiaba bar avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi. ¹⁷Ezi a kamaghin uabi ginighnisi, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.’

¹⁸“Egha a ghaze, ‘Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham. ¹⁹Egh ki uabira uabi mikimam, “Ni dughiar aviriba bagha ua bagha bizir aghuir avirim ariki. Egh ni damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam.” ’

²⁰“Ezi God a migia ghaze, ‘Ni gumazir onganim. Dimagarir kamra nin ikirimirim ki a inighi, naremegham. Eghti tina ni ua bagh arighizir bizir kabanagh iniam?’

²¹“Ezi tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimningin onganarazibar amuti, bizir kam a bativam.”

Nighnizir aviribar amuan marki

(Matyu 6:25-34)

²²Egha Iesus uan suren gumaziba kamaghin me migei, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnigh, egh kamaghin azangan marki, e dagher manatam ramam, o e dipar manatam ramam? Egh ia pamten uan nivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan nivafizim avam? ²³Gumazimin ikirimirim, a daghebagh afira, ezi

gumazimin namnam inibagh afira. ²⁴Ia kotkotbar gan. Me dagheba opari puvatighava dagh eghuvir puvati, me dagheba arizir dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian dabirabim bar kuarazibagh afira. ²⁵Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati. ²⁶Ni bizir muziarir kam damuan iburagh, ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnizir aviribagh ami?

²⁷“Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin ofiti? Me ingangarir eki-atam gamir puvati. Egha me korotiatam isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba itima an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ²⁸E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam da akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ²⁹Egh ian nighnizim dagheba ko dipabara ikian marki. Egh ia pamtem dagh nighnighan marki. ³⁰Nguazir kamin gumaziba bizir kaba puv dagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia da iniam. ³¹Eghti ia faragh God atightima, a ian Atrivimin ikitima, ia an gin mangi. Eghti, a bizir kaba ia daningam.”

Bizir aghuiba akumakuir arazim

(Matyu 6:19-21)

³²Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ia sipsipin bizir muziarim, ian Afeziam ia damighti, ia Atrivimin otivasa a bar akonge. Kamaghin ia atiatingan marki. ³³Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh, egh gumazir onganarazibar aning. Egh uari bagh dagiaba azuir mitariba inigh dar arightima da dighorighiran kogham. Ian bizir aghuir

Godin Nguibamin itiba, da givaghan kogham. Godin nguibamin okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham. ³⁴Danganir manam nin bizir aghuiba iti, danganir kam nin navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam.”

Dakuan marki, ia uari bagh gan

(Matyu 24:42-44)

³⁵Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ia ingaramin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi, mamaghira iki. ³⁶Egh mati gumazim uan otarim amir ikizir isam bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughti me zuamiram a bagh tiam kuigham. ³⁷Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba, me daningsi, uabin kুরুkegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam. ³⁸Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminim titim a uamategh izi men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham. ³⁹Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, egha men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁰Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin akar isin zuim

(Matyu 24:45-51)

⁴¹Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamin erara migei, o e bar moghira?” ⁴²Ezi Ekiam an akam

ikara, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴³Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera. ⁴⁴Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamin ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁵Egh ingangarir gumazibar dapanim uabira uabi mikimam, ‘Nan gumazir ekiam dughiar ruarimin ikegh izam.’ Egh a dikavigh ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva dapanim onganigham. ⁴⁶Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. Eghtima an ekiam bar an-erghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko anetigham.

⁴⁷“Ingangarir gumazibar dapanim fo, an ekiam bizir tizim damuasava a mikeme, ezima an a gamizir puvati. Eghti an ekiam dughiar aviribar a ifozoregham. ⁴⁸Eghti ingangarir gumazim an ekiam ifongezir arazibagh fozir puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an ekiam dughiar aviribar a ifozoreghan kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God daningam. Ezima tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam a dam aviriba inisiva an azangsigham.”

Iesus gumazamiziba abighasa ize

(Matyu 10:34-36)

⁴⁹Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim datirighira isiasa ki ifonge.

⁵⁰Ki tighar rurir mam a iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin ki bar oseme, mangi dughiar kam otogham! ⁵¹Ni ghaze, ki navir amirizim inigha nguazir kamin izi? puvati, ki ia migei, ki gumazamiziba abighasa ize. ⁵²Datirighin tugh mangi 5 plan amuiroghboriba dipenir tamin ikiv uari tuiragham, 3 pla pumuningin apanimin ikiam, eghti, pumuning 3 plan apanimin ikiam. ⁵³Me uari tuiragham, afeziam uan otarimin apanimin ikiam, eghti otarim uan afeziamin apanimin ikiam. Amebam uan guivimin apanimin ikiam, eghti guivim uan amebamin apanimin ikiam. Otarimin amuim uan pamin amebamin apanimin ikiam, eghti, otarimin amebam uan otarimin amuimin apanimin ikiam.”

Iesus dughiar otivamibar gun migei

(Matyu 16:2-3)

⁵⁴Egha Iesus gumazamizir aviribav gei, “Ia ganti, ghuariam aruem magiramin amadagham anangtima, ia zuamira suam, ‘Amozim izam,’ eghtima a izam. ⁵⁵Egh Sainain aminim vangti, ia suam, aruem gan bar puvira isiam. Eghti an otogham. ⁵⁶Ifavarir gumaziba! Ia overiam ko nguazimin otivamin bizibar gun mikimasa fo. Manmaghin amizi, ia datirighin otivamin bizibagh fozir puvati?”

Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim ko akabar kirigh

(Matyu 5:25-26)

⁵⁷Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ezi ia uari uarir azangsighan aghua, bizir tizim a dera. ⁵⁸Egh nin apanim ni inigh mejistretbar damazimin mangitima, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim ganigh. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polisin da-

farim datightima polis ni isi kalabuziam datigham. ⁵⁹Ki ni migei, ni azenim girighan kogham, kamaghira iki mangi ni ivezim bar anetigh azenim giram.”

Gumaziba navibagh iraghan kogh arimighregham

13 Ezi dughiar kamin gumazir maba ikiava Galilin gumazibar gun Iesus migei, Pailatin midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha tuer asizibar ghuziba sara verevere. ²Ezi Iesus men akam ikara, “Galilin gumazir kaba kamaghin ariaghire. Kamaghin amizima ia ghaze men arazir kuraba Galilin gumazir igharaziba bar men arazir kurabagh afira? ³Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati! Egh ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighregham. ⁴Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh, 18 plan gumazir Siloamin dagiar dipenim dipirigha me misoghezima me ariaghire. Ezi ia ghaze, men arazir kuraba bar Jerusalem itir gumaziba men arazir kurabagh afira? ⁵Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati. Ezi ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighregham.”

⁶Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei, “Gumazir mam temer figh uan wainin azenimin anekaragha egha ghuava oviziba bagha an gara tamin apizir puvati. ⁷Egha a wainin azenimin garir gumazim kamaghin a migei, ‘Ki 3 plan azenibar arua izava fighin oviziba bagha garava avenge, da bar puvati. An okegh! Manmagh sua a puram aghui?’

⁸“Ezima a kamaghin a migei, ‘Ekiam aneteghtima, an azenir tam uam an ikitima, ki an povimin nguaziba a darightima a dagher aghuiba iniam. ⁹An azenir munamin beghti, deragham. Puvatightima ni na mikemeghtima ki an okegham.”

Iesus amizir akirir kuram akirizi, a ua dera

¹⁰Egha Iesus Sabatin dughiamin God ko migeir dipenir mamin sure gami. ¹¹Ezima amizir mam 18 plan azenimin duar kuram an akiragharim gamizima an aviraghavira ikiava bar uabi aminava avenge.

¹²Ezi Iesus an apighava an diazima an ada zuima, a kamaghin a migei, “Amizim, nin arimariam ni ataki.”

¹³Egha uan dafarimning a gisin atizima, a zuamira uabi aminegha tugha, Godin ziam fe.

¹⁴Iesus Sabatin amizim akirizima a dera, ezi bizir kam bagha God ko migeir dipenimin garir gumazim atarava, egha a kamaghin gumazamizibav gei, “Ingan-garir dughiar 6 pla iti, egh ia dughiar kabar izitima, a ian arimariaba akiram. Egh Sabatin dughiamin ia izan marki.”

¹⁵Ezi Ekiam an akam ikara, “Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav Sabatin dughiamin uan bulmakau o donki firigha a inigha ghua dipatam a ganidir puvati? ¹⁶Kamaghin amizi, amizir kam an Abrahamin ovavim, Satan 18 plan azenir kabar a ike. Ezi kamaghin amizima ki Sabatin dughiamin a firighi a deragham.”

¹⁷Egha a kamaghin mikemezima, an apaniba bar moghira aghumsiki. Ezima gumaziba ko amiziba an amizir bizir aghuibar gara bar akonge.

Mastetin ovizir akar isin zuim

(Matyu 13:31-32 ko Mak 4:30-32)

¹⁸Egha Iesus gumazamizibar azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam manmaghin gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a mikimam? ¹⁹A mastetin ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimin an ekarazima, an aghua ghuava temem gava. Ezima kuaraziba an aguabar mikonibagh ami.”

Yisin akar isin zuim

(Matyu 13:33)

²⁰Eghava Iesus ua gumamazizibar azara, “Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuim mikimam? ²¹A yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, flauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi flauan kam gin bar bui.”

Tiar akar asuvirizim

(Matyu 7:13-14 ko 7:21-23)

²²Egha Iesus Jerusalemin ghuava nguibar ekiaba ko dozibar bar gumamazizibar sure gamua zui.

²³Ezi mav an azara, “Ekiam, God gumamazizir vabara ua me iniam, o?”

²⁴Ezima a kamaghin me migei, “Ki ia migei, aviriba tiar akar asuvirizir kamin aven mangiva avegham. Ezi kamaghin amizima ia gavgavigh tiar akar asuvirizir kamin dirighiva aven mangi.

²⁵Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam asaraghtima. Ia azenan ikiva tiam misogh dimiva avegh suam, ‘Ekiam, e bagh tiam kuigh.’ Eghtima a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?’

²⁶“Eghti ia kamaghin mikimam, ‘E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezima ni tuavibar en sure gami.’

²⁷“Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!’

²⁸“Egh ia, Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godin akam inigha izir gumaziba me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir kam bagh aziva atariba kuskugham. ²⁹Egh gumamazizir aviriba nguazimin mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh Ativamin Dughiamin isam bagh uan danganiba iniam. ³⁰Ia oragh,

gin itir gumaziba me faragham, eghti gumazir faraziba me gin ikiam.”

Iesus Jerusalemin apangkufi

(Matyu 23:37-39)

³¹Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghin a migei, “Herot ni misoghasa. Kamaghin amizima ni nguibar kam ategh igharagh mangi.”

³²Ezi Iesus men akam ikara, “Mangi afiar ifarir mam mikemegh, ‘Ni oragh, ki datirighin ko gurumizaraghan duar kuraba batoghiva egh gumazibar arimariaba akiram. Egh ki zuerimin uan ingangarim a givam.’ ³³Ezi ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazitam Jerusalemin azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurumizaraghan ko zuerimin mangvira ikiam.”

³⁴Egha Iesus migia ghua ghaze, “Oio, ia Jerusalemin adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumaziba misozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati turarir amebam uan avizimigin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁵Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki. Ezi ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogham kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘God uan ziamin gumazir kam anemada! God deragh a damu!’”

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

14 Sabatin mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezima dughiar kam gumamaziziba bar deraviram an gari. ²Ezima an guamin gumazir mikarzim buizir mam iti. ³Ezi Iesus Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba men azara, “Moses

osirizir araziba, da Sabatin gumazamiz-ibar arimariaba ghuamaghasa amaman-gatizi, o puvati?" ⁴Ezi me nimira itima a gumazimin suiragha a gamizima a dera. Egha anemadazi a ghu. ⁵Ezi a men azara, "Ian tavin otaritam o bul-makaun tam Sabatin dughiam mozir-pamin a girightima, eghti ni zuamira a gekuigham, o puvatigham?" ⁶Ezi me mikimamin akabagh asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

⁷Dughiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir eki-aba dagher dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei, ⁸"Gumazitam amuir ikizimin isam bagh di-aghti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a ginaba. ⁹Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, 'Ni uan misiam gumazir kam daningigh.' Eghti ni bar aghumsighiva, danganir bar gin itim inigham. ¹⁰Kamaghin dughiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, 'Roroam, danganir aghuir pin itimin mangi.' Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam. ¹¹Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

Godin ikarvazim o gumazimin?

¹²Egha Iesus ua isar ghuavim migei, "Ni isam damuva, egh uan roroaba, aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, me di-aghan marki. Ni men diaghti, me uamategh nin diaghtima, kamaghin ni uan ikarvazim uamategh a inigham. ¹³Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh. ¹⁴Eghti God

arazir aghuim ni damigham. Gumazir kaba nin dagheba ikaraghan kogham. Kamaghin amizim, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godin damazimin deraziba ua dikavamin dughiamin a iniam."

Isar ekiamin akar isin zuim

(Matyu 22:1-10)

¹⁵Egha Iesus ko dakozimin itir gumaziba men mav Iesusin akaba baregha, kamaghin Iesusin migei, "Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin isar ekiam ramamim, a bar akongegham." ¹⁶Ezi Iesus a ikara, "Dughiar mam gumazir mam isar ekiam bagh bizibar akirava gumazir avirimin dia. ¹⁷Isam azuir dughiamin isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingangarir gumazim me mikimasa anemaga ghaze, 'E biziba bar dar akirigha gifa, kamaghin amizima ia izi.'

¹⁸"Ezima me bar moghira mangan aghuaghava uan dimdiam ava migirigiar ifavaribagh ami. Egha farazim kamaghin migei, 'Ki datirighira nguazim givese, egh mangiva an ganasa. Noka, ki izan kogham.' ¹⁹Ezi igharazim ghaze, 'Ki 10 plan bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemegh.' ²⁰Ezi kamaghira gumazir mikezim a migei, 'Ki amuim ini, kamaghin amizi ki izan kogham.'

²¹"Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghin migei, 'Ni zuamira azenan mangiva nguibar ekiamin itir tuavir ekiaba ko afeghtiabar mangiva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar aruir puvatiziba, me inigh izi.' ²²Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, 'Ekiam, ni mikemezir moghin ki amigha gifa, ezi danganir

maba ikiavira iti.’ ²³ Ezi isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ni mangi bar tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mikimti, me izi, eghti nan dipenim izivaka. ²⁴ Ezi, ki ni migei, gumazir ki faragha diaziba men tav isar kamin dagher tam rameghan kogham.”

**Faragh deravira nighnighiva
Iesusin gin mangi**

(Matyu 10:37-38)

²⁵ Ezi gumazir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghin migei, ²⁶ “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazimin otoghan kogham. ²⁷ Eghiva tina uan ter ighuvim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazimin otoghan kogham.”[¶]

²⁸ “Ian tina dipenir ekiamin ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham? ²⁹⁻³⁰ Egh ian tina dipenir ekiamin ingarsi, faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigiabar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir puvati.’

³¹ “O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausen gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimin 20 tausen gumaziba gafiragham, o puvatigham?’ ³² A misoghan buraghiva, egh atrivim

saghuamira ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki. ³³ Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren gumazimin otoghan kogham.”

Amangsizir kuramin akar isin zuim

(Matyu 5:13 ko Mak 9:50)

³⁴ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Amangsizim a dera, egh a uan singtizim ategh egh manmaghin ua uan singtizim iningham? ³⁵ An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh.”

Sipsipin ovegezimin akar isin zuim

(Matyu 18:12-14)

15 Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti. ² Ezi Farisiba ko Judan arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api.” ³ Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei, ⁴ “Ian tav 100 pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99 pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovegezim buri mangi, an apighivira givagham? ⁵⁻⁶ Egh anan apighiva bar akuegh a isi uan dipizim datigh a gisaghpuh ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh, egh kamaghin mikimam, ‘Ki uan sipsipin ovegezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.’ ⁷ Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem bar 99 plan derazir gumazir kabagh afiragham. Gumazir kuram a navim girazi ezi 99 pla gumaziba me ghaze me dera egha navibagh irazir puvati.”

[¶]14:27 (14:27) Ni akar Matyu 10:38in itimin gan.

Dagiar ovegezimin akar isin zuim

⁸Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Egh amizitam 10 pla wan Kina ikiti, tam oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi, an apighivira givagham. ⁹Egh an apigh, egh uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki uan ovegezir wan Kina batogha gifa. Ia na ko e a givarvaram.’” ¹⁰Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giraghti, ia nguazimin a givarvara akongezi moghin Godin enselba Godin Nguibamin a givarvaram.”

Afeziar otarir pumuning itimin akar isin zuim

¹¹Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazir mam otarir pumuning iti. ¹²Ezi dozim kamaghin uan afeziam migei, ‘Afeziam, ni ga bagha tuirazir biziba nananaba na daningigh.’ Ezi aningin afeziam uan biziba aning bagha da tuira.

¹³“Ezi a mong gin uan biziba akuvagha da inigha saghon itir nguibar mamin ghu. Egha nguibar kamin ikiava pura tintinimin arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gifa. ¹⁴Ezi an dagiaba bar givazima, ezi nguibar a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvati. ¹⁵Kamaghin amizi, a ghua nguibar kamin itir gumazir mamin ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuagh api. ¹⁶Ezi gumazitam daghetam a ganingizi puvati. Kamaghin amizi, a dabar gari da nguezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar ifonge.

¹⁷“Ezi datirighin nighnizir aghuarim an izima, a kamaghin migei, ‘Nan afeziamin ingangarir gumaziba dagher aviriba iti. Ezi ki kagh mitiriam bangin aremegham. ¹⁸Ki ti uamategh uan

afeziam bagh mangi kamaghin a miki-mam, “Afeziam, ki arazir kuramin God ko ni gami. ¹⁹Ki datirighin gumazir aghuim puvati. Eghti ni borim na darighan marki. Ni na ateghti ki pura nin ingangarir gumazimin min ikiam.”’ ²⁰Egha a dikavigha uan afeziam bagha zui.

“Ezi a saghon izavira itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egha an a bagha ivegha ghua uan agharimningin a muigha an tori.

²¹“Ezi an otarim kamaghin a migei, ‘Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gumazir aghuim puvati, ni borim na darighan marki.’ ²²Ezi an afeziam kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an dafarim darugh, egh dagarir asuaba a daghuigh! ²³⁻²⁴Nan borim ovegha ua iti. Egha ovegezi e uam an api. Kamaghin ami, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.’ Egha me a givarvara isam gami.

²⁵“Ezi dughiar kamin otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimin boroghin iza orazi, me ighiabagh amua izi ighiam gami. ²⁶Ezi a uan afeziamin ingangarir gumazir mamin diagha an azara, ‘Marazi tizim gami?’ ²⁷Ezi a an akam ikara, ‘Nin dozim uamategha ize. An aremezi puvatigha deravira ikiava uamatenge. Kamaghin, nin afeziam a bagha bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.’

²⁸“Ezi an otarir ekiam atarava dipenimin aven mangan aghua. Ezi an afeziam azenan ghua aven mangasa a gakaghorravira iti. ²⁹Ezi a uan afeziamin akam ikara, ‘Ni gan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimin ikia pura nin ingara, egha nin akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen

nguzitam na ganingizi puvati. ³⁰ Ezi nin otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba a givagha izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagha a misoke!’ ³¹ Ezi afeziam kamaghin a migei, ‘Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nin biziba. ³² Nin dozim ovegha ua dikafi. Egħa an ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a bagħ isam gamuava ivarvari.”

**Gumazir fofozir aghuim ikiava
nighnizir aghuaribagh
amimin akar isin zuim**

16 Egħa Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Dughiar mamin dagiaba bar avirasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. An ingangarir gumaziba a migia ghaze, ‘Nin gumazir dapanim nin dagiaba pura da makuri.’ ² Ezima an an diazima an aven ghuzima an an azangsisi, ‘Ni bizir tizim gamizima ki ni baraki? Ni uan ingangarimin aven ni amizir bizibar gun migeir akinafarim na daningigh. Ezi bizir kam bagħ ni ua gumazir dapanimin ikian kogham.’

³ “Ezima gumazibar dapanim uabira uabi migei, ‘Nan gumazir ekiam, nan ingangarimin na givazima, ki manmaghin damuam? Egħa ki nguazim gikuamin gavgaviba puvatigha, biziba bagħ azangsighan aghumsiki. ⁴ Ezi ki fo, ki manmaghin damuam, nan gumazir ekiam ingangarimin na givaghtima, gumaziba na mikimtima ki men dipenibar mangam.’

⁵ “A fo, gumazir maba pura gumazir ekiamin biziba da ini, me tighar an biziba ua da ikarvaghām. Egħava a gumazir kaba vaghvaghā men deima me aven zui. Egħava a faragħa zuimin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ ⁶ Ezima a kamaghin migia ghaze, ‘Ki 800 pla dram wel ini.’ Ezima gumazir dapanim kamaghin a migia

ghaze, ‘Ni uan akinafarim inigh zuamira daperagh 400in an osirigh.’ ⁷ Ezima a ua mavin azara, ‘Ezi ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ Ezima a ghaze, ‘100 bek plaua.’ Ezima a kamaghin a migei, ‘Ni uan akinafarim inighiva 80 osirigh.’

⁸ “Nguazir kamin gumaziba me amir ingangariba me bar dagħ fo. Egħa angazangarimin itir gumaziba bar me gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim gifogħa, egħa gumazir dapanir kurar kamin ziam fe. A gumazir nighnizir aghuim itimin arazim gami.

⁹ “Ki ia migei, ia nguazir kamin dagiar kuram gumazibar akuravagh me namakabar amu. Egħti dughiar da givamim otoghtima, God ni inightima ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamin mangam.

¹⁰ “Egħ tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir ekiaba deraghvira dar ganam. Egħa tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganam kogham. ¹¹ Egħ ia nguazir kamin dagiar kuram deragh an ganam koghtima, tina guizbangin biziba ia daningtima ia dar ganam? ¹² Egħ ia gumazir igħarazimin biziba deraghvira dar ganam koghtima, tina ian biziba ia daningam?

¹³ “Ingangarir gumazitam ingangarir gumazir ekiar pumuning bagħ ingaran kogham. A tavin aghuagh egħ tav gifueghām, o a tav bagħivira iki egħ tav akirim a gasaragħām. Ia uaghara God ko dagiaba bagħ ingaran kogham.”

Farisin dagiaba bagħa bar ifongeziba

(Matyu 5:31-32 ko 19:9
ko Mak 10:11-12)

¹⁴ Ezi Farisin dagiaba bagħa bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusin garav minbaba sighsiravira iti. ¹⁵ Ezima a ka-

maghin me migei, “Ia gumamazibar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir gumamazibiza gari men damazibar bar deraziba, da Godin damazimin bar ikufi.”

¹⁶Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Moses Osirizir Araziba koma Godin akam inigha izir gumazibar akam akura mamaghira ikia ghua Jonin dughiamin tu. Ezi dughiar kamin, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim kuri. Ezi gumaziba ko amiziba bar moghira dughiar kamin aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri. ¹⁷Nguazim koma overiam givagham. Eghti God osizirir arazibar akar otevitam, miseveghirighan kogham.

¹⁸“Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimin ikiva mati, ni amizir munamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me ikegha taghizimin iti, ni uaghan amizimin mikarzim okeme.”

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

¹⁹Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Dughiar mam, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a koro-tiar bar aghuir aghevim arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti. ²⁰Ezima an tiar akamin, gumazir puv biziba bagha azangsizir mam, duaba bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus. ²¹Egh gumazir dagiaba avirasemezir kamin dagher ote-viba dakozimin apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezima afiaba uaghan izava an duaba ozisi.

²²“Ezi gumazir puv biziba bagha azangsizim aremeghamin dughiam otozima, an areme. Ezima enselba a inigha ghua Abrahamin min aneti. Ezima gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezima me anefa. ²³Ezi a helin ikia mizazir kuram isi. Egha a

kogha pin garava Abrahamin garima, a bar saghon itima Lasarus an min iti. ²⁴Egha an Abrahamin dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avimin iti. Ezi bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangigh.’

²⁵“Ezima Abraham an dimdiam ikara, ‘Otarim, ni bizir kam giniri, ni angamra itir dughiamin, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezima a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi. ²⁶Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.’

²⁷⁻²⁸“Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamin akam pamtemin a ikara, ‘Ki aveghbuar 5 pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangsisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kamin izan marki.’

²⁹“Ezima Abraham an akam ikara, ‘Me Moses koma Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba men iti. Ezi me men akaba baragh.’

³⁰“Ezima an Abraham migei, ‘Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.’

³¹“Ezima Abraham kamaghin a migei, ‘Me Moses koma Godin akam inigha izir gumazibar akaba baragham koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi, me mikimtima, me nighnizir gavgavimin an akabar ikian kogham.”

Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi

(Matyu 18:6-7 ko 18:21-22 ko Mak 9:42)

17 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bizir gumaza-

mizibagh amima me arazir kurabagh amiba. da guizbangira izam. Ezi gumazir dagh ami da otivim, a bar kuvigham. ²A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti, kamaghin deragham. ³Kamaghin amizima ia deravira uari bagh gan.

“Eghiva nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Eghti a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada. ⁴Eghiva a 7 plan dughiabar arazir kurabar ni damighiva, egh 7 plan dughiabar uamategh ni bagh izi kamaghin mikimam, ‘Ki navim gira,’ ni an arazir kuraba da gin amadagh.”

Iesus nighnizir gavgavimin arazim migei

⁵Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, “Ni en nighnizir gavgavim damightima an ekefegh!” ⁶Ezima a kamaghin me migei, “Egh ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitamin min ikitima, ia temer kam mikim suam, ‘Ni uabi asighiva egh biba sara mangiva ongarimin uabi ekaragh,’ eghti a ian akam baragham.” ^{§§}

Iesus ingangarir gumazimin arazim migei

⁷Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ian tav ingangarir gumazitam an azenimin ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvati. ⁸Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni

na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighti ki dar amam, eghti ni gin dami. ⁹A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a min-abagham, o puvatigham? Puvati. ¹⁰Ezi ia uaghan, God damuasa ia mikemezir biziba bar dagh ami, egh suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami.”

Iesus 10 plan gumazir lepa itibar kirizima me ua dera

¹¹Ezi Iesus Jerusalemin ghuava, Samaria koma Galilin Distrighin tizimin zui. ¹²Ezi a nguibar mamin aven zuima, 10 pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ikiava,* ¹³tiarir arozimin an dei, “Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh.”

¹⁴Ezima a men apighava, kamaghin me migei, “Ia mangiva, uari isiva Godin ofa gamir gumazibar akagh.” Ezima me me bagha ghua tuavir arizimin men mikarziba zuegha dera

¹⁵Ezi men mav, uabin garima an arimariam givazima a uamategha izava pamtemin Godin diava egha an ziam fe. ¹⁶Egha Iesusin suemningin apengan irighava uan guam nguazim mituaghava, Iesus a gamizir bizim bagha a minaba. A Samarian gumazimra.

¹⁷Ezi Iesus kamaghin azara, “Ezi ki 10 plan gumazir kaba akiris ti, o puvati? Ezi 9 pla managh iti? ¹⁸Ezi Judan gumazitam ua iza, a Godin ziam fe, o puvati? Gumazir saghuiamin izezim uabira izava Godin ziam fe.” ¹⁹Eghava a kamaghin a migei, “Ni dikavigh mangi. Nin nighnizir gavgavim ni gamizima, ni dera.”

^{§§}17:6 (17:6) Mastetin ovizim, a bar sufi.

*17:12 (17:12) Lekan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim, pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi.

God Bizibagh Ativamin Dughiam izam

(Matyu 24:23-28 ko 24:37-41)

²⁰ Dughiar mamin Farisin gumaziba Iesusin azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mana dazoghin izam?” Ezima Iesus men akam ikara, “Ia orasi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazaraz-iba ia uan damazibar an ganighan kogham. ²¹ Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham suam, ‘A kara,’ o ‘A muna.’ Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiamin aven iti.”[†] ²² Egħa Iesus uan suren gumazibav gei, “Dughiam izitima ni Gumazibar Otarim izamin dughiam a bagħ gansi damuva avegham. ²³⁻²⁴ Gumaziba ia mikimam, ‘Ara muna!’ o ‘Ara kara!’ Ezi ia fo, Gumazibar Otarim izamin dughiam an onimarimin min tagħtagħam. Egħtima an angazangariba bar overiamin ruaghatevimning uagharam aningın tagħam. Egħti ia ivemariv men akaba gin mangan marki. ²⁵ Egħ a faragħ bizir aviriba bagħ mizazim inigham. Egħtima datirighin dughiar kamin itir gumaziba an aghuaghām.

²⁶ “Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan kamaghin Gumazibar Otarim izamin dughiamin otivam. ²⁷ Gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava mamaghira ikia ghua, Noa uan kurimin ghuavanabozir dughiam. Ezima aperiam izava bar me kuavareme.

²⁸ “Ezi Lotin dughiamin kamaghira, gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, dagiaba bagħa biziba amagava, dagħ ivezava, dagheba oparava dipenibar ingari. ²⁹ Ezi Lot Sodom ataghizir dughiamin, avim koma dagiar

isiba amozimin min overiamin ikegha suaghira izaghira bar mogħira me kuavareme.

³⁰ “Gumazibar Otarim azenimra izighramin dughiam biziba uaghan kamaghiram otivam. ³¹ Egħti dughiar kamin ni tina uan dipenimin avughsizir danganim ikiva, egħa uan biziba ataghizi da aven iti, ni da bagħ magiri da inian marki. Kamaghira, tina azenibar iti, a bizir tam bagħ nguibamin mangan marki. ³² Ni Lotin amuim ginighnigh! ³³ Ezima tina uan mikarzim gegħufi, an aremegħam. Ezi tina na bagħa uan mikarzim anataki, a gin deragħvira ikiam. ³⁴ Ki ia migei, dimagarir kamin taning uaning inigh misiar vamira dakutima, God tav inighiva tav ategħam. ³⁵⁻³⁶ Egħti amizir pumuning uaning inigh maziaba righrightima, God tav inighiva tav ategħam.”[‡] ³⁷ Ezi me an azara, “Ekiam managhira?” Ezima a men akam ikara, “Gumazir kuaba managh iti nagħin, taragiaba uari akuvaghām.”

Zurara God ko migeir arazimin akar isin zuim

18 Egħa Iesus akar isin zuir mamin uan suren gumazibav gei, egħ men akagħti, me zurara God ko mikim mamaghira ikiam. Egħ amiraghan marki. ² Egħa a kamaghin migei, “Nguibar ekiar mamin aven jasin mam iti, a Godin ati- atir puvati. Egħa gumazibagh nighnizir puvati. ³ Ezi amuir odarir mam uaghan nguibar ekiar kamin iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua osimtiziba a garisi. Ezi a jas bagħa zurara izava a migei, ‘Ni kotiamin nan akuragħ.’

[†]**17:21** (17:21) Gumazir maba kamaghin akar otevir kam giragħa ghaze, “Ia oragħ. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti.”

[‡]**17:35-36** (17:35-36) Baibelin fofozir gumazir maba ghaze akar otevir mam uaghan kagħ iti. Akar otevir kam kamakin, “Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aningın tav inigh egħa tav ategħam.” Ni deragħ fogħsi, Mt 24:40in gan.

⁴“Ezima dughiar avirir maba a bizitam gamizir puvati. Eghava abuan a uabira uabi migei, ‘Ki Godin atiatir puvati. Egha ki gumazibagh nighnizir puvati. ⁵Ezi amuir odiarir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amira. Kamaghin amizi, ki ua bagh zuamira an osimtizim akirigham, eghti a ua izi na damutima ki bar amiraghan kogham!’”

⁶Egha Iesus migia ghaze, “Ia jasin kuramin migirigiam baragh. ⁷Ezi Godin inabaziba, me dimagariba ko aruebar a bagha araima, a men osimtiziba bagha iza a da akiram, o puvatigham? A me ataghraghti me pura mangam? Bar puvati. ⁸Ki ia migei, a men osimtizibar ganiva, zuamira men akuragham. Kamaghin amizima, Gumazibar Otaram uamateghamin dughiamin, a ganti, nguazimin itir gumamaziziba nighnizir gavavim an ikiam, o puvati?”

Gumazir pumuning God ko migeir akar isin zuim

⁹Gumazir mabara uarira uan ziaba fava egha igharaz daraziv gia ghaze, me derazir puvati. Ezi Iesus kamagh amir gumaziba bagh akar isin zuir kam gami,

¹⁰“Gumazir pumuning God ko mikimasa Godin Dipenimin ghu, aningin mav Farisi, ezi mav dagiaba isir gumazim.

¹¹Ezi Farisin gumazim dikavigha tugha uabira ua bagha God kamaghin a migei, ‘Ki ni minaba, ki gumazir mabar min amir puvati. Me biziba okiava, arazir kurabagh amuava egha martiar amiziba okia me koma akui. Egha ki uaghan dagiaba isi gumazir kamin min amir puvati. ¹²Ki wighin vamiran dughiar pumuningin ni ko mikimasa dagheba ataghrasi. Egha bizir ki isiba, ki tongira da tuiragha uaghan ni ganidi.’ ¹³Ezi dagiaba isir gumazim mong munamaghin tu. Egha a kogha overiamin gari puvatigha uan evarim misogha kamaghin migei, ‘Ki gumazir kuram, God ni

nan apangkufigh!’ ¹⁴Kamaghin amizima ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isir kam, a Godin damazimin deragha egha dipenimin ghu. Ezi igharazim puvati. Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Iesus ghaze, borir doziba na bagh izi

(Matyu 19:13-15 ko Mak 10:13-16)

¹⁵Ezi gumamaziziba borir doziba Iesus dafarimning me darighasa, me inigha izi. Ezima an suren gumaziba kamaghin ganigha egha men atari. ¹⁶Ezi Iesus borir dozibar diazi me a bagha zuima a migia ghaze, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima me na bagh izi, egh men anogoroghan marki. ¹⁷Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiamin inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham.”

Gumazir dapanir biziba avirasemezim, Iesus ko migei

(Matyu 19:16-30 ko Mak 10:17-31)

¹⁸Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?” ¹⁹Ezi Iesus an akam ikara, “Ni manmagh sua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuimra. ²⁰Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan

iki aningin akaba baragh.” ²¹ Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.” ²² Ezima Iesus kamaghin oregha, egha a migei, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amangighiva dagiaba inigh, egh gumazir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh, nan gin izi.” ²³ A biziba bar aviraseme, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar oseme. ²⁴ Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, “Gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham! ²⁵ Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!” ²⁶ Ezi marazi kamaghin oregha an azara, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?” ²⁷ Ezi Iesus me ikara, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osememizir puvati. A biziba bar dagh ami.” ²⁸ Ezi Pita a migei, “Ni ge, e bizir e itiba bar da ategha, nin gin ize.” ²⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiamin bagha uan dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki, ³⁰ egh datirighin itir dughiar kamin God bizir aviriba me faragha inizir bizibagh afiragh me daningam. Egh dughiar gin otivamim me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

Dughiar mikezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham

(Matyu 20:17-19 ko Mak 10:32-34)

³¹ Egha Iesus 12 plan suren gumaziba inighava me uarira ikiava a me

migei, “Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalemin ghuavanadi. Eghti Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazibar Otarimin gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangira otogham. ³² Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazibar da-faribar arigham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a gipariva, eghiva a ifozoregh egh a misueghti an aremegham. ³³ Eghti dughiar mikezim a ua dikavigham.” ³⁴ Ezima an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim migei. Dar mingarim men monge, ezi me bar fozir puvati.

Iesus gumazir damazir kuram gamizima, a gari

(Matyu 20:29-34 ko Mak 10:46-52)

³⁵ Egha Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha azangsisi. ³⁶ Egha an orazima gumazamizir avirim iza zuima, a men azara, kar tizim. ³⁷ Ezi me a migia ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus iza zui.” ³⁸ Ezi a dia migei, “Iesus, Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!” ³⁹ Ezi faragha zuiba me an atarava egha a migia ghaze, ni nimira iki. Ezi a bar pamtem dia migei, “Devitin ovavim, ni nan apangkufigh!” ⁴⁰ Ezi Iesus tugha akar gavgavim gumazibav gia ghaze, “Gumazir munam inigh na bagh izi.” Ezi a roghira izima, Iesus an azara, ⁴¹ “Ki tizim ni bagha a damuasa, ni ifonge?” Ezi an a ikara, “Ekiam, ki ganasa ifonge.” ⁴² Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni gan. Nin nighnizir gavgavim nin akurazi, ni dera.” ⁴³ Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin gin ghua Godin ziam fe. Ezima gumazamiziba an ganigha, me uaghan Godin ziam fe.

Iesus Sakiusin dipenimin ghu

19 Ezi Iesus Jerikon nguibamin ghua, aneteghasa tuavimin

zui. ²Gumazir mam nguibar kamin iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme. ³A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha gumazamizir avirimin tongin iti. Egha kamaghin a Iesusin garir puvati. ⁴A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo.

⁵Ezi Iesus danganir kamin oto. Egha kogha temer kam gisin gara, kamaghin Sakiusin migei, "Sakius ni zuamira izighiri. Datirighin ki nin dipenimin ikiam." ⁶Ezi a zuamira izaghrighava, bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimin zui.

⁷Ezi gumaziba bar an ganigha, egha me kamaghin migiava ngavamadi, "A ghua gumazir kuramin dipenimin iti."

⁸Me dipenimin ikiava, Sakius tughava, kamaghin Ekiam migei, "Ekiam, Ni oragh! Datirighin ki uan biziba bar da tuiragham. Egh taba ki gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh ki gumazir tam gifaraghiva, an bizitam okemeghiva, ki datirighin uamategh bizir pumuning ko pumuning a daningam."

⁹Ezi Iesus kamaghin a migei, "Gumazir kam a uaghan Abrahamin ovavim. Kamaghin amizi, datirighin God dipenir kamin gumazamiziba bar men akura.

¹⁰Gumazibar Otarim, gumazir ovengeziba bagha ruiava men akurvaghasa ize."

Dagiaba inizir ingangarir gumazir 10 plan akar isin zuim

(Matyu 25:14-30)

¹¹Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a migei. A Jerusalemin boroghin itima, me ghaze, datirighira God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizima, an akar isin zuir mam me migei. ¹²A kamaghin me migei, "Gu-

mazir aruar mam nguibar saghuiamin mangasa, eghti me a damightima an atrivimin ikiam. A gin uamategh uan nguibamin izeghiva, men ganam. ¹³A mangasa, a uan ingangarir gumazir 10 plan diagha, 20 kina, 20 kina bar moghira me rome. Egha kamaghin me migei, 'Ia dagiar kaba inighiva uari bagh dagiar ingangaribar amu ikiti, ki uamategham.'

¹⁴"An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghin amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazima me nguibar gumazir aruam ghuzimin ghu. Me kamaghin migei, 'E gumazir kam en atrivimin otivan, e aghua.'

¹⁵Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar kam a gamizima an atrivimin otogha, egha gin uamatenge. A uamategha izegha, kamaghin me migei, 'Gumazir ki fomira dagiaba aningiziba, men diagh. Ki foghasa me manmaghin nan dagiabagh isin dagiaba ini.'

¹⁶"Ezima gumazir faragha zuim iza kamaghin migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamin dagiar ingangarim gamighava a gisin 200 kina ini.' ¹⁷Ezi atrivim kamaghin a migei, 'Ni nan ingangarir gumazir aghuim, egha ni ingangarir bar aghuim gami. Ni bar deraghvira bizir muziarim gami, kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni danightima, ni nguibar ekiar 10 plan ganam.'

¹⁸"Ezima ingangarir gumazir igharazim iza migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamin dagiar ingangarim gamigha datirighin a gisin 100 kina ini.' ¹⁹Ezi atrivim a migei, 'Ki ni atighti ni nguibar ekiar 5 plan ganam.'

²⁰"Ezi ingangarir gumazir mikezim iza migei, 'Ekiam nin 20 kina ikia kati. Ki a isa inir avizimin a nomkezima, a kati. ²¹Ki ni gifo, ni gumazir atarim. Gumazir igharaziba amir biziba, ni pura da isi. Egha dagher me opariziba, ni uaghan pura da isi. Kamaghin ki nin atiati.'

²²“Ezima atrivim kamaghin ingan-garir gumazim migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Nin akamra ki ni tu-isigham. Ni kamaghin na ginighnisi, ki ti gumazir atarim. Egha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher me opariba, ki ti uaghan pura da isi?’ ²³Manmaghin amizima, ni nan dagiaba benk gatizi puvati, eghti ki uamateghe iziva ua da iniva dagiataba a gisin ua da iniam?’ ²⁴Ezi a kamaghin an boroghin tuivighav itir gumazibav gei, ‘Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.’ ²⁵Me kamaghin a migei, ‘Ekiam, a 200 kina inigha gifa.’

²⁶“Ezima a ghaze, ‘Ki ia migei! Gumazitam bizir taba ikiti, ki aviritaba uam a danigham. Eghti gumazitam biziba puvatighiva, eghti bizir muziarim a itim, ki ada da inigham. ²⁷Nan apaniba, ki men atrivimin ikian me nan aghua, ia me inigh kagh iziva nan damazimin me misueghti me arimighreghe.”

²⁸Iesus akar isin zuim gamigha givagha, uan darorim gamua tuavir Jerusalemin ghuzim ghuavanadi.

Iesus Jerusalemin otoghava Godin Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(Sapta 19:29-21:38)

Iesus atrivimin min Jerusalemin aven zui.

*(Matyu 21:1-11 ko Mak
11:1-11 ko Jon 12:12-19)*

²⁹Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto, mighsiam Oliv gisin. Egha uan suren gumazir pumuning amaga, ³⁰kamaghin aningnin migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamin mangi gantima donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperaghava aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi. ³¹Tav

kamaghin guan azaragham, ‘Gua tizim bagha donkin kam firi?’, eghti gua suam, ‘Ekiam ingangarim an iti.”

³²Egha Iesus aning amadazima aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi moghin iti. ³³Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aningnin azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?” ³⁴Ezima aning kamaghin a migei, “Ekiam ingangarim an iti.”

³⁵Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesusin akurazima a donki gisin apera. ³⁶A donki gaperagha zuima, gumamaziziba uan korotiar ruariba suava tuavim mighuari. ³⁷A iza danganir tuavir Olivin mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima, an gin aruir darazi me God amizir mirakel-bar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe. ³⁸Me kamaghin araghasi, “God uan ziamin atrivim amada! God deravira a damu! Navir amirizim Godin Nguibamin iti. Ia Godin ziam fi!”

³⁹Ezi Farisin marazi gumamazizir kabar tongin ikia, kamaghin Iesusin migei, “Tisa, ni uan suren gumazibav kintima, me nimira iki! Me kamaghin mikiman marki!” ⁴⁰Ezi a kamaghin migei, “Ki ia migei, me nimira ikitima dagiaba uari araghasam!”

Iesus Jerusalem bagha azi

⁴¹Iesus Jerusalemin boroghira iza, egha an gara a bagha azi. ⁴²Egha a kamaghin migei, “Jerusalem, ki kamagh sua, ni amua datirighin navir amirizimin bizibagh foghai. Kamaghin amizi, a datirighin nin modo. ⁴³Dughiam iziti, eghti nin apaniba nguazir divazim ingarighti, a ni arughtima, ni arimangighan kogham. ⁴⁴Eghiva ni Jerusalem me nin borir nin aven itiba sarama asighasigham.

Ni Godin dughiar nin akuraghasa izezim, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh dipenimin ingarizir dagiatam, me aneteghti, a tam gisin keghan kogham.”

**Iesus ivezir gumaziba ko
biziba amadir gumaziba Godin
Dipenim me batosi**

⁴⁵ Egħa a Godin Dipenir avizimin aven ghuava, biziba amadiba me batosi. ⁴⁶ A kamaghin migei, “God fomira Aisaian akinafarimin aven kamaghin osiri, ‘Nan dipenim God ko migeir dipenimra, ezi ia a gamizima, an okimakiar gumaziba modir danganimin min oto.”

⁴⁷ A zurara Godin Dipenimin aven men sure gami. Ezima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misuegħti an aremegħasa. ⁴⁸ Ezi gumazamiziba a baragħasa bar ifongegħa, bar an boroghin iti. Kamaghin amizi, an apaniba a misogħan ibura.

Me Iesusin gavgavim bagħa an azara

(Matyu 21:23-27 ko Mak 11:27-33)

20 Dughiar mamin Iesus Godin Dipenir avizimin aven ikiava, gumazamizibar sure gamuava akar aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, ko Judan gumazir aruaba, me izava anakufa. ² Egħa me kamaghin migei, “E mikemegħ, ni gavgavir manamin bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingi?” ³⁻⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki uagħan azangsizitam ia damuasa. Ia na mikim, Jonin rurim, a Godin ize o gumazibar ize?” ⁵ Ezi me uarira uariv gei, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ egħti, a kamaghin mikim suam, ‘Ia manmagħin amigha ia nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?’” ⁶ E suam, ‘An rurim gumazibar ize,’ egħti gumaziba dagiabar e ginivightima,

e arighregħam. Me kamaghin fo Jon a Godin akam inigha izir gumazim.” ⁷ Egħa me Iesus ikara, “E fozir puvati, Jonin rurim manmagħin ize.” ⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin, gun ia mikemegħan kogham.”

**Wainin azenir gumazibar
akar isin zuim**

(Matyu 21:33-46 ko Mak 12:1-12)

⁹ Egħa Iesus mighiavira ikia akar isin zuir kam gumazamizibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha, egħa azenimin garir gumazir mabar dafarim garigha ghaze, me gin a givezam. Egħa a ghua dughiar ruarimin sagħon iti. ¹⁰ Egħa wainin oviziba kuarir dughiamin a ingangarir gumazir mam amadagħa ghaze, me wainin ovizir andizir taba a daningam. Ezi azenimin garir gumaziba a misueghava anemadazima, a dafaribara uamatenge. ¹¹ Ezi a ingangarir gumazir igħarazim amada, ezi me uagħan a misuegha aghumsizir arazibar a gamigha, anemadazi a dafaribara uamatenge. ¹² Ezi a ua mikezim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikini.

¹³ “Ezi wainin azenir ghuavim uabira uabi migei, ‘Ki manmagħin damuam? Ki uan otarir ifongezim amangam. Egħti me ti a misuegha kogħam.’” ¹⁴ Ezi wainin azenimin garir gumaziba otarir kamin ganigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Kar otarir gin azenir kam ini-amim. E a misuegħti an aremeka. Egħti wainin azenir kam enanam.’” ¹⁵ Egħa me a isa azenim mikinigha a misoghezima an areme.”

Egħa Iesus ghua kamaghin gumazamizibav gei, “Wainin azenir ghuavim manmagħira azenimin garir gumazir kabar amuam?” ¹⁶ A iziva azenimin garir gumazir kabav sogħti, me arimighiram.

Eghti a wainin azenim isiva igharazibar anigam.”

Ezi gumamaziziba bizir kam baregha migei, “Bar puvatigham!”

¹⁷ Ezi Iesus merara gara ghuava azara, “Ezi Godin Akinafarimin migirigiar otevir kam, an mingarim manmakin?”

‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,

a datirighin dipenim aterir guarim gava?’

¹⁸ Ni tina temer guarir kam gisin irighiva dipirigh irigham, eghti a tina gisin irightima gumazir kam bar misarighregham.”

¹⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir ekiaba Iesus bar kaghiram an suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumamazizibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi

(Matyu 22:15-22 ko Mak 12:13-17)

²⁰ Egha me bar deravira a bagha garava, egha moga garir gumaziba amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamagh sua, me Iesusin migirigiar otevitamin an suiraghiva, egh a isi Romin gavmanin gumazir ekiam danigam. ²¹ Ezi moga garir gumazir kaba an azangsisi, “Tisa, e fo ni bizir aghuibav giava sure gamuava, ziabagh nighnizir puvati. Ni gumamaziziba Godin arazibar mirara guizbangira men sure gami. ²² Ni e mikim. E gavmanin dagiaba Sisar daningam, o puvatigham?”

²³⁻²⁴ Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha, egha a me migei, “Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?” ²⁵ Ezi me kamaghin migei, “Sisarin ziam koma nedazim an iti.” Ezi a me migei, “Kamaghira ia Sisarin biziba Sisar daningiva, Godin biziba isi, God daning.” ²⁶ Ezi me gumamazizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha

an suighan ibura. Egha me purama an migirigiabagh nighnighava nimira iti.

Aremezir gumaziba ua dikavigham

(Matyu 22:23-33 ko Mak 12:18-27)

²⁷ Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.) ²⁸ Egha me Iesus kamaghin a migei, “Tisa, Moses e bagha akinafarim osira ghaze, gumazitamin aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatighiva aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. ²⁹ Ezi 7-plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikia boriba puvatigha areme. ³⁰⁻³¹ Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mikezim kamaghira ghu. Kamaghira, 7 plan aveghbuaba bar ariaghregha, me boriba puvati. ³² Abuan amizir kam uaghan areme. ³³ Fomira me bar amizir kamin ike. Kamaghin a ua dikavamin dughiamin, a tinan amuim gavagham?”

³⁴ Ezi Iesus men akam ikara, “Dughiar kamin gumaziba ko amiziba me poroghamibagh ami. ³⁵ Eghti gumamazizir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiam, me poroghamibar amuan kogham. ³⁶ God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighiti e fogh suam me Godin boribara, egh me enselbar min ikiam. Kamaghin me uam arimighiran koghiva, egh kamaghin me poroghamibar amuan kogham. ³⁷ Ezi Moses uabi temer avimin eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghin migei, ‘Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ ³⁸ Kamaghin e fo, God aremezibar God puvati, a gumazir angamra itibar God. Ezima an damazimin an boriba bar angamra iti.”

³⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba kamaghin migei, “Mar migirigiar aghuim, Tisa.” ⁴⁰ Egha me uam an azangsighan atiati.

Iesur a tina?*(Matyu 22:41-46 ko Mak 12:35-37)*

⁴¹Ezi Iesur gumazamiziba kamaghin me migei, “Manmaghin amizi gumazamiziba ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim Kraiss, a Devitin ovavim? ⁴²Devit uabi Ighiabar Akinafarimin aven mikeme, ‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei, “Nan agharir guvimin amadaghan daperagh.”⁴¹

⁴³Egh mangi dughiar ki nin apaniba, me damutima me nin apengan ikiamim.”

⁴⁴Egha Devit ‘Ekiam’ a gati. Manmaghin amizi, a Devitin ovavim?”

Judan arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami*(Matyu 23:1-36 ko Mak 12:38-40 ko Luk 11:37-54)*

⁴⁵Ezi gumazamiziba orazima a uan suren gumaziba kamaghin me migei, ⁴⁶“Ia Judan arazibagh fozir gumaziba bagh gan. Me uari fava korotiar ruarir kaba aghuraruasa ifonge. Ezi gumazamiziba maketin danganimin men ziaba fasa me bar akonge. Egha God ko migeir dipenir averiamin dabirabir aghuariba iniva, egha isar ekiabar dughiar me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁷Me amuir odaribagh ifara, men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumaziba men ziaba fasa, egha me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

Amuir odarim dagiamning God ganingi*(Mak 12:41-44)*

21 Ezi Iesur damazimning fegha garima dagiaba itir gumaziba uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim garisi. ²Ezi a garima dagiaba puvatizir amizir pam aremezir mam uaghan uan dagiar muziarimning, ati. ³Ezi Iesur kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezima a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananamning ati.”

Iesur ghaze, Godin Dipenim ikuvigham*(Matyu 24:1-2 ko Mak 13:1-2)*

⁵Ezima an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin migei, “Me dagiar bar aghuibar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir maba an kuruke.” ⁶Ezi Iesur kamaghin migei, “Ia datirighin garir bizir kabanagh, dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira daghregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesur ghaze, osimtiziba gin otivam*(Matyu 24:3-14 ko Mak 13:3-13)*

⁷Ezi me an azara, “Tisa, bizir kaba manadizoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?” ⁸Ezi Iesur kamaghin migia ghaze, “Ia uari bagh deraghvira gan,

⁴¹20:42 (20:42) Ekiam Iesur, God ko biziba bar dar ganam.

ia men ifavariba baraghan marki. Gumazir aviriba nan ziamin iziva suam, 'Kırara!' ezi, 'Dughiam roghira ize!' Men gin mangan marki. ⁹Egh ia inogoviba ko adoghadozir midorozir akaba baraghiva, atiatingan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghtima nguazir kam givamin dughiam datirighira otoghan kogham."

¹⁰Egha a kamaghin me migei, "Nguibaba uarira uariv soghtima, dakoziba uarira uariv sogham. ¹¹Eghti mikimkizir gavgaviba, koma dagheba otevir dughiba koma arimariar gavgaviba nguibar tabar otivtima, atiatingamin biziba koma overiamin pin arazarazir ekiaba otivam.

¹²"Eghti bizir kaba gin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko migeir dipeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghtima ia nan gin zuir gumaziba me bizir kam bangin ia inighiva atriviba koma gavmanin gumazir ekiabar damazimin mangam. ¹³Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamim. ¹⁴Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan marki. ¹⁵Eghti ki nighnizir aghuiba koma migirigiar aghuiba ia daningtima, ia migirigiar aghuibara damutima, ian apanitam ian akaba batoghiva ia adoghan kogham.

¹⁶"Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba merara, ia inighiva gumazir kurabar dafaribar atighti, me ian taraziv soghti ia arimighregham. ¹⁷Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. ¹⁸Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghin ian dapanarizitam asighiran kogham. ¹⁹Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabir bar aghuim iniam."

Iesus ghaze Jerusalem kuvigham

(Matyu 24:15-21 ko Mak 13:14-19)

²⁰Egha Iesus ghua kamaghin migei, "Ni Jerusalemin nguibamin gantima midorozir gumaziba iziva a kontima, ni fogham a gasighasighamin dughiam roghira ize. ²¹Egh gumazir Judian itiba ari mighsiabar mangitima, Jerusalemin nguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalemin azenan itir gumaziba uam an aven mangan markiam. ²²Kar osimtizibar dughiam, God da isiva Israelbar aningiva, men arazir kuraba ikarvagham. A fomira osirizir moghin otogham. ²³Aiee! Amizir naviba adaiba koma oteba boribagh anidiba dughiar izamiba bar men osemegham! Eghtima God gumazir kabar atartima, osimtizir ekiam nguazir kam bativam. ²⁴Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inivtima me arighiriti, me tarazi suighiva, me amangtima me nguibar Israelin azenan itibar mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumaziba Jerusalem bar paziva an itir bizibar amu mangi dughiar me Jerusalemin ganamin dughiam givagham."

Gumazibar Borim gin izam

(Matyu 24:29-31 ko Mak 13:24-27)

²⁵Egha Iesus ghua kamaghin migei, "Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima nguazimin gumazamiziba bar atiatigh okam nighnigham. ²⁶Eghti overiamin biziba bar nigham, kamaghin gumaziba atiatingiva damaziba men isirtima me daighiriva, egh me otivamin biziba bagh mizuamiva nighnigham. ²⁷Egh me dughiar kamin Gumazibar Borimin ganti, a ghuariamin tongin gavgavim ko angazangarir ekiam sara izam. ²⁸Eghti bizir kabanagh otivighritima ia dikavigh, uan dapaniba

fegh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!”

Temer fighin akar isin zuim

(Matyu 24:32-35 ko Mak 13:28-31)

²⁹Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin me migei, “Ia teme fighin ganiva teme maba sara gan. ³⁰Temeba dafariba asitima ia fogham, aruem ganamin dughiam roghira ize. ³¹Kamaghira ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

³²“Ki guizbangira ia migei dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³³Ove-riam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham.”

Iesusin suren gumaziba uari bagh deraghvira gan

³⁴Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar on-ganiba ko nguazir kamin biziba, ia puv dagh nighnighti, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghiva, mati asizibar azuazimin min ian suigham. ³⁵Eghti dughiar kam nguibaba koma nguazir kamin gumaziba bar me bativam. ³⁶Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko mikimvira ikitima, a gavgavim ia daningtima ia bizir otivamin kabagh itavragham. Egh ia Gumazibar Otaramin damazimin tuivam.”

³⁷Egha dughiar zurara Iesus, Godin Dipenimin aven men sure gamuava, guaratizibar Olivin mighsiamin ghuava dimagaribar an iti. ³⁸Ezi gumaziba bar Iesus baraghasa, mizarazibar Godin Dipenimin arui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

(Sapta 22-24)

Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati

(Matyu 26:1-5 ko 26:14-16 ko Mak 14:1-2 ko 14:10-11 ko Jon 11:45-53)

22 Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira izi. An ziam, God Israelbagh Itazir Dughiam. ²Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me gumazibar atiatighava, kamaghin me Iesusin misoghasa tuaviba buri. ³⁻⁴Iesusin 12-plan gumazir mam Judas, an ziar mam Iskariot. Satan an navir averiamin ghu. Ezi a Iesus isava Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me koma migirigiabagh ami. ⁵Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a daningasa, akabar kiri. ⁶Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesus isiva men dafaribar arighasa tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim darigham.

Suren gumazimning daghebar kiri

(Matyu 26:17-25 ko Mak 14:12-21 ko Jon 13:21-30)

⁷Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar kamin me God Israelbagh Itazir Dughiamin isam bagha sipsipin nguzim misuegh anemi ikiva, a ginighnighasa. ⁸Ezi Iesus Jon koma Pita amadagha kamaghin aning migia ghaze, “Gua mangiva e God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramamin daghebar kir.” ⁹Ezi aning an azara, “Ga managh a bagh dan-

§22:7 (22:7) Ni, God Israelbagh Itazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan.

ganim akiram?" ¹⁰ Ezi a kamaghin aning migei, "Gua nguibar ekiamin aven mangiti, gumazitam maghira minner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin mangi. ¹¹ Egh dipenimin ghuavim mikim suam, "Tisa kamaghin migia ghaze, "Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramamim mana?" ¹² Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiatam guan akagham, dakoziaba koma dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir."

¹³ Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezima aning God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi

(Matyu 26:26-30 ko Mak 14:22-26 ko 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. ¹⁵⁻¹⁶ Egha a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelbagh Itazir Dughiamin isamin dagher katam rameghan kogham. Kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham. Kamaghin amizima ki ia ko isar kam ramasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam."

¹⁷⁻¹⁸ Egha Iesus wain apir itarim inighava Ekiam minabagha kamaghin migei, "Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam raman kogham, kamaghira ikitima God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia kagh a inigh ia uari daning." ¹⁹ Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebighava me ganiga kamaghin me migei, "Kar nan nivafizim, **ki ia bagha aneningi. Ia anemi, na ginighnigh."

²⁰ Me amegha givazima, ezi kamaghira a wainin apir itarim inighava kamaghin migei, "Itarimin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiar, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri. ²¹ Eghti ia gan, dafarir na inighiva gumazir kurabar dafarim darigham, a kara na ko dakozim gaperaghavti. ²² Eghti Gumazibar Borim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham." ²³ Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsis, "Tina bizir kam damuam?"

Iesusin aposelba uari adogha migei, tina faragham?

²⁴ Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham? ²⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kantarin Igharazir Gumazibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kuraba gumazibagh amuava, egha kamaghin migei 'E gumazibar akurvasi.' ²⁶ Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimin min iki. ²⁷ Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim o gumazir dagheba anidim? Gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim. Ezima ki ian torimin ikia mati ian ingangarir gumazim.

²⁸ "Ki osimtiziba aterima ia na ko iti. ²⁹ Kamaghira nan afeziam Atrivimin min na atizima, ki uaghan atrivibar min ia arighasa. ³⁰ Eghti nan atrivir dughiamin aven ia na ko atrivimin dabirabir aghuaribar apiaghiva Israelbar anabar 12 plan ganam."

**22:19 (22:19-20) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Akar mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri.

Jesus kamaghin migia ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Matyu 26:31-35 ko Mak
14:27-31 ko Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin migei, "Saimon, Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim tuisigh a gifoghasa, Godin azara. ³² Ezi ki ni bagha Afeziar Ekiam ko mikemegha gifa, nin nighnizir gavgavim irighan kogham. Egh ni uamategh na bagh iziva, egh uan aveghbuaba gavgavim me daning." ³³ Egha Pita kamaghin migia ghaze "Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o aremeghasa ifuegha iti." ³⁴ Ezi Iesus kamaghin Pitan akam ikara, "Ki ni migei, ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, ni na gifoziir puvati, eghti tuarim maghirama akam."

Jesus ghaze, suren gumaziba uan dagiar mitariba ko ruagha aruir mitariba ko midorozir sababa ini

³⁵ Egha Iesus men azara, "Ki dughiar kamin ia amadagha bizir kataba sara ia amadazir puvati, dagiaba azuir mitariba koma ruagha aruir mitariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitamin otevez o puvati?" Ezi me kamaghin migia ghaze, "Puvati." ³⁶ Ezi a kamaghin me migei, "Eghti ia datirighin uan dagiar mitariba ikiva, da inigh, egha ruagha aruir mitariba ikiva, uaghan da inigh. Eghti ia midorozir sababa puvatighiva, ia uan initam amadaghiva tam givesegh. ³⁷ Kamaghin Godin Akinafarim ghaze, 'Gumaziba an gara ghaze, a gumazir kuram.' Ki ia migei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiamin akinafarim osirizir moghin biziba na bativavira iti." ³⁸ Ezi me migei, "Ekiam, ni gan. E midorozir

sabar pumuning kagh iti." Ezima a kamaghin me migei, "A gifa."

Jesus Olivin mighsiamin God ko migei

(Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42)

³⁹ Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem, ategha, Olivin mighsiam bagha zui. A zurara ami moghin. Ezi an suren gumaziba an gin zui. ⁴⁰ Egha me danganir kamin otivigha a kamaghin me migei, "Ia uari bagh God ko mikim. Eghtima osimtizir ekier kam ia damutima, ia ireghan kogham." ⁴¹ Egha a me ategha mong saghon ghua, mati gumazim dagiam akuri moghin, egha a tevimning apirigha kamaghin God ko migei, ⁴² "Afeziam, ni ifueghava na da osimtizir kam inigh. Egh nan ifongiamin gin mangan marki. Ni uan ifongiamin gin mangi."

⁴³ †† Ezi ensel mam Godin Nguibamin ikegha izava gavgavim a ganidi. ⁴⁴ Ezi Iesus nighnighava bar oseme, egha a pamtem Afeziam ko migei. Ezi an doriba otivaghira mati ghuzim nguazim giri. ⁴⁵ An Afeziam ko mikemegha, dikavighava uamategha uan suren gumaziba bagha zui. Egha a men garima, me bar osemeghava akuavira iti. ⁴⁶ Ezi a me migei, "Ia tizim bagha akui? Ia dikavighiva Afeziam ko mikim. Eghti osimtizir ekiam ia damutima, ia ireghan kogham."

Judas Iesus isava, gumazir kurabar dafarim gati

(Matyu 26:47-56 ko Mak
14:43-50 ko Jon 18:3-11)

⁴⁷ Egha Iesus migiavira itima maburan gumazir bizim oto. An 12 plan gumazir mam Judas men faragha iza tuavim men aka. A Iesusin boroghira izeghava an torasava ami. ⁴⁸ Ezi Iesus

††22:43 (22:43-44) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Akar mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri.

kamaghin an azara, “Judas kar ni Gumazibar Otarimin torehiva a inighiva, gumazir kurabar dafarim darighasa?”

⁴⁹Ezi suren gumaziba Iesus ko ikia garima arazim otivasava amima, me kamaghin migei, “Ekiam, e uan midorozir sababar me misogham, o?” ⁵⁰Ezi men mav midorozir sabam inighava, ofa gamir gumazibar ekiamin ingangarir gumazir mam misoghava, an kuarim bar anetuzi a iri. ⁵¹Ezi Iesus kamaghin migei, “Arazir kam atakigh!” Egha an an kuarimin suirazi, a dera.

⁵²Ezi ofa gamir gumazibar ekiaba, ko Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko Judan gumazir dapaniba me iza Iesusin suighasava amim, a kamaghin me migei, “Ia midorozir sababa ko asianiba inigha iza mati ia okimakiar gumazim o midorozir gumazim buri? ⁵³Ki zurara ia ko Godin Dipenimin aven itima, ia dafarim na garizir puvati. Ezi datirighin ian dughiam. Datirighin mitarmemin gavgavim oto.”

Pita ghaze, a Iesus gifoziir puvati

(Matyu 26:57-58 ko 26:69-75 ko

Mak 14:53-54 ko 14:66-72 ko

Jon 18:12-18 ko 18:25-27)

⁵⁴Ezi Iesusin apaniba an suighava a inigha ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin zui. Ezima Pita men gin ghua mong girara iti. ⁵⁵Ezima me dipenimin divazimin aven avim atighava apiaghav itima, Pita uaghan me koma aperaghav iti. ⁵⁶Ezi ingangarir guivir mam avir angazangarimin an garima, a me koma aperaghav itima, a mighigha an garava kamaghin a migei, “Gumazir kam a ko ike.” ⁵⁷Ezima Pita kamaghin migia ghaze, “Puvati! Amizim, ki a gifoziir puvati.” ⁵⁸A mong ikezima gin ua mav izava an apigha kamaghin a migia ghaze, “Ni uaghan men mav.” Ezi Pita kamaghin migei, “Ai! Ki bar puvati!” ⁵⁹Dughiam mong ghugha givazima, gu-

mazir igharazim izava pamtem ghaze, “Guizbangira kav, a Galilin gumazimra. Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike.” ⁶⁰Ezi Pita kamaghin migia ghaze, “Aiee! Ni tizim migei? Ki bar fozir puvati!” Eghava a miaviira itima tuarim ake. ⁶¹Ezi Ekiam raghrighava mighigha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, “Ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, ‘Ni na gifoziir puvati,’ eghti tuarim maghirama akegham.” ⁶²Egha Pita inirighava azenimin ghua bar puvirama azi.

Me Iesusin misoghava a dipofi

(Matyu 26:67-68 ko Mak 14:65)

⁶³Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a miaviira a misosi. ⁶⁴Egha me inir avizimin an damazimning ikegha kamaghin a migei, “Godin akam inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?” ⁶⁵Egha me akar kurar avirir maba saram a mikeme.

Iesus gumazir apanibar damazimin tughav iti

(Matyu 26:59-66 ko Mak

14:55-64 ko Jon 18:19-24)

⁶⁶Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inighava men damazimin zui. ⁶⁷Ezi me kamaghin migei, “Ni e mikim, kar ni Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?” Ezi, a kamaghin me migia ghaze, “Ki ia mikemeghtima, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham.” ⁶⁸Eghti ki ian azaraghtima, ia na mikemeghan kogham. ⁶⁹Eghti datirighin ko gin iza-min dughiaaba, Gumazibar Otarim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghiv ikiam.”

⁷⁰Ezi me bar an azara, “Kar ni Godin Otarim?” Ezima a me migia ghaze, “Ia guizbangira migei, ki an Otarimra.”
⁷¹Egha me kamaghin migia ghaze, “E tizim bagh uamategh gumaziba inighti me gumazir kamin arazibar gun e miki-mam? A uabi bizir kam mikemezima e an akatorim baregha gifa.”

**Me Iesus inighava Pailatin
damazimin zuima a mitighav iti**

*(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko
Mak 15:1-5 ko Jon 18:28-38)*

23 Egha gumazir bizim bar dikav-igha Iesus inigha Pailat bagha zui. ²Egha me dikavigha a gifara, kamaghin a migia ghaze, “E gumazir kamin garima an en gavmanin ikura. Egha an e dagiaba Sisar daningan bar en anogoregha, kamaghin migia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Mi-sevezir Gumazim, Kraiss.” ³Ezi Pailat Iesusin azara, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, migirigiar ni migeim, a guizbangira.” ⁴Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumamazizibav gia ghaze, “Ki gumazir kamin arazir kuratamin apizir puvati.” ⁵Ezi me bar gavgavigha kamaghin migia ghaze, “A Galilin Provin-sin ikegha nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datirighin a Judian Provinsin izegha kagh otogha kamaghin amuavira iti.”

**Me Iesus inighava
Herotin damazimin zui**

⁶Ezi Pailat migirigiar kam baregha, kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?” ⁷Iesus Herot garir Provinsin ikezima, Pailat kamaghin foghava, anemadazi a Herot bagha ghu. Dughiar

kamin Herot uaghan Jerusalemin iti.
⁸Herot fomira Iesusin ganasa ifuegha, an ganizir puvatigha, dughiar kamin an an ganigha, bar akonge. Egha Iesusin akaba baregha an mirakelin tamin ganasa.

⁹Egha Herot azangsizir aviraviribar Iesus gamima, a bar an azangsizitam ikarazir puvati. ¹⁰Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me roghira tuivighava, an atarava, akaba pamtem a gasi. ¹¹Egha Herot uan midorozir gumaziba ko an atarava dibovir akar kurabar a migei. Egha me atrivimin inir aghuir mam inigha a gikegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui. ¹²Fomira Herot Pailatin aningaghe, egha dughiar kam aning ua uaning ini.

**Me Iesus isi temem
gafughasa, Pailatin migei**

*(Matyu 27:15-26 ko Mak 15:6-15
ko Jon 18:38-19:16)*

¹³Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba, ko gumazir dapanir ekiaba, ko gumamaziziba, men deima me bar uari akuvagha iti. ¹⁴Ezima a kamaghin migei, “Ia gumazir kam inighava na bagha ize. Egha ia kamaghin migei, ‘A gumamazizibav geima me gavmanin ikura.’ Ezi ki ian damazimin arazir kabanagh bagha an azangsiki. Ia oragh! Ki gumazir kamin arazitam batozir puvati. Ia purama a gifari. ¹⁵Ezi Herot uaghan nighnizir kam ikiava, gumazir kam e bagha uam anemada. Ia oraki! An arazir kuratam damighiva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir pu, an ovengan kogham. ¹⁶⁻¹⁷Kamaghin, ki purama a fozoregh, an ateghtima a mangam.”**

¹⁸Ezi amiziba ko gumaziba bar moghira tuai, “Gumazir mamin

**23:16-17 (23:16-17) Fofozir gumazir maba migia ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. A kamakin, “Me arazir kam iti, me azeniba bar, Isar Ekiamin Dughiar kamin itima, Pailat kalabusin gumazir mam ataghizi a me bagha zui.” Ni Mak 15:6in gan.

misokegh! Egh Barabas ateghti a e bagh izi!” ¹⁹(Barabas a fomira Romin gavmanin ikuragha Jerusalemin nguibamin aven midorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati.) ²⁰Ezi Pailat Iesus ateghti a mangasa ua me migei. ²¹Ezi me kamaghin tuai, “A misokegh! A misokegh! A isi ter ighuvim gafugh!” ²²Ezi dughiar mikezim a kamaghin migei, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamin apizir puvati. An arazir kuratam damighiva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati. Ki purama a fozoreghiva aneteghti, a mangam.” ²³Ezima me bar moghira gavgavigha dei, “Iesus isiva ter ighuvim gafugh!” Ezi men dimdiaba bar Pailatin akam gafira. ²⁴Ezima Pailat men akamin gin ghugha, Iesusin migia ghaze, an ovengam. ²⁵Gumazamiziba me Pailatin deima a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha midorozim forezima, gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati. Ezima Pailat gumazamizibar nighnizimin gin ghuava, Iesus isava midorozir gumazibar dafarim gati.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu

*(Matyu 27:32-44 ko Mak
15:21-32 ko Jon 19:17-27)*

²⁶Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha zuima, gumazir mam an ziam Saimon, a Sairinin gumazir mam. A Jerusalemin mangasa iza me gitavirazima, me an suira. Egha me ter ighuvim an dipizim gatigha a migeima a Iesusin gin zui.

²⁷Ezima gumazir avirim an gin ghua, amiziba a bagha aziava azir akar ighiar amirizibagh ami. ²⁸Ezima Iesus raghrigha kamaghin me migia ghaze, “Ia Jerusalemin amiziba, ia na bagh arangan marki. Ia uari ko uan boriba bagh arang!” ²⁹Gin dughiatam otoghtima, me kam-

aghin mikim suam, ‘Amizir furabaghat-iba ko amizir tighar boriba batamiba ko, amizir oteba boribagh aningizir puvatiz-iba, me bar akuegham.’

³⁰‘Egh me dughiar kamin kamaghin mighsiabav kimam,

“Ia e gisin irighiva, e mongegh!”’

³¹“Me datirighin arazir kamin temer angamtizim damighiva arazir mana tamin temer midiarim damuam?”

³²Ezi midorozir gumaziba gumazir kurar pumuning Iesus ko aningin misueghtima me aremeghasa aning inigha izi. ³³Egha me ghua danganir mamin oto, an ziam Dapanir Agharim. Egha me danganir kam Iesus isava tememin anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazima, mam an guvimin itima, mam an kiriamin iti. ³⁴Ezi Iesus kamaghin migei, “Afeziam, me amir biziba me dagh fozir puvati. Ni men arazir kuraba gin amadagh.” Ezi midorozir gumaziba Iesusin korotiaba iniasa satu gikararai.

³⁵Ezi gumazamiziba an gara tuivighav itima, gumazir dapanir ekiaba uaghan an gara minbaba sighsirava kamaghin a migei. “A gumazir mabar akurvakis. Egh a guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, gumazir God in-abazim, a uabi uabin akuragh.” ³⁶⁻³⁷Ezi midorozir gumaziba izava uaghan a dipovava, egha wainin dipar misozim a ganigha kamaghin a migei, “Ni guizbangira Judabar atrivir gumazim, ni uabi uabin akuragh!” ³⁸Egha midorozir gumaziba osizirir mam Iesusin dapanim gisin anegura. An osiziriba kamaghin migei, “Gumazir kam Judabar Atrivir Gumazim.”

³⁹Ezi gumazir kurar mam ter ighu-
vimin guraghav ikia, atara kamaghin Iesusin migei, “Ni guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni uabin akurvaghiva ga sarama akuragh!”

⁴⁰Ezi gumazir kurar igharazim atar-
ava kamaghin migei, “Ni ovengasava

amuava, Godin atiati, o puvati? ⁴¹ Me deragha ga gami, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezima gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati.” ⁴² Egha gumazir kam kamaghin Iesus migei, “Iesus, ni gin atrivimin ikiamin dughiam ni na ginirigh.” ⁴³ Ezima Iesus a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni datirighin na ko Godin Nguibar Aghuarimin ikiam.”

Iesus areme

(Matyu 27:45-56 ko Mak
15:33-41 ko Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ezi aruem dughiar kamin garir puvati. Kamaghin amizi, mitatem 12 kloghin nguazim bar anevaragha ghua 3 kloghin tu. Ezima Godin Dipenimin itir inir ekiam tongira biki.

⁴⁶ Ezi Iesus pamtem kamaghin dei, “Afeziam, ki uan duam nin dafarim garisi.” A kamaghin mikemeghava uan duam sue.

⁴⁷ Ezi midorozir gumazibar gumazir ekiam kamaghin ganighava Godin ziam fe. Egha kamaghin migei, “Guizbangira, kar gumazir aghuim, a bizitam pazava a gamizir puvati.” ⁴⁸ Ezi gumazamizir iza itiba bizir kabanaghin gari da otivima, me azia, uan afarizibav misogha, egha uan dipenibar zui.

⁴⁹ Ezima Iesus gifozir gumaziba, ko amizir an gin Galilin izeziba, me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da otifi.

Me Iesusin kuam dagiar torim garisi

(Matyu 27:57-61 ko Mak
15:42-47 ko Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provinsin nguibam Arimatean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godin damazimin derazir mam, a Kaunsel memban mam. Egha a men nighniziba ko arazibar gin mangan aghua. A God

Bizibagh Ativamin Dughiam a baghavira muza iti. ⁵² Egha Josep Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azarazima, Pailat an amamangati. ⁵³ Ezi a Iesusin kuam tememin anedegha, inir ghurghurimin a riga, a inigha ghuava dagiar torir me fomira gumazir kuatam atizir puvatizim gati. ⁵⁴ Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize.

⁵⁵ Ezi amizir Iesusin gin Galilin izeziba, me Josepin gin ghua dagiar torimin gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghin Iesusin kuam ati. ⁵⁶ Egha me ganigha givaghava, uamategha uan dipenibar ghuava bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamin avughsi.

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-10 ko Mak
16:1-8 ko Jon 20:1-10)

24 Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me arighiziba, inighava dagiar torimin zui.” ¹ ² Egha me gari, me torim avarazir dagiam, me a puegha ghu. ³ Egha me aven ghua Iesusin kuam bagha garava avenge. ⁴ Egha me kamaghin ganigha nighnizir aviribagh amua tuivighav itima, gumazir pumuning zuamira aningin korotiaba onimarimin min taghtagha men min tughav iti. ⁵ Ezi amiziba bar atiatigha avigha nguazimin gari, ezi gumazimning kamaghin me migei, “Ia tizim bagha gumazir angamra itim gumazir ovengezibar danganimin a buri? ⁶ A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilin ikia ia mikemezir bizim, ia a ginighnigh, ⁷ ‘Gumazibar Otarim, me a isi gumazir arazir kurabagh amibar dafarim datighti, me a isi ter ighuvimin a guragham. Eghti a dughiar mikezimmin ua

[¶]24:1 (24:1) Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera.

dikavigham.”⁸ Ezi a mikemezir akaba me a dagh iniri.

⁹Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun Iesusin suren gumazir 11 plan miyava igharaz darazi sara mikeme. ¹⁰Amizir bizir kabar gun Iesusin 11 plan aposelba ko igharaz daraziv kemeziba. Makdalan nguibamin amizir Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsin amebam, koma amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar gun aposelbav migei. ¹¹Ezi me amizibav gia ghaze, me ti onganighama, egha kamaghin me nighnizir gavgavim men akabar itir puvati. ¹²§§Egha Pita kamaghin oregha dikavigha ivegha mozimim ghu. Egha an aviragha, mozimim gara bizitam in apizir puvatigha inir ghurghuribara gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nighnizir aviribagh amua ghaze, kar manmaghin amizir bizim.

Gumazir pumuning Emeusin tuavimin Iesus bato

(Mak 16:12-13)

¹³Ezi dughiar kamra gumazir pumuning Emeusin nguibamin zui, Emeusin nguibamin ikegha Jerusalemin zuir tuavimin ruarim, a 11 kilomita. ¹⁴Ezi aning bizir otivizir kabar gun uaningra uaningin migei. ¹⁵Egha aning bizir kabav gia uaningin azangsizima, Iesus uabi otogha aning ko me zui. ¹⁶Ezi aning an garava egha deragha a gifozir puvati.

¹⁷Ezi an aningin azara, “Gua tizibar uaningin migia tuavimin zui?”

Ezi aning tughava an garava bar osemegha aziasava ami. ¹⁸Ezi aningin mav, an ziam Kliopas, an azara, “Jerusalemin izezir gumaziba bar bizir kam gifo. Ezi ni ti uabira dughiar givazibar Jerusalemin

bizir kabagh fozir puvati?” ¹⁹Ezi Iesus aningin azara, “Bizir tiziba?”

Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretin Iesus bativizir bizibav gei. A Godin akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumaziba bar men damazimin bar gavgafi. ²⁰Ezi en ofa gamir gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanin dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimin a gura. ²¹Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghin an iti, a God Ua Israelba Iniasa Misevezir Gumazim.

“Ezi migirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha givazi, ezi datirighin an aremezir dughiar mikezim oto. ²²⁻²³Ezi datirighin en amizir maba mizaraghara mozimim ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Egha me ghaze, e irebamin min enselbar garima, me kamaghin e migia ghaze, a ua dikafi. ²⁴Ezi en marazi mozimim ghuegha amiziba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.”

²⁵Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua gumazir onganimning! Gua Godin akam inigha izir gumazimin akaba nighnizir gavgavim koma navim zuamirama adar itir puvati. ²⁶Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mizaziba inigh egh gin Godin damazimin ziar ekiam iniam.” ²⁷Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua Godin akam inigha izir gumazibar akaba bar aning migei. A Godin Akinafarimin itir akar an gun mikemeziba, dar mingariba bar aning in sure gami.

²⁸Egha me nguibar me ikiamimin boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuvira itima, ²⁹aning a migia ghaze,

§§24:12 (24:12) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri.

“Aruem bar givazima aminim piri. Ni ga ko dakuam.” Ezima a ghuava aning koma akui. ³⁰ Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inighava Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganidi. ³¹ Ezi aning datirighin an garava a gifofozima, a pura puvati. ³² Ezima aning maghira uaningin migei, “A tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin akabar ga migeima, gan navimning dikafi.”

³³ Egha aning dikavigha zuamira ghua Jerusalem uamategha ghua garima, 11 pla Iesusin suren gumaziba, me marazi ko me uari akuvagha itima, ³⁴ aning kamaghin me migei, “Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon batol!” ³⁵ Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me miagiava ghaze, a bret abighizima aning an ganighava a gifo.

Iesus uan suren gumaziba bato

*(Matyu 28:16-20 ko Mak
16:14-18 ko Jon 20:19-23)*

³⁶ Iesusin suren gumazir 11 pla ko marazi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongin tughav ikia, *a kamaghin me migei, “Navir amirizim ia ko iti.” ³⁷ Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari. ³⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia tizim bagha atiatia nighnizir aviribagh ami?” ³⁹ Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogh. Duam aghariba ko nivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki da iti.” ⁴⁰ †A kamaghin mikemegha uan dafariba ko dagariba men akakasi. ⁴¹ Egha me bar akueghe tintinibar nighnigha, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi a men azara, “Ia damamin daghetam iti?”

⁴² Ezi me osirir tuazimin akuam a ganingizima, ⁴³ a men damazibar a inighava anepi.

⁴⁴ Egha a kamaghin me migei, “Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Devitin ighiaba, da nan gun mikemezir biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba.”

⁴⁵ Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo. ⁴⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisa, an aremegh dughiar pumuning ko mikezimin ikegh uamategh mozimin dikavigham. ⁴⁷ Egh ia nan ziamin ia nan akam inigh mangam. Ia Jerusalem ikeghiva nan akam inighiva nguazimin mikebaba bar dar mangi. Ia gumazamizibav kimti, me navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin amadagham. ⁴⁸ Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim. ⁴⁹ Ia oragh. Afeziam faragha akam akiragha ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki mangi dughiar God ko itir gavgavim izighritima ia a iniam.”

God Iesus inigha uamategha uan Nguibamin ghuavanabo

(Mak 16:19-20 ko Aposel 1:9-12)

⁵⁰ Egha Iesus uan suren gumaziba inigha ghuava Betanin boroghin itir danganimin tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir aghuim me damuasava Godin azai. ⁵¹ An arazir aghuim me damuasa Godin azavira itima, God a inigha uan Nguibamin ghuavanadi.

24:36 (24:36) Fofozir gumazir maba ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin () tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri.

†24:40 (24:40) Fofozir gumazir maba ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri.

⁵²Ezima me an ziam fa bar akuegha Godin Dipenimin aven ikiava an ziam fa
uamategha Jerusalem zui. ⁵³Egha me mamaghira iti.

Jon Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Jon Osirizir Akar Aghuir kam, a kamaghin migia ghaze, Iesus a “Godin Akam, a gumazimin min otogha iza en tongin iti.” Jon kamaghin ifonge, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin Otarim Iesusin ikiam. Egh me kamaghin fogh suam, Iesus a Gumazir God ua me Iniasa Misevezim. Jon kamaghin fo, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghin an akinafarir kam osiri. Ni Jon 20:31in gan.

Jon faragha e mikeme, Akar Kam fomira God ko iti. Egha gin Jon Iesusin mirakelbar eghaghanibar gun migei. Ezi e dar gan fogham, Iesus a Gumazir God ua e Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mingaribar e mikeme. Ezi e gumazamizir mabar gari, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an gin zui. Ezi marazi nighnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13-17in itiba, Iesusin apaniba dimagarimin an suiragha a gamizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia migirigiar aghuir aviriba me ganingi. Ezi gin apaniba Iesusin suiragha a kot gatigha, egha a isa ter ighuvimin a gafu. Akar abuananam, Iesus mozimin ua dikavizi, an suren gumaziba an gani. Bizir e dughiar aviribar Jonin akinafarimin garim, a kamakin, Iesus nguazimin itir gumazamizibar dabirabimin bizibar gara da isa akar isin zuim dav gei. Ezi aminimin akam, ko dipamin akam, ko bretin akam, ko anganzangarimin akam, ko wainin tememin akam, ko sipsipbar garir gumazimin akam, dipenimin tiarakamin akam, bizir kaba Jonin akinafarimin aven iti.

Akam gumazimin min otogha iza gumazamizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar Ikirimirir Zurara Itim Anidim, a gumazimin min oto

1 Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God. ²Bar fomira fomira Akam God ko iti.

³Ezi Akar kamin, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tu-avir igharazi tamin otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi. ⁴Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumazamiziba angazangarim me ganidi. ⁵Ezi angazangarir kam a mitatemin isima, mitatem anevaraghava egha anemungezir puvati.

⁶Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon. ⁷An akam akunasa ize. An angazangarir kamin akamin gun mikimtima, gumazamiziba bar moghira a baraghiva egh nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize. ⁸Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kamin akamin gun mikimasa ize. ⁹Ezi angazangarir kam guizbangin angazangarim. Egha nguazir kamin izegha gumazamiziba bar angazangarim me ganidi.

¹⁰Akam nguazir kamin iti. An gavavimin, God nguazir kamin ingari, ezi nguazimin itir gumazamiziba a gifozir puvati. ¹¹A uan nguibamra ghuzima an anababa an aghuagha a inizir puvati. ¹²Ezi gumazamizir maba a ini, egha nighnizir gavgavim an ziamin iti. Kamaghin amizi, a me gamizima me Godin boribar min otifi. ¹³Me amebaba ko afeziabar ghuzibar otifi, o mikarzibar ifongiamin, o gumazimin ifongiamin Godin boribar otivizir puvati. Bar pu-

vati. God uabi me gamizima me an boribar otifi.

¹⁴ Akam uabi gumazimin min oto. A bar Godin Otarir vamira, ezi God a gamizi a Godin gavgavim ko angazangarim ini. Ezi God anemadazima an en tongin iti. Ezi e an gavgavim ko angazangarimin gani. Ezi apangkuvim ko guizin akam bar a gizifa.

¹⁵ Ezi Jon gumazir kamin gun me migei. Egha pamten dia ghaze, “A gumazir kam, ki faragha an gun ia miki-megha gifa. Ki kamaghin migei, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’” ¹⁶ Ezi apangkuvim bar a gizifa, ezi a uan apangkuvimin a dughiar aviribar bar deravira e gami. ¹⁷ Guizbangira, Moses Osirizir Araziba, God e bagha da isa Moses ganingizi, ezi Moses e ganingi. Ezi God, Krai Iesusin aven apangkuvim ko guizbangin arazim en aka. ¹⁸ Gumazitam bar Godin ganizir puvati. Ezi kar Godin Otarir vamira, a uabi God, egha a bar Godin boroghira iti. A uabira God en aka.

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, an akam akuri

*(Matyu 3:1-12 ko Mak
1:7-8 ko Luk 3:15-17)*

¹⁹ Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghin an azara, “Ni tinara?” ²⁰ Ezi Jon bighavira migia akam modir puvati. A kamaghin migei, “Ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim puvati.”[‡] ²¹ Ezi me an azara, “Ni tinara? Ni ti Elaija, o?” Ezi a migei, “Puvati.” Ezi me migei, “Ni ti Godin akam inigha izir gumazir kamra, e ni

mizuai.” Ezi an akam ikara, “Puvati.”

²² Kamaghin amizima, me uam an azara, “Ni bar tinara? E ikarvazir aghuitam inigh mangiva gumazir e amadazibav kimam. Ni manmaghira uabi migei?”

²³ Ezi Jon kamaghin migei,

“Ki gumazir kamin tiarim,

ki gumaziba puvatizir danganimin ikia egha kamaghin dia migei,

‘Ia Ekiam bagh tuavim akir.’”

(Kar akar Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira osirizim.)

²⁴ Gumazir kaba, Farisiba me aman-gizi me ize. ²⁵ Egha me kamaghin Jon azara, “Ni Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim puvatigh, egh ni Elaija puvatigh, egh ni Godin akam inigha izir gumazir kam puvatigha, egha ni tizim sua gumazamiziba rue?” ²⁶ Ezi Jon kamaghin men akam ikara, “Ki dipamin me rue. Ezi gumazir mam ian tongin iti, ia a gifozir puvati. ²⁷ A gumazir kam, a nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan ibura.” ²⁸ Jon Betanin nguibamin ikia akar kam me mikeme, nguibar kam Jordanin dipamin vongin iti. Danganir kamin Jon gumazamiziba rue.

Iesus a Godin Sipsipin Nguzim

²⁹ Ezi amimizarakan Jon Iesusin garima an a bagha izi. Ezi Jon kamaghin migei. “Ia munagh gan! Munar Godin Sipsipin Nguzim. A nguazimin itir gumazamizibar arazir kuraba gin amadi! ³⁰ A gumazir kam, ki fomira kamaghin an gun mikeme, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’” ³¹ Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurightima, Israelin gumazamiziba a gifoghasa, kamaghin ki

[‡]1:20 (1:20) Grighin akamin, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, me a dibora ghaze, “Krais.”

iza dipamin gumazamiziba rue.” ³² Ezi Jon ua kamaghin an gun migei, “Ki garima Godin Duam kuarazir bunbamin min Godin Nguibam ategha mighegha izaghira gumazir kam gisin iti. ³³ Ki uabi a gifozir puvati. God dipamin gumazamiziba ruasa na amadazi ki ize. A faragha kamaghin na mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam izighrighiva, gumazitam gisin ikiam, a gumazir kamra, a Godin Duamin gumazamiziba ruam.’ ³⁴ Ki uabi bizir kamin ganigha egha an gun kamaghin ia migei, gumazir kamra, a Godin Otarim.”

4 plan gumaziba Iesusin suren gumazibar otifi

³⁵ Egha amimizarakan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kamin tuivighav iti. ³⁶ Ezi a garima Iesus a gitavirazima, Jon aning migei, “Gua gan! Kar Godin Sipsipin Nguzim!” ³⁷ Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghin akar kam mikemezima, aning ghua Iesusin gin zui. ³⁸ Ezi Iesus ikigha gara aning an azara, “Gua tizim buri?” Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamin iti?” (Ziar kam “Rabi” an mingarim kamakin, “Tisa.”) ³⁹ Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir a itimin gari. Dughiam, 4 kloghin guaratizim. Ezi dughiar kam aning a ko iti.

⁴⁰ Egha Andru, a Iesusin gin zuir gumazir kamningin mav. A Saimon Pitan aveghbuam. ⁴¹ Egha Andru Iesus ategha maghira ghua uan aveghbuam Saimon batogha, egha kamaghin a migei, “E Mesaiian gani.” (Ziar kam “Mesaia” a kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Mi-sevezim.”) ⁴² Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara egha migei, “Ni Saimon, Jonin Otarim.

Eghti me gin ziam ‘Sifas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam “Sifas,” a ziar kam “Pitan” mirara ghu. An mingarim kamakin, “Dagiam.”)^f

Iesus Filip ko Natanielin dia

⁴³ Egha amimizarakan, Iesus Galilin Distrighin mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi!” ⁴⁴ (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.) ⁴⁵ Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghin a migei, “E gumazir kamin ganigha gifa, Moses fomira Judabar Arazibar Akinafarimin osira gumazir kamin gun osiri. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan gumazir kamin gun osiri. A Nasaretin nguibamin gumazim Iesus, a Josepin otarim.”

⁴⁶ Ezi Nataniel kamaghin an azara, “Ti akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamin otivam? Ti puvatigham!”

Ezi Filip a migei, “Ni izi ganigh.”

⁴⁷ Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin migei, “Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati.”

⁴⁸ Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara, “Ni manmaghin na gifo?” Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Filip tighar nin dimamin dughiamin, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani.”

⁴⁹ Ezi Nataniel akar kam baregha egha kamaghin a ikara, “Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelbar Atrivim!”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki kamaghin ni migei, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kamin, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ni gin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragham.”

^f1:42 (1:42) Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kamin a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize.

⁵¹ Egha Iesus ua kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia gin Godin Nguibamin ganti a kuighrigham, eghti ia Godin enselbar ganti da Gumazibar Otarin bagh ghuavanangiva, ua izighram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

(Sapta 2-4)

Iesus dipam girazima a wainin dipamin oto

2 Dughiar pumuning givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia amizimin ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrighin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.[§] ² Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men dizima me uaghan amuimin ikiamin isar kamin ghuegha iti. ³ Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua wainin dipaba puvati.” ⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amebam, kar nin bizim, a nan bizim puvati. Nan dughiam a tighari.” ⁵ Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, “A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu.”

⁶ Ezi dipenir kamin 6 plan dagiar miner ekiaba iti, da ekevegha egha vaghvagha 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazibar gin ghua dipar kabaghrue. ⁷ Ezi Iesus kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Ia miner kabar dipaba tuigh.” Ezi me da tuizima da bar izevegha akabaghrue. ⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia datirighin miner nguzim inigh dipatam tuighiva a inighiva gumazir isamin faragha zuim bagh mangi.” Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui.

⁹ Ezi dipar kam wainin dipamin otogha gifa, ezi gumazir isamin faragha zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainin dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo. Kamaghin amizi, isamin faragha zuir gumazim a gumazir amuimin iki-asava amim, an dia, ¹⁰ egha kamaghin a migei, “Gumaziba bar wainin dipar aghuim faragha me ganidi. Ezi gumaziba wainin avirim amegha givazima, me gin wainin dipar mong afangizim anidi. Ezi no, ni wainin dipar aghuimin anogoregha, egha datirighira ni a inigha izi!”

¹¹ Kar mirakelin arazir faragha zuir Iesus amizim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamin, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha nighnizir gavgavim an iti.

¹² Ezi bizir kabar gin, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamin nguibamin ghuaghiri. Egha me dughiar mabar nguibar kamin iti.

Iesus Godin Dipenimin aven dagiaba bagha ingarir gumaziba batosi

(Matyu 21:12-13 ko Mak
11:15-16 ko Luk 19:45-46)

¹³ Ezi Israel bagh Itazir Dughiamin Isam otivasa roghira izima, ezi bizir kam bagha Iesus Jerusalemin nguibar ekiamin ghu. ¹⁴ Egha a Godin Dipenimin avizimin aven ghua bizibar garima, gumaziba dagiaba iniasa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumaziba apiaghav iti. ¹⁵ Ezi Iesus beniba inigha bizimin min a da ike. Egha a gumaziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me

^{§2:1} (2:1) Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni gansi, Luk 2:11, 2:18-19, Luk 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37.

batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazibar dakoziaba akuri da ira dagiaba akiziragha tintinibar zui. ¹⁶Ezi a kamaghin gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamin dipenim biziba amadir danganimin min a damuan marki.” ¹⁷Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamin ganigha, egha me Godin Akinafarimin itir akar mam giniri. Akar kam a kamakin, “Nan navir averiam bar nin dipenim gifuegha egha a baghavira iti.”

¹⁸Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamin ganigha, egha me kamaghin an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia gatrighin arazir kam gami?”

¹⁹Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia Godin dipenir kam apirighi, eghti ki dughiar pumuning ko mikezimin uam an ingarighima a tugham.” ²⁰Ezi Judaba kamaghin migei, “Me 46 plan azenibar Godin Dipenir kamin ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mikezimin a ingarighi a tugham, o?”

²¹Ezi Iesus migeir Godin dipenir kam, an mikarzimra. ²²Ezi God gin mozinim a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam giniri. Egha akar Godin Akinafarimin itim ko akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumazibar araziba bar dagh fo

²³Ezi Iesus Israel bagh Itazir Dughiamin Isamin Jerusalem itima, gumazamizir avirim mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghin amizima me nighnizir gavgavim an iti. ²⁴Ezi Iesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghin, a nighnizir gavgavim men itir puvati. ²⁵A uabi gumazibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogha gifa. A fofozitamin otevezir puvati, eghti gu-

mazitam gumazibar arazibar gun a miki-man kogham.

Iesus Nikodemus ko migei

3 Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam. ²Dimagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghin a migei, “Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtima, eghti gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham.”

³Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki bar guizbangira ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.” ⁴Ezi Nikodemus an azara, “Manmaghira gumazim ghurigha givagha egha ua igiam gava? A ti uamategh uan amebamin navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?”

⁵Ezi Iesus kamaghin a ikara, “Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ⁶Nguazir kamin itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto. ⁷Ni akar ki ni mikemezimin ni digavir kuram damuan marki, ‘Ia ua igiabar otifigh.’ ⁸Aminim a uan ifongiamin gin tigha egha pura tintinibar vua zui. Ni an niginim barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumaziba bar me gamima me igiabar otifi.”

⁹Ezi Nikodemus kamaghin an azara, “Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?”

¹⁰Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Manmaghin ami? Ni Israelbar tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o? ¹¹Ki guizbangira ni

migei, e fozir bizim e a migei. Egha e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a gasara. ¹²Ki nguazir kamin bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamaghin ki Godin Nguibamin bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim dar ikiam? ¹³Gumazir igharazitam Godin Nguibamin ghuavan-abozir pu. Puvati. Gumazibar Otarim uabira Godin Nguibam ategha zaghiri.

¹⁴“Fomira Moses gumaziba puvatizir danganimin ikia kuruzimin nedazir aghorimin itim a ghufe, eghti kamaghira me Gumazibar Otarim ghufam. ¹⁵God kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim Gumazibar Otarimin itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me Gumazibar Otarim ghufam.

¹⁶“God Otarir bar vamira iti. Egha God nguazimin itir gumazamiziba, bar me gifonge. A kamagh sua, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an Otarimin ikiva ovengan koghiva, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vaman kam me ganingi. ¹⁷God uan Otarim nguazimin gumazamizibar jasin min me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada. ¹⁸Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin ti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godin Otarir vaman kamin itir puvati, kamaghin an ovegha gifa. ¹⁹Ezi Godin kotiamin mingarimin arazim kamakin, Godin angazangarim nguazimin izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghin amizi me mitatem bagha bar ifonge, me angazangarimin aghua. ²⁰Gumazir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimin apaniba. Men arazir kuraba azenim giran

me aghua, kamaghin amizi me angazangarimin izir puvati. ²¹Ezi gumazir guizbangin arazim gamim, a Godin angazangarimin izi. A kamaghin ifonge, Godin angazangarim deravira kamaghin gumazamizir igharazibar akagham, a Godin gavgavimin uan ingangarim gami. Ezi kamaghin gumazir kam Godin angazangarimin aven izi.”

**Jon Gumaziba Ruer Gumazim,
deraghavira bighatigha
ghaze, Iesus a tina**

²²Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distrighin zui. A me ko danganir kam ikia gumazamiziba rue. ²³Jon Aionin nguibamin ikia gumazamiziba rue, Salimin nguibamin boroghira. Dipar avirim danganir kamin ti, ezi gumazamizir avirim rurim iniasa izi. ²⁴(Dughiar kam Herot Jon tighar a isi kalabus darigham.)

²⁵Ezi akavdorozir mam Jonin suren gumaziba ko Judan gumazir mamin tongin oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir manamin gin mangi, Godin damazim zuegham? ²⁶Egha suren gumaziba Jon bagha ghuegha kamaghin a migei, “Tisa, gumazir kam fomira ni ko Jordanin dipamin vongin ike, ezi ni an gun mikeme, gumazir kam datirighin gumazamiziba ruema, gumazamiziba bar a bagha zui.” ²⁷Ezi Jon kamaghin ikara, “Godin uan Nguibamin itim, bizitam gumazim danigan koghti, an a inighan kogham. ²⁸Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia uari a baraki, ‘Ki God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim puvati. God na amadazima ki an faragha ize.’ ²⁹Gumazitam amizitamin ikiam, eghti amizir kam a gumazir kamin amuim. Ezi gumazir kamin itimin akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghira agorogem nan navir averiam

bar a gizifa. ³⁰ An ziam bar ekevegh mamaghira ikiti, eghti nan ziam bar magirigh.

³¹ “Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir kamin gumazim, a nguazir kamin bizibagh amua egha nguazir kamin bizibav gei. Ezi gumazir Godin Nguibamin izezim a bar bizibar isin iti. ³² A bizir a ganiziba ko oraghiz-ibar gun migei. Ezi gumazitam a mike-mezir akar katam inigha nighnizir gav-gavim an itir puvati. ³³ Ezi gumazim an akam inigha nighnizir gavgavim an ikia, egha tuavir kamin kamaghin men aka, God a guizin akam migei. ³⁴ Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kamaghin amizi, a Godin akam akuri. ³⁵ Afeziam uan Otarim bar a gifonge, egha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh atifa. ³⁶ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin ti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otarimin akamin gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin aningagharim an ikivira ikiam.”

Iesus Samarian amizim ko migei

4 Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus gumazamizir aviriba rue ezi gumazamizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira. ² (Guizbangira, Iesus uabi gumazamiziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.) ³ Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumazir aviriba an suren gumazamizibar otifi, kamaghin a Judian Distrigh ategha uamategha Galilin Distrighin ghu. ⁴ Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrigh abigha ghu.

⁵ Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın oto, an ziam Sikar. Ezi Sikarin nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizimin

boroghira iti. ⁶ Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kamin ti. Ezi Iesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kamin boroghin apera. Ezi dughiam an aruer arizimin ghu.

⁷ Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dipatam na daningam, o?” ⁸ (Dughiar kamin Iesusin suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamin ghu.)

⁹ Ezi Samarian amizim a migei, “Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmagh sua, ni dipam ramasa na migei?” (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumazamiziba ko itir puvati, kamaghin an akar kam Iesus migei.)

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim ikara, “Ni, God gumazamizibagh aningizir bizir aghuim gifoghiva, egh gumazir dipam bagha ni migeir kam gifoghiva, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anidim ni danigam.”

¹¹ Ezi amizim a migei, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a inigham?

¹² En ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafira, o?”

¹³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Gumaziba bar dipar kam ramegh, men kuariba ua piam. ¹⁴ Ezi gumazitam ki daningamin dipar kam ramegham, an kuarim dughiatamin uam an piran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipar nguazimin averiamin iki-ava otivi moghira, an navir averiamin otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikiva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.”

¹⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir ekiam, dipar kam na daning. Eghti nan kuarim gin ua piran kogham,

eghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham.”

¹⁶Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni mangi uan pamin diaghiva egh gua kagh izi.”

¹⁷Ezi amizim a ikara, “Ki paba puvati.”

Ezi Iesus a migei, “Are, ni deragha migei, ni paba puvati. ¹⁸Guizbangira, ni faragha 5 pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangira nin pam puvati. Nin akar kam a bar guizbangira.”

¹⁹Ezi amizim a migei, “Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni Godin akam inigha izir gumazir mam. ²⁰En ovav-iba me mighsiar kamin uari akuva, egha Godin ziam fe. Ezi ia Judaba ghaze, danganir gumaziba mangiva Godin ziam fam, a Jerusalem iti.”**

²¹Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amizim, ni nighnizir gavgavim nan iki. Dughiatam otoghtima ia mighsiar kamin Afeziamin ziam fan koghiva, egh uaghan Jerusalem nguibamin an ziam fan kogham. ²²Ia Samariaba ia fozir puvatizir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e an ziam fe. E fo, Godin gumazamizibar akurvazir ingangarim, a faragh Judabar agharimin ikegh egh gin gumazamizir igharaziba bagh mangam. ²³Ezi dughiar otivamim, an otogha gifa, ezi gumazamiziba bar guizbangira Afeziamin ziam fasa, me an Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fam. Ezi Afeziam, gumazamizir kamaghin amiba, me an ziam fasa a bar ifonge. ²⁴God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fe.”††

²⁵Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam (a God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim.) A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam.”

²⁶Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara, datirighin ni ko migei.” ²⁷Ezi Iesus kamaghin migeima, dughiar kamin an suren gumaziba uamategha izi. Me an garima an amizir mam ko uaning migeima, ezi me okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizimin azarazir puvati, “Ni tizim iniasa?” Egha tav Iesusin azarazir puvati, “Ni tizim sua amizir kam ko migei?”

²⁸Ezi amizir kam uan minem ataki, egha uamategha nguibamin ghu. Egha kamaghin gumazamizibav gei, ²⁹“Ia izi gumazir mamin ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?” ³⁰Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi.

³¹Ezi dughiar kamin, Iesusin suren gumaziba agakaghora kamaghin a migei, “Tisa, ni dami.”

³²Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.”

³³Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?”

³⁴Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan daghemra kara, ki Godin ifongiamin gin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi ki a na ganingizir ingangarim, a givagham. ³⁵Ia kamaghin migei, ‘4 plan iakiniba givaghti, e dar gin azenibar aghoram.’ Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azenibar aghoramin dughiam otogha gifa! ³⁶Gumazir dagheba isim, a

** 4:20 (4:20) Mighsiar amizir kam an gun migeim, a Gerazimin Mighsiam, a Samaritan Distrighin iti. Samaritan gumazamiziba mighsiar kamra ghuava Godin ziam fe. Ni deragh foghsi, Luk 9:53in vezin itir akamin gan.

†† 4:24 (4:23-24) Gumazir maba akar kam “Godin Duamin gavgavimin,” me a giragha ghaze, “me uari uan duabar gavgavimin.”

datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizima, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham. ³⁷ Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.’ ³⁸ Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimin dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kamin ingari, ezi ia ghua me uan gavgavimin oparizir otivizir dagheba isi.”

³⁹ Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme.” Ezi nguibar kamin itir Samarian gumazamizir aviriba, me an akam baregha egha kamaghin nighnizir gavgavim Iesusin iti. ⁴⁰ Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa agakaghoravira iti. Ezi a dughiar pumuningin me ko iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusin akam baregha nighnizir gavgavim an iti.

⁴² Egha me kamaghin amizim migei, “E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kamin itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kamin itir gumazamizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti.”

**Iesus atrivimin ingangarir
gumazimin borim
gamizima, a ua dera**

⁴³ Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha givagha, egha nguibar kam ategha Galilin Distrighin ghu. ⁴⁴ Iesus uabi migirigiar kam gami, “Godin akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati.” ⁴⁵ Galilin Distrighin itir gumazamiziba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamin Isam bagha Jerusalem nguibamin ghue, ezi Iesus

dughiar kamin mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Ezi kamaghin Iesus datirighin uamategha ghua Galilin otozima, ezi Galilin gumazamiziba bar akuegha a ini.

⁴⁶ Ezi Iesus ua Kanan nguibamin ghu, a Galilin Distrighin aven itir nguibam. A faragha nguibar kamin dipam girazima a wainin dipamin oto. Ezi dughiar kamin atrivimin ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamin iti. Ezi an otarim aria, Kaperneamin nguibamin iti. ⁴⁷ Ezi gumazir kam akam kamaghin a baraki, Iesus Judian Distrigh ategha Galilin Distrighin ize. Ezima a Iesus bagha ghua agakaghora ghaze, “Ni Kaperneamin nguibamin magiri, egh nan otarim damighti, a ua deraka. Nan otarim bar ovengasava ami.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ia mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar ganan koghiva, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham.”

⁴⁹ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin a migei, “Gumazir Ekiam, ni zuamira izighiri. puvatightima, nan otarim aremegham.”

⁵⁰ Ezi Iesus a migei, “Ni mangi, nin otarim angamra ikiam.” Ezi gumazir kam nighnizir gavgavim Iesusin akamin ikiava, egha a ghu.

⁵¹ Egha gumazir kam tuavimin ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimin a bato, egha me kamaghin a migei, “Nin otarim an angamra iti!”

⁵² Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, “Boghinaron 1 kloghin aruer arizimin, an ari-mariam givazi mikarzim orangei.”

⁵³ Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar kamra Iesus a mikeme, “Nin otarim an angamra ikiam.” Kamaghin amizi, a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti.

⁵⁴ Kar dughiar namba 2, Iesus Judian

Distrigh ategha ua iza Galilin Distrighin ikiava mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughiar gumazamizibar sure gami

(Sapta 5-10)

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

5 Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozima, ezi Iesus isam bagha Jerusalemin nguibar ekiamin ghu.^{††}

² Ezi Jerusalemin mozir dipar ekiar mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamin boroghira iti. Ezi mozir dipar kamin miriam azuarir 5 pla iti.[¶] ³⁻⁴ Ezi azuarir kaba arimariar gumazamizir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.^{§§}

⁵ Gumazir mam an azuarir mamin iti, an suemning bar amirazima a 38 plan azenibar arimariar kam an iti. ⁶ Ezi Iesus gumazir kamin garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ni ifonge?”

⁷ Ezi arimariar gumazim kamaghin Iesusin akam ikara, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiam, gumazitam na inigha ghua mozir dipamin averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi

gumazir igharaziba faragha ghuaghira egha na gafisi.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.” ⁹ Ezi gumazir kamin suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha egha zui.

Ezi dughiar kam a Sabatin dughiam, ¹⁰ ezi Judaba me gumazir kamin ganigha egha kamaghin a migei, “Datirighin Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba, da ghaze, ni Sabatin dughiamin uan daguivsiaba ater daruan kogham.” ¹¹ Ezi a kamaghin men akam ikara, “Gumazir na gamizima ki derazim, a kamaghin na migei, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir man-amra, ni migia ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

¹³ Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumazamizir avirim nguibar kamin iti, ezi Iesus men tongin suiaghrigha ghu. Kamaghin amizima, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.

¹⁴ Ezi gin Iesus Godin dipenimin miriamin aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighin ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiatam ni batogham.”

¹⁵ Ezi gumazir kam ghua kamaghin Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki der-

^{††}**5:1** (5:1) Jonin akinafarimin aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughia ko Judabar Isar Ekiamin dughiar, ingangarir aviribar akaba iti. Ni gansi, Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, 10:22. Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Jon kamaghin en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni gansi, Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55.

[¶]**5:2** (5:2) Dughiar kam Jerusalem nguibamin divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesdan mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti.

^{§§}**5:3-4** (5:3-4) Fofozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: “Me dipar kam siravamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamin enselin mam ghuaghirigha dipam gamima a siravamadi. Dipam siravamangigha givazi, gumazir arimariar manam itim, a dipamin aven magirigh, egh a ua deragham.”

azim, a Iesusra.” ¹⁶ Iesus Sabatin dughiamin bizir kabagh ami, bizir kamin Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.” ¹⁸ Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamin Arazimin gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra. Akar kamin, a uabi uabi gamigha egha Godin min oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus min sueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gavgavim iti

¹⁹ Ezi Iesus Judabar akam ikara, “Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam a uan nighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami. ²⁰ Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimin aka. Afeziam kamagh sua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimin akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham. ²¹ Afeziam gumazir ariaghrezibagh amima me ua dikavima an angamra itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a miseveziba angamra itir ikirimirim me ganidi. ²² Afeziam kotin gumazitamin araziba tuisizir puvati. Egha gumazibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi. ²³ Afeziam kamagh sua, gumaziba bar Afeziamin ziam fe moghin, me Otarimin ziam fam, kamaghin a gumaziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimin ziam fer puvati, an Afeziaz Otarim amadazimin ziam fer puvati.

²⁴ “Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir gavgavim Afeziaz na amadazimin ikiava, egha a zurara itir ikirimirim aghuarim iti. A kotiba puvati. An ovevem ategha, egha datirighin an angamra iti.

²⁵ “Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi gumazir ariaghreziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumazamizir a baraghiziba, me angamra ikiam. ²⁶ Afeziam, a uabi ikirimirim zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirim zurara itim aningamin gavgavim iti. ²⁷ A Gumazibar Otarim, kamaghin amizima Afeziam gumazibar araziba tuisighamin gavgavim a ganingi. ²⁸ Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumazir ariaghreziba, me bar Otarimin akam baragham. ²⁹ Egh me bar moziba ategh azenimin izam. Gumazamizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavighiva egh zurara angamra ikiam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam, eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

³⁰ Egha Iesus kamaghin migei, “Ki uabi uan nighnizimin gin mangi bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizimin gin ghua, egha gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zui, anemadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumazamizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.

³¹ “Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikimtima eghti gumaziba nighnizir gavgavim ki

gun migeir akar kamin ikian marki.*

³²Ezi igharazitav a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun migei. Ezi ki fo, a kon gun migeir akam guizbangira.[†]

³³“Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira. ³⁴Ki uabi, ki gumazitamin akam nan akam gavgavim a daningasa nighnizir puvati. Egha ki God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghin amizi, ki Jonin akamin gun ia migei. ³⁵Jon a lamin min ikia isia angazangarim gumazamizibagh anidi. Ezi dughiar otevimin ia an akam iniasa ifongezi ezi Jonin angazangarim ia gisir- agha ia gamima ia bar akonge.

³⁶“Ezi nan gun migeir akar mam iti, a Jonin akam gafira, akar kam datirighin a nan gun ia migei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva egh anegivasa, na ganingi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavira nan gun gumazamizibav migei, Afeziam na amadazi ki ize. ³⁷Ezi Afeziar na amadazi ki izezim, a uabi nan gun migei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Egha ia dughiatam an guamin ganizir puvati. Bar puvati. ³⁸Ia Afeziam amadazir gumazir kamin akam nighnizir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun migei, Afezi-amin akam uaghan ian navir averiabar itir puvati.[‡] ³⁹Ia ghaze, akar Godin Akinafarimin itim, a zurara itir ikirimir aghuarim ia ganidi. Kamaghin amizima ia akar Godin Akinafarimin itibar gara da tuisisi. Ezi Godin Akinafarim uaghan nan gun migei! ⁴⁰Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimir aghuarim inian aghua.

⁴¹“Ki gumaziba da ziar ekiam ini-asa, egha migirigiar kabagh amir puvati. ⁴²Ezi ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia guizbangira God gifongezir puvati.[¶] ⁴³Ki uan Afeziamin ziamin ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghti gumazitam uabi uan ziamin izeghti, ia an akam zuamiram a baregham. ⁴⁴Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezi God uabira ziar ekiam anidima, ia a inian aghua. Egh ia arazir kabar amuva, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim nan ikiam? Bar puvatigham!

⁴⁵“Ia kamaghin nighnighan marki, ki Afeziamin damazimin akam ia gasam. Puvati. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuragham. ⁴⁶Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun migei. Kamaghin, ia Mosesin akam nighnizir gavgavim an ikiva, egh uaghan nighnizir gavgavim nan akamin ikiam. Kamaghin amizi, ia guizbangira nighnizir gavgavim Mosesin akam ko nan akamin itir puvati. ⁴⁷Ezi kamaghin ia nighnizir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim na akamin ikiam?”

Iesus dagheba isa 5,000in gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Luk 9:10-17)

6 Ezi bizir kabar gin Iesus Galilin Dipamin dadarir vuemin ghu, dipamin ziar mam Taiberias. ²Gumazamizir avirim faraghavira an garima a mirakelin arazarazibar arimariar gumazibagh amima me ua dera. Kamaghin amizima me datirighin an gin zui. ³Ezi

*5:31 (5:31) Ni Lo 19:15in gan.

†5:32 (5:32) Iesus “igharazitav” migia, a uan Afeziam Godin migei.

‡5:38 (5:38) Gumazir Afeziam amadazir kam, a Iesus uabi.

¶5:42 (5:42) Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Godin apangkuvim ian navibar itir puvati.”

Iesus mighsiamin ghuavanabogha, egha uan suren gumaziba ko aperaghav iti. ⁴Ezi dughiar kamin Israelbagh Itazir Dughiamin Isam otivasa roghira izi. ⁵Ezi Iesus garagharua egha garima gumamazizir avirir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghin Filipin azara, “E managh gumamazizir kaba bagh daghebagh ivezegh me daningam?” ⁶(Ezi Iesus Filipin nighnizir gavgavim, gavgavim a daningasava, akar kam puram a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gifo.) ⁷Ezi Filip a ikara, “E 200 kina inigh bret givezeghti, da bar gumamazizibar tughatighan kogham, me vaghvagh Bretin akuar muziariba ini dar amam.”

⁸Ezi Iesusin suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghin migei, ⁹“Otarir mam a kagh iti, a Bretin me balin daghemin ingarizir 5 pla, ko osirir pumuning iti. Ezi gumamazizir avirir ekiam iti. Kamaghin Bretin ko osirir kamning, da manmaghin en akuragham?”

¹⁰Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia gumamazizibav mikintima me dapiagh.” (Grazir avirim danganir kamin iti.) Ezi gumamaziziba apia. Egha men tongin, 5000in gumaziba iti. ¹¹Me apiaghav itima, ezi Iesus Bretin kam inigha God minabagha egha gumamazizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidi, ezi me uan ifongiamin amegha tughati.

¹²Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki.”

¹³Gumaziba, 5 plan Bretin me balin daghem ingariziba, me da amegha givazima Bretin naba iti. Ezi suren gumaziba Bretin nar muziarir itiba akumakumigha egha 12 plan akirabagh aghuizi da izifa. ¹⁴Ezi gumamaziziba mirakelin arazarazir Iesus amizir kamin ganigha,

kamaghin migei, “Bar guizbangira kar Godin akam inigha izir gumazim, God nguazir kamin anemangasa mikeme!” ¹⁵Ezi Iesus akar kam baregha egha a fo, me iziva an suiraghiva, egha a damighti a men atrivimin ikiam. Kamaghin amizima a danganir kam ategha egha uabira uamategha mighsiamin ghu.

Iesus Galilin Dipam gisin arua zui

(Matyu 14:22-33 ko Mak 6:45-52)

¹⁶Ezi guaratizir kamin Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri. ¹⁷Egha me botin mam inigha egha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa. ¹⁸Ezi aminir dafam oto, egha ongarim givaima an ekiabar dikafi ¹⁹Ezi me 5 o 6 plan kilomitan ghua pul gamua ghuava, egha me garima Iesus dipam gisin arua ghuava botin boroghira zui. Ezi me bar atiatingi. ²⁰Ezi Iesus kamaghin me migei “Kar kirara izi. Ia atiatingan marki.” ²¹Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot zuamira danganim me zuimin oto.

Gumamaziziba Iesus buri

²²Amimizarakan, gumamazizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, egha Iesus uan suren gumaziba ko botin kamin ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamin ghue. ²³Ezi Taiberiasin nguibamin botin maba, da danganir kam boroghira izi, danganir Ekiam Godin minabagha egha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim. ²⁴Ezi gumamaziziba me kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, egha Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

**Iesus, a dagher ikirimirir
zurara itim anidim**

²⁵Ezi gumazamiziba dipamin vingin Iesus batogha gifa, egha me kamaghin a migei, “Tisa, ni manadizoghin kagh ize?” ²⁶Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha egha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri. ²⁷Ia dagher kuraghriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumazibar Otarim, a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumazibar Otarim a ia daningam.”

²⁸Ezi me an azara, “E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?”

²⁹Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki.”

³⁰Ezi me an azara, “Ni mirakelin arazarazir manam damighti e ganighiva egh nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham? ³¹En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumaziba itir puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, ‘A Godin Nguibamin daghem me ganingizima me aneme.”

³²Ezi Iesus me migei, “Ki guizbangira ia migei, ka Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Ka nan Afeziam a guizbangin Uan Nguibamin daghem ia ganingi. ³³Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kamin itir gumazamiziba gamima me ikirimirir aghuarim iti.”

³⁴Ezi me an azara, “Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki.”

³⁵Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, a ua mitiriam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipam ramisi kuarim uam an piran kogham. ³⁶Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati. ³⁷Ezi gumazamizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham. ³⁸Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri. ³⁹Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumazamizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham. ⁴⁰Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumaziba bar Otarimin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham.”

⁴¹Ezi Judaba akar kam baraki, “Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha egha izaghiri,” egha me atarava egha uarigh imobi. ⁴²Me ghaze, “Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmagh sua a ghaze, ‘Ki Godin Nguibam ategha, egha ki zaghiri?”

⁴³Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh. ⁴⁴Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva egh a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a ua dikavighiva angamra ikiam. ⁴⁵Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Aki-

nafarimin iti, 'God bar gumazamizibar sure damuam.' Ezi kamaghin gumazamiziba Afeziamin akam baregha egha Afeziam da fofozim isa, me na bagha izi.

⁴⁶ "Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani.

⁴⁷ Ki guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. ⁴⁸ Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim.

⁴⁹ Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumaziba itir puvatizir danganimin ikia aneme, egha ariaghire.

⁵⁰ Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh me aremeghan kogham.

⁵¹ Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha egha zaghiri. Eghti gumazitam dagher kamra ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan nivafizim. Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba me angamra ikiam, kamaghin ki me bagh uan nivafizim anenigham."

⁵² Ezi Judaba akar kam baregha egha me uari tongin uarir atara ghaze, "Gumazir kam manmaghin uan nivafizim e danighiti e anemam?"

⁵³ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Bar guizbangira ki ia migei, ia Gumazibar Otarimin nivafizim rameghan koghiva, egh an ghuzim rameghan koghiva, egh ia angamra itir ikirimirim ian ikian kogham. ⁵⁴⁻⁵⁵ Nan nivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin ami, gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighiti a ua mozimin dikavigham.

⁵⁶ Ezi gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti. ⁵⁷ Afeziar ikirimirir angamra itim anidim, a na

amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamra iti. Ezi kamaghira gumazim nan nivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamra itim iniam. ⁵⁸ Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gin ariaghrezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam." ⁵⁹ Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimin aven ikia, egha a gumazamizibar sure gamua akar kam me ganingi.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

⁶⁰ Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, egha men avirim kamaghin migia ghaze, "Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?" ⁶¹ Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikememiz migia imobi. Ezi a men azara, "Akar kam ti ian nighnizir gavgaviba gasighasisi, o? ⁶² Egh ia Gumazibar Otarimin ganighiti, a nguibar a fomira ikezeimin ua ghuavanaboghti, eghti ia manmaghin nighnigham? ⁶³ Godin Duam uabi, angamra itir ikirimirim gumazamizibagh anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikememiz kaba, da Godin Duamin bizim, da angamra itir ikirimirim ia ganidi. ⁶⁴ Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvati." (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.) ⁶⁵ Egha Iesus ua me migei, "Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, 'Afeziam gavgavim gumazitam danigan

koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.”

⁶⁶ Iesus akar kamin gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati. ⁶⁷ Ezi Iesus kamaghin 12 plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?” ⁶⁸ Ezi Saimon Pita an akam ikara, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi. ⁶⁹ Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuram nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba.”

⁷⁰ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12 plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram.” ⁷¹ A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12 plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

Judabar Averenibar Isar Ekiamin Dughiam otozi, Iesus an ganasa zui

7 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighin aven arui. A fo, Judaba a misueghtima an aremeghasa egha a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distrighin mangan aghua. ² Ezi Judabar Averenibar Isar Ekiamin Dughiam otivasa roghira izi. ³ Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, “Ni danganir kam ateghiva egh Judian Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam. ⁴ Egh gumazitam gumamaziziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Egh ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumaziba bar men akagham.” ⁵ (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughiaa bar, ian dughiar aghuiba. ⁷ Ezi nguazir kamin itir gumamaziziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami. ⁸ Ia uarira isamin dughiar kam bagh Jerusalemin mangi. Eghti ki, nan dughiam tighar izam, kamaghin, ki isamin dughiamin mangighan kogham.” ⁹ A kamaghin me mikemegha, egha a Galilin Distrighin ikiavira iti.

¹⁰ Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan gin zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumamaziziba a gifozir puvati. ¹¹ Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharui, egha migei, “Gumazir kam managh iti?” ¹² Ezi gumamaziziba uarir tongin a bagha sighsirakaba uariv gei. Marazi ghaze, “A gumazir bar aghuim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumamazizibagh ifari.” ¹³ Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi tav an araziba azenara dav geir puvati.

¹⁴ Ezi isamin dughiar kamin tongin, Iesus Godin dipenimin miriamin aven ghugha egha gumamazizibar sure gami. ¹⁵ Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua egha migei, “Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati.” ¹⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize. ¹⁷ Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mike-mezir kamin mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizimin ize. ¹⁸ Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge,

gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati.

¹⁹“Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia ganingi. Egha gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na misueghti ki aremegham?”

²⁰Ezi gumazamiziba an akam kamaghin a ikara, “Ti duar kuratam ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?”

²¹Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami.” ²²Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomem aghorir arazim ia ganingi, ezi ia Sabatin dughiaabar uaghan otaribar mikarzir mogomebar ghor. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati. Arazir kam ian ovavibar oto.) ²³Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin otaribar mikarzibar ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmagh sua ia nan aningaghe? ²⁴Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin arazimin araziba deravira da tuisigh.”

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

²⁵Ezi Jerusalemin gumazamizir maba Iesus amizir bizibar ganigha egha migei, “Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima an aremeghasa, me ifonge. ²⁶A kara, an azenara migei, ezi me migirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a gumazir kam,

God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim? ²⁷Ezi e gumazir kamin nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghiti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham.”

²⁸Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia egha akam gumazamizibav kiri. Egha a kamaghin dei, “Ia ghaze, ia ti bar na gifo, egha ia nan nguibar ki izezim gifos, o? Ezi, ki uabi uan ifongiamin izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar guizbangira. Ezi ia a gifozir puvati. ²⁹Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazima ezi ki ize.”

³⁰Me akar kam baregha egha a isi kalabus darighasa. Ezi an dughiam tighar, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati. ³¹Ezi gumazamizir avirim me nighnizir gavgavim an ikia, egha me migei, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim otoghiva, a mirakelin aviribar amuti da mirakelin gumazir kam amibagh afiragham ti?”

Me Godin Dipenimin garir plisba amangizi me Iesus kalabus darighasa izi

³²Ezi Farisiba me gumaziba barazima me sighsirakaba Iesus amizir bizibav gei. Kamaghin amizi, me ko, Godin ofa gamir gumazir ekiaba, me plisin gumaziba amadazima me Iesusin suighasa izi.

³³Ezi Iesus migei, “Dughiar bar oveghevezimin ki ia ko ikiam, egh ki uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam. ³⁴Eghti ia nguibar ki iki-

§7:21 (7:21) Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a migei. Ni Jon 5:1-18in gan. Egha Kisim Bek 31:14-15in gan.

****7:23 (7:23)** Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimirama, me an girara dughiaabar bora, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomem aghori. Ni gansi, Wok Pris 12:3in gan. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoroke. Eghti otaritamin mikarzir mogomem aghoramin dughiam Sabatin dughiatamin otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomem aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami.

amimin mangighan kogham. Kamaghin ia na buriam, egh nan apighan kogham.”

³⁵ Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv migia ghaze, “A managh mangiti eghti e an ganighan kogham? A ti en gumazamizir kantri Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin gumazamizibar sure damuam, o? ³⁶ A ghaze, ‘Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.’ Egha ghaze, ‘Ia nguibar ki ikiamim ia an mangigham kogham.’ Ezi akar kamin mingarim manmakim?”

Iesus, dipar ikirimirir zurara itim anidim, an a migei

³⁷ Ezi isar ekiamin dughiar abuanam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamin Iesus tugha egha pamten diagha kamaghin migei, “Gumazitam kuarim an piri, a na bagh izi egh dipam ramam. ³⁸ Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin migei, ‘Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipar ikirimirir zurara itim anidim, an navir averiam gizivaghiva, egh fasfagh iram.’”^{††} ³⁹ Iesus Godin Duam migei, gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me a iniam. Ezi dughiar kamin Iesus ziar ekiam tighar a iniam, kamakin Godin Duam tighar izam.

Gumazamiziba uari abiki

⁴⁰ Ezi gumazir maba akar a mikemeziba baregha egha me migei, “Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God nguazim anemangasa mikeme.”

⁴¹ Ezi marazi ghaze, “A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin otoghan kogham. Puvati. ⁴² Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Gumazir God Uam

E Iniasa Misevezir kam Atrivim Devitin anabamin otogham, eghti an amebam Betlehemin nguibamin a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike.” ⁴³ Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira uari abiki. ⁴⁴ Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati.

Judabar gumazir aruaba nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua

⁴⁵ Ezi Godin Dipenimin garir plisba uamategha Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin me azara, “Manmagh amizima ia Iesusin akua izir puvati?” ⁴⁶ Ezi plisin gumaziba kamaghin me akam ikara, “Gumazitam faragha gumazir kam mike-mezi moghin migeir puvati.”

⁴⁷ Ezi Farisiba kamaghin men akam ikara, “A ti uaghan ia gifara? ⁴⁸ E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamin garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati. ⁴⁹ Nighnizir gavgavim an itir darasi, ka gumazamizir Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatiziba. God ghaze, me ovengam.”

⁵⁰ Ezi Nikodemus, a gumazir kam faragha Iesus bagha ghu, a Farisin mav, a kamaghin me migei, ⁵¹ “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham.” ⁵² Ezi me kamaghin an akam ikara, “Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham.”

^{††} **7:38** (7:38) Godin Akinafarimin aven, akar otevir mam, akar Iesus vezin kamin mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puvati. Ni Aisaia 44:3 ko Sindau 18:4in gan.

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

⁵³ ‡Ezi gumazamiziba bar uan

8 dipenibar ghue. ¹ Ezi Iesus Olivin mighsiamin ghu. ² Ezi aminim tirazi, ezi bar mizaraghara a ua Godin Dipenimin miriamin aven ghu. Ezi gumazamiziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami. ³ Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mam, me an garima a gumazir igharazim ko akui, ezi me an akua ghua eghe a gamima a gumazamizibar damazimin tughav iti. ⁴ Eghe me kamaghin Iesus migei, “Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko akuima, me an gani. ⁵ Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmaghin migei.” ⁶ Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Eghe me a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan dafarpuzimin nguazim osiri.

⁷ Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tugha eghe kamaghin me migei, “Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh.” ⁸ Ezi a uam aviragha nguazimin osiri. ⁹ Me akar kam bareghe, eghe me bar vaghvagha danganir kam ataghragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabira aviragha ikia iti, ezi amizim an damazimin tughav iti. ¹⁰ Ezi Iesus tugha eghe kamaghin amizimin azai, “Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?”

¹¹ Ezi amizim migei, “Ekiam, ua gumaziba puvati.” Ezi Iesus a migei, “Ki

uaghan akam ni gasir puvati. Ni mangi, egh gin uam arazir kuratam damuan marki.”

Iesus, a gumazir angazangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim

¹² Eghe Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, “Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kamin itir gumazamizibagh anidim. Gumazim nan gin izi, a mitatemin daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumazamizibagh amima me angamra itim, an an aven ikiam.”

¹³ Ezi Farisiba akar kam bareghe eghe kamaghin Iesus migei, “Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun migei. Kamaghin gumaziba nin akar ni mikemezim nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura bizim.”

¹⁴ Ezi Iesus men akam kamaghin a ikara, “Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun migei. Ezi ki nguibar ki dikavigha izezim ki a gifo, eghe ki danganir ki uamateghe mangamim, ki a gifo. Kamaghin amizi, gumaziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ezi ia nan nguibam gifozir puvati. Eghe danganir ki gin mangamim, uaghan ia a gifozir puvati. ¹⁵ Ia gumaziba nguazir kamin arazibar me tuisisi. Ki gumazitamin araziba tuisizir puvati. ¹⁶ Eghti ki gumazitamin araziba tuisighti, gumaziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira. ¹⁷ Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aningin akam a guizbangira. ¹⁸ Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar na

‡7:53 (7:53-8:11) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar mikovezir pumuning (*) tongin itim, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Lo 19:15n gan.

amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei.”

¹⁹ Ezi Farisiba kamaghin an azara, “Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?”

Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziam gifogham.” ²⁰ Iesus Godin Dipenimin ikia dagiaba arizir danganimin boroghira gumamazibabar sure gami. Ezi an dughiam tighari, kamaghin amizi gumazitam an suirazir puvati.

**Iesus ghaze, gumamaziziba ki
mangamin danganim, me
an mangan kogham**

²¹ Egha Iesus ua gumamazizibav gia ghaze, “Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Egh ia ki mangamin danganim, ia an mangan kogham.”

²² Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha egha me uarira kamaghin uariv gei, “Manmagh sua a ghaze, ‘Ia danganir ki zuimin mangan kogham?’ A ti uabira uabi misueghiva aremegham?”

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kamin adarasi. Ezi ki nguazir kamin gumazim puvati. ²⁴ Kamaghin ami, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram.”[¶]

²⁵ Ezi me an azara, “Ni tina?”

Ezi Iesus me ikara, “Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa. ²⁶ Ki ian araziba bagha akar aviriba ki ia miki-

masa iti. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi gumazir na amadazim, an araziba bar guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin gumamazizibav gei.”

²⁷ Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamin gun me migei. ²⁸ Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, “Ia Gumazibar Otarim fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati. Ki akar Afeziam na mikemeziba, darara gun migei. ²⁹ Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavira iti. Ki zurara bizir a ifongezibagh ami, kamaghin a na ataghizima ki uabira itir puvati.”

³⁰ Ezi gumamaziziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gavgavim an iti.

**Guizin akam gumamazizibar
amuti me firighrigham**

³¹ Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia ghaze, “Ia nan akamin suiragh gavgavigh egh ia guizbangira nan suren gumazibar otogham. ³² Egh ia guizin akam gifogham, eghti guizin akam ia damuti ia firighrigham.”

³³ Ezi me kamaghin an akam ikara, “E Abrahamin ovaviba. E dughiatamin pura gumazitamin ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ia firighrigham?’”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuraamin ingangarir gumazir kinibar min iti. ³⁵ Ingangarir gumazir kiniba me zu-

[¶]8:24 (8:24) Kisim Bek 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.” Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumamaziziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19in ganigh.

rara anababa ko itir pu. Puvati. Otarimra zurara anabamin aven iti. ³⁶ Eghti kamaghin Otarim ia damuti, ia firighrighiva, egh ia guizbangira firighrigham. ³⁷ Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghin amizima, ia na misogynhasava ami. ³⁸ Ki nan Afeziam nan akazir akabar gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir araziba ia dagh ami.”§§

³⁹ Ezi Judaba Iesusin akam ikara, “En afeziam, an Abraham.”

Ezi Iesus me migei, “Ia Abrahamin boriba, kamaghin ia an mirara arazir an amizibar amuam. ⁴⁰ Ki, guizin akar God nan sure gamiziba, ki bar dar gun ia migei. Ezi datirighin ia na misogynhasa ifonge. Kar Abrahamin arazim puvati! ⁴¹ Ia uan afeziamin arazim gami.”

Ezi me a migei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar vamira iti, a God.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ezi ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin izezir pu. Puvati. God na amadazi ezi iki ize. Kamaghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham. ⁴³ Ezi manmaghin amizi ia deravira nan akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha bizir kam bangin ia deravira nan akam gifozir puvati. ⁴⁴ Ia uan afeziam Satanin boriba. Egha ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. A fomira ikia gumazibav sosi ezi me ariaghiri. Ezi guizbangin arazim an itir puvati, kamaghin a guizbangin arazibar gin zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangira akar ifavaribar afeziam. ⁴⁵ Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi kamaghin ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁴⁶ Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nigh-

nighiva, ia nan arazir kuram azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri, ezi manmagh sua ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati? ⁴⁷ Godin boriba Godin akaba bar da barasi. Ezi ia Godin boriba puvati, kamaghin ia an akam barazir puvati.”

Iesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gin oto

⁴⁸ Ezi Judaba an akam ikara, “E ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti guizbangira, o?” ⁴⁹ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri. ⁵⁰ Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas. ⁵¹ Ki guizbangira ia migei, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.”

⁵² Ezi bizir kamin Judaba kamaghin Iesus migei, “E datirighin fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghreghe gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham? ⁵³ Manmaghin ami? En ovavim Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafira, o? Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghire. Ezi ni uabi ghaze, ni bar tinara?”

⁵⁴ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Ki uabi uan ziam fiti, eghti nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghin migei, a ian God. ⁵⁵ Egha ia a gifozir puvati. Ezi ko, ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ egh ki ian min gumazir ifavarimin otogham. Ki a gifogha givagha, egha ki deravira an akamin gin zui.

⁵⁶ “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimin ganasa, a bar

§§8:38 (8:38) Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghin a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amu.”

akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.” ⁵⁷Ezi Judaba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Ni 50 plan azeniba puvati. Ni ti Abrahamin ganis, o?” ⁵⁸Ezi Iesus me migei, “Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, ki fomira, Ki Iti.”* ⁵⁹Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

9 Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavizir mamin api. An damazimning okavizi amebam a bate. ²Ezi Iesusin suren gumaziba an azara. “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi kamaghin an damaziba okavizi amebam a bate?”

³Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvati, egha an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamagh sua, bizir gumazir kamin otozim, gumazamiziba an ganiva fogham, Godin ingangarim azenara men oto. Kamaghin an damaziba okavizi amebam a bate. ⁴Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e gumazir na amadazi ki izezim an ingangarim damuam. Aminim pirasava roghira izi, ezi gumaziba ingangaritam damighan kogham. ⁵Dughiar ki nguazir kamin itim, ki gumazir angazangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim.”

⁶Iesus kamaghin mikemegha egha nguazim giparigha egha nguazim sara veregha, egha gumazimin damazim gati. ⁷Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni mangiva Siloamin mozir dipam gu-ruegh.” (Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghin ghu, “Amada.”) Ezi gumazir

damazir okavirizim ghua rue. Egha uamategha iza, biziba bar deravira dar gari.

⁸Gumazir kam faragha dagiaba uabi daningasa gumazamizibagh inge, ezi gumazamizir aviriba an gani. Datirighin men marazi ko an boroghin itir darazi, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagiaba bagha gumazibagh inge?” ⁹Egha marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.” Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kamin mirara gara, egha a ighara.” Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.” ¹⁰Ezi me an azara, “Manmaghin amizima nin damazimning dera?”

¹¹Ezi a kamaghin men akam ikara, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim ko dipam veregha nan damazimning gati. Egha na migei, ‘Ni Siloamin mozir dipamin mangigh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezima nan damazimning dera, ezi ki deravira bizibar gari.” ¹²Ezi me an azara, “Gumazir kam managh iti?” Ezi a migei, “Ki fozir puvati.”

¹³Egha me gumazir faragha damaziba okavizir kam me a inigha Farisiba bagha zui. ¹⁴Ezi dughiar Iesus nguazir begheazimin ingarigha gumazimin damazimning gamizi a garim, kar Sabatin dughiam. ¹⁵Ezi kamaghin Farisiba uam an azai, “Nin damazimning manmaghin amigha dera?”

Ezi a kamaghin me migei, “A nguazir begheazim isa nan damazimning gatizi, ezi ki rue, egha ki biziba deravira dar gari.”

¹⁶Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatin dughiamin arazibar gin zuir puvati. Kamaghin e fo, God gumazir kam amadazi puvati.” Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelin kabar amigham.” Egha me uari abiki.

*8:58 (8:58) Ni akar Jon 8:24in itimin gan.

¹⁷ Egha Farisiba ua faragha gumazir damaziba okavizir kamin azangsisi, “Ni ghaze, gumazir kam nin damazimning akiri, ezi kamaghin ni manmaghin nigh-nisi, a gumazir manmaghira garim?” Ezi gumazir kam kamaghin me akam ikara, “A Godin akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁸ Bar guizbangira, faragha gumazir kamin damazimning okafi, egha datirighin an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba bizir kam nighnizir gavgavim an ikian aghua. Egha kamaghin me gumazir kamin amebam ko afeziamin diagha ghaze, gua izi. ¹⁹ Ezi aning izima me kamaghin aningini azai, “Ka ti guan borimra? Dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, gua kamaghin mikeme, o? Ezi manmagh amizima a datirighin gari?”

²⁰ Ezi an amebam ko afeziam kamaghin men akam ikara, “Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, ga uaghan a gifo. ²¹ Ezi datirighin an damazimning manmaghin kuiaghiri, ga uaghan fozir puvati. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an azaragh. An asegha gifa. A uabi ua bagh mikimam.” ²² An amebam ko afeziam Judabar atiatigha, egha kamaghin migirigiar kam gami. Me fo, Judaba faragha kamaghin akam misoke, gumazitam kamaghin mikim suam, “Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam,” eghti me an anogoreghti a ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. ²³ Ezi kamaghin gumazir kamin amebam ko afeziam ghaze, “An asegha gifa. Ia an azangsigh.”

²⁴ Egha gin me ua gumazir faragha damaziba okavizim dia, egha a migia ghaze, “Ni Godin damazimin guizin akam mikimsi egh akar dikirizim

damigh. E fo, gumazir ni mikemezir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.”

²⁵ Egha a kamaghin akam ikara, “An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, egha datirighin nan damazimning kuiaghiri.” ²⁶ Ezi me uam an azara, “A manmaghin ni gami? A manmaghin nin damazimning akiri?”

²⁷ Ezi a kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmagh sua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?”

²⁸ Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, “Nirara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba. ²⁹ E kamaghin fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamin oto.”

³⁰ Ezi gumazir faragha damaziba okavizir kam, a kamaghin men akam ikara, “Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia gifozir puvati, a nguibar manamin oto.

³¹ E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam Godin ziam fiva egh an ifongiamin gin mangiti, eghti God a baragham.

³² Bar fomira iza datirikin, gumazitamin damazimning okavizi amebam a batezi, ezi gin gumazir mam an damazimning akirizi, e eghaghanir katam e a baraghizir puvati. ³³ God gumazir kam amadaghan koghai, a bizitam damighan kogham.”

³⁴ Farisiba me akar kam baregha egha kamaghin an akam ikara, “Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimin tugha egha iza datirikin. Ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima a zui.

**Gumazir nighnizir gavgavim
itir puvatiziba, me
mati men damaziba okafi**

³⁵Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghin a migei, “Ni Gumazibar Otarim nighnizir gavgavim an ti, o puvati?”

³⁶Ezi a kamaghin an akam ikara, “Gumazir Ekiam, Gumazibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina.”

³⁷Ezi Iesus a migei, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim.”

³⁸Ezi gumazir kam migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam fe.

³⁹Ezi Iesus ghaze, “Ki gumazamizibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamagh sua, gumazir damaziba okavigha itiba me ganam, ezi gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kamin ize.”

⁴⁰Farisin maba me Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha an azara, “Ni kamaghin e mikimasa, e ti uaghan damaziba okafi, o?”

⁴¹Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ian damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Kamaghin amizima ian arazir kurabar osimtizim ikiavira iti.”

**Iesus, a sipsipbagh
eghuvir gumazir aghuim**

10 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazim sipsipbar divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha, egha tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha egha aven ghua, a mati okimakiar gumazim egha gumazir igharaz darazir biziba isim. ²Ezi gumazir tiar akamin aven zuim, a

sipsipbagh eghuvir gumazim. ³Tiar akamin garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a vaghvagha uabi uan sipsipbar ziabar diava egha men akua azenan zui. ⁴A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha a uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Kamaghin me an gin zui. ⁵Me gumazir igharazibar gin zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir puvati. Kamaghin ami, gumazir igharazim men dimti, sipsipba an aregham.” ⁶Iesus akar isin zuimin me mikeme, ezi me akar kamin mingarim, me a gifozir puvati.

⁷Kamaghin amizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Ki bar guizbangira ia migei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam. ⁸Gumazir nan faragha izeziba, me bar okimakiar gumaziba egha gumazibar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me barazir puvati. ⁹Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh iziva egh divazimin aven mangighti, God an akurvaghm. Eghti an aven mangighiva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam.

¹⁰“Okimakiar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamra itir ikirimirim ini-asa, ki ize, eghti ikirimirir aghuarim guizbangira ia gizivaghm.

¹¹“Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Egha sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghsi me bagh aremegham. ¹²Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim, a guizbangira sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egha a sipsipbar garima afiar atiar mam izima, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amiva egh men agintighti me tintinibar mangegham.

¹³ Gumazir kam uan ivezim iniasavira ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnizir puvati. Kamaghin, a sipsipba atech arimangigham.

¹⁴⁻¹⁵ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozi, ki Afeziam gifozi moghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghsi, me bagh aremegham. ¹⁶ Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kamin sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me bar sipsipin okuruar vamira ikiti, eghti sipsipbagh eghuvir gumazir vamira bar me geghuvam.

¹⁷ “Ki kamagh sua, ki ua dikavigh angamra ikiam, kamaghin ki aremeghasa ifonge. Kamaghin ami, Afeziam bar na gifonge. ¹⁸ Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.”

¹⁹ Judaba akar kam baregha egha ua uari tuiragha okoroar pumuning iti. ²⁰ Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an onгани. Manmagh sua ia an akam barasi?” ²¹ Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

²² Ezi dughiar kamin, isar ekiamin dughiam Jerusalem o. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, dipenir kam a God baghavira itir dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamin o. ²³ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui. ²⁴ Ezi Judaba iza anekuvagha egha kamaghin

an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara. ²⁶ Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati. ²⁷ Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi. ²⁸ Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham. ²⁹ Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegha, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi gumazitam an dafarimin me batueghan kogham. ³⁰ Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.”

³¹ Judaba akar kam baregha egha me ua a ginivasa dagiaba isi. ³² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuir aviribagh amima ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra nighnigha egha dagiaba na ginivasa?”

³³ Ezi Judaba kamaghin an akam ikara, “E ingangarir aghuitam ginighnigha egha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, ‘God ghaze, ‘Iarara godba.’ ”

³⁵ Fomira God akar kamin gun gumazibav keme, egha me migia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimin itir akam zurara ikivira ikiva, igharagha otoghan kogham. ³⁶ Ezi ko, Afeziam uabi

na misefe, egha na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmagh sua ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniasa?’

³⁷ “Ki uan Afeziamin ingangarim damuan koghti, eghti ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki. ³⁸ Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an ikian aghuaghiva, egh ia nighnizir gavgavim nan ingangarir ki amibar iki. Eghti ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven iti.”

³⁹ Egha me uam an suighasava amima, ezi a men tongin suiaghrigha ghu.

⁴⁰ Egha Iesus uamategha ghua Jordanin dipam abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumaziba ruezimin oto, egha a danganir kamin iti.

⁴¹ Ezi gumazamizir aviriba a bagha izi. Egha me ghaze, “Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Egha akar Jon gumazir kamin gun mikemeziba, da bar guizbangira.” ⁴² Ezi dughiar Iesus danganir kamin itim, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an iti.

Iesus Judian Distrigh ko Jerusalemín nguibamin ghuzima, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

(Sapta 11-12)

Lasarus aremegha gifa

11 Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamin gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta aning itir nguibam.[†] ² (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamin dagarimning ginge, egha uan

dapanir arizibar anedisi. Datirighin an dozim Lasarus arei.) ³ Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei.”

⁴ Ezi Iesus oregha, egha kamaghin migei, “Kar gumazim aremegh bar givaghamin arimariam puvati. Kar gumazamizibar amuti me Godin gavgavimin ganiva egh ziar ekiam a daningam. Ezi tuavir kamra, Godin Otarim uaghan ziar ekiam iniam.” ⁵ Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge. ⁶ Ezi a Lasarusin arimariam akam baregha, egha ua dughiar pumuningin nguibar a itir kamin ikiavira iti.

⁷ Egha a gin suren gumazibav gei, “E uamategh Judian Distrighin mangam.”

⁸ Ezi suren gumaziba a migia ghaze, “Tisa, boghimra Judian Distrighin itir gumaziba, me dagiaba fi ni mikinasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distrighin mangasa, a?”

⁹ Egha Iesus kamaghin men akam ikara, “Dughiar vamira aruem ti 12 plan auan gari, o? Gumazim aruemin aruava, nguazir kamin angazangarimin garava, kamaghin an asaghpura irir puvati. ¹⁰ Ezi gumazim dimagarimin aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghin an asaghpur irigham.”

¹¹ Iesus kamaghin migia, egha gin ua me migei, “En roroam Lasarus an akui. Ezi ki mangiva a damighti a dikavigham.”

¹² Ezi suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghin migei, “Ekiam, a dakuighiva, an arimariam givagham.”

¹³ Suren gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gifa. Me ghaze, Iesus Lasarusin migia ghaze, a puram akui.

¹⁴ Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin me migia ghaze, “Lasarus an are-

[†]11:1 (11:1) Maria ko Marta, aning Lasarusin amizimning.

megha gifa. ¹⁵Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia nighnizir gavgavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kamin ikezir puvatigha, egha ki bar akonge. Egh datirighin, e a bagh mangam.”

¹⁶Iesus mikemegha givazima, ezi Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangiva, egh a ko ovengam.”

Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim

¹⁷Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuaa Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4 plan dughiarbar mozimin ike. ¹⁸Betanin nguibam a Jerusalemin boroghin iti, tu-avimin ruarim a 3 plan kilomitan tu. ¹⁹Ezi Judian gumazamizir aviriba iza Marta ko Marian gara iti. Aningin dozimin ovevem bagha, me aningin akurvaghamin migirigiar tabav kimti aningin navimning deraghasa, me ize. ²⁰Ezi Marta orazima Iesus izi, ezi a Maria ataghizi a dipenimin itima a ghua tu-avimin Iesus bato.

²¹Egha Marta kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai! ²²Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam bagh Godin azaraghti a ni danigam.”

²³Ezi Iesus a migei, “Nin dozim ua dikavigham.”

²⁴Ezi Marta a migei, “Ki fo, a nguazim givaghamin dughiamin dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamim.”

²⁵Ezi Iesus a migei, “Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir gavgavim nan ikiva are-

meghiva, an angamra ikivira ikiam.

²⁶Ezi gumaziba bar angamra ikia egha nighnizir gavgavim nan iti, me aremeghan kogham. Puvati. Me angamra iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim akar kabar iti, o puvati?”

²⁷Ezi Marta kamaghin Iesus migei, “Are, Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo, ni Godin Otirim. Ni gumazir kam God nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus Lasarusin apangkuvigha egha azi

²⁸Marta kamaghin mikemegha, egha ghua uan avenamebam Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a migei, “Tisa a ize, egha ni bagha azai.”

²⁹Ezi Maria kamaghin oregha, egha zuamira dikavigha Iesus bagha ghu. ³⁰(Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.) ³¹Ezi Judaba Marian apangkuvigha egha a ko dipenim iti, egha an garima a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozimin zui.

³²Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kamin oto, egha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimning apirigha, egha kamaghin a migei, “Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai.”

³³Ezi Iesus Marian garima an azi. Egha a Judan Marian gin izezibar garima me uaghan azi. Egha a bar men apangkuvigha egha uaghan aziasava ami. ³⁴Egha a me migei, “Ia managh anefa?”

Ezi me a migei, “Ekiam, ni izi ganigh.”

³⁵Ezi Iesus azia teriba iri. ³⁶Ezi Judaba an ganigha egha kamaghin uariv gei, “Munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge.”

³⁷Egha marazi ghaze, “A gumazir damaziba okaviziba akirizima me ua gari. Egh a gumazir kamin akurazi an

aremeghan koghai. A ti manmagh sua an akuraghan aghua?"

Iesus Lasarus gamizima a ua dikafi

³⁸ Ezi Iesus ua bar osemi, egha a ghua mozimin oto. Mozir kam a dagiar mozim me mighsiamin an ingari. Ezi dagiar ekiar mam an tiar akam avara. ³⁹ Ezi Iesus ghaze, "Ia dagiam puegh munagh amadagh."

Ezi Marta, a gumazir aremezimin amizim, a kamaghin Iesus migei, "Ekiam, an kuam 4 plan dughiaabar mozimin ike. An mughuriar kuram otivam."

⁴⁰ Ezi Iesus a migei, "Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiamin ganam."

⁴¹ Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiamin gara egha kamaghin migei, "Afeziam, ni na barasi, kamaghin amizima ki ni minaba. ⁴² Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, egha kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami."

⁴³ Iesus mikemegha givagha, egha a pamtem dia ghaze, "Lasarus, ni azenan izi." ⁴⁴ Ezi Lasarus ua dikavigha egha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimin da nomke.

Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia inim adegh, egh an ateghti, a daru."

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke

(Matyu 26:1-5 ko Mak

14:1-2 ko Luk 22:1-2)

⁴⁵ Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamin ganigha egha kamaghin nighnizir gavgavim an iti. ⁴⁶ Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamin me migei.

⁴⁷ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha iza uari akuvagha egha kamaghin me migei, "E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami! ⁴⁸ E kamaghin aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, eghti gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romin gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarasi saram asighasigham."

⁴⁹ Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamin ofa gamir gumazir ekiabar dapanim. A kamaghin me migei, "Ia fofoziba bar puvati. ⁵⁰ Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvagham. Puvatightima, en adarazi bar ovegham."

⁵¹ Kaiafas uabi uan nighnizimin akar kam mikemezir puvati. A azenir kamin ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin iti. Egha an arazir Godin akam inigha izimin mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghshi aremegham.

⁵² Ezi Iesus Judabar akurvahsivira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham. ⁵³ Ezi dughiar kamin ghuava gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.

⁵⁴ Kamaghin amizi Iesus Judabar tongin uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam ategha egha a ghua gumaziba itir puvatizir danganim boroghira itir nguibar mamin iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. Ezi a uan suren gumaziba ko, me nguibar kamin iti.

⁵⁵ Ezi God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiam roghira ize. Kamaghin tintinimin nguibabar gumazamiziba Jerusalem ghua, Godin damazimin uari zuasa ghue. ⁵⁶ Egha me Iesus bagha ruivavira iti. Me Godin Dipenimin miriamin aven tuivighav ikia,

egha me uarir tongin kamaghin uarir azangsisi, “Ia manmaghin nighnisi? A ti izi isar ekiamin dughiamin ganam, o puvatigham?” ⁵⁷ Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gifa, gumazitam danganir Iesus itim gi-fogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darighasa.

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dagarimning ginge

(Matyu 26:6-13 ko Mak 14:3-9)

12 Ezi 6 plan dughiaaba ikiavira itima, ezi God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiam otivasa. Ezi dughiar kamin Iesus Betanin nguibamin ghu. Betani a Lasarusin nguibam, a gumazir Iesus mozim a gamizima a ua dikavizim. ² Ezi me nguibar kamin Iesusin ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimin apiaghav ikia apibar mav. ³ Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borem, a misevir mamin ikia bar izivagha, egha a bar dikirigha egha an ivezim bar pin ko. Egha an a inigha iza Iesusin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizimin anedisi. Ezi borer kamin mughuriar aghuim dipenim bar akoro. ⁴ Ezi an suren gumazir mam, a Judas Iskariot, a gumazir kam a gin Iesus isa apanibar agharim gati, a kamaghin migei, ⁵ “Manmagh sua e borer kam isa 300 silvan dagiaba bagh anemangan aghua, eghti e an dagiaba inighiva gumazir onganarazibar aningam?” ⁶ Judas onganarazir gumazibagh nighnizir puvati, egha a kamaghin migei. Puvati. An okimakiar gumazim. Egha Iesusin adarazir dagiabar mitarim an gara iti, egha dughiar maba a da okei. ⁷ Ezi Iesus akar kam baregha egha kamaghin migei, “Amizir kam atakigh! Eghti a bizir an amizir kamin nighnizim ikivira iki mangi dughiar ki aremeghti

me na mozim datigham. ⁸ Gumazir onganaraziba ia ko ikivira ikiam. Eghti ko, ki ia ko zurara ikivira ikian kogham.”

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

⁹ Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamin iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusin ganasavira izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozim a gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusin ganasa. ¹⁰ Kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi. ¹¹ Me fo, Judan aviriba Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi, egha me ofa gamir gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha me nighnizir gavgavim Iesusin iti. Bizir kam bagha me Lasarus misoghasava ami.

Iesus atrivimin min Jerusalemin aven zui

(Matyu 21:1-11 ko Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40)

¹² Ezi gumazamizir aviriba God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiamin ganasa iza Jerusalemin iti. Boghinaronra Iesus Lasarusin dipenimin ame. Ezi datirighin gumazamiziba kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalemin otivasa. ¹³ Ezi me uan agharibar okavir aghuabar suigha ghua tuavimin Iesus bativasa, egha me kamaghin dei, “Godin ziam fi!

Gumazir Ekiamin ziamin izir kam, God deravira a damu.

A Israelbar Atrivim!”

¹⁴ Egha Iesus donkin mam inigha egha a gaperagha zui. Godin Akinafarim bizir kamin gun migei,

¹⁵ “Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia atiatingan marki.

Ia gan. Ian Atrivim a izi.

A donkin igiam gaperagha izi.”

¹⁶ An suren gumaziba, me dughiar kam akar kamin mingarim gifozir puvati. Egha gin God ziar ekiam isa Iesus ganigha givazima, ezi me akar Godin Akinafarimin itim ginirigha egha me fo, a Iesusra migei. Egha me ua bizir gumaziba Iesus gamizim ginighnisi.

¹⁷ Lasarus aremegha egha mozimin itir dughiam, gumazamizir avirim Iesus ko ikia egha Iesusin garima, a Lasarus mozimin an diagha a gamizima a ua dikafi. Ezi datirighin gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir kamin gun migiavira iti. ¹⁸ Ezi gumazamiziba orazima a mirakelin kam gami, ezi kamaghin me ghua tuavimin a bato. ¹⁹ Ezi Farisiba ganigha, egha me uarir tongin kamaghin uariv gei, “Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighin otoghan kogham. Gumazamiziba bar ghua an gin zui.”

Grighin marazi Iesusin ganasa

²⁰ Ezi dughiar kamin, gumazamiziba isar ekiamin Godin ziam fasa Jerusalemin ghuavanabo, ezi men tongin, Grighin marazi uaghan iti. ²¹ Egha Grighin gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan nguibamin gumazim, a Galilin Distirighin iti.) Egha me kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa ifonge.” ²² Ezi Filip ghua Andru mikeme. Egha Andru, Filip ko aning ghua Iesus migei.

²³ Ezi Iesus kamaghin aning in akam ikara, “Dughiar Gumaziba Otaram ziar ekiam iniamim, an otogha gifa. ²⁴ Ki guizbangira ia migei, witin ovizitam nguazim girigh egh aremeghan koghiva, a uabira ikiam. Egh an aremegh, a uam aghungiva egh witin ovizir aviriba misi-vam. ²⁵ Gumazir uabira uan mikarzim gifongezim, an aremegham. Ezi gumazir

nguazir kamin ikia uabi uan mikarzim aghuazim, an angamra itir ikirimirimin suiragh mangi zurara ikivira ikiam. ²⁶ Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongezim, a nan gin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumazim uaghan na ko ikiam. Ezi gumazir nan ingangarim gamim, Afeziam ziar ekiam a daningam.”

Iesus uan ovevem migei

²⁷ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Datirighin nan navim bar osemegha nighnizir aviriba iti. Egha ki manmagh mikimam? Ki ti kamagh mikimam, ‘Afeziam, ni bizir na bativamim batokegh?’ Puvati. Ki kamaghin mikiman kogham. Osimtizir dughiar kamin otivim, a na bativam. Bizir kam bagha ki ize. ²⁸ Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefegh!”

Iesus mikemegha givazima, ezi tiarir mam Godin Nguibamin zaghira ghaze, “Ki uan ziam gamizima an ekevegga gifa, eghti ki ua kamaghin damuam.” ²⁹ Ezi gumazamizir roghira tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me kamaghin migei, “Ararim dagara!” Ezi marazi ghaze, “Enselin mam a migei!”

³⁰ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Akar ia datirighin oraghazir kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa ize. ³¹ Datirighin God nguazir kamin gumazamizibar araziba tuisigham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham. ³² Datirighin ki nguazimin iti, ezi gin me na fegh ter ighuvimin na aguragham, eghti dughiar kamin ki gumazamiziba bar me damuti me na bagh izam.”[‡] ³³ (Iesus migirigiar kam gamua egha arazir an ovengamimin gun migei.)

[‡]12:32 (12:32) Iesus ghaze, “Gumaziba na fegh ter ighuvimin na aguragham.” Tu-avir kamra, God a feghti an an Nguibamin mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11in gan.

³⁴Ezi gumamaziziba kamaghin an akam ikara, “E kamaghin Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Ini-asa Misevezir Gumazim otogh, egh a iki mamaghira ikiam. Egha manmagh sua ni ghaze, ‘Me Gumazibar Otarim fegh ter ighuvimin aneguragham?’ Gumazibar Otarir kam, a bar tinara?”

³⁵Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar ovezimin angazangarim ian tongin ikiam. Datirighin angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazangarimin aven daru. Puvatighti, mitatem ia avaragham. E fo, gumazim mitatemin arui, a fozir puvati, a managh zui. ³⁶Angazangarim datirighin ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim angazangarimin iki. Kamaghin ia angazangarimin gumamazizibar min otivigham.”

Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim Iesusin itir puvati

Iesus gumamaziziba ko mikemegha givagha, egha me ategha ghua men modo. ³⁷Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. ³⁸God kamagh sua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam guizbangira otogham. Aisaia kamaghin mikeme,

“Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?

Egha tina Ekiamin garima, a uan gavgavim an aka?”

³⁹Kamaghin amizi me nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua. Ezi bizir kamin mingarim, Aisaia uaghan akar igharazim an osiri. A kamaghin migei, ⁴⁰“God kamagh sua, me bizitamin ganan koghiva, egh me naviba akamin mingarim gifoghan kogham.

Egh me navibagh iragh egh ua na bagh iziti, ki me damighti me ua deraghan kogham.

Kamaghin God men damazibagh amizi da okafi,

ezi me gari puvati.

Egha men nighnizibagh amizi me ongani.”

⁴¹Aisaia Iesusin angazangarim ko gavgavimin ganigha, kamaghin an an gurara migei. ⁴²Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesusin iti. Egha me Farisibar atiatigha, egha uan nighnizir gavgavimin gun migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. ⁴³Gumaziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati.

Akar Iesus mikemezim, a gumamazizibar araziba tuisigham

⁴⁴Ezi Iesus kamaghin diagha ghaze, “Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti. ⁴⁵Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazi ki izezimin gari. ⁴⁶Ki kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim nan itiba, me bar mitatemin ikian kogham. Bizir kam bagha ki angazangarimin min nguazir kamin ize.

⁴⁷“Gumazitam nan akam baregha egha nan gin zuir puvati, ki jasin min a tuisighan kogham. Ki nguazimin gumamazizibar jasin ikiasa izezir puvati. Ki men akurvaghasa ize. ⁴⁸Ezi gumazim akirim na gasara egha nan akam in-izir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim givaghamin dughiamin an an araziba tuisigham. ⁴⁹Ki uabi uan nighnizimin migeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun migei. ⁵⁰Ezi ki fo, Afeziamin akam a gumamazizibagh amima, eghti gin me zurara itir ikirimirir aghuarim

iniam. Kamaghin ami, akar ki mike-mezir kaba bar, ki Afeziam na mikemezi moghin ki dagh ami.”

Iesus kamaghin suren gumazibav migia ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

(Sapta 13-17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

13 Dughiar kam, God Israel-bagh Itazir Dughiam a gurumizaraghan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumazamizir nguazir kamin itiba a fomira bar me gifonge, egha me gifueghavira ikia ghua an areme. ²Ezi guaratizir kamin me apa iti. Satan faragha nighnizir Iesus isi apanibar agharim darighamim isa Judasin navim gatigha gifa. Judas, a Saimon Iskariotin otarim. ³Iesus kamaghin fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a ganingi. A uaghan kamaghin fo, God anemadazi a ize, egh a ua God bagh mangam. ⁴Kamaghin amizima Iesus dagher dakozim ategha dikafi, egha uan korotiar ruarim suegha, egha taulin mam inigha uan ivariam ike. ⁵Egha dipam itarir mam ginge, egha maghira uan suren gumazibar dagariba ruegha, egha taulin a uan ivariam amighirizimin da adisi. ⁶Egha a Saimon Pita bagha ize. Ezi Pita an azara, “Ekiam, nirara nan dagariba ruam?”

⁷Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Bizir ki amim, ni datirighin a gifozir puvati. Egh ni gin a gifogham.”

⁸Ezi Pita a migei, “Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!”

Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Ki nin dagariba rueghan koghtima, eghti ni na ko ikian kogham.”

⁹Ezi Saimon Pita a migei, “Ekiam, ni kamaghin nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruam!”

¹⁰Ezi Iesus a migei, “Gumazir ruegha givazim, a zue, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh egh bar zuegham. Ezi ia bar moghira zuegha givagha iti. Ezi ian gumazir vamira, a zuezir pu.”

¹¹(Iesus gumazir a isi apanibar agharim darighamim, an a gifogha gifa. Kamaghin a ghaze, “Ia bar moghira zuezi, ezi ian vavira zuezir puvati.”)

¹²Iesus men dagariba ruegha givagha, egha uan korotiar ruarim uam anerugha egha ua ghua uan dapiamin danganim gapera. Egha kamaghin men azai, “Ia, ki ia bagha amizir bizir kamin mingarim gifo, o? ¹³Ia ‘Tisa’ na garigha egha ‘Ekiam’ na garisi. Guizbangira, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghin migei. ¹⁴Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uarira uarir dagariba ruegh. ¹⁵Ki arazim ian akazi, ezi ia uaghan arazir ki datirighin ia gamizir kamra damu. ¹⁶Ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kinitam uan Ekiam gafirazir puvati. Ezi akam inigha izir gumazitam, a gumazir anemadazir a ghuzim gafirazir puvati. ¹⁷Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamin mingarim gifogha gifa, kamaghin ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar akuegham.

¹⁸“Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir ki ua bagha misevezibagh fo. Egha ki kamaghin fo, akar Godin Akinafarimin itim, a guizbangiram otivam. Akar kam kamakin ‘Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimin oto.’ ¹⁹Bizir kam tighar otivam, ezi ki datirighin ia mikemegha gifa. Eghti kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia kamaghin nighnizir gav-

gavim iki fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.[¶] ²⁰ Ki guizbangira ia migei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigh, egha deravira a gami, gumazir kam na inigha egha deravira na gami. Egha gumazir na inimiz, a Godin na amadazi ki izezim a ini.”

**Judas Iesus isi apanibar
agharim darigham.**

*(Matyu 26:20-25 ko Mak
14:17-20 ko Luk 22:21-23)*

²¹ Iesus mikemegha gifa, ezi an navim bar a baseme. Egha bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

²² A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagha uari uarir gari. Me fozir puvati, Iesus tina migei. ²³ Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti. ²⁴ Ezi Saimon Pita benim akuigha egha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”

²⁵ Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghram atigha, egha kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki dagher otevir kam inigh egh diparsizim darugh, egh gumazitam daningam. A gumazir kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevim isa diparsizim garu, egha Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim. ²⁷ Ezi Judas dagher kam inigha givazima, ezi dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!” ²⁸ Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judasin mikemezir kam baregha, egha me akamin mingarim gifoizir puvati.

²⁹ Judas dagiabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam.

³⁰ Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, egha zuamira azenan ghu. Ezi aminim pirizi mitatem otogha gifa.

**Iesus arazir igiam suren
gumazibagh anidi**

³¹ Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus migei, “Datirighin Gumazibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. Ezi God uan Otarim isa gumazamizibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti. ³² Eghti God uabi uan Otarim isi gumazamizibar akaghti me fogham, Gumazibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a damigham. ³³ Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav mikemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham. ³⁴ Ezi datirighin ki arazir igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh. ³⁵ Ia uari uarigh ifongeghti, gumaziba bar arazir kamin ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba.”

**Iesus ghaze, Pita akirim
ragh a gasaragham**

*(Matyu 26:31-35 ko Mak
14:27-31 ko Luk 22:31-34)*

³⁶ Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, ni managh mangam?”

Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Nguibar ki mangamim, ni datirighin nan gin an mangighan kogham. Egh ni gin nan gin izam.”

³⁷ Ezi Pita an azara, “Ekiam, manmagh amizima ki datirighin nin gin

[¶]13:19 (13:19) Ni akar Jon 8:24in itimin gan.

mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge.”

³⁸Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim tighar akegham, eghti ni dughiar pumuningin ko mizekimin kamaghin mikimam, ni na gifozir puvati.”

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

14 Ezi Iesus ua kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia nighnizir aviribar amuva osiman marki. Ia nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki. ²Nan Afeziamin dipenimin danganir aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh danganibar kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi, ezi ki ia mikemeghan koghai. ³Ki mangiva ia bagh danganim akirighiva, egh ua izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam. ⁴Ezi ia nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa.”

⁵Ezi Tomas a migei, “Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin tuavir ni zuim gifogham?”

⁶Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazimin Afeziam bagh mangigham kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim. ⁷Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin tugha ghua, ia nan Afeziam gifofogha, egha an gari.”

⁸Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganika, eghti e ua nin azangan kogham.”

⁹Ezi Iesus a migei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh?’ ¹⁰Filip, ni ti

nighnizir gavgavim iki fogh suam, ki Afeziamin aven itima Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnizimin dav geir puvati. Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami.

¹¹Ia nighnizir gavgavim akar kamin iki, ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighti, ia nan ingangarir ki amibagh nighnigh, eghti ingangarir kaba ian nighnizir gavgavir amuti da gavgavigham. ¹²Ki bar guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi, ingangarir ekiar gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afiragham. ¹³Ki kamagh sua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin ia nan ziamin biziba bagha azaraghti, ki dar amuam. ¹⁴Ia nan ziamin bizitam bagh nan azangsighti, ki a damuam.”

Iesus ghaze, a Godin Duam amadaghti a izam

¹⁵Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira nan akaba baragh dar gin mangam. ¹⁶Eghti ki Afeziamin azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir mam ia bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mamaghira ikiam. ¹⁷Ezi Akurvazir kam a Godin Duam, a guizin akam migeir Duam. Ezi nguazir kamin gumazamiziba me an ganighan koghiva, egh a gifoghan kogham, kamaghin me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo.

¹⁸“Ki ia ateghti ia uarira ikian kogham, mati borim amebam ko afeziam puvatizi moghin. Puvati. Ki ua ia bagh izam. ¹⁹Dughiar oveziminnuguazimin gumazamiziba ua nan ganan kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamra iti, eghti kamaghin ia uaghan

angamra ikiam. ²⁰Ezi dughiar kamin ia kamaghin fogham, ki uan Afeziamin aven iti, ezi ia nan aven iti, mati ki ian aven iti moghin. ²¹Ezi tina nan akam baragha egħa an gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egħa gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Egħti ki uaghan a gifuegham, egħ ki uabi isiva an akagham.”

²²Iesus kamaghin mikeme, ezi Judasin igħarazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, manmagħ su ni uabi isiva en akagħasa, egħa ni uabi isiva nguazimin gumazamizibar akagħan aghua?”

²³Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Gumazitam na gifueghiva, egħ deraghvira nan akamin gin mangam. Egħti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Egħti ga iziva a ko iki mamagħira ikiam. ²⁴Gumazim na gifongezir puvati, a deravira nan akamin gin zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, ka nan akam puvati. Kar Afeziamin akam, a na amadazi ezi ki ize.

²⁵“Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir kabar gun ia mikeme. ²⁶Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadagħti a izam. A biziba bar ian sure damuam. Egħti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagħ nighnigham.

²⁷“Ki ia atagħragħasa, egħa ki navir amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimin gumaziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egħ osiman marki, egħ atiatingan marki. ²⁸Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategħa egħa ki zui, egħ ki ua ia bagħ izam.’ Egħ ia bar na gifuegħti, egħti akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekevegha egħa nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagħa zui. ²⁹Ki

kamagħ sua, bizir kam gin otogħti, egħti ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an gun ia migei.

³⁰“Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egħa a datirighin izi. Kamaghin mikizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogħam. ³¹Ki kamagħ sua, nguazimin gumazamiziba kamaghin fogħ, ki bar Afeziam gifonge, egħa ki bizir Afeziam na mikemezibara dagħ ami. Ia dikavigh, danganir kam ategħ, e mangam.”

Iesus a guizbangira wainin ikarzimin min iti

15 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarzimin min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim. ²Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam vagħavagħa dar għora da makuri. Egħa agharir oviziba itiba, Afeziam vagħavagħa a dar għora da otefi. A ghaze, da zuegh ikiva, egħ gin da biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin a dar għori. ³Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue. ⁴Ia nan porogh, egħti ki ian porogħam. Ezi wainin ikarzimin agharim, a ikarzimin porogħan kogħiva, egħ a ban kogħam. Kamagħira, ia nan porogħan kogħ, ia uaghan ban kogħam.

⁵“Ki uabi ki wainin ikarzim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozi, ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategħ, ia bizir tam damighan kogħam. ⁶Egħti gumazitam nan porogħan kogħ, egħ a mati wainin ikarzimin agharim me a maku-nizi a misingi. Egħa me agharir kaba akuva da isava avim mikira egħa dagħ aboi.

⁷“Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, egħti ia uan ifongiamin bizitam bagħ azangam, egħti biziba ia mikemezi moghin otivam. ⁸Egħ ia biva

ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Eghti tuavir kamin nan Afeziam ziar ekiam iniam.

⁹“Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam. ¹⁰Ki uan Afeziamin araziba ko akabar gin zui, egha an porozi a na gifongezi moghin, ia uaghan nan araziba ko akabar gin mangiva egh nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹¹“Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izivagham. Kamaghin amizi ki migirigiar kam ia migei. ¹²Ki ia mike-mezir arazimra kara: ki bar ia gifongezi moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh. ¹³Gumazitam uan namakam a gifuegh egh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira. ¹⁴Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakabar iti. ¹⁵E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, a dagh fozir puvati. Kamaghin amizi ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha egha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakaba’ ia garisi.

¹⁶“Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Ezi ki ingangarim ia ganidi, eghti ia mangiva egh biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningsi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. ¹⁷Kar nan arazim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.”

Nguazimin gumaziba suren gumazibar apanim damuam

¹⁸Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin gumaziba ian apanim damuti, eghti ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan

apanimin ike. ¹⁹Ezi ia nguazir kamin gumazibar min ikezi, nguazimin gumaziba uan adarazigh ifongezi moghin, me ia gifueghai. Ezi ia nguazir kamin gumaziba puvati. Ki ia misevegha gifa, ezi ia nguazir kamin araziba ategham. Kamaghin amizima nguazimin gumazamiziba ian aghuagha ian apanim gami. ²⁰Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumazim uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gami, eghti me uaghan pazi ia damuam. Egh me na akam baragham, egh me uaghan ian akam baragham. ²¹Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam. ²²Ezi ki ti izeghan kogha egha akam me ganizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati. ²³Ezi gumazitam nan aghuagha nan apanim gami, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami. ²⁴Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazi tam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami. ²⁵Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, ‘Gumaziba pura nan apanim gami.’ Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami.

²⁶“Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a izam. An Afeziam ko iti, ezi ki ia bagh anemangam. A guizbangira migeir Duam, egha an Afeziam ko ikegh izam. Egh a iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam. ²⁷Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin.

Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

16 “Ezi ki kamagh sua, ia uan nighnizir gavgavim ataghraghan marki, kamaghin ki bizir kam ia mikeme. ²Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam otogham, gumaziba ia misueghti ia aremegham, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami. ³Egha me Afeziam gifozir puvati, egha na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam. ⁴Ki kamagh sua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin, ki datirighin bizir otivamin kaba, dar gun ia mikemegha gifa.”

Iesus Godin Duamin ingangarim migei.

Egha Iesus kamaghin migei, “Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati. ⁵Egha datirighin Afeziar na amadazi ezi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, ‘Ni managh zui?’ ⁶Ki akar kam ia mikeme, ezi datirighin ian naviba bar osemi. ⁷Ezi ki guizbangira ia migei, ki ia ategha zui, kar ian akurvaghamim. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan kogham. Egh ki mangighiva, ki ia bagh anemadagham. ⁸Eghti a iziva nguazir kamin gumazibar amuti me arazir kuramin mingarim ko arazir aghuimin mingarim ko Godin kotiamin mingarim, me dagh fogham ⁹Arazir kuramin mingarim, a kamakin, me nighnizir gavgavim na itir puvati. ¹⁰Arazir aghuimin mingarim, a

kamakin, ki Afeziam bagh mangighi, ia ua nan ganighan kogham. ¹¹Godin kotiamin mingarim, a kamakin, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamin aven a tuisigha gifa egha ghaze, a ivezir kuram inigh aremegham.

¹²“Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, eghti ia bar da bareghan kogham. ¹³Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimin akatam mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir gin otivamibar gun ia mikimam. ¹⁴A nan akam inighiva egh an gun ia mikimam. Egh arazir kamin a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagham. ¹⁵Afeziamin biziba da bar nan biziba. Kamaghin amizi ki kamaghin ia mikeme, an Duam nan akam inighiva egh an gun ia mikimam.”

Bar akongezir arazim, a navir osimtizimin danganim inigham

¹⁶Egha Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar bar ovezinim ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimin gin ia ua nan apigham.” ¹⁷Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv gei, “Kar akar manamin mingarim an a gami? A ghaze, ‘Dughiar bar ovezinim ia nan ganighan kogham. Egh ua dughiar otevimin gin ia ua nan apigham.’ Egha uaghan ghaze, ‘Bizir kamin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagha zui.’” ¹⁸Egha me migia ghuavira iti, “Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kamin mingarim gifozir puvati.”

§16:10 (16:10) Nguazir kamin gumaziba Iesus isa kot gatigha ghaze, an arazir kuram gami, egh an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha ghuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazibar akagha ghaze, Iesus arazir aghuimram ami.

¹⁹ Ezi Iesus fo, me an azangsighasa, ezi a me migei, “Ia ti tintinibar akar ki mike-mezir kamin mingarim bagha azangsisi? Ki kamaghin migei, ‘Dughiar ovezim in ia nan ganighan kogham. Egh gin dughiar otevimin ia uan nan apigham.’ Ia ti bizir kam bagha azai, o?” ²⁰ Ki bar guizbangira ia migei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazimin gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba ose-megham. Eghti ian navir osimtizir kam iraghrightima navir agorogem otogham. ²¹ Amizim borim batasava amuava, a fo, an mizazim iniamin dughiam otogha gifa. Kamaghin an oseme. Egha an otegha givagha, a ua mizazir kam ginighnizir puvati. An borim nguazimin otogha gifa, kamaghin amizi a bar akonge. ²² Ezi kamaghira, ia datirighin naviba oseme. Eghti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam adegan kogham. ²³ Eghti dughiar kamin ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki guizbangira ia migei, ia bizitam bagh nan ziamin Afeziamin azaraghtima eghti a ia daningam. ²⁴ Ia faragha bizitam nan ziamin azarazir puvati. Ia azangsighiva, egh ia iniam, eghti agorogem bar ian navibagh izivagham.”

Iesus nguazir kamin gavgavim dikabirazi a iraghu

²⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki akar isin zuimin akar kabar ia gami. Ki gin ua akar isin zuitam ia mike-meghan kogham. Puvati. Ki deravira ia mikimiva, egh Afeziamin ia mikimam. ²⁶ Egh dughiar kamin ia nan ziamin azangsigham. Ezi ki kamaghin migeir puvati, ki ia bagh Afeziamin ko mikimam. Puvati. ²⁷ Afeziam a uabi ia gifonge. Ia a gifongegha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha ize. Kamaghin a ia gifonge. ²⁸ Guizbangira, ki fomira Afeziam ko

ikegha, egha ki an ategha nguazimin ize. Egh datirighin ki ua nguazim ategh, egh ki ua Afeziam bagh mangam.”

²⁹ Ezi an suren gumaziba kamaghin migei, “Are, ni datirighin deravira migei, ni datirighin akar isin zuibav geir puvati. ³⁰ Ezi e datirighin fo, ni biziba bar dagh fo. Gumazitam bizir mam nin azangsighasava amima, ni an nighnizibagh fogha gifa. Ni an azangsizim bagha mizuai puvati, ni fogha gifa. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim ikia ghaze, ni God ko ikegha egha ni ize.”

³¹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia datirighin nighnizir gavgavim iti, o?” ³² Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian agintighti ia tintinibar uan nguibabar mangam. Egh ia na ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghin ki bar uabira ikeghan kogham. ³³ Ia nan poroghiv ikiva egh ia navir amirizim ikiasa ki ifonge. Kamagh sua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kamin ikiti, osimtiziba ia bativam. Egh ian naviba gavgavigh iki! Ki nguazir kamin gavgavim dikabiragha egha anegifa!”

Iesus suren gumaziba bagha God ko migei

17 Ezi Iesus suren gumazibav ke-megha givagha, egha kogha overiamin gara, egha kamaghin migei, “Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otarim ziar ekiam ni daningsi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otarim daningigh. ² Kamaghin ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumazir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumazamiziba bar men dpanimin ikiasa anemisefe. ³ Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God.

Egha me Krai Iesus gifo, ni anemadazi a ize.

⁴“Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kamin gumazamizibar akagha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa.

⁵Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimin, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.

⁶“Ki nin ziar ekiam isa nguazir kamin gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumazamiziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui. ⁷Egha me datirighin fo, bizir ni na ganingiziba, da bar nirara ize. ⁸Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegha, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ni na amadazi ezi ki ize.

⁹“Ki me bagha ni ko migei. Ki bar nguazimin gumazamiziba bagha ni ko migeir pu. Ki fo, gumazamizir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi. Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko migei. ¹⁰Ezi nan gumazamiziba, me nin adarasi. Ezi nin gumazamiziba, me nan adarasi. Ezi gumazamiziba nan gumazamizir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo.

¹¹“Ki datirighin ni bagh izam, egh ki ua nguazimin ikian kogham. Ezi me nguazimin ikiavira iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nin min itir puvati! Ki kamagh sua, me uari inigh navir vamira iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti moghin. Bizir kam bagha, ni uan ziamin gavgavimin deravira men gan. Kar ziar ni na ganingizim. ¹²Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin ziamin gavgavimin men gari. Kar ziar ni na ganingizim. Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengamim, a uabiram ovengam. Ki kamagh sua, nin Akinafarimin itir akam

guizbangira otivam, kamaghin gumazir kam ovengam.

¹³“Ki datirighin ni bagha izi. Ki kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazimin itim, ki akar kabav mikeme.

¹⁴“Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumazamiziba me nguazir kamin gumazamiziba puvati. Kamaghin amizima, nguazir kamin gumazamiziba men aghuagha men apanim gami. ¹⁵Ki, ni nguazir kamin me inigh azenan mangasa nin azangsizir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir Kuram pazi me damuan kogham. ¹⁶Ki uabi ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir kamin gumazamiziba puvati. ¹⁷Ezi nin akam a bar guizbangira. Ezi ki, ni uan akam damuti a men navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam ¹⁸Ni fomira na amadazi ezi ki izegha nguazir kamin gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me nguazir kamin gumazamizibar tongin ikiam. ¹⁹Ki kamaghin ifonge, me bar guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.

²⁰“Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam baragh egh nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagha God ko migei. ²¹Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Kamaghin ki ghaze, me bar navir vamira iki. ²²Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti moghin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir

kam bagha, ni ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra isa me ganingi. ²³ Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Egh fogh suam, ni na gifongezi moghira ni nan adarazigh ifonge. Kamaghin ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamin me guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge.

²⁴ “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimin ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimin ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavim na ganingi.

²⁵ “Ni Arazir Aghuibara Amir Afeziam, nguazimin gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ezi ki ize. ²⁶ Ki kamaghin ifonge, me igharazigh ifongezir arazim inigham, ni na gifongezi moghin. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghin ki ni isa men aka, egh ki kamaghin damu mamaghira ikiam.”

Iesus mizazim inigha aremegha egha ua dikafi

(Sapta 18-20)

Judas Iesus isa apanibar agharim gati

*(Matyu 26:47-56 ko Mak
14:43-50 ko Luk 22:47-53)*

18 Ezi Iesus kamaghin God ko mike-megha givagha, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronin zarim girigha vongin ghu. Ezi dipar kamin vongin azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamin aven ghue. ² Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamin me batifi. Kamaghin Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darighamim, a uaghan azenir kam gifo. ³ Egha Judas, a Romin midorozir gumaziba ko,

ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir plisin maba, a me inigha danganir kamin ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko midorozir biziba sara suigha zui. ⁴ Ezi Iesus bizir a bati-vamiba a bar dagh fo. Egha a sivagha men boroghira ghua egha kamaghin me azai, “Ia tina buri?” ⁵ Ezi me kamaghin an akam ikara, “E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi.” Ezi Iesus me migei, “Kar kirara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti. ⁶ Me Iesus barazi a migei, “Kar kirara,” egha me ua sivagha ghua nguazim gire. ⁷ Ezi Iesus ua men azara, “Ia tina buri?” Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.” ⁸ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ateghti me mangi.” ⁹ A kamagh sua an akar fomira mikemezim, an daghem otogham, “Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghin an arazir kam gami.

¹⁰ Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mikirigha egha ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin ingangarir gumazim misueghe, egha an kuarir guvimin itim atu, ezi a iri. Ingangarir gumazir kamin ziam, Malkus. ¹¹ Ezi Iesus Pita migei, “Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtizir kam inian kogham, o?”

Me Iesus inigha Anas bagha zui

¹² Ezi Romin midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan plisin gumaziba, me Iesusin suighava egha benimin a ike. ¹³ Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kamin ofa gamir gumazir ekiabar dapanim. ¹⁴ Egha Kaiafas, Judaba kamaghin me mike-mezir gumazim, “Kamaghin a dera, gu-

mazir vamira gumamazizibar danganim inigh egh aremegham.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

*(Matyu 26:69-70 ko Mak
14:66-68 ko Luk 22:55-57)*

¹⁵Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusin gin zui. Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a suren gumazir kam gifo, ezi kamaghin a Iesusin gin ghua ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. ¹⁶Ezi Pita azenan ikia tiar akamin boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamin garim mikemegha, egha Pita inigha aven zui. ¹⁷Ezi amizir tiar akamin garim a kamaghin Pitan azara, “Ni ti uaghan gumazir kamin suren gumazim?” Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim pu.” ¹⁸Ezi danganim bar orange. Kamaghin amizi ingangarir gumaziba ko plisin gumaziba me avir mam ati. Egha me avimin fiava an min tuivighav iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimin fia iti.

Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Iesusin kotim gami

*(Matyu 26:59-66 ko Mak
14:55-64 ko Luk 22:66-71)*

¹⁹Ezi dughiar kamin ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a Iesusin suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusin azangsisi. ²⁰Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki gumamaziziba azenara me mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko Godin Dipenimin aven gumamazizibar sure gami. Kar danganir Judaba bar uari akuviba. Ki modogha akatam mike-mezir pu. ²¹Ezi manmagh amizi ni nan azangsisi? Ni gumazir akar kam

baraghizibar azangsigh. Me ki mike-mezir akam gifo.” ²²Iesus kamaghin migeima ezi plisin gumazir mam tughav ikia, egha an an guam a misuegha kamaghin migei, “Ni kamaghin ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin akam ikara, kar ti arazir aghuim, o?” ²³Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki akar kuratam mikemeghti, eghti ni deravira akar ki mikemezim an gun mikim. Eghti ki migirigiar aghuim damighiti, ezi ni tizim bagha na apese?” ²⁴Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me Iesus ikezir benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati

*(Matyu 26:71-75 ko Mak
14:69-72 ko Luk 22:58-62)*

²⁵Saimon Pita tughav ikia egha avimin fii. Ezi me kamaghin an azara, “Ni ti uaghan an suren gumazir mam?” Ezi a migei, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” ²⁶Ezi ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimin adarazir mav. A ghaze, “Ki ti nin gani, ni Iesus ko azenimin aven ikes?” ²⁷Ezi Pita ua migei, “Puvati.” Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui

*(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko
Mak 15:1-5 ko Luk 23:1-5)*

²⁸Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasin dipenim ategha an akua gavmanin dapanir ekiamin dipenimin zui. Ka bar mizaraghara. Egha me ghaze, “E Godin damazimin mizeghiva, egh e God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiamin asizim rameghan kogham.” Kamaghin amizi, me uari gavman dapanir ekiamin

dipenimin aven ghuzir puvati.** 29 Me azenan iti, ezi Pailat me bagha izi, egha kamaghin men azara, “Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?”

30 Ezi me kamaghin an akam ikara, “An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagha a inigha izeghan koghai.”

31 Ezi Pailat kamaghin me migei, “Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh isin a tuisigh.” Ezi Judaba kamaghin akam ikara, “E gumazir tam puram a misueghti an aremeghan kogham.”†† 32 (Iesus fomira uan ovengamin arazim migei. A kamagh sua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.)

33 Ezi Pailat uamategha gavmanin dipenimin aven ghua, egha Iesusin di-azima a izi. Ezi a kamaghin an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?”

34 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ni uabi nighnigha egha ni akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?”

35 Ezi Pailat kamaghin an akam ikara, “Manmaghin ami? Ni ghaze, ki Judan mav, o? Ni uan adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?”

36 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki nguazir kamin atrivim puvati. Ki nguazir kamin atrivimin ikiai, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagha misoghai, egha tav na isa Judabar agharim

gatighan koghai. Ezi ki nguazir kamin atrivibar min ingarir puvati.”

37 Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?”

Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Atrivimin migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ezi ki nguazir kamin ingangarir vamira damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Egha gumazir guizin akamin gin mangamiba, me nan akam barasi.”

38 Ezi Pailat an azara, “Guizin akam, a bar bizir tizimra?”

Pailat ter ighuvimin Iesus gafughasa migei

(Matyu 27:15-31 ko Mak
15:6-20 ko Luk 23:13-25)

Pailat mikemegha givagha egha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghin me migei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati. 39 Egha ia, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Ezi azeniba bar, God Israelbagh Itazir Dughiamin, ki ian arazimin gin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim gati. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?” 40 Ezi me kamaghin dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra a firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)‡‡

19 Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi. 2 Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha egha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha me

**18:28 (18:28) Gavmanin faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romin gumaziba. Egha Judabar Arazibar gin zuir puvati. Me Godin damazimin zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghin amizi, Judaba kamaghin nighnigha ghaze, me Romin gumaziba ko poroghiva Godin damazimin ti mizegham.

††18:31 (18:31) Romin gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akiram. Egha me Judabar kotiarbar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra.

‡‡18:40 (18:40) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Romin gavman ko misozir mav.

korotiar aghevir mam a garu. ³Egha me an boroghira izegha a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” Egha me kamaghin miagiava an guam apezavira iti.

⁴Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki a inigh ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

⁵Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimin ingarizim, an an dapanimin ikiavira iti. Ezi korotiar aghevir kam, a uaghan an ikiavira iti. Ezi Pailat me migei, “Ia gan, gumazir kam a kara.”

⁶Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko plisin gumaziba an ganigha kamaghin dei, “Ter ighuvimin a gafugh! Ter ighuvimin a gafugh!”

Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia uari a inighiva egh ter ighuvimin a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

⁷Ezi Judaba kamaghin an akam ikara, “A uabi ghaze ‘Ki Godin Otarim.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghin migei, gumazir kamagh migeim, an aremegham.”

⁸Ezi Pailat akar kam baregha egha bar atiatingi. ⁹Egha a ua ghua gavmanin dipenimin aven ghugha, egha kamaghin Iesusin azai, “Ni nguibar manamin ikegha ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.

¹⁰Ezi Pailat a migei, “Manmaghin amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Ki ni firighamin gavgavim iti, egha uaghan ni isiv temer ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gifozir puvati?”

¹¹Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatighai, ni na dikabinamin gavgaviba puvatigham. Ezi gumazir na isa nin agharim gatzim, an arazir kuramin

osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira.”

¹²Pailat akar kam baregha egha Iesus ateghti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei, “Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sisarin namakam puvati. Guizbangira, gumazim uabira uabi migia ghaze, an atrivim, egha a Sisarin apanim.” ¹³Pailat akar kam baregha, egha Iesusin akua azenan ghu. Egha a jasin dabirabim gaperaghav iti, danganir kam me “Dagiar Azuarim” a garisi. (Hibrun akam me ghaze, “Gabata”).

¹⁴Ezi dughiar kam a dughiar me God Israelbagh Itazir Dughiamin isam bagha daghebar amuva bizibar kiram. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav gei, “Ia ganigh! Ian Atrivim kara.”

¹⁵Egha me kamaghin dei, “A batokegh! A batueghti a mangi! Ter ighuvimin a gafugh!”

Ezi Pailat men azara, “Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimin a gafugham?”

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin akam ikara, “E atrivir igharaziba puvati. Sisar bar uabira!” ¹⁶Kamaghin amizi Pailat Iesus inigha, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu

*(Matyu 27:32-44 ko Mak
15:21-32 ko Luk 23:26-43)*

Ezi me Iesus inigha zui. ¹⁷Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, egha nguibar ekiam ategha egha danganir mamin zui, an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Ezi Hibrun akam me ghaze “Golgota.”) ¹⁸Ezi danganir kamin me a isa ter ighuvimin anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningnin torimin iti.

¹⁹Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, “Nasaretin Gumazim

Iesus, Judabar Atrivim.”²⁰ Me ziar kam, Hibrun akam ko Romin akam ko Grighin akamin, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghin amizi Judan avirim izava osizirir kamin gara egħa a dibori.

²¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin Pailat migei, “Ni kamaghin osiran marki, ‘Judan Atrivim.’ Bar marki. Ni ziam kamaghin an osirigh, ‘Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.’”

²² Ezi Pailat men akam ikara, “Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki.”

²³ Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugħa givagħa, egħa gin me an korotiaba inigha egħa 4 plan akuabar uari rome. Egħa me akuar vamira vamira isi. Egħa me uagħan an korotiar ruarim sara ini, egħa midorozir gumaziba kamaghin gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiar an ingari, egħa me a isamizir puvati. ²⁴ Egħa midorozir gumaziba kamaghin uarira uariv gei, “E korotiar ruarir kam abighan kogħam. Puvati. E satu gikararangiva gumazir a iniamim gifogħam.”

Godin Akinafarimin itir akar mam kamaghin migei, “Me nan korotiaba tuiragh, egħ uari daningam. Egħ me satu gikararangiva gumazim amisevegħti a nan korotiar ruarim iniam.” Ezi akar kam guizbangira otogħasa, kamaghin arazir kamra midorozir gumaziba a gami.

²⁵ Ezi Iesusin amebam ko, an amebamin afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makdalan nguibamin amizim Maria, me bar an ter ighuvimin boroghira tuivighav iti ²⁶ Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghin uan amebam migei,

“Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim.”

²⁷ Ezi a kamaghin suren gumazir kam migei, “Amizir kam, a datirighin nin amebam.” Ezi dughiar kamin ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugħa egħa an gara uan amebamin min a gami.

Iesus areme

*(Matyu 27:45-56 ko Mak
15:33-41 ko Luk 23:44-49)*

²⁸ Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egħa a kamaghin migei, “Nan kuarim nan piri.” Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami. ²⁹ Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Egħa me dipamin suizir bizim inigha egħa wainin dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegħa a isa Iesusin akam darighasa an amadi. ³⁰ Ezi Iesus wainin kam amegħa givagħa, egħa migei, “A datirighin gifa.” Egħa a dapanim aviragħa egħa uan duam sue.

Midorozir gumazir mam Iesusin ivim bira

³¹ Kar dughiar me Sabat bagħa bizibar akirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizima Judaba me gumazir kuaba dughiar kam temer ighuvibar ikian me aghua. Egħa me Pailat kamaghin an azangsigha ghaze, a men amamangatighiti me temer ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogħ da apirighiti, me zuamiram aremegħti me men kuaba adegh izighram. ³² Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamin suer agharimning misogħa aning apirigha, egħa ghua gumazir igharazim uagħan an suer agharimning misogħa aning apiri. ³³ Egħa me iza Iesusin garima an aremegħa gifa. Kamaghin amizima me an

suer agharimning apirizir puvati. ³⁴Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire. ³⁵(Ki, Jon, ki gumazir bizir kamin ganizim, ki kamaghin ifonge, ia bizir kam gifoghiva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghin ki an gun ia migei. Akar ki gun migeir kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira migei.) ³⁶Godin Akinafarimin itir akar mam, a kamakin, “Me an agharitam apirighan kogham.” God kamagh sua, akar kam guizbangiram otogham, ezi kamaghin bizir kam oto. ³⁷Ezi akar igharazir mam Godin Akinafarimin iti, a kamakin, “Me, gumazir afuzimin ruazir kam bagh ganam.”

**Me Iesusin kuam isa
mozir igiar mam gati**

*(Matyu 27:57-61 ko Mak
15:42-47 ko Luk 23:50-56)*

³⁸Ezi gin Arimatean nguibamin gumazim Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin azangsisi. Josep a Iesusin suren gumazir mam, egha a Judabar atiatigha, egha uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatizi, a ghuava Iesusin kuam ini. ³⁹Ezi Nikodemus, gumazir faragha dimagarimin Iesusin ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughuriar aghuir maba inigha ize, me temer pumuningin borem inigha aning veregha, egha borer kam gami. Ezi borer kamin osimtizim 30 plan kilogramin ghu. ⁴⁰Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin kuam inigha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuimin an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami moghin. ⁴¹Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvimin anegurazir danganir kamin boroghira, azenir mam iti. Egha azenir kamin mozir igiar mam iti, me dagiar torim atugha,

egha me faragha gumazitamin kuatam a gatizir puvati. ⁴²Kar dughiar Judaba Sabatin dughiam bagh bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganim boroghira iti. Kamaghin amizi, aning Iesusin kuam inigha ghua mozir kamin aneti.

Iesus ua dikafi

*(Matyu 28:1-8 ko Mak
16:1-8 ko Luk 24:1-12)*

20 Ezi Sanden bar mizaraghara, aminim mitateghavira iti, ezi Makdalan nguibamin amizim Maria, a mozimin ghu. Egha a garima mozimin tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati. ¹Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir kam, a gumazir Iesus bar ifongezim, an aning bagha ivegha ghu. Egha Maria kamaghin aningn migei, “Me Ekiamin kuam mozimin a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti.”

³Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha egha mozimin zui. ⁴Aning virara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, egha faragha mozimin oto. ⁵Egha an aviragha mozimin aven gari, egha inir aghuir me Iesusin kuam avarazir kabar gara egha an aven ghuzir puvati.

⁶Ezi Saimon Pita an gin ghua, mozimin averiamin ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti. ⁷Egha a inir igharazir mamin garima a uaghan iti, a inir me Iesusin dapanimin ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a riga egha igharagha aneti. ⁸Ezi suren gumazir igharazir faragha mozimin otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha egha nighnizir gavgavim iti. ⁹(Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam ghaze, Iesus mozimin ua dikav-

[¶]20:1 (20:1) Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera.

igham. Ezi dughiar kamin aning akar kam tighar deraghvira a gifogham.)
¹⁰ Egha suren gumazimning uamategha dipenimin ghu.

**Makdalan nguibamin
 amizim Maria Iesusin gani**

(Matyu 28:9-10 ko Mak 16:9-11)

¹¹ Ezi Maria mozimin azenan tughav ikia azi. Egha an aziavira ikia egha aviragha mozimin averiamin gari. ¹² Egha a enselin pumuningin garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusin kuam faragha ikezinimin aperaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghin apera ezi mam an suemning ikezir naghin apera. ¹³ Egha aning kamaghin Marian azai, “Amizim, ni manmagh suava azi?”

Ezi a kamaghin aningn migei, “Me nan Ekiamin kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti.” ¹⁴ A kamaghin migiava, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, ka Iesus. ¹⁵ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Amizim, ni manmagh suava azi? Ni tina bur?”

Ezi Maria ghaze, kar ti azenimin garir gumazim, egha a kamaghin Iesus migei, “Gumazir aruam, ni an kuam inigha ghu, egh danganir ni an atizimin gun na mike-megh. Eghti ki mangiva a iniam.” ¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Maria!”

Ezi Maria ragha kamaghin Hibrun akamin a migei, “Rabonai.” Akar kamin mingarim a kamakin, “Tisa.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin ni nan suiraghvira ikian marki. Egh ni nan aveghbuaba bagh mangiva egh kamaghin me mikim, kon Afeziam, ko men Afeziam, ki a bagha uamategha ghuavanadi. A nan God, ko uaghan men God.”

¹⁸ Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghin me migei, “Ki Ekiamin

ganigha gifa.” Egha an akar Iesus a mike-mezimin gun me migei.

Suren gumaziba Iesusin gani

*(Matyu 28:16-20 ko Mak
 16:14-18 ko Luk 24:36-49)*

¹⁹ Ezi Sanden guaratizimin aminim pirigha gifa. Ezi suren gumaziba me Judabar atiatingi, egha dipenir me itim, me pamten an tiar akaba ase, eghti azenan itir gumazitam aven izan kogham. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tughav iti. Egha a kamaghin me migei, “Ian naviba amiragh iki.” ²⁰ A kamaghin migia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin ganigha me bar akonge. ²¹ Ezi Iesus ua me migei, “Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui.” ²² A kamaghin migia, egha uan aminim men a giveragha men amada, egha kamaghin me migei, “Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh. ²³ Egh ia gumazamizibar arazir kuraba gin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da ua puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam.”

Tomas Iesusin gani

²⁴ Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12 plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim. ²⁵ Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas migei, “E Ekiamin ganigha gifa.”

Ezi Tomas kamaghin me migei, “Ki an duar torir me an dafarimning gafuzimningin ganighan koghiva, egh ki uan dafarpuzim an duar torimning datighan koghiva, egh ki uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, egh ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham.”

²⁶ Ezi 7 plan dughiaba givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, “Ian naviba amiragh iki.”

²⁷ Egha a kamaghin Tomas migei, “Ni uan dafarpuzimin kagh suiragh, egh ni nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vumemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki.”

²⁸ Ezi Tomas kamaghin an akam ikara, “Ni nan Ekiam. Ni nan God.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan ganigha gifa, egha ni nighnizir gavgavim nan iti, o? Gumazir na ganizir puvatiziba, me nighnizir gavgavim ikiva, egh gumazir kaba bar akuegham.”

Akinafarir kamin mingarim

³⁰ Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamin da osirizir puvati. ³¹ Egha, akar ki osirizir kam, ki ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Mi-sevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamagh sua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

(Sapta 21)

7 plan suren gumaziba Iesusin gani

21 Ezi dughiar maba givazima Iesus ua uan suren gumaziba Galilin dipamin boroghira uabi isa men aka. Galilin dipamin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto. ² Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim), ko Nataniel (an nguibam,

Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim), ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti. ³ Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.”

Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mamin ghua-vanabogha egha me zui. Ezi dimagarir kamin me osirir taba inizir puvati. ⁴ Ezi aruem anangasa ovirima, me gumazir mamin garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus. ⁵ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba iniz, o?”

Ezi me kamaghin a ikara, “Bar puvati.”

⁶ Ezi a me migei, “Ia ivem inigh, agharir guvir botin amadaghan itimin anakunigh, egh ia osiritaba inigham.” Kamaghin me ivem akunizi a iraghu, ezi me osirir bar aviriba inigha, egha ua ivem gekuigha anagav avenge. ⁷ Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue. Egha a kamaghin oraki, “Kar Eki-amra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha egha dipam uabi akunigha egha dipamin ghua dadarimin oto. ⁸ Ezi suren gumazir igharaziba me botin zui, egha me ivem osiriba sara anemikirigha zui. Me dipar dadarimin boroghin 100 mitan min iti. ⁹ Ezi me iza dadarimin otogha givagha, egha me avir mamin garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretin maba sara iti.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Osirir ia datirighin iniziba, ia taba inigh izi.” ¹¹ Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha egha ivem a mikirigha dipar dadarimin ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153 plan osiriba. Egha osiriba bar aviraseme, ezi ivem dutuaghrizir puvati.

¹² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia izi dami.”

Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Ekiamra. ¹³ Egha Iesus avim boroghira ghua egha bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi. ¹⁴ Dughiar Iesus mozimin dikavizimin gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka.

**Iesus Pita migia ghaze, ni nan
sipsipba deraghvira
men gan men akuragh**

¹⁵ Iesus uan suren gumaziba ko amegha givazima, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai, “Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?”

Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumamaziziba sipsipin nguzibar min men akuragh deraghvira men gan.” ^{§§ 16} Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumamaziziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan.” ^{*} ¹⁷ Egha dughiar mikezimin uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mikezim uam an azara ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan gumamaziziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan.” ^{† 18} Ki guizbangira ni migei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha egha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Ezi ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning feghti, eghti gumazir igharazim ni gikegh ni inighiva danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam.” ¹⁹ (Iesus migirigiar kam migia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita migei, “Ni nan gin izi.”

**Suren gumazir Iesus
bar ifongezir kamin akam**

²⁰ Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamin garima, an aningin gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghira anetigha, egha kamaghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham? ²¹ Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus azara, “Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?” ²² Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim pu. Ni nan gin izi.” ²³ Kamaghin amizima, akar kam tintinibar arui, ezi gumamaziziba kamaghin nighnigha ghaze, “Suren gumazir kam an aremeghan kogham.” Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham,

^{§§ 21:15} (21:15) Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni ti bar na gifuegha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?” Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.”

^{*} ^{21:16} (21:16) Gumazir maba Pitan akar kam kamaghin a giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.”

^{† 21:17} (21:17) Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni nan roroam?” Egha Pitan akar kam giragha ghaze, “Ni fo, ki nin roroam.”

kar nin bizim pu.” ²⁴Kar suren gu-
mazir kamra, a datirighin bizir kabar
gun mikemegha, egha an akar kaba osiri.
E datirighin fo, akar a gun mikemezir
kaba, da guizbangira. ²⁵Ezi bizir avirir

igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi,
da iti. Ezi me ti vaghvagha bizir kaba
akinafaribar da osirighai, nguazir kamin
akinafarir kabar arighamin danganiba
bar puvatigham.

Aposelbar Ingangariba

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamin garima, Godin Duam aposelba tuavim men akazi, ezi me Iesusin Akar Aghuim “Jerusalem in nguibamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamin otevíba bar,” an gun me migei. (Ni 1:8in gan.)

Aposelin Akinafarim kamaghin migia ghaze, Iesusin sios Judabar tongin dikavigha egha gin a ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimin otevír mabar ghu. Luk uaghan kamaghin en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumamazizir an gin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumamaziziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekar vamira Aposelbar Akinafarim a migei, a Godin Duamin ingangarim. Pentikosin dughiamin Godin Duam faragha Iesusin suren gumazibar ize. Egha gin Godin Duam nighniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi. Ezi akinafarir kam e uaghan aposelba akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusin Akar Aghuim gumamazizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumamazizir avirim Akar Aghuir kamin gin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelin Akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusin

gin aruizir puvati. A Iesusin sios gumamaziziba dikabirasa pamtemin ingari. Ezi Iesus Polin diazi, ezi a gumazir aghuimin otogha guizbangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarimin otevír maba, Luk bizir Pol bativizibar geghanasa, a ghaze, “Eia” dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghin amizi, a ghaze, “Eia”. pb

Aposelba Jerusalem aven Iesusin akam akuri

(Sapta 1:1-8:3)

Iesus akar dikirizimin ghaze, a Godin Duam anemangam

1¹⁻² Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimin, ki Iesus amizir biziba bar, ko a gumamazizibar sure gamiziba bar, da osiri. Dughiar kamin Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamin ghuavanabozir dughiamin tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamin mangasa, aposelba misevegha egha Godin Duamin gavgavimin ingangarir akabar me migei.³ A faragha mizaziba inigha aremegha egha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamin mangasava, a uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar foz, a ua dikavigha iti. 40 plan dughiaaba, dughiar kamin aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativir Arazimin gun me migei.⁴ Dughiar mam a me ko ikiava, apava migirigiari gavgavir kam me ganingi, “Ia Jerusalem nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan

³1:1-2 (1:1) Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim.

Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ia a barazi, ki an gun ia mikeme. Ia a bagh iki. ⁵Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham.”

⁶Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?”⁴

⁷Ezi Iesus kamaghin me migei, “Biziba otivamin dughiba, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim pu. ⁸Eghti Godin Duam ia gisin izighirighiti, ia an gavgavim iniam; eghti ia bizir ia ganigha foziba, Jerusalemin nguibamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamin otevíba bar, me geghanam.”

Iesus Godin Nguibamin zui

(Mak 16:19-20 ko Luk 24:50-53)

⁹Ezi Iesus kamaghin mikemegha, egha an aposelba garavira itima God anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuvanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo.

¹⁰A ghuvanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arughava bemira men min tu. ¹¹Egha aning kamaghin me migei, “Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizima a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizima a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham.”

Me Judasin ingangarir danganim bagha Matias a misefe

¹²Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ateghava ua Jerusalemin zui. Olivin Mighsiar kam Jerusalemin roghira ikiava an ruarim kilomitan vamiran mirara ghu. ¹³Egha me otivighava, ghuriar pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men ziabara kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Batolomyu ko Matyu, Jems, Alfiusin otarim, ko Saimon a Selo-tiabar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

¹⁴Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei, amizir maba ko Maria, Iesusin amebam, koma an doziba sara.

¹⁵Dughiar kabar aven Pita nighnzir gavgavim Iesusin itir darasi tongin tugha, (men avirimin dibobonim 120)

¹⁶egha kamaghin migei, “Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin otogha gifa, Devit mikemezir moghira. ¹⁷Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami.”

¹⁸(Ivezir a uan arazir kuramin inimiz, Judas nguazir mam givese. Egha nguazir kamin a uabi ekunigha aremegha an mikarzim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire. ¹⁹Kamaghin amizi, Jerusalemin itir darasi bar moghira bizir kam baraki, egha me nguazir kam uan akamin ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamaghin, ghuzir nguazim.)

⁴1:6 (1:6) Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimin ikia uan nguazimin gari. Egha Iesusin dughiamin Israelba Romin apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamin otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Romin gavman batueghiva uabi Israelbar ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham.

²⁰Egha Pita ghua kamaghin migia ghaze, “Ezi Godin Akinafarimin itir Ighi-abar aven osizirir kam iti, ‘An danganim pura iki, tav an danganir kamin ikian marki.’ Egha a uaghan ghaze, ‘A gumazir dapanim, eghti igharaz tav an danganim ini.’

²¹“Ezi kamaghin, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Iesus ko aruizir gumazitam a misivam. ²²Dughiar Jon gumaziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghuavanabozir dughiamin tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam a misivam. Gumazir kam Iesusin garima, a ua dikafi. An e ko migirigiar kamin gun akam akunam.”

²³Egha me gumazir pumuningin zi-amning diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias. ²⁴⁻²⁵Egha me God ko migei, “Ekiam, ni gumazibar navir averiaba bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningin tav amiseveghtima, an aposelin ingangarim bagh Judasin dangamin iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir ikiamimin ghu.” ²⁶Egha me dagiaba aningin ziamning osirigha torim gatigha aning givazvasi. Ezi dagiar Matiasin ziam gisin itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11 pla aposelbar tongin aneti.

Godin Duam izaghiri

2 Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam otozima, nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar moghira uari akuvagha danganir vamiran iti.[§] ²Ezima zuamira niginir mam Godin Nguibamin ikeghava zaghira mati aminir gavgavim izi. Egha dipenir me

apiaghav itim bar a gizivagha a noke. ³Egha me garima bizir mam mati avir mizariaba biaghirava vaghvagha men dapanir siriabagh apiaghiri. ⁴Ezi Godin Duam bar moghira me gizivaghava, gavgavim me ganiga me gamima, me nguibar igharazibar akabav gei.

⁵Ezi Judan gumazamizir Godin apengan itir maba, me uan nguazimin itir kantriba bar dar ikegha izegha datirighin Jerusalemin iti. ⁶Egha me niginir kam baregha iza bar uari akuvaghav ikiava, me vaghvagha orazima gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Ezi kamaghin me osemegha okam nighnisi. ⁷Egha me digavir kuram gamighava azangsis, “Gumazamizir migeir kaba, me bar Galilin gumazamizibara! ⁸Ezima manmaghin amizima e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabav gei? ⁹E marazi, Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian Distrighin izezir gumaziba. Ezi marazi Judian Distrigh ko Kapadosian Provins ko Pontusin Provins koma Esian Provinsin ize. ¹⁰Ezi maba Frigian Distrigh ko Pampilian Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Distrighin aven itir danganim a nguibar ekiam Sairinin boroghira itiba ize. Ezi marazi Judan gumazir Romin nguibamin ikegha izeziba. ¹¹E bar moghira, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Judan arazibagh amuava dar gin ghua, egha me uaghan, mati en marasi. Ezima en marazi Kritian arighatizim koma Arabian Distrighin gumaziba, e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar gun migei!” ¹²Egha Judan gumaziba digavir kuram gamighava

[§]2:1 (2:1) Pentikosin Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar aghavir dughiar ekiam.

pura okam nighnighava uarir azangsisi, “Kar bizir tizim?”

¹³ Ezima Judan gumazir maba dibovir akabar migia ghaze, “Me wainin dipar aviriba amegha onani.”

Pita akam akuri

¹⁴ Ezi Pita 11 plan aposelba ko tughav ikia, egha a gumazamiziba pamtem kamaghin me migei, “Ia Judaba koma Jerusalem itir gumazamiziba, ia bar deraghviram na baragh. Ki bizir otozir kamin gun ia mikemeghtima, ia a gi-fogham. ¹⁵ Gumazir kaba wainin dipamin onganizir puvati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra.” ¹⁶ Bizir otozir kam, kar Godin akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezir moghin, ¹⁷ ‘God kamaghin migia ghaze, Dughiar gin izamibar ki uan Duam gumazamiziba bar me daningam.

Eghtima ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazibar min mikintima,

ian gumazir igiaba irebabar min bizibar gantima,

ian gumazir ghuriba irebabar ganam.

¹⁸ Eghti nan ingangarir gumazamiziba, ki uaghan uan Duam dughiar kabar me daningam,

eghtima me Godin akam inigha izir gumazibar akabav kimam.

¹⁹ Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir arazibar akakagh, egh nguazimin mirakelin arazibar amuam.

Eghti ghuzim ko avim ko muturir dafam otogham.

²⁰ Eghtima aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham.

Bizir kaba faragh otivighi, gin Ekiam Izamin Dughiam otivam.

Dughiar kam Ekiam uan gavgavim ko angazangarim sara izam.

²¹ Ezi Ekiamin ziamin deir darasi, a ua me inigham.’

²² “Israelin gumazamiziba, ia migirigiari kam baragh. Nasaretin Iesus, God ia baghava anemadagha gavgavim a ganingizima, ezima a ian aven ingangarir gavgavir ekiaba koma mirakelin gavgavibar ian tongin bizibagh amizima, da otivizima ia dar ganigha uari fo. ²³ God uan ifongiamin gin ghua ia bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan otarim isava ian agharim gati. Ezima ia gumazir kurabar agharimin, ia a isava ter ighuvim gatighava a gafuzi, an areme. ²⁴ Ovevem bar Iesusin suiraghan kogham. Kamaghin, God a gamizi a dikavigha ovevem osimtizim ataki. ²⁵ Devitin Ighiabar Akinafarim kamaghin mikeme,

‘Ki Ekiamin garima a zurara bar nan boroghin ikiavira iti.

A gavgavim na ganidi.

Eghti bizitam na damuti, ki akongiva ati-atiatingan kogham.

²⁶⁻²⁷ Ezima ni na ateghtima ki ariaghrez-ibar tongin mozimin aven ikian kogham.

Egh ni ua bagha inabazir gumazim aneteghtima

an nivafizim kurighan kogham.

Kamaghin nan navim derazi ki migirigiari aghuibagh ami.

God na damuamin bizir aghuiba, ki da bagha mizuai.

²⁸ Ni, ikirimirir aghuarim iniamin tu-avim, a nan akagha gifa.

Ni na ateghti ki ni ko ikiam, egh ni na damuti, ki bar akuegham.’

²⁹ “Nan adarasi, ki guizbangira ia migei, en ovavim Devit aremezima

****2:15** (2:15) Judaba dughiar kamin mizaraghara dipar onganiba apir puvati. Kamaghin Pita akar kam me migei.

me anefa. Ezima an dagiar mozim datirighin e ko ikia kati. ³⁰Egha, Devit a Godin akam inigha izir gumazir mam, egha a fo, God migirigiar gavgavim a ganiga ghaze, 'Nin atrivir danganimin ki nin ovavitam afagham.'

³¹God gin damuamin bizim, Devit a gifo, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais, an aremegh ua dikavamin bizim migei. Egha ghaze, God anetegtima an ariaghrezibar tongin mozimmin aven ikian kogham. Egh an nivafizim kurighan kogham.^{††} ³²Ezi gumazir kam Iesus, God a gamizima a ua dikafi. Ezi e uari uan damazibar an ganigha, egha migei. ³³Ezima a ghua-vanaga uan Afeziam Godin agharir guvim gaperaghav ikia a da pin gavgavim isi. Ezi an Afeziam a mikemezir moghin God uan Duam Iesus ganingi. Ezi datirighin ia oragha garir bizir kaba, Iesus uabi dagh ami. ³⁴Devit Iesusin min Godin Nguibamin ghuzir puvati. Egha a kamaghin migei,

'Ekiam kamaghin nan Ekiamin migia ghaze,

"Ni kagh nan agharir guvimin daperagh.

³⁵Mamaghira ikitima ki nin apaniba dikabiraghti

me nin apengan ikiam." '

³⁶"Ezi kamaghin amizi, ia Israelba ia bar bizir kam gifo, ia misuegha ter ighu-vimin gurazir Iesusin kam, datirighin God a gamizi an Ekiamin oto, a Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim."

Gumazir aviriba uan naviba iragha rue

³⁷Egha gumazamiziba Pitan akam barasi, a men navibagh kuizi, me kamaghin Pita koma aposelin igharaz-

ibav gei, "En aveghbuaba, e manmaghin damuam?"

³⁸Ezi Pita kamaghin me migei, "Ia bar navibagh iragh Krais Iesusin zi-amin rueghti a ian arazir kuraba gin amangti, God uan Duam ia daningam.

³⁹God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam ia danigam, ia koma, ian boriba koma, ian saghon itir darasi, me bar. God, en Ekiam, gumazamizir a men diaziba, a uan Duam me daningam."

⁴⁰Egha Pita migirigiar aviribar me gamuava akar gavgavir maba sara me mikeme, "Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kamin gumazamizir kurar kabagh asighasighiva uaghan ia gasigasighan kogham." ⁴¹Ezima gumazamizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamnagh God ua 3,000in gumazamizir maba ua me inizima me Kraisin adarazir aven ize.

Godin gumazamizibar ikirimirim

⁴²Egha Kraisin adarasi me aposelbar migirigiaba baragha, bizibar uarir akuravagha, egha uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge.^{‡‡} ⁴³Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghin gumazir aviriba digavir kuram gami.

⁴⁴Eghava nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira iti. Egha men bizir men itiba, me uarira akurvasi.

⁴⁵Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava egha dagheba otevezibar akurvasi. ⁴⁶Zurara dughiaaba me Godin Dipenimin avizim uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera. ⁴⁷Egha Godin ziam fema, ezi gumazir igharaziba bar

^{††}2:31 (2:31) Grighin akam me ghaze, "Krais", an mingarim God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

^{‡‡}2:42 (2:42) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraisin adarasi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusin nivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainin dipam api.

me bagha bar akonge. Ezima Ekiam zurara dughgiabar gumazamizir igiabar akurvaghavira iti. Kamaghin me bar aviraseme.

Gumazir suer kurar mam ua dera

3 Dughiar mam aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko migeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui. ²Ezi gumazir navimin avera suem ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mamin anerisi. Tiar akar kamin ziam, Aghuim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuiba me ginge. ³Ezi a gari Pita ko Jon aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge. ⁴Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!” ⁵Ezi gumazim bizitam iniasa nighnigha, aningra gari.

⁶Ezi Pita kamaghin migei, “Ki dagiaba puvati. Ki itir bizim, ki ni daningasa. Eghti, Nasaretin gumazim Kraiss Iesus, an ziamin, ni daru!” ⁷Egha Pita an agharir guvimin suiraghava, a ghufe. Ezi an duiavaniba ko dagariba zuamira gavgafi. ⁸Ezi a dikava uabi ekunigha maghram arui. Egha a Pita ko Jon sarama Godin Dipenir avizibar aven ghua, aruava, egha pin uabi eku-rava, eghava Godin ziam fe. ⁹Ezima gumazamiziba bar an garima an aru-ava Godin ziam fema, ¹⁰ezi me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, tiar akar Aghuimin apiav ikiava, dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

¹¹Ezi gumazamiziba akar kam baregha, egha digavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kamin gari.

Ezi me an garima a Pita ko Jonin suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav iti. Dipenir azuarir kamin ziam, Solomonin Azuarim. ¹²Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei, “Israelin gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, ga gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati. ¹³Abraham, Aisak ko Jekopin God, en ovavibar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pirafa. Ia an aremeghasa a isava apanibar dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghraghasa migeim, ia kamaghin migei, ‘E tong a gifongezir puvati!’ Egha akirim a gasara. ¹⁴Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, egha gumazir kuram uari bagh anetaghraghasa Pailat migei. A gumazibav soghezi me aremezir gumazim. ¹⁵Ia gamizi ia angamra itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning bizir kamin ganighava a gifoghava an gun migei. ¹⁶Ga Iesusin ziamin nighnizir gavgavim iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nighnizir gavgavir kam gamizima, ezi nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizima, a bar dera, ia datirighin uari an gari.

¹⁷“Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo, ia amizir arazim ia a gifozir puvati, ian gumazir dapaniba sara. ¹⁸Ezi God fomira an akam inigha izir gumaziba bar me mikemezima, me migia ghaze, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraiss, mizazim iniam. Ezi God uan migirigiabagh amizi moghin dar dagheba ofiti.

¹⁹⁻²⁰“Ia kamaghin ifueghtima, God ian arazir kuraba angarighiti dughiar kabar Godin Duam iziva ian duaba

avughsizim ko navir amirizim, ia danighi, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, ia uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi. ²¹ God fomira uan akam inigha izir gumazir duezibav kemezima, me ghaze, 'Iesus datirighin Godin nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.' Eghti God mikemezir moghin, biziba bar otivam. ²² Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, 'Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin ian gumazitamra misevegham. Ia, bizir tizir a migeiba, ia bar da baragh egh dar amu. ²³ A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.'"[¶] ²⁴ Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tugha izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.

²⁵ "God fomira uan akam inigha izir gumaziba akar gavgavim me ganingizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavir ian ovaviba ko ingarizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir dikirizir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikemezi moghin, 'Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamin itir nguibaba bar deravira me damuam.' ²⁶ God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, kamaghin a deravira ia

damuam. Egha bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim a misevegha ia bagha faragha anemada."

Pita ko Jon Judan kotin iti

4 Pita ko Jon gumamazizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam ko Sadyusiba, me izava aning bato.^{§§} ² Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumamazizibav gei. Kamaghin amizima gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi. ³ Egha me Pita ko Jonin agharimning suiraghava aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghin, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimizaraghan. ⁴ Ezi gumamazizir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghin tu.

Me Pita ko Jon kot gati

⁵ Egha amimizaraghan Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalemin uari akuvaghav iti.* ⁶ Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezima Kaiafas ko Jon koma Aleksanda koma ofa gamir gumazibar dapanimin adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti. ⁷ Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inighava men damazibar izezi, me maghram aningin azangsisi, "Gua gavgavir manam inigha, egha tinan ziamin gua bizir kabagh ami?"

[¶]3:23 (3:23) Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Lo 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim.

^{§§}4:1 (4:1) Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garima, me Godin Dipenimin miriamin ingara bizibar gara polismanin ingangarim gami.

*4:5 (4:5) Gumazir okuruar pumuning ko mikezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar min iti. Egha men ingangarim kamakin, me Judabar dabirabim gativagha egha men gari.

⁸ Ezima Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghin me migei, “Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba! ⁹ Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsighasa, egha ia ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghin dera. ¹⁰ Eghti ia koma Israelin itir darasi bar moghira, ia bizir kam gifogh! Kar Nasaretin gumazim Krai Iesusin ziamin gumazir ian damazibar tughav itim a ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.† ¹¹ Ezima Iesus, ‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,

a datirighin dipenim aterir guarim gava.’

¹² Nguazir kamin gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesusin ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en akurvazir gumazim.”

¹³ Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatur puvatighava me migeima, me aningin ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aningin gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui. ¹⁴ Egha me gumazir faragha suer ikuvizimin gari, a Jon ko Pita, aning ko tughav itima, me bizitam mikiman asa.

¹⁵ Kamaghin me akar gavgavimram aning ganingizima aning Judan kotin dipenim ategha zuima, me aning bagha akam misosi. ¹⁶ Egha me uarir azangsisi, “E manmaghin gumazir kamning damuam? Jerusalemin itir gumaziba, me fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghin mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati. ¹⁷ Ezi e kamaghin aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning

danightima aning ua Iesusin ziamin gun bar tav mikiman kogham.”

¹⁸ Egha me ua aningin diazima aning aven ghuzima me akar gavgavimin aningin migia ghaze, gua uamateghiva Iesusin ziamin gun mikimiva egh gumazitabar sure damuan bar marki.

^{19–20} Ezima Pita ko Jon men akam ikaragha migei, “Ga uaning ganighava oraghizir biziba ga dar ghuangsighan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godin damazimin dera, ga Godin akam baragham, o ga ian akam baragham?”

^{21–22} Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimin amizir derazim, a 40 plan azenibagh afira. Kamaghin gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizima, me Godin ziam fe. Kamaghin amizima, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatur migirigiaba ko migirigiari gavgavibar maba uam aning gamighava aning amadazima aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi God ko migei

²³ Ezima Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba aningin mikemezir akabar gun uan adarasi bar me mikeme. ²⁴ Ezi me kamaghin oreghava uari akuvaghava God ko migei. Me kamaghin migei, “En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin ingarighava, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari. ²⁵ Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingan-

†4:10 (4:10) Gumazir okuruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romin gavman faragha zuir gumazim) migia ghaze, a Iesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66 ko 23:5in gan. Egha Iesus ovengegha givazi, me gumazamiziba nighnizir gavgavimin an ikian me aghua.

garir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme, 'Ezima Kantrin Igharazibar Gumaziba tizim baghava atari?

Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?

²⁶ Ezima nguibabar atriviba me God misoghasava ami.

Ezima gumazir dapanir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.

Egha uaghan God Uam E Iniasa Mi-sevezir Gumazim misoghasa.'

²⁷ "Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, me Jerusalemin nguibamin uari akuvaghava arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A ni fomira uan ingangarim bagha inabazir gumazim.

²⁸ Me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin zui, ni fomiram otivasa mikemezir biziba. ²⁹ Eghti, Ekiam, me atiatir akar e ganingizibagh nighnigh. Egh en akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam kunam.

³⁰ Egh ni uan agharim arimariar gumazibar arightima me deragham. Egh ni mirakelin aviribar bizibar amutima da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir zuezim."

³¹ Egha me Afeziam ko mikemegha givazima, danganir me itim ivazvazima, me bar moghira Godin Duam me givivazima, me atiatir puvatigha Godin akam kuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi uan bizibar uarir akurvasi

³² Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami.

³³ Egha aposelba Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumazamiz-

iba, Godin gavgavimin amodoghin me migei. Ezi Godin apanguvir ekiamra me ko iti. ³⁴⁻³⁵ Kamaghin men tav bizitamin otevezir puvati. Ezima gumazir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba isa izava, aposelbagh anidima, me da isava gumazir biziba puvatizibar akurvasi.

³⁶ Gumazir mam Josep, a Livan gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarim kamaghin ghu, gumazibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas Saiprusin nguibar arighatizimin ize. ³⁷ A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inighava aposelbagh aningi.

Ananaias ko Safaira God gifari

5 Gumazir mam Ananaias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini. ² Egha aning uaghara bar fogha, Ananaias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi.

³ Ezi Pita kamaghin Ananaias migei, "Ni manmagh sua, Satan ataghizima a nin navim gizivazi, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezimin dagiar maba ni ua bagha dar suira? ⁴ Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezimin dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghin nighnigha an dagiar kabar e gifari? Ni gumazibagh ifari puvati, ni God gifari."

⁵ Ezi Ananaias kamaghin oregha de-giaghrigha areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini. ⁶ Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati.

⁷ Ezi kloghin auan pumuning ko mikezim givazi, an amuim fozir puvatigha aven izi. ⁸ Ezi Pita an azara, "Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananaias ko ghu a ini?"

Ezi a kamaghin migia ghaze, “Are, bar an ivezimra.”

⁹Ezi Pita kamaghin a migei, “Gua manmagh sua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatzibza, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam.”

¹⁰Ezi Pita miaviara itima, Safaira an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pamin mozim miriamin anefa. ¹¹Ezima atiatar ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

¹²Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuram gamir bizir aviriba, gumamazizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarimin zurara uari akufi. ¹³Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati. Me men ziaba fava egha fo, me arazir aghuim gami. ¹⁴Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghuavanabo. ¹⁵Ezi kamaghin gumaziba arimariar gumaziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera izava tuavimin miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua deragham.[‡] ¹⁶Ezi uaghan Jerusalem torim gatzir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumamaziziba inigha ize. Egha uaghan uan gumamazizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera.

Ensel aposelbar akurazi, me kalabus ataki

¹⁷Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir darasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi. ¹⁸Egha Sadyusiba men suiragha kalabusiar ekiam gati. ¹⁹Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize. ²⁰Egha ensel kamaghin migei, “Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiva ikirimirir igiar kamin migirigiaba bar, ia gumazamizibav kim.”

²¹Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumazamizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir dapaniba bar uari akufa. Egha me aposelba inigh izasa kalabusin dipenimin akam anemada. ²²Ezi polisins maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima me kagh puvatizi, me uamategha izava bizir kamin gun migei, ²³“E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati.”

²⁴Ezi me ghua bizir kamin gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?[¶]

²⁵Ezi gumazir mam iza ghaze, “Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatzibza Godin Dipenir miriamin tughav ikia gu-

[‡]5:15 (5:15) Gumamazizir kaba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazibagh isin ikiti, me ua deragham.

[¶]5:24 (5:24) Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezi puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?”

mazamizibar sure gami.” ²⁶ Kamaghin amizima Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim uan gumazir a ko ingariba, me ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumazamiziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

**Aposelba Judan kotin aven
itir gumaziba akam
me mikiman atiati puvati**

²⁷ Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin iitir bizim bagha men azangsisi. ²⁸ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, “E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha migia ghaze, e Iesus misoghezi an areme.”

²⁹ Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin migei, “E God baragham, e gumaziba baragham kogham.” ³⁰ Iarara Iesus misuegha ter ighuvimin an gu razima an areme. Ezi en ovavabar God Iesus fezi a ua dikafi. ³¹ Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizima, an Atrivimin Otirim ko gumazibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egha a Israelbar amuti me navibagh iraghti God men arazir kuraba gin amadagham. ³² E God amizir bizir kabar gun migeir gumaziba, ezi Godin Duam uakan. A baragha an gin zuiba, God uan Duam me ganidi.

Gamalielin fofozim

³³ Egha Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi.

³⁴ Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan arazimin sure gamir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven dikavigha tugh, ghaze, aposelba tong azenan ikegh.[§] ³⁵ Egha a migirigiar kabagh ami, “Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh. ³⁶ Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati. ³⁷ Ezi an gin, gavman gumaziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mamin faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki. ³⁸ Kamaghin amizima datirighin, bizir kamnagh ki kamaghin ia mikimasa. Bizitam gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham. ³⁹ Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi.”

⁴⁰ Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghue. Egha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.

⁴¹ Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba

§5:34 (5:34) Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan.

ataghragha bar akonge. ⁴²Egha dughi-aba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar akar aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

Me 7 pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

6 Dughiar kabanang Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuanadi. Ezi suren gumazir maba Grighin akam a migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba me ghaze, “Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati.” Bizir kam bagha me atari. ^{**} ²Ezi aposelin 12 pla, me suren gumaziba bar men diazima me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, “E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin a derazir puvati. ³Kamaghin amizima, en adarasi, ia uarir tongin 7 plan gumaziba misefegh. Men araziba, gumaziba ko amizibar damazibar bar deragha, egh Godin Duam me gizivazi, me uaghan fofozir aghuarim iti. Eghtima e me isiva ingangarir kam datightima me an ganam. ⁴Eghti e uari ingangarir kamning damuam, God ko mikimiva, Godin akar aghuim gumazamizibar sure damuam.”

⁵Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Ezi me Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraissin

gin zui. ⁶Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzima me da-fariba men dapanibagh isin atigha me bagha God ko migei.

⁷Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalemin itir suren gumazibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezima ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

⁸Ezi God guizbangira Stiven akuragha, egha apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazamizibar torimin a dagh amima a da otifi. ⁹Egha marazi dikavigha Stiven ko me akamin migirigiabar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mamin gumaziba, dipenir kamin ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi. ^{††}

¹⁰Ezi Godin Duam fofozir aghuim isava Stiven ganingi. Kamaghin amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura.

¹¹Ezi me mogava, gumazir mabagh ifarasa me abira ghaze, ia kamaghin mikim, “E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.”

¹²Ezi arazir kamin me gumazamiziba, gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumazibar navibagh amima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghughava an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue. ¹³Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghin

^{**}**6:1** (6:1) Aramin akam, a Judia ko Galilin Distrighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghu.

^{††}**6:9** (6:9) Frimanin gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitamin apengan ikia ingarir puvati.

migei, “Gumazir kam zurara akar kuraba Godin Dipenim ko Judan arazibagh asi. ¹⁴E orazima a kamaghin migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirighiva a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.’”

¹⁵Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikiava damaziba bar pamtem Stiven gari. Egha me garima an guam mati enselin min taghtasi.

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

7 Ezi ofa gamir gumazir dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o?”

²Ezi Stiven me ikara, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba ia na baragh! En ovavim Abraham, a tighar Haranin mangam, a Mesopotemian kantri ikiavira itima angazangarim itir God, a bato. ³Egha a migia ghaze, ‘Ni uan adarazi koma uan nguazim ategh egh nguazir ki nin akaghamimin mangi.’

⁴“Ezima Abraham Kaldian nguazim ategha Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamin ovevemin gin God nguazir ia datirighin itir kamin anemada. ⁵God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kamin ikiam. Ezi dughiar kamin Abraham uabi boriba puvati. ⁶Egha God kamaghin Abrahamin migei, ‘Nin ovaviba igharazir darazir kantrin ikiam. Eghti me 400 plan azenibar pura men ingangarir gumazibar otivighi me paz me damuam. ⁷Eghti ki gin men arazir kurar me gamim ki a ikaragham. Eghti gin me kantrin kam ategh azenan izegh, egh danganir kamin nan ziam fam.’ ⁸Egha God mikarzir mogomem aghorimin Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aisakin afeziamin oto, egha

amebam a batezi, 8 plan dughiabar gin Abraham Aisakin mikarzir mogomem atu. Egha gin Aisak Jekopin afeziamin oto. Ezi Jekop en inazir 12 plan afeziam.

⁹⁻¹⁰“Ezi en inaziba navir averiabar Josepin ikuvigha Isipin nguibamin ingarir gumazimin ikiasava anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba a givagha egha an akura. God Josep fofozir bar aghuiba a ganingizima an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipbar atrivim bar a gifongeghava egha a gamizi a Isipin gumazir dapanir ekiamin iti. Egha an dipenimin biziba sara gari.

¹¹“Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba bar ko Kenanin nguaziba bar me batifi. Ezi gumazamiziba osimtizir ekiam isi. En inaziba uaghan dagheba puvati. ¹²Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, ezi a uan otariba, en inaziba amadazima me darorir farazim gamua zui. ¹³Ezi me darorir gin zuimin ua zuima Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, ‘Ki Josep.’ Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo. ¹⁴Egha bizir kamin gin, Josep uan afeziam Jekop koma an adarazi 75 plan bar me bagha izamin akam amada. ¹⁵Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghu. Egha kagh a ko en inaziba ariaghire. ¹⁶Ezi me men kuaba inigha uamategha Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar torir mozim gariki, Abraham fomira Sekemin nguibamin Hamorin otariba da ivezezir mozim.

¹⁷“Ezi God Abraham ko dikirizir akar gavgavim guizbangrama otivasava roghira izima, ezi en gumazamizir Isipin itiba bar aviraseme. ¹⁸Ezi gin atrivir igharazim, a Josep tong a gifozir puvatigha, Isipin atrivimin iti. ¹⁹Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazibagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan datighi, me ariaghrasa a me gakaghor.

²⁰“Ezi dughiar kamin Mosesin amebam a bate, a Godin damazimin bar derazir borim. An iakinir pumuning ko mizekimin uan afeziamin dipenimin iti, me an gari. ²¹Egha gin me a inigha azenan anetizima, atrivimin guivim a inigha ghua uan borimin mirarama an gari. ²²Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuim inigha egha an araziba ko an migirigiaba bar gavgafi.

²³“Egha Moses 40 plan azenibar anetuzima, ezi a uan adarazi Israelbar ganasa nighnisi. ²⁴Egha a men mavin garima Isipin mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, egha a Isipin gumazim arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme. ²⁵Egha Moses kamaghin nighnisi, an adarazi kamaghin fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati. ²⁶Egha amimizaraghan Moses garima Israelin gumazimningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amirizimin aning migei, ‘Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghira uaning misosi?’

²⁷“Ezi gumazir igharazitav sozim, Moses a dugha ghua, egha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ ²⁸Ni boghinaron Isipin gumazir misoghezi an aremezi moghin, datirighin na misueghti ki aremeghasa?’ ²⁹Ezi Moses kamaghin oregha Isip ategha ara ghua Midian nguazir igharazimin ikia egha borir otarir pumuning ini.

³⁰“Egha 40 plan azenibar gin, Moses nguazir gumaziba puvatizimin itima, God enselin mam a bagha anemada. Enselin kam Sainain mighsiamin boroghin avivzariar tememin isi naghin purama a bato. ³¹Ezi a bizir kamin ganigha digavir kuram gami. Egha bar roghira mangi deragh ganasava ami, egha Ekiamin tiarim barasi, ³²‘Ki nin inazibar

God, Abrahamin God ko Aisak ko Jekop.’ Ezi Moses nigha egha ganan atiatingi.

³³“Ezi Ekiam a migei, ‘Ni tughav iti naghin, a nan nguazir ki a anogoroghezim. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh. ³⁴Ki uan gumazamizibar arazir bar kurar me Isipin me gamibar gani. Egha ki men arareba baregha, egha men osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.’

³⁵“Mosesin kamra Israelba an aghuagha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanimin iki egh ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer isim aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini. ³⁶Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko Retsin, dagh ami. Egha gumaziba puvatizir danganimin a 40 plan azenibar dagh ami.

³⁷“Egha kar Mosesin kamra, a Israelbav gia ghaze, ‘God ian tongin akam inigh izir gumazitam nan min anemi-sevegham.’ ³⁸Ezi Israelba gumaziba puvatizir danganimin uari akuvagha itima a men aven iti, a Sainaian mighsiamin ghuavanabozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamra itim e daningasa, a inis.

³⁹“Ezi en inaziba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigiaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa. ⁴⁰Egha me Aronin migei, ‘E fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan izezim, Moses, bizir tizim a bato. Egh, ni e bagh marvir guabar ingarightima da en faragh mangam.’ ⁴¹Egha dughiar kamin marvir guam me bulmakaun nguzimin mirarama an ingari. Egha me an ofa gamua egha me uan dafaribar ingarizir bizim bagha

isava ighiabagh amua bar akonge. ⁴²Ezi God akirim ragha me gasaragha, egha me ataghizi me overiamin mikovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akinafarimin akam an mirara ghu.

‘Ia Israelin gumaziba,

mar ia 40 plan azenibar gumaziba puvatizir danganimin ikia nan ofa gami?

Bar puvati.

⁴³Ia asem Molekin marvir guamin aver dipenim ia aneteri, egha uaghan asem Refanin mikovezir nedazim ateragha arui.

Kar asemningin, ia aningin arazibar gin mangasa aningin ingari.

Kamaghin amizima, ki ian nguazimin ia batogheh,

egh ia amadaghti ia mangi Babilonin nguazimin vongin ikiam.^{††}

⁴⁴“Ezima en inaziba gumaziba puvatizir danganimin itima Godin Averpenim me ko iti. Dipenir kamin aven me fo, God me ko iti. God Moses mikemegha an akazim moghira, Israelbav kemezi me an ingari. ⁴⁵Ezi en inaziba Averpenim inigha, egha anetera egha Josuan gin izi. Me ghua nguibar igharazimin nguazim, God men damazibar me batoghezi, me a ini. Averpenir kam me ko ikiavira itima Devitin dughiam oto. ⁴⁶Ezi Devit Godin damazimin derazi God deraviram a gami. Egha a kamaghin Godin azara, ‘Ki Jekopin God bagh dipenimin ingaram, o?’ Ezi God ghaze, ‘Puvati.’ ⁴⁷Ezi gin Solomonra a bagha dipenimin ingari.

⁴⁸“Ezi Godin bar pin itim dipenir gumaziba ingaribar itir puvati. Godin akam inigha izir gumazim kamaghin mikeme, ⁴⁹‘God ghaze, overiam a nan atrivir dabirabim.

Ezi nguazim ki uan suebar asir danganim.

Dipenir manmagh garim, ni na bagha an ingarasa?

Ezi ki avughsamin danganim managh iti?

⁵⁰Ezi bizir kaba bar, ki dar ingari.”

⁵¹Egha Stiven maghira Judan kotin gumazibav gei, “Ia bar orazir puvatizir darasi! Egha ian naviba ko nighniziba mati, God gifozir puvatizir gumaziba! Ia uan inazibar mirarama ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a batosi! ⁵²Ian inaziba osimtiziba Godin akam inigha izir gumaziba bar moghira me gariki. Ezi me fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimin gun migeima, ian inaziba me misozi me ariaghire. Egha datirighin ia a isa gumazir kurabar dafaribagh atigha egha a misoghezi an areme. ⁵³Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba inigha, egha a dar gin zuir puvati.”

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

⁵⁴Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha egha a bagha uan ataribagh ivi. ⁵⁵Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin angazangarir gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav iti. ⁵⁶Ezi a kamaghin migei, “Ia Gan! Ki Godin Nguibamin

^{††}7:43 (7:43) Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mamin iziam, me Godin min an ziam fe. Migirigiar Stiven amir kamnagh, a Godin akam inigha izir gumazim, Amosin akinafarimin iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghin mikeme, Israelba faragha guizin Godin ziam fer puvati. Me Godin akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezi azenir aviribar gin God Israelbar gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatizi Babilonba izava Israelbav sogha me inigha ghua Babilonin me kalabus gati. (2 King 24:10-16in gan.)

garima, a kuiaghrizima Gumazibar Otarim Godin agharir guvimin tughav iti.”

⁵⁷ Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan kuaribav kongegha, egha ivemara a bagha zui.

⁵⁸ Egha a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, egha maghirama dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darasi uan azenan azuir korotiaba suegha egha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.[¶]

⁵⁹ Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven God ko migei, “Ekiam Iesus, nan duam inigh.” ⁶⁰ Egha a uan tevimning apirigha irigha egha pamtem dei, “Ekiam, men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha,

8 egha areme. ¹ Ezi Sol uaghan ikia bizir kamin ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarasi pazavira me gami

Dughiar kam me Stiven misoghezima an areme. Ezima me Jerusalemin itir Kraisin adarasi pazavira me misoghava, egha arazir kurabar me gami. Kamaghin amizima, Kraisin adarasi bar ara Judian Distrigh ko Samarian Distrighin ghue. Ezima aposelbara Jerusalemin iti. ² Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam isava mozim gatigha a bagha puvira azi. ³ Ezima Sol Kraisin adarasi me gasighasighavira ikiava, egha men dipenibar vaghvagha dar ghuava gumazamiziba sara me isava me kurvagha kalabus garisi.

Aposelba akar aghuim Judian Distrigh ko Samarian Distrigh anekura gharui

(Sapta 8:4-12:25)

Filip Samarian Distrighin akar aghuim akuri

⁴ Ezi gumazamizir areziba, me akar aghuim nguibar me itibar anekuri.

⁵ Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamin ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam kuri. ⁶ Ezi gumazamizir okuruaba an akaba baragha, egha a mirakelin arazibagh amima da otifi, ezima me kuariba arigha bar deravira a barasi. ⁷ Ezi me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghraghava azenan izi. Ezi gumazir aviribar agharir amiriziba ko suer kuvtiziba uaghan ua dera. ⁸ Kamaghin amizima, nguibar kamin amiziba ko gumaziba bar akonge.

Saimon, kukunir gumazimin eghaghanim

⁹ Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamin ikia mirakelin ifavarir kuraba dagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnizir aviribagh ami. A kamaghin migei, “Ki gumazir ekiam.” ¹⁰ Ezima gumazir ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonin akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghin migei, “Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonin iti.” ¹¹ A dughiar aviribar mirakel ifavarir kurabagh amima da otivima me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gin arui. ¹² Egha

[¶]7:58 (7:58) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamin azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Wok Pris 24:13-16, ko Namba 15:35in gan.

datirighin Filip, a God Bizibagh Ativir Arazimin akar aghuim ko Kraiss Iesusin ziam sara akuri. Kamaghin amizima, gumazamiziba nighnizir gavgavim Filipin akamin ikiava, me rue. ¹³Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikiava egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otivima, a digavir kuram gami.

¹⁴Ezi Jerusalemin itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godin akam inigha givazi, kamaghin me Pita ko Jon amadazima aning me bagha ghu. ¹⁵⁻¹⁶Samarian gumazamiziba, me Iesusin ziamin ruegha, me Godin Duam inizir puvati. Kamaghin amizima Pita ko Jon ghuava otogha me Godin Duam ini-asava aning me bagha God ko migei, ¹⁷Ezima aning God ko mikemegha, uan aghariba fegha me gisin atizima me Godin Duam isi.

¹⁸Ezi Saimon garima, aposelning uan aghariba fegha me gisin atizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei, ¹⁹“Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan agharim fegh tav gisin datightima, a Godin Duam iniam.”

²⁰Ezi Pita kamaghin Saimon mikeme, “Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kamin God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam. ²¹Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizima, ni Godin ingangarimin aven ikian kogham. ²²⁻²³Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin navim giragh arazir kuraba da ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham.”

²⁴Ezima Saimon an akam ikara, “Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham.”

²⁵Ezi Pita ko Jon Ekiam aningn akurvaghizir bizibar gun migiava, an akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalemin ghuava, akar aghuim Samarian Distirighin nguibar aviribar an akura zui.

Filip Itiopian gumazim akar aghuimin a migei

²⁶Ezi Ekiamin ensel Filipin migei, “Ni Sautin tuavimin mangi, a Jerusalem ategha ghuaghira Gazan nguibamin oto. Tuavir kam gumaziba puvatizir danganimin iti.” ²⁷⁻²⁸Ezima, a maghira zui, a tuavir arizimin Itiopian gumazir mam bato. Ezi a gumazir dapanim, a Itiopian atrivir amizim Kandasin dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalemin ghugha Godin ziam fegha uamategha izi. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir gumazim, Aisaian akinafarimin gari. ²⁹Ezi Godin Duam Filip migei, “Ni mangiva karisin munamin boroghin iki.”

³⁰Ezi Filip ivegha ghuava karisin boroghin ghugha Itiopian gumazim barasi, a Aisaia, Godin akam inigha izir gumazimin akinafarimin gari. Ezi Filip an azara, “Ni garir bizir kam ni a gifo?”

³¹Ezi Itiopian gumazim a ikara, “Ki manmaghin fogham? Tav na geghanightima, ki fogham.” Egha a Filip migia ghaze, “Ni izivanang na ko daperagh.”

³²⁻³³Itiopian gumazim Godin Akinafarimin itir akar kabar gari, “A mati sipsipin min me a misoghasava, a inigha ghu.

Sipsipin nguziba, me dar ariziba aghorasava amima

da pura nimira iti.

Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava amima,

a pura nimira ikia bizitam migeir puvati. Ezi me bar a dikabiragha,

egha deraghavira an kotiam gamizir puvati.

Kamaghin amizima, a boriba puvati, ezi tina an gun me geghanam?

Me an ikirimirim a givazima, ezima a ua nguazimin itir puvati.”

³⁴Egha Itiopian gumazim Filipin azara, “Ni na mikemegh, ga uaning, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A uabi migei, o igharazitav migei?” ³⁵Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an mingarimin migia ghua, egha Iesusin akar aghuimin gun a migei.

³⁶⁻³⁷Ezi me tuavimin ghuava, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?”^{§§} ³⁸Egha Itiopian gumazim karisin suizir gumazim migeima, a karis gamizima a tu. Ezima Filip ko Itiopian gumazim dipamin aven iraghughzi, Filip a rue. ³⁹Ezi me dipamin ikegha azenan izezima, Ekiamin Duam zuamira Filip inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filip bagha garava avenge, egha tuavimin ghuava bar akonge. ⁴⁰Ezima Filip gari, a Azotuzin nguibamin oto. Egha a ghuava, nguibaba bar dar akar aghuim akura ghua Sesarian oto.

Sol uan navim gira

(Aposel 22:4-16 ko 26:9-18)

9¹⁻²Egha dughiar kam Sol Iesusin suren gumazibagh asighasighiva, egh me misoghtima me arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghin amizi, an ofa gamir gumazibar dapanir ekiam bagha ghua kamaghin azai, “Ni Damaskusin itir God ko migeir dipenibar garir gumazir

dapaniba bagh akinafariba osir suam, ‘Sol, gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, an an apigh, an suiraghiva mangiva kalabusin gumazimin min a ikirarighiva, Jerusalemin mangam.” ³Ezi a Damaskusin nguibamin boroghin izima overiamin angazangarir gavgavim a gisira. ⁴Ezi a irigha nguazim girigha egha orazi, tiarir mam kamaghin a migei, “Sol, Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?”

⁵Ezi Sol azara, “Ekiam, ni tina?”

Ezi a kamaghin a migei, “Ki Iesus, ni na gasighasisi. ⁶Egh ni dikavigh, nguibamin mangi. Egh migirigiar ni manmaghin damuamim, gumazir mam tighar ni mikimam.”

⁷Ezi gumazir Sol koma zuiba, me pura gumazimin migirigiar kinim baregha egha gumazitamin garir puvati. Kamaghin amizi me migirigiaba puvatigha pura iti. ⁸Ezi Sol ua dikavigha, egha uan damazimning kuigha, egha a bizitamin garir puvati. Ezi a koma aruir gumaziba an agharimningin suiragha a inigha me Damaskusin zui. ⁹A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar pumuning ko mikezimin ikuvighavira itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati.

¹⁰Dughiar kam Damaskusin aven Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam Ananaias. Ezi Ekiam irebamin min bizimin garimin aven an dei, egha ghaze, “Ananaias!”

Ezi an a ikara, “Ekiam, ki kati.”

¹¹Ezi Ekiam a migia ghaze, “Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim. A na ko migia iti. Kamaghin amizi, ni dikavigh, tuavir kam mangi, an ziam Voroghira Zui. Ni Judasin dipenimin mangi Sol bagh azaragh. ¹²Sol irebamin

§§8:36-37 (8:37) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, “Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ki nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin iti, a Godin Otariam.”

min bizimin garima, gumazimin ziam Ananaias, a iza agharim a gisin atigha an damazimning gamizima, aning ua deraghasa.”

¹³Ezi Ananaias a ikara, “Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba gumazir kamin gun migei, me ghaze, a nin gumazir Jerusalem aven itiba paza me gami.

¹⁴Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba akar gavgavim an amamangatizi a ize. Egh tina nin ziamin ni ko migeiba, a men suighiva kalabus darigham.”

¹⁵Ezima Ekiam kamaghin Ananaias migei, “Ni mangi! Gumazir kam, mar ki inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumaziba ko men atriviba koma Israelin gumaziba bagh mangam. ¹⁶Eghti a mizaziba ko osimtizir nan ziamin iniamiba, ki da an akagham.”

¹⁷Ezi Ananaias dipenimin ghua an aven ghu. Egha uan dafarimning Sol gisin atigha, egha ghaze, “Nan aveghbuam, Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus tuavimin ni bato. Ni ua ganti, Godin Duam ni gizivaghasa, kamaghin amizi a na amadazi ki ize.” ¹⁸Ezi bar zuamirama, osirir naziamin min garir bizim Solin damazimningin ikegha kuiaghiri. Ezi a datirighin ua gari. Ezi a dikavizima me Iesusin ziamin a rue. ¹⁹Ezi a dagher maba amegha gin ua uan gavgavim ini. Egha Sol Iesusin suren gumaziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike.

Sol akar aghuim Damaskusin anakuri

²⁰Egha Sol Iesusin suren gumaziba ko Damaskusin ikia maghira God ko migeir dipenibar akam kura ghaze, Iesus a Godin Otarim. ²¹Ezi Solin migirigiam baraghizi darasi, me digavir kuram gamighava azai, “Kar ti gumazir kamnaghra, a Jerusalem ikia Iesusin ziar kamin deir gumazamiziba, men suigha

me gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi kalabusin gumazibar min me iklarigh ofa gamir gumazibar dapanibar dafarim darighasa, egha a kagh ize?”

²²Ezi Solin akar a kuri kabanangin gavgavim bar ghuanabozi a migirigiam bar deravirama anebighizi, Judan gumazir Damaskusin itiba fo, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Kraiss.

Judaba Solin apanimin itima an arav ghu

²³Ezi dughiar aviriba ghuezima, ezi Judaba Sol misueghti an aremeghasa tuaviba buri. ²⁴Egha me a misoghasava amua arueba ko dimagariba zurazurara a bagha nguibar ekiamin tiar akabar gari, ezi Sol men nighnizir kurar kam gifo. ²⁵Ezi an gin aruir gumaziba, me dimagarimin a mikemezi an akirar ekiam gaperazima, me dagiar divazir torir mamin anetaghizima a ghuaghira nguibar ekiamin divazimin azenan iri.

Sol Jerusalem iti

²⁶Ezi Sol Jerusalem izegha, egha Iesusin suren gumaziba uaghan men aven angasa ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamaghin an itir puvati, a Iesusin suren gumazim, egha me bar an atiatingi. ²⁷Ezi Barnabas a inigha an gun aposelbav kimasa zui. Egha a me migei, Sol tuavimin ghua Ekiamin gani. Ezi Ekiam a mikeme, egha Damaskusin tavin atiatingizir puvatigha, Iesusin ziamin akam akuri. ²⁸Ezi Sol Jerusalem deravira me koma aruava me ko ikia, egha atiatiir puvatigha Iesusin ziamin akam kura ghuavira iti. ²⁹Egha a Judan Grighin akam migeir gumaziba ko me uariv gia uari adosi, ezi me a misueghti an aremeghasava ami. ³⁰Ezi Kraissin adarasi kamaghin oregha fogha, egha a inigha Sesarian nguibamin ghuaghira,

egha a isa Tarsusin nguibamin anemada.*

³¹Ezi Judian Distrigh ko Galilin Distrigh ko Samarian Distrighin aven itir Kraisin adarasi, dughiar kamin navir amirizimin ikia deravira itima, Godin Duam gavgavim me ganidi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim ghuavanadi. Gumamaziziba Godin atiatiaa an apengan iti.

Pita Ainions gamizima a ua dera

³²Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan nguibamin itir Godin gumamazizibar ganasa zui. ³³Egha nguibar kamin gumazir mam bato, an ziam Ainions. An soroghafariba amirazima, ezi a 8 plan azenibar misiamra iti. ³⁴Ezi Pita kamaghin a migei, "Ainions, Krais Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apirigh." Ezi Ainions zuamira dikafi. ³⁵Ezi Lidan nguibam ko Saronin danganir voroghira irighav itimin itir gumamaziziba, me an ganigha uan navibagh iragha Iesus bagha ize.

Pita Tabita gamizima a ua dikafi

³⁶Ezi Jopan nguibamin suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighin akamin an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganaraziba akurvasi. ³⁷Ezi dughiar mamin ari-mariam a inizima an areme. Ezi me an kuam ruegha a isava ghuriar pin itimin aneti. ³⁸Jopan nguibam Lidan nguibam boroghira iti, kamaghin suren gumaziba kamaghin orazima, Pita Lidan itima, ezi me gumazir pumuning a mikimasa aning amadazima aning zui. Ezi aning ghua a migia ghaze, "E uari, ni zuamira datirighira ga ko izi!"

³⁹Ezi Pita aning ko ghuava otogha egha maghira ghuriar pin itimin ghuavanabo. Ezi amizir odiairir pura itiba an miriamin tuivighav ikiava, aziava egha uan korotiaba ko korotiar azenan azuir Dorkas me ko angamra ikia me bagha ingariziba an akakasi.

⁴⁰Ezi Pita gumamaziziba bar me amangizi me azenan ghue. Ezi a uan tevimming apirigha God ko migei. Egha a raghrighava amizir aremezim garava ghaze, "Tabita, ni dikafigh." Ezi a uan damazimning kuigha egha Pitan apigha, egha dikavigha apera. ⁴¹Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavigha tu. Ezi a nighnizir gavgavim God baghavira itir gumamazizir odiairibar diagha men akazi me gari, an angamra iti. ⁴²Ezi Jopan itir gumamaziziba bizir kamin eghaghanim baregha men aviriba nighnizir gavgavim Ekiamin iti. ⁴³Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asizir inibar bizibar ingarir mam, an ziam Simon, a ko ike.

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganidi

10 Gumazir mam Sesarian nguibamin iti, an ziam Kornilius. A Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazim. A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumaziba. ²Kornilius a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko me Godin apengan iti. Egha a uaghan Judan gumamazizir onganarazibar akurvagha, egha zurara God ko migei. ³Dughiar mamin 3 kloghin guaratizimin Kornilius bar deravira garima Godin ensel irebamin min bizimin aven iza kamaghin a migei, "Kornilius!"

*9:30 (9:30) Ezi gin Barnabas Sol inigh Antioghin mangasa, egha ghua Tarsusin nguibamin a buri. Ni Aposel 11:25in gan.

⁴Ezima Kornilius atiatia dikiraviram an gara, kamaghin an azara, “Ekiam, bizir itizim?”

Ezima ensel an azangsizim ikara, “God nin migirigiaba baragha, ingangarir ni gumazamizir onganarazibagh amir biziba, an a dagh ifuegha egha dagh nighnisi. ⁵Egh ni datirighin gumazitaba Jopan me amadaghtima, me mangi gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garisi, a batogh a inigh izi. ⁶A Saimon ko iti, asizir inibar bizibar ingarir gumazim. An dipenim ongarir miriamin iti.”

⁷Egha enselin Kornilius mikemezim anetegha ghuzima, a uan ingangarir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagha izi. ⁸Ezima a bizir otivizir kaba, dar gun bar me mike-megha, me amadazima me Jopan ghue.

Pita irebamin min bizimin gari

⁹Ezi amimizaraghan aruer arizimin Kornilius amadazir gumaziba ghuava Jopan nguibar ekiamin boroghin otivima, dughiar kamra Pita dipenimin avughsir danganimin ikia God ko migei. ¹⁰Egha Pita mitiriam an azima, a daghetam ramasa, ezi me daghebagh amuavira itima, a irebamin min bizir mamin gari. ¹¹Egha a pin garima overiam kuiaghrizima, bizir mam inir avizir dafamin min gari. Bizir kam, me an ruaghatevir 4 plan suirazima, a nguazimin izaghiri. ¹²Egha an aven, asiziba bar—asizir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti. ¹³Ezi tiarir mam kamaghin a migei, “Pita, ni dikavigh, dav suegh dar ami.”

¹⁴Ezi Pita kamaghin a ikara “Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram Godin damazimin bizir mizirizitam amezir puvati.”

¹⁵Ezi tiarim uam a migei, “Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar ponan marki.”

¹⁶Ezi bizir kamnagh dughiar pumuning ko mikezimin Pita bato. Ezima inir avizir ekiam kam zuamira uamategha overiamin ghuavanabo.

¹⁷Pita irebamin min ganizir bizir kamin mingarir ginighnighavira itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonin dipenim bagha azangsisi, an dipenim managh iti. Egha me datirighin izava an tiar akamin otifi. ¹⁸Egha me diava azangsisi, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?”

¹⁹Pita irebamin min ganizir bizim ginighnighavira itima, Godin Duam a migei, “Saimon, gumazir pumuning ko mikezim ni buria gharui. ²⁰Ki me amadazima me ni bagha izi. Kamaghin, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vanginan magiri.”

²¹Ezi Pita vanginan iraghugha me migei, “Kar kirara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?”

²²Ezi gumaziba an akam ikara, “Kornilius 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim ni bagha e amadazima e ize. A Godin damazimin deragha an apengan itir gumazim. Judan gumazamiziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezima Godin enselin mam a migia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nin dipenimin izegh migirigiatabar amuti ni da baragh.” ²³Egha Pita me migeima, me dipenimin aven ghu. Me akuigha amimizaraghan nighnizir gav-gavim Iesusin itir gumazir maba sara, Jopan ikeghava uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Korniliusin dipenimin ghu

²⁴Me akuigha ua dikavigha ghua, me Sesarian oto. Ezi Kornilius me mizua iti. A uan roroaba ko uan adarasi diagha,

me akuvagha me ko iti. ²⁵ Pita dipenimin aven zuima, Kornilius a batoghava, an guamin uan tevir akurimning pirighav aperaghav an ziam fe. ²⁶ Ezi Pita an suiraghav a fe, eggha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.”

²⁷ Pita a migiavira dipenimin aven ghua garima, gumazamizir aviriba uari akuvaghav iti. ²⁸ Ezima a me migei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin Igharazibar Gumazibar boroghira manghan kogh me ko ikian kogham. Ezi God kamaghin na migia ghaze, ki gumazitam Godin damazimin mizirizim a darighan kogham. ²⁹ Ezi ia na bagha akam amadazima ki aghuazir puvatigha, eggha kagh ize. Eggha ki ian azangsis, ia tizim bagha na bagha akam amada?”

³⁰ Ezi Kornilius an akam ikara, “Dughiar pumuning ko pumuning givazima, ki 3 kloghin guaratizimin uan dipenimin aven ikia God ko migei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guamin mitighav iti.” ³¹ Eggha ghaze, ‘Kornilius, God nin migirigiam baraki, eggha arazir ni gumazamizir onganarazibagh amir biziba, an adagh nighnisi. ³² Eggha Saimon, an ziar mam Pita, a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimin dipenimin akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriamin iti.’ ³³ Kamaghin amizima ki ni bagha zuamiram akam amada. Ezi ni deragha izi. Eggha e datirighin bar iza Godin damazimin iti. God ni mikemezir akaba, ni dav kintima e bar da baragham.”

Pita Korniliusin dipenimin Godin akam kuri

³⁴ Ezi Pita Korneliusin dipenimin aven itir darasiv gei, “Bar guizbangira, ki

datirighin fos. God gumazir vabara ifuegha merara garir puvati, a bar gumazibagh ifonge. ³⁵ Nguibaba bar dar itir gumazamizir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge. ³⁶ Kar God Israelin gumazamiziba bagha amadazir akam. A kamaghin migei, Kraus Iesus a bar moghira en Ekiam. Eggha an e gamima, e God ko navir amirizimin iti. ³⁷ Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrigh Galilin dikafi. Da, Jon gumaziba ruasa akam kuragha aruigha givazima, da gin otifi. ³⁸ Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi. Eggha God a ko itima, kamaghin amizi a nguibabagh arua gumazamizibar akurvasi. Eggha Satanin apengan itir gumazamizibagh ami me ua dera.

³⁹ “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalem nguibamin bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. ⁴⁰ Ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima God a gamima a ua dikafi. Ezi God a isava gumazamizibar aka. ⁴¹ Eggha a bar Judaba bar me bativizir pu. Puvati. An e gumazir God miseveziba, erara an gari. An aremegha ua dikavizir dughiamin gin, an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame. ⁴² Iesus an akam gun gumazamizibav kimasava e mikeme. A ghaze, e kamaghin me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemisevezima, anarira en kotiababa baragham, ovia ghueziba ko angamra itiba sara. ⁴³ Godin akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusin guizin akar kam kuni. Eggha ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusin ziamin ikiti, God Iesusin ziamin tuavimin an arazir kuraba gin amadagham.”

[†]10:30 (10:30) Gumazir kam, a Godin enselin mam.

Kantrin Igharazibar Gumaziba Godin Duam isi

⁴⁴Pita akam kuravira itima, gumazamiziba a baragha itima, Godin Duam bar me gisin izaghiri. ⁴⁵⁻⁴⁶Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egha me orazima me nguibar igharazibar akabar Godin ziam fe. Kamaghin me digavir kuram gamigha kamaghin migia ghaze, “Munagh gan! God uan Duam bizir aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan me ganingi.”

⁴⁷Ezi Pita kamaghin migia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruam en anegorosi?” ⁴⁸Ezima Pita kamaghin gumazir kabav gei, “Ia Krai Iesusin ziamin me ruam.” Ezi me ruegha givagha, egha uari ko dughiar tabar ikiasava Pita migei.

Pita Jerusalemin ghugha egha bizir otivizibar gun migei

11 Ezi aposelba ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan Godin akam ini. ²⁻³Ezi kamaghin Pita uamategha Jerusalemin ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara egha ghaze, “Ni ghua uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizibar gumazibar dipenibar ghua egha me koma api.”

⁴Ezi Pita maghira bizir a batoziba bar deravira dar gun me migei, ⁵“Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko migei. Egha irebamin min bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghatevir 4 plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara. ⁶Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko

pin itir kuaraziba iti. ⁷Ezi ki orazi, tiarir mam na migei, ‘Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.’

⁸“Ezi ki a ikara, ‘Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir puvati.’

⁹“Ezi tiarim ua Godin Nguibamin migei, ‘Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar ponan marki.’ ¹⁰Ezi dughiar pumuning ko mikezimin bizir kam amigha eghava ua ekuighava overiamin ghuavanabo.

¹¹“Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mikezim, me na bagha Sisarian nguibamin me amadazima me iza dipenir ki itimin oto. ¹²Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisiva nighnizir aviribar amuan marki. Ezi 6 plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue. ¹³Ezi an e migia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha egha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh. ¹⁴Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, eghti tuavir kamin ni ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.

¹⁵“Ezi ki maghira migeima Godin Duam me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi moghin. ¹⁶Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, ‘Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin Duamin ia ruam.’ ¹⁷E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Krai Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan uan Duam, bizir aghuimin min me ganingi. Kamaghin amizima ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?”

¹⁸Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumaziba kamaghin oregha, egha uam ataramin nighniziba puvatigha Ekiamin ziam fa, ghaze, “A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba amaman-gatightima me uaghan navibagh iragh egh ikirimirir zurara itim iniam.”

Antioghin itir gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin iti.

¹⁹Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar arava, egha saghon Fonisian Distrigh ko Saiprusin arighatizim koma Antioghin nguibar ekiamin ghua Godin akam Judan gumazibara me migei. ²⁰Ezi men marazi uaghan Saiprusin arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin akar aghuimin gun Grighin gumazibav gei. ²¹Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumamazizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.

²²Ezi Ierusalem in itir Kraisin adarasi bizir kamin eghaghanim baregha, egha me Barnabas amadazima an Antioghin ghu. ²³Ezi an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigiabar a bar me migei. ²⁴A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumamazizir bar avirim Ekiam bagha ize.

²⁵⁻²⁶Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a inigha Antioghin ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi koma uari

akufa. Egha gumamazizir bar aviriba men sure gami. Ezi Antiokra suren gumaziba faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darazi, me a ini.

²⁷Ezi dughiar kamnang, Godin akam inigha izir gumazir maba Ierusalem in ikegha Antioghin izaghiri. ²⁸Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha tugha egha Godin Duamin gavgavimin ghaze, Romin nguaziba bar dagheba oteveg-ham. (Sisar Klodius, atrivimin itir dughiamin bizir kam oto.) ²⁹Ezi suren gumaziba akam misuegha egha me vaghvagh uan dabirabimin min dagiaba aningiva, Judian itir darazir akurvaghshi a da amangasa. ³⁰Egha kar me kamaghin ami, me uan dagiaba isava, Barnabas koma Sol ganingizi, aning ghua men gumazir aruabagh aningi.

Herot Jems misoghezima an areme, egha Pita kalabus gati

12 Dughiar kamin Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa.[†] ²Egha a migeima, me Jonin aveghbuam Jems midorozir sabamin a misoghezima, an areme. ³Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghin amizima, a uaghan Pita isa kalabus gati. Herot Yis puvatizir Bretin Isamin Dughiamin bizir kam gami. ⁴A Pitan suiraghava a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4 plan okuruabar agharim gati. Ezi me dughiaaba isa vaghvagh an gari. Egha 4 plan okuruar kabanang, me dar vaghvagh 4 plan gumaziba inizima me an gari. Herot, God Israelbagh Itazir Dughiamin Isar Ekiar kam givaghtima, a Pita isi gumamazizir aviribar damazimin a kot darighasa. ⁵Ezi Pita kalabusin dipenimin aven itima Kraisin adarasi uan

[†]12:1 (12:1) Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezir dughiamin itir Atrivir kam Herotin ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam.

navir averiabar a bagha puvira God ko migiavira iti.

Ensel kalabuziar dipenimin Pita inigha azenim gati

⁶Egha Herot Pita inigh kot bagh man-gasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kamin, aminim tighar tiam, me senin pumuningin a ikezima a midorozir gumazir pumuningin tongin akui. Ezi midorozir gumazir igharazir maba kalabuziar dipenimin a bagha gara tiar akamin iti. ⁷Ezi zuamira Ekiamin ensel otozima, an angazangarim kalabuziar dipenimin aven sira. Egha ensel Pitan ivim a misuegha a gaghura kamaghin migei, “Ni zuamira dikafigh!” Ezima senin an agharimning gikezimning firiaghrigha nguazim giri.

⁸Ezi ensel a migei, “Korotiam arughiva, egh dagarir asuabar aghuigh.” Ezi Pita kamaghin amigha givazi ensel a migei, “Ni uan korotiar ruarim arugh nan gin izi.” ⁹Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gin azenan ghu. Egha a bizir kabagh fozir puvatizima, ensel dagh amima, da guizbangiram otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebamin min bizimin gari. ¹⁰Aning ghuava, kalabusin dipenimin garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabusin zuir ainin tiar akar nguibar ekiamin zuimin oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiaghrizima, aning azenan ghua tuavir mamin zui. Aning mong saghon ghuava, ensel zuamirama Pita ategha ghu.

¹¹Ezi Pitan nighnizim ua izima, a kamaghin migei, “Ki datirighin guizbangira fo, Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egha a Herotin agharim da nan akura, egha Judaba na

damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan akura.”

¹²Ezi Pita bizir kabagh foghava, Jonin amebam Marian dipenimin ghu. Jonin ziar mam Mak. Ezi gumazamizir avirim uari akuvagha dipenir kamin ikiava God ko migei. ¹³Ezi Pita azenan ikiava divazimin tiar akar azenan itim gafughafuzima, ingangarir amizimin ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi. ¹⁴Egha a Pitan tiarim baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha ivegha aven ghugha, kamaghin gumazamizibav gia ghaze, “Pita muna iza tiar akamin iti!”

¹⁵Ezi me kamaghin a migei, “Ni onganis ti.” Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei, “Puvati. Guizbangira a iti.” Ezi me a migia ghaze, “Ni ti an enselin gani.”^f

¹⁶Ezi Pita tiam gafughafuzima, me izava tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami. ¹⁷Ezi Pita uan dafarimin me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh eghari. Egha a kamaghin migei, “Ia bizir kabar gun Jems koma aveghbuaba sara mike-megh.” Egha Pita me ategha danganir igharazimin ghu.[§]

¹⁸Egha aminim tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsigha ghaze, “Pita managh ghu?” ¹⁹Ezi Pita itir puvatizima, Herot a gumazibav kemezima me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kamaghin amizima an midorozir gumazir Pitan ganiziba, Herot me isa kot gatigha egha ghaze, me aremegham. Egha Herot gin Judian danganim ategha, Sesarian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri.

^f**12:15** (12:15) Dughiar kam Judan aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, enselin maba gumazibar ganamin ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiamo.

[§]**12:17** (12:17) Jemsin kam a Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalem siosin itir gumazir dapanimin oto

Herotin ovevem

²⁰Egha Herot adarim Tair koma Saidonian gumazamizibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi, kamaghin amizi, me datirighin uari akuvaghav izav an ganasas. Me faraghav Blastus ko uari mikemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir gumazim. Ezima, me gin Herot men apangkuvigh adarir kam a givaghassa, me Herotin ganasas zui

²¹Herot dughiar atizimin uan atrivir korotiaba arughava, egha uan atrivimin dabirabim gaperaghava, gumazamizibav gei. ²²Ezi me pamtem diava ghaze, “Kar gumazitam migeir puvati. Kar godin mam migei.” ²³Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizima Ekiamin ensel zuamira a misoghezima a iri. Ezima muriamin itir apiziba angamra anepa zuima, an areme.

²⁴Ezima Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekeveghe ghuavira iti.

²⁵Ezi Barnabas koma Sol aning uan ingangarim Jerusalemin anegivagha, uamateghe Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inighava a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghuava Iesusin akar aghuim akuri

(Sapta 13:1-21:14)

God Barnabas ko Sol kantrin igharazibar akar aghuim akunasa aning amisefe

13 Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi iti, Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziaba Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger,) Sairinin Lusius, koma Manain

(a Atrivim Herotin roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol. ^{**} ²Ezima dughiar mamn Kraisin adarasi, me Godin apengan ikiava uari isava God ganighava, egha God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningn dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghtima, aning nan ingangarim bagh mangi.” ³Kamaghin me God ko mikimasa dagheba tagha, God ko migei. Egha uan aghariba isava Barnabas ko Sol gisin atighava, aning amadazima aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin arighatizimin akar aghuim akuri

⁴Ezima Godin Duam Barnabas ko Sol amadazima, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin arighatizimin ghu. ⁵Egha me Salamisin otivigha Godin akam Judabar God ko migeir dipenibar akam akuri. Jon Mak aning ko ghua egha aningn akura.

⁶Egha me Saiprusin nguibar arighatizim a garua ghuava Pafosin nguibar ekiamin oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus. ⁷A Sergius Paulus, gavmanin dapanim a ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizim koma fofozir aghuiba iti. Ezi a Godin akam baraghasava, kamaghin a Pol koma Barnabasin diazima aning ize. ⁸Me kukunir gumazir kam Grighin akamin ziar kam Elimas me a gati, an mingarim kukunir gumazim. Egha Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, a Iesus nighnizir gavgavim an ikian an aghua. Kamaghin, a Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa. ⁹Ezima Sol, an ziar mam

^{**} **13:1** (13:1) Ziar kam Niger, an mingarim kamaghin ghu, “pizim.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim.

Pol, Godin Duam a gizivazima, ezi a dikiravira Elimasin garava kamaghin migei,^{††} ¹⁰“Ni Satanin borim. Egha ni arazir aghuaribar apanimin iti. Egha ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghraghan aghua? ¹¹Datirighin Ekiam nin apanim damuva uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghtima, ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham.”

Ezima zuamira ghuariam an damazimning korozima aminim an piri. Egha a tavin agharimin suiraghasa pura ruiava asaghinifi. ¹²Egha gavmanin gumazir dapanim Ekiamin akam bareghava digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganighava egha kamaghin nighnizir gavgavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghin aven Iesusin akam akuri

¹³Ezi Pol, a ko aruir gumaziba sara, me kurim Pafosin me inigha ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provin sin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalemin ghu. ¹⁴Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antioghin nguibamin otifi, a Pisidian Distighin aven iti. Egha, Judaba avughsa Godin ziam fer dughiamin, me God ko migeir dipenimin aven ghueghava apiaghav iti.^{‡‡} ¹⁵Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me migei. Me dar ponegha givaghava, me Pol ko Barnabasin akam migia ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir

migirigiatam gumazir kabav mikimsiva, ia me mikim.”

¹⁶Ezi Pol dikavighava, uan dafarimin me aminiva, kamaghin migia ghaze, “Ia Israelin gumaziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin apengan ikiava uari isava God ganidi, ia na baragh! ¹⁷Dughiar kamin me Israelin ikiava, Israelbar God en ovaviba amiseveghava, gumazibagh amim me bar aviraseme. Eghava a uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamaghin me an gumazamizibara. Egha gin me uan nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue. Egha dughiar kamin God me gamima men dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. ¹⁸Egha a 40 pla azenimin gumaziba puvatzir danganim me ko ikiava, men osimtiziba aterava men akurvasi. ¹⁹Eghava Kenanin nguazimin, God 7 plan gumazamizir bizim gasighasighava, men nguazim uan gumaziba ko amizibagh aningi. Ezima me dar ghuaviba ikiangi. ²⁰Bizir kaba 450 azenimin aven otifi.

“Egha bizir kabar gin God Israelbar ganasa gumazir dapaniba amisefe, mamaghira ikia ghua Godin akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin tu.

²¹“Ezi me atrivim bagha Godin azangsisi. Ezima a Sol me ganingi, Kisin otarim, Benjaminin adarasi, a 40 plan azenibar men gari. ²²Ezi God Sol agivaghava, Devit amisevezima an an danganim inighava atrivimin oto. Ezima a Devitin gun me migei, ‘Ki Devitin gani, Jesin otarim, gumazir ki bar ifongezim, a bar bizir ki ifongezibar amuam.’

^{††}13:9 (13:9) Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darasi tongin ingara, egha kamaghin dughiar kamin a ziar kam Pol uabi garisi.

^{‡‡}13:14 (13:14) A Sabatin dughiam

²³“God fomira akam akirizir moghin, God gumazir mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitin ovavir mam, en Akurvazir Gumazim.

²⁴“Iesus tighar izamin dughiamin, Jon faragha izava navibagh iraghamin akam ko rurumin akamin Israelin gumazibav gei. ²⁵Jonin ingangarir dughiam gi-vasava amima, a kamaghin me migei, ‘Ia ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mizuaim puvati. A nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan kogham. Ki gumazir kinim.’

²⁶“Aveghebuaba, ia Abrahamin igiaba, koma ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharazibar Gumaziba, e bagha, God uam e iniasava migirigiar kam amadazima a ize. ²⁷Jerusalem in gumamaziziba koma gumazir dapanir eki-aba, me kamaghin fozir puvati, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatin dughiamin Godin akam inigha izir gumazimin akaba dibora, egha deragha dagh fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghin amizima, Godin akam inigha izir gumazimin akaba guizbangira otos. ²⁸Egha me a misueghtima an aremeghan migirigiar otevir aghuitam batozir puvati. Ezi me kamaghin Pailat pamten a migia ghaze, ni midorozir gumazibav kemeghti me a misoghti an aremegham. ²⁹Me fomirama Godin akam inigha izir gumaziba mikemezi moghin ami. Egha me ter ighuvimin anedeghava a inigha dagiar torim gati. ³⁰Ezima God a gamizima a ua dikafi. ³¹A koma Galilin ikiava Jerusalem zuir gumamaziziba dughiar aviribar an gani. Ezi datirighin gumazir uari an ganizir kaba, me an gun Judan gumamazizibav gei.

³²“E akar aghuim kamaghin ia migei. God fomira en ovaviba bagha amizir akam akira ghaze, a gumazir uam e ini-amim amadagham. ³³Datirighin a Iesus a gamizima a matmatin ua dikafi. E

men boriba, kamaghin amizima an e bagha uan akar dikirizir kam gamizima a guizbangira oto. Ighiamin Akinafarir Namba 2, kamaghin a migei,

‘Ni nan otarim;

ezi datirighin ki nin afeziamin otos.’

³⁴E fo, God a gamizima a ua matmatin dikafi. Ezi a ua matmatin mangi kurighan kogham. God bizir kamin kamaghin mikeme,

‘Ki guizbangira deraghvira ia damuva, bizir aghuiba ia daningam,

ki fomira Atrivim Devit akar dikirizibar a mikemezi moghin.

Ezi bizir kam ki mikemezi moghin guizbangiram otivam.’

³⁵Ezi akar igharazir mam uaghan Godin Akinafarimin iti. A kamaghin migei,

‘Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim ateghtima,

a matmatin iki kurighan kogham.’

³⁶“E fo, dughiar kamin Devit nguazimin ikiava, a Godin nighnizimin gin zui. Egha a gin aremezima, me an kuam inigha ghua an ovaviba afir naghin anefa. Ezima an kuam kuri. ³⁷⁻³⁸Ezi gumazir God amizi a ua matmatin dikavizir kamnang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e ua migei, ia akar kam gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize.

³⁹Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghan koghti, ia Godin damazimin deragham. Puvati. Gumazir kam Iesusin ingangarimin, God gumazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gin amagava, me gamima me an damazimin dera. ⁴⁰Ia uari bagha gan, Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin, bizitam ia batoghan kogham:

⁴¹‘Ki ian dughiamin bizir igharazitam damightima

a ia batogham.

Eghtima gumazitam ia mikimtima

ia nighnizir gavgavim an ikian kogham. Kamaghin, ia gumazir dibovir akar kurabagh amiba, ia gan, ia digavir kuram damigh ikuvigham.”

⁴² Egħa Pol ko Barnabas Judabar God ko migeir dipenim ataghrazima, gumamaziziba kamaghin aningn migei, “Gua Sabatin munamin dughiamin uamategħ iziva bizir kabar migirigiar tabar uam e mikim.” ⁴³ Egħa me bar God ko migeir dipenim ategħava azenan ghue. Ezi Judan avirim ko gumazir igħaraziba, me Judan araziba bar dar gin zuir gumaziba, me Pol koma Barnabasin gin zui. Ezima aning me migiava, men nighniziba fa ghaze, ia Godin nighnizimin gin mangiva an apangkuvimin apengan iki.

⁴⁴ Ezi Sabatin dughiar igħarazim otozi, nguibar ekiar kamin itir gumamazizir avirim bar iza uari akuvaghava Ekiamin akam barasi. ⁴⁵ Ezi Judaba gumamazizir okuruar kamin ganigha, men naviba bar ikufi. Ezima me Polin akaba kurakuraghava a migei.

⁴⁶ Kamaghin amizima Pol ko Barnabas atiatir puvatigha, akar bar gavgavimin me migei, “Ia Judaba, ga faragħa Godin akamin ia mikeme. Ezi ia akirim ragħa akar kam gasara. Egħa ghaze, e ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham. Kamaghin amizima, ia oragh, ga uam akar kamin ia mikiman kogham. Ga Kantrin Igħarazibar Gumazibav kiamam.” ⁴⁷ Ekiam bizir kam bagħa kamaghin e mikeme:

‘Ni nguazir kamin itir gumamaziziba bar men akuragħtima
ki ua me iniasa,
bizir kam bagħ, ki ni amisevezima,
ni tuavim Kantrin Igħarazibar Gumazibar aka.”

⁴⁸ Ezi Kantrin Igħarazibar Gumaziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumamazizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam

bagħa miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁹ Ezi Ekiamin akam bar nguibaba bar dar għu. ⁵⁰ Amizir maba God gifueghava an apengan ikiava ziar ekiaba iti, ezi gumazir iziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamin iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egħa me uan distrighin aning batoke. ⁵¹ Kamaghin amizima, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba apisi, egħtima gumamaziziba fogħ suam, men arazir kam osimtizim me ganingi. Ezima, Pol ko Barnabas Antiok ategħa Aikoniam nguibamin għu. ⁵² Kamaghin amizi Antiogħin itir Kraisin suren gumaziba, Godin Duam bar me gizivazima me bar akonge.

Pol ko Barnabas Aikoniamin Iesusin akar aghuim akuri

14 Egħa Pol ko Barnabas Antiogħin ikiav amizir arazibara, aning izava Aikoniamin Judaba God ko migeir dipenibar dagħ ami. Egħa kagh aning bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igħarazibar Gumazir aviriba nighnizir gavgavim Iesusin iti. ² Egħa Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagħa Kantrin Igħarazibar Gumazibar nighnizibagh asighasighava men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh ami. ³ Egħa Pol ko Barnabas dughiar ruarimin Aikoniamin ikiava, Ekiamin apangkuvimin akam mikimasava atiatir puvati. Ezima Ekiam gavgavim aning ganingizima, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh amima, da otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumamazizibar akakagħa ghaze, akar aning me migeir kaba, da guizin akaba. ⁴ Ezi nguibar ekiar kamin itir gumamaziziba uari abiki, marazi Judabar gin zuima, marazi aposelning bagħa zui. ⁵ Egħa gin Judaba

ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me uan gumazir dapanir ekiaba ko, me nigh-nigha tuaviba buria migia ghaze, me Pol ko Barnabas aremeghasa, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagiabar aning ginivasava ami.

Pol ko Barnabas Lистра ko Derben akar aghuim akuri

⁶ Ezima Pol ko Barnabas kamaghin oreghava arava Lистра ko Derben ghu, aning Likonian Distrighin nguibar eki-amning. Egha uaghan nguibar aningin boroghira itiba sara ghu. ⁷ Egha aning kagh akar aghuim akuravira iti.

⁸ Egha Listran nguibar ekiamin aven gumazir mam, an dagarimning ikuvighava an amirazima an aruir puvatighava aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari. ⁹ A Pol barazima an akam akuri. Ezima Pol dikiraviram an gara egha kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.

¹⁰ Egha Pol kamaghin pamtemin dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghiram arui.

¹¹ Egha gumazamizir avirir kam Pol amizir bizir kamin ganigha, pamtemin Likonian akamin dia migei, “Aseba gumazibar min otivigha e baghava iza-ghire!” ¹² Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigiabar faragha zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.[¶] ¹³ Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin min azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagha asizibav sueghiva aningin ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize.

¹⁴ Egha aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, aning uan korotiaba abiagharigha, ivegha gumaziba itir okuruamin aven ghua pamtem dia migei, ¹⁵ “Maia! Gumaziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga uaghan ian min gari, pura gumazir kinimning. Ga kamagh sua akar aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Egh ia uari isiva Ekiam daning, angamra itir God. A Godin overiam ko nguazim ko ongarim gamizim, egha bizir dar itiba sara bar. ¹⁶ Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan nighnizibar arua bizibagh ami. ¹⁷ Egha a ian modozir puvati, eghti gumaziba a gifoghan kogham. puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamuava, amozim ia ganiga, dagher aghuir aviriba ia ganiga egha dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar akonge.” ¹⁸ Aning bizir kabar pamten me migia, uaningin ofa damuan men anogoroghavira iti.

¹⁹ Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran izegha, me gumazibar nighnizibagh ekuigha me gamizi, me Polin apanibar otifi. Egha me dagiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an aremes. Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu. ²⁰ Ezi gin suren gumaziba izava anekuvazi, a dikavigha uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a ko Barnabas ghua Derben zui.

Pol ko Barnabas suren gumaziba gavgavim me ganidi

²¹ Egha Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikiava akar aghuim akurava gumazamizir aviribagh amima, me suren gumazibar otifi. Egha aning

[¶]**14:12** (14:12) Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim.

uamategha Lистра ko Aikoniam ko Antioghin ghu. ²²Egha aning gavgavim suren gumazibagh anighava akurvazir migirigiabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, “Gumazamizir God Ativaziba, e uaghan men avirir kamin aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham.” ²³Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagha Godin ingangarir gumazir aruaba amisefe. Godin ingangarir gumazir aruar kaba uan nighnizir gavgaviba Ekiam gatis. Ezi aning me bagha dagheba taghragha Ekiam ko mikemegha bar me isava Ekiamin agharim gati.

**Pol ko Barnabas uamategha
Antioghin zui, Sirian Distrighin aven**

²⁴Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provin-sin ghu. ²⁵Egha aning Pergan nguibamin akar aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri.

²⁶Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarasi aning isava Godin agharim ganinga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegifa. Egha aning uamategha Antioghin ghu. ²⁷Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazima me uari akuvazima aning bizir God aning agharimningin amizibar gun bar me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha nighnizir gavgavimin tiam kuizir akam me migei.

²⁸Egha aning kagh dughiar ruarimin suren gumaziba ko ike.

**Kraisin adarasi Jerusalemin
nguibamin uari akufa**

15 Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, “Ia Moses sure gamizir arazimin moghin ua mikarzir mogomeba aghoran koghti, God guizbangira ua ia inighan kogham.”^{§§} ²Ezi kamaghin Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghin amizi Kraisin adarasi Pol ko Barnabas ko nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara me amisevegha ghaze, me Jerusalemin mangi bizir kam bagh aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruabav kimasa.

³Egha Kraisin adarasi me amadazima me zui. Me Fonisian Distrigh ko Samar-ian moghin ghua egha Kantrin Igharazibar Gumaziba uan navibagh irazir bizimin gun me migei. Ezi Kraisin adarasi bar migirigiar kam baregha bar akonge.

⁴Ezi Pol ko Barnabas ko Godin ingangarir gumazir aruaba, me Jerusalemin otivizi, aposelba ko Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aning agharimin amizir biziba. aning dar gun me migei.

⁵Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba, me fomira Farisibar min ikia, me dikavigha kamaghin migei, “Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangiva uan mikarzir mogomebar aghor.”^{*}

⁶Ezi aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba akar kam akirasa uari akufa. ⁷Dughiar ruarimin me bizir kam

^{§§}**15:1** (15:1) Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike.

^{*}**15:5** (15:5) Ni akar Filipai, 3:2in itimin gan.

migia ghua, egha Pita dikavigha me migei, “Nan adarasi, ia fo dughiar maba givazi God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaziba nan akar torimin akar aghuimin migirigiam bareghiva nighnizir gavgavim Iesusin ikiam. Egha a ian tongin na misefe. ⁸E fo, God gumazamizibar navir averiabagh fo. Egha a uan Duam me ganingi. An e gamizi moghira, me gami. Egha tuavir kamin a kamaghin en aka, a me gifuegha ua me ini. ⁹Godin damazimin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, e bar magh ghue. Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir gavgavim Iesusin itima, God men nighnizir gavgavimin tuavimin, men navibagh amizi me an damazimin dera ¹⁰Ezi kamaghin ia tizim bagh God damighti, a ian nighnizibar gin mangam? Egha osimtizir faragha en ovaviba ateran iburaziba ko osimtizir e uaghan datirighin ateran iburaziba, da isava nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh arisi. ¹¹Kamaghin puvati. En nighnizir gavgavim ghaze, en Ekiam Iesusin apangkuvimin, God uam e inizir moghira me ini.”

¹²Ezi gumazir uari akuvaziba bar nimira ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezima aning mirakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir bizibar gun me migei. Egha aning ghaze, God aningnin agharibar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin, dar ingari.

¹³Aning mikemegha givazi Jems kamaghin migei, “Nan adarasi, ia na baragh. ¹⁴Saimon kamaghin e geghara ghaze, kar faragha zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumaziba uan apangkuvim men akagha, men tongin gu-

mazir maba ua bagha me inigha me gamizi, me an gumazamizibar otifi. ¹⁵Godin akam inigha izir gumazibar migirigiamin mirara ghu. Me fomira kamaghin osiri, men migirigiamin osizirimra kara,

¹⁶“God kamaghin migei, Devitin ovaviba asizir inibar amizir dipenimin min degiaghiri.

Egh ki gin uamategh izi, an ingarighti a tugham.

An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham, egh ki a damighti a ua deragham.

¹⁷Eghti gumazamizir ikiavira itir naba God bagh ruiam.

Kantrin Igharazibar Gumazir nan ziamin itiba bar uaghan na buriam.

¹⁸Ekiam kamaghin mikeme.

A bizir kaba fomira gumazamizibar akazi me dagh fo.”

¹⁹Egha Jems ghua kamagh migei, “Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba apiran kogham. ²⁰E pura me bagh osir kamagh me mikim suam, ia me marvir guabagh anidir daghebar ami, egh ia Godin damazimin mizegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asizir me benibar firibav kirima ariaghiriba, dar ghuziba darara iti. Ia dar aman marki. Egh ia ghuzitam raman marki. ²¹E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomira iza datirighin, me an akam nguibar ekiabar aven bar anekurava, egha Sabatba zurara God ko migeir dipenibar aven a dibori.”†

†15:21 (15:21) Judaba, me Israelin nguazimra itir puvati. Fomira me ghua kantrin igharazir Israelin nguazim boroghira itibar iti. Egha men God ko migeir dipeniba, nguibar ekiamin uaghan nguazir kam iti. Ni akar Ap 2:5-11 in itimin gan. Kamaghin, nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregha gifa.

Me Kantrin Igharazibar Gumazir God gifoziha bagha akinafarim amadi

²²Egha aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba ko Jerusalemin itir Kraisin adarazi bar me mikemegha uari tongin gumazir maba misevegga me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antioghin zui. Me gumazir dapanir pumuning uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha zui. ²³Egha me akinafarir kam me koma anemada:

E, aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba, e ian adarasi.

Ia Kantrin Igharazimin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.

²⁴E kamaghin oraki, en tongin marazi, en azarazir puvatigha ghua ia migia ian nighnizibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi. ²⁵Kamaghin e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegga me amada.

²⁶Gumazir kamning, aning en Ekiam Kraisi Iesusin ziam bagha nguazir kamin ikirimirim ategha egha uaningin sa. ²⁷Kamaghin amizi, Judas ko Sailas akamin uaghan ia mikimasa, e kamaghin aning amada. ²⁸E Godin Duam ko navir vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi. ²⁹Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh

me beniba firibav kirima ariaghirir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu.

³⁰Egha Jerusalem itir Kraisin Adarasi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antioghin iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akinafarim me ganingi. ³¹Ezi Antioghin itir Kraisin adarazi akinafarir kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar akonge. ³²Judas ko Sailas aning uaghan Godin akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghin aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviriba me gami. ³³⁻³⁴Ezi me dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalemin uamategga gumazir me amangiziba bagha zui.[‡] ³⁵Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikiava avirir maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiamin akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

³⁶Ezi dughiar maba givazi gin Pol kamaghin Barnabas migei, “Ga uamategh nguibar ekia ga bar Ekiamin akam akunizibar mangiva, ga uan adarazir ganam, me manmaghin iti.” ³⁷Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightima, a aningin gin mangam. ³⁸Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a givazir puvati. Kamaghin an aning ko mangan Pol aghua. ³⁹Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusin ghu.

[‡]15:33-34 (15:33-34) Fofozir gumazir maba uaghan kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirigiar kam kamaghin ghu, “Ezi Sailas uan nighnizim gin ghua Antioghin iti.”

⁴⁰Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharim gatigha kamagh migei, “Godin akurvazim gua ko iki.” Ezi aning ghu. ⁴¹Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anidi.

Timoti Pol ko Sailasin gin zui

16 Egha Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mamin ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezima an afeziam Grighin gumazim. ²Listra ko Aikoniamin itir en adarasi kamaghin a migia ghaze, Timoti gumazir bar aghuim. ³Ezi Pol a inightima, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamin iti. Egha me bar foz, an afeziam Grighin gumazim. Kamagh sua Pol Timotin mikarzir mogomem atu. ⁴Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba Jerusalemin mikemegha amamangatizim, gumaziba da baragh, dar gin mangasa, me me migia gharui. ⁵Kamaghin amizima Kraisin adarasi, men nighnizir gavgaviba gavgafi. Ezi men dibobonim dughiaaba bar pin ghuavanadi.

Pol irebamin min bizimin Masedonian gumazimin gani

⁶Ezi Godin Duam Pol, ko an gin aruir darazi, me Esian Provinsin akar aghuim kunan men anogoroke. Kamaghin amizi, Pol, Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighin nguibar ekiam ko Galesian Distrighin moghin ghu. ⁷Egha me Misian Distrigh ko Bitinian Provins suizimningin otogha Bitinian Provinsin aven mangasava amima, Iesusin

Duam men anogoroke. ⁸Ezi me kamaghin Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue. ⁹Ezi dimangan Pol irebamin min bizimin garima, Masedonian Provinsin gumazim tughav ikiava agakaghora, egha ghaze, “Ia Masedonian iziva en akuragh.” ¹⁰Pol irebamin min bizir kamin ganigha, e zuamira bizibar kirighava Masedonian mangasa tuavibar kiri. E foz, God akar aghuim me mikinasav en dia.¹

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

¹¹Egha e Troasin kurim inigha Samotres baghavira zui. Egha amimizaraghan Neapolis bagha zui. ¹²Egha e kagh dikavighava ghua Filipain otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zuir mam. Eghava e kagh dughiar mabar ike.

¹³Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamin tiar akamin azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko miki-mamin danganitam ti kagh ikiama? Ezi e kagh amizir mabar garima me uari akuvagha itima, e me migei. ¹⁴Amizir e barazir kabanagh, mavin ziam Lidia, a faragha Taiatarian nguibar ekiamin ikiava izegha inir pighagheviba amadi. A zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi. ¹⁵Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darazi, e me ruegha givazima, a uan dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin migia ghaze, “Ia suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin ikiti, ia izi nan dipenimin iki.” Egha a kamaghin e migia bar e gakaghone.

¹**16:10** (16:10) Buk Aposelin akar otevir maba iti, “Eia” iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, “Eia.” Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tughav, egha Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, “eia”, ua itir puvati. Aposel 16:40 an ganigh.

Pol ko Sailas kalabusin iti

¹⁶ Dughiar mamin e God ko migeir danganimin zuima, ingangarir amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a gin otivamin bizibagh fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an amir ingangarir kamin dagiar aviriba isi. ¹⁷ Ezi guivir kam, Pol ko bar en gin iza kamaghin dia migei, “Gumazir kaba Godin bar pin itimin ingangarir gumaziba. Me God ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei.” ¹⁸ A dughiar aviribar kamaghin ami. Ezi Pol an amirigha raghrigha kamaghin duar kuram migei, “Ki Kraiss Iesusin ziamin ni migei, ni azenim girigh!” Ezi maghira duar kuram anetaki.

¹⁹ Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizima me Pol ko Sailasin suirigha aning amikirigha gumazir dapanir ekiaba bagha danganir ekiamin ghu. ²⁰ Egha me aningin akua jas bagha ghugha kamaghin migei, “Kar Judan gumazimning. Aning en nguibar ekiamin itir gumazamizibar navibagh inivima osimtizir aviriba otifi. ²¹ Egha aning gumazamiziba, Romin kantri men anogoroghezir arazibar gin mangasa, me migei.”

²² Ezi gumazamiziba me iza uari kuvagha uaghan me akabar Pol ko Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumaziba migia ghaze, ia aningin korotiaba suegh aning misogh. ²³ Me Pol ko Sailas puv aning misuegha givagha, aning isa kalabus gati. Egha deraghiva aning ganamin akar gavgavim isava, kalabusin garir gumazim ganingi. ²⁴ Ezima kalabusin dipenimin garir gumazim jasin akam baregha, egha aning isa selin danganir bar aven itim gatigha, aning sueba pamtem temem sara da ike.

²⁵ Ezi dimagarir arizimin Pol ko Sailas God ko migiava ighiabagh ami. Ezima

kalabusin itir gumazir maba aning barasi. ²⁶ Ezi zuamira mikimkizir dafar mam otogha, kalabusin dipenimin dagiar mingarir gavgavim anidibagh inoba. Ezi kalabusin tiar akaba zuamira kuiaghire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar firiaghire. ²⁷ Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim osegha dikavigha kalabusin dipenimin tiar akabar garima da bar kuiaghire, an nighnizim ghaze gumazir kalabusin itiba bar are. Kamaghin a uan bainat asigha egha uabi uabi biragh aremeghasa. ²⁸ Ezi Pol pamtemin dia, “Ni pazi uabi damuan marki! E bar ka iti.”

²⁹ Ezi kalabusin garir gumazim angazangariba bagha dei, egha ivegha ghua Pol ko Sailas itir danganimin ghua atiatia puvira nigha, egha aningin suebar iri. ³⁰ Egha an aning inigha azenan otogha aningin azangsis, “Aruamning, ki tizim damightima God nan akuragham?”

³¹ Ezi aning a ikara, “Ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iki, eghti a nin akuragham, ni ko itir darasi sara.” ³² Ezi aning Ekiamin akam a migiava egha uaghan a ko itir darazi bar me migei. ³³ Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha egha aning duaba rue. Egha aning zuamira a koma uan adarazi Iesusin ziamin bar me rue. ³⁴ Ezi kalabusin gumazir dapanim Pol ko Sailas inigha uan dipenimin aven ghua, egha dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi, me bar akonge.

³⁵ Ezi aminim tirazima, jasba gavmanin gumaziba amadazima me iza kamaghin kalabuziar dapanim migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtima aning mangi.’” ³⁶ Ezi kalabuziar dapanim kamaghin Pol migei, “Jasba ni ko Sailas ataghraghisa na mikeme. Ezima gua datirighin mangi. Gua navir amirizimin mangi.”

³⁷Ezi Pol gavmanin gumazibav gei, “Ga Romin gumazimning. Me ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimin pura ga misogha, ga isa kalabusin ga amada. Ezi me datirighin nimira ga amangasa? Puvati! Me uari iziva gan aku mangam.”[§]

³⁸Ezi gavmanin gumaziba akar kabar gun jasbav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Romin gumazimning. Ezi me atiatingi. ³⁹Kamaghin amizima, jasba kalabusin dipenimin ghu. Egha kamaghin aning migia ghaze, gua ataran marki. Egha me aningin akua azenan ghuava, aningin azangsisi, “Gua nguibar ekiar kam ategh mangi.” ⁴⁰Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin adarazir ganigha, akar maba me migiava, gavgavim me ganidi. Egha aning ghu.

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

17 Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti. ²Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatin pumuning ko mikezimin Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei. ³An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, “Krais mizazim inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira.” Egha kam-

aghin migei, “Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krais.”**

⁴Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikiava Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir avirim ko ziaba itir amizir aviriba sara.

⁵Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torim bagh mangasa, egha me aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue. ⁶Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, “Gumazir kaba osimtizim nguazir kamin nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto. ⁷Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamagh migei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus.” ⁸Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai. ⁹Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

^{§16:37} (16:37) Dughiar kamin Romin nguibar ekiamin atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenian ongarir ekiamin boroghira itir kantribar gari. Kamaghin amizi Romin kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghin iti. Ezi men osirizir arazim kamaghin migia ghaze, Kotba ko gavmanin gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Romin kantrin gumazibar min otifi. Polin afeziam a uaghan kamaghin amizir gumazir mam. Kamaghin amizi, Polin amebam a batezi, a uaghan Romin kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.)

^{**17:3} (17:3) Migirigiar kamin mingarim, Krais, kamaghin ghu, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

¹⁰Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu. ¹¹Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira. ¹²Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara.

¹³Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumazamizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi. ¹⁴Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti. ¹⁵Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, egha aning bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

¹⁶Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi kamaghin Polin muriam bar ikufi. ¹⁷Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumaziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei. ¹⁸Ezi Epikurian

ko Stoikin gumazir fofoziba Pol ko me uari adosi. Marazi kamagh migei, “On-ganir mam tizibav gei?” Ezi marazi kamagh migei, “A ti aser igharazibar akam akuri.” Pol Iesus ko a ua dikavizir bizimin akar aghuim akurima, kamaghin me migirigiabar kabar a gami. ^{††} ¹⁹⁻²⁰Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, “Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an gumazibar sure gami. Ni e mikim.” ²¹(Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir iza itiba, zurara pura ikiava nighnizir igiar otozir kamaghra a migiava a barasi.)

²²Ezi Pol Areopagusin tongin tugha kamagh migei, “Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi. ²³Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar ganis, egha ki uaghan ofa gamir danganir mamin gari, ziar kam an iti: e fozir puvatizir godin ofa gamir danganim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha egha gin zuim, ki an akam ia mikimasa.

²⁴“Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira overiam ko nguazimin Ekiam. Egha God gumazir dafaribar ingarir dipenibar itir puvati. ²⁵Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi. Egha a bizitamin otevezir puvati. Kamaghin e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham. ²⁶Ezi God gumazir vamira an ingari, egha an ovavir kamin a gumaziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirim dughiaba ariki. Egha danganir me itiba

^{††}**17:18** (17:18in faragha zuir akam) Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik.

a me bagha nguazir mitaghniaba ariki.
²⁷ God kamaghin ifonge, gumazamiziba a buriva, ti a bagh suighsuighiva a gifogham, kamaghin a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvaghera en saghon itir puvati. ²⁸ ‘Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.’ Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghin mikeme, ‘E Godin boribara.’^{††}

²⁹ “Kamaghin amizi, e guizbangira an ovavibar ikiava, egh kamaghin nighnighan kogh suam, God ti gol o silva o dagiar nedaziba. Egh e kamaghin nighnighan kogh suam, a mati e gumaziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guaba.

³⁰ “Fomira gumazamiziba God gifozir puvatizi, egha me fozir puvatigha amizir biziba God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God migirigiar gavgavim aniga ghaze, gumazamizir managh managh nguazir kamin itiba, me bar uan navibagh iragh. ³¹ God gumazamizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akirigha gifa. An arazir aghuimin mirara, a inabazir gumazim nguazir kamin gumazamiziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizima a ua dikafi. Bizir kamin God e tuisighamin ingangarim gumazamiziba bar men akazi, me fo, a guizbangira otogham.”

³² Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamagh migei, “Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa.” ³³ Ezima Pol me ategha ghu. ³⁴ Ezi gumazir maba Polin nighnizimin gin ghua nighnizir gavgavim an migirigiar itir. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi uaghan amizir mam, an ziam Damaris, ko gumazamizir igharazir maba uakan.

Pol Korin nguibar ekiamin Godin akar aghuim akuri

18 Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin nguibamin ghu. ² Egha kagh Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Provins Pontusin aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomira kantri Italian ike, ezi Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Romin nguibar ekiam ategh igharagh mangi. Kamaghin amizi, aning Italia ategha Korinin ize. Ezi Pol aning ganasa zui. ³ Pol uaghan aning mirara, selin dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an aningin ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari. ⁴ Sabatin dughiar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghuava me ko uariv gei. A Judaba ko Grighba, men nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me gakaghor.

⁵ Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirizi, Pol dughiaaba bar zurara Godin akar aghuim akuri. An akar gavgavim kamaghin Judaba deravira me geghari, Iesus a Krais, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ⁶ Ezi Judaba Polin akam baraghan aghuaghava, migirigiar kuraba a ganidi. Ezi a kamaghin amighava, uan korotiamin mineziba pizigha, egha kamaghin me migei, “Kamaghin ia Godin saghon iki oveghiti, mar ian osimtizimra. Ezi ki uabi osimtiziba puvati. Datirighin ki Godin akar aghuim Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikinam.”

⁷ Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titius Jastusin dipenimin ghu. Gumazir kam zurara Godin ziam fe. An dipenim a Judaba God ko migeir dipenimin boroghin iti. ⁸ Krispus, Judabar God ko migeir dipenibar garir gumazir dapanir ekiam. Ezi a uan adarasi

^{††}17:28 (17:28) Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighin gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei.

ko me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Ezi Korinin gumazamizir avirim Polin akam baregha egha nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue.

⁹Ezi dimagarir mamin Ekiam irebamin min bizimin Polin mikeme, “Ni atiatingan marki; ni mikimvira iki; nimira ikian marki. ¹⁰Ki ni ko iti, nan gumazamizir aviriba nguibar ekier kamin iti. Kamaghin tav pazi ni damighan koghan, egh ni misueghan kogham.” ¹¹Ezi Pol azenir vamira koma akuamin ikiava, Godin akar aghuim men sure gami.

¹²Galio, Akaian Provinsin gavmanin gumazir dapanimin itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apanimin ikiava a isa kot gati. ¹³Egha me ghaze, “Gumazir kam, a gumazamizibav gia ghaze, ‘Ia Moses Osirizir Araziba riaghriaghiva, arazir igharazimin Godin ziam fi.”

¹⁴Pol bar men akam ikarvaghassava amima, ezi Galio Judabav gei, “Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam damightima, eghtima ki ian akam baregham. ¹⁵Ezi ia migirigiar arazaraziba ko ziaba ko ian araziba, dagh nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham.”

¹⁶Kamaghin a me amadazima me kot ategha azenan ize. ¹⁷Ezi Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God ko migeimin garir gumazir dapanim, egha kotin danganim boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira.”

Pol uamategha Antioghin nguibam, Distrigh Sirian ghu

¹⁸Pol dughiar mabar Korinin ikeghava, egha Kraisin adarasi ategha kurim ghuavanabogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin mangamim, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise.^{§§} ¹⁹Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila koma Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghua me ko uariv gei. ²⁰Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a migeima, a ghaze, Puvati. ²¹Ezi a me ataghragha, egha an akar dikirizim gamua me migei, “God ifueghtima, ki ua ia bagh izam.” Egha kurim inigha Efesus ategha ghu. ²²Ezi a Sisarian otogha, egha Jerusalem itir Kraisin adarazi getiasa ghuavanabo. Egha gin Antioghin nguibamin ghuaghiri.

²³Egha Pol dughiar mabar Antioghin ikegha, egha a Distrigh Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh aruava, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me ganidi.

Apolos Godin akar aghuim Efesusin nguibamin anekuri

²⁴Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A izava Efesusin nguibamin iti. A bar deravira migiava egha a Godin Akinafarimin Osiziriba bar dagh fo. ²⁵Me Ekiamin tuavimin a geghani, ezi a gumazamizibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me migei. Egha a Jonin rurimra fo. ²⁶Egha Apolos Judabar God ko migeir dipenim ghugha, egha atiati puvatigha Godin

¶^{18:17} (18:17) Grighin akam deragha bizir kam gifoizir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamin atarav egha me a misosi.

§§^{18:18} (18:18) Judaba kamaghin ami, me Godin akar dikirizim gin mangiva, uan dapanir arizim gisegham.

akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos.

²⁷Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarazi, gavgavim a ganidi, egha a iniasava Akaian suren gumaziba bagha akinafarim osiri. Dughiar kam Apolos Akaian otopha, egha nighnizir gavgavim Godin itir darasi akurvazir ekiam me gami. God men apangkuvifi, kamaghin amizi me nighnizir gavgavim Godin iti. ²⁸Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvagha, egha Judabar akar kurar me migeiba dikabiri. A Godin Akinafarimin itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krais.

Pol Efesusin akam akuri

19 Dughiar kam Apolos Korinin iki-avira itima, Pol mighsiabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato. ²Egha men azara, “Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivazi, o puvati?”

Ezi me ghaze, “Puvati, e uaghan tong oraghizir puvati, Godin Duam iti.”

³Ezi Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?”

Ezi me ikara ghaze, “Jonin rurim.”

⁴Ezi Pol ghaze, “Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumazamizibav gia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan gin izamin gumazimin iki, a Iesus.” ⁵Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue. ⁶Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin

akam migei. ⁷Me bar moghira men dibobonim 12 pla.

⁸Ezi Pol iakinir pumuning ko mikezimin, a God ko migeir dipenimin aven, gumazamiziba akar gavgavibar me migia atiatir puvati. A God Bizibagh Ativir Arazimin migirigiamin gun me migia men nighniziba iraghasa me migei. ⁹Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnizir gavgavim Polin akabar ikian aghuagha, egha gumazibar damazibar azenara migirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiaaba zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me migei. ¹⁰Pol azenir pumuningin aven arazir kam gamima, kamaghin Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

¹¹Egha God mirakel bar gavgavir igiaba Polin dafariba dagh ami. ¹²Ezi uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzim poghezima, me da isa ghuava ari-mariabagh arizi da ghuamazima, duar kuraba me ataghrasi.

¹³Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumazibar aven itiba batoghasa. Me kamaghin migei, “Iesusin Pol akam akurimin ziamin, ki pamtem ni migei, ‘Ni azenan izi.’”

¹⁴Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7 pla, arazir kam gami. ¹⁵Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me migei, “Iesus, ki a gifo, egha Pol ki a gifo, ezi ia taia?” ¹⁶Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir kuram

me gasima me ghuzibagh rua bibiabara dipenim ategha arava azenan ghue.

¹⁷Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar ati-atingi. Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumaziba bar a pirafa. ¹⁸Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin iza gumazibar damazimin uan arazir kurabar gun migei. ¹⁹Ezi gumazamizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakel kuraba itiba a da inigha iza, gumazamizibar damazimin da tue. Me akinafarir kabar ivezim diborima, 50,000in silvan dagiabar tu. ²⁰Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumazamizir avirir nighnizir gavgavim Ekiamin migirigiamin itima a pamtem men navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

²¹Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaian Provins moghin mangi, Jerusalemin otivasa. Egħa ghaze, “Ki nguibar kamin ikeghiva, gin uaghan Romin nguibar ekiamin mangam.” ²²Egħa an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egħa a uabi mong Esian Provinsin ike.

²³Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar dafam gami. ²⁴Ezi gumazir mam, an ziam Demitrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba iniassa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagħ ami. Gumazir aviriba Demitrius ko ingara dagiar aviriba isi. ²⁵Egħa a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir ingangarir igħarazibagh amir gumaziba, men dia. Egħa kamaghin migei, “Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua

dagiar dafam isi. ²⁶Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumazamizir avirir an akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumazibar nighnizibagh ami, da tu-avir igħarazibar zui. A kamaghin migia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati. ²⁷Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham. Bizir kamra puvati, uaghan gumazamizibar nighnizimin, Artemisin dipenim pura bizir kinim gavagħam. Egħti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar mogħira ua godin min an ganan kogħam. An marvir guam pura bizir kinim gavagħam!”

²⁸Ezi me oregha atara magħira pamtem migia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!”

²⁹Ezi mong gin nguibar kamin itir gumazamiziba bar niginir dafam gami. Egħa me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragħa aning a mikirighava, voroghira uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning. ³⁰Pol uabi gumazamizir okuruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin adarazi an anogorosi. ³¹Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagħa akam amaga pamtem a gakagħora ghaze, a danganir ekiar gumazamiziba uari akuvimin mangan marki.

³²Ezi uari akuvazir gumazamiziba me okam nighnisi, marazi bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igħarazim migia dei. Gumazir avirir fozir puvati, me tizim bagħa iza uari akufa. ³³Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksander tivazi, a ghua faragħavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira ikiasa

me migei. A men akaba ikarvaghassa.*
³⁴Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam.” Men dimdiam auan pumuningin ghu.

³⁵Ezi Efesusin nguibar ekiamin kuskus gumazir okuruar kam me aminivagha kamaghin me migei, “Efesusin gumazimiziba, nguazir kamin gumazimiziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam. ³⁶E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki. ³⁷Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati. ³⁸Demitrius ko a ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitamini ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamin dar kiram. ³⁹Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamin dar kir. ⁴⁰Kamaghin gavmanin gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtem atara amizir bizir kam bagh, me e damighti e ivezegham. E amizir bizir kamin mingariba puvati. Kamaghin me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati.” ⁴¹A kamaghin mikemegha givagha gumazimiziba amadazi me ghue.

Pol Provins Masedonia koma kantri Grighin zui

20 Ezi gumazamizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumaza-

mizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazima me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men da-fariba suigha me ategha Masedonian ghu. ²Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amutima me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto. ³Egha a iakinir pumuning ko mizezimin Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misogynamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizima, a uam ategha Masedonian ghu. ⁴Egha Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimius, aning Provins Esian gumazimning, me bar uaghan Pol ko ghue. ⁵Ezi gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti. ⁶Egha e Filipain iki-avira itima, Yis puvatizir Bretin Dughia-aba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5 plan dughiaaba ua givazima e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaiba bat-ifi. Egha 7 plan dughiaaba Troasin iti.[†]

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizima a ua dikafis

⁷Wighin kamin faragha zuir dughiam, e bret abiagharigha damasava iza uari akufa. Ezi Pol amimizaraghan mangasa, kamaghin an akam akura ghuavira ikia

*19:33 (19:33) Grighin akam bizir kam deragha a gifozir puvati.

†20:6 (20:6) Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, Pol Filipain otogha, Luk inigha a ko ghu. Kamaghin amizima migirigiar otevir kam iti, “e”. (Aposel 16:10 a ganigh.)

dimagarir arizimin tu. ⁸Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lamin aviriba an iti. ⁹Ezima windon aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava onгани. Ezima Pol miaviavira itima, Yutikus pin akuavigha dega nguazim giri. Ezi me ghua a inigha garima, a bar areme. ¹⁰Ezi Pol ghuaghira, a gisin ghua a muki. Egha a kamaghin migei, “Ia atiatingan marki. An angamra iti.”

¹¹Egha Pol ghuriar pin itimin ghua-vanabogha, bret abiagharigha egha gumazamiziba ko me da api. Egha Pol me miaviavira itima aminim tira. Ezima a zui. ¹²Ezima me gumazir igiar angamra itim inigha uan dipenimin ghua bar akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamin zui

¹³Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimin mangam. ¹⁴Ezi Pol Asosin e batogha e koma kurir kam inighava Mitilinin nguibamin ghu. ¹⁵Egha amimizaraghan e kurimin ghua Kiosin arighatizimin otifi. Egha dughiar kamin gin e ghua Samosin nguibamin otogha, egha dughiar abuananamin e ghua Miletusin nguibamin otifis. ¹⁶Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalemin otoghiva, Pentikosin Dughiar Ekiamin ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasava nighnizir mam gami.¹

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

¹⁷E Miletusin otivighava egha Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazir aruaba, me bagha akam amada.⁸ ¹⁸Ezima me izava otivizima, a me migei, “Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu. ¹⁹Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiraghava egha osimtiziba koma terir damazim sara Ekiamin ingangarim gami. ²⁰Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akar tam ia mikimsiva ia mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki vaghvagh ian dipeniba koma azenara ian sure gami. ²¹Ki akar gavgavimra Judaba koma Grighin gumazamizibav gia ghaze, ia uan navibagh iraghiva ia uan arazir kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Krais Iesusin iki.

²²“Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalemin mangasava puvira na migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham. ²³Ki kamaghin bizir kabagh fo, nguibar ekiaba bar ka dar zuima Godin Duam na migia ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mizua iti.

²⁴“Ezi ki uan mikarzir angamra itim ginighnizima a pura bizim. God ingangarir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasta ivemari. Gumazim uan ivemarim a givasava ami, kamaghira ki uaghan uan ingangarim a givasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God uan apangkuvim gumazamiziba bar men akakaghasta. Ezi ki bizir kabar akam akuri.

⁸20:7 (20:7) Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, me dagher kam gamua, Iesusin nivafizim ko ghuzim ginighnisi.

¹20:16 (20:16) Ni Aposel 2:1in akamin ganigh.

⁸20:17 (20:17) Miletusin nguibam, a Efesusin nguibam mong an saghon iti. Aning tongin ababanim 50 kilomitan tu.

²⁵ “Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativir Arazimin akam akuragha aruis. Ezi ki fo, datirighin ia uan nan guamin apighan kogham. ²⁶⁻²⁷ Ezi bizir kam bagha ki atiatir puvatigha Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam ian tongin oveghtima, kar ian osimtizim. ²⁸ Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan Godin gumazamizibar gan. Godin Duam Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a bar dar ganasa ia misefe. Ia gumaziba gari gumazibar min iki, ia Kraisin adarazir gan. God uabi uan Otaramin ghuzimin me givese. ²⁹ Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh mangightima, gumazir maba afiar atiaba min ian tongin izam. Ezi afiar atiaba sipsip bagha asighasizi moghin, gumazir kaba ni garir darazi gasighasigham. ³⁰ Eghti ian tarazi, nighnizir gavgavim Kraisin itibar amutima, me men gin mangisi, me ian tongin dikavigh guizin akam giragh me mikimam. ³¹ Kamaghin amizima, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mikezimin amizir araziba, ia dagh nighnisi. Ki arueba ko dimagariba, terir damazim sara, zurazurara nighnizir aghuiba vaghvagha ia migia, tong mitetam atizi puvati. Egha ghaze, ia uari bagh ganigh.

³² “Ezima ki datirighin ia isava Godin agharim gati, eghtima an apangkuvimin akam ia damutima ia gavgavigham. Egh gin apangkuvimin akar kam, bizir aghuiba ia daningiva, ia ko Godin damazimin zueziba sara me daningam. akurvazir aghuibar gumazamizir Godin damazim zuezibar tongin gin ia daningam.

³³ “Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati. ³⁴ Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isava uabi uan akurvagha egha na ko ingarir darazir akurvasi.

³⁵ Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e kamaghin amizir ingangarir osimtizibar, e ingaran iburazir gumaziba, e men akurvagham. Ezi ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, ‘Arazir aghuarim, ni bizim munav ganingi. Egha a uaghan ni ua baghivira biziba isir arazim kafira.”

³⁶ Egha Pol akar kam mikemeghava, a me ko me bar moghira teviba apirighava, gumazir dapanir ekiaba ko, me God ko migei. ³⁷ Ezi me bar aziava a muigha egha an tori. ³⁸ Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

Pol kurimin Jerusalemin zui

21 Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghragha e bar oseme. Egha e kurim inigha Kosin arighatizim baghavira zui. Egha amimizaraghan gin e Rodesin arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue. ² Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui. ³ Egha e Saiprusin arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghegha kurimin itir biziba kagh dar arighasa. ⁴ Egha e kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7 pla dughiaabar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalemin mangan kogham. ⁵ Ezi kurim Tair ataghraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en gin nguibar ekiamin azenan zui. Egha ongarir dadarimin e teviba pirigha God ko migei. ⁶ Ezi e me ko uaghara uan agharibar suigha, e kurim inigha zuima me ua uan dipenibar zui.

**Godin akam inigha izir gumazim
Agabus akar mam Pol ganingi**

⁷Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarasi ganigha egha e me ko dughiar vamiran ike. ⁸Egha amimizaraghan me ategha Sisarian nguibamin otivigha Filipin dipenimin iti. A gumazir aviribar Ekiamin akar aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7 plan gumazir aposelbar akurvazir gumazir mam. ⁹An guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

¹⁰E mong dughiar maba Sisarian ikezima, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri. ¹¹Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin migei, "Godin Duam kamaghin migei, 'Kamaghira Judan Jerusalem itiba, letin kamin ghuavim ikeghiva a isiva Kantrin Igharazibar Gumazibar aningam.'"

¹²E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiziba Jerusalem mangan koghasa Pol gakaghori. ¹³Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, "Ia tizim bagha aziava nan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Iesusin ziam bagh Jerusalem aven aremegham, a dera." ¹⁴Pol bar gavgavizima e tagha anetegha kamaghin migei, "Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu."

**Pol Judian kalabusin
itima me an kotiam barasi**

(Sapta 21:15-26:32)

Pol ghua Jerusalem oto

¹⁵Egha gin e bizibar kirigha Jerusalem ghuavanabo. ¹⁶Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonin dipenimin e ikiamin naghin e ati. A Saiprusin gumazir bar faraghavira Iesus gifogha an gin zuim.

¹⁷Egha e Jerusalem otozima Kraisin adarasi e bagha bar akonge. ¹⁸Egha e amimizaraghan, Pol en marazi ko Jemsin ganasa zui. Dughiar kam Godin ingangarir gumazir aruaba bar uaghan iti. ¹⁹Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin an dafarimin amizir biziba bar dar gun me migei.

**Gumazir dapaniba Godin
Dipenimin mangasa Polin migei**

²⁰Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba kamaghin oregha Ekiamin ziam fe. Egha me Polin migia ghaze, "Enanav, ni fo Judan gumazamizir bar aviriba nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha gavgafi. ²¹Ezi gumazir maba me migia ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin itibar Moses Osirizir Arazibar gin mangan men anogorosi. Egha ghaze, ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran marki, egh Judaba e uan arazibar amuan marki. ²²E fo, ni izezima, me oregham, eghti e ua manmaghin damuam? ²³Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God ko akar dikirizir gavgavir mam gami. ²⁴Ni me inighiva ia Godin damazimin zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir ariziba

gisamin ofaba, ni adagh ivezam. Ni kamaghin damightima, gumaziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan arazibagh ami.** ²⁵ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazir Iesusin gin zuibara, e akinafarir mamin uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me migia ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim gafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

²⁶ Kamaghin Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amimizaraghan me ghua arazir Godin damazimin zuezim a me koma a gami. Egha a Godin Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar manamin e Godin damazimin zueghamin dughiam givaghti me e bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godin Dipenimin Polin suira

²⁷ Ezi dughiar 7 pla givasava amima Judan gumazir Esian Provinsin itiba Godin Dipenimin miriamin aven Polin api. Egha gumazamizibar navibagh inivima me Polin suiragha kamaghin dia migei, ²⁸ “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh asighasighasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha migei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghua God ua bagha inabazir dipenim gamima a

Godin damazimin mize.” ²⁹ (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusin garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghu.)

³⁰ Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar naviba me ginivima, me tintinibar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase.††

Romin midorozir gumaziba Polin suira

³¹ Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin a bato, Jerusalemin gumazamiziba uariv sosi. ³² Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir maba ko midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti naghin zui. Ezi Polin misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.

³³ Ezi midorozir gumazibar ekiam iza Polin suiragha me migeima, me senin pumuning a ike. Egha a Judan gumazibar azara, “Kar tina, egha a tizim gami?” ³⁴ Ezi avirir ekiar kamin aven me pura tintinimin bizibav gei. Me niginir kuram gamima, midorozir gumazibar ekiam deragha bizitam gifozir puvati. Egha kamaghin a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimin ghu. ³⁵ Pol dipenir kamin adirizimin otivasava amima me a misoghasa bar kaghiram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu. ³⁶ Ezi gumazamizir

**21:24 (21:24) Ni Aposelbar Ingargariba 18:18in gan, uaghan Namba 6:1-21.

††21:30 (21:30) Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi gumazir igharazibar adarasi divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu,” a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim.

avirir men gin zuiba diava kamaghin migei, “A misueghti, an aremegh!”

**Pol uan nighnizir gavgavim
gun Judaba geghari**

³⁷ Ezi me Pol inigh midorozir gumazibar dipenimin aven mangasava amima, a men gumazir ekiamin Grighin akam an azara, “Ki bizitam ni mikimam, o?”

Ezi midorozir gumazibar ekiam an azara, “Ni Grighin akam migei? ³⁸ Ki ghaze, ni Isipin gumazim, a fomira gavman ko misogha, egha 4,000in gumazir kuraba inigha ghua gumaziba puvatizir danganimin ghu. Ni gumazir kam, a?”

³⁹ Ezi Pol kamaghin migei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighin aven itir nguibam Tarsusin gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiamin gumazim. Ki ni migei, ni na amamangatightima, ki akatam gumaziba ko amizibav kimasa.”

⁴⁰ Ezi midorozir gumazibar ekiam a mikemezi, Pol adiriziamin tugha uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar moghira nimira iti. Ezi a

22 Hibrun akamin me migei, ¹ “Nan adarasi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighin deravira ia geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati.”

² Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nimira iti. Ezi Pol kamaghin migei, ³ “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Tarsusin nguibamin na bate, Silisian Distrigh. Ezi ki nguibar kam Jerusalemin ikiava aghungi. Ki Gamalielin agharimin itima a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia datirighin ami moghin ki Godin gin mangasa bar gavgafi. ⁴ Ki faragha gumazir nighnizir gavgaviba itiba Tuavir Kamin gin zuima, ki me gasighasisi. Ki me misozima me ariaghiri. Egha gumazamiziba bar moghira men suighava senbar me ikiava me isa kalabusin averiam garisi. ⁵ Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan

kotin aven itir gumaziba bar nan arazibagh fo, egh me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusin itir en darazi bagha osirizir akinafariba na ganingi. Ezi ki ghaze, ki gumazamizir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kamin gin zuiba, kalabusbar min me inigh Jerusalemin iziva, mizaziba me daningam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusin ghu.”

**Pol manmaghin amigha datirighin
Iesus bagha nighnizir gavgavim an iti**

(Aposel 9:3-19 ko 26:12-18)

⁶ Egha Pol migia ghua kamaghin me migei, “Ki aruer arizimin Damaskusin boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin nguibam ikia bar na gisira. ⁷ Ezi ki nguazim girighava orazima, tiarir mam na migei, ‘Sol! Sol! Ni manmagh sua na gasighasisi?’

⁸ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.’ ⁹ Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimin ganigha, egha me migirigiam baragha deragha fozir puvati, tina na migei.

¹⁰ “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’

“Ezi Ekiam na migei, ‘Ni dikavighiva Damaskusin mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, a dar ni mikimam.’

¹¹ Ezima angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizima na ko itir darasi me uan dafaribar na inigha Damaskusin ghu.

¹² “Ezi gumazir mam, an ziam Ananias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a migia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari. ¹³ A nan boroghin tugha, egha migei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.

¹⁴“Ezima Ananaias na migei, ‘En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamin ganiva, an akamin otivir migirigiaba baragh. ¹⁵Ni an akam akuniva, egh ni ganigha oraghizir bizibar gun gumazamiziba bar me mikimam. ¹⁶Ezi datirighin ni tizibav zuai? Ni dikavigh rueghiva, egh an ziamin diaghtima a nin arazir kuraba gin amadagh.”

God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha Pol amada

¹⁷Egha Pol migia ghua ghaze, “Egha ki gin uamategha Jerusalemin izeghava, ki Godin Dipenimin aven God ko migia ikiava irebamin min bizimin gari. ¹⁸Ki Ekiamin garima a na migei, ‘Ni zuamira dikavighiva Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntima, me a bareghan kogham.’

¹⁹“Ezi ki a ikara, ‘Ekiam, gumazir kabagh foz, ki God ko migeir dipenibar arua gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba suigha me kalabus garigha, me misosi. ²⁰Ezi nin akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ezi ki an boroghin tughav ikiava, egha nan damazim arazir kamin garima a dera. Ezi ki Stiven misoghezima an aremezir darazir korotiar ruaribar gari.’

²¹“Ezi Ekiam na migei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.”

Pol midorozibar gumazibav gia ghaze, ki Romin gumazim

²²Ezi gumazamizir avirim Polin migirigiaba baragha ghua migirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akarava, egha

dagarvasi, “E a misueghtima an aremegh! Gumazir kamaghin amim nguazimin ikian kogham.”

²³Egha me dagarvagha uan koro-tiaba makurava egha nguazir minem-niaba pin da akuri. ²⁴Ezi Romin midorozir gumazibar ekiam, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghu. Ezi a kamaghi deragh foghasa, manmaghin amizima me Pol kamaghin a dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh. ²⁵Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazim tughav itima, Pol an azara, “Romin gavmanin osirizir arazitam Romin kantrin gumazitam damuasa ian amamangati, o puvati? Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizi puvatigha egh na fozoroghasa.”^{††}

²⁶Ezi midorozir gumazibar garir gumazim kamaghin oreghava, Romin midorozir gumazibar ekiam bagha ghuava a migei, “Ni manmaghin damuam? Kar Romin gumazim.”

²⁷Ezi midorozir gumazibar ekiam Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romin gumazimra?”

Ezi Pol a ikara, “Are, kirara.”

²⁸Ezi midorozir gumazibar ekiam kamaghin migei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazimin oto.”

Ezi Pol kamaghin migei, “Nan afeziam, a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.” ²⁹Ezi an azangsighasava amir gumaziba me kamaghin oreghava, zuamira uarigh ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi midorozir gumazibar ekiar senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamaghin a uaghan atiatingi.

^{††}22:25 (22:25) Ni akar Aposel 16:37in itimin gan. Romin Arazir mam kamaghin migiava anogoroke, me Romin gumazitam bar fozoroghan kogham.

Pol Judan kotin aven akam akuri

³⁰Ezi amimzarakan midorozir gumazibar ekiam bar deragh foghasa, Pol arazir tizim gamizima, Judaba a migei. Ezi a Polin senba firigha, egha Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazima me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghua men damazimin

23 anetizima a tughav iti. ¹Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava egha kamaghin me migei, “Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha egha arazir aghuimin gin zui.” ²Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananaias Polin akatorim misoghasa an boroghin itir gumazibav gei. ³Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav iki-ava Moses Osirizir Arazibagh gisin tugha na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.”[¶]

⁴Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazir dapanim akar kuramin a migei.”

⁵Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Akar kurabar ia uan atrivibav kiman marki.’”

⁶Ezi Pol fo me marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin

migei, “Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Ki nighnizir gavgavim kamaghin iti, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isava kot gati.”

⁷Egha Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi. ⁸(Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

⁹Kamaghin amizi adoghadozir dafam otozi Judan arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze, “Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duar tam ti a mikemeghama.”

¹⁰Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar ekiam kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a gekuti, a bighregham. Kamaghin a midorozir gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

¹¹Ezi aminim tirazi ua dimangan Ekiam an boroghin tugha ghaze, “Ni atiatingan marki! Ni Jerusalemin nan gun mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim.”

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

¹²Egha amimizarakan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akiri, “E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangi dughiar Pol aremegham.” ¹³Akam akirizir gumazir kabar dibobonim a 40 gafira.

¹⁴Egha me Judan gumazir dapaniba ko ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghuava kamaghin me migei, “E kamaghin akam

[¶]**23:3** (23:3) Wok Pris 19:15 kamagh migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamagh migei, ofa gamir gumazir dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki.

akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam ramam.” ¹⁵ Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar ekiam kamaghin a bagh ifar akam amadagh, “E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham.”

¹⁶ Ezi me migeima Polin amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

¹⁷ Ezi Pol Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazir mamin diagha ghaze, “Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar ekiam bagh mangi. A bizir mam a mikimasa.” ¹⁸ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Polin amizimin otarim inigha midorozir gumazibar ekiam bagha zui.

Egha midorozir gumazibar garir gumazim ghaze, “Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi.”

¹⁹ Ezi midorozir gumazibar ekiam otarimin dafarim suiragha aning min ghugha an an azara, “Ni tizimin na mikimasa?”

²⁰ Ezi otarim ghaze, “Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumizaragham Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam. ²¹ Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin ni me baragham marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam rameghan kogham mangi me a misueghti an aremeghivira givagham. Datirighin me nin amamangatighamin akamra mizuai iti.”

²² Ezi midorozir gumazibar ekiam anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tav mikiman marki.”

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

²³ Egha midorozir gumazir ekiam, uan midorozir gumazir 100 plan garir gumazir pumuningin diagha kamaghin aning migei. “Gua 200 midorozir gumaziba ko 70 pla hoziar gumaziba ko 200 pla afuzir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi. ²⁴ Egh ni Pol isin dapiamin hoziataba uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.”

²⁵ Ezi midorozir gumazibar ekiam kamaghin akinafarim osiri:

²⁶ Ki Klodius Lisias.

Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri. Dughiar aghuim, ni deravira iki.

²⁷ Judaba gumazir kamin suiragha a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Romin gumazim, egha ki uan midorozir gumaziba ko ghuava ua a ini. ²⁸ Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu. ²⁹ Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamuava pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir puvati. ³⁰ Gumazir man na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me mikeme.

³¹ Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polin akua ghua Antipatrisin oto. ³² Amimizaragham

hoziar gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenimin Jerusalem ghue. ³³Ezi hozin zuir gumaziba Sisarian otogha akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga egha Pol isava a ganingi. ³⁴Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Polin azara, “Ni provinsin manamin gumazim?” Ezi Pol kamaghin migei, “Ki Silisian gumazim.” Gavmanin gumazir aruam kamaghin oregha, ³⁵egha ghaze, “Akam ni gasir gumaziba kagh otivighi ki nin kotiam baragham.” Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh egh deraviram an ganasa, me mikeme.

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

24 Dughiar 5 pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananias, a Judan gumazir dapanir maba ko Romin gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha me akar kam bagha Pol isi kot darighasa. ²Egha gavman gumazir ekiam Polin diazima an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akabar a gasi. A kamaghin migei, “Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri. ³Nguibaba bar ko dughibab zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim.

⁴“Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsisi.

⁵“E gumazir kamin garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar itiba adariba koma midoroziba fomira dagh ami da otifi, a Nasaretin ifarir darasi, gumazir dapanim. ⁶⁻⁸Egha uaghan Godin Dipenim damuti a Godin damazimin mizegha kuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kamin azaraghiva, egh ni deraghvira akar e a gasibagh fogham.”§§

⁹Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira.

Pol Feliks migei

¹⁰Ezi gavman gumazir ekiam miki-masa dafarim Polin akuizima, a kamaghin ikara, “Ki fo, azenir aviriba ni gumazamizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera. ¹¹Ezi ni puram azangsighiva, egha ni fogham, ki 12 plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalem ghuavanabo. ¹²Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenim danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalem aven me akuva men navibagh inivizir puvati. ¹³Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati.

¹⁴“Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fava egha Tuavir kamin zui. Tuavir kamin ziam Judaba kamaghin a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikiava, egha Godin akam inigha izir gumaziba osirizir akabar iti.

§§24:6-8 (24:6-8) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghin iti: “E uan araziba bagh a isi kot darighasa. Ezi puvati, midorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongin an suiragha a gekui. Egha kamaghin migei, “Tina gumazir kam kot darighsi ni bagh kagh izi.”

¹⁵ Ezi ki nighnizir gavgavim Godin iki-ava kamaghin fo, a ua gumazir ovengeziba me damutima me dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti. ¹⁶ Kamaghin ki zurara God ko gumazibar damazimin uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangasa, ki pamtem ingari.

¹⁷ “Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, egha uamategha Jerusalemin ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazir onganarazibar akurvaghasa dagiaba, da inigha izi. ¹⁸ Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan garima ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizima, niginir aviriba uaghan puvati.” ¹⁹ Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghin me akatam nan ikiva, me uari kagh iziva, nin damazimin na isiva kot darigh. ²⁰ Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim. ²¹ Ezi ki ti men tongin tughav ikia migia dia mikemezi me a gifongezi puvati. Akar kam, ‘gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.”

²² Feliks men nighnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judaba migia ghaze, “Ia orarkegh. Lisias, midorozir gumazibar ekiam izitima, ki ian migirigiabar kiram.” ²³ Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazim migei, egha ghaze, ni kalabusin gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvatima ni men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazima a azenir pumuningin kalabusin iti

²⁴ Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diaghava egha a migirigiaba barazima a nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itir arazibav gei. ²⁵ Ezi Pol Godin damazimin derazir arazimin migirigiam gamua egha navir ghurimin arazim dikabirir arazimin migirigiam gamua, egha Godin Kotiar Gin Izamin migirigiabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghira tuzima, ni mangi. Ki gin dughiatam ikiva ua nin diagham.” ²⁶ Ezi dughiar kamra Feliksin nighnizim ghaze, Pol dagiataba inigh a daningtima a Pol ateghtima a mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar an deima Pol izava a ko migirigiaba ami.

²⁷ Ezi azenir pumuning givazima, Porcius Festus a Feliksin danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasava a Pol ataghizima a kalabusin ikiavira iti.

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

25 Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumuning ko mikezim givazima a Sisaria ategha Jerusalemin ghuavanadi. ² Festus Jerusalemin ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festusin kotiamin tughakaba Pol gasi. ³ Me pamten Festus kamagh a migei, ni en akuragh egh gumazir kam amadaghti, a Jerusalemin ghuavanang. Me gumazir maba migia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghin amizi, me kamaghin Festus migei.

***24:18** (24:18) Tertulus ves 6in Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghin migei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui.

⁴Ezi Festus me ikara, “Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gurumra Sisarian magiram. ⁵Pol guizbangin osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiriva kotiam baragh.”

⁶Festus 8 pla o 10 plan dughiaaba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimizaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi. ⁷Pol izava otozima Judan Jerusalem ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusin akazir puvati.

⁸Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, “Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati.”

⁹Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnighava Polin azara, “Ni kotiam bagh Jerusalem ghuavanaboghtima, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifonge, o?”

¹⁰Ezi Pol a ikara, “Kotin ki tughav itir kam, kar Sissarin kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitam Judabagh amizir puvati.

¹¹Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ki ovengam. Ki ovevem in ari-mangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba puvatighti, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifonge!”[†]

¹²Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, egha Polin migei, “Ni Sisar nin kotiam baraghisi, aria ni Sisar bagh mangi!”

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

¹³Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin ganiva dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.[‡] ¹⁴Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa migei. Festus ghaze, “Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti. ¹⁵Ki Jerusalem itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba akaba a gasa azangsigha ghaze, an osimtizim bagh ni mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham.

¹⁶“Ezi ki kamaghin me migei, ‘Romin arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiamin tugham. Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.’

¹⁷“Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amimizaraghan ki kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize. ¹⁸Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamin, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati.

¹⁹Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamra itima me bizir kam bagha uari adosi. ²⁰Ki akar kamin mingarim buriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghin an azai, ‘Ni ti Jerusalem mangiva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?’ ²¹Ezi Pol ghaze, ‘Ki kalabusin ikiam, eghti gin

[†]25:11 (25:11) Romin Arazibar mam ghaze, Romin gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam.

[‡]25:13 (25:13) Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jonin dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimin gan.

Sisar nan kotiam baragham.' Kamaghin ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusin iti. Eghti ki gin tuavitam batoghiva Sisar bagh anemangam."

²²Ezi Agripa oregha kamaghin migei, "Ki uabi gumazir kam baraghasa."

Ezi Festus kamaghin migei, "Ni gurumin an kotiam baragh."

²³Ezi amimizaragham Agripa ko Bernaisi atrivimin kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazir aruaba ko nguibar ekiamin gumazir aruaba sara me gumaziba itir naghin aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

²⁴Ezi Festus kamaghin migei, "Atrivim Agripa ko ia bar e ko kagh itir darasi, ia gumazir kamin gan! Judan gumazamizir Jerusalemin itiba ko Sisarian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, 'Ni a misueghti an aremegh, an angamra ikian marki!'" ²⁵Ezi ki an aremeghamin arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghin ki a isa Romin anemadi. ²⁶Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram.

²⁷"Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amangiva, an arazimin gun osirighan koghtima, kar arazir aghuim puvati."

Pol Agripa migei

26 Ezi Agripa kamaghin Pol migei, "Ni uabi uan akam geghan."

Ezi Pol uan agharim fegha egha uan akabav gia ghaze, ²"Atrivim Agripa, ki

Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi a bar dera ki an gun ni mikimam. ³Kamaghin ami, ni e Judaba en araziba ko bizir e migia uarir atariba ni bar a dagh fo. Kamaghin ki nin azai, ni nimira daperagh ikiva nan akaba baragh.

⁴"Ezi Judaba me bar na gifo, nan iikirimirimin ki aghirimin ikia uan nguibamin uan adarazir ko ikia ghua iza gin ki iza Jerusalemin iti." ⁵Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamin ikiava, egha Farisibar gumazir mamin otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar buraghuburaki.

⁶"God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kamin ikiava a bagha datirighin kotin iti. ⁷Ezi kar Godin akar dikirizim, en 12 plan adarasi, me Godin ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamin, Judaba a bagha akaba na gasi.

⁸"Manmaghin amizima ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazir oveaghueziba me damuti me ua dikavam?

⁹"Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasighasigham.

¹⁰"Egha ki bizir kaba Jerusalemin dagh ami. Ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim ini, egha ki Kraisin adarazir aviriba me isa kalabus gati. Ezi gumazir dapaniba me misoghtima aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham. ¹¹Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipeniba roa dar aven ghua, men suigha egha me misosi. Ki kamagh sua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin

^{26:4} (26:4) Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan.

ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.”

**Pol uabi geghari, a
manmaghin Kraisin anavin oto**

(Aposel 9:3-19 ko 22:6-16)

¹²Egha Pol migia ghua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gav-gavim ini, ezi me na amadazima ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu. ¹³O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimin ghuava, egha garima, angazangarir mam Godin nguibamin ikegha iza, angazangarir kam bar gav-gavigha egha aruemin angazangarim gafira. Ezi na koma arui darasi koma ko, a bar e gisira. ¹⁴Ezima e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmagh sua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghasava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’

¹⁵“Ezima ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi Ekiam ikara, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti. ¹⁶Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghtima, ni nan ingan-garim damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, na dar gun mikimam. ¹⁷Eghti ki nin ganiva nin akurvagham, eghti nin gumazamiz-iba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba paza ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi, ¹⁸eghti ni men damaziba kuightima, me akirim ragh mitatemin arazir kurabagh asaraghiva, angazan-garimin izi. Egh me Satanin atrivir gav-gavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin amangam, eghti me nighnizir gavgavim nan itir gumazamizibar tongin danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me

zue. Ni ingangarir kam damusi, ki me bagha ni amadi.”

**Pol uan ingangarimin
gun Agripa migei**

¹⁹Egha Pol migia ghua kamaghin migei, “Atrivim Agripa, ki Godin Nguibamin izezir irebamin min bizimin ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki. ²⁰Egha ki faragha Damaskusin nguibamin akam akunigha, egha Jerusalem akam akunigha, egha Judan nguibaba bar dar akam akurava, egha uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba sara akam me mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh iragh egh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.’ ²¹Ezi ki bizir kabar akam akurima, me Godin Dipenir avizibar nan suira. Eghti Judaba na misueghtima ki aremeghasa. ²²God nan akurazima ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati. ²³Me ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krai mizazim inighiva aremegh, egh a gumazir faragh dikavigham. Eghiva a Godin angazangarimin gun Israelba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikimam.”

**Pol Agripa nighnizir gavgavim
Godin ikiasa an a migei.**

²⁴Pol akam akuravira itima, Festus akar aruam kamaghin migei, “Pol, ni on-gani! Ni suren aviriba dagh amima, da ni gamima ni ongani!”

²⁵Ezi Pol kamaghin migei, “Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim ikiava ki migei. ²⁶Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otivizir puvati,

ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizima ki atiatir puvatigha, dar gun bar Atrivim Agripa migei. ²⁷ Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti.”

²⁸ Ezi Agripa kamaghin Polin azara, “Ni ghaze, dughiar otevir kam ni na mikim na damightima, ki Kraisin ananavin otogham ti?” ²⁹ Ezi Pol a ikara, “Dughiar otevim o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikeghiva ia isi kalabus darighan, ki aghua.”

³⁰ Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi koma gumazir me ko ikeziba, me dikavighava ³¹ dipenim ategha ghua, egha uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati.”

³² Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, egha firiaghrighai.”

Pol Romin nguibar ekiamin zui

(Sapta 27-28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romin zui

27 Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, egha me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isava 100 plan midorozir gumazibar garir gumazimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisin garir midorozir gumazibar mav.[§] ² E Adramitumin nguibamin kurimin bini. Kurir

kamnagh Esian Provinsin itir ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.

³ E amimizaraghan Saidonin oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamuava anetaghizi a uan adarazi bagha zuima me dagheba ko bizibar an akurvasi.

⁴ E Saidonin ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin arighatizimin aminim amirazir naghin zui.

⁵ E ongarir ekiam a bigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin dadarimning gitagha ghua Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan oto. ⁶ 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim kagh Aleksandrian kurimin gari a Italin mangasa. Egha a batogha e isava a gati. ⁷ Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava ghua nimira Nidusin boroghin zuima, aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin arighatizimin oto, Salmonin arighatizimin nguazir otevimin boroghin. Egha Kritin aminim vai puvatizir danganimin ghuaghiri.

⁸ Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a Lasean nguibamin boroghin iti.

⁹ Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghrariz dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me migei,**

¹⁰ “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira mangiva dughiar kuram

§27:1 (27:1) Pol Jerusalemin izima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17in gan. Ezi Pol Judia ategha Romin zuima, Luk ti uaghan a ko ghu.

**27:9 (27:9) Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumazamizibar arazir kuraba da gin amadi. Ezi ni gansi, Wok Pris 23:26-32. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediteranian Ongarimin dikafi, ezi kuriba aruir puvati.

batoghtima kurim ko bizir aviriba ovengam. E uaghan ovengam.”

¹¹Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Pol baraghan firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki. ¹²Kuritam aminir ekiamin ongarir mikebar kamin ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangvira ikiasa migei. Egha ghaze, manmaghin e Finiksra otivighiva ikiti aminir ekiam givagham. Kar Kritin arighatizimin itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritin arighatizimin Sautin ongarir mikebamin aven iti. An aruem ghuaghiri naghin gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

¹³Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti deravira mangi ongarir mikebar me mikemezim batogham. Egha kamaghin me kurimin anka asigha egha Kritin ongarir dadarimin miriamin zui. ¹⁴⁻¹⁵Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamima a puvira ingari. Me kamaghin aminir kam dibori, “Not ko Istin tizimin dikavir aminim.” A Kritin arighatizimin vongin izava pamten kurim givava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir gumaziba kurimin suizir puvatigha kurim ataghizi aminim a givaima a pura zui. ¹⁶E ghua Kaudan arighatizimin miriamin ghue. Arighatizim aminim mong anepazazima e botin dozim gekuigha kurimin boroghin izasa bar ingangarir ekiam gami. ¹⁷Ezi kurimin ingarir gumaziba botin dozim fegha pin anetigha, egha me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangi Afrikan ongarir dadarimin gighimin ghuanangan atiatigha, egha kurimin selba akunizi aminim kurim gisivaghsivazima a zui. ¹⁸Ezi aminim

ko ongarim virara bar gavgavigha puvira e misosi. Ezi amimizaraghan kurimin ingarir gumaziba kurimin aven itir biziba isava ongarim da makuri. ¹⁹Dughiar mikezimin me kurimin sel ko an biziba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da makuri.^{††} ²⁰Egha dughiar aviribar e aruem ko mikovezibar garir puvati. Ezi aminim pamtem vavira iti. Kamaghin bar abuan e uarir akurvaghamin nighnizitam bar en itir puvati. Egha ghaze, e arimighregham.

²¹Dughiar ruarimin gumaziba daghetam amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamin tugha kamaghin migei, “Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritin arighatizimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi, ezi bizitaba oveghan koghai. ²²Ki datirighin ia mikimasa, en tav oveghan kogham. Kamaghin ia atiatingan marki, egh pura nimira iki. Kamaghin amizi, kurim uabira guizbangira bar ikuvigham. ²³Ki Godin gumazim, ki an ziam fe. Ezi dimangan Godin ensel iza na boroghin tugha kamaghin migei, ²⁴‘Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti, Sisar nin kotiam baragh. Ni oragh, God nin azangsizim baregha givagha nin apangkufi. Gumazir ni ko kurimin itiba, me oveghan kogham.’ ²⁵Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, God na mikemezi moghira biziba otivam. Kamaghin, ia gavgafigh atiatingan marki ²⁶E kurim ateghti a mangi arighatizitamin dadarimin poroka.”

²⁷Ezi 14 pla dughiba givazi ghua dimagarimin aminim e givarazi e Mediterenianin ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghira izezima kurimin ingarir gumaziba nighnisi, e nguazimin boroghin izi. ²⁸Ezi kamaghin

^{††}27:19 (27:19) Grighin akam deravira bizir kam a mikemezi puvati.

me ongarimin konim gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarimin konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimin abarima a 30 mitan tu. ²⁹Ezi me kamaghin atiatingi, kurim mangi dagiataba iti naghin biraghiva bar misarighregham. Egha me ankan 4 pla kurimin girakirangin a da akunigha, egha aminim zuamira tiasa me God ko migei. ³⁰Egha kurimin ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha odava botin muziarim isava ongarim dafa. Egh ifar suam, kar kurimin guamin tir anka. ³¹Ezi Pol kamaghin 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim ko midorozir gumazibav gei, "Gumazir kaba kurimin ikian koghti, ia ovegham." ³²Kamaghin midorozir gumaziba botin muziarimin beniba aghorezi an ongarim giraghu.

³³Egha aminim tiasava amima Pol daghetam ramasa bar me gakaghor, "Ia, 14 plan dughiaba ian dughoriba mitivighav itima dagheba ian navibar puvati, ia daghetam amezir puvati. ³⁴Ezi datirighin ki daghetam iniasa ia gakaghor. Daghem ian akuraghti ia gavgavigham. Ian tongin tav ikuvighan kogham. Ian dapanir arizitam oveghan kogham." ³⁵A kamaghin mikemegha givagha, egha bretin mam inigha bar men guamin God minabi. Egha anebigha maghiram anepi. ³⁶Ezi kamaghin me bar navir aghuarim ikiava egha uari dagheba api. ³⁷E gumazir kurimin itiba, en dibobonim bar 276in tu. ³⁸Egha me amegha naviba izivagha, egha ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me witin nar kurimin itiba isa ongarimin da akuri.

Kurim ikufi

³⁹Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimin ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a gifozir puvati. Egha me ongarir mikebar mamin

gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me deravira kurim damighti a ti gigir dadarir kamin azenan mangasa, me ifonge. ⁴⁰Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimin pul gamir pulin ekiamning ikezir beniba firi. Egha me aminim bagha kurimin guamin itir sel agurazi aminim kurim inigha dadarimin zui. ⁴¹Ezi kurim ghuava ongarir torimin itir gigir fightizimin ghuavanabogha, egha maghiram aperaghav iti. Kurimin guam ghua gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozi a bar biaghire.

⁴²Midorozir gumaziba kamaghin nighnigha atiati, kalabusin gumazitaba mangiva dadarimin otivigh arimagiregham. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi. ⁴³Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim, a Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazibar anogoroke. Uari suvim gamua foziba, a me migia ghaze, ia faragh kurimin uari akunigh uari suvim damu dadarimin mangi. ⁴⁴Eghti igharazir darazi ter arariba ko kurimin arariba dagh isin mangi. Ezi me kamaghin bar moghira deravira nguazimin otifi.

Pol Malтан arighatizimin iti

28 E deraghavira ghuava ongarir dadarimin otivigha, egha e gara fo, e arighatizir mamin ti, an ziam Malta. ²Ezi gumazir arighatizir kamin itiba arazir aghuaribar e gami. Ezi amozim izima, en mikarziba bar orange, kamaghin amizi e avimin fingasa, me e bagha avim atigha egha e inigha avim boroghira ghu. ³Pol dazir pozir mam inigha da avim garisi. Ezi kuruzir mam dazibar aven itima, avir fefem a inizima an azenan oto. Egha kuruzim Polin agharim givigha guraghav iti. ⁴Ezi arighatizir

kamin itir gumazamiziba kamaghin an garima, kuruzim an agharim gitoroghav itima, me kamaghin uariv gei, “Gumazir kam ti gumazibav sozi da ariaghirir gumazim, an ongarimin aremezir puvati. Kamaghin amizi, godin arazir kuraba ikarvazim datirighin a ikarvagha ghaze, an angamra ikian kogham.” ⁵Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim gira ghu. Ezi bizitam Pol batozir puvati. ⁶Ezi gumaziba pura Polin mizuai, me ghaze, an mikarzim ti buigham, o a ti irighiva aremegham. Me dughiar ruarimin an gara a mizua ghuava puram an gari, bizitam a batozir puvati. Egha me ghaze, a godin mam.

⁷Ezi nguazir mam danganir kamin boroghira iti, kar Publiusin nguazim, an arighatizimin gavman gumazir dapanim. An e inighava uan dipenimin ghuzi e dughiar pumuning ko mikezimin a ko itima a deraghvira en garima e iti. ⁸Ezi an afeziam aria iti, an mikarzim an feima, ezi a buarir dipabagh avi. Ezi Pol an ganasava aven ghu, egha a bagha God ko mikemegha, gin uan dafarimning a gisin atizima, a ghuamaghe. ⁹A kamaghin amizima, arighatizir kamin itir arimariar gumaziba bar moghira izima a me gamima me ua dera. ¹⁰Me arazir aghuibar e gami, ezi e me ataghrazima, me bizir e puvatiziba e ganigava egha da isa kurim garisi.

Pol ghua Romin oto

¹¹Ezi iakinir pumuning ko mikezim givazima e mangasa. Ezi kurir mam Maltan itima, aminir ekiamin dughiam gifa. An Aleksandrian nguibamin kurim. Kurimin guamin god Susin otarir fufuzimningin nedazimning an iti. Aningin ziamning Kastor ko Polluks. ¹²Ezi e ghua Sirakyusin otivigha, dughiar pumuning ko mikezimin an iti. ¹³Egha e kagh dikavigha ghua Regiumin otifi. Egha amimizaraghan,

Sautin amadaghan aminim dikavizi, e dughiar mikezimin e Puteolin otifi. ¹⁴E kagh Kraisin adarasi men marazi batifi. Ezi me 7 plan dughiabar uari ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti. Kamaghin e me ko ghua Romin nguibar ekiamin oto. ¹⁵Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi Romin ikiava e barazima e izima, ezi me e bativasa izi. Ezi e Apiusin biziba amadir danganim ko Pasindian Dipenir 3pla itir danganimin me bato. Ezi Pol men ganigha, egha God minabagha an navim gavgavim ini. ¹⁶Egha e Romin otivizi, gavmanin gumazir dapanim Polin amamangatigha ghaze, a uabira dipenitamin ikiti midorozir gumazitam an ganam.

Pol Romin akar aghuim kuri

¹⁷Ezi 3 pla dughiaba givazima, Pol Judan gumazir dapanir ekiabar diazima me iza uari akufa. Ezi a kamaghin me migei, “Nan aveghbuaba, ki bizitam e uan adarasi paza me gamizir puvati, o en ovavibar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalemin na kalabus gatighava, egha na isa Romin gumazibar dafarim gati. ¹⁸Ezi me nan kotiam baragha, egha nan gara fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam damighiva ovegham. Kamaghin amizi me na ataghraghasa. ¹⁹Ezi Judaba kamaghin aghua. Kamaghin amizi ki tuaviba ua puvati. Ki ghaze, Sisar nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarazi akam me gasamin bizir mingaritam itir puvati. ²⁰Ezi bizir kam bagha ki ian diazi ia ize. Kamaghin ki ian ganiva ia ko mikimasa. Ezi ki nighnizir gavgavim ikia mizuai bizir kam, Israelba bar uaghan a mizuai. Bizir kam bangin me datirighin senin kamin na ike.”

²¹Ezi me kamaghin Pol ikara, “E Judian Provinsin gumaziba da akinafarir osirizir ni migeitam inizir puvati. Ezi Judan gumazitam iza eghaghanitam e geghara egha migirigiar kuratam ni

gamizir puvati. ²²E fo, nguibaba bar men gumazamiziba migirigiar kurabar Judan aven itir dakozir igiar igharazir kam migei. Kamaghin amizi, e nin nigh-nizim baraghasa.”

²³Ezi me dughiar mam diborogha, gumazir aviriba iza Pol bagha a itir dipenir kamin zui. Mizarazimin ghua guaratizimin, a God Bizibagh Ativir Arazimin akam geghara an gun me migei. Egha Moses Osizirir Arazibar akaba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, an akar kabar men nighniziba fava migei. Egha akar kabar me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa a ifongegha pamtem ingara me migei. ²⁴Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir akaba da guizbangira, ezi marazi nighnizir gavgavim dar ikian aghua. ²⁵Egha me uarira uarir tongin akaba uariv sogha egha me mangasava amima, Pol akar abuananam me migei, “Godin Duam guizbangira ian ovavibav keme. An akam inigha izir gumazim Aisaiian akatorimin kamaghin ia mikeme, ²⁶⁻²⁷‘Gumazamizir kabar naviba iku- vigha gifa.

Me uan kuaribar oraghan aghuaghava, egha me uan damazibar ganana aghua. Me kamaghin amima, ki ghaze, marki.

Me uan damazimin ganighai, egha me uan kuaribar oreghai. Me kamaghin aghua.

Me kamaghin amua bizibagh fozir puvati.

Me amua guizin navibagh iragha na bagha izezi,

ki me gamizi me deraghai.

Me kamaghin damuan aghua.

Kamaghin, ni gumazamizir kaba bagh mangi, egh kamaghin me mikim,

Ia akar baraghiva,

egh ia an mingarim gifoghan kogham;

ia ganiva,

egh ia bizitamin ganighan kogham.”

²⁸⁻²⁹Egha Pol migia ghua, kamagh migei, “Kamaghin ami, ki kamagh sua, ia kamaghin fogh, Godin akurvazim, a Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha anemadagha gifa. Eghti me oragham!”^{††}

³⁰Pol azenir rubuzir pumuningin dipenir mam ikia egha dipenir kam givesi. Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimin izima a bar akonge.”[¶]

³¹Eghava Pol God Bizibagh Ativir Arazimin akam akurava egha gumazamiziba Ekiam Krais Iesusin akabar men sure gami. Egha a uaghan atiতির puvati, bizitam bar an tuavim apirizir puvati.

^{††}28:28-29 (28:28-29) Fofozir gumazir mabar ghaze, migirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin, “Pol akar kam mikemegha givazima, Judaba anetegha ghu. Ezi adarir dafar men tongin otozima me uarira uariv gia, akabar uariv sosi.”

[¶]28:30 (28:30) Luk azenir pumuning Pol batozir bizimin gun e mikemezir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanin gumaziba kalabusin a firizi a ghua nguibar igharazibar Godin akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romin gavmanin gumaziba Pol misoghezima an aremes.

Akinafarir Pol Romin Nguibar Ekiamin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Pol kamaghin ifonge, a mangiva Romin nguibar ekiamin itir Kraisin adarazir ganasa. Kamaghin, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimin me ko ikegh, egh gin a mangiva kantri Spenin mangi akar aghuim akunam. Akinafarir kamin, Pol bar deraghvira bigha Iesusin Akar Aghuimin gun me migia, egha Iesusin gin aruir gumamazizibar ikirmirimin gun me migei.

Pol faragha Romin itir Kraisin adarazi migia ghaze, a zurara God ko migiava, men akurvaghasa Godin azangisi. Egha a gin akinafarir kamin akar mingarim abigha ghaze, “Nighnizir gavgavimin tuavimira e Godin damazimin gumamazizir aghuibar otivigham” (1:17). Pol kamaghin migei, gumamaziziba bar, me Judaba o me Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, God men apangkuvighiva ua me iniam. Gumazir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itim, God uam a iniam, eghti a Godin namakamin otoghiva egh Krais Iesusin aveghboamin ikiam.

Kamaghin God ua gumazitam nighti, eghti an ikirmirim igiamin min otogham. God a ko itima, Godin Duam a gizifa. Ezi kamaghin ovevem ko arazir kuram ua a dikabiniva egh a gativaghamin gavgaviba puvati. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godin Arazibar mingarim miagiava, egha Godin Duamin gavgavim migei. Pol ghaze, Godin Duam, gumamazizir nighnizir gavgavim Iesusin itibar aven ikia, egha men ikirmirimin aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osimtizir mamin gun migei. Pol uabi Judabar

gumazir mam. Kar gumamazizir God fomira kamaghin ua baghaviram amiseviziba. Ezi Judan avirir ekiam, me Iesus akirim ragha a gasara. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizir aviriba, me Iesusin suren gumamazizibar otifi. Ezi Judaba puvati. Egha Pol kamaghin migei, arazir kurar kam, me uari men osimtizim. Egha me bizir ekiar God me damuasa ifongezir kam me deragha a ginighnizir puvati. Ezi Polin nighnizim, gin Judan gumamazizir taba me uaghan Iesusin adarazir aven izam.

Ezi Polin akinafarimin akar aboananaba, Sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraisin adarazi gin mangamin arazibav gei. A igharaz darazigh ifongezir arazimin migirigiar aviribagh ami. Egha a uaghan Godin ingangarimin arazim damuasa miagiava, egha gavmanin apengan ikiamin arazim miagiava, egha igharaz darazir akurvaghamin arazim migei.

E nighnizir gavgavim Kraisin ikia, egha tuavir kamin, e Godin damazimin dera

(Sapta 1-4)

Pol uan aposelin ingangarimin gun migei

1 Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Krais Iesusin ingangarir gumazir mam. Krais Iesus nan diagha ghaze, ni nan aposelin otogham. Egha a na misevegha akar aghuim akunamin ingangarim na ganingi.

²Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akinafarimin iti. ³Akar aghuir kam a Godin Otarimin gun migei. Otarir kam, a gumazimin min otogha, egha kamaghin a Atrivim Devitin ikizim.

⁴Egha Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikafi, a kamaghin en aka, a gavgavim itir Godin Otari: A Krai Iesus, en Ekiam. ⁵Ezi God kamaghin ifonge, kantriba bar itir gumazamizir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Krai Iesusin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Krai bagha, aposelin inangarim damuasa e ati. ⁶Ezi ia uaghan, Krai Iesus ian diagha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egha ia Iesusin aven itir marasi.

⁷God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghivira iki. Ezi ki akinafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumazamiziba bagha an osiri.

Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Krai Iesus, aning ian apanguvighiva navir amirizim ia daningam.

Pol Romin nguibar ekiamin mangasa bar ifonge

⁸Ki faragh kamaghin mikimasa. Nguazir kamin nguibaba bar dar itir gumazamiziba, me ian nighnizir gavgavimin eghaghanim barasi. Ezi Krai Iesus na gamima, ki ia bagha bar God minabi. ⁹⁻¹⁰Ki bar God bagha pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha an Otariamin akar aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira iti. Ezi ki God ko migia zurara kamaghin an azai, a ifueghiva, a uabi na bagh tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian ganam.

¹¹Ki kamagh sua, ki ia damuti, Godin Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam, eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghin, ki ian ganasaba bar ifonge. ¹²Ki kamaghin nighnisi. E uarira uarir akurvaghham. Ian nighnizir gavgavim nan akuraghham. Eghti nan nighnizir gavgavim ian akurvaghham.

¹³Nan adarasi, ia kamaghin fogh, ki dughiar aviribar izi ian ganasaba amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamaghin ki izir pu. Ki kamagh sua, ki Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ingarizi, men aviriba navibagh ira, kamaghira, ki ian tongin ingarti, ian gumazamizir aviriba navibagh iragham. ¹⁴God Grighba ko gumazir Grighin aven itir puvatiziba bar men akurvaghaha ingangarim na ganingi, egha uaghan fofozim itir gumaziba ko fofozim puvatizir gumaziba sara. Kamaghin, ki gumazamiziba me ikarvaghamin osimtizim ateriva, ingangarir kam damuam. ¹⁵Kamaghin amizi ia Romin itir gumazamiziba, ki akar aghuim uaghan ian mikinasa, nan navim dikafi.

Godin gavgavim, an akar aghuimin aven iti

¹⁶Ki fo, Godin gavgavim an akar aghuimin aven iti. Gavgavir kam gumazir nighnizir gavgavir an itiba bar men akurvaghham. A faragh Judabar akurvaghiva, egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar akurvaghham. Kamaghin ami, ki akar aghuim akunasa aghumsizir pu. ¹⁷Akar aghuir kam, a God arazir aghuir an amizim en aka, an e mikim suam, an damazimin dera. Nighnizir gavgavimin tuavimra e an damazimin gumazamizir aghuibar otogham. Mati akam Godin Akinafarimin iti, “Gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan damazimin dera, eghti gumazamizir kaba zurara deraghvira ikiam.”

Gumazamiziba bar akirim God gasara

¹⁸E fo, God uan Nguibamin ikia uan aningagharim azenimra aneka. A, gumazir akirim agasaragha arazir kurabagh amiba, ivezir kuram me daningam. Men arazir kurar kam

guizin akam abiri. ¹⁹God gumazir kaba uabi deravira men akazi, me an arazir aviribagh fo. Me guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamaghin amizima God ivezir kuram me ganidi. ²⁰God nguazimin biziba bar dar ingarizir dughiamin, iza datirighin gumaziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kamin, gumaziba Godin arazir mogomer maba deravira dagh fogham. Egha me an arazir aghuibar mingarim ko an gavgavir bar ekiar zurara itim gifos. Kamaghin amizi, gumazitam kamaghin mikiman kogham egh suam, “Ki God gifozir puvatigha kamaghin ki osimtiziba puvati.” Bar puvatigham!

²¹Me God gifogha egha me kamaghin nighnizir pu, “A guizbangira God.” Egha an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men nighniziba onganizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvati, ezi mitatem men nighniziba avaragha dagh izifa. ²²Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Ezi me guizbangira puvati, me ongani. ²³Me Godin zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumazibar min gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko, asiziba ko, kuzuziba ko, ipebar min marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe.

Gumamaziziba arazir kurar igharagha garir aviribagh ami

²⁴Gumamaziziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bagha a me ataghizima men navibar ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari gami. ²⁵Kamaghin amir gumamaziziba, me Godin guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarimin aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godin kamnangin ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamaghin amizima, e

zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!

²⁶Me God akirim a gasara, kamaghin amizi God akirim ragha me gasaragha me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir aghuim ategha egha arazir kuraba amizir igharaziba ko uari gami. ²⁷Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha men naviba me dikava mati avim men isi, ezi me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami, bizir kam bagha me uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

²⁸Me Godin guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamaghin amizi God me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin ghua arazir bar kurar e damuan koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi. ²⁹Me arazir kurar avirir kabagh ami: men araziba bar ikuvigha, munavin bizim bagha navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba itir gumaziba bagha navim ikufi, egha gumazibav sozima da ariaghi, egha biziba bagha uarir atara uari abisi, egha gumazibagh ifari. Egha gumaziba paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin migirigiar kurabar gumazibagh ami. ³⁰Egha migirigiar ifavarir gumazir igharazibar ziabagh asighasizibagh ami. Egha Godin apanim gamua, egha tiraghtirazir arazim gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi. ³¹Me nighnizir aghuiba puvati. Egha me uari uan akar dikirizibar gin zuir puvati. Egha me igharaz darazir akurvaghan aghua, egha men apanguvir puvati. ³²Me fo, Godin Akinafarimin itir akar gavgavim kamaghin migia ghaze, “Gumamazizir ka-

maghin amiba, me ivezir kuram inigh arimighregham.” Gumazir kaba Godin akar gavgavim gifo, egha me a batogha arazir kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumazir igharazibar ziaba fe.

God gumazamizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

2 Kamaghin amizi, ia igharaz darazi akaba me gasir gumaziba, ki vaghvagh kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi gasi. ²E fo, God, gumazir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisigha ivezir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera. ³Ia arazir kabagh amir gumaziba akam me gasi, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogham? Bar puvati! ⁴Manmaghin amizi God arazir aghuibar ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua ikia, egha nin arazir kuram bagha ivezir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? God ni uan navim giraghasa a ifongegha, arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o?

⁵Ni uan navimin suiragha gavgavigha egha uan navim gighasa nighnizir pu. Egha arazir kamin ni uabi ivezir ekiar kuram bar uabi garisi. ⁶God gumazamiziba amizir araziba bagh ivezim vaghvagh me daningam. ⁷Gumazamizir maba arazir aghuiba bagha gavgavigha dar gin ghuava, egha God ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniassa tuavim buri. God ikirimirir zurazurara itim gumazamizir kabar aningam. ⁸Ezi gumazamizir

maba uarira uari ginighnigha, egha guizin akam akirim ragh a gasaragha egha arazir kurabar gin zui. Eghti God uan aningagharim isi gumazamizir kabagh ingeghiva ivezir bar kuram me daningam. ⁹Osimtizir ekiam ko mizazir kuram gumazamizir arazir kurabagh amiba batogham. Judaba faraghtima Kantrin Igharazibar Gumaziba gin. ¹⁰Eghti God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amirizim isi gumazamizir arazir aghuibagh amibar aningam. Judaba faraghti Kantrin Igharazibar Gumaziba gin. ¹¹God ikizitam uabin toroghan kogham, egha a bar gumazamiziba bar men araziba deravira da tuisigham

¹²Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Moses Osirizir Araziba men puvati. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar saghon ikia me ovenge. Ezi Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagh fo. Egha arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamin gin ghua men araziba tuisisi. ¹³E fo, gumazitam Moses Osirizir Araziba pura da baragha, a Godin damazimin derazir pu. Puvati. Gumazir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, God me migia ghaze, me an damazimin dera.

¹⁴Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Moses Osirizir Araziba puvati. Egha men marazi uan nighnizimra arazir aghuibar gin zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Araziba mirara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvati, egha dar aven itir arazir aghuibar gin zui. Arazir kam kamaghin en aka, arazir aghuiba men nighnizimin iti me fo, me manmaghin damuam. ¹⁵Me amir arazir kamin e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir averiabar an osirizima an azenim giri. dughiar maba men nighnizimra akam me gasi; egha dughiar maba men nighnizim ghaze, ia deraviram ami. Kamaghin amizi, nighnizir men navir

averiabar aven itir kam uaghan kamaghin en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangira men navir averiabar aven iti. ¹⁶Kamaghin, akar aghuir ki kurim kamaghin migei, God gumazamiziba bar men navir averiabar itir nighnizir mogomeba tuisighamin dughiam, gumazamizir kabar nighnizibara arazir kurar me amiziba bagh men araziba tuisigham. God gumazamizibar araziba bagh me tuisighamin ingarim isava, Kraiss Iesusin dafarim gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Araziba men akurvasi

¹⁷Ezi datirighin ia manmaghin ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Araziba gisin tu. Egħa ia uari fa ghaze, e Godin adarasi, erara God uabin toro. ¹⁸Kamaghin ia God ifongezir araziba dagħ fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi. ¹⁹⁻²⁰Ia kamaghin nighnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimin mingarir aghuim ko guizin akaba bar e ganingi. Kamaghin ia ghaze, e gumazir damazir okaviziba tuavim men akakasi. Egħa mitatemin itir gumazamiziba, angazangarim men akakasi. Egħa gumazamizir onganiba fofozim me ganiga, egħa borir doziba men sure gami. ²¹Guizbangira, ia marazir sure gami. Egħa manmagħ sua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghin akam akuri, biziba okiman marki. Egħa iarara biziba okei. ²²Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egħa ia uaghan kamaghin ami. Ia ghaze, e godin ifavarir marvir guaba, bar dar aghua. Egħa manmagħ sua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei. ²³Ia uarira uan ziaba fa ghaze, “E Moses Osirizir Araziba iti.” Egħa ia dar gin mangan aghua. Egħa arazir kamin ia Godin ziam gasighasisi. ²⁴Ia fo, Godin Akinafarim bizir kamin

migirigiam iti, “Ia Judaba, ian arazir kuraba bangin, Kantrin Igharazibar Gumaziba Godin ziam gasighasisi.”

Guizin mikarzir mogomer dighorimin arazim

²⁵Ia guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, ian arazir mikarzir mogomem aghorim a dera. Egħa ia Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, ian mikarzir mogomem aghorir arazim pura bizimin oto. ²⁶Egħti Kantrin Igharazimin Gumazitam, a me mikarzim atuzir puvatizir gumazim, a Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzim atuzim. ²⁷Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akinafarim iti, ezi me ian mikarziba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba, Moses Osirizir Araziba deravira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomeba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Araziba gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumaziba ian araziba tuisigh egħ mikim suam, ian araziba ikufi. ²⁸Akar kamin mingarim kamakin: mikarzir mogomer dighorimin arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimin otogħan kogħam. Mikarzir mogomem aghorir arazim a nivafizimin bizim puvati. ²⁹Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiamin aven Judan gumazimin iti. Guizin mikarzir dighorim, a uaghan gumazimin nighnizim ko navir averiamin aven ikegħ otivam. Guizin mikarzir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otivir puvati. Kar bizir Godin Duamin tuavimin otivim. Gumazir kamaghin amim, gumazimin damazimin ziar aghuim isir puvati. Egħa Godin damazimin a ziar aghuim isi.

God deravira uan akamin gin zui

3 E fo, mikarzir mogomemin dighorim a pura nivafizimin bizim puvati. Kamaghin Judaba ti manmaghin Kantrin Igharazibar Gumazibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimin arazimin otifi? ² E! God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi. Bar bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh aniga ghaze, ia deravira an ganam. ³ Bar guizbangira, Judan marazi akar kam deravira an gin zuir puvati. Eghti God manmaghin damuam? Me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti, bizir kam God damighti, a uan akamin gin mangan kogham, o? ⁴ Bar puvati! Gumaziba bar ifari, ezi God uabira zurara guizbangira migei. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin migei, “God, ni migeima, gumazamiziba fo, ni guizbangira migei.

Egh me nin araziba tuisighiva me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati.”

⁵ Ezi manmaghin ami? E kamaghin mikim suam, en arazir kuraba ti Godin arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamaghin mikim suam, God en arazir kuraba ikarvagha ivezir kuraba e ganiga, kamaghin a ti arazir kuram gami? (Migirigiari kaba, nguazimin itir gumazibar migirigiabar min zui.) ⁶ Bar puvati! God deraghan koghiva, manmaghin gumazamiziba bar men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera, kamaghin a gumazamizibar arazir kuraba ikarvasi. ⁷ Gumazitam kamaghin mikim suam, “Nan akar ifavarim, Godin guizin akam gamizi, an azenim giri, eggha an ziam gamima an ekefe. Egh manmaghsu, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egh nan arazir kuram ikaragham?” ⁸ Migirigiari onganir igharazir mamra kara: “Aria, e arazir kuram damutima arazir aghuim otivam.” Gumazir maba akam na gasa ghaze, ki

kamaghin bizibav gei! Kamaghin God me gasighasighiti, bar deragham.

Gumazitam Godin damazimin derazi puvati

⁹ Ezi manmaghin ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumaziba Godin damazimin me gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti. ¹⁰ Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei,

“Gumazitam Godin damazimin derazi puvati. Bar puvati.

¹¹ Gumazitam fofozir aghuim itir puvati. Gumazitam God buri puvati.

¹² Gumaziba bar tuavir aghuim ataki.

Gumaziba bar pazav ami.

Men tav arazir aghuim gamir puvati. Bar puvati.

¹³ Men akar toriba mati gumazir moziba akaba akari;

kamaghin me migeima ovevem otifi.

Me akar ifavarir bar aviribagh ami.

Egha men akar toriba gumazibagh asighasizir migirigiaba bar izifa, mati kuruzir kurabar imezim.

¹⁴ Dughiaba zurara me akav ghuriaba gumazibagh arigha, migirigiari gumazibagh asighasisibagh amua osimtiziba me garisi.

¹⁵ Me zurara atamra ghua gumazibav sozi, me ariaghiri.

¹⁶ Me aruava bizir gumazamizibar dabirabim gasighasizibagh amua, eggha mizaziba ko osimtiziba me garisi.

¹⁷ Me navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darasi ko deragha apiaghiri puvati.

¹⁸ Me tong bar Godin atiatir puvati.”

¹⁹ E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, me Godin arazir gumazamiziba tuisizim riagh egh migirigiatam damighan kogham. Kam-

aghin God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam. ²⁰E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumazir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amim, a uan arazir kuramin gara fo, kar arazir kuram.

**Gumazir nighnizir gavgavim
Kraisin itim, God ghaze, a
nan damazimin dera**

²¹Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiriziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kamin gun migei. ²²Bizir kam kamakin, gumamaziziba bar nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati. ²³Gumamaziziba bar moghira arazir kuram gami, egha kamaghin Godin angazangarimin saghon ikia egha an aven mangan ibura. ²⁴Ezi God en apangkuvigha egha Krais amizir ingangarimin a uam e givezegha ghaze, ia nan damazimin dera. E uan ingangaritam Godin damazimin derazir puvati. Puvati. God Krais Iesusin ingarim bangin, a bizir aghuir kam isava pura e ganingi. ²⁵God kamaghin ifonge, Krais aremeghiva, egh tuavir kamin a gumamazizibar amuti, men arazir kuraba a da gin amadagham. Bizir kam bagha, God Krais amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Kraisin ovevemim tuavimin, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomira God gumamazizibar asughav ikia, egha zuamira men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati. ²⁶Egha datirighin dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar

dera. A uan arazir aghuim kamaghin en aka, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera.

²⁷Eghti e tizim bagh uarira uan ziba fam? Biziba bar pu. E kamaghin mikiman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gin zuima kamaghin God e migia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera. ²⁸E fo, Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godin damazimin derazir puvati. Nighnizir gavgavim itir gumamaziziba, merara Godin damazimin dera. ²⁹⁻³⁰Ezi manmaghin ami, God a ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Egha a gumazir uan mikarzir mogomebar aghoreziba, men nighnizir gavgavimin garava, egha uaghan a gumazir uan mikarzir mogomebar aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimin gari. Egha a ghaze, ia nan damazimin dera. ³¹Ezi manmakim? E kamaghin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

**God Abraham dibora ghaze, a
nan damazimin dera**

4 Kamaghin, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamin gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato? ²Pura nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamin Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Egh bizir kam

bagh Abraham uan ziam fan kogham.
³Godin Akinafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.”

⁴Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra.

⁵Eghti gumazitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kamin nighnizir gavgavimin garava a medagha ghaze, ni nan damazimin dera. ⁶Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazir arazir aghuibagh amir puvatizim, God ghaze, a nan damazimin dera. Gumazir kam bar akongegh. Devit kamaghin migei,

⁷“Gumazir arazir kurabagh amim, God an arazir kuraba gin amadagha egha da avara,

eghti gumazir kam bar akuegham.

⁸Gumazir arazir kuram gamim, God an arazir kuram mengvira ikian kogham,

eghti gumazir kam bar akuegham.”

⁹Bar akongezir arazir kam, tein bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” ¹⁰Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomem aghoramim, an a mikemezi, o? Dughiar a uan mikarzir mogomem atugha givazimin

gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomem aghoramim dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera!

¹¹Ezi gin, me an mikarzir mogomem atu. God mikarzir mogomemin dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomem aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Ezi kamaghin amizi, Abraham gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomem aghorezir puvatiziba. Egha nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera. ¹²Egha Abraham uaghan mikarzir mogomeba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomeba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomeba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kamin ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomem aghoramimin, a nighnizir gavgavim Godin iti.

God Abraham ko dikirizir akam

¹³Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze, a nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatigha, ezi God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, kamaghin God ghaze, ni nan damazimin dera. Egha God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, kamaghin a ko akar dikirizim gami. ¹⁴Eghti gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva a Godin akar dikirizimin biziba da initî, kamaghin gumazimin nighnizir gavgavim a pura bizimin otozi, ezi Godin akar dikirizim

gavgaviba puvatighai. ¹⁵ E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba itima gumaziba dar gin zuir puvatizima bizir kam God gamima a men aningazi. Moses Osirizir Araziba puvatightima, eghti e kamaghin mikiman kogham, gumaziba Moses Osirizir Arazibar akaba batosi.

¹⁶ God kamaghin ifonge, a Abrahamin gin zuir ovavibar apangkuvighiva akar dikirizim me daningam. Kamaghin amizi, God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganighava, a gisin akar dikirizim Abraham koma a gami. Gumamazir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati. Tina Abrahamin min nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir kaba iniam. Kamaghin, Abraham, a bar en afeziam. ¹⁷ Kamaghin Godin Akinafarim kamaghin migei, “Ki ni damighti ni kantrin aviribar afeziamin otogham.” Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Egħa Godin kam, a gumazir ovengezibagh amima me ua dikafi, egħa a pura migeima bizir faragħa itir puvatiziba, da otifi.^{§§}

¹⁸ Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Egħa a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir a fogħa iniamiba bagħa mizuai iti. Egħa kamaghin a “Kantrin aviribar afeziamin oto.” Godin Akinafarim mikemezi moghin, “Nin ovavir boriba bar avirase-megham.” ¹⁹ Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egħa a 100 plan azenibar roghira ghu. Egħa a fo, an amuim Sara boritam batan kogham, a navim ronge. ^{20–21} Egħa Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Egħa a Godin akar

dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. Egħa an nighnizir gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti. ²² Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim a ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²³ Akar kam Godin Akinafarimin iti, “God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.” Kar an Abrahamra migeir puvati. ²⁴ Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. God Iesus en Ekiam gamizi a ua mozimin dikafi, ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin dera. ²⁵ En arazir kuraba bagħa, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deragħasa, an e bagħa Iesus gamizi a ua mozimin dikafi.

E Krai ko aremegħa uaghan a ko angamra iti

(Sapta 5-8)

E datirighin Godin damazimin dera

5 Ezi e nighnizir gavgavim Godin itima, tuavir kamin God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin amizi en Ekiam Krai Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti. ² E Krai nighnizir gavgavim an itima, tuavir kamin an e inigha God bagħa ghuzima, e datirighin Godin apangkuvimin aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, egħa bizir kam mizuai iti, kamaghin e bar akonge. ³ Egħa e bizir kabanaghra bagħa bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven itima, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavighamin arazim gifogham. Kamaghin

^{§§}**4:17** (4:17) Grighin akam, vezin kam deragħa bigħa mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, “Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam.”

e bar akonge. ⁴E tugh gavgavighiti, kamaghin God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam. ⁵God uan Duamin, an arazir gumamazizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

⁶E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krais e gumamazizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto. ⁷Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghsi aremeghamin bizim bar oseme. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham. ⁸Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin Krais, en akurvaghasa areme. Arazir kamin, God bar e gifongezir arazim en aka. ⁹Bizir bar ekiam, Krais e bagh aremezi, tuavir kamin God en gara ghaze, ia nan damazimin dera. Kamaghin e fo, gin Godin kotiamin dughiamin an aningagharim otoghti, a dughiar kam guizin uaghan en akurvagham. ¹⁰E faragha Godin apaniba, ezi an Otarimin ovevem an e gamizi e an namakaba. Datirighin e an namakaba, ezi Iesus angamra ikiava, kamaghin bar guizbangira a en akurvagham. ¹¹Uaghan bizir mam kamakin, en Ekiam Krais Iesus e gamizi e guizin Godin namakabara, kamaghin e bar akonge.

**Adamin aven, ovevem
otozi, ezi Kraisin aven,
ikirimirir zurara itim oto**

¹²Kamaghin amizi, gumazir vamira arazir kuram gamizi, ezi tuavir kamin arazir kuraba nguazir kamin oto. Ezi nguazir kamin gumamaziziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumamaziziba bar arazir kurabagh amima,

kamaghin ovevem bar me bato. ¹³E fo, fomira dughiar Moses Osirizir Arazibar tighar otivam, dughiar kamin arazir kuraba nguazir kamin iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumazibar arazir kurar kaba medir puvati. ¹⁴Ezi Adamin dughiamin ikegha ghua Mosesin dughiamin, ovevem gumamaziziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamin min arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimin nedazim.

¹⁵Ezi Godin apanguvur a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramin min amir puvati. Guizbangira, gumazir vamira Adam arazir kuram gamima, ezi tuavir kamin gumazir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamira Krais Iesus an apanguvimin, God e gamizi, e an damazimin dera. Ezi Godin apanguvimin gavgavim bar ovevem gavgavim gafira. Bizir kam, a gumamazizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa! ¹⁶Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamiran arazir kuramin otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamira e gamir puvati. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamira amizi, God gumamaziziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakin, gumamaziziba arazir kurar aviribagh amima, God men apanguva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁷Guizbangira, gumazir vamira Godin akam batoghezi, ezi an arazir kuramin ovevem gumamaziziba bar me gatifa. Ezi God uan apanguvim gumamaziziba avarazi a me gizifa, egha ghaze, ia nan damazimin dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamira Krais Iesusin ingangarimin, tina God pura anidir bizim iniva, a Krais ko ikiva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikiva me bizibagh

ativaghamin gavgavim, ovevemin gav-gavim gafiragham.

¹⁸Ezi kamaghin, e deravira akar kam ginighnigham. Gumazir mam arazir kurar vamiram amizi, kamaghin God ghaze, gumazamiziba bar moghira bar ikufi. Kamaghira, Gumazir Igharazir Vamira arazir aghuir Godin damazimin derazim gami. Kamaghin God gumazamiziba bar men gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. Egh God me zurara itir ikirimirir aghuarim me daningam. ¹⁹Gumazir vamira Godin akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazibagh ava. Kamaghira Gumazir Vamira Godin akam baraghizi, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me Godin damazimin dera.

²⁰God kamaghin nighnigha, egha Moses Osirizir Araziba aningi, eghti gumazamiziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighram. Kamaghin gumazamiziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin apangkuvim bar ekeveggha, bar dar pin iti. ²¹Arazir kuram faragha gumazamizibagh amima me ariaghiri, kamaghin ovevemin tuavimin arazir kuram men atrivimin min iti. Kamaghira Godin apangkuvim datirighin gumazamizibagh amima, me an damazimin dera. Kamaghin apangkuvim en atrivimin min iti. Eghti gin izamin dughiam, en Ekiam Krais Iesusin ingarimin, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam.

E Krais ko ovenge

6 Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E ti arazir kuraba dar amuvira ikiam, eghti Godin apangkuvim ekeveggh mangvira ikiam? ²Bar puvatigham! E aremezir gumazibar min ikiava, egha arazir kurar

e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimin gin mangvira ikiam? ³Ia ti kamaghin fo, e bar Krais Iesusin aven ruegha a ko poke. Arazir kamin e bar an ovevem ko poke. ⁴E ruegha, egha tuavir kamin Kraisin ovevemin poke, ezi Afeziam Krais ko mozimin aven e akaragha e avara. Egha mati an gavgavir ekiam Krais gamizi a mozimin ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimin ikivira ikiam.

E uaghan Krais Iesus ko ikirimirir aghuarimin ikiam

⁵Ezi, e Krais ko puegha egha mati an aremezi, moghin areme. Kamaghira, e a ua dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham. ⁶E kamaghin fo, en navir ghurimin araziba, da Krais ko ter ighuvimin aremegha gifa, ezi en nivafizimin agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin, e ua arazir kuramin ingangarir gumazibar ikian kogham. ⁷Guizbangira, gumazitam aremeghti, arazir kuramin gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham. ⁸E ghaze, e Krais ko areme, egha e nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kamin ikiam.

⁹E kamaghin fo, Krais mozimin ua dikavigha gifa. Egha uam aremeghan kogham. Ovevem, a ua gavgavir a misueghti a uam aremeghamim, puvati. ¹⁰Egha Krais dughiar vamiram aremegha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kamin, an arazir kuramin gavgavim gamizi, eghti a uam a gativsi damuan kogham. Egha datirighin a ikirimirir aghuarimin ikia God baghavira iti. ¹¹Kamaghira, nighnizir kam ian iki, ia uaghan Krais ko aremegha egha arazir kuramin gavgavim uam an apengan itir puvati. Egha ia Krais Iesus ko porogha God baghavira ikia ikirimirir aghuimin iti.

¹²Ovever mikarzim en iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh ativan marki. Kamaghin arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuramin gin mangan kogham. ¹³Egh ia arazir kuram amamangatighi a ian soroghafariba ko bizitaba ikirarighi ia arazir ikuratam damuan marki. Ia mati, gumazamizir ovegha mozimin ikegha ua dikavigha angamra itiba, kamaghin ia uari isi God daning. Egh God amamangatighi a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir aghuibar amu. ¹⁴Arazir kuram ua ian mikarzibagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati, ia Godin apanguvimin apengan iti.

E arazir aghuibar ingangarir gumaziba

¹⁵Ezi e datirighin Moses Osirizir Araziba ua dar apengan itir puvati, egh e manmaghin damuam? E Godin apanguvimin apengan iti, egh e arazir kurabar amuvira iki, ti deragham, o? Bar puvati! ¹⁶Ia ti kamaghin fos, o? Ia uari isi, gumazitam a daningiva, egh an akamin gin mangiva, egh ia an ingangarir gumazibar otivigham. Kamaghira, ia arazir kuramin ingangarir gumazibar ikiti, a ia damighi ia aremegham. Egh ia Godin akam bareghiva egh an gin mangiva, ia an ingangarir gumazibar ikiti, a ia damighi, ia an damazimin deragham. ¹⁷Guizbangira, ia faragha arazir kuramin ingangarir gumazibar ike, ezi God gin ia isa, uan akamin apengan ia ariki. Me Godin guizin akam ian sure gami, ezi ia a inigha guizbangira an gin zui. Bizir kamin, e God minabi! ¹⁸Faragha arazir kuraba ia ikiaghariki, ezi God ia firi. Egha God ia gamizi, ia arazir aghuibar ingangarir gumazibar otifi.

¹⁹Iavzika. Ian navir ghuribar nighniziba otefe, ezi ia foghasa ki bizir kam akar otevir isin zuimin ia migei. Bizir kam

guizbangira, ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumazibar otivizi, ia arazir miziriziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan mikarziba bar dar aningti, da arazir aghuibar ingangarir gumazibar otivighi, ia Godin mirara zuegh ikiam.

²⁰Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumazibar ikia, ia arazir aghuimin gavgavimin apengan itir puvati. ²¹Egha ia faragha amir arazibagh amima da akurvazir manaba ia gami? Arazir kaba, ia datirighin dagh nighnighava aghumisasi. Arazir kabara gumazibagh amima me ariaghiri. ²²Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir kurabar gavgavimin apengan itir puvati, egha Godin ingangarir gumazibar otifi. Egh ia iniamin bizir aghuimra kara, God ia damighi, ia Godin mirara zuegh ikiva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. ²³Guizbangira, arazir kuram ivezim isava uan ingangarir gumazim ganingi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kamnagh, e uan Ekiam Krai Iesus ko porogha, egha a isi.

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

7 Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozu ki ia migei. Ia fo, gumazim angamra ikiavira ikia, a Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egha gumazim aremegha Moses Osirizir Arazibar uam a dar apengan itir puvati. ²Amizim pam ikiam, eghti an pam angamra ikivira ikitima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim uam amizim ikeghan kogham, eghti amizim firighrigham. ³Gumazim angamra ikivira ikiti, amizim gumazir

igharazim ko dakuighti, eghti me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan kogham, eghti a firighrigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

⁴ Kamaghira, nan adarasi, ia Kraisin mikarzim ko poke, egha bizir kamin ia a koma ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin, ia datirighin gumazir God amizi ua mozimin dikavizim, ia an adarasi. ⁵ E faragha uan navir ghurimin arazibar gin ghua, ezi Moses Osirizir Araziba agoroguer kuram en mikarzi-bagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamin ovevem e bato. ⁶ Ezi datirighin e Kraisin min ovenge, egha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvati, e firiaghire. Ezi datirighin en ingangarir e amiba, da ua Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Datirighin, Godin Duam e gamima e tu-avir igiamin gin ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

⁷ Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroguer kuram en mikarzi-bagh aningizima, e arazir kuram gami, e manmagh mikiman? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamagh migei, “Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki.” A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavar arazim, an arazir kuram. ⁸ Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara egha Moses

Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnzir kuraba na ganidi. Egha tu-avir aviribar nan navim gami a dikav-ima, ki gumazir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai. ⁹⁻¹⁰ Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamra iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamra iti, ezi ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganidi. Ezi ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ki ikirimirir aghuarim inizir pu. Puvati, da na gamizi, ki areme. ¹¹ Ezi arazir kuram nan aven ingara egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavmin na misoghezi, ki areme.

¹² E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin otivaghire. Moses Osirizir Arazibar aven itir migirigiar gavgav-iba, da uaghan Godin otivaghire, egha da Godin damazimin derazir arazibar amuasa e migei, egha da gumazamiz-ibar akurvasi. ¹³ Ezi manmagh ami? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki ovenge? Bar puvati. Arazir kuram uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghin ifonge, arazir kuram azenim girightima e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghin God arazir kuramin amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir kamin aven otogha na gamizi ki ovenge. Kamaghin Moses Osirizir Arazibar tuavimin, God guizbangira kamaghin en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarzi-bagh atifa

¹⁴ E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin Nguibamin bizim, ezi ki nguazir kamin gumazim. Ezi arazir kuramin gavgavim nan suira, ezi ki arazir kuramin ingangarir gumazimin oto. ¹⁵ Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingarib-

agh fozir puvati. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvati. Egha arazir ki ifongezir puvatiziba, ki zurara dagh ami. ¹⁶Ezi arazir ki ifongezir puvatiziba, ki dagh ami, ezi nan arazir kam kamaghin ian aka, ki ti kamaghin miki-mam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera. ¹⁷Kamaghin, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itim, dagh ami. ¹⁸Ki fo, bizir aghuitam nan aven itir puvati. Ki uan navir ghurim migei. Kamaghin amizi, ki arazir aghuibar amuasa ifonge, egha dar amuamin gavgaviba pu. ¹⁹Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvatiziba, ki dagh ami. ²⁰Egha arazir ki aghuaziba, ki dagh ami, egha kamaghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itim, dagh ami.

²¹Kamaghin ki gari, arazir kam guizbangira kamaghin nan ingari: ki arazir aghuibar amuasa ifonge, ezi arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apiri. ²²Guizbangira, nan navir averiamin aven, Godin otivir Moses Osirizir Arazibar, ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar akonge. ²³Kamaghin, ki arazir igharazimin garima, a nan mikarzimmin aven ingari. Egha Godin migirigiar nan nighnizimin aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, ezi Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarzimmin aven ingara na ikiagharigha na gatifa. ²⁴Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kamin firighrigham? ²⁵Eghti Godra, a en Ekiam Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, a nan akuragham! Ezi ki God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimin navir averiamin aven Godin migirigiabar ingarir gumazimin iti. Egha uan navir ghurimin aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar

otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimin iti.

Krais arazir kuraba givagha Godin Duam e ganing

8 Kamaghin e Krai Iesus ko poghez-iba, God datirighin uan kotiamin aven uam ivezir kuram e daningsi miki-man kogham. ²E fo, e bar datirighin Krai Iesus ko poroghav itiba, Godin Duamin gavgavim ikirimirir aghuarim e ganiga, egha ovevemim arazim ko arazir kuramin e firaghariki. Eghti arazir kaba ua e gativagh e ikirarighan kogham. ³En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba, en arazir kurabar gin amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamin bizir kam, God uabi a gami. God uan Otarim amadazi, a gumazimin min otogha, egha arazir kurabagh amir gumazimin min gari. A en arazir kuraba agivasa ize, ezi an ingangarimin tuavimin, God gumazamiziba itir arazir kurabar gavgavim agivagha a gasighasiki. ⁴Ezi e datirighin navir ghurimin arazibar gin zuir puvati, e Godin Duamin arazibar gin zui. God kamaghin ifonge, Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghin God en arazir kurabar gavgavim a givagha a gasighasiki.

⁵Guizbangira, navir ghurimin arazibar gin zuir gumazamiziba, me dughiba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gin zuir gumazamiziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi. ⁶Eghti gumazim navir ghurimin araziba baghivira nighnighiva, an aremegham. Eghti gumazim Godin Duam baghivira nighnighiva, a ikirimirir aghuarim koma navir amirizim iniam. ⁷Ezi gumazitam navir ghurimin araziba

baghivira nighnighiva, gumazir kam Godin aghuaghiva an apanimin ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati; egh guizbangira dar gin mangan kogham. ⁸Gumazamizir navir ghurimin arazibar gin zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham.

⁹Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia ua navir ghurimin arazibar gin mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gin mangam. Guizbangira, gumazitam an navir averiamin aven Kraisin Duam an itir puvati, a Kraisin anam puvati. ¹⁰Ia arazir kuram gami, egha bizir kamin ia areme. Eghti Kraisi ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimin dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam. ¹¹Godin Duam Iesus mozimin a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egha gumazir Kraisi gamizi a dikavizir kam, a ian ovengamin mikarzipar amuti, da ua dikavighiva angamra ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimin tuavimin, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

¹²Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin mangan kogham. ¹³Ia navir ghurimin arazibar gin mangiva, ia arimighregham. Egh ia Godin Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarzipar arazir kurabav soghti, da aremeghti, ia angamra ikivira ikiam.

¹⁴E fo, gumazamizir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, eghti gumazamizir kaba bar Godin boriba.

¹⁵E kamaghin fo, Duar God ia ganin-

gizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumazibar otozir puvati, egha ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha e Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, "Aba, En Afeziam!"^{*16} Godin Duam uabi, a en duaba ko porozi, e uarir gun migei, e Godin boriba. ¹⁷E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba, e da iniam. Bizir kaba, en avebam Kraisi da inigha gifa. E fo, e datirighin Kraisi ko mizazir a iniziba e da ateriva, egh gin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E gin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

¹⁸Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God gin en akaghti, e a gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam a, mizazir e datirighin isiba, bar dagh afiragham. ¹⁹Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darighamim a bagha mizua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam? ²⁰Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai. ²¹Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghrir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam a givaghti, eghti biziba bar Godin boriba ko firighreghiva dabirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam.

²²E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi.

^{*}8:15 (8:15) Aramin akam, a Iesusin nguibamin akam, me uan afeziam dibora ghaze, "Aba." Egha Iesus uan Afeziam ko migia, a kamaghin a dibora ghaze, "Aba." Ni Mak 14:36in gan.

Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto. ²³Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha gifa, a kamakin, a God e daningamin bizir aghuibar faragha zuir bizim, an e ganingi. Egha e tuava ara, dughiar God e damighti e an boribar miraram otivamimin, e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarzibar amighti da firighreghe ganganir igharazimin otogham. ²⁴E bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai itima, kamaghin God en akura. Egh e suam, e bizir mam bagh mizuamam, egh fogham, e tighar a iniam. Egh gumazim tizim bagh bizir a inigha givazim baghiva mizuam ikiam? ²⁵Ezi e fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Egha kamaghin e navibar suigha da bagha mizuai.

²⁶Kamaghira, Godin Duam e gavgaviba puvatizir darazir akurvasi. E fozir pu, e manmagh biziba bagh God ko miki-mam? En migirigiaba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko migia, tuava ara, an ararem akar e miki-man asazibagh afira. ²⁷Ezi God gumazamizibar navir averiaba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin gin ghua Godin gumazamiziba bagha a ko migei.

²⁸E fo, God bizibagh amima da virara uari inigha ingara, egha gumazamizir God bar a gifongezibagh amima, ezi me dera. Kar gumazamizir God ua me iniasa mikemegha givaziba, a men dia. ²⁹Kar, gumazamizir God fomira ua me iniasa migeiba, a uaghan me ginaba, eghti me uaghan an Otaramin min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Krai uabi men avebar ekiamin min ikiam. ³⁰Ezi gumazamizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia. Egha gumazamizir a diazir kaba, a me dibora ghaze, ia nan damazimin dera. Egha gumazamizir an damazimin

derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganingizi me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e Krai e gifongezir arazimin saghon ikian kogham

³¹E bizir kabagh foghava, egh e manmaghin mikimam? E fo, God e baghivira ikiti, tina e dikabiraghiva e gafiragham? Bar puvatigham. ³²God uan Otaramin suirazir pu. Puvati, a bar moghira e bagha ofan min anen-ingizi, an areme. E fo, a uan Otaramin e ganingi, egha e uaghan kamaghin fo, a bizir aghuir igharaziba bar, da uaghan pura e daningam. ³³Eghti gumazir manatam God inabazir gumazamizibar kotin aven akam me gasam? Puvati. God uabi gumazamizir kabav gia ghaze, ia nan damazimin dera. ³⁴Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramin ivezim iniam? Puvati, Krai Iesus, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikafi, egha datirighin Godin agharir guvimin aperaghav iti. Egha anarira e bagha God ko migei!

³⁵Krai bar e gifongeghavira iti, kamaghin gumazir manatam e damuti, e Krai e gifongezir arazimin saghon ikiam? Puvati. Osimtiziba e bativam, o dughiar kuram e bativam, o gumaziba arazir kurabar e damuam o, mitiriaba en agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram e gasighasigham o, me e misoghti e arimighiram o, bizir kabanang e damuti, e ti Krai e gifongezir arazimin saghon ikiam, o? Bar puvati. ³⁶Guizbangira, Godin Akinafarim mike-mezi moghin bizir kaba e batifi:

“E nin gumazamizibar min itima, kamaghin me dughiaaba bar, me e misoghti e arimighrasa, me e gami. Me en gari, e mati me misozi ariaghirir sipsipba, ezi me paza e gami.”

³⁷Bar puvati. Krai bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima

e uan apanim dikabiri. ³⁸Guizbangira, Krai bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Krai e gifongezir arazimin saghon ikian kogham: ovevem, o ikirimirir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir gin otivamiba, ³⁹o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Krai Iesus en Ekiamin ingangarimin, e ganingi.

God Israelbagh Amizir Arazim, Pol a geghari

(Sapta 9-11)

Pol Israelbagh nighnigha men apangkufi

9 Ki Kraisin gumazim, kamaghin ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingi, ezi nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira. ²Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averiam ikufi. ³Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Krai nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangsigh a ko mikimti, a uan gumazamizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin a deraghai. ⁴Me Israelin gumazamiziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Me an ziar ekiam ko dabirabir aghuim God koma inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, egha

me ko akam akiri. ⁵Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Mi-sevezim, Krai nguazir kamin gumazimin min men ikizimin aven oto. Krai a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti zurazurara e Kraisin ziam fam![†]

God Israelbagh amir arazim, Pol an gun migei

⁶Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumazamizir maba, Israelin anabamin aven itiba, me guizin Israelba puvati. ⁷Guizbangira, Abrahamin ovaviba, men marazi Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, “Aisakin ovavibara, ki men gan me dipon suam, merara nin ovaviba.” ⁸Akar kamin mingarim kamaghin ghu, borir nivafizimin otoziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba. ⁹Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, “Dughiar ki inabazimin, ki uamateghe iziti, Sara otarim batam.”

¹⁰Kamaghira puvati, akar igharazir mam iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a Aisak, en ovavim. ¹¹⁻¹²God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God Rebeka kamaghin a migei, “Otarir ni faragh oteghamim, a ni gin oteghamin otarimin ingarir gumazimin otogham.” ¹³Bizir kam, Godin Akinafarim mike-mezir moghin, “Ki Jakob gifongegha, egha Ison aghua.”

[†]9:5 (9:5) Gumazir maba nighnigha ghaze, e mikovezir pumuningin tongin itir akaba kamaghin dagh iragh suam, “God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangvira ikiam.”

¹⁴Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati! ¹⁵Guizbangira, God kamaghin Moses migei, “Ki gumazitamin apangkuvighsi ifongegh, ki an apangkuvam. Ki gumazitamin kuarkuvighsi ifongegh, egh ki an kuarkuvam.” ¹⁶Kamaghin God gumazitam ginabaghasa, a gumazimin nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumazibagh inabi. ¹⁷Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim migia ghaze, “Ki kamagh sua, ki uan gavgavir ekiam nin akaghti, nguazir kamin itir gumazamizir aviriba nan ziar ekiam fam. Kamaghin, ki Isipin atrivimin ikiasa ni ati.” ¹⁸Kamaghin amizi e fo, God gumazitamin apangkuvighsi ifongegh, an an apangkuvam. Egh a gumazitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsi a ifongegh, a damuam.

¹⁹Ian tav ti na mikim suam, “God kamaghin amigha, tizim sua e migia ghaze, ‘Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?’ Gumazitam God ifongezi moghin a iriaghan kogham.” ²⁰Ezi ni gumazir kinim! Ni Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem gumazir an ingarizim kamaghin a mikiman kogham, “Tizim bagha ni kamaghin nan ingari?” ²¹Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighti, miner tam dughiar ekiam bagh ikiam, eghti miner igharazir mam, me zurara pura bizir kuraba a mikinam. Kar an nighnizim.

²²God uaghan kamaghin ami. God kamagh sua, a uan aningagharim azenim datightima, eghti gumaziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar gumaza-

mizir an asighasighasava amiba, egha a dughiar ruarim me ganingi, egh a gin me abighrarigham. ²³A kamagh sua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighti, gumazamiziba bar a gifogham. A fomira a uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, egha gumazim nguazir mineba akirizir moghin, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa. ²⁴Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumazamizir God deiba. E Israelbara men tongin izezir puvati, e uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ize. ²⁵Ezi Hosean akinafarimin, God kamaghin migei,

“Gumazamizir fomira nan adarazi puvatiziba, datirighin ki me dipon suam, ia nan adarasi.

Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki gin me mikim suam, ia ki bar ifongezi darasi.

²⁶Ia faragha danganir mamin itima ki ia migia ghaze,

ia nan adarazi puvati.

Egha danganir kamnaghra ki ia mikim suam,

Ia Godin zurazurara itimin boriba.”

²⁷⁻²⁸Aisaia Israelbagh nighnigha kamaghin akam akuri, “Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumazamizir nguazimin itiba bar men araziba tuisigh, egh zuamira men ivezim me danigam. Israelin gumazamizibar avirimin dibobonim, an ongarimin gigimin dibobonimin min otogham, egha pura bizim, me marki. Ekiam men puningra ua me inigham.” ²⁹Bizir kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin migei, “Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en anabamin tongin tarazi ataghizi puvatizi, e bar ikuvighai, mati Sodom ko Gomora ikuvizi moghin.”

Israelba nighnizir gavgavim itir puvati

³⁰ Are, e manmaghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin damazimin deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Egha me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin dera. ³¹ Ezi Israelba me Moses Osirizir Arazibar gin ghua ingara, Godin damazimin deraghasa tuavim buriava, egha a batozir puvati. ³² Manmaghin amizi, me a batozir puvati? Me Godin damazimin deraghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavimin tuavimin gin zuir puvati. Dagiar dagariba asim, me a gasaghpোরaghiri. ³³ Godin Akinafarim bizir kam migia ghaze, “Ia oragh! Ki gumaziba asaghpোর dagiar mam amisevegha a isa Sionin mighsiamin anefa. Dagiar kam me damuti me iram. Egh gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham.”

Israelba Godin araziba deravira dagh fozir puvati

10 Nan adarasi, ki uan navir averiamin aven God Israelba ua me iniasa, ki bar ifonge! Egha me bagha God ko migei. ² Ki Israelba bar deragha me gifogha kamaghin migei, me Godin arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim gifozir pu. ³ Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a gifozir puvati. Egha uan gavgavibar, Godin damazimin deraghasa tuaviba buri. Kamaghin me Godin damazimin deraghamin tuavimin apengan itir pu. ⁴ E fo, Kraiss Moses Osirizir Arazibagh amizima, dar gavgavim gifa. Kamaghin, tina nighnizir gavgavim Kraissin iti, anarira Godin damazimin deragham.

⁵ Gumazir Godin damazimin deraghasa Moses Osirizir Arazibar gin zuim, Moses a migia kamaghin osiri, “Gumazim Moses Osirizir Araziba migei moghin damuva egh dughiba zurara dar amuti, arazir kaba a damuti, a ikivira ikiam.” ⁶ Kar Godin Akinafarimin akar otevir mam, a gumazir nighnizir gavgavimin tuavimin Godin damazimin derazim, a kamaghin a migei, “Ni uan navir averiamin kamaghin mikimam marki, “Tina Godin nguibamin ghuavanangam?” (Akar kam kamakin, ni Kraiss e bagh izighrisi, ni mangiva an azangam?) ⁷ “Egh ni uaghan kamaghin mikiman marki, “Tina gumazibar ovia itir danganimin magiram?” (Akar kam kamakin, ni ovevemin mozimin angi, Kraiss inigh anangam?) ⁸ Ezi Godin Akinafarim kamaghin migei, “Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti.” Ka nighnizir gavgavimin akar e ia migeim. ⁹ Ni uan akamin kamaghin mikim suam, “Iesus a nan Ekiam,” egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim iki, kamaghin fogh, God Iesus gamizi a mozimin ua dikafi, eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam. ¹⁰ E fo, ni navir averiamin nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, kamaghin God suam, ni nan damazimin dera. Egh uaghan ni uan akatorimin suam, “Iesus nan Ekiam,” eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam. ¹¹ Egha Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazim nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh a uabi aghumsighan kogham. Puvati.” ^{12–13} Egha Godin Akinafarim ghaze, “Gumaziba bar Ekiamin ziamin diaghti a men akurvagham.” Kamaghin, Godin vamira iti, a bar en Ekiam. Eghti gumazir an deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akurvagham. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin damazimin magh gari.

¹⁴Ezi manmakin? Guizbangira, gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumazir eghaghanim baraghizir puvatiziba, me manmaghin nighnizir gavgavim an ikiam? Eghti gumazitam akar aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a baregham? ¹⁵Eghti siosba akar aghuim akurir gumaziba amangan koghtima, me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri, “Godin akar aghuim inigha izir gumazibar darorim, a bar dera.”

Israelba akar aghuim inizir puvati

¹⁶Ezi Israelin gumazir maba me Godin akar aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kamaghin migei, “Ekiam, tinara en akar aghuim nighnizir gavgavim an iti?”

¹⁷Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim a gumaziba akar aghuim barazir tuavimin izam. Eghti gumazir Kraisin akam akurimin tuavimin, gumaziba akar aghuim baregham.

¹⁸Ezi ki ian azai, Israelin gumazamiziba me Godin akar aghuim, me uan kuariba a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba, da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi, gumazamiziba bar, men kuariba a baraki.”

¹⁹Ezi ki ua ian azai, Israelba me ti akar kamin mingarim gifozir pu, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghin mikeme,

“Ki Kantrin Igharazibar Gumazir ziaba puvatigha pura bizibar min itiba ki me inightima, ian naviba bar ikuvigham.

Eghti ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam ia damighti ia ataram.”

²⁰Ezi Aisaia uaghan akar gavgavimin kamaghin migei,

“Na burir puvatiziba, me nan api.

Na bagha azai puvatiziba, ki uabi men aka.”

²¹Egha a Israelbav gia kamaghin migei,

“Ki dughiaa zurara men suigh me mughasa me bagha garima, me nan akaba barazir puvatigha akirim ragha na gasara.”

God Israelbar tongin itir varazira men apangkuvigha, ua bagha me amisefe.

11 Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumazamiziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, ki Abrahamin ovavim, ki Benjaminin anabar gumazir mam. ²God uan gumazamizir fomira ua bagha me amiseveziba, a me batozir puvati. Ia Godin Akinafarimin itir Elaijan eghaghanim ginighnigh. Elaija Israelbar osemegha me bagha God pamtem an azangsis, ³“Ekiam, Israelba nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire, egha me nin ofa gamir danganiba gasighasiki. Ezi ki uabira ni bagha ikiavira itima, me na misoghasava ami.” ⁴Ezi God manmaghin an akam ikara? A ghaze, “Ki ua bagha Israelbar tongin itir varazira amisefe, ezi me, 7000in gumaziba Israelin ikiavira iti. Me ifavarir god Baal bagha teviba apirizir puvati.” ⁵Ezi kamaghira, dughiar kamin uaghan Israelbar tongin itir varazira, God men apangkufi, egha a ua bagha me amisefe. ⁶Guizbangira, God men apangkuvigha, kamaghin a me amsefe. A me amir ingangaribagh nighnizir puvati. God gumaziba amisevezir arazim, a gumaziba amir ingangarimin tuavimin otogham,

egh a guizbangira Godin apangkuvimin tuavimin otoghan kogham.

⁷Ezi manmakin? Israelba Godin damazimin deraghamin bizim bagha pamtem ingara, egha a inizir puvati. Ezi Israelin avirimin tongin itir varazira God miseveziba, merara a ini. Israelin igharaz darazi, naviba gavgavigha Godin dimdiamin aghua. ⁸Godin Akinafarimin osizirim iti, “God me gamizi, me mati gumazir aremezim moghin akui.

Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi, men kuariba biziba barazir puvatigha, iza datirighin tu.”

⁹Ezi Devit Godin Akinafarimin aven kamaghin migei,

“Ki kamaghin ifonge, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar, men isar ekiar kaba me damuti me iriva, mati azuazim asizim a misoke.

Eghti me iriva, uan arazir kurabar ivezim iniam.

¹⁰Eghti God men damazibar amighti da komegh, ganan kogham.

Eghti a me damuti me osimtiziba ateriva akiraghariba avigh mamaghira ikiam.”

God Kantrin Igharazibar Gumaziba ua me ini

¹¹Ki ua ian azai, Israelba asaghporiaghrigha, egh me iregh mamaghira iki, egh ua daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bangin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumazibar ize. God kamaghin ifonge, Israelba na bagh ua izam, kamaghin ki Kantrin Igharazibar Gumazibar akurvagh, eghti me men ganighiva naviba ikuvigh egh ua na bagh izam. ¹²Israelba akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamin itir gumamazizibar akura. Israelba Godin arazimin irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazibagh aningi. Kamaghin, gin Israelin God miseveziba bar

God bagh ua izeghti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumamazizibar amuam.

¹³Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ki ia migei, God ian tongin ingarasa na amada, ezi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge. ¹⁴Tuavir kamin, ki uan adarazir navibar nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamin, God men tarazi ua me iniam. ¹⁵God Israelba batuegha, egha nguazimin itir gumamazizibagh amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin gin God ua Israelba inighti, bar deragham, mati God gumazir aremezibar amighti, me ua dikavam. ¹⁶Ni bretin ingariva, ni plauan atiaritam inigh faragh a isi ofan min God daningigh. Egh arazir kamnangin bretin igharaziba uaghan da Godin biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba.

¹⁷Israelba mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoraghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba mati ruarimin itir olivin temer atiamin aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimin aguar a dighorezibar danganimin ia isavsuiki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimin bimin daghem isi, egha mati olivin aguar faragha ikezibar min deragha iti. ¹⁸Ezi kamaghin, ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememin aguabagh afira. Ia faragha deravira nighnighiva, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

¹⁹Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin an e isavsuiraghasa, kamaghin a dar aghore. ²⁰Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamin mingarim kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvati, ezi a me aghore. Ezi ia nigh-

nizir gavgavim Godin ikia, egha deravira iti. Kamaghin ia deragh uari bagh gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deragham. ²¹ Ia nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba ataghizima, da ikezir puvati. Kamaghin ia akaba batoghtima, a ia ateghtima ia ikian kogham.

²² Kamaghin ia deravira nighnigh. God arazir aghuibagh amua, uaghan ivezir kuraba anidi. Gumazir an arazibar gin zuir puvatiziba, a ivezir kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh gavgavightima, an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar amuan koghtima, a uaghan ia aghoregham. ²³ Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin ikian koghamin arazim ateghti, a ua me inigh olivin tememin me isavsuiragham. Guizbangira, God me inigh ua tememin me isavsuiraghamin gavgavim iti. ²⁴ Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha olivin aghuimin ia isavsuiiki. Kar guizbangira ian temem pu. Kamaghin amizi, a temer kamin aguar faragha an ikezibara inigh uam ada isavsuiigham, ezi kar pura bizim, ingangarir ekiam puvati.

God gumamaziziba bar uan apangkuvim men akaghasa ifonge

²⁵ Nan adarasi, ki guizin akar mogomer mam ia a gifoghasa ki ia migei. Ia a gifogh, egh kamaghin mikiman kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin marazi datirighin nighnizir gavgavim ikian aghua; men arazir kam zurara ikivira ikian kogham. Me kamaghira iki mangi, Kantrin Igharazibar Gumazir God miseveziba bar God bagh izamin dughiamin tugham. Egh me gin Godin gumamazizibar tongin ikiam. ²⁶ Tuavir kamnangra God Israelba bar

men akurvagham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Akurvazir Gumazim Jerusalem inikegh izam.

Egh a Jekopin ovavibar amightima me Godin akam barazir puvatizir arazim ategham.

²⁷ Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva, egh dughiar kamin uan Akar Dikirizir Gavgavir kam me ko a damuam.”

²⁸ Israelba Iesusin akar aghuim akirim agasara, egha me mati Godin apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumazibar akura. God fomira uan gumamaziziba amisevegga, egha me gifueghavira iti. A men ovavir fomira itibagh nighnigha kamaghin ami. ²⁹ God diazir gumamaziziba, a bizir aghuiba me ganingi, egh a gin uamategh uan nighnizim giragh kamaghin mikiman kogham, ia marki, ki uan dimdiam ko bizir aghuiba ua da iniam. ³⁰ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia fomira Godin akam batoke, ezi datirighin Israelba a batosi, ezi tuavir kamin ia Godin apangkuvim ini. ³¹ Kamaghira, Israelba Godin akam batoke. Ezi Godin apangkuvir ia inizir kam bangin, me datirighin Godin apangkuvim uaghan a iniam. ³² God kamaghin ifonge, a uan apangkuvim gumamaziziba bar men akagham. Kamaghin, gumamaziziba bar Godin akam batoke. Kamaghin me uan arazir kuramin apengan ikia kalabuziar gumazibar min iti. God me gamizi, me kamaghin iti.

E Godin ziam fam

³³ Ame! Godin bizir aghuiba ko an fofozim ko an nighnizim, da guizbangira bar ekevegga bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam an nighnizimin mingarim manmaghin deraviram a geghanam? Puvati. Ezi a zuraram amir

araziba, gumazitam manmaghin dagh fogham? Bar puvati! ³⁴⁻³⁵ Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti, “Guizbangira, tina Ekiamin nighnizim gifo?

Egh tina kamaghin a mikim suam, ni tu-avir aghuir kamin gin mangi?

Bar puvati!

Egh tina bizitam isi God danighti,

a uam a ikarvaghsi nighnigham?

Bar puvati?”

³⁶ E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egħa a dar mingarim, ezi da a baghavira ikiava, mamaghira iti. Kamaghin e zurara an ziam fam! Guizbangira.

Pol ghaze, Kraisin adarasi me arazir manabar amuam

(*Sapta 12:1-15:13*)

E uan nivafiziba isi ofan min God daningam

12 Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apangkuvir ekiam ginigh-nigha, egħa ki kamaghin ia gakagħori: Ia uari uan nivafiziba isi angamra itir ofan min God daningvira iki. Egh a bagħivira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, egħti a bizir kam bagħ bar akuegham. Ia uari isiva God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem. ² Ia nguazir kamin itir gumaziba amir arazibar gin mangan marki. Ia tegħtima God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragħa arazir mabagħ afiraziba, ia dagħ fogham.

God ingangaribar amuasa fofoziba isa e ganingi, egħti e igħaraziba bagħ ingangarim deravira a damuam

³ God uan apangkuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ezi ki vagħvagħa kamaghin ia mikimasa. Ia uari fiva pin uari arighin marki. Ia deragħ nighnighiva, God ia ganingizir nighnizir gavgavimin ganiva, egħ tuavir kamin ia uari tuisigh. ⁴ E fo, nivafizir vamira itima, an aven soroghafariba ko bizir maba sara iti. Ezi nivafizir kamin aven itir bizir kaba, vagħvagħa ingangarir igħarazibagħ ami. ⁵ Kamaghira, e gumazamizir aviriba ikia, egħa e datirighin Kraiss ko porogħa nivafizir vamiran min oto. Egħa nivafizir kamin aven itir bizir kabar min, e uari inigha Kraisin poroghav iti. ⁶ Kamaghin, God uan apangkuvimin gin ghua ingangaribar amuasa fofoziba isa mati bizir aghuibar min vagħvagħa e ganingi. Egħti gumazitam, a Godin akam inigha izir fofozim ikiva, egħ a uan nighnizir gavgavimin mirara deravira Godin akam gun me mikimam. ⁷ Egħti gumazitam igħarazibar akurvagħamin fofozim ikiva, egħ a deravira men akurvagħ. Egħti gumazitam igħarazibar sure damuamin fofozim ikiva, egħ a deravira men sure damu. ⁸ Egħti gumazitam gavgavim igħaraz darazir navibar aningamin fofozim ikiva, egħ a bar deravira ingangarir kam a damu. Egħti gumazitam biziba isi gumazibagħ anidir fofozim ikiva, egħ an aviriba me daning. Egħti gumazitam ingangarimin faragħa zuir fofozim ikiva, egħ a deravira an apengan itir gumazibar ganiva ingangarir kam damu. Egħti gumazitam igħaraz darazir apangkuvamin fofozim ikiva, egħ a men apangkuvsi bar akongegħ mamaghira iki.

E navir averiabar aven guizin gumamazibagh ifongegh

⁹Eghti ia ifar gumazibagh ifongan marki, ia uan navir averiabar aven guizin gumamazibagh ifongegh. Egh arazir kurabar aghuaghiva, egh arazir aghuubar suiragh gavgafigh. ¹⁰Ia uan ikizimin aven uari uarigh ifongezi moghin, ia uaghan Kraisin adarazir aven uari uarigh ifongegh. Egh zurara ia uarira uan ziaba pirafisi pamtem ingar. ¹¹Ia pamten ingariva amirvaghan marki, eghti Godin Duam ian navibar amuti ia zurara Ekiamin ingangarim damusi naviba dikavam. ¹²Egh ia, bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mizua, dagh nighnigh bar akongegh. Egh osimtiziba izamin dughiamin, ia iki uaghan da ateriva tugh gavgafigh. Egh zurara God ko mikim.

¹³Eghti Godin gumamaziziba biziba puvatighi, bizir ia itiba men akurvagh. Eghti nguibar igharazimin gumaziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi deragh me damu. ¹⁴Gumazim arazir kuramin ni damighti, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin azangsighan marki. ¹⁵Eghti igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz darazi osemeghti, ia me ko osemegh. ¹⁶Egh ia arazir vabara, gumaziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki. Egh gumazir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi ginighnighan marki, kirara fofozim iti.

¹⁷Gumazitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumazibar damazimin derazir arazibar amu.

¹⁸Ia uari navir amirizim ikiva gumazir igharaziba ko navir vamira ikisi pamtem ingar. ¹⁹Nan namakar aghuiba,

me arazir kuram ia damighti, eghti ia men arazir kuram ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimin tuavimin me ikarvagh. Ia fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamaghin migei, "Ikiarvazim nan ingangarim, ki uabi men arazir kuraba ikarvagh." ²⁰Egh ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, "Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Eghti kuarim an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuir kam a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghum-sigham." ²¹Ni arazir kuram ateghti, a ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiragh.

E gavmanin apengan ikiam

13 Gumaziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavman tam puram otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumazir dapaniba bar, God uabi me ariki. ²Kamaghin amizima, gumazitam gavmanin dapanibar akam batogha, kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumazibar akaba batosi. Gumazir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam. ³Gavmanba gumazir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumazir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi, ni arazir aghuubar amuti, eghti me nin ziam fam. ⁴E fo, gavman a Godin ingangarir gumazim, egha an arazir aghuubar, ian akurvaghassa ia bagha ingari. Ni arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ni fo, gumazibagh asighisighamin ingangarim ko gavgavim gavmanin dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. A Godin ingangarir gumazim, ni tina arazir kuram damighti, a nin arazir ku-

ramin ivezim ni daningam. ⁵ Kamaghin amizi, ni gavmanbar apengan iki. Ia gavman apengan ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uaghan kamaghin fogh, ia uan navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuva, egh ia gavmanbar apengan ikiam.

⁶ Gavmanba Godin ingangarir gumazibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh ia uaghan takisin dagiaba isi me daningam. ⁷ Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin igharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuibar me damu, egh men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

⁸ Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikarvaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumazir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumazir igharaziba bar me gifonge, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui. ⁹ E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ia gumazibav soghti, me arimighiran marki. Ia okiman marki. Ia gumazir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki." Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: "Ni uabira uabi gifongezir moghin, gumazir igharazibagh ifongegh." ¹⁰ Ni gumazir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghin amizi, gumazim igharaz darazigh ifongegha, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui.

E angazangarimin aruir gumazibar min daruam.

¹¹ Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamra ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraisin itim, koma God en akuraghamin dughiamin, aning mong uaningin saghon iti. Ezi datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize. ¹² Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e mitatemin araziba bar dar ateghiva angazangarimin aven misoghsi midorozir biziba inigh dar aghuigh. ¹³ E angazangarimin aruir gumazibar min deraghvira daruam. E dipar onganibar amiva onganan kogh, egh pura gumazamiziba isi pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan marki. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv soghiva, egh muнавin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki. ¹⁴ Egh ia uan Ekiam Krais Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, egh navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

14 Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, eghe an nighnizir gavgavim gavgavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki. ² Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar a dapi. Ezi gumazir nighnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati.[‡]

[‡]14:2 (14:2) Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan.

³Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighnizibar gumazir kam damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar da apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi. ⁴Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Ekiam uabi a damighti a gavgavigham, kamaghin a guizbangira tugh gavgavigham.

⁵Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaaba bar magh gari. Eghti gumaziba bar vaghvagh uari gifogh suam, nighnizir manam men nighnizimin dera. ⁶Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar a da apim, a dagheba bagha God minabi, egha tuavir kamin Ekiamin ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa nighnigha, egha dagher maba ataghrasi.

⁷E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimirir angamra itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati. ⁸E angamra ikiva, e Ekiam bagh ikiam. E aremegh, e Ekiam bagh aremegham. Kamaghin, e angamra iti, o areme, e Ekiamin adarazira. ⁹Bizir kamin mingarim kamakin. Krais aremegha ua dikafi. Kamaghin an angamra itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiamin iti.

¹⁰E fo, e bar Godin kotiamin tuivighiti, an en araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakirangin adarir nighnizibar me damuan marki.

¹¹E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam, kamaghin ki guizbangira ia migei, ‘Nguazimin itir gumazimiziba bar nan guamin uan teviba apir, egh uan akabar nan gun mikim suam, ki guizbangira God.’”

¹²Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam.

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

¹³Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisighan kogham. Egha ia nighnizir igharazimin gin mangiva, egh e uan adarazir amuti me arazir kuram damuva iran kogham. ¹⁴Ki Ekiam Iesus ko poroghav ikia, ezi bizir kam nan nighnizim gamizi a bar kuiaghrizi, ki guizbangira kamaghin fo, bizitam uabi Godin damazimin mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazimin zuezir puvati, eghti bizir kam an nighnizimin guizbangira bar mize, eghti an a damuan marki.

¹⁵Kamaghin, ni daghetam ramiti, nin anav gan nighnigh suam, a Godin damazimin mize, eghti arazir kamin ni an nighnizim gasighasigham. Ni kamaghin damuva ni munav gifongezir arazimin gin mangan kogham. Krais munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki. ¹⁶Egh ia kamaghin damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami. ¹⁷E fo, gumazitam, God Bizibagh Ativir Arazim mikimsi, a dagheba apir araziba o dipaba apir araziba dav kiman kogham. Puvati. A Godin damazimin derazir arazim ko, navir vamiran ikiamin arazim ko, bar akongezir arazim, dav kimam. Arazir aghuir kaba, da Godin Duamin aven

otifi. ¹⁸Eghti tina tuavir kamin Kraisin ingangarim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Eghti a gumazamizibar amuti, me migirigiar aghuibar a mikimam.

¹⁹Kamaghin amizi, e zurara igharaz darasi ko navir vamira ikiamin arazibar gin mangiva, egh arazir gumazir igharazibar amuti me tugh gavgavighamiba, dar gin mangi dar amuam. ²⁰Ni daghemra nighnigh, tuavir kamin God amizir arazibagh asighasighan marki. Guizbangira, dagheba bar, da dera. Eghti ni daghetam ramiti, bizir kam gumazir igharazim damighti, an arazir kuram damigh irigham, eghti kamaghin ni arazir kuram gami. ²¹Kar tuavir aghuim, ni kamaghin damuan marki: ni asizitam ko wainin dipatam ramiva egh bizir igharazitam damighti, da nin anav damighti a irigham. ²²Ni nighnizir gavgavir bizir kamin itim, a nin navimin iki. God nin nighnizim gifo, eghti ni gumazir igharazitamin mikiman marki. Guizbangira, gumazitam bizitam ginighnizima, bizir kam dera, ezi an navim osememizir puvati, gumazir kam bar akongegham.[†] ²³Gumazitam asizitam o daghetam amiva, egh nighnizir pumuning ikiti God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin tuzir puvati, kamaghin osimtizim an iti. Guizbangira, e nighnizir gavgavim gisin tughan kogh arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

E Kraisin nighnizim ko arazimin gin mangam

15 E gumazamizir nighnizir gavgavim itiba, gumazamizir gavgaviba puvatiziba, men osimtiziba ater men akurvagham. E uarira uarir akur-

vaghshi nighnighan kogham. ²E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvagham. E kamagh sua, men nighnizir gavgavim gavgavigh ikivira ikiam, kamaghin e men akurvagham. ³E fo, Krais uabi uabin akurvaghasa nighnizir puvati. Godin Akinafarimin arazir a batozimin osizirim kamakin, “Akar kurar gumaziba ni gaseziba, da uaghan na gire.” ⁴Godin migirigiar me fomira Godin Akinafarimin osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nimira iki, osimtiziba ateriva tugh gavgavigh God e daningamin bizir aghuiba bagh mizuamam. ⁵Datirighin ki ia bagha God ko migia ghaze, God uabi e gamima, e nimira ikia osimtiziba atera tugha gavgafi. Egh a ia damuti, ia Krais Iesus amizir arazibar gin mangi, egh tuavir kamin ia igharaz darazi ko navir vamira ikiam. ⁶Kamaghin ki ia bagh Godin azangsighti, ia navir vamira ikiva bar moghira uari inigh Godin ziam fam, an en Ekiam Krais Iesusin Afeziam.

Krais, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan, bar men akura

⁷Kamaghin amizi, gumazamiziba Godin ziam fisi, ia Kraisin adarasi ia uarira uari inigh bar akongegh. Krais ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh. ⁸Ki ia migei, Krais Judabar ingangarir gumazimin oto. A nighnizir kam faraghaviram an iti, a kamaghin men akagham, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da guizbangira otivigham. ⁹Krais uaghan kamagh sua, a Kantrin Igharazibar Gumazibar amighti, me Godin apangkuvim bagha an ziam fam.

[†]14:22 (14:22) Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati.

Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei,

“Kamaghin amizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ikiva ni minabam.

Egh ki nin ziam fiva ighiabar amuam.”

¹⁰ Egha Godin Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti,

“Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia Godin gumazamiziba Israelba, ia me ko iki bar akongegh.”

¹¹ Ezi migirigiar mam uaghan kamaghin migei,

“Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar,

ia Ekiamin ziam fi!

Egh nguazimin itir anababa,

ia bar an ighiabar amu!”

¹² Ezi Aisaia uaghan kamaghin mikeme,

“God Jesin ikizimin tav amiseveghti, an atrivimin otogh iziva Kantrin Igharazibar Gumazibar ganam.

Egh a me damuti,

me bizir aghuir a me daningamiba bagh mizuam ikiam.”

¹³ Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamagh sua, an Duamin gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin, God ian nighnizir gavgavim an itir tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivagham.

Pol uabi uan ingangarim geghara, egha uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14-16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

¹⁴ Nan adarasi, ki uan navimin aven ki nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ia zurara arazir aghuibagh ami.

Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghin ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari daningam. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi ki akinafarir kamin aven akar mabagh nighnigha, kamaghin ian nighniziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangkuvigha na misevezi, ki Krai Iesusin ingangarir gumazimin iki-ava egha Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha ingari. God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me ofan min iki a damuti eghti a me bagh bar akongegham. Eghti Godin Duam me damighti, me God baghivira ikiam. Kamaghin amizi, nan ingangarim kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min ingara Godin akar aghuim me mikiri.

¹⁷ Ki Krai Iesus ko porogha ingangarim gami, kamaghin ingangarir ki God bagha amir kam, ki a bagha bar akonge. ¹⁸⁻¹⁹ Ki bizir igharazibar gun mikiman kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Krai ko ingarima Krai na bagha tuaviba arizima, ezi ki Kantrin Igharazibar Gumaziba an gin mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, ezi migirigiar ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba, me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir otozir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima da otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalemin ikegha Kraisin akar aghuim bar anekura ghua Ilirikumin Provinsin oto. ²⁰ Nan ifongiam kamakin: ki akar aghuim danganir gumaziba oraghizir puvatizibar anekunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari. ²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa,

“Gumazir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham,

eghti gumazir faragha an migirigiaba baraghizir puvatiziba, datirighin dagh fogham.”

Pol Romin itir Kraisin adarazir ganigh, egh Spenin Kantrin mangam

²² Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima, ingangarir kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati. ²³ Egħa datirighin ki nguibar kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar ian ganasa ifonge, ²⁴ kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin mangisi damuva, ki ti Spenin darorim ateghiva ti tong ia ko ikegham, egh gin Spenin mangam. Ki ian ganigh, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Egħti ia tuavimin ivezim nan akuragħti, ki Spenin mangam.

²⁵ Ezi datirighin ki Godin adarazi bagħ akurvazitam inigh Jerusalem Nguibar Ekiamin mangam. ²⁶ Ia fo, Jerusalem itir Godin adarasi, men tongin itir gumamazizir maba biziba bar puvati. Kamaghin, Masedonia ko Akaian Provinsin itir siosba me bagħa dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke. ²⁷ Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Israelin gumamazizir onganarazibar akurvagħamin ingangarim iti. Guizbangira, Israelba fomira Godin bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumazibagh aniga men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumaziba ikarvagħamin bizim iti, me nguazir kamin bizir aghuiba isi Israelbar aningiva me ikarvagħam.

²⁸ Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh Jerusalem mangamin ingangarim a givaghiva, egh gin Spenin mangisi izi ian ganigh, mangam. ²⁹ Ezi ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Krai bizir aghuir bar aviribar en tongin dar amuam.

³⁰ Nan adarasi, en nighnizir gavgavir Ekiam Krai Iesusin itim ko, Godin

Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim, ki bizir kamning ginighnigha kamaghin ia gakaghori, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagħ an azangsigh. ³¹ Egħ kamaghin mikim, Judian itir nighnizir gavgavim puvatiziba na gasighasighan kogham. Egħti Jerusalem itir Kraisin adarasi nan ingangarir ki me bagħa amim bagħ bar akuegham. ³² Kamaghin God ifueghtima, ki ia bagħ izisi nan navir averiam bar akuegham. Egħ ia ko avughsi ua uan gavgavim inisi, egh bar akuegham. ³³ Ki kamaghin Godin azai, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuim anidim, bar mogħira ia ko iki. Guizbangira.

Pol gumamazizir aviriba bagħa akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

16 Ki ghaze, ia kamaghin fogħ, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarim kamakin, a Senkrian nguibar ekiamin itir siosin akurvazir amizim. ² Ki kamagh sua, ia Ekiam ginighnigh Fibi inighti a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godin gumamaziziba damuamim. Egħ a bizitizim puvatighti ia an akuragh. Guizbangira, a gumamazizir aviribar akurvagħa egħa uaghan nan akura.

³ Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagħa anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Krai Iesusin ingangarim gami. ⁴ Aning nan akurvagħa na bangin oveghai. Kamaghin amizi, ki uabira puv aning minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibar siosba uaghan aning minabi.

⁵ Egħa ki uan akam isa aningin dipenimin uari akuvir sios bagħa anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki.

Egħa ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagħa amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Provins Esian itir gumaziba

bar men faraghavira nighnizir gavgavim Kraisin iti.

⁶Egha ki uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuraghasa pamten ingari.

⁷Egha ki uan akam isa Andronikus ko Junias bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning e Judan ikizir vamira, egha na ko kalabusin ike. Aning Kraisin aposelbar tongin itima, me bar aning gifo. Ezi aning nan faragha ghua Krais gifo.

⁸Egha ki uan akam isa Ampliatus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghin ga namakar aghuimningin min iti.

⁹Egha ki uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e koma Kraisin ingangarir gumazim. Egha Stakis uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuim.

¹⁰Egha ki uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraisin gin zuima osimtiziba a bativima, an nighnizir gavgavim Kraisin ikiavira iti, ezi bizir kam bagha a ziam iti. Egha ki uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir darasi bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko iki.

¹¹Egha ki uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan ikizir vamira. Egha ki uaghan uan akam isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin adarasi bagha ghaze, Afeziam me ko iki.

¹²Egha ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari.

¹³Egha uaghan ki uan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir bar deragha Ekiamin

gin zuim. Egha an amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim anemdi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami.

¹⁴Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagha anemaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁵Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpasi, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagha anemaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁶Ia Kraisin adarasi, e uan arazimigin mangiva, ia uan adarazir agharibar suigh. Ezi Kraisin siosba bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan

¹⁷Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, egha suren akar ia inizibar apanim gami. Kamaghin, ia men saghon iki.

¹⁸Me en Ekiam Krais Iesusin ingangarim gamir pu. Puvati. Me uan nivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi. ¹⁹Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia akar aghuim inigha deravira an gin zui. Kamaghin, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin fofoziba puvatigham. ²⁰Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighiti, ia Satan dikaraghtima, a ian dagaribar

apengan ikiam. En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ia ko iki.

**Gumazir maba uan akaba isa Romin
itir gumazamiziba bagha da amadi**

²¹ Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia bagha akam amadi.

²² Ki Tertius Kraisin ananav, ki uaghan uan akam isa ia bagha anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kamin da osiri. ²³⁻²⁴ Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Gaiusra, ki Pol ki an dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Egha Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kamin Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi.[§]

E Godin ziam fam!

²⁵⁻²⁶ E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ian

nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar aghuir ki akurim, a Krais Iesusin akar aghuim, a guizin akar mogomem, bar fomira azenir aviribar modogha iza, datirighin azenim giri. Guizin akar mogomer kam, Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, da gumazamizibagh amizi, me akar mogomer kam a gifo. Godin ovengan koghamim, akar gavgavimin kamaghin migia ghaze, akar mogomer kaba azenim giriti, Kantrin Igharazibar Gumaziba bar dagh foghiva, nighnizir gavgavim Kraisin iki kamaghin an gin mangam. ²⁷ Ezi ki kamaghin ifonge, Krais Iesus e damuti, e Godin ziam fam. Anarira a God, egha a uabira fofoziba bar iti. Kamaghin, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam. Guizbangira!

[§]**16:23-24** (16:23-24) Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korinin Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiar mam, an Akaian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korinin nguibam anekunigha, egha sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingaragha aruima, osimtiziba Korinin sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva egh men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korinin itir Kraisin adarazi, men araziba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me uan nighnizir gavgavim ategham. Egha a kamaghin men apangkufi. A poroghamiba arazir aghuibar amuasa migei. Egh me Godin Duam amamangatighti, a men daroriba bagh faragh mangan koghti, eghti osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, egha uaghan Godin Duam bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazir ovengezibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korin itir darazigh anidi. Ezi me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuim me gami. Egh men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13in kam Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumazamizibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

(Sapta 1-4)

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko, ²ga akinafarir kam ia Korinin nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Krais Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Krais Iesusin ziamin feba bar, a ia misefe. Krais Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam. ³Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

⁴God, Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi. ⁵⁻⁶Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ian mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Krais ko poroghav itima, God bizir aghiur avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba. ⁷Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Krais Iesus azenim giramin dughiam mizuai, egha ia Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia an otevizir puvati. ⁸Krais Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuananamin otogham, eghti bizir kuratam en Ekiam Krais Iesus Uamateghamin Dughiamin ian ikian kogham. ⁹God uan Otaram Krais Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia. Eghti God damuasa mike-meki biziba, a bar adar amigham.

Sios bar biaghire

¹⁰Nan adarasi, ki en Ekiam Kraiss Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia gakhori, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira iki. ¹¹Nan adarasi, Kloen adarazi na migia ghaze, ia adariba uari gami. ¹²Ki arazir ia uari adozibar ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Apolosin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Pitan anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Kraissin anav.” ¹³Ezi manmakin? Kraiss ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimin aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati!

¹⁴Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, egha gumaziba ua puvati. Kamaghin ki God minabi. ¹⁵Kamaghin amizi, gumazitam kamaghin mikiman kogham, “E Polin ziamin rurim ini.” ¹⁶(Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me rue, kar Stefanasin dipenimin itir adarazi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me rues.) ¹⁷Kraiss gumaziba ruasa na amadazir puvati. Puvati. An akam akunasa na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kamin itir gumazibar fofozim anakunan kogham. Ki kamaghin damu, egh Kraissin ter ighuvimin ovevem damighti, a mati pura bizim.

Kraiss, a Godin gavgavim

¹⁸Guizbangira, gumazir ovengamiba ghaze, ter ighuvimin migirigiam, mati migirigiar onganim egha mingariba puvati. Ezi e gumazamizir God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin gavgavim. ¹⁹Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Ki nighnizir aghuiba itir gumazibar nighnizim batueghiva, egh fofozir gumazibar fofozim agivagham.”

²⁰Eghti e manmaghin nguazir kamin itir gumazibar nighnizir aghuibav kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumazir akaba uariv sozir arazim bar a gifoziba, e manmaghin me mikimam? Guizbangira, God nguazir kamin itir fofozibagh amizima, da mati migirigiar onganiba egha mingariba puvati.

²¹Godin nighnizir aghuim ko an fofozimin, God kamaghin fo, nguazir kamin itir gumazamiziba uan fofozimin tuavimin me Godin fofozim inighan kogham. Kamaghin, God tuavir igharazir mam men akurvaghasa anemisefe. Kar, me “migirigiar onganim” arizir akam, e aneakuri. Gumaziba akar kam baragha nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God men akurvasi. ²²Judaba mirakelbar ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir aghuim ko fofozim bagha pamtemin ingari. ²³Ezi e Kraiss ter ighuvimin aremezir akam me mikiri. Ezi akar kam Judabar nighnizimin, mati bizir me asaghporghirim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibar nighnizim ghaze, kar migirigiar onganim. ²⁴Ezi e gumazamizir God diaziba, e Juda ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghara, e fo, Kraissra a Godin gavgavim ko Godin fofozim. ²⁵Nguazimin itir gumaziba kamaghin nighnigha ghaze, “Godin nighnizir maba bar ongani.” Ezi nighnizir kamra bar gumazibar nighnizibagh afira. Ezi me kamaghin nighnisi, Godin arazir maba kamaghin en akakasi, God gavgaviba puvati. Ezi an arazir kabara bar gavgavigha, bar gumazibar gavgavim gafira.

²⁶Nan adarasi, ia dughiar God ian diazim ginighnigh. Ian aviriba faragha,

nguazir kamin itir gumazibar damazimin, fofozir gumazibar min ikezir puvati. Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Egha ian aviriba, ziar ekiaba itibar ananabar otivizir puvati. ²⁷ God kamagh sua, a nguazir kamin itir fofozir gumazibar amuti, me bar aghumsigham. Kamaghin, a gari, gumazir nguazimin itir gumazibar damazimin nighnizir onganiba itiba, gumazir kabara God me amisefe. God ghaze, a gavgaviba itir gumazibar amuti, me aghumsigham. Kamaghin, gumazir nguazir kamin itir gumazibar damazimin gavgaviba puvatiziba, merara God me amisefe. ²⁸ Egha a nguazir kamin ziaba puvatizir gumaziba ini, kar gumazir me kamaghin migeiba, me bizir kiniba, egha me men aghua. Ezi arazir kamin, God ziar ekiaba itiba ko gavgaviba itibagh amizi, da mati bizir kinibar min iti. ²⁹ Kamaghin amizi, gumazitam Godin damazimin uabi uan ziam fan kogham. ³⁰ God uabi ia gamizi, ia Krais Iesus ko poroghav iti. Ezi a Krais gamizi, a en nighnizir aghuimin mingarimin iti. Ezi Kraisin ingangarimin, God e gamizima, e Godin damazimin deragha, egha God baghavira iti. Ezi Kraisin ingangarimin, a uam e givezegha, arazir kuramin gavgavimin e firi. ³¹ Ezi Akinafarim mikemezi moghin God kamaghin ifonge, “Tina bar akongeghsi, a God amizir arazibagh nighnigh, da bagh bar akongegh, egh Godin ziam fi.”

Pol Korinin itir gumazamizibar nighnizir gavgavimin migei

2 Nan adarasi, ki ia bagha izezir dughiamin, ki Godin akar mogomemin ia migia, egha fofozir gumazibar min akar ekiar guar aviritaba ia mikemezir puvati. ² Ki faraghavira kamaghin nighniki, ki ian tongin ikiamin dughiamin, ki bizir igharazitam ginighnighan kogham. Puvatigham. Ki Krais Iesusra nighnighiva, egh uaghan

a ter ighuvimin aremezir ovevem ginighnigham. ³ Kamaghin, ki ia ko itir dughiamin, ki guizbangira gavgaviba puvati. Ki atiativa, egha mighaviram agoi. ⁴ Ezi akar ki mikemezim ko akar aghuir ki kunizim, ki nguazir kamin itir fofozim o nighnizibagh etuir akam, ia mikemezir pu. Puvati. God uan Duamin gavgavimin, a ian akazi, ia fo, ki migeir akaba da guizbangira. ⁵ Guizbangira, ki kamagh sua, ian nighnizir gavgavim nguazir kamin itir fofozim gisin ikian kogham. Puvati. Ian nighnizir gavgavim, Godin gavgavimra, a gisin tugham.

Godin Duam nighnizir aghuim ko fofozim e ganidi

⁶ Guizbangira, gumazamizir gavgavigha Godin arazibar gin zuiba, e fofozir aghuim me ganidi. Ezi fofozir me inizir kam, a nguazir kamin itir fofozim puvati. Egha uaghan a nguazir kamin gumazir dapanibar fofozim puvati, kar gumazir ovengasava amiba. ⁷ Puvati. Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a Godin nighnizir mogomem. Fomira, God tighar nguazimin ingaramin dughiamin, a uan fofozir aghuimin a kamaghin ifonge, e an Nguibamin iki, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniam. Ezi dughiar kamin ikegha iza datirighin an fofozir aghuir kam en modo. ⁸ Ezi, nguazir kamin gumazir dapanitam a gifozir pu. Puvati. Me ti foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan koghai. ⁹ Ezi e Godin Akinafarimin itir akamin migirigiar kam migei, a kamakin, “Bizir gumazitam faragha ganizir puvatiziba, ko akar gumazitam faragha oraghizir puvatiziba, ko bizir gumazitam nighnizimin itir puvatiziba, bizir bar aghuir kaba,

God gumamazizir a gifongeziba bagha dar kiri.”

¹⁰ Bizir kabar migirigiam fomira modo, ezi Godin Duamin ingangarimin God da azenim gatizi, e dar gari. Godin Duam biziba bar deravira dar gari, egha uaghan Godin nighnizir mogomebar gara fo. ¹¹ Tav gumazir igharazitamin nighnizim gifoghan kogham. Puvati. Gumazir kamin duar an aven itimra fo. Kamaghira, gumazitam Godin nighnizim gifoghan kogham. Godin Duam, a uabira fo. ¹² E nguazir kamin duam inizir pu. Puvati. E God amadazir Duam ini. Eghti tuavir kamin, e bizir aghuir God e ganingiziba, e deraghvira dagh fogham. ¹³ E bizir aghuir kabav gei, ezi en migirigiaba nguazimin itir fofozimin tuavimin otozir pu. Puvati. Godin Duam uabi en sure gamima, e akar kabagh ami. E Godin Duamin akaba isa, Godin Duam itir gumamaziziba akar kaba bigha me geghari. ¹⁴ Ezi gumazir Godin Duam puvatizim, a Godin Duamin bizir aghuiba inighan kogham. Guizbangira, a kamaghin nighnigha ghaze, da bizir onganiba, egha mingariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godin Duamin otifi. Kamaghin amizi, gumazir Godin Duam itiba, merara Godin Duamin bizir aghuir kaba tuisighamin fofozim iti. ¹⁵ Gumazir Godin Duam itim, a biziba bar da tuisisi. Eghti gumazitam, Godin Duam itir gumazimin araziba tuisighiva avegham. ¹⁶ Godin Akinafarim kamaghin migei, “Tina Ekiamin nighnizim gifo? Tina an sure damuam?” Ezi erara, Kraisin nighnizim en iti.

Siosin ingangarir gumazim, a Godin ingangarir gumazim

3 Nan adarasi, ki gumamazizir Godin Duamin gin zuibav gei moghin ia mikiman kogham. Puvati. Ki gumaza-

mizir navir ghurimin arazibar gin zuibav geir moghin, ki ia migei. Dughiar kamin ia borir iririvibar min ikia, Kraisin arazibar gin zui. ² Ki faragha, mati otem ia ganingi, egha dagher gavgavitam ia daningan ibura. Faraghavira, ki fo, ia tighar dagher gavgavitam iniam. Egha datirighin uaghan, ia kamaghira iti. ³ Ki fo, ia navir ghurimin arazibar gin ghuavira iti. Ia uan aveghbuabar navim ikuvir arazim, ko uarir adoghadozir arazim, da ian ikiavira iti. Arazir ia amir kaba, kar navir ghurimin araziba. Ia dagh amua, egha nguazir kamin itir gumazibar min ami. ⁴ Gumazir mam kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi mav kamaghin migei, “Ki Apolosin anav.” Ezi arazir kamin ia mati nguazir kamin gumaziba.

⁵ Ia deravira nighnigh. Apolos, a tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir kinimning. Ekiam ingangariba isa, vagh-vagha ga ganingi. Ezi ingangarir ga amir kabar, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. ⁶ Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganidi. Ezi God a gamima, an aghui. ⁷ Ezi gumazir dagher ovizim oparim, a ziam puvati. Ezi gumazir dipam a ganidim, a uaghan ziam pu. Ezi God daghebagh amima, da aghui, kamaghin a uabira ziam iti. ⁸ Gumazir dagher ovizim oparim, ko gumazir dipam anidim, aning uaghara Godin ingangarir gumazimning. Egh aning vagh-vagh uan ingangarir amizibar ivezim iniam. ⁹ Ga uaning inigha Godin ingangarim gami, ezi ia mati an azenim.

Siosin ingangarir gumazim, mati dipenibar ingarir gumazim

Egha ia uaghan mati Godin Dipenim. ¹⁰ God uan apangkuvimin, fofozim na ganingizi, ki mati dipenibar ingarir gumazir fofozir bar ekiam itim. Egha ki dagiaba arizima, gumazir igharazim dagh isin dipenimin ingari. Eghti dipen-

imin ingarir gumaziba vaghvagh deravira ganiva dipenimin ingar. ¹¹ Ia fo, God Kraiss Iesus isa, dipenimin ingarir dagiar faragha atizimin min anetigha gifa. Eghti gumazitam, dipenimin ingarir dagiar faragha itir igharazitam, uam anerighan kogham. ¹² Ezi gumaziba dagiar kam gisin dipenimin ingarsi, tarazi ti golin dagiabar an ingaram, tarazi ti silvan dagiabar an ingaram, eghti tarazi ti dagiar ivezim bar pin kozibar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi maziabar an ingaram. ¹³ Eghti gin, Godin Kotiamin Dughiamin, gumaziba bar, men ingangariba azenim giram. Eghti dughiar kam avir ekiamin min otoghti, avir kam men ingangaribar isiva vaghvagh da tuisigham, men ingangariba deraz, o puvati. ¹⁴ Eghti gumazir manam dagiar kam gisin dipenimin ingarighiti, an dipenim isian koghti, ingangarir gumazir kam ivezir aghuim iniam. ¹⁵ Ezi ingangarir gumazir manamin dipenim bar isighiti, a uan ingangaribar ivezim inighan kogham. Ingangarir gumazim uabi ovengan kogham, a mati gumazir avimin miseviaghirizim.

Ia Godin Dipenimra

¹⁶ Ia Godin Dipenimra, ezi Godin Duam ian aven iti. Ia ti kamaghin fozir puvati? ¹⁷ Godin Dipenim, a ua baghaviram a ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara. Kamaghin, gumazitam Godin Dipenim gasighasightima, God gumazir kam gasighasigham.

E gumazibar ziaba fan kogham

¹⁸ Ian tav uabi uabi gifaran marki. Ki ghaze, ian tongin gumazitam nguazir kamin bizibagh fogh kamagh nighnigham, “Ki fofozir bar aghuim iti,” egh gumazir kam faragh gumazir onganimin min otogh, gin bar fofozir gumazimin otogham. Kamaghin deragham. ¹⁹ Guizbangira, nguazir kamin fofozir aghuim, a Godin damazimin mati arazir onganim. Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazir maba paza gumazir igharazibar amuasa, arazir aviribagh nighnisi. Ezi God gumazir kabar arazibagh amima, da meraram asighasisi.” ²⁰ Godin Akinafarim uaghan kamaghin mikeme, “Ekiam a fofozir gumazibar nighnizibagh fo. A fo, me damuasa nighnizir biziba, da otivan kogham.” ²¹ Kamaghin amizi, ia gumazibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian biziba. ²² Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da bar iana. ²³ Ezi ia Kraissin adarasi, ezi Kraiss, Godin anav. ^{**}

Ekiam uabi uan ingangarir gumaziba tuisisi

4 Ia kamagh e ginighnigh, e Kraissin ingangarir gumaziba. Egha Godin akar mogomeba deraghvira dar ganamim ingangarim gami. ² Eghti gumazitam tavin ingangarir gumazimin iki, egh a uan gumazir ekiamin akaba deraghvira dar gin mangi. ³ Kamaghin amizi, ia nan araziba tuisighsi, o gumazir igharazitaba nan araziba kotin

^{**} **3:23** (3:23) 1 Korin 1:12 ko 3:4, Pol kamaghin migei, Korinin siosin itir darazi uari abigha, egha marazi ghaze, e Polin adarasi, ezi marazi ghaze, e Apolosin adarasi. Ezi migirigiar kaba da nguazimin gumazibar nighnizibar gin zui. Korinin siosin itir gumazimiziba deravira Godin nighnizim gifogh, egh kamaghin mikim suam, Pol bar enanav, ezi Apolos bar enanav. Pol ko Apolos ko bizir igharaziba sara, me ingangarir gumazibar min iki, Korinin siosin akurvagh egh me damuti, me guizin Kraissin adarazir min otivam. Kamaghin, God me ginaba. 2 Korin 3:1-9in gan.

da tuisighsi damuti, kar pura bizim. Ki uaghan uabi uan araziba tuisizir puvati. ⁴Guizbangira, ki uan arazir kuratam gifoizir puvati. Ki kamaghin miki-man kogham, “Ki gumazir arazir kuraba puvatizim.” Puvati, na tuisighamin ingangarim, kar Ekiamin bizimra. ⁵Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kamaghin amizi, ia gumazir igharazibar araziba tuisighan marki. Ia Ekiam izamin dughiam mizuam. A bizir mitarmemin mueghav itiba inigh angazangarimin dar atigham. Egh a gumaziba bar men navir averiabar itir nighniziba, azenim darigham. Eghti dughiar kamin, God bar vaghvagh e mikim suam, en ingangarim dera, o a ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

⁶Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghasa, egha Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godin Akinafarim mikemezi moghin deravira an gin mangi. Egh ia arazir osirizir kamin mirara mangi. Ia akaba batogh uari fiva, gumazir mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abinan marki. ⁷Namamakam, tina gumazir ekiamin ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir puvati, o? Ezi guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingi, ezi ni manmagh sua ni uabi uan ziam fe, mati ni bizir kabagh amizi, da otifi?

⁸Guisi, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha deraghavram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh sua, ia guizin atrivibar ikitima, e ia ko uaghan atrivibar ikiam. ⁹Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God ti e aposelba isa, danganir bar gin itimin e ati. E mati gumaziba me kotin aven ghaze, e aremegham, egh me nguazir kamin itir enselba ko gumamaziziba bar, men damazimin e misueghti, e aremegham. ¹⁰E Kraisin ziam fer arazim bangin, e gumazir onganibar

min iti. Ezi ia Krais ko poroghav ikia, egha ia fofozir gumazibar min iti. E gavgaviba puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti. ¹¹Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba sara iti, ezi kuariba puv en piri, ezi e korotiar biaghreziba azui. Ezi me tintinibar e misosi. Ezi e deravira danganitam gaperazir puvati. ¹²E uari uan dafaribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me pazava e migei, ezi e deragh me damuasa Godin azangsisi. Me arazir kurabar e gami, e pura nimira ikia osimtiziba ateri. ¹³Me akar bar kurabar e migei, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumaziba makuniziba. Gumazibar damazibar e mati bizir kurar bar miziriziba. E kamaghira ikia iza datirikin.

Korinba Polin arazibar gin mangasa a ifonge

¹⁴Ki akar kam, ia damuti ia aghum-sighasa an osirizir puvati. Ki kamagh sua, ia mati nan boribara. Egha ki ian nighnizibar amuti ia deragh foghasa. Kamaghin, ki akar kam osiri. ¹⁵Gumazir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki akar aghuim inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Krais Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki ian afeziamin min oto. ¹⁶Kamaghin ki ia gakaghori, ia nan arazibar gan, dar gin mangi. ¹⁷Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimin min iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim deragha an gari. Ki kamaghin ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amir arazibar gun ia mikimam. Arazir kabara, ki zurara nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian nighnizibar amuti, da dikavam.

¹⁸Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan kogham, egha me akaba batogha uan zi-

aba fe. ¹⁹Ezi puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin dughiamin, ki gumazir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izan kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti. ²⁰Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim. ²¹Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh ia bagh izasa, ia ifonge? Ki uan navim ia daningiva, egh ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

(Sapta 5-6)

Gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

5 Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Egha a, Krais gifozir puvatizir gumaziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir kam kamakin, gumazir mam uan afeziamin amuim koma akui. ²Egha ia manmaghin ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir uan ziaba fer kam atakigh, egh azi. Egh gumazir arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima, a ua ia ko ikian kogham. ³Guizbangira, ki uan nivafizimin ian saghon iti, egha ki uan duam ia ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam gamizimin arazim tuisigha gifa. ⁴Egha ki kamaghin migei, ia en Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti, ⁵ia gumazir kam isi, Satanin dafarim datighti,

an nivafizim ikuvigham. Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir kamin duamin akurvaghsi, ia kamaghin damuam.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

⁶Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ezi manmakin? Ia ti fozir pu, yisin muziarim, a bret damuamin flaua bar a gamima, a bui? ⁷Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir kuraba bar da batokegh, egh zuegh, mati Bretin igiar yisba puvatizimin min iki. Ezi ki kamaghin fo, ia yis puvatizir Bretin min iti. Ia fo, God Israelbagh Itazir Dughiam Ginighnizir Isar Ekiam, an adiarim gamigha gifa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami moghin, me Krais isa sipsipin min a misoghezi, an areme. ⁸Kamaghin amizi, en araziba, gumazir Isar Ekiar kam damuasava amir arazibar min mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me Isar Ekiam damuasa uan dipenibar yisin ghuriba isa, da makuri. Egh arazir zuruzim ko guizin akamin gin mangam, eghti arazir kam mati Bretin igiar yis puvatizim.^{††}

⁹Akinafarir igharazir ki ia bagha faragha osirizimin, ki kamaghin ia mikeme, "Ia gumazamizir tintiniba uari bakia akuiba, me ko ikian marki." ¹⁰Ki, ia bar nguazir kamin gumazir arazir kurar kabagh amibar ataghraghasa, migeir puvati. Ki, gumazamizir tintinibar uari bakiava akuiba, ko gumazir igharazibar biziba bagha naviba dikaviba, ko gumazir igharazibar biziba okeiba, ko gumazir marvir guabar ziaba feba, ki dav geir pu. Puvati. Ia gumazamizir kabanang bar me ataghraghsi, ia bar nguazir kamin ikian kogham. ¹¹Ki osirizir akar kam, an mingarim kamakin:

^{††}**5:8** (5:6-8) Ves 6in ikegha ghua ves 8in tuzir migirigiam, God Israelbagh Itazir Dughiam an arazibagh nighnigha, Judaba amir arazibav gei. Ni Kisim Bek 12:3-21in ganigh, egh 13:5-7in gan. An arazir kaba bar dagh amizima, da Kraisin adarazir dabirabimin nedazim oto.

Gumazir Kraisin adarazir aven iti tam arazir kurabagh amua, gumamazizir uari bakiava akuir arazim gami, o gumazir igharazibar biziba bagha navim dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazim gami, o dipar onganiba api, o gumazir igharazibar biziba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Puvati. Ia uaghan gumazir kamaghin amim ko daghebar aman kogham.

¹²Ezi manmakin? Ki ti Kraisin adarazir azenan itir gumamaziziba tuisizir ingangarim iti? Bar puvati. Ezi Kraisin adarazir aven itir gumamaziziba tuisizir ingangarim, a ian ingangarimra.

¹³Azenan itir gumaziba, God uabi men araziba tuisigham. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Ia gumazir kurar ian tongin itim batokegh.”

Kraisin adarazi uarira uari kot darighan marki

6 Ian tongin tav osimtizitam Kraisin adarazir mavin ikia, tizim bagha Godin gumamaziziba ategha ghua Godin gin zuir puvatizibar damazimin a isa kot garisi? Ia arazir kam gamua aghumsizir puvati, o? ²Ia ti kamaghin fozir puvati? E Godin gumamaziziba, e nguazimin itir biziba bar, da tuisigham. Egh ia guizbangira gin nguazir kamin biziba tuisighamin fofozim iki, egha datirighin ia manmagh sua osimtizir muziarir kaba uarir tongin ia da tuisighamin fofoziba puvati? ³Ia ti kamaghin fozir puvati? E enselbar araziba tuisigham. E kamaghin damuva, e guizbangira nguazir kamin osimtiziba tuisighamin fofozim iti. ⁴Kamaghin amizima, osimtizitam ian tongin otoghtima, tizim bagh ia osimtizir kam tuisighamin ingangarim isava, siosin azenan itir darazigh anidi? ⁵Ia aghumsighasa, ki kamaghin migei. Ki ghaze, ti ian tongin, gumazir fofozim ititam ikia mati, egha Kraisin adarazir

tongin osimtiziba tuisighamin fofozim iti. ⁶Ezi mamagh sua, Kraisin adarasi uari isava, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar damazimin ghua uari isa kot garisi.

⁷Ia Kraisin adarasi, ia osimtiziba uari ikia, uari isa kotin zui, ezi ian arazir kam kamaghin e gamizi e fo, Kraisin arazir ia gin zuim, ia anetakis. Manmagh sua ia me ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Manmagh sua ia me ateghti, me pura ian biziba inian ia aghua? ⁸Egha ia arazir aghuir kabar gin mangan aghua. Puvati. Ia uari paza me gamua men biziba pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan uan adarazigh ami.

⁹Gumamazizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki. Gumamazizir tintinibar uari isava akuiba, ko gumamazizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir aghumsizibagh amiba, ¹⁰ko okimakiar gumaziba, ko gumazir igharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura igharazibar biziba uari bagha da isiba, gumamazizir kamaghin amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ¹¹Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi God ia ruegha, ia gamizi, ia an gumamazizibar otifi. Ia, Ekiam Kraisin Iesusin ziam ko en Godin Duamin gavgavimin, God ia gamizi, ia an damazimin derazir gumamazizibar otifi.

En nivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti

¹²Gumazir maba kamaghin migei, “Bizitam nan suirazir puvati, kamaghin ki biziba bar dar amuam.” A

Guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir maba nin dabirabimin akurvazir puvati. Guizbangira, ki firighiri biziba bar dar amuam. Egh ki bizitam ateghti a na damighti, ki an ingangariz gumazimin min ikian kogham. ¹³ Gumazir maba ghaze, “Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezi navim, a dagheba isir bizim.” Akar kam guizbangira, ezi God bizir kamning viraram aning a givagham. Eghti en nivafiziba, gumamaziziba uari bakia akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En nivafiziba, Ekiam bagh ikiva, an ingangarim damuam. Ezi Ekiam en nivafizibar gara dar akurvasi. ¹⁴ God uan gavgavimin Ekiam gamizi, a ua dikafi, egh uaghan en nivafizibar amighti e ua dikavam.

¹⁵ Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian nivafiziba, da Kraisin nivafizir akuaba. Kamaghin amizima, ki ti Kraisin nivafizir akua tam inighiva, amizir arazir kurabagh amimin nivafizim ko porogham, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghin damighan kogham! ¹⁶ Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning nivafizir vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Aning, nivafizir vamiram otogham.” ¹⁷ Eghti gumazitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamiram otogham.

¹⁸ Ia zurara arazir gumamazizir uari bakiava akuimin ari mangi, an saghon iki. Arazir kurar igharaziba, gumaziba dagh amima, da nivafizimin azenan otifi. Ezi gumazitam, gumamaziziba tintinibar uari ko akuir arazim gamigha, a uabi uan nivafizim gasighasisi. ¹⁹ Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian nivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti. God uan Duam isa ia ganingizima, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvati, ia God bagha iti. ²⁰ God ivezir bar ekiamin ia givese. Kamaghin amizima, ia

uan nivafiziba isi, God daning an ziam fi.

Pol poroghamir arazimin akam migei

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimin azangsiziba ikarvasi

7 Ki datirighin migirigiar ia akinafarimin osiriziba ikarvaghasa. Gumazim poroghamim gamizir puvati, a dera. ² Gumamazizir uari bakia akuir arazim, bar ekevima, kamaghin gumaziba bar, vaghvagh amuimin iki, eghti amiziba bar, vaghvagh pamin iki. ³ Pamin nivafizim, kar an amuimin bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghira, amuimin nivafizim, kar an pamin bizim, ezi amuim an anogoroghan kogham. ⁴ Amizim uabi, uan nivafizim gativan kogham. Puvati, an pam a gatifa. Kamaghira, gumazim uabi, uan nivafizim gativan kogham. Puvati, an amuim a gatifa. ⁵ Gua poroghamning, gua akirim ragh uaning gasi uaningin aghuaghuagh, egh uan nivafizimning uaningin anogoroghan marki. Gua God ko mikimsi, virara ifongegh uaning mikim suam, ga dughiar otevimin uan nivafizimning anogoregham, arazir kam dera. Egh arazir kamin girara, gua ua uaningin porogh. Gua kamaghin damuan koghti, Satan gua gifarsi, gua gakaghonti, gua uan nivafizimin agoroguem dikabiniva avegh, irigham.

⁶ Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangarisi. Ki akar gavgavim ia ganidir puvati. ⁷ Ki kamagh sua, gumamaziziba bar nan min pura odiaribar iki. Ezi God vaghvagha gavgavim isa, gumamaziziba vaghvagha me ganingi. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gu-

mazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti.

⁸Gumaziba ko amizir odیارbar itiba, ko amizir men paba arighireziba, ki kamaghin migei, me nan min odیارimin ikiti, a dera. ⁹Ni uan nivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni amuimin iki, o pamin iki. Ni odیارimin ikitima, nivafizir agoroguem bar nin ekeveghti, ni gumamaziba pura tintinibar uari ko akuir arazim bagh bar ikuvigham.

¹⁰Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvati, kar Ekiamin akam. A kamakin: Amizim uan pam ataghraghan kogham. ¹¹Egh amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvatightima, a uamategh uan pam bagh mangiva a ko navir vamira iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim a batoghan marki.

¹²Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghin me mikimasa, akar kam Ekiamin akam puvati. Ki uabi kamaghin me migia ghaze, Kraisin adarazir tavin amuim, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham.

¹³Eghti Kraisin adarazir amizitamin pam, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam anetaghiraghan marki. ¹⁴Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, amizir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir gumazimin otogham. Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir amizimin otogham. Me kamaghin amizir puvatizi, men boriba ti Godin damazimin zuezir puvatighai. Ezi

datirighin men boriba God baghavira itir boriba.

¹⁵Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav, nighnizir gavgavim Kraisin itir tav ataghraghsi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o amuir nighnizir gavgavim Kraisin itim, datirighin poroghamir arazir kam aning ikirarighan kogham. Aning firighiri. Ia fo, God navir amirizimin ikiasa en dia. ¹⁶Ni amuim, ni manmaghin fogh, egh uan pamin akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam? Ni kamaghin fozir puvati. Ezi ni pam, ni manmaghin fogh, egh ni uan amuimin akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni uaghan fozir puvati.

E ikirimirir God e bagha inabazimin moghin ikiam

¹⁷God vaghvagha e bagha inabazir ikirimirim isa, e ganingi. Kamaghin, e deravira ikirimirir kamin aven daruam. Eghiva e ikirimirir God faragha en diazim, e an ikiva kamaghira daruam. Ki zurara arazir kam siosba bar men sure gami. ¹⁸Gumazir mam, me an mikarzir mogomem atughti, eghti gin God an diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir mogomem atughan koghti, eghti gin God an diaghti, a uan mikarzir mogomem aghoran marki. ¹⁹Mikarzir mogomem atuz, o anetuzir puvati, aning pura bizim. Godin arazibar gin zuir arazim, a bizim ekiam. ²⁰E bar moghira, dughiar God en diazimin, manmaghin itir ikirimirim e faragha an iti, e ikirimirir kamra ikiam. ²¹Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir kinimin itima, God nin dia? Ni bizim kamin osiman marki. Eghti tuavir ni firighrighamin tam ikitima, ni tuavir kamin gin mangi. ²²Gumazim ingangarir gumazir kinimin itima, God an dia, ezi a datirighin Ekiamin gumazimra. An

Ekiamin damazimin firiaghrigha, ua ingangarir gumazir kinimin min itir puvati. Kamaghira, gumazim firiaghrigha itima, God an diazi, a datirighin Kraisin ingangarir gumazir kinimin min iti. ²³ God bar ivezir ekiamin ia givese, kamaghin amizi ia gumazibar ingangarir gumazir kinibar min ikian marki. ²⁴ Nan adarasi, manmaghin itir ikirimirim e an itima, God en dia, eghti ikirimirim kamra e an aven daru God ko porogham.

Pol akam isa odiarir gumazamizibagh anidi

²⁵ Ekiam gumazamizir odiaribar miki-mamin akatam na ganingizir puvati. Ezi ki uan nighnizimin gin mangi miki-masa. Ia fo, Godin apangkuvimra na gamizi, ki guizin akam akurir gumazimin oto. ²⁶ Ki dughiar kamin osimtizir ekiabar gara ghaze, ia kamaghira iti moghira iki, kamaghin dera. ²⁷ Ni amuimin iti, ni anetaghraghsi tuaviba burian marki. Ni odiarimin iti, ni poroghamim damusi nighnighan marki. ²⁸ Ni amimin iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pamin iki, kar arazir kuram puvati. Guizbangira gumazamizir poroghamibagh amiziba, nguazimin itir osimtiziba me bativam. Ki osimtizir kaba, ia bativan ki aghua.

²⁹ Nan adarasi, ki kamaghin ia migei, dughiam bar otefe. Ezi dughiar kamin tugh mangiva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvatizi moghin iki. ³⁰ Ezi gumazir aziba, me azi puvatizi moghin iki. Eghti gumazir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumazir bizibagh iveziba, me biziba puvatizi moghin iki. ³¹ Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gumaziba, me bizir kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim pu-

vati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar givagham.

³² Ki kamaghin ifonge, nguazir kamin navir osimtiziba tintinibar ian nighnizibagh ekuan marki. Odiarir gumazim, a mighigha Ekiamin bizibagh nighnisi. An Ekiam ifongezir arazibar amuasa. ³³ Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kamin bizibagh nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa. ³⁴ Ezi a kamaghin nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odiarir amiziba, me mighigha Ekiamin bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko nivafiziba bar da isi God daning, egh God baghivira ikiasa. Ezi poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kamin bizibagh nighnisi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa.

³⁵ Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvati. Ki kamagh sua, ia zurara arazir aghuibar gin mangi, Ekiamin ingangarim damu. Bizitizim pura tintinimin ian nighnizibagh ekuan ki aghua.

³⁶ Gumazitam kamaghin nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuiba a gamir puvati. Egħa a bagħa nighnigha, uan nivafizimin agoroguem dikabinamin gavgavim puvati. Ezi a gari, tuaviba ua puvati. Egħti kamaghin a uan ifongiamin gin mangi, aning uaning iki. An arazir kuram gamir puvati. ³⁷ Egħti gumazitam uabin gavgavigh, egħ avighan kogh, egħ uan nivafizimin agoroguem dikabiniva, egħ uan nighnizimin suam, ki amizir igiar me na bagħa inabazimin ikian kogħam, egħ ga pura odiarimningin ikiam, arazir kam dera. ³⁸ Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odiarimin itim, bar arazir aghuim gami.††

††7:38 (7:38) Grighin akam ves 36in ghua 38in tuzim, deragħa bigħa migeir puvati.

³⁹Amizitamin pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. Eghti an pam aremeghti, datirighin a firiaghiri. A ua gumazitamin ikisi, tavin iki. Eghti a ikiamin gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamin iki. ⁴⁰Ki uabi kamaghin nighnisi, an odiarimin ikiva, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnisi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

**Me marvir guabar ofa
gamir asiziba, Kraisin
adarazi dar amam, o puvati?**

(Sapta 8-10)

**Pol asizir me isa marvir
guabar ofa gamibav gei**

8 Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumazir maba ghaze, “E bar, fofozim iti.” Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gumamazibibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumazir igharazibagh ifongezir arazim, a gumamazibibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi.¹
²Gumazitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fofozim apengara iti.
³Ezi gumazir God gifongezim, God bar a gifo.

⁴Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti. ⁵Guizbangira, bizir aviriba me “god” dagh arisi, egha bizir aviriba me “ekiam” dagh arisi. Da guizin overiam o nguazimin iti, da pura biziba.
⁶E Godin vamira iti, a God Afeziam. A

biziba bar dar mingarim, ezi e an gumamazibibar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Krais Iesus. A biziba bar dar ingarigha, egha e gamima, e angamra iti.

⁷Ezi gumazir maba bizir kabagh fozir puvati. Marazi fomira marvir guabar arazibar gin ghue, kamaghin amigha, datirighin asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa. Men nighniziba kuiaghrezir puvatigha egha gavgavizir puvati, ezi me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami.
⁸Guizbangira, daghem e damighi, e bar Godin boroghira mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighi, e Godin damazimin ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighi, e Godin damazimin deravira ikian kogham.

⁹Ia deravira ganigh. Ia kamaghin fo, dagher tizir ia ifongezim, ia pura anere-mam. Ezi gumamazizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kamin ganiva, arazir kuramin aven mangam.

¹⁰Ni gumazir fofozim itim, ni marvir guabar dipenimin mangi asizibar amiti, eghti gumazir nighniziba kuiaghrezir puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nin ganti, eghti nin arazir kam gavgavim an navim a danighi, me uaghan asizir me marvir guabar ofa gamibar amam.

¹¹Ezi nin arazir kamin, nin fofozim gumazir nighnizir gavgavir muziarim itim gasighasigham. Kar, nin anav, Krais uaghan a bagha areme. ¹²Ia oragh. Kraisin adarazi, men marazi, men nighniziba kuiaghrezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua egha men nighnizir gavgavibagh asighasisi, egha arazir kamin ia

“8:1 (8:1) Polin Dughiamin, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir gumaziba asiziba isa, marvir guabar dipenibar ghua dav sogha, marvir guabar ofa gami. Egha me gin asizir kaba isa maketin ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir darazi, bizir kam bagha Polin azangsisi, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham?”

mati arazir kuram Krais gami. ¹³Kamaghin, dagher manam nan aveghbuam damuti, eghti an arazir kuramin aven mangiti, kamaghin ki tong uam asizitam rameghan kogham. Ki uan aveghbuam damuti, an arazir kuramin aven mangan, ki aghua.

Pol aposelin ingangarimin ivezim isir puvati, egha bar akonge

9 Ia nan gan fogh, ki gumazir firihirizim! Ki guizbangira aposelin mam! Egha ki uabi Iesus en Ekiam, ki an ganigha gifa. Egha ki Ekiamin ingangarim gamima, ezi nan ingangarimin a ia gamizima, ia Kraisin adarazir otifi! ²Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraisin adarazir otivigha, egha a ko poroghav iti, ezi bizir kam kamaghin ian aka, ki guizin Ekiamin aposel.

³Gumazir maba nan araziba tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghin ua bagha me ikarvasi. ⁴A ti kamaghin derazir puvati, e aposelba uan ingangarim bagh, ivezimin min dagheba ko dipaba iniam? Guizbangira, e da iniam. ⁵A ti kamaghin derazir puvati, e amuibar ikiva, me ko tuavir saghuiabar mangam, mati aposelin igharaziba, ko Ekiamin aveghbuar doziba, ko Pita amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera. ⁶Ga ti Barnabasra, uan ingangarimin ivezim isir puvatigha, egh uan ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvatigham? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam.

⁷Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, egha an dagheba isir pu? Puvati, an ada iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api.

⁸Ia suam, ki ti nguazir kamin gumazibar nighnizibar gin ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghin mikeme. ⁹Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghin mikeme, “Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva, a damisi an anogoroghan marki.” God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati. ¹⁰An e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghin e fo, migirigiar kam, en migirigiam.

¹¹E Godin Duamin bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia nivafizimin akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghin ti deragham? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam. ¹²Ia igharaz darazi amamangarighiti, me ia da biziba iniam, egh ia zurara en amamangarighitima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganidiba, me ganidir biziba, dagh afiragham.

Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvati. Kamaghin e osimtizir aviriba ateri. E Kraisin akar aghuimin tuavim apiran aghua, kamaghin e da isir puvati. ¹³Ia fo, gumazir Godin Dipenimin ingangarim gamiba, me Godin Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir danganimin ingangariba, me gumazamiziba ofa gamir asizir naba isa da api. Ia ti kamaghin fozir puvati? ¹⁴Kamaghira, Ekiam migirigiar kam e ganingi, gumazir akar aghuim akuriba, me gumazamizir akar aghuim barazibar dafarimin, men nivafizimin akurvazir biziba iniam.

¹⁵Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Egha datirighin uaghan, ki ian bizitam ini-asava akar kam osirir puvati. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam na daningam. Arazir ki amim, ki a bagha bar akonge,

egha gumazitam anegivan ki bar aghua. ¹⁶Ki akar aghuim akuniva, egh ki uabi uan ziam fi bar akongeghan kogham. Puvati. Akar aghuim akurir ingangarim, kar Ekiam na ganingizir ingangarim. Ki akar aghuim akunan kogh, egh ki bar ikuvigham.

¹⁷Ki uabi uan ifongiamin gin mangi ingangarir kam damuva, egh ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganingizi, ki a gami. ¹⁸Kamaghin, ki ivezir manam iniam? Ki akar aghuim akura iniasava amir biziba, ki da isir puvati. Ki pura akar aghuim gumamazibav kinasava, bar akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra.

Pol gumamaziziba bar men ingangarir gumazimin min iti

¹⁹Ki firiaghrigha iti, egha gumazitam in ingangarir gumazimin itir puvati. Egha ki uan ifongiamin gumaziba bar men ingangarir gumazimin min oto. Ki gumazir avirim uam me inigh, Kraisin adarazir aven izasa. Kamaghin, ki men ingangarir gumazim min iti. ²⁰Ezi dughiar ki Judaba ko itim, ki me iniasa, kamaghin ki Judabar arazibar gin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Egha ki Moses Osirizir Arazibar apengan itiba iniasa, kamaghin ki men damazimin, ki Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazimin min iti. ²¹Kamaghira, ki Kantrin Igharazibar Gumaziba, me iniasa. Kamaghin, ki me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimin min iti. Egha ki kamaghin amua, Godin arazim ataghizir puvati. Guizbangira, ki Kraisin arazimin apengan ikiavira iti. ²²Ki gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba, me iniasa. Kamaghin, ki men damazibar, ki gavgaviba puvatizir gumazimin min iti. Ki gumazir guar aviriba, men marazi iniasa, egha tuavir aviriba buri. Kam-

aghin ki pura tintinimin gumaziba bar men arazibar min zui. ²³Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi, gumamazizir nighnizir gavgavim akar aghuimin itiba, me daningam. Ki kamagh sua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusin akar aghuim damuti a gavgavasa, kamaghin ki ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

²⁴Gumazir ivemariba, me bar ivemari, egha vamira ivezim isi. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemari egh ivezim iniam. ²⁵Eghti gumazitam ivemarimin faragh otoghsi, nivafizimin ifongiam dikabin, egh ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian kogham. Ezi ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam. ²⁶Kamaghin amizi, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimin garir puvatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, egha pura agharim makurir puvatizim. ²⁷Puvati. Ki uan nivafizim misogha a dikabirima, a nan apengan iti. Ki kamaghin aghua, ki akar aghuim gumamazizir igharazibav kimiva, egh ki gin ivezim inighan kogham.

Ia ifavariba ko akaghoriba bagh gan ia ua iregham

10 Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Mosesin dughiamin, en ovaviba bar ghuariar God tuavimin men akakazimin apengan iti. Ezi me bar deravira Retsin Dipam abigha ghue. ²Egha me bar ghuariam ko ongarimin rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me Mosesin gin aruir gumamazizibar otifi. ³Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame. ⁴Egha me bar moghira dipar God me ganingiziba ame. God dagiar me ko aruim gamizima, ezi dipam an ikegha otivaghirima, me aneme.

Ezi dagiar kam, a Krai uabi.^{§§} ⁵Ezi God gumazamizir kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin, God me misuagharigha, men kuaba pura tintinimin danganir dipaba puvatizimin pura da kavamangi.

⁶Ezi arazir me amizir kaba, da mati nedaziba, e dar ganigh ua men min bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham. ⁷Ia marvir guabar ziaba fan marki, mati men marazi amizi moghin. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami." ⁸E gumazamiziba uari bakiava akuir arazim damuan kogham, mati men marazi amizi moghin. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000in gumazamiziba ariaghire. ⁹E Krai bizitam damusi a gakaghonan kogham, mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me ariaghire. ¹⁰Egh ia God gimoman marki, mati men marazi amizi, Ovevemın Ensel iza me misoghezi me ariaghire.

¹¹Bizir me batozir kabanagh, da mati nedaziba, eghti gumazir igharaziba dar ganam. God kamaghin ifonge, a nighnizim e datirighin itir gumaziba danighi, e deraghvira uari bagh ganam. Kamaghin amizi, gumaziba fomira eghaghanir kaba Godin Akinafarimin e bagha da osiri. Dughiar e itir kam, kar nguazim givamim dughiar abuananam.

¹²Kamaghin, gumazitam suam, ki tugha gavgafi, a deragh gan, egh iran marki. ¹³Osimtizir ia bativiba, da osimtizir kabanagh da gumaziba bar me batifi. Ezi God uan akar dikirizimin gin ghua, egh osimtizir ian gavgavibagh afirazi tam ateghti, a ia batoghan

kogham. Osimtiziba ia batoghti, God ian akuraghsi tuavim damigham. Tuavir kam kamakin: a ia damighi, ia tuivigh gavgavigham, eghti osimtizir kam ia abiraghan kogham.

E God ko marvir guam virara aningin ziaba fan kogham

¹⁴Kamaghin, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimin saghon iki. ¹⁵Ia fofoziba iti, kamaghin ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh. ¹⁶Itarir kam Godin bizir aghuiba an iti, ezi e a bagha God minabi, egha e an wainin dipam apir dughiamin an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin ghuzimin posi. Ezi bretin e bizir kam, e anepir dughiamin, an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin nivafizimin posi. ¹⁷Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar moghira uari inigha bretin rubuzir kamnaghram api, kamaghin e gumazamizir aviriba, e nivafizir vamira iti.

¹⁸Ia Israelbar arazim ginighnigh. Me alta gisin tuezir asiziba apir dughiamin, me uari inigha ofa God ganidi.*

¹⁹⁻²⁰Ki kamaghin migeir puvati, asizir me isa ofan min marvir guaba ganidiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekiaba. Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kamaghin migei, bizir Godin ziam fer puvatizir darazi ofa gamiba, me da isa duar kuraba ganidi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh duar kuraba ko poghan, ki aghua. ²¹Ia Ekiamin itarim ko duar kurabar itarimning viraram aningin daman marki. Egh ia Ekiamin dagher dakozim ko duar kurabar dagher dakozimning viraram aningin daman marki.

^{§§}**10:4** (10:4) Akinafarir Mosesin ingangarimin gun migeiba, da migirigiar otevir pumuning iti, aning Israelba dipam dagiamin a inizir arazim geghari. Mam, Kisim Bek 17:1-7in iti, ezi mam Namba 21:1-13in iti. Judabar marazi ghaze, migirigiar otevir kamning dagiar vamiram eghari. Dagiar kam Israelbar gin danganir me aruiba bar dagh arui.

***10:18** (10:18) Grighin akamin, vezin kam deragha migirigiam a bighizir puvati.

²² E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham? O, e ti ghaze, en gavgavim ekeveghe, Ekiamin gavgavim gafiras? Bar puvati!

E zurara Godin ziam fam

²³ Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba deravira en akurvazir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarazi, gavgavim e ganidir puvati. ²⁴ E uarira uarir akurvaghshi, nighnighan kogham. Puvati, e igharaz darazir akurvaghshi nighnigham.

²⁵ Asizir me maketin amadir manaba, ia dar ami. Ia navir averiamin nighnizir aviribar amu, tintinimin azangsighan marki, a deragh o a ikufi. Puvati. [†] ²⁶ E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin biziba.”

²⁷ Eghti gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitam, ia ko damisi ia mikimti, eghti ia ifongegh, a ko mangi. Dagher manam a ia danighti, ia pura aneremam. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimin azangsighan marki egh suam, dagher kam deras, o a ikufi. ²⁸ Eghti gumazitam ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gami.” Eghti ia gumazir ia mikemezim bagh nighnigh, egh daman marki. Ia ua paza damuan marki. ²⁹ Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kamnagh migei, A ua suam, ia pazav ami.

Eghti gumazitam kamaghin azangsigham, tizim bagh ki gumazir igharazimin nighnizimin gin mangiva,

bizir ki damuamim, ki a damuan kogham?[‡] ³⁰ Ki God minabagh damiti, gumazir igharazitam tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam?

³¹ Kamaghin amizi, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God daningsi, bizir kaba bar dar amu. ³² Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba ko Kraisin adarazigh nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki. ³³ Ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumazamiziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki ifonge, ki amir araziba bar, da me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumazir igharazibar akurvaghasa

11 ami. ¹ Ia nan arazibar gin mangiva, mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin.

Pol Godin Duam anidir bizir aghuiba ko Godin ziam fer arazir aghuibav gei.

(Sapta 11-14)

Pol dapaniba aver arazimin migei

² Ia zurara na ginighnigha, egha migirigiar ki isa ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin amizi, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.

³ Egha ki kamagh sua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Krais, a gumaziba bar men dapanim, ezi gumazim uan amuimin dapanim, ezi God Kraisin dapanim. ⁴ Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim

[†]**10:25** (10:25) Dughiar mabar me asiziba marvir guabar ofa gamua, egha gin da isa ghua maketin da amadi. Ezi Pol kamagh migei, Kraisin adarazi maketin ivezir asizibagh nighnigh osiman marki, egh suam, me dar amegh, egh me paza damigham. Puvati. Me dar amam.

[‡]**10:29** (10:29) Grighin akam vezin kamin migirigiam deravira anebighazir puvati.

garigha, gumazir kam a uan dapanim Krai, aghumsizim a ganidi. ⁵Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam. Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim, aning uaghara aghumsizim anidi. ⁶Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighi an otefeigh. A uan dapanarizim otiv, o bar a gisan aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh.

⁷Gumazim Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam ko gavgavim akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, gumazimin ziar ekiam ko gavgavim akakasi.

⁸God amizimin nivafizimin gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin nivafizimin amizimin ingari. ⁹Egha God amizimin akurvaghasa nighnigha, gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin akurvaghasa nighnigha, amizimin ingari. ¹⁰Egh enselba amizir kam gansi, kamaghin amizir kam uan dapanim avaraghti, e bar fogh suam, a Godin ingangarim gami.⁴

¹¹E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akurvazim, ezi gumazim amizimin akurvazim. ¹²Faraghavira God gumazimin nivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin nivafizimin otifi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim.

¹³Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh,

God ko mikimti, arazir kam dera? ¹⁴Nguazir kamin gumazamizibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, a kamaghin derazir puvati. ¹⁵Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim. Guizbangira, God dapanarizir ruarim an dapanim avasa a ganingi.

¹⁶Eghti gumazitam nan migirigiar kaba adoghsi, a deravira kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godin siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati.

Korinba Ekiam Ginighnizir Isamin Dughiam, arazir aghuim gamir puvati

¹⁷Ki datirighin arazitabar ia mike-meghtima, ia dar gin mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godin ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati, arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin migirigiatam damuan kogham.

¹⁸Ki faraghavira kamaghin ia mikimasa, ki kamaghin oraki, dughiar ia Godin ziam fasa uari akuviba, ia uari abigha uari adosi. Ezi ki mong nighnizir gavgavim migirigiar kamin iti. ¹⁹(Ki kamaghin fo, ia uari abigh, egh deravira foghasa, ian gumazamizir manaba guizin God ifongezir arazibar gin zui.)

²⁰Egha ia Godin ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginighnizir Isam api. Egha ia guizbangira anepir puvati. ²¹Ia damasava amigha, ian marazi vaghvaghera faraghavira uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghin marazi mitiriaba sara itima, marazi pamtemin dipar onganiba apava ongani. ²²Manmaghin ami? Ia ti dagheba

⁴11:10 (11:10) Grighin akam vezin kamin deravira bigha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatigha, egha Godin akam azenim garis, ezi arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganidi. Kamaghin me uan dapaniba aviti, me bar fogh suam, amiziba Godin ingangarim gami.

ko dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze, Godin sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatizir aveghbuabagh amima, me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam? Ki ti ia amir arazim bagh ian iziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin ia mikiman kogham. Bar puvati.

Ekiam Iesus bret ko wainin dipam aposelbagh aningi

*(Matyu 26:26-29 ko Mak
14:22-25 ko Luk 22:14-20)*

²³ Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na ganingi. Akar kam kamakin: Dimagarir Judas Iesus isava apanibar agharim gatizimin, Iesus bret inigha, ²⁴ egha God minabagha anebigha ghaze, “Kar nan nivafizim, ki ian akurvaghasa anenidi. Ia kamaghin damuva, na ginighnigh.” ²⁵ Me amegha givazi, a wainin itarim inigha, kamaghiram ami. A kamaghin migei, “Wainin itarir kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin dughiamin, ia anemiva na ginighnigh.” ²⁶ Iesusin akar kam kamaghiram en aka, zurara dughiaa ia bretin kam, ko wainin itarir kam ramiva, ia Ekiamin ovevemim gun mikim, mangi dughiar a uamategh izamimin tugham.

E deravira uan naviba tuisighiva Ekiam Ginighnizir Isam ramam

²⁷ Eghti gumazitam Ekiamin bret o an wainin itarimin apir dughiamin, an arazir aghuitam damuan koghti, kamaghin an arazir kurabar Ekiamin ghuzim ko nivafizim gami. ²⁸ Gumazim faragh deraghvira uan navim tuisighiva, egh bretin kam ko wainin itarimin dami. ²⁹ Kamaghin gumazitam Ekiamin nivafizimin mingarim gifoghan koghiva, bret ko wainin itarimin damiva, a uabi paz uabi damuam, eghti God ivezir ku-

ram a daningam. ³⁰ Bizir kam baghavira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim puvatigha, ariava egha marazi ariaghire. ³¹ Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian kogham. ³² Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogham. Egha kamaghin an en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi.

³³ Kamaghin amizi nan adarazi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam ramasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam. ³⁴ Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, da akiram.

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

12 Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuivar ia mikimasa. ² Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tintinimin ia getuima, ia migei puvatizir marvir guar kaba pura dar gin zui. ³ Kamaghin amizi, ia kamaghin foghasa ki ifonge, Godin Duam gumazitamin ikitima a kamaghin mikemeghan kogham, “Iesus, a ikufigh.” Ezi uaghan Godin Duam puvatizir gumazitam kamaghin mikemeghan kogham, “Iesus, an Ekiam.”

⁴ Godin Duam bizir aghuir guar aviribav agh ami, egha Duar kamra ada nidi. ⁵ God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiar kamra bagha ingari. ⁶ Ingagarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vamirara gavgavim ko fofozim bar gumazamizibagh anidima, me ingagarir kabagh ami.

⁷ Godin Duam gumazamiziba vaghvaghera men aven uan ingagarim akakasi, egh tuavir kamin a

gumazamiziba bar men akurvaghäm.
⁸Gumazir mam, Godin Duam akar nighnizir aghuiba itim mikimasa gavgavim a ganidi. Egha gumazir igharazim, Duar kamra akar fofozim bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi.
⁹Duar kamra, nighnizir gavgavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi. Egha Duar kamra, arimariar gumaziba amuti, me ghuamaghamin gavgavim gumazir igharazim ganidi.
¹⁰Egha igharazitav, a mirakelbagh amir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a Godin otivir akabar gun migeir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a duaba tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, Godin Duamin otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a mizer kabagh ighavkinamin gavgavim a ganidi.
¹¹Duar vamira, anarira bizir kaba bar dagh ami. A uabi ifongezi moghin, bizir aghuarir mam isa gumazir mam ganiga, egha ua bizir igharazir aghuir mam isa, gumazir igharazim ganidi.

E bar moghira, e mati nivafizir vamiran akuaba

¹²Gumazir nivafizir vamira, egha an akuar aviriba iti. Ezi akuar avirir kaba, nivafizir vamiran poro. Ezi Kraisin uaghan kamaghira.
¹³Ezi, Duar vamira bar moghira e ruezi, e nivafizir vamiran min iti. E Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, ko ingangarir gumazir kiniba ko firiaghrezir gumaziba, Godin Duam bar moghira e gamizi, mati gumazamizir aviriba uari inigha dipar itarir vamiran api moghin, e uari inigha Godin Duam ko poro.

¹⁴E fo, nivafizim an akuar vamira puvati, an akuar aviriba iti.
¹⁵Eghti suem suam, “Ki dafarim puvati, egha ki nivafizimin akuam pu,” puvati, suem a nivafizimin akuar mam.
¹⁶Eghti kuarim suam, “Ki damazim puvati, egha ki ni-

vafizimin akuam pu,” puvati, kuarim a nivafizimin akuar mam.
¹⁷Eghti nivafizim bar moghira damazimra, a manmaghin oragham? Egh nivafizim bar moghira kuarimra, a manmaghin bizibav ghuriabar amuan?
¹⁸Ezi guizin nivafizim kamaghin puvati. God an akuaba a uabi ifongezi moghin, vaghavagha bar da isa an poke.
¹⁹Nivafizim an akuar vamira ikiva, kamaghin a guizin nivafizim puvati.
²⁰Ezi nivafizim a kamaghin puvati. Nivafizim akuar aviriba iti, egha da bar nivafizir vamiran poke.

²¹Eghti damazim kamaghin dafarimin mikiman kogham, “Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam.” Eghti dapanim uaghan kamaghin suem mikiman kogham, “Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam.”

²²Puvati. Nivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgaviba puvatigha egha da pura biziba, eghti da ikian koghti, nivafizim deraghvira ikian kogham. Bar puvatigham.
²³Egha nivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati. Egha e bar deravira da asii. Egha nivafizimin akuar e aghumsiziba, e bar deravira da ave.
²⁴Egha nivafizir akuar igharaziba, e da ave puvati, da pura iti. God bar deravira nivafizimin akuaba ingarizi da bar uari akufa. Egha kamaghin nivafizir akuar iziaba puvatizibagh amizi, da uaghan ziar ekiaba iti.
²⁵God kamaghin ifonge, nivafizimin akuaba uari abighan kogh, egh bar uari inigh uarir akurvaghsi nighnigham.
²⁶Kamaghin amizi, nivafizimin akuatam mizazim inighti, nivafizimin akuaba uaghan bar mizazim iniam. Eghti nivafizimin akuatam ziar ekiam inighti, nivafizir akuar igharaziba uaghan a ko bar akongegham.

²⁷Ia bar moghira Kraisin nivafizim. Egha ia vaghavagh an nivafizimin akuaba.
²⁸Egha God siosin ingangarim damuasa, faragha aposelbav sefe, egha

apotelba gin an otivir akabar gun migeir gumamazibav sefe, egha men gin God ifongezir arazibar igharaz darazir sure gamir gumamazibav sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumamazibiba ko, gumazir arimariabagh amima, da ghuamaziba ko, gumamazizir igharaz darazir akurvaziba ko, siosin ingangaribar amuaza gumamazibav gia ingangariba vaghvagh me ganidiba ko, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumamazibav sefe. ²⁹Ezi manmakin? Me ti bar apotelbar ingangarim damuam? Me ti bar Godin otivir akabar gun migeir ingangarim damuam? Me ti bar gumamazibavar sure gamir ingangarim damuam? Me ti bar mirakelbagh amir gavgavim ikiam? ³⁰Me ti bar arimariabar amuti da ghuamaghamin gavgavim ikiam? Me ti bar Godin Duamin otivaghirir mizebav kimam? Me ti bar mizer kabagh ighavkinamin fofozim ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingangariba iti. ³¹Ia Godin Duam anidir gavgavir faragha zuiba ia da inisi, bar ifongegh. Eghti ki datirighin arazir faraghavira itim, ki ian akagham.

E gumamazizir igharaziba bar me gifuegham

13 Ki enselba migeir mizeba o nguazimin itir gumazibar akabav geir fofozim ikiva, egh ki igharaz darazi ifongeghan koghti, da pura bizim. Ki mati dibiarimin min pura nidi, egha belon min pura tingazi. ²Eghti God gavgavim na danighti, ki an otivir akabar gun migeir gavgavim ikiva, egh Godin nighnizir mogomebagh fogh, egh fofozir aviriba bar ikiva, eghti nan

nighnizir gavgavim bar ekevegh na damuti ki mighsiaba munamangamin gavgavim ikiam. Eghti ki igharaz darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura bizim. ³Ki bizir itiba bar da isi onganarazibar anighiva, egh uaghan uan nivafizim ateghti, me nan suiragh nan nivafizim avimin na daboroghti, eghti ki igharaz darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong bar nan akuraghan kogham.⁸

⁴Gumazir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir puvatigha, arazir aghuibar gumaziba bar me gamua, egha igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha, a uabi uan ziam fer puvati. ⁵Gumazir kam, an akaba batozir arazim gamir puvatigha, egha uabi uabi ginighnizir puvatigha, egha zuamira navim isir puvatigha, egha an arazir kurar me a gamibagh nighnighavira itir puvati. ⁶An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba bagha iti. ⁷Gumazir igharaz darazigh ifongezim, bizir kaba an otivam. A biziba bar da aterti, bizitam anebinan kogham. Egh a nighnizir gavgavir Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir a fogh a ini-amiba bagh mizuam ikiva, egh osimtizibar dughiamin a tugh gavgavigh irighan kogham.

⁸Ezi igharaz darazigh ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin otivir akabar gun migeir arazim mangi givagham. Eghti Godin Duamin otivaghirir mizeba mangi givagham. Eghti gumazibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi givagham. ⁹Guizbangira, en fofozim mong otefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong otefe. ¹⁰Eghti gin otivamin bizim, a

^{§13:3} (13:3) Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kamin migirigiaba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, “ki uaghan uan nivafizim ateghti, me nan suiragh nan nivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham.” Ezi maba akar kam iti, “Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam.”

guizbangira bar deragh, egh bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kamin, bizir mong otevezir kaba, da givaghham.

¹¹ Ki borimra ikiava, ki borimin min miğiava amuava, egha borimin min nighnigha, egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki gumazir aruamin otogha, egha ua boribar arazir kabagh amir puvati. ¹² Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e gannamin aven dar gari. Eghti gin izamin dughiamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham, mati datirighin God bar deravira e gifozi moghin.

¹³ Guizbangira, arazir pumuning ko mikezim zurara ikivira ikiam. Dara kara: nighnzir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Egha arazir mam, arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

Ia Godin otivir akabar gun mikimsi bar ifongegh

14 Ia igharaz darazigh ifongegh si pamtemin ingar. Egh ia Godin Duam anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Ezi Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia inisi bar ifongegh. ² E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazim, a gumazir igharazim migeir puvati. A Godin migei. Guizbangira, gumazitam a migeir bizibagh fozir puvati. A Godin Duamin gavgavimin, guizin akar mogomebav gei. ³ Ezi gumazir Godin otivir akaba gun migeim, a gumazamizibav gia, men nighnzir gavgaviba gavgavim dagh aniga, arazir aghuibar amuasa me abirava, men navibagh amima da dera. ⁴ Ezi Godin Duam otivaghirir mizebav geir gumazim, a uabira uabin akurvasi. Ezi gumazir Godin otivir akaba gun migeim, a siosin gumazamiziba uari

akuvir dughiamin, a bar men akurvasi.

⁵ Ia bar, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan Godin otivir akabar gun mikimasa, ki guizbangira bar ifonge. Gumazitam Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti, dagh ighavkinamin gumazitam ikiva akabagh ighavkintima, siosin aven itir adarazi gavgavim iniam. Akam ighavkinamin gumaziba puvatighti, eghti gumazir Godin otivir akabar gun migeim, an ingangarim bar ekevegga, a gumazir Godin Duamin otivaghirir mizebav geimin ingangarim gafira.

⁶ Nan adarasi, ia deravira akar kam ginighnigh. Ki ia bagh iziva, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimiva, kamaghin ki manmaghin ian akuragham? Ki ian akurvaghsi, ki migirigiar God nan akazitaba, o fofozir aghuir taba, o Godin otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, ki ia daningam.

⁷ Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir aghuiba, mati marvim o gita, da gumazibar min duaba itir puvati. Egh da deraghvira arangan koghiva, egh deraghvira uan ingangarim damuan kogham. Egh kamaghin e manmaghin fogh suam, me ighiar manam gami? ⁸ Kamaghira sigham deraghvira arangan koghti, tina midorozim damusi biziba iniam? ⁹ Ia uaghan kamaghira. Ia Godin Duamin otivaghirir mizebav kintima, eghti gumaziba ian akaba baraghan asaghiva, egh manmaghin migirigiar kabar mingaribagh fogham? Nin migirigiaba, mati gumazibar tuaghagiriabav gei, egha pura zui. ¹⁰ Nguazimin itir nguibar akar bar aviriba iti. Egha da bar akar mingariba iti. ¹¹ Eghti ki gumazitam mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh suam, a nguibar akar igharazimin gumazim. Eghti a uaghan kamaghin nighnigh suam, ki nguibar

akar igharazimin gumazim. ¹²Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darasi gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da inisi pantemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migei

¹³Ezi gumazir Godin Duam otivaghirir mizebav geim, a God ko mikimiva, a uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi, Godin azangsigh. ¹⁴Ia fo, ki Godin Duamin otivaghirir mizebar God ko mikimti, kamaghin nan duam God ko migeima, na nighnizim pura iti. ¹⁵Kamaghin ki manmaghin damuam? Ki uan duamin God ko mikimiva, egh uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, egh uaghan uan nighnizimin ighiam bangam. ¹⁶Ni kamaghin damuan kogh, egh ni duamin aven God minabiti, gumazir kinitam ian tongin ikiva, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, a manmaghin nin minabir migirigiam gifogh suam, “A guizbangira?” A foghan kogham, ni tizibav gei. ¹⁷Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Eghti gumazir igharazim bar akurvazitam inighan kogham.

¹⁸Ki Godin Duamin otivaghirir mizeba dughiar aviribar dav gei, egha arazir kamin ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi. ¹⁹Egh siosin aven itir gumamaziziba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusi, egh akar otevir 5 pla me foghsi men mikimam, kamaghin deragham. Egh Godin Duamin otivaghirir mizer bar aviribar me mikiman kogham.

²⁰Nan adarasi, ian nighniziba aghiribar min ikian marki. Egh ia borir iririvibar min arazir kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti ian nighniziba, da gumamazizir aruabar nighnizibar min iki. ²¹Godin

Akinafarimin aven osizirim kamaghin iti,

“Ekiam kamaghin migei, Gumaziba nguibar igharazibar akabav geir tuavimin,

ki dar aven gumamazizir kabav kimam. Ki nguibar igharazibar gumazibar amuti, me me mikimti,

eghti me nan akaba baraghan aghuagham.”

²²Kamaghin amizi, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa, aneningi. Egha a nighnizir gavgavim itiba bagha aneningizir puvati. Egha Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itibar akakaghasa, aneningi. Egha nighnizir gavgavim puvatiziba bagha, aneningizir puvati.

²³Kamaghin, siosin gumamaziziba uari akuvaghamin dughiamin, ia bar moghira Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti, eghti gumamazizir kiniba o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh suam, ia ti onгани. ²⁴Eghti ia bar moghira Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir kinitam o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav aven izi, ia baraghti, ian migirigiaba an navim biragh, egh a damuti, a fogh suam, ki arazir kurabagh ami. ²⁵Nighnizir mogomer an navimin itiba, da azenim girigham. Eghti a tevimning apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam, “Guizbangira, God ian tongin iti.”

Siosin gumamaziziba uari akuvir dughiamin, me deravira bizibar amu

²⁶Kamaghin amizi, nan adarasi, ia uari akuva Kraisin ziam fer dughiamin, ia manmaghin damuam? Ia bar moghira ingangariba iti. Gumazir mam Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren migirigiam iti, ezi mav God an akakazir

migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin otivaghiri mizev girigiam iti, ezi gumazir igharazim mizev girigiar kam ighavkinamin gavgavim iti. Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim sios daningsi, ia dar amu. ²⁷ Egh tarazi Godin Duamin otivaghiri mizebav kimsi, gumazamizir pumuning o gumazamizir pumuning ko mizezimra, dav mikimam. Egh me uaghara mikiman marki. Tav mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav men mizev girigiabagh dagh ighivkin. ²⁸ Ezi akam ighivkinamin gumaziba puvatighiti, gumazir Godin Duamin otivaghiri mizebav geiba, me nimira iki, egh me God ko nimira uariv kim.

²⁹ Eghti gumazamizir pumuning, o gumazamizir pumuning ko mizezim, me Godin otivir akaba gun migeir gavgavim ikiva, egh merara akam akunam. Eghti igharaz darazi men akaba tuisigh. ³⁰ Ezi tav daperaghav ikiti, God migirigiatam an akaghti, gumazir faragha migeim, a nimira iki. ³¹ Tuavir kamin, ia bar Godin otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam, kamaghin siosin gumazamiziba bar fofozim ko gavgavam iniam. ³² Gumazamizir Godin otivir akaba gun migeir gavgaviba itiba, me deraghvira uan gavgaviba gativagh dar gan. Egh dar dughiamra, me dav kim. ³³⁻³⁴ Ia fo, God okam nighnizir arazim gamima an otivir puvati. A uan biziba bar deravira

dar kiri. Egha, e navir vamiran iki deraghvira ikiasa, a kamaghin ifonge.

Siosin gumazamiziba Godin ziam fasa uari akuvir dughiamin, amiziba bizibav kiman marki. Me pura nimira iki. Godin gumazamizibar siosba bar, arazir kam iti. Amiziba faragh mangan kogham, me puram apengan iki, mati Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin. ³⁵ Amizim bizitam gifoghsi, mangi uan dipenimin uan pamin azangsigh. Amizim sios uari akuvir dughiamin bizibav kimiva, kamaghin a uabi aghumsizim uabi daningam.**

³⁶ Guizbangira, Godin akam faragha ian tongin otogha, egha tintinimin ghuzir puvati. Egha an akam ia baghavira izezir puvati! ³⁷ Eghti gumazitam suam, a Godin otivir akabar gun migeir gumazir mam, o a gumazir Godin Duam nighnizir aghuim aningizir mam, a kamaghin fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir akar gavgaviba. ³⁸ Eghti a nan akar kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki.

³⁹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia Godin otivir akabar gun mikimsi, bar ifongegh. Egh Godin Duamin otivaghiri mizebav kimsi uarir anogoroghan marki. ⁴⁰ Ia uari akuvir dughiaabar, ia arazir aghuimin gin mangiva, bar deraghvira bizibar amu.

** 14:35 (14:34-35) Pol, sios uari kuvaghti, dughiar kam amiziba bizitam mikiman men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in migia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godin otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghin ifonge, Godin gumazamiziba, me uari kuvir dughiamin, uarira uarigh nighnigh, Godin Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godin ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egha akar kam me ganingi. Korinin amiziba ti Godin otivir akabar gun migeir arazim, ko Godin Duamin otivaghiri mizebav geir arazim migia, mizem girighirigha niginir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godin ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinin amiziba mizem girighirigh azangsizir aviribav kim, egh Godin ziam fer arazimin tuavim apiran kogham. Me azangsiziba iki, uan paba dipenimin men azangsigh.

Gumazamizir ariaghreziba, me ua dikavam

(Sapta 15)

Krais aremegha ua dikafi

15 Nan adarasi, ki ua ian nighniz-ibar amuti, ia ua akar aghuir ki ia mikinizim, ginighnigh. Ia akar aghuir kam inigha a gisin tuivigha gav-gafi. ²Kar akar aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemin an suiragh gavgavighiti, ian nighnizir gavgavim pura bizim min ikian koghti, tuavir kamin God ian akurvagham.

³Akar bar ekiar ki inizim, ki ia ganingi. Akar kam kamakin: Krais en arazir kuraba batoghasava aremegha, mati Godin Akinafarimin osizirim mikesmezi moghin. ⁴Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mikesim givazima, a ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemesi moghin. ⁵Egha a Pita batogha, gin 12 plan aposelba bato. ⁶Egha gin a dughiar vamira gumazamizir an gin zuir avirim batifi, men dibobonim mong 500 gafira. An ganizir gumazamizir aviriba ikiavira iti, ezi marazi ariaghre. ⁷Egha a uaghan Jems bato, egha gin aposelba bar me batifi.

⁸Egha bar men gin a uaghan na bato. Kamaghin ki mati borir amebam borim batamin dughiamra, a batezir puvatizim. ⁹Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti. Faraghavira, ki Godin sios gasighasisi, kamaghin ki nighnisi, me ziam “aposel” na darighan kogham. ¹⁰Ezi Godin apangkuvimin a na gamizi, ki datirighin kamaghin oto, egha ki aposelin iti. Ezi an apangkuvir a nan itim, a pura zuir puvati. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan ingaramin gavgavim aposelin igharazibar ingaramin gavgavim gafira. Egha ki uabi

ingari puvati, Godin apangkuvim nan itima, ki ingari. ¹¹Ezi kamaghin akar kam, ki anakuri, o me anakuri, e bar moghira Iesus aremegha ua dikavizir akar aghuim akuri. Ezi ia a baregha nighnizir gavgavim an iti.

Gin gumazamizir aremeziba me ua dikavam

¹²E zurara kamaghin akam akura ghaze, Krais ovegha ua dikafi. Ezi manmagh sua ian marazi ghaze, “Ariaghreziba, me ua dikavan kogham”? ¹³Ia nighnigh. Ariaghreziba ua dikavan koghti, kamaghin God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatighai. ¹⁴Krais ti ovevemim ua dikavizir puvatizi, akar e ia mikinamim, ti mingariba puvatighai. Ezi uaghan, ia nighnizir gavgavim iniamin akaba mingariba puvatighai. ¹⁵Krais ti ovevemim ua dikavizir puvatizi, e ti God amizir bizibagh ifarir gumazibar min otivighai. E kamaghin akam ia mikiri, God Krais gamizi a ua dikafi. Ezi guizbangira gumazir aremeziba ua dikavan koghai, kamaghira Krais ua dikavizir puvatighai. ¹⁶E fo, God ti gumazir aremezibagh amima me ua dikavan koghti, e kamaghin mikim suam, “God Krais gamizi, a ua dikavizir puvati.” ¹⁷God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatizi, ian nighnizir gavgavir Kraisin itim, a pura bizir kinim. Ezi arazir kurabar gavgavim ia gativazi, ia ti adar apengan ikiavira ikiai. ¹⁸Ezi uaghan, nighnizir gavgavim Kraisin ikiava ariaghreziba, me uaghan ti bar ovegha givagha uan ivezir kuram inighai. ¹⁹E nighnizir gavgavim Kraisin ikia, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh, e nguazir kamin itir biziba baghivira mizuamiva, egh gin izamin biziba bagh mizuaman koghti, gumaziba bar en kuarkuvigham. Eghti me en kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim, bar a gafiragham.

²⁰ Ezi guizin bizim kamakin: God Kraiſ gamizima, a ua dikafi. An oveaghuez-ibar faragha dikavigha, mati azenimin dagher ovizir faragha zuim. Kamaghin e fo, oveaghueziba ua dikavam. ²¹ Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim gamizi, an oto. ²² Ia fo, gumazamiziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme, egha kamaghira gumazamiziba Kraiſ ko poro, eghti kamaghin an min me bar ua dikavigham. ²³ Egh me bar vaghvagh uan dughiamra ua dikavam. Kraiſ bar men faraghti, eghti a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam.

²⁴ Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Kraiſ duar gavgavir gumazamizibagh ativiba ko, nguazir kamin garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziamin dafarim darigham. ²⁵ E fo, Kraiſ atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham. ²⁶ God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem. ²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “God biziba bar da isa an suemningin apengan da ati.” Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa Kraiſin suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraiſin apengan itir puvati. ²⁸ Eghti gin, biziba bar Kraiſin apengan ikiti, eghti Godin Otarim uabi uabi isi, Godin apengan uabi atigham. Faraghvira God biziba bar da isi, Otarimin apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin

apengan uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanimin ikiam.

²⁹ Ia nighnigh, marazi ariaghreziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akuvaghasa arazir kam gami? Gumaziba ua dikavan koghtima, ezi tizim bagha gumaziba men akurvaghasa rue? ³⁰ Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumazir aviriba zurara e gasighasighasava ami. Ariaghreziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami? ³¹ Nan adarasi, ki dughia bar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam Kraiſ Iesus ko porogha, egha ki ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati. ³² Ki ti nguazir kamin nighnizimin gin ghua Efesusin nguibamin ikia, “asizir atiaba” ko uariv soke, kamaghin ki ivezir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghreziba ua dikavan koghtima, eghti kamaghin e migirigiar kamin gin mangam, “E gurumizaraghan aremegham, kamaghin e datirighin dagheba ko dipabar amam.”

††

³³ Ia gumazir igharazibar amamangatighti, me ia gifaran marki. Ia akar kam gifo, “Ia gumazir kuraba ko poroghti, me ian arazir aghuibagh asighasigham.” ³⁴ Ia arazir onganiba ateghiva deravira nighnigh. Egha ia uam arazir kurabar amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gifozir puvati. Ia aghumsighasa ki akar kamin ia migei.

Nivafizir ua dikavamim, igharagh ganam

³⁵ Eghti gumazitam azangam, “Ariaghreziba manmaghin ua

††15:32 (15:32) Gumazir maba ghaze, Pol guizin asizir atiabav gei. Romin gumaziba, arazir kurabagh amir gumazibav soghasa, dughiar mabar me gamima, me asizir atiaba ko misosi, mati laion. Ezi gumazir aviriba ghaze, Pol guizin asizir atiabav geir puvati. An akar isin zuimin a gasighasighasava amir gumazibav gei.

‡‡15:33 (15:33) Kar Grighin fofozir gumazir mamin migirigiam.

dikavigham? Me manmaghin garir nivafiziba ikiam?”³⁶ Ni gumazir onganim! Ni ter ovizim nguazimin aven an oparighti, a faragh aremeghiva, biam otivam.³⁷ Ezi ter ovizir ni oparizir kam, a witin ovizim, o tizimin ovizim, a bizir gin aghungamimin min garir puvati, a pura ter ovizir kinim.³⁸ God ifongezi moghin, a uabi aguaba ko namnam ko dafariba isa, igharagha garir dagheba ko graziba ko temebagh anidi. Egha bizir God aningizir kaba, mati men nivafiziba. Kamaghin amizi, da bar moghira vaghvagha nivafizir igharagha gariba iti.

³⁹Ezi nivafizir angamra itiba, bar uaghara garir puvati. Gumazim nivafizir igharagha garim iti. Ezi asizim nivafizir igharagha garim iti, ezi kuarazim nivafizir igharagha garim iti, ezi osirim nivafizir igharagha garim iti.

⁴⁰Ezi overiamin itir biziba, mati me nivafiziba iti moghin, igharagha gari. Ezi nguazimin itir biziba uaghan, mati me nivafiziba iti moghin, igharagha gari. Overiamin itir nivafizibar digiriba, nguazimin itir nivafizibar digiriba min garir puvati.⁴¹ Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir igharazim iti, ezi mikovezim digirir igharazim iti, egha mikovezibar aven da vaghvagha digirir igharagha gariba iti.

⁴²Gumazir aremegh ua dikavamin arazim, a kamakin. Nivafizir e dafazim, a ikuvigham, eghti nivafizir ua dikavamim, ikuvighan kogham.⁴³ Nivafizir e dafazim, a derazir puvati, eghti nivafizir ua dikavamim, a digirir aghuim ikiam. Nivafizir e dafazim, a gavgaviba puvati, eghti nivafizir ua dikavamim, bar gavgavigham.⁴⁴ Nivafizir e dafazim, a nguazir kamin otozir bizim. Ezi nivafizir ua

dikavamim, a Godin Duam anidir bizim. Kamaghira e fo, nguazimin nivafiziba iti, ezi uaghan Godin Duam anidir nivafiziba iti.⁴⁵ Godin Akinafarim ghaze, “Gumazir faragha otozim, Adam, God a gamizi an angamra iti.” Ezi Adamin bar gin izezim, a Duamin otogha, egh gumazamizibar amuti me angamra ikiam.[¶]⁴⁶ Godin Duam anidir iikirimir faragha otozir pu. Puvati, nguazir kamin otozir iikirimir faragha oto, ezi Godin Duam anidir iikirimir gin oto.⁴⁷ Adamin faragha zuim, a nguazimin gumazim. God nguazimin an ingari. Ezi Adamin gin zuim, a Godin Nguibamin ikegha ize.⁴⁸ Nguazir kamin gumazamiziba, me nguazir kamin otozir gumazir kamin min ami. Ezi Godin Nguibamin gumazamiziba, me gumazir Godin Nguibamin ikegha izezir gumazir kamin min ami.⁴⁹ E datirighin nguazimin otozir gumazir kamin min gari, egh gin Godin Nguibamin izezir gumazimin min ganam.

⁵⁰Nan adarasi, ki ia kamaghin foghasa ki ia migei. Nguazir kamin gumazamiziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangi iki an bizir aghuiba inian kogham. Egh ariaghiriba, bizir ariaghirir puvatiziba inian kogham.

⁵¹⁻⁵²Ia oragh. Ki akar mogomer mamin gun ia mikimasa. En tarazi oveghan kogham. Me ikivira ikitima, sighar abuananam arangam, eghti dughiar kamra God me damighti men nivafiziba igharagh otogham. Bizir kam bar zuamiram otogham, mati damazim komokoi moghin. Sigham arangamin dughiamin, ariaghreziba ua dikavighiva uam ikuvan kogham. God bar moghira e damighti e nivafizir igharagha garibar otivam.⁵³ A kamakin, mati gumazim korotiar ghurim suegha egha korotiar

[¶]15:45 (15:45) Adamin bar gin otozir kam, a Kraisra. 1 Korin 15:21-22 ko Rom 5:14-19in ganigh.

igiam aruzi moghin, e nivafizir kuram suegh, egh ikuvighan koghamin nivafizim arugham. Egh e ariaghirir nivafizim suegh, egh ariaghirir puvatizir nivafizim arugham. ⁵⁴E gin uan ariaghirir nivafizir kuram sueghiva, uan nivafizir ikuvan koghamibar aghuighiti, dughiar kamin Godin Akinafarimin itir migirigiam a guizin otogham,

“God ovevem dikabiragha, a gasighasiki, egha bar a gafira.

⁵⁵Ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti?

Ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti?”

⁵⁶Ovevem, mizazir gavgavir gumazamizibagh anidim, arazir kuram dama a ini. Ezi arazir kuram uan gavgavim, Moses Osirizir Araziba dama a ini. ⁵⁷En Ekiam Krais Iesusin ingangarimin, God gavgavim e ganidima, e ovevem ko misogha a dikabiri. Kamaghin, e Godin minabi!

⁵⁸Kamaghin, nan namakar bar aghuiba, ia tuivigh gavgavigh, eghti bizitam ia munamangan marki. Ia kamaghin fo, ingangarir ia Ekiam bagha amiba pura zuir puvati. Kamaghin, ia zurara Ekiam bagh ingarsi bar gavgavigh.

Pol, a damuasava amir bizibav gei

(*Sapta 16*)

Me Jerusalemin amangasava amir dagiaba, Pol dav gei

16 Ki datirighin dagiar ia Jerusalemin itir Godin adarasi bagha darighasava amibav kimasa. Ki faragha Galesian Provinsin itir siosba, arazir kam men aka, egha ki kamaghin ia mikimasa, ia uaghan arazir kam

damuam. ²Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh dagiar ia isiba mirara, dagiataba tuiragh, egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti dagiaba tong avirasemegham. Eghti dughiar ki izamimin, ia ua dagiaba burian kogham. ³Ki izeghiva, gumazir ia miseveziba, ki men gun migeir akinafarim me daningiva, me amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalemin itir darazir dafarim darigham. ⁴Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

⁵Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki faragh Masedonian mangasa ifonge. ⁶Ki ti tong dughiatavar ia ko ikegham, ki foghan kogham, ki ti ia ko ikitima orangtizim ko aminir gavgavimin dughiam givaghtima, ki managh mangisi ifongeghti, ia nan akuraghtima ki mangam. ⁷Ki izi, dughiar otevimin ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia ko ikiasa ifonge. Ekiam kamaghin ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko ikiam.

⁸Ki Efesusin Nguibamin kagh iki mangiti, Pentikosin Dughiar Ekiam givagham.^{§§} ⁹Ki fo, God na bagha tuavim kuizima, ki kagh iki ingangarim damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumazamizir aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir otivigham. Ezi uaghan gumazir aviriba en apanim gami.

¹⁰Timoti ia batoghtima, ia a inigh an akurvaghtima, a ian tongin ia ko navir amirizimin iki, egh atiatingan kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a ingari. ¹¹Ian tarazi an gan kamaghin mikiman marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a navir amivizim sara mangi darorim givagh, egh ua na bagh izam.

^{§§}16:8 (16:8) “Pentikosin Dughiar Ekiam”, Aposel 2:1in itir migirigiamin gan.

Ki, an aveghbuaba ko izasa, ki a bagha mizua gari.*

¹²Ezi en aveghbuam Apolosin migirigiam a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar igharaziba ko izi, ian ganasa pamtemin a migei. Ezi a datirighin tong izasa nighnizir puvati. Gin, tuavitam ikiti, a izam.

Migirigiar abuananaba

¹³Ia uari bagh gan, egh nighnizir gavvimin tugh gavgafigh. Egh gavgavighiva bizitamin atiatingan marki. ¹⁴Ia God ko gumazamizir igharaziba bar me gifongeghiva uan ingangaribar amu.

¹⁵⁻¹⁶Nan adarasi, ia Stefanas ko an adarazigh fo. Me Akaian Provinsin ikia faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaian Provinsin itir gumazamizir igharaziba gin Kraisin adarasi otifi. Ezi Stefanas uan adarazir ko, uari isa ingangarir Godin gumazamizibar akurvaghamim ganingi. Nan adarasi, ki kamaghin ia gakaghora ghaze, ia kamaghin amir gumazibar apengan iki, egh uaghan gumazir me ko ingaribar apengan iki.

¹⁷Stefanas ko Fortunatus ko Akaikus na bagha ize. Ia na bagh izamin tuaviba

puvatizi, ezi me ian danganim inigha na ko iti. Kamaghin ki bar akonge.†

¹⁸Me nan navim gamizi, an amira, egha uaghan ian navibagh ami. Ia kamaghin amir gumazibar akaba baragh.

¹⁹Esian Provinsin itir siosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Akwila ko Prisila, ko aninging dipenimin uari akuvir sios, Ekiamin zi-amin uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. ²⁰Kagh itir Kraisin adarazi, me bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ia Kraisin adarasi, ia uan arazimin gin mangiva, egh ia uan adarazir agharibar suigh.

²¹Ki Pol, ki uabi uan dafarimin dughiar aghuir kam ia bagha an osiri.‡

²²Tina Ekiam gifongezir puvati, a ikuvigh. En Ekiam, ni izi!

²³En Ekiam Iesusin apangkuvim, ia ko iki.

²⁴E bar Krai Iesus ko poroghav ikia, egha arazir kamin ki bar moghira ia gifonge. Guizbangira.

*16:11 (16:11) Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akirim ragha a gasi. Ni 1 Timoti 4:12in gan.

†16:17 (16:17) Grighin akam vezin kamin deragha akatam migeir pu.

‡16:21 (16:21) Pol uabi uan akinafariba osirir pu. Puvati, a migeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezi migirigiar vezin kamin itim, Pol uabi uan dafarimin an osiri.

Polin Akinafarir Namba 2, a Korinin Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Korinin nguibar ekiamin siosin gu-mazamizir maba akar kurabar Polin mikeme. Ezi bizir kam Pol gamima, a bar osemi. Pol Korinin sios ko akabar kirasa. Kamaghin amizi a me bagha akinafarir kam osiri. Egh a ua me gakuegham. Ezi akar otevir akinafarimin itim, Pol akar gavgavir a faragha Korin bagha amizimin gun migei. An akar kam mikiman aghua, egha me a barazir puvatigha, egha me akar kurabar a mikeme. Ezi kamaghin an akar gavgavim me ganingi.

Ezi dughiar kamin Judian Distrighin itir Kraisin adarasi, me paza iti. Ezi Pol me bagha dagiaba akumakui, egh da nigh mangi me daningasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinbar navibagh aghuvkintima, me dagiaba isi ingangarir kam daningamin akabav gei.

Ezi akinafarimin akar otevir abuananam, aposelin ifavarir iza Korinin itir maba, me Polin ziam dikabira egha an Aposelin ingangarim gasighasisi. Kamaghin Pol men arazibar gun migei.

Pol ingangarir God aposelbagh aningizimin gun migei

(Sapta 1-7)

1 Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gu-mazamizir Akaian Provinsin danganiba bar itiba, ia bagha an osirigha anemadi.
²Egha ga God ko migia ghaze, God en

Afeziam, ko en Ekiam Kraisi Iesus ian apanguva, navir amirizim ia daningam.

Pol God an akurazir bizim bagha a minaba

³E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Kraisi Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apanguvir arazim an otifi. Ezi a, gumazir osimtiziba ateriba, a men girakirangin tuiva egha navir amirizim me ganidi. ⁴God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughiar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi. ⁵Kraisi osimtizir bar ekiam aterezi moghin e uaghan aneteri. Ezi God Kraisi girakirangin tugha navir amirizim a ganingizi moghin, God Kraisin ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e giziva. ⁶God kamagh sua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kamin e osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba aterti, God navir amirizim en min ia daningam. ⁷Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghin amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam.

⁸Nan adarasi, e osimtizir Esian Provinsin e batoziba, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avara, egha en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghin e ghaze, e ti ovegham. ⁹Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovengasava a migei moghin, e uari barasi. God kamagh sua, e uan gavgavibara nighnighan kogham. Puvati, e Godin gavgavimra nighnigh a

gisin tugham, a gumazir ovengezibagh amizi me ua dikafi. Kamaghin, bizir kam e bato. ¹⁰Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuragham. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zurara bizir kuram e bativtima, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam. ¹¹Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviribar dimdiaba baragh en akuragham. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, egh me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabagham.

Pol Korinbagh ifarazir puvati

¹²Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamin, ki uan araziba deravira da tuisigha kamaghin fo, ki nguazir kamin ikia arazir aghuim gami, egha guizbangira ian damazibara e arazir bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir kam gamua God baghavira itir arazibar gin ghua, bizitam ian modozir puvati. Ki nguazir kamin fofozim isa arazir kam gamizir pu. Puvati, ki Godin apangkuvimin gavgavim isa, arazir kam gami. ¹³⁻¹⁴Egha ki ia bagha akinafarim osirava, akar ia deravira gan dar mingaribagh foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia bagha akar igharazitaba osirir puvati. Guizbangira, dughiar mabar ki osirir migirigiar maba, ia deragha dagh fozir puvati. Ki kamagh sua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam inizi moghin, ia na bagh ziar ekiam iniam. Kamaghin ia guizbangira nan akabar mingaribagh foghasa, ki ifonge.

¹⁵⁻¹⁶Ki kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam iniam. Ezi bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze, ki faragh izi ian ganam. Egh ki ia ategh, Masedonian Provin sin mangam. Egha ki Masedonia Provins ataghizir dughiamin, ki uamategh izi ian

ganasa nighnisi. Ezi arazir kamin God dughiar pumuningin arazir aghuimin ia damuam. Eghti ia nan akuraghti, ki Judian Distrighin mangam. ¹⁷Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki amizir migirigiar kaba, ki pura ia gifari. Ia ti ghaze, ki nguazir kamin gumazibar min puram akar dikirizibagh amua dar ghuangsigha egha ghaze, “Guizbangira” o “Puvati” uaghara aningin mikimam? Bar puvati.

¹⁸God zurara uan migirigiabar gintisi. Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei, migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara “guizbangira” o “puvati” migeir pu. ¹⁹Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian tongin akam akuri, a Godin Otarim Krais Iesusin akam. Ezi ia fo, Krais a “guizbangira” ko “puvati,” uagharam aningin migeir puvati. Krais zurara guizbangira migei. ²⁰Godin akar dikirizir aviriba iti. Ezi Krais “guizbangira” akar dikirizir kaba bar dav gei. Kamaghin amizi, e Godin akam barazima a Kraisin ziamin ghaze, “A guizbangira,” ezi e Godin ziam fe. ²¹Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganidi, ezi e Krais ko porogha, ikia gavgafi. Egha a uabi ua bagha e amisefe. ²²Egha a uabi uan inabazir ababanim e gati, kamaghin me en gan fogh suam, e an gumazamizibara. Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an e ganingi. Godin Duamra a uaghan bizir aghuir faragha zuir mam, God e daningasa. E Godin Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir avirir maba sara iniam.

Pol zuamira Korinin ghuzir puvati

²³God, a gumazir nan migirigiaba gavgavim dagh anidim, egha a nan navimin gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin migei, ki osimtizim ia daningan aghua, kamaghin amizi ki zuamira Korinin izezir puvati. Kamaghira tu.

²⁴ Ki kamaghin mikemezir puvati, e ian nighnizir gavgavibar ganti, da en apengan iti. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egha e ian agorogem damuti, an otivasa, e ia ko ingari.

2 Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na basemezi moghin na basiman kogham. Kamaghin ki izezir puvati. ² Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima, tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba, iarara ikiam. ³ Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi osimtizim ia daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir mam osirighava anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia uaghan bar moghira bar akuegham. ⁴ Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiamin, ki bar ian apanguvigha, nan navim bar osemezi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia daningasa akinafarir kam osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kurabagh amizimin arazir kuram gin amang

⁵ Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aningi, an osimtizim na ganingizir puvati. Ki migirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua. Ki kamaghin mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian oseme. ⁶ Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a ivezir kurar tam inigh. Ezi datirighin anenigha givagha, kamaghira tu. ⁷ Kamaghin amizi, ia arazir igharazitamin datirighin a damu. Ia an arazir kuraba gin amadaghiva, an girakirangin tugh, egh navir amirizim

a daning. Puvatighi, osimtizir bar ekiam gumazir kam dikabiragham. ⁸ Kamaghin, ki ia gakaghora ghaze, ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti. ⁹ Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura ia basamasa an osiri. Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar dagh ami, o puvati? ¹⁰ Eghti ia gumazitamin arazir kuraba gin amangti, ki uaghan da gin amangam. Eghti ki gin amangamin arazir kuratam ikiti, ki ian akurvaghisi Kraisin damazim a gin amangam. ¹¹ Ki atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamaghin ki arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa.

Pol Taitusin ganasa

¹² Ki Kraisin akar aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiamin otoghagari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati. ¹³ Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir puvati. Kamaghin nan navim derazir puvati. Kamaghin amizi, ki Troasba ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto.

Aposelba Godin gavgavimin midorozibagh afisi

¹⁴ Ezi God, Krais ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumazibar min ghua bar akuegha migia ghaze, Krais modorozim gafiragha apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kamin gumazamiziba bar God gifoghamin fofozim ini. A mati mughuriar aghuimin min otozi, aminim a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki Godin minabi. ¹⁵ Guizbangira, e mati pauran min migharir mughuriar aghuim zuim, Krais a inigha ofan min God ganingi. Mughuriar kam, a Godin Nguibamin zuir tuavimin

2:14 (2:14) Grighin akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati.

zuir gumazibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavimin itir gumazibar tongin otiva zui. ¹⁶Egha helin tuavimin zuir darasi, mughuriar kam barazima, an ovever mughuriamin min zui. Egha a me gamima, me ovei. Ezi Godin Nguibamin tuavimin zuir darasi, me mughuriar kamra a barazima, a mati ikirimirir aghuim isi mughuriam. Egha a ikirimirir aghuim me ganidi. Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati. ¹⁷Ezi e gumazamizir mabar min amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin akam migia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganingi, ezi e ifarir puvati, e guizbangira migei. E Kraisk ko porogha, egha Godin damazimin e deraviram an akaba akuri.

Aposelba akar gavgavir dikirizir igiamin ingangarir gumazibar otifi

3 E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghin e ti migirigiar kabagh ami? O e ti gumazir mabar min e gumazibav kimti, me ia bagh akinafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir akurvaghshi ian azangsighti, ia en akurvaghamin akinafarim osiram? Bar puvati! ²Ia uari, mati akinafarir en gun gumazibav geim. Ezi akinafarir kamin osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumazamiziba bar akinafarir kamin ganiva a diponam. ³Ia bar azenara iti, mati akinafarir mam Kraisk an osirizi e a inigha ize. A finfinir dipamin an osirizir puvati. A zurara ikiamin Godin Duamin an osiri. Egha a dagiar ekiam gisin an osirizir puvati. A gumazamizibar navir averiabar an osiri.

⁴E fo, God ingangarir kam damuasava e amisefe. Ezi Kraisk fofozir kam e ganingi. Kamaghin, e akar kabar gun ia migei. ⁵Guizbangira, e uari ingan-

garir kam damuan buraghuburaki, kamaghin amizi e uari kamaghin miki-man kogham, e uari bizibagh ami. Puvati, God uabira gavgavim e ganidima, e ingangarir kam gami. ⁶Ezi a uabi e gamizima, e Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dikirizir kam, a bizir me akinafarimin osirizir puvatizim, mati Moses Osirizir Arazir fomiram otoziba. Puvati. Kar Godin Duamin bizim. Moses Osirizir Araziba gumazibagh amima me ovei. Ezi Godin Duam ikirimirir aghuim me ganidi.

⁷Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir Arazibagh amizi da otifi. Ezi tuavir kamin ovevem otos. Dughiar kam God dagiam abighizi, osiziriba vaghavagha an otifi, ezi Godin angazangarim uaghan ize. Egha angazangarir kam Mosesin guam a gisira, ezi Israelba an guamin ganan buraghuburaki. Ezi gin angazangarir kam gifa. ⁸Ingangarir God uan Duam gumazamizibar aningasava amizim, a ingangarir Moses Osirizir Araziba aningasava amizim, a bar a gafira. Eghti Godin angazangarim ko gavgavim, ingangarir kamin iki mamaghira ikiam. ⁹Moses Osirizir Arazibar ingangarir kam, a en araziba tuisighiva e mikim suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godin angazangarim sara ize. Egh ingangarir kam Godin angazangarim sara iziti, ingangarir gumazamizibar amuti me Godin damazimin deraghamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara izi mamaghira ikiam. ¹⁰Godin angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko ikia bar ekeveghe mamaghira iti. Egha angazangarir kam, Godin angazangarir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira. Kamaghin, e datirighin gara nighnisi, ingangarir ghurimin angazangarim munge. ¹¹Ingangarir

ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvati, a mungegham. Egha a Godin angazangarim sara ize. Kamaghin e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara iza mamaghira iti.

¹²Ezi e nighnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam iziva e bativ mamaghira ikiam, ezi a bagha mizuai. Kamaghin, e atiati puvatigha azenara an gun migei. ¹³E Moses amizi moghin amir puvati. An guamin angazangarim siragha mungemarima, a kamaghin aghua, Israelba an ganam. Kamaghin a iniravizim inigha uan guam avara. ¹⁴Ezi fomira iza datirighin tuzir dughiamin, Israelbar nighniziba bar pirizi, me Godin Akar Dikirizir Gavgavir Ghuribar gara, dar mingariba deragha dagh fozir puvati. Egha mati Mosesin guam avarazir iniravizim, men nighniziba avaraghavira iti. Ezi gumazitam me avarazir iniravizir kam adangizir puvati. Krais uabira, gumazim a gifoghtima, God a da iniravizir a dukuaghav itim adegham. ¹⁵Guizbangira, dughiaaba bar me Moses Osirizir Araziba dibori, ezi iniravizir kam ikia men nighniziba apira, iza datirighin oto. ¹⁶Egh gumazim uan navim Ekiam bagh a giraghti, God iniravizir an nighnizim avarazim adegham. ¹⁷Ki Ekiam migia, kar ki Godin Duam migei. Eghti Ekiamin Duam gumazitamin ikiti, eghti bizitam gumazir kamin suiragh a ikirarighan kogham. Bar puvati. A bar firighrigh ikiam. ¹⁸E bar moghira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazangarir ekiam e gisirazima, e ganganir guabar garimin min otogha, Godin angazangarim gumamazizibar akakasi. E zurara Godin angazangarir kam isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin nedazimin min otivavira iti. Ekiam, a Godin Duam, egha a bizir kabagh ami.

Aposelba, me nguazir minebar min iti

4 God en apangkuvigha egha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam gamuava amiraghmirazir puvati. ²E aghumsizir arazir gumaziba mogava amiba, e akirim ragha dagh asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a igharagha otozir puvati. E Godin guizin akam azenarama anekuri, eghti gumamaziziba bar uan navir averiabar aven en araziba tuisigham. Egh me kamaghin fogham, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami. ³Ezi tarazi akar aghuir e kurir kamin mingarim gifoghan kogh, mati iniravizim men nighnizim avaraghavira iti. Gumazir kaba, me helin zuir tuavimin itibara. ⁴Satan a nguazir kamin godin ifavarim, a gumazir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin Kraisin akar aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuava avenge. Kamaghin, me Krais deragha an garir puvati, a uabi Godin mirara itir nedazim.

⁵E uari uan arazibar akam kurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze, "Krais Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin migirigiamin gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti." ⁶Fomira God kamaghin migia ghaze, "Mitatemin aven, angazangarim otogh siragham." Ezi Godin kamran angazangarim iza en navir averiabar ikia egha e gamizima, e Godin fofozir aghuiba iti. E Krais Iesusin guamin angazangarir kamin gara, egha e Godin angazangarim ko an gavgavim gifo.

⁷E pura nguazir miner kinir gavgaviba puvatiziba min ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekiar kam, a Godin otifi, an en otivir puvati. ⁸Ezi dughiar mabar osimtizir aviriba e ba-

tivigha, egha da e dikabirazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, ezi da en nighniziba bar da apirizir puvati. ⁹ Gumazir aviriba en apanibar iti, ezi God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gami, egha bar e gasighasighizir puvati. ¹⁰ E kamagh sua, e uan ovengamin nivafizir kabar, e gumamaziziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan ovengamin nivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi. ¹¹ E kamaghin ifonge, e uan ovengamin nivafizir kabar, e gumamaziziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e angamra ikia Iesusin ingangarim bangin gumaziba e misozi, e dughiar aviribar atam ariaghiri. ¹² Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuvaira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam.

¹³ Gumazir mam Godin Duamin fofozim an itima, a Godin Akinafarim kamaghin osiri, “Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an gun migei.” Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godin ikia egha kamaghin an gun migei. ¹⁴ E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozimin dikavigha ikirimirir aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighti, a bar e inigh, ia ko mangiti, e an boroghin ikiam. ¹⁵ Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamagh sua, arazir kamin an apangkuvim gumamazizir aviriba bativ mangvira ikiam. Egh gumamazizir kaba a minabi mangvira iki, egh an ziam fam. Kamaghin bizir kaba e batifi.

Aposelba nighnizir gavgavim Kraisin ikia egha gavgavim ini

¹⁶ E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghin an ingangarim damuasa amiraghamirazir puvati. E fo, en nivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiarbar gumazir bar igiabar min otivavira iti. ¹⁷ E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighin ateriba, da osimtizir ekiaba puvati. Egha da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabir bar aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, eghti osimtizir e datirighin aterir kaba, da pura bizibar min otivigham. ¹⁸ E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganam koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganam koghamiba, da bar zurara ikiam.

5 E kamaghin fo, nguazimin averpenir e datirighin aven itir kaba, da gin dipirighrigh ikuvigham, kar en nivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en nivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam.^s ² E datirighin nguazimin dipenir kamin ikia, egha navim bigha ara ikia egha uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, egh korotiamin min e anerughasa bar ifonge. ³ Egh e anerugh uan nivafizim avaragh, egh bibiamra ikian kogham. ⁴ E nguazimin averpenimin aven ikiavira ikia, egha e osimtiziba atera navim bigha ara iti.

§5:1 (5:1) Averpenir nguazimin itir kamnang, kar nivafizir e nguazir kamin inizibar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godin Nguibamin iniamin nivafizir igharagha garir bar igiaba.

Ezi da e gamima e uan nivafizir ghurir kam ataghraghasa puvati. E nivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e korotiar igiam ghurim gisin anerughtima, anagapazagh ganganir bar aghuim damuam. Tuavir kamin en nivafizir ovengamim, a ua iraghirigh, egh nivafizir angamra ikivira ikiamim min otogham. ⁵ God uabi e akirigha angamra ikiavira itir dabirabar kam e ganingi, egha uan Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, egha faragha uan Duam e ganingi. Ezi e Godin Duam inigha gifa, egha bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da iniam.

⁶ Ezi kamaghin e bizir kam ginigh-nigha egha tuivigha gavgavighavira iti. E fo, e nivafizir kam sara iki, egh Ekiam ko an Nguibamin ikian kogham. ⁷ Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnizir gavgavim Ekiamin ikia, egha an gin zui. ⁸ Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar suigha iti, egha atiatir puvati. E nivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamin ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin min ikiam. ⁹ Egha e nguibar manamin iti, an en nguibam, o Godin Nguibam, e zurara kamaghin bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam. ¹⁰ Guizbangira, e bar moghira Kraisin kotin otivighti, an en araziba tuisigham. Dughiar e nguazimin nivafizimin aven itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir kurabagha ami, egh kotiam dughiamin e bar vaghvagh uan arazir amizibar ivezim iniam.

**E gumamazizibar akuraghti, me
Godin namakabar otivam**

¹¹ Egha e Ekiamin atiatia egha an apengan iti. Egha kamaghin gumamaziziba nighnizir gavgavim Godin ikiasa, e men nighniziba fa me gakaghoru. God guizbangira bar en nighniziba ko araz-

ibagh fo. Ki uaghan kamaghin nighnisi, ia en araziba tuisigha egha fo, e ingangarir aghuim gami. ¹² E ua migeir akar kam, e ian aghariba apirti, ia en zibaba fi suam, e gumazir aghuiba, e kamaghin nighnizir puvati. Ia fo, marazi pura gumazibar ziar ekiaba itiba bagha bar akonge, egha men navimin aven otivir araziba bagh nighnizir puvati. Ezi e kamagh sua, ia gumazir kabar akaba ikarvaghamin fofozim iki. Bizir kamin e ia bagha osiri, eghti ia en arazir aghuiba bagh bar akongegham. ¹³ Guizbangira, marazi ghaze, en araziba ko en nighniziba ti gumazir ongani-bar min iti. Puvati, kar e guizbangira Godin ingangarim gami. Egh e nighnizir aghuarim ikiva, egh ian akurvaghsi e kamaghin damuam. ¹⁴ E deragha nighnigha egha fo, gumazir mam bar e bagha areme. Ezi tuavir kam mati, e bar moghirama ovegha gifa. Kamaghin Kraisi e gifongezir arazim, en naviba fa e abirima, e an ingangarim gami. ¹⁵ Gumazir kam kamaghin ifonge, e gumazir angamra itiba uari uari baghivira ikian kogham. E gumazir e bagha ovegha ua dikavizim baghivira ikiam. Kamaghin, a bar moghira e bagha ovonge.

¹⁶ Kamaghin amizi, e datirighin uam navir ghurimin arazimin gin ghua gumamazizibar araziba tuisizir puvati. Guizbangira, e faragha navir ghurimin arazimin gin ghua Kraisin araziba tuisiki. Egha datirighin ua kamaghin amir puvati. ¹⁷ Gumazitam Kraisi ko poroghti, God gumazir kam damighti, a gumazir bar igiam otogham. Eghti bizir ghurim bar givaghti, bizir bar igiam otogham.

¹⁸ Bizir kaba bar, God dagh amima, da e batifi. E fomira an apanibar min iti, ezi Kraisin ingangarimin an e gamizi, e datirighin an namakabar otifi. Egha a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti an apanir igharazibar amighti, me an namakabar otivam. ¹⁹ En migirigiam ka-

makin: God, Kraisin ingangarimin tu-avimin, a nguazimin itir gumazamiziba bar me gamima, me Godin apanim gamir arazim ataghragha, egha an namakabar min otifi. Egha men arazir kurar me amiziba, a ua dagh nighnizir puvati. Egha a ingangarir kam e ganiga ghaze, ia akam nan apanibav kinighti, me oregh egh nan namakabar otivigham. ²⁰ Kar e Kraisin abuir gumazibar otivigha, mati God uabi uan dimdiam ia ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisin danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia Godin apanim gamir araziba ategh an namakabar otifigh. ²¹ Krais uabi arazir kuratam gamizir puvati. Ezi God kamagh sua, e Krais ko porogh, egh an gavgavimin e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivam. Kamaghin, God en akurvaghasa egha, en arazir kuraba bar Krais gisin da ariki, ezi Krais mati uaghan gumazir arazir kurabagh amir mamin min oto.

Aposelba uan ingangarim gamua osimtizir aviriba ateri

6 E God ko ingara egha pamten ia gakaghora ghaze, ia gumazamizir Godin apangkuvim iniziba, ia aneteghti a pura bizimin min otivan marki. ² God kamaghin migei, “Dughiar ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki ian dimdiam barasi. Dughiar ki ian akurvaghasa atizim, an otozi, ki ian akura.” Ia oragh! Ki ian kuarkuvighamin dughiam datirighin otos. Ezi uaghan ki ian akurvaghamin dughiam datirighin otos!

³ E gumazitam migirigiar kuratam e amir ingangarim damuan e aghua, egha kamaghin en arazir amiba bar, e gumazitam gamizi a uan dagarim asegha irizir puvati. ⁴ E Godin ingangarir gumazibar ikia, egha kamaghin zurara uan arazir aghuiba gumazamizibar akakasi. E men aghariba apira me migeima me kamaghin fo: Osimtizir e bativiba, ko

bizir me bar pazava e gamiba, ko bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha gavgavighavira iti. ⁵ Me e misogha, egha e isa kalabusin e arisi. Apanir aviriba e akumakua niginir dafam gamua en atari. Ezi e puvira ingara, egha deragha akuir puvatigha, egha mitiriabara iti. ⁶ Egha e arazir Godin damazimin zuezibagh amua, egha guizin akamin fozimin suira. E akamadariiba ikarvagha egha bemiram atarir puvati. E arazir aghuibar gumazamizibagh ami. E Godin Duamin gavgavim iti. E igharaz darazigh ifongezir arazim guizbangiram a gami. E arazir kabagh amua kamaghin ian aka, e guizbangira Godin ingangarir gumaziba. ⁷ E guizin akam akura, egha Godin gavgavimin uan ingangarim gami. E Godin arazir aghuimin suira, mati inogovimin bizibar min, e uan agharir ikiriam ko guvimin dar suigha, Godin ingangarim bagha misosi.

⁸ Gumazir maba en ziaba fe. Ezi igharaziba en ziabagh asighasisi. Ezi marazi girakirangin e migia e gasighasisi, ezi igharaziba en gun uan namakabav gia ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gumazir maba ghaze, e gumazir ifariba. Ezi kamaghin puvati, e gumazir guizin akabav geiba. ⁹ Marazi en gara, mati me e gifozir puvati. Ezi guizbangira, gumazamiziba bar moghram e gifos. Marazi en gara ghaze, dughiar aviriba e atam ovei. Ezi guizbangira, e angamra ikiavira iti. Marazi en gara ghaze, God uam e akirmighasa mizazir ekiar kam e ganidi. Ezi guizbangira, e aremezir puvati. ¹⁰ Marazi en gara ghaze, e bar osemi. Ezi guizbangira, e zurara bar akongegha iti. Marazi en gara ghaze, e onganarazibar min iti. Ezi guizbangira, e gumazamizir aviribar akurvazima, me Godin Duamin amodoghin, bizir aghuir aviriba bar izifa. Marazi en gara ghaze, e biziba puvatizi moghin pura

iti. Ezi guizbangira, e Godin Duamin amodoghin, e biziba bar avirasemegha iti.

¹¹Ia, Korinin itir Kraisin adarasi, e azenara bighvira ia mikimasa. E guizbangira uan naviba kuighava da isa ia ganidi. ¹²E uan naviba dukuazir puvati. Puvati, e ia bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan navibar kumi. Ezi navir vamiran itir arazir kam, en tongin itir puvati. ¹³Ki datirighin mati Afeziam uan boribav gei moghin, ki ia migei. Ia arazir e amibar min, ia uaghan uan naviba kuighava da isi e daningam.

E Godin Dipenimin min iti

¹⁴Kraisin adarazir azenan itir gumaza-miziba, men araziba bar ighara. Kamaghin amizi, ia me ko porogh egh me ko ingangaribar amuan marki. Ki ian azai, Godin arazir aghuim ko arazir kuram ti manmaghin uaning ko porogh uaning ko ingaram? Eghti angazangarim ko mitatem manmagh uaning inigh ikiam? Bar puvatigham. ¹⁵Krais ko Satan, aning ti navir vamiran iti, o? O, gumazir nighnizir gavgavim itim, ko gumazir nighnizir gavgavim puvatizim aning manmaghin nighnizir vamira ikiam? Bar puvati. ¹⁶Manmagh su, e Godin Dipenim ko marvir guabar dipeniba isafuragham? God fomira kamagh migei, “Ki me ko iki, egh men tongin daruam. Eghti me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam.” Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara itimin dabirabir Dipenim.

¹⁷⁻¹⁸Ezi Ekiam ua kamaghin migei, “Ia me ategh, egh mangi danganir igharazitamin iki. Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan boribar min ikiam.’ Godin bar gavgavir ekiam itim kamaghin migei.”

7 Nan namakar aghuiba, e Godin e bagha inabazir itir bizir kaba e da inigha gifa. Kamaghin, e nivafizim ko duam gami aning mizezir biziba, bar da batuegh, egh Godin damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiating an apengan ikiam. Egh uari isi bar God danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram an gin mangam.

Korinba navibagh irazima Pol bar akonge

²Ia uan naviba kuighiva, da isi e daning. E gumazitam arazir kuratamin a gamizir puvati. Egha e gumazitam pazava a gamizir puvati. Egha e gumazitam gifaragha puram an bizitam inizir puvati. ³Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme, e uan naviba bar ia ganiga egha bar ia gifueghvira ikiam. Egh e ovengam, o e angamra ikivira ikiam, arazir kam kamaghira ikiam. ⁴Ki kamagh fogha egha bizitam modozir puvati. Ki bighvira ia mikimam, nan navim bar amiraghrizi, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira iti.

⁵E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Nguibar kamin osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumaziba e ko akaba, e uari batogha uariv gei. Ezi atiatir nighniziba, en navir averiabar aven iti. ⁶Gumazamizir osimtiziba men naviba abinigha itiba, God men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus amadazima, a uam e bagha izezima, en navir averiaba bar dera. ⁷Taitus ua izezir arazir kamra, God e gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha Taitus gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kamin gun e geghani. Ian arazir kamin God uaghan en navibagh amizi da dera. Taitus kam-

aghin e migia ghaze, ia nan ganasa bar ifonge, egha ararer kam ian navir averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiran ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi kamaghin ki bar guizbangira bar akonge.

⁸Ki fo akinafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba osemi. Ezi ki uabi bizir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki guizbangira faragha bizir kam ginighnigha egha ian apangkufi, egha datirighin puvati. Akinafarir ki ia bagha osirizir kam ia gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir kam bar dughiar otevimram iti. ⁹Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo, ia osemi, ezi ki bizir kam bagha bar akongezir puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan navibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi, ian naviba osemegha aghumsiki. Ezi en migirigiar kataba bar ian navibagh asighasighizir puvati. ¹⁰E fo, Godin otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumazamizibagh amima, me uan navibagh iraghrasi. Arazir kamin God uam en akura. Kamaghin, e arazir kam bagh uan navibagh isin nighnizir aviribara amuan markiam. Ezi nguazir kamin osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumazamizibagh amima ovevem otifi. ¹¹Ia kamaghin deragh nighnigh. God ia ganingizir osimtizir kam, bizir bar aghuir igharagha gariba dar ia gami. Bizir kamin God ia gamizi, ia uari uari bagha uan osimtizim deravira bighvira mikimasa ia ifonge. Ezi God ian naviba fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimin atari. Ezi a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighin mighigha e ginighnigha, egha gumazir arazir kuram gamizimin arazim akirasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akirasava amiba, kamaghin akagha ghaze, ia Godin damazimin osimtizitam itir puvati.

¹²Ki akinafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir gumazim

ginighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a gamim, ki uaghan a ginighnighizir puvati. Bar puvati. Ki kamaghin ifonge, ian arazir aghuim azenim girighti, ia Godin damazimin deragh fogh suam, ia bar na gifonge. Bizir kam bagha ki akinafarir kam osiri.

¹³Ezi datirighin ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira iti. En naviba amirazima, e bar akonge. Ia Taitusin akuragha an osimtiziba givazi, an navim amira. Ezi bizir kamin e guizbangira bar akonge. ¹⁴Ki faragha ian arazir aghuibar gun Taitusin migia egha ian ziaba fe. Egha uan migirigiar kamin aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuibar gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghin datirighin Taitus fos, e ian ziaba fer migirigiaba, da bar guizbangira. ¹⁵Taitus ia bagha izezir dughiamin, ia atiatia nigha, egha a inigha, bar an migirigiabar mirara ghue. A ian arazir kam ginighnighavira ikia egha bar ian apangkuvigha egha navim ia bagha ikiavira iti. ¹⁶Ki datirighin bar fogha ghaze, ia arazir aghuibara damuam. Kamaghin ki bar akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir akurvaghsi dagiabar arigh

(Sapta 8-9)

Kraisin adarazi, Judian itir Kraisin adarazi bagha dagiaba arisi

8 Nan adarasi, e kamaghin ia miki-masa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apangkuvigha men akurvasi. ²Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamin me biziba bar puvati. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, egha Kraisin adarazigh nighnigha, egha men akurvaghasa dagiar bar aviriba

arizi, da bar izifa. ³Ki deravira kam-aghin ia mikimasa, me uari uan ifongiamin gin ghua dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin itiba, me da aniga, egha dagh isin bar aviriba aningi. ⁴Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighti, me Godin apanguvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingar, egh Judian itir Godin gumazamizibar akurvagh. ⁵E kamaghin nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, egha God ifongezir arazimin gin ghua egha uaghan uari isa bar e ganingi.

⁶Taitus faragha Godin apanguvir arazimin gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anegivagh. ⁷Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, egha Godin ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighin ia apanguvir arazimin gin mangiva a gisin arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu.

⁸Ia nan akar kamin girara mangasa ki akar gavgavim ia ganidir puvati. Puvati, ki kamaghin nighnigha ia migei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamin, ki dar ganiva da tuisigh deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir arazim a guizbangrama otifi, o puvati? ⁹Ia fo, en Ekiam Kraiss Iesus, en apanguvir arazim bar ekefe. A Godin Nguibamin bizir aghuir bar aviriba ikia, egha ia bangin nguazir kamin izegha onganarazimin min iti. A ian akuraghti, ia bizir aviriba iniasa, ezi kamaghin a biziba puvatizir gumazimin min oto.

¹⁰Ki datirighin ia dagiaba arizir ingangarir kamin uan nighnizim ia daningasa. Ia azenir givazimin ingangarir kam ia a gamizi a dikafi. Egha ia ingangarir kam damuasa bar ifonge. ¹¹Egh ia datirighin ingangarir amir kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia faragha ingangarir kam damuamin ifongiam iti moghin, ia zuamira a damigh anegifagh. Ia itir bizibar amodoghin, ia ingar mangi otogh. ¹²Gumazim bizibar aningsi bar ifueghti, God da inisiva bar akuegham. God bizir gumaziba vaghvagh a ikiava anidibagh nighnigha, egha bizir me anidiba isi. A gumazir biziba puvatizibagh nighnigha egha men araziba tuisizir puvati.

¹³⁻¹⁴Ki ia osimtizir ekiam aterti, igharaz darasi deravira ikiasa, ki migeir pu. Puvati. Ki e arazir magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia datirighin dughiar kamin bizir aviriba iti, egha ia biziba otevezir gumazamizibar akuragh. Eghti gin ia bizibar oteveghti, me bizir avirir me itibar ian akurvagh. Kamaghin, ia bar arazir vabara amu, egh ia deravira ikiam. ¹⁵Mati Godin Akinafarim mikeme, “Dagher avirir gumaziba iniziba, da me isir dibobonim gafirazir puvati. Ezi dagher muziarir gumaziba iniziba, men dagheba otevir puvati.”

Pol gumaziba amangizima me Korinin ghue

¹⁶God Taitusin navim fezima, an e ko nighnizir vamirama ami, egha uaghan ian akurvaghasa bar akonge. Kamaghin e God minabi. ¹⁷E ua ia bagh mangasava an azangsis, ezi a mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin amizi, a uabi ifuegha, egha ia bagha ghu. ¹⁸Ezi e uaghan Kraissin adarazir mav amadima, a Taitus ko mar zui. Egha gumazir kam siosba bar dar akar aghuim akura, egha iziam iti. ¹⁹Ezi bizir kamra puvati.

Siosba, en gin daru egh apangkuvim itir ingangarir kam damuasa, anemisevegha ghaze, an en akuragh dagiabar arigham. E kamagh sua, e ingangarir kamin e Eki-amin ziam fam, eghti uaghan gumazamiziba fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir kamning bagha, e ingangarir kam gami.²⁰ E bizir ekciar gumazamiziba aningizir e garim, gumazitam a bagh akar kuratam e gasan e aghua. Kamaghin amizi, e Kraisin adarazir kav inizi an e ko izi.²¹ E arazir aghuibara damuasa. Egh e arazir aghuir kam Godin damazimra a damuan aghua. Puvati, e gumazamizibar damaziba uaghan, dar amuam.

²² Ezi e Kraisin adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazima, an aning ko zui. E dughiar aviribar ingangarir guar aviriba a ganiga an garima, a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuibara damuam. Kamaghin datirighin a ingangarir kam damuasa bar ifonge.^{** 23} Ia Taitus gifogha gifa, a nan roroam ko na ko ingarir gumazim, egha a ian akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghin aning gifo, aning siosbar ingangarir gumazimningin ikia, aningin ingangarimin aning Kraisin ziam fe.²⁴ Eghti ia arazir bar aghuibar gumazir kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar gumazamizibar akaghti, me fogh suam, ia guizbangira igharaz darazigh ifonge. Egh me fogham, e faragha me migia e ian ziam fe, ezi akar kam, a guizbangira, e pura migeir puvati.

**Korinba dagiaba
Godin gumazamizibar
akurvaghsi dar aningam**

9 Ia dagiar e Godin gumazamizir Judian itibar akuraghasa arighizibagh

fogha gifa. Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran kogham.² Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akurvaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi ki zurazurara ian ziaba Masedonian gumazamizibar damazibar da fe. Ki kamagh me migei, “Azenir givazim Akaiaba ingangarir kam damuasa biziba akirigha gifa.” Egha me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian aviribar naviba fema me uaghan dagiabar aningasa.³ Ezi nan migirigiar ki ian ziaba fer kaba, pura bizimin min otivan, ki kamaghin aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba arighiva, egh ki mikemezi moghin, ia da me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam ginighnigha, egha aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi.⁴ Ki guizbangira nighnzir gavgavim kamaghin iti, ia dagiabar aningasa da arigha mizuai iti. Nan nighnzim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba arighan koghti, ki bizir kamin aghumsizim inigham. Eghti ia uaghan bar aghumsigham.⁵ Kamaghin ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganam, egh ian akuragh dagiar ia daningasa akam akiriziba, da akirigh egh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamin, gumaziba ian ganti, ia bar akuegh egh dagiar kabar aningam. Egh me kamaghin nighnighan kogham, e men dagiaba okimasa me gifari. Puvati.

⁶ Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gumazim dagher bofera dikaragh, a bar bofera iniam. Eghti gumazim dagher aviribar karagh, a dagher bar aviriba iniam.⁷ Kamagh amizi, ia bar vaghvagh deravira faragh nighnigh, egh bizir ia aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam uan bizitam aningsi egh osiman maraghe, egh suam, me bizibara

^{**8:22} (8:22) E aveghbuar, Taitus ko Korinin mangasava amir kamningin ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20in mavin gun mikeme. Egha igharazitav Pol ves 22in an gun mikeme.

aningasa puvirama e gaghora e abiri. Gumazir bar akuegha uan ifongiamin gin ghua biziba anidim, God gumazir kam bar a gifonge. ⁸God bizir aghuir guar aviriba ia daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir aghuir bar aviriba ikiam. Kamaghin, ia zurazurara biziba bar izivagham. Eghti ia ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar aviriba ia bagh izivagh ikiam. ⁹Godin Akinafarim arazir kam migia ghaze, "Gumazir bizir aviriba isa onganarazibagh anidim, a mati gumazim dagher oviziba oparasa pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi an arazir aghuim zurazurara iki-avira iti." ¹⁰God dagher oviziba gumazibagh anidima me uan azenibar da opari. Egha dagher guar bar aviriba isa gumaziba bar me ganidima, me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivagham. Kamaghira ia Godin gumamazizir igharaziba men akurvagham. Eghti ian arazir aghuiba otiv mangvira ikiam, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti. ¹¹God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham.

¹²Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumamazizibar akuraghti, me uam bizibar oteveghan kogham. Egh uaghan ingangarir kam gumamazizibar amighti, me God bar a minabagham. ¹³Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anakagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin akar aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti

me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumamazizir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam. ¹⁴Egh me kamaghin fogham, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, egh God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangsigham. ¹⁵Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekar kam bagh God minabagham!

Gumazir maba akar kuramin Polin mikeme, egha Korinbagh amizi, me Polin oseme. Ezi Pol men nighniziba ua dar kiri.

(Sapta 10-13)

Pol gumazir an ingangarim abinasava amibar akaba ikarvasi

10 Gumazir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Kraisin amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, egha akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsisi. ^{††} ²Ki kamagh ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Ki, gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti. ³Guizbangira e nguazir kamin iti, egha e nguazir kamin itir gumazibar min misozir puvati. ⁴Ezi inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin

^{††}**10:1** (10:1) Sapta 10-13in itir migirigiaba, ada 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong adar mirara ghuzir puvati. Pol sapta 9in migia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgavibar me gami. Bizir kamin fofozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10-13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghirama gumaziba virara aning isafura.

inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e da suighiva apanibar divinir gavgavim abighrarigham. ⁵Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri. Nighnizir kaba, gumamaziziba Godin fofozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumamazizibar nighniziba iki-aghari, mati me gumazir kuram isa kalabus gati. Egh e men nighnizibar amighi, men nighniziba Kraisin akamin girara mangasa. ⁶Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumazir akaba batoziba, mizazim me daningam.

⁷Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba tuisigh. Egh gumazitam uabira uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, egh a bar deravira nighnigh egh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin ananaba. ⁸Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e ganingi. Egha, e ian nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir gavgavibagh asighasighan a bar aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh bar akueghiva, egh uan ziaba tong ada fegh, egh akar mikemezir kamin aghumsighan kogham. ⁹Ia kamaghin na ginighnigham ki aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha da osira egha atiatim ia ganidim. ¹⁰Gumazir maba guizbangira kamaghin na migei, Polin akinafariba akar gavgavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir dughiaba, e an garima a gavgaviba puvati. Egha akam akurir arazim bar deragha a gifozir puvati. ¹¹Gumazir migirigiar kabagh amiba, me bar deragh nighnigh egh kamaghin fogh, arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon ikia ia bagha Akinafarim osirizi moghin, da adar mirara ghu.

¹²E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh suam, e gumazir uarira uan zi-

aba feba ko, e virara ghue. Egh e kamaghin mikiman kogham, en araziba men araziba ko magh ghu. Puvati, gumazir kaba uari uan araziba tuisisi. Egha gumazir mam uan arazim igharazitavin arazim koma a tuisisi. Gumazir kamaghin amiba, me fofozir aghuiba bar puvati. ¹³Ezi e uari uari gisivagh pin mavanangan aghua, eghti en ziaba bar pin mar ikiam. Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim damuasa, egh God e bagha abarazi moghin, e uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir kamin ababanim, ia Korinba uaghan aven iti. ¹⁴Ezi ingangarir God e ganingizir kamin ababanim, a uaghan ia avara. Kamaghin, dughiar e akam ia mikirim, e ababanir kamin iki-avkinizir puvati. Erara bar faraghavira Korinin iza akar aghuir kam ia bagha a inigha ize. ¹⁵E uan ababanim gafirazir puvatigha, egha gumazir igharaziba amizir ingangarim ginighnigha, egha uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim guizbangrama a damuasa ifonge. Eghti ian nighnizir gavgaviba gavgavighti, en ingangarir kam ian tongin bar ekeveggham. ¹⁶Eghti e akar aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam. E nguibar gumaziba ingangarim gamigha givazibar mangan aghua. Egha e gumazir igharaziba amigha givazir ingangarim bagh pura uan ziaba fan aghua.†† ¹⁷Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam bar akueghsi, egh Ekiam bagh bar akongegh.” ¹⁸E fo, gumazim bar akuegha uabira uan ziam fe, gumazir kam Godin damazimin ziaba puvati. Bar puvati. Eghti Ekiam gumazimin ziam fiti, gumazir kam guizbangira ziam iti.

††10:16 (10:16) Pol, Korinin girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korinin aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnisi. A ti Rom ko Spen aningin migei.

**Polin arazim Aposelin ifavaribar
arazibar mirara ghuzir puvati**

11 Ia nan amamangatighti, ki on-ganizi moghin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o? ²God gumamaziziba anarirama apengan iki-asava a ifonge. Ezi kamaghira, ki uaghan ia Kraisra gin mangasa, ki ifonge. Ki ia Kraisin adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati ki amizir igiar bar zuezim a inigh, an par a ko poroghamim, mangi a daningam. ³Ia kuruzim fomira Eva gifarazir eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghin atiatingi, bizir Eva batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe, eghti ia ua Krais baghavira itir guizin arazim ategham. ⁴Ki fo, gumazir maba ia bagha iza Iesusin igharazimin akam ia mikiri. Kar Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kamin ia duar igharagha garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim ini. Kar akar aghuir ia faragha inizim puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari isava men migirigiabar gin mangasava ami.

⁵Ia orakigh! Ki ghaze, ia gumazir "Aposelin ekiaba" ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati. ⁶Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amibar, e uan fofozim gumamaziziba bar men akakasi, ia deravira dar gani.

⁷Ia fo, ki Godin akar aghuim ia mikini, egha ingangarir kamin ivezitam inizir puvati. Arazir kamin, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti. Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati. ⁸Ki ian tongin ingangarim gamima, ezi siosin igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba ini. Arazir kamin mati, ki men biziba okemegha

egha ian akura. ⁹Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar oteveghe, egha da bagha ian tavin azangsizir puvati. Puvati, Kraisin marazi Masedonian Provinsin ikegha iza bizir ki oteveghe ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki osimtizim ia daningan aghua, egha nighnizir kam suiraghavira iti. ¹⁰Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam fe. Ezi Kraisin guizin akam na ko itima, ezi ki guizin kamagh migia ghaze, Akaian Provinsin nguibabar bar, dar gumazitam ki uan ziam fer arazir kam bagh, nan tuavim apirighan kogham. ¹¹Ki tizim bagh kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifonge.

¹²Gumazir maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buri, egha gumazibar damazibar e ko magh otivasava ami. Ezi ki men tuavir kam apirasava ami. Ki kamaghira ingar manmaghira ikiam.

¹³Gumazir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba. Me gumazibagh ifara uan araziba otavkiri, eghti gumamaziziba men gan suam, me guizbangira Kraisin aposelbar iti. ¹⁴Eghti ia men arazir kurabar gan, egh digavir kuram damuan marki. E fo, Satan uabi uan arazim oteghavkinigha, egha angazangarimin enselin min oto. ¹⁵Kamaghin amizi, Satanin ingangarir gumaziba uaghan uan araziba otevkigh, egh Godin arazir aghuimin ingangarir gumazibar miraram otogham, eghti e kamaghin ganigh digavir kuram damuan markiam. Me gin me amir arazir kurar kam baghivira ivezim guizbangiram a iniam.

**Pol Aposelin ingangarim
gamir dughiamin, an
osimtizir bar aviriba ateri**

¹⁶Ki faragha mikemegha gifa, egha datirighin ua migei, ia nan migirigiari kam baragh egh kamaghin nighnighan marki, ki gumazir onganim. Egh ia gu-

mazir onganimin na arisi, a uaghan dera. Egh ia nan amamangatightima, ki uan ziam tong a feka. ¹⁷Ki Eki-amin ifongiamin gin ghua migirigiar kam gamir puvati. Ki gumazir onganimin min migia, uabi uan ziam fe. ¹⁸Gumazir aviriba nguazimin bizibar gin ghua, egha uari uan ziaba fe. Eghti ki uaghan arazir kamin gin mangi, egh uan ziam fam.

¹⁹Ia gumazir nighnizir aghuiba itiba, gumazir onganiba migirigiar onganiba ia daningasa, ia bar ifonge. ²⁰Bar guizbangira, gumazitam ia gativaghti, ia mati kalabuziar gumazibar min ikiam, o a ian biziba bar da givagham, o a ia gifar ia isi uan gavgavimin apengan darigham, o a uabi uabi damigh egh gumazir ekiamin min ikiam, o a ian tav akar kurabar a damuva, mati a an guam apezegham, eghti gumazir arazir kabar ia gamiba, ia uari men amamangatighti, me uari ifongezi moghin ia damuam. ²¹Iavzika, e arazir kabar ia damuamin gavgaviba puvati. Ki ia arazir kurar kaba aghuran bar aghumsiki.

Eghti gumazitam uan arazir an amiba bagh gavgavigh mikimam, eghti ki uaghan gavgavigh mikimam. Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei. ²²Me ti Hibrun gumaziba? Ki uaghan, ki Hibrun gumazir mam. Me ti Israelin gumaziba? Ki uaghan Israelin gumazir mam. Me ti Abrahamin adarasi? Ki uaghan Abrahamin adarazir mav. ²³Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki datirighin gumazir bar onganimin min migei. Kraisin ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir ki amizir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar gumaziba na isa kal-

abus gati, ezi osimtizir kabar ki gumazir kaba guizbangira bar me gafira. Dughiar bar aviriba me na fozorosi, ki dar dibobonim gifozir puvati. Dughiar aviribar ki atam ovia taghrasi. ²⁴Ezi Judaba benim isa, 39 plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5 plan dughiar na bato. ²⁵Dughiar 3 plan, me aghorim na misoke. Egha dughiar mamin me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3 plan, ki kuribar aven itima da ongarim ghiraghu. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti. ²⁶Dughiar aviribar ki saghuibar ghua, egha dipabar oven-gasava ami, egha okimakiar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarasi Judabar dafaribar atam ovia, egha uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar atam ovei. Egha nguibar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovei. ²⁷Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara egha deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati. ²⁸Ezi osimtizir avirir igharazir na batoziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughiar bar, ki siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati. ²⁹Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatigham, eghti ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighti, an arazir kuramin irigham, eghti ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram.

[¶]11:24 (11:24) Lo 25:1-3, a kamaghin migei, Israelba gumazitam fofozim a daningsiva benim a ifozorogh, egh me mengvira a ifozorogh mangi 40ra tugham. Ezi Judaba nighnisi, me ti paza mega ghua ababanim gafira. Kamaghin amizi, Judaba gumazim fofozim a daningsiva, egh mengvira a misogh a ifozorogh mangi 39ra tugham.

³⁰Tuaviba bar puvatighi, eghti ki uabira uan ziam fam, egh ki bizir otivigha nan gavgaviba puvatizir arazimin akaziba, ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam. ³¹God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifari puvati. E an ziam zurazuraram a fam. ³²Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh egh na kalabus darighasa, kamaghin a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiarakabar tuivigha na bagha gari. ³³Ezi Kraisin adarazir marazi, na isa akirar ekiam garugha, egha akiram isa, divazir torimin azenan nimira na ataghrazima, ki izaghirava egha azenan nguazimin otogha tu. Egha arazir kamin ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghu.

**God irebamin min amir bizimin,
akar aviribar Polin mikeme**

12 Ezi tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangrama en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam. ²Ki Kraisin adarazir mav gifozi, God fomira, 14 plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan nivafizim sara ghu, o a uan nivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo.^{§§} ³⁻⁴Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan nivafizim ikiavira iti, o uan nivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamin ikia akar gumazibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti. ⁵Ki gumazir

kamin ziam fasa ifonge, egh ki uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghivirama uan ziam fam.

⁶Ki guizbangin uan ziam fisi, ki gumazir onganimin min mikiman kogham. Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba nan nighnizimra gin mangi egh ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, egh arazir kamin me nighnizir aghuim nan iki. Kamaghin, ki uabira uan ziam fan aghua.

**Bizim dikonir atarimin min
Polin mikarzim mitifi**

⁷God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghin aghua, ki bizir kabagh nighnigh egh ki uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarimin min garir bizir mam ataghizi a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir kam, a Satanin ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki bar akuegh egh uabira uan ziam fan koghasa, a ize.*

⁸Ki dughiar 3 plan bizir kam batoghasa Ekiamin azangsigha a gakaghone. ⁹Ezi a kamaghin na migei, “Nan apanguvim ni baghavira iti, eghti ni bizitam oteveghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim, gumazir gavgaviba puvatiziba, bar me gizefi.” Ekiam kamaghin mikemezi, ki datirighin gumazir gavgaviba puvatizimin min ikia bar akuegha iti, eghti Kraisin gavgavim na ko iki na avaragham. ¹⁰Guizbangira, dughiar ki gavgaviba puvatizim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti. Kamaghin amizi, Kraisin ziam bangin ki gavgaviba puvati, ezi gumaziba pazavira na gami, ezi osimtizir aviriba na batifi, ezi gumaz-

§§12:2 (12:2) Akar kam “Kraisin adarazir mav,” kar ti Pol uabi. Ves 7in gan.

*12:7 (12:7) Pol ghaze, dikonir atarimin min garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangira dikonir atarim puvati. Kar ti osimtizitaba an mikarzim batozima, a bizir kam gisin akar isin zuim migei.

iba arazir kurabar na gami, ezi gumaz-iba bar na gasighasighasava ami. Ezi ki arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar deravira uabin asugha iti.

**Pol Korinin itir Kraisin adarazir
nighnizir gavgavim damighti me
gavgavighasa ifonge**

¹¹ Ki migeir migirigiar kam, a gumazir onganimin migirigiamin min ghu. Ezi ia uari na gamizi, ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuiba dar, gun mike-meghti, deragham. Ia kamaghin amizir puvati, ki uabi migei. Guizbangira ki pura bizim, eghe ki ian “Aposelin Eki-aba” bar men apengan itir puvati. ¹² Ki ian tongin ikia eghe bizir bar aviribagh ami, eghe kamaghin uabi ian aka, ki guizin Aposel. Ki tugha gavgavigha osimtiziba ateri, eghe mirakelin aviriba, ko digavir kuram gamir araziba, ko Godin gavgavim itir ingangariba, ian tongin dagh ami. Ezi bizir kaba kamaghin nan ian akazi ia fo, ki Godin ingangarim gami. ¹³ Ki siosin igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongin a gamizir puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh.

¹⁴ Ki datirighin namba 3in dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniassa puvati, ki iarara iniassa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buriva dar pozim mikinamin ingangarim iti. ¹⁵ Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Eghe ki ian duabar akurvaghshi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati. ¹⁶ Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze,

“Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati.” Ezi marazi ghaze, “An e apezeperir migirigiabagh amua, e gifara eghe en bizir aviriba pura dagh ekua da isi.” ¹⁷ Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin dafarimin, ki ti ia gifaragha eghe ian biziba okeme, o? Puvati. ¹⁸ Ki Taitus nighnizim a ganingizi, ezi a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Eghe ga tuavir vamiran gin zui. ¹⁹ Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar kirasa, eghe da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami. ²⁰ Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otogham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazir ia ganasa ifongezir puvatizimin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, eghe naviba uarir ikuva, eghe adarir migirigiabagh amua, eghe uan biziba baghavira nighnigha, eghe akar kurabar igharaz daraziv gia, eghe girakirangin uariv gia, eghe uan ziaba fava, eghe ingangaribagh amima da pazaviram otifi. ²¹ Ki kamaghin atiati, ki magh mangam, eghti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatingi, gumazamizir arazir kurar me fomira amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari ko akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

**Korinba uan nighnizir
gavgavim deragh an gan**

13 Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamagh migei, “Gumazir pumuning, o pumuning ko mizezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar akiramin tuavim iti.” ²Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, egh gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham. ³Ia kamaghin foghasa, Kraisan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kamin ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Kraisan arazir kuraba akirsi amirvagham kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham. ⁴Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamra iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamra a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam.

⁵Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgafi, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Kraisan Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁶Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraisin ingangarim gami. ⁷E ia bagha Godin ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E

kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraisin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar eki-amra kara, ia arazir aghuibara amuasa, e ifonge. ⁸Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghavira ingari. ⁹Eghti ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. Ezi e zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam. ¹⁰Ekiam uan ingangarimin ganasava na misefe, egha ingangarir kam damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnizir gavgaviba, gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan kogham, kamaghin a gavgavir kam na ganingi. Ki kamaghin aghua, ki ia bagh iziva, egh gavgavir kam gisin, akar gavgavibar ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghin, ki saghon ikia, egha akinafarir kam ia bagha an osiri.

Pol migirigiar abuananaba, me ganidi

¹¹Nan adarasi, ki datirighin uan akam agivasa. Ia uan araziba akirigh, ua tuivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir vamira ikiva egh navir amirizimin iki. Eghti Godin ia gifongegha, navir amirizim ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam.

¹²⁻¹³Eghti ia bar moghira vaghvagh uarira uan agharibar suigh, mati e Godin gumamaziziba ami moghin. Ezi Godin gumamazizir na ko itiba, uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki ia bagha Godin azangsigha ghaze, Ekiam Kraisan Iesusin apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir Godin

Duam ia gamima ia navir vamira itim,
da bar moghira ian iki.[†]

[†]**13:12-13** (13:13) Inglisin akam Buk Baibelin maba ves 12 abigha an akuar pumuning gami. Egha mam migia ghaze, ves 12, egha igharazim ves 13in a migei. Egha ves 13in migia ghaze, ves 14.

Akinafarir Pol Galesian Provinsin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Gumamazizir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumamazizibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumamazizir kaba Iesusin gin zuima, osimtizir mam oto. Fomira gumamazizir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami moghin. Egha me Kraisin gin zuima, azangsizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amutu me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar aghor, egh Mosesin arazir mabar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnizir gavgavim Krai Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumazir aghuibar otivigha egha ikirimirir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghue, egha me Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangsava ami. Pol bizir otozir kam baregha, egha ua Galesiabar nighnizir gavgaviba ko arazibar kirasa, egha a akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kamin faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, egha gumazitam akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kamin, Pol ghua kamaghin migei, gumamazizir nighnizir gavgavim Krai Iesusin itiba,

merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir kamin akar abuananaba kamakin, Krai e firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(*Sapta 1:1-2:4*)

1 Ki Pol. Nguazir kamin gumazitam aposelin ikiasa na miseveghe ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Krai Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe. ² Ki, na ko itir darazi, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

³⁻⁵ Datirighin e nguazir kamin itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghava ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Krai Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghava areme. En Afeziam God ko Ekiam Krai Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha aning kamaghin ami. Eghti zurazurara gumamaziziba bar Godin ziam fi. Guizbangira.

Ki gari, ia God ataghrazi, ezi kamaghin ki digavir kuram gami

⁶ Ki faragha Kraisin akar aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozi, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kamin digavir kuram gami. ⁷ Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazir maba Kraisin akar aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi. ⁸ Eghti e uari, o Godin nguibamin enselin tam akar aghuir e faragha ia mikinizim ia mikinighan koghe, egha akar igharazi-

tam ia mikinighiva, egh gumazir kam, a helin mangi zurara iki! ⁹E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumazitam akar igharazitam ia mikinighti, eghti an akar aghuir ia faragha gin zuimin min mangan koghti, gumazir kam helin mangiva zurara iki!

¹⁰Ia manmaghin nighnisi? Ki ian navibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? Ki gumazibar damazimin ziam iniasa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumazibar damazimin ziam iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin ikian kogham.

Nguazimin gumazitam akar ki ia mikirir kam na ganingizir puvati

¹¹⁻¹²Nan adarasi, ki guizbangira ia migei. Ki ti pura gumazitamin akam ia mikinizi ia anetegha akar igharazimin gin zui, ezi ki ti digavir kuram gamighan koghai. Ezi gumazitam akar aghuir kam na ganingizir puvati. Egha gumazitam akar kam nan sure gamizir puvati. Krai Iesus uabi akar aghuir kam nan akazi ki a gifo. Kamaghin ia foghasa, ki ia migei, akar aghuir ki ia mikinizim, kar puram akar gumazitamin akamin otozir puvatizim.

¹³⁻¹⁴Ki eghaghanitam ia damuti ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira. Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghin ki pamtem dar gin zui. Ki Judabar araziba bar dar gin ghua, egha kamaghin ki Judan igiar na ko aghungizibagh afira. Kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasighasa osimtiziba me garisi. Ki Judabar arazibar gin ghua arazir kam gamizi, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim Iesusin akar aghuimin

itir puvatigha, egha arazir kabagh ami.) ¹⁵⁻¹⁷Nan amebam tighar na batamin dughiamin God aposelin ikiasa na ginaba. Egha gin a nan apangkuvigha ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghin migia ghaze, ni nan otarimin akar aghuimin gun Kantrin Igharazibar Gumazibav kinasas, ki ifonge. Bizir kam bagha a uan otarim nan akaghasa ifonge. Egha ki maghira akar aghuim gumazibav kinasas egha ua tavin azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha Jerusalem nguibar ekiamin ghuavanabozir puvati. Ki maghira Arebian kantrin ghugha egha gin uamategha Damaskusin nguibar ekiamin ghu.

¹⁸Egha gin azenir pumuning ko mikezim givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa Jerusalem nguibar ekiamin ghuavanabo. Ki ghugha 15 plan dughiar a ko ike. ¹⁹Dughiar kam ki Ekiamin dozim, Jemsra gani. Egha ki aposelin igharazitam uam an ganizir puvati. ²⁰Ia oregh fogh suam nguazimin gumazitam akar aghuir ki ia mikinizir kamin na mikemezir puvati. Kamaghin ia fogh suam, eghaghanir ki eghara akinafarimin osirir kamnagh, a guizbangira. God fo. ²¹⁻²³Egha ki gin Jerusalem ategha ghua Sirian Provins ko Silisan Provins bar aningin aven arui. Ki kamaghin amima, ezi Judian Distrighin aven itir Kraisin adarazi me tong nan guamin ganizir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, Pol fomira en nighnizir gavgavir Godin itim gasighasighasa osimtiziba e garisi. Egha datirighin gumazir kamra Godin akar aghuim gumazamizibav kira egha ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki. ²⁴Judian Distrighin itir gumazamiziba orazi, God nan nighnizibagh irazi, ezi me bizir kam bagha Godin ziam fe.

Aposelin igharaziba, Pol ko uari inigha navir vamira iti

2¹⁻³ Ki kamaghin atiati, Kantrin Igharazibar Gumaziba gin Judabar araziba me ikirarigham. Ki kamaghin nighnisi, gumazir kaba Judabar arazibar gin mangiti, eghti ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir datirighin amim aning pura ingangarir kinim gavagham. Ki kamaghin nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalemin mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalemin ghuavanabozi, ezi 14 pla azeniba datirighin givazi, ki datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uam ategha Jerusalemin ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghu. E ghuegha ki, Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava, akar aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumazibav kemezimra, ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighin gumazimra. Ki akar aghuir Kantrin Igharazibar Gumazibav geir kamra gumazir dapanibav geima, ezi me oregha Taitusin mikarzir mogomem aghorasa a gaghorir puvati.

⁴ Taitusin mikarzir mogomem aghorir migirigiamin mingarim kamaghin oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira Judan arazibar apengan itima, da e ikiaghariki, ezi Iesus e gamizima, e datirighin firiaghiri. Ezi gumazir kaba Krais e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir kaba e damuti e ua Judabar arazibar apengan ikiti da uam e ikirarighasa, me ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomem aghorasa, e migei. ⁵ Ezi e ghaze, akar aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghin e

me baragha tong men akabar gin zuir puvati.

⁶ Ezi Jerusalemin itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba oraghava kamaghin migeir puvati, "Ni paza bizir mabav gei." Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. ⁷⁻⁹ God faragha Judan gumazamizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha akar aghuim Judan gumazamizibav kinasu Pita mikeme. Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol ni Kantrin Igharazibar Gumaziba akar aghuim me mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko mizekim, Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiaba baregha, egha fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganingi. Me kamaghin fogha, egha bar akar otevir vamira na ko Barnabas ganingi, "E Judan gumazamizibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ingar. ¹⁰ Gua me ko ingariva egh gumazamizir onganarazir Jerusalemin itiba, gua men akurvaghamin nighnizim gin amangan marki." Ki fomira akurvazir kam gamua iza datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan agharibar suisi.

**Ki gari, Pita arazir kuram
gamima ki an anogoroke**

¹¹⁻¹³ Dughiar mam Pita Antioghin nguibar ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar Gumaziba koma api. Ezi gin nighnizir gavgavim Iesusin itir Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghin ize. Me izezi, Pita kamaghin nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumaziba ko ikiva damiti, Judaba nan ataram, kar mikarzir mogomebar aghorir gumaziba. A kamaghin atiatigha, egha Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumaziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumaziba koma uam apir puvati. Egha a Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizi, ezi Judan Antioghin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba ko iki daman aghua. Egha me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavarimin gin zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari.

¹⁴ Me akar aghuimin guizbangira migirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi ki kamaghin men arazir kurabar ganigha egha, Pita men damazimin kamaghin a migei, "Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni nighnizir gavgavim Krais Iesusin iti, egha ni Judabar araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumazibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ezi ni kantrin igharazibar gumazibar araziba ategha, manmagh sua ua Judabar arazibagh ami? Ni kamaghin amuava, egha manmagh sua Judabar arazibar gin mangasa Kantrin Igharazibar Gumazibav gia, me abiri?"

**Gumazamizir nighnizir
gavgavim Iesusin itiba, merara
Godin damazimin dera**

(Sapta 2:15-4:30)

**Judaba ko Kantrin Igharazibar
Gumaziba uaghara, nighnizir
gavgavim Iesusin ikiti, eghti God
suam, ia nan damazimin dera**

¹⁵ Egha Pol migia ghua kamaghin Pita migei, "Guizbangira, e Judan gumazibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibara, me arazir kurabagh ami. ¹⁶ Ezi e fo, gumazim Moses Osizirir Arazibar gin zuima, God kamaghin a migeir puvati, ni nan damazimin dera. Bar puvati. Egh gumazim nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, anarira God kamaghin a migei, ni nan damazimin dera. Kamaghin e Krais Iesus nighnizir gavgavimin an ti. E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin a mikemeghan kogh suam, ni nan damazimin dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ni nan damazimin dera. Egha tuavir Moses Osirizir Arazibar gin zuim puvati. E, God kamaghin e mikim suam, ia nan damazimin dera, kamagh sua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti.

¹⁷⁻²⁰ "E nighnizir gavgavim Kraisin ikiti, God tuavir kamin suam, e an damazimin dera. Tuavir kamin e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar min arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghin mikimam, Krais uabi arazir kurabar amuasa, gumaziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghiva, egh kamaghin e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzim gasighasiki. Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kamin amim, ki nighnizir gavgavimin tuavimin

gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Krai ko ter ighuvimin aremegha, egha ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirimra puvati. Krai angamra nan aven iti. Ki ikiva Godin ingangarim damuasa, kamaghin Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimin apengan itir puvati. Bizir ki Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da gifa. Egh gin ua dar amuva kamaghin mati ki arazir kurabagh amir gumazim.[‡]

²¹ Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin mangi Godin damazimin deraghti, eghti Kraisin ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gin mangan gumazibar anogoroke. Me dar gin mangiva Godin damazimin deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apanguvim damighti a pura bizir kinimin min otivan, ki aghua.”

Ia Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asighasiki?

3 O Galesiaba, ia bar ongani. E Krai Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimin areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki. ²⁻⁴ Ki bizir vamira foghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia akar aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimin amodoghin ghuava, egha datirighin ia Godin Duam ategha uan gavgavibar darorim a givasa. Ia ti

bar onganighama? Bizir faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati.[¶]

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

⁵ God gari, ia Moses Osirizir Araziba gin zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an akar aghuimin itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami? ⁶⁻⁹ Ia Abrahamin eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir gavgavim akar aghuimin ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazimin dera. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira akar aghuim Abraham mikini, egha kamaghin migei, “Ni bangin, ki nguazir kamin itir kantriba bar deravira me damuam.” Abraham nighnizir gavgavim itima, God deravira a gami. Kamaghira gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam.

¹⁰⁻¹² Moses Osirizir Arazibar mingarim, a nighnizir gavgavimin bizim puvati, a bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim ghaze, “Gumazitam Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangi, egh dughiaaba bar kamaghira damu.”[§] Egha Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam nighnizir gavgavim Godin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira

[‡]**2:17-20** (2:18) Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghin mikimasa, gumazamiziba Kraisin gin mangi, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraisin gin zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gin mangisi gavgavigh, egh me uaghan me arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumazamizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar min iti. Ni Rom 7:4-6in gan.

[¶]**3:2-4** (3:4) Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, “Godin Duam ian tongin amizir bizir aghuiba, ia ti da gin amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti.”

[§]**3:10-12** (3:10-12) Gumazitam Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamin gin zuir puvati.

ikiam.” Kamaghin, e bar fo, gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin damazimin derazir puvati. Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam akinafarimin aven itir araziba bar deravira dar gin mangan koghti, eghti God gumazir kam gasighasigham.” Eghti kamaghin tina suam, e Moses Osirizir Arazibar gin mangiva Godin damazimin deragham, kamaghin amir gumaziba, God me gasighasigham.¹³ Moses Osirizir Araziba kamagh mikeme, e gumaziba bar Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh ikuvigham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba.” Ezi kamaghin Krai en akuravaghasa ziar kam ini, “gumazir kuram.” Egha ziar kam bangin a uam e ini.¹⁴ God Abraham deravira a gamigha egha ghaze, ki Abraham gamizi moghira, ki Krai Iesusin ingangarimin tuavimin Kantrin Igharazibar Gumaziba deravira me damuam. Egha God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikiva, an Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiaba

¹⁵⁻¹⁸ Fomira God bizir aghuir gin otivamin gun mikeme. God Akar Dikirizir Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganingi. Godin Akinafarim kamaghin mikemezir puvati, “Nin ovaviba.” An ovavir aviribav geir puvati. An ovavir vamira migia ghaze, “Nin ovavim.” Kar a Iesus migei. E God e bagha inabazir biziba inisiva Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh akar dikirizimin tuavimin da inian kogham. Ezi e fo, God fomira akar dikirizimin min bizir kaba Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin ki gumaziba e zurara amir arazim mikimasa. Gumazitam aremeghsi, egh uan biziba tuiragh uan boribar aningsi, migirigiar tam

osirighti, an migirigiar kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti gumazitam uam akar igharazitam akar dikirizir kam gifuraghan kogham. Egha kamaghin migeir puvati, “E akar dikirizir kamin gin mangan kogham.” Nan migirigiar mingarim kamakin: Faraghavira God, Abraham ko akar dikirizim gami. Ezi 430 plan azeniba givazi gin God uan arazir osiriziba Moses ganingi. Moses Osirizir Arazir kaba bar gin ofifi. Egha da Godin Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiam batueghan kogham. Egh Godin akar dikirizir kam angarighan kogham.

¹⁹ Ezi kamaghin manmagh sua God uan osirizir araziba Moses ganingi? God gumazamizibar amuti, me arazir kurabar mingarim gifoghasa, uan osirizir araziba aningi. God faragha akar dikirizim Abraham ganigha ghaze, nin ovavim gumazamiziba bar men akuravagham. Ezi gumazir kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir kurar kaba bagha, God gin uan osirizir araziba aningi. A kamaghin ifonge, an osirizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin dughiamin tugham. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarim gatizi, me da isa abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gumazim e ganingi.²⁰ Egh gumazitam ingangaritam damusi gumazir igharazitam ko akar gavgavir dikirizim akirsi, an a isiva abuir gumazimin dafarim datightima, eghti abuir gumazim a isiva gumazir igharazim daningan kogham. Ezi God uabira, a uabi uan akar gavgavir dikirizim Abraham ganingi, egha enselin tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam ganingizir puvati.

Datirighin Godin Duam zurara en akurvasi

²¹ Ki kamaghin mikimam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomira dikirizimin apanim gami, o? Bar

puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e ganidir puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighti, e ti fomira Moses Osirizir Arazibar gin zuima, da e gamima e Godin damazimin deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimirir aghuim anidi puvati. ²² Godin akar dikirizimin mirara e gumazamizir nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itir darazi. God bizir kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kamin gumazamiziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiaghariki. ²³ Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezi puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, ezi e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God nighnizir gavgavimin tuavim en akaghamin dughiam. ²⁴ God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim akar aghuimin ikiti, eghti a suam, ia nan damazimin dera. Egħa, a uaghan kamaghin ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Kraiss bagħ mangam. Egħa kamaghin a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagħa en garir gumazimin min oto. ²⁵ Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagħa en gari puvati.

²⁶⁻²⁸ Ia gumazamizir dipamin rueziba, ia Kraissin puegħa, egħa Kraissin min otifi. Egħa datirighin Kraiss Iesusin aven ia ikizir vamira. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba puvati, ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firiaghreziba, o gumazamiziba puvati. Ia nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin ikia, kamaghin ia bar Godin boriba. Kamaghin amizima, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagħa en garir puvati.

Datirighin ia Godin boriba, ezi Moses Osirizir Araziba ia ikiagharizir puvati

²⁹ Kraiss an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraissin ikizimin ikiva, egħ ia uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraissin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4 Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egħ gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagħa fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba. ² Egħa a suvighavira itima, gumazir an gariba koma an bizibar gariba, an garava egħa an biziba sara gari. Egħa ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egħa dughiar kamin, a uabi uan biziba inigha dar gari. ³ Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagħa dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumazir kinibagh ava. ⁴⁻⁵ Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egħa Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, ezi a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Ezi e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a ua e ini. ⁶ Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, “Nan afeziam.” ⁷ Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumazir kinimin itir puvati. God ni

gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kamin biziba ua ia ikiagharisi?

⁸Fomira ia God gifozir puvatigha, egha bizir guizbangira God puvatiziba dagh amuava, egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti. ⁹⁻¹⁰Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaaba ko azenir igiabar dughiaaba ko dagheba otir dughiaabar gin mangam. Manmagh sua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa? ¹¹Ki ian arazir kam ginighnigha, egha ki kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

Ia nan arazibar gin izi

¹²⁻¹⁵Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha egha ian min iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakhori. Ia fo, fomira ki Galesian Provin sin izeghava, egha nguibar igharazitamin mangasava amuava egha arimariam ini. Egha dughiar kamra akar aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim puvatigha egha osimtizir ekiam ia ganingi. Ezi ia akirim ragha na gasarazir puvatigha, egha ia na ko ikian aghuazir puvati. Enselin tam, o Krai Iesus uabi iziva ia ko ikiti, ia aning inighiva bar deravira aning damuam. Ezi ki areir dughiamin, ia na inighava arazir kamra na gami. Egha ia na inizi ki ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira kamaghin mikimam, dughiar kamin ia nan

akurvaghasa bar ifonge. Egh ia uan damaziba na bagha da asiasa ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha na bagha bar akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam datirighin managh iti? ¹⁶Manmaghin ami? Ki guizbangira akam ia mikini, kamaghin ki ti ian apanim gava?

¹⁷Ifavarir gumazir kaba kamaghin ifonge, ia me baghavira ikiasa, egha me pura ian kuariba isava, egha guizbangira ian akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men nighnizibar gin mangiva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge. ¹⁸Tina gumazir igharaziba baghivira iki, egh men akurvaghamin nighnizir aghuim ikiti, kamaghin dera. Ia zurara arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko ikiamin dughiaaba puvati. ^{** 19-20}Ki orazi, ia arazir kam gamima, ki ia bagha okam nighnigha egha ghaze, ki manmaghin ian akurvagham. Ki ia ko itir puvati, Iavzika. Ki ia ko ikia, ti tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba, ia guizbangira Godin boribagh avagh, egh Kraisin min ikiasa, kamaghin ki ia bagha ua mizazir kam barasi. Mati amizim borim batasa isir mizazim.

Hagar ko Sara

²¹⁻²³Ia gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham otarir pumuning iti. Ingangarir amizir kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir kinimin borim nguazimin amiziba boriba isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuimin borim, an akar dikirizimin tuavimin oto. ²⁴⁻²⁵Amizir kamning akar gavgavir dikirizir pumuningin min

^{**}**4:18** (4:18) Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati.

iti. Eghaghanir kamnagh akar isin zuim an iti. Hagar, a Sainain mighsiamin akar gavgavir dikirizimin min iti. Sainain mighsiam, a kantri Arabian iti. Hagar ingangarir amizir kinir mam. Ezi an boriba uaghan ingangarir gumazir kiniba. Hagar uan boriba ko me ingangarir gumazir kinibar min ti. Ezi Jerusalemin datirighin itim, an Hagarin min iti. Datirighin itir Jerusalemin uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan iti, egha ingangarir gumazamizir kinibar min ami. ²⁶⁻²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“Amizir boriba puvatizir kam, nin boriba gin bar avirasemegham, egh amizir pam itimin boribagh afiragham.

Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim, ni bar akongegh.

Ni amizir otirimir mizazibagh fozir puvatizim,

nin navim deragh, ni bar akuegh, pamtem dimiva araghasi.”

Ezi kamaghin Jerusalemin igharazim a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharighizir puvatizima, a datirighin firiaghiri. Ezi an en amebamin min iti. ^{†† 28} Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami. Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba. ²⁹ Nguazimin amiziba boriba isi moghin otozir otarim, a Godin Duamin gavgavimin otozir otarim pazava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumaziba, e tina Godin Duamin apengan iti, me en aghuagha osintiziba e garisi. ³⁰ Ezi Godin Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migia ghaze, “Ingangarir amizir kinimin borim, a guizbangira Abrahamin amuimin borim ko afeziamin bizir aghuiba da inian kogham. Kam-

aghin, ia ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh.”

Godin gumazamiziba firiaghire

(Sapta 4:31-6:18)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

³¹ Nan adarasi, e ingangarir amizir kinimin boriba puvati, e guizbangira Abrahamin amuimin

5 boriba. Krais, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, egha kamaghin an e gamizi, e firiaghiri. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh. Ia gumazitamin ganti, a ua ia damuti, ia ua ingangarir gumazir kinibar min ikian marki.

² Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men gantima me ian mikarzir mogomeba aghoreghtima, eghti Kraisin ingangarim tong bar ian akuraghan kogham. Bar puvati. ³ Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikimasa, ni tina gumazitamin ganti, a nin mikarzir mogomem atughti, kamaghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangam. ⁴ Ia gumazir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kamin ia ghaze, e Godin damazimin dera, ia kamaghin Krais ategha gifa. Ia Godin apangkuvimin tuavim ategha gifa. ⁵⁻⁶ Egh gumazim Krais Iesus ko ikiti, eghti arazir gumazibar mikarzir mogomem aghorim, a pura bizim, egh arazir gumazibar mikarzir mogomem aghorir puvatizim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim itim, an nighnizir gavgavim a gamima, a bar gumazir igharazibagh ifonge, ezi kar guizbangin bizim. Godin Duamin

^{††} 4:26-27 (4:26) Ves 22in, Pol Sara dibora ghaze, “Guizbangira Abrahamin amuim, Sara.” Kar akar isin zuir mam, Sara Godin akar dikirizimin min iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gin zuir darazir min iti. Ni Galesia 4:28in gan.

gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e, dughiar God suam, ia nan damazimin derazim, e a mizuai.

⁷Ia fomira deraghavira Kraisin tuavimin zui. Ezi tina tuavim apirizima ia ua guizbangin akamin gin zuir puvati? ⁸Nighnizir ia datirighin gin tizim, a Godin ian diazimin izezir puvati. ⁹Yisin muziarim, a bret bar a damighti, a buigham. ¹⁰Ki kamaghin nighnizir gavgavim iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan nighnizimin gin mangiva, nighnizir igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian nighnizibagh asighasisi. Gumazir kam arazir kurar ia gamizim bagh ivezir kuram iniam. ¹¹Nan adarasi, ia oraki, gumazir maba ghaze, Pol gumaziba uan mikarzir mogomeba aghorir akam dughiaabar anekuravira iti. Egha me guizbangira kamaghin nighniva, egha me tizim bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akuri, ezi akar kam gumazibar nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir mogomem aghorir akam akuniva, egh ter ighuvimin akam akunan koghti, eghti ter ighuvimin akar gumazibar nighnizibagh asighisizim, a pura akar amirizimin min otogham, a ua gumazibar nighnizibagh asighisighan kogham. ¹²Gumazir ian navibagh inivir kaba, me mikarzir mogomeba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me uarira uan inibar ghor, egh magh suegh bar dar ghoregh.

¹³⁻¹⁵Nan adarasi, ia firighrasa, God ifonge, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham, egh ia kamaghin nighnighan marki, “E Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizir arazir kaba ategha e firiaghire. Egh e navir ghurimin arazibar amuam.” Moses Osirizir Arazibar migirigiaba, da bar uari inigha akar vamiran iti. “Ni uabi gifongezir moghin uan akar gumazibagh ifongegh.”

Ia bar Godin gumazamizibar ingan-garir gumazibar min ikivi, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh ia deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham.

Godin Duam nin sure gamir arazir aghuibar gin mangi

¹⁶⁻¹⁸Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kamning uaningin apanimning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuibara damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima ni arazir aghuibar gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, “Arazir kuratam damu.” Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezima Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Egh ia Godin Duamin gin mangiva, egh ia Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangian kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi.

¹⁹Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumazamiziba tintinibar uari koma akua egha arazir mizirzibagh amuava, egha afiar arazibagh ami. ²⁰Egha nguazir kamin biziba e God gami moghin e uari isa dagh anidi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvighava da iniasa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apanibagh ami, gumazir igharazibar aghua, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha uari batogha uari abisi. ²¹Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumazamiziba isa pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir

kurar maba uaghan kamaghin iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar kamra ua ia migei. Gumazir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven man-gan kogham.

²²⁻²³ Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim, navir amirazim ko bar akongezim, dughorir amirazim, gumazibar akurvagha, egha arazir aghuivar me gami. Egha guizbangira migia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anegoroghezir puvati. ²⁴ Gumazamizir Krai Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighuvimin da gura. Egha dagh afuzima, da aremegha gifa. ²⁵ Godin Duam ikirimirir aghuim e ganingi. Kamaghin amizima, anarira e ko daruva en akurvagham. ²⁶ Kamaghin e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz darazir navibagh inviti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh naviba isian kogham.

**Bizir manam ni uan navir
averiamin an opari, bizir
kamnaghra, an otogham**

6 Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, egh an akuraghti, a uan arazir kuraba ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham. ²⁻³ Ezi gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men osimtiziba ater.

Egh ia kamaghin damuva, ia guizbangira Kraisin arazibar gin mangam. ⁴⁻⁵ Gumaziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram. Gumaziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati. Gumazim kamaghin damuva, a uabi uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh a uan arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki.

⁶ Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazim daning.

⁷⁻⁸ Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghra, an otogham. Gumazitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kamin dagher kuraba otivtima a bar kuvigham. Egh gumazitam Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifari, egh ia kamaghin damuan marki. ⁹ Egh e ingangarim damusi amiraghan kogh, egh dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuibar amusi amiraghan kogham. ¹⁰ Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira itima, e arazir aghuibar gumazir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin itibar amuam.

Polin migirigiar abuananaba

¹¹ Ki osirizir osirizir ekiar kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir akaba.^{††}

¹²⁻¹³ Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, "Gumazir igharaziba kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter

^{††}6:11 (6:11) Ni akar 1 Korin 16:21in itimin gan.

ighuvimin iti, egh me paziv e damuam.” Kamaghin amizima me ian mikarzir mogomeba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomeba aghorasa, me damightima, me ian mikarzir mogomeba aghorezir bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarziba aghorezir kabanagh, me uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomeba aghorasa bar gavgafi. Me kamagh sua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiaba iniasa. ¹⁴⁻¹⁵ Ezi mikarzir mogomem aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomem aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar otifi, ka bizir ekiam. En Ekiam Krai Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha

uan ziam o gumazir igharazitamin ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamin nguazir kamin araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamin arazibar gin mangan kogham. ¹⁶ Nighnizir kamin suiraghava an gin tiziba, Godin apangkuvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimira ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godin Israel.

¹⁷ Gumaziba na misoghezi, ezi men duar kuriba nan mikarzimin iti. Ezi ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ka aghua. ¹⁸ Nan adarasi, en Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ian duaba ko iki. Guizbangira.

Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamin akar mingarim a kamin, God kamaghin nighnisi, an overiam ko nguazimin ingarizir biziba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arigham. Eghti Krai biziba bar dar dapanimin ikiam (1:10). Ezi God kamaghin ifonge, a uan gumazamiziba gaghuvkinti, eghti me bar Krai ko poroghiv ikiva egh me navir vamira ikiam.

Ezi akinafarimin aven faragha itir akaba, Pol Godin apangkuvimin migirigiar aviribagh ami. A ghaze, God gumazamizibagh amima, me bar nighnizir gavgavim Kraisin ikiava uari akuvagha, egha ikizir vamiran gumazamizibar otifi. Iesusin ingangarimin, God ua gumazamiziba inigha, egha Godin Duam me ganingi. Ezi tuavir kamin me bar fo, me Godin akar dikirizimin bizir mikemeziba, me bar da iniam (1:14).

Egha akinafarimin itir namba 2in akar otevimin, Pol kamaghin migia ghaze, Kraisin adarasi me Krai ko poroghav iti. Kamaghin, me bar navir vamira ikiva, egh Godin arazibar gin mangi.

Ezi akinafarir kamin Pol akar isin zuibar migiava, egh kamaghin men akakaghti me kamaghin fogh suam, me Krai ko poroghav ikia egha ikizir vamiran gumazamizibar oto. A kamaghin mikeme, Godin gumazamiziba, me nivafizir vamiran min oto, ezi Krai mati nivafizir vamiran kamin dapanim. (4:1-16). Ezi uaghan, Godin gumazamiziba mati dipenir mam, ezi Krai, a mati dipenir kamin guarir akinim (2:19-22). Egha Godin gumazamiziba mati amizir mam, ezi Krai mati amizir kamin pam

(5:22-32). Ezi akinafarir kamin aven e bar deravira bizir aghuir God uan gumazamizibar amuamibar gari.

E Kraisin poroghav itima, God e gamizi e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 1-3)

1 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krai Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ia, Efesusin itir Kraisin adarasi, ia Krai ko poroghava ikia deraghavira an gin zui. Ki ia bagha akinafarir kam osirigha anemadi. ²Ki kamagh sua, God en Afeziam ko Krai Iesus en Ekiam, aning apangkuvim ko navir amirizim ia daningam.

E Krai Iesusin poroghav itima, God uan Nguibamin itir bizir aghuiba bar da isava e ganidi

³E Krai Iesusin poroghav itima, ezi tuavir kamin God deravira e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguibamin otivir bizir aghuiba e ganidi. Kamaghin amizi, e God minabagham, a en Ekiam Krai Iesusin Afeziam ko an God. ⁴⁻⁵Dughiar God tighar nguazir kamin ingaramim, a kamaghin ifonge, e a baghivira itir gumazamizibar ikiva, an damazimin arazir kuratam ikian kogham, egha a fomira e ginaba. Egha ghaze, e Krai ko poroghiv iki, egh tuavir kamin e an gumazamizibar min otogham. A fomira bar e gifongegha egha e ginabagha ghaze, a Krai Iesusin ingangarimin tuavimin e damighti, e an boribar otivigham. God uan bar akongezir arazim ko uan ifongiamin gin ghua bizir kam gami. ⁶A ifongezir Otaramin ziamin, a bar pura bizir aghuimin min uan apangkuvim isa e ganingi. Kamaghin e apangkuvir bar ekiar kam ginighnighiva, egh Godin ziam fam.

⁷⁻⁸E fo, Kraisin ovevemín God uam e ini, egha en arazir kuraba gin amada. Godín apangkuvim guizbangira bar ekevegħa izifa. Kamaghin a uan apangkuvim e gufusfuzima an e girava, fofozir aghuim ko nighnizir aghuim e ganidi. ⁹God fomira uan ifongiamin gin ghua, Kraisin ingangarimin tuavimin uan nighnizir mogomem azenim darighasa nighniki. Ezi a datirighin an nighnizir mogomer kam a en akazi an azenan oto. ¹⁰Godín nighnizir kam a kamakin, a ingarizir biziba bar dar amuti da mangiva dughiar a inabazimira a da isi Kraisin apengan dar arigham. Overiamin itir biziba ko nguazimin itir biziba sara bar. Egħti Krais biziba bar dar dapanimin ikiam.

¹¹God uan ifongiam ko nighnizimin gin ghua, bizibagh amima da otifi. A faraghavira uan nighnizimin gin ghua, e Krais ko porogh egh an gumazamizibar min ikiasa, an e amisefe. ¹²E Judaba, e faraghavira Krais mizuava an gin zuir gumazamiziba, e Godín ziar ekiam bar a pirafam.

¹³Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan, ia guizin akam baraghizima God ia gamizi ia an gumazamizibar otifi. Akar aghuir kamra kara: God ian akurvasi. Ia nighnizir gavgavim Kraisin itima God uan Duam ia gati. Kamaghin me fogħ suam, ia an gumazamizibara. Kar Godín Duar a fomira akar dikirigha amizim. ¹⁴E Godín Duam inigha gifa, kamaghin e bar fo, e bizir God akar dikirizimin uan gumazamizibav kemeziba, e bar da iniam. Bizir kamin e fo, God uan gumazamiziba damighiti me guizbangira firighregħam. Kamaghin e Godín ziar ekiam bar a pirafam.

**Pol God ko migia ghaze, God
fofozim Efesusin sios daningam**

¹⁵Ki fo, God bizir kabanang gami, ezi ki orasi, ia nighnizir gavgavim

Ekiam Iesusin ikiava, Godín gumazamiziba bar me gifonge, ¹⁶kamaghin amizi, ki zurara ia ginighnigha God ko migia ia bagħa God minabavira iti. ¹⁷Egha ki Godín azangsisi, en Ekiam Krais Iesusin God, Afeziar ziar ekiam itim, ki an azangsigha ghaze, a uan Duam ia danighiti a ia damuti, ia fofozir aghuim iniam. Egħti Godín Duam uan guizin akam ian akagħti, ia deragh Godra fogħam. ¹⁸Ki kamaghin Godín azangsisi, ian nighnizim kuighrighti ia Godín angazangarimin ganam. Egh ia kamaghin fogħam, God ian diazima ia bizir aghuir ia fogħa iniamiba da bagħa mizuai iti. Egh kamaghin fogħam, bizir aghuir God uan gumazamizibar aningamiba, da bar ekevegħa pin ko. ¹⁹⁻²⁰Egh ia kamaghin fogħam, Godín gavgavim zurara en navibar aven ikia ingara en akurvasi, e nighnizir gavgavim an itiba. Gavgavir kam, guizbangira bar ekefe, e guizbangira an gavgavim tuisiva avegham. Gavgavir en aven ingarir kamra, dughiar Krais ovegezimin, God gavgavir kamin Krais gamizi, a ua dikafi. Egha a inigha uan Nguibamin ghua a isa uan agharir guvimin amadaghan anefa. ²¹Kamaghin Krais Godín Nguibamin ikia egha duar gavgaviba itiba bar, ko gumazir dapaniba, ko gavmanin gumaziba, ko atriviba, a bar men gavgavibagh afiragħa me gatifa. Egha Ziar Krais uan ingangarim bagħa inizim a ziar manaba, manaba bar dagħ afira, dughiar kamin ziaba ko dughiar tighar izamimin ziaba bar. ²²God biziba bar dagħ amizima da Kraisin apengan iti. Egha a gamizi, a sios bagħa biziba bar dar dapanimin oto. ²³Sios mati Kraisin namnam. Ezi Krais biziba bar dar aven ikia bar dagħ izifa. Egha Krais uan siosin aven ikia bar a gizifa.

E gumazamizir ariaghreziba, God e gamizi e Krai ko angamra iti

2 Ia fomira Godin akam barazi pu-
vatigha arazir kurabagh amuava, ka-
maghin ian duaba guizbangira aremezi
moghin iti, mati gumazamizir ariaghrez-
iba. ² Faragha zuir dughiamin, ia nguazir
kamin arazir kurabar gin zui. Egha ia
duar kurar overiamin itibar atrivim, ia
an akam baregha an gin zui. Duar kurar
kam, gumazamizir Godin akam barazi
puvatizibar navir averiabar aven ingari.
³ Fomira e bar moghira men min ami,
egha uan navir ghurimin ifongiamin
gin zui. E uan nivafizir agorogem ko
uan nighnizir kurabar gin zui. Dughiar
kamin e nguazimin itir gumazamizibar
min amima, kamaghin God bar en arazir
kuraba bagh ivezir kuram e danin-
gasa nighnizim gami. ⁴⁻⁵ Guizbangira,
en arazir kuraba e gamizi en duaba
guizbangira aremezi moghin iti, mati gu-
mazamizir ariaghreziba. Ezi God bar e
gifongezi, an apangkuvir dafam bar e
avara. Kamaghin an e gamizi e Krai ko
angamra iti. God uan apangkuvimin tu-
avimra, a en akura. ⁶ A kamagh sua, e
Krais Iesus ko Godin Nguibamin atriv-
imin ikiam. Kamaghin an e gamizi e
Krais ko poroghav ikia, a ko ua dikafi.
⁷ A kamagh sua, a uan apangkuvir bar
dafam, tighar izamin dughiar gumaza-
miziba bar men akaghasa. Eghti me fogh
suam, a Krai Iesusin ingangarimin tu-
avimin a bar me gifonge. Kamaghin an
arazir aghuir kamin e gami. ⁸⁻⁹ Ia nigh-
nizir gavgavim Godin itima, ezi a uan
apangkuvimin tuavimra ian akurvasi.
Kar ia uari amizir puvatizir bizim. Pu-
vati. God pura ia ganingi. Kar ian in-
garimin ivezim puvati. Kamaghin bizir
kam bagh gumazitam uabi uan ziam fan
marki. ¹⁰ God fomira e bagha, ingangarir
aghuir e gin damuamiba, a dagh nigh-
nigha da ati. A kamagh sua, e ingan-

garir kabar amuasa, egha kamaghin an
e gamizi, e Krai Iesus ko poroghav ikia
datirighin gumazamizir igiabar otifi.

**Krais apanim gamir arazim a givazi,
ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar
Gumaziba ikizir vamira iti**

¹¹ Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaz-
iba, ia kamaghin fo, Judaba, uan gu-
mazibar mikarzir mogomebar aghori.
Egha me kamaghin ia dibori, ia gu-
mazir mikarzir mogomebar aghorir pu-
vatiziba. Arazir kam kamakin, gumaziba
uari uan mikarzir mogomebar aghori.
Eghti ia deravira nighnigh, ia fomira
Kantrin Igharazibar Gumazibar min ike.
¹² Dughiar kam ia Kraisin saghon iti. Ia
Israelin gumazamizibar azenan iti, ka-
maghin ia nguibar igharazibar gumaz-
ibar min iti. God uan adarasi ko akam
akirigha, egha uan gumazamiziba akar
gavgavir dikirizim me ganingi. Ezi ia
akar gavgavir dikirizir kamin aven itir
puvati. Ia nguazir kamin ikiava God gi-
fozir puvatigha, egha ia bizir aghuir
mizuai iti tam itir puvati. ¹³ Ia faragha
saghon iti, ezi datirighin Kraisin ghuzim
ia ruegha egha ian akua izezi, ezi ia Krai
Iesus ko poroghav ikia, Godin boroghin
iti.

¹⁴ Krai uabi e gamizi e navir amirizim
ikiava deravira uari inigha iti. Fomira
Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaza-
miziba uarir apanim gami. Ezi arazir
kam a divazimin min men tongin ikia
me abiki. Ezi Krai uan ovevemin tu-
avimin divazir kam anakariaghatigha
egha apanir arazir kam agifa. Ezi Jud-
aba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba
ikizir vamiram oto. ¹⁵ Krai, Moses Os-
irizir Araziba, ko akar gavgaviba, ko
arazir me anogorogheziba sara bar da
gifa. A ghaze, a kamaghin damigh,
ikizir pumuning damuti, aning a ko
porogh ikia egh ikizir igiar vamiran
otogham. A tuavir kamin an e gamizi

e navir vamira iti. ¹⁶Krais ter ighu-
vimin aremegha egha tuavir kamin ikizir
pumuning gamizi aning ikizir vamiran
oto. Egha uam aning inigha God bagha
ize. Egha an ovever tuavir kamra me
uarir apanim gamir arazim anegifa.
¹⁷Kamaghin Krais izeghava akar aghuim
gumazamiziba bar me mikira ghaze,
ia navir vamira iki. A, gumazamizir
Godin saghon itiba ko gumazamizir
Godin boroghin itiba bar, akar aghuim
me mikiri. ¹⁸Kamaghin Kraisin ingan-
garimin tuavimra e bar, Judaba ko
Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin
Duam en akurvazima e uari akuvagha
Afeziamin boroghin izi.

E Kraisin adarasi, e mati Godin Dipenimra

¹⁹Kamaghin amizi, datirighin
ia Kantrin Igharazibar Gumaziba,
ia ua kamaghin nighnighan marki
egh suam, ia nguibar igharazibar
gumazamiziba o nguibaba puvatizir
gumazamiziba. Puvati. Ia Godin adarasi
ko uaghara ghu, egha uaghan Godin
gumazamizibar tongin itir marasi. ²⁰Ia
uaghan mati God ingarizir dipenimin
min iti. Gumazim dipenim ingarasa ter
akiniba kuazizi moghin, God aposelba
ko uan akam inigha izir gumaziba me
amisevezi me an tuivigha ingangarim
gami. Ezi Krais Iesus, a uabi dipenir
guarimin min iti. ²¹Dipenir guarim a
dipenir agharim bar a gupuzi moghin,
Krais bar e isafuragha e gamima e
aghua, ghuava God baghavira itir
dipenimin oto. ²²Ia uaghan Krais ko
poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko
ia isafuragha ia gamizi, ia guizin Godin
Dipenimin min oto. Ezi Godin Duam
dipenir kamin aven iti.

Pol Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin akar aghuim akunamin ingangarim gami

3 God guizbangira deravira ia gami.
Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki
Krais Iesusin ingangarim gamua egha
ia Kantrin Igharazibar Gumaziba ian
akurvagha, kamaghin ki kalabusin iti.
Egha ki ia bagha God ko migei. ²Ia
ti oreghama, God apangkuvim ikia
ia bagha ingangarir kam na ganingi.
³Egha God uan nighnizir mogomer
azenan aneka, egha na gamizi, ki a
gifo. Ki mong an gun osiri, ⁴eghti
ia migirigiar ki osirizibar ganiva fogh
suam, ki Krais amizir ingangarimin nigh-
nizir mogomer, ki bar a gifo. ⁵Faragha
zuir dughiaba, God gumazamiziba nigh-
nizir mogomer kamin me mikemezir pu-
vati. Ezi datirighin God uan Duamin tu-
avimin uan aposelin a baghavira itiba
ko an akam inigha izir gumazibar akazi
an azenim giri. ⁶Nighnizir mogomer
kam a kamakin: Akar aghuimin aven
Kantrin Igharazibar Gumaziba ko Jud-
aba uaghara, God uan bizir aghuiba isa
bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia
mati nivafizir vamiran aven iti. Me bar
moghira, Krais Iesusin ingangarimin tu-
avimin, bizir God e bagha akam akiriz-
iba e da iniam.

⁷Godin apangkuvimin tuavimin, a
bizir aghuir kam pura na ganingi, egha
a na gamizi an gavgavim nan aven in-
gari, ezi ki akar aghuimin ingangarir gu-
mazimin oto. ⁸Ki, Godin gumazamizibar
abuan itir gumazim, ki bar an gin iti. Ezi
God bar nan deragha Kantrin Igharaz-
ibar Gumaziba akar aghuim akunasa in-
gangarir ekiar kam na ganingi. Akar
aghuir kam, a Kraisin bizir aghuibar gun
migei. Bizir aghuir kaba, gumaziba dagh
nighnigh da tuisighiva avegham. ⁹God
biziba bar dar ingari, egha faragha zuir
dughiaba uan nighnizir mogomer men

ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem aghurasa, ingangarir kam na ganingi, eghti ki gumamaziziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham. ¹⁰ God kamagh sua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, eghti sios, enselba ko duar gavgavir overiamin itibar amuti, eghti da an fozozir aghuimin tuavir aviriba dagh fogham. ¹¹ God fomira bizir kam damuasa nighniki egha datirighin en Ekiam Kraiss Iesusin ingangarimin an a gamizi an oto. ¹² E Kraiss ko poroghav ikia nighnizir gavgavim an iti, egha tuavir kamin e Godin boroghin mangasa gavgavigha, atiatir puvati. ¹³ Ki pamtem ia gakaghor, ia osimtizir ki ia bagha aterir kam, ia a ginighnigh osiman marki. Guizbangira ki ian dabirabir aghuarim bagha osimtizir kam ateri.

**Pol Efesusin nguibamin itir
sios bagha God ko migei**

¹⁴ Ki bizir Afeziam amizir kabagh nighnigha, egha an damazimin uan tevimning apiri. ¹⁵ A uan Nguibamin itir ikiziba ko nguazimin itir ikiziba bar, a bar men Afeziam. Egha vaghvagha ziaba me gariki. ¹⁶ Ezi ki bizir kam bagha Godin azangsigha ghaze, God bizir aghuir an Nguibamin otivir taba ia daning, eghti an Duam gavgavim ia daningti, ian navir averiaba gavgavigham. ¹⁷ Ki kamaghin Godin azangsisi, ian nighnizir gavgavimin tuavimin Kraiss zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti igharaz darazigh ifongezir arazim, a ian navir averiabar aven iki gavgavigh ia damuti, eghti ia tuivigh gavgavigh, mati nguazim temer bibar suirazi temem tugha gavgavigha aghui. ¹⁸ Egh ia Godin gumamazizir igharaziba ko, gavgavim iniva deravira fogham, Kraiss gumamazizibagh ifongezir arazim bar ekevegha, bar pin ghuavanaga, bar ruarvagha, egha bar vin uaghiri. ¹⁹ Guizbangira God

gumamazizibagh ifongezir arazim a gumazibar fozozim bar a gafira. Eghti ia guizbangira arazir kam gifogham. Eghti bizir aghuir God gizivaziba, uaghan bar ia gizivagham.

²⁰ Godin gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en nighnizibagh afira. Bizir God damuasa e an azangsiziba, o bizir e God damuasa e nighniziba, da mati pura biziba, an gavgavim bar dagh afira. ²¹ Kamaghin dughiaa bar, e siosin aven itir gumamaziziba Kraiss Iesus ko poroghav iki, zurazurara Godin ziam fam! Bar guizbangira.

**E mati Kraissin nivafizimin min
iti, kamaghin e Godin
arazibar gin mangam**

(Sapta 4-6)

**E Kraissin adarasi, e Kraissin
nivafizimin min iti**

4 Ki Pol, ki Ekiamin ingarim gamua, kamaghin ki kalabuziamin iti. Ki fo, God ian diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin mangi. Kamaghin amizi, ki mighighavira ia migia ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar girara mangi. ² Ia igharaz darazir apengan iki, egh men asughasugh, egh dughorir amirizimin iki, egh osimtizir me ia gariziba, da ateriva, egh tuavir kamin bar me gifongegh. ³ Godin Duam e gamima e navir amirizim iti. Egha tuavir kamin arazir navir vamiran ikiamim e ganingi. Ezi arazir kam benimin min e ikegha gavgavizi e ikizir vamiran iti. Kamaghin amizi ia arazir kam an suiragh gavgafigh. ⁴ E fo, e uari inigha nivafizir vamiran min iti. Ezi Godin Duar vamira iti. Ezi kamaghira, God ian diagha ghaze, a bizir vamira ia a daningam, eghti ia a baghivira mizuamam. ⁵ Ezi en Ekiamin vamira iti. Ezi nighnizir gav-

gavir arazir vamira iti. Ezi rurir arazir vamira iti. ⁶Ezima Godin vamira iti. A bar moghira en Afeziam. A gumazamiziba bar me gatifa, egha a men tongin ingara egha men aven iti.

⁷E fo, Krais vaghvaghera bar en apangkufi. Egha kamaghira uan apangkuvir ekiamin abaragha an mirara, a bizir bar aghuim vaghvaghera e ganingi. ⁸Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“A bar pin ghuavanabogha, kalabuziar bar avirim inigha uabin gin ghu.

Egha bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.”

⁹Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghin en akazi e fo, Krais a faragha nguazir bar vin mar itim giraghu.”[¶]

¹⁰Egha gumazir faragha iraghuzir kam, a uaghan pin ghuavanaga, uabi isi biziba bar dagh izivaghasa, kamaghin an overiar bar pin itimin ghuavanabo.

¹¹Gumazir kamra a “bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.” A bizir aghuir kaba me ganingi, marazi an aposelin ingangarim me ganingi. Egha marazi, Godin akam inigha izir gumazimin ingangarim me ganingi. Egha marazi, Godin akar aghuim akunamin ingangarim me ganingi, egha marazi, Godin gumazamizibar ganamin ingangarim me ganingi, egha marazi, gumazamizibar God ifongezir arazibar men sure damuamin ingangarim me ganingi.

¹²Krais kamaghin ifonge, e Godin gumazamiziba a en akuraghti e a bagh ingangarir aghuibar amuam. Eghti kamaghin e Kraisin nivafizimin otogh gavavigh deravira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba e ganingi. ¹³Eghti ingangarir kam mamaghira iki mangiti en nighnizir gavgavim bar gavgavighti bizir

kam e damuti e bar moghira navir vamira ikiamin arazim inigh, egh e Godin Otaram guizbangira bar a gifogham. Kamaghin damighi e Kraisin gin zuir darorir kamin aven, e tugh gavavighiva aghung mangi, gumazir aruabar avaghiva egh e guizbangira Kraisin min otogham.

¹⁴E ua boribar min ikian kogham. Ia fo, gumazir ifavariba, me gumazibagh ifara me gamima me tuavir kurabar zui. Eghti men migirigiar ifavariba uaghan ia munamangan kogham, mati ongarim ko aminim kurim givai. ¹⁵E men migirigiar ifavariba baraghan kogham. E igharaz darazigh ifongezir arazim damuva egh guizin akabar me mikimam. Eghiva e Kraisin mirara aghungiva a ko poroghiv ikiti an en dapanimin ikiam. ¹⁶A en dapanimin itima en soroghafariba ko damaziba ko nivafizimin bizir maba sara dar min iti. Egha an e gamima e nivafizimin aven bar uari isavsuira. Ezi mati nivafizimin aven itir tevir agiriba ko aghariba uari isavsuighizi moghin, an e gamima e uari isavsuiki, egha bar uarigh ifongezir arazim gami. E vaghvaghera uan ingangarir aghuim gamua, kamaghin nivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

¹⁷Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziamin akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa. Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizibar arazibar gintighan marki. Men nighniziba, mingariba puvati. ¹⁸Egha men nighniziba mati me mitatemin iti. Egha me fofoziba bar puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin me Godin ikirimirimin azenan iti. ¹⁹Me arazir kurabagh amuavira ikiava egha datirighin uam aghumsiziba puvati. Me bar uari isa arazir kurabagh aningi, egha

[¶]4:9 (4:9) Fofozir gumazir maba, akar kam giragha ghaze, “A faragha nguazir kam bar an vin izaghiri.”

me arazir mizirizir avirir igharazibar amusi bizitam men suiraghan kogham.

²⁰ Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamin, me bizir kurar kabar ian sure gamizir puvati. ²¹ Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti.

²² Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikava, egha ia gasighasisi. Ezi datirighin ia navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue. ²³ Egh ian nighniziba ko navibagh iragha bar igiabar otifigh. ²⁴ Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gumaziba bar ian gan fogham, ia Godin damazimin deragha egha a baghavira iti.

²⁵ Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin nivafizimin soroghafariba ko an bizibar min iti. Kamaghin amizima, ia vaghvagh Kraisin adarazi guizin akabara me mikim.

²⁶ Egh ia atar, ia uaribagh ganigh, egh ia arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim ikivira ikiti aminim piran marki. ²⁷ Ian adarim zuamira givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan marki.

²⁸ Okimakiar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan dafaribar ingangarir aghuibar amu. Egh uaghan gumazamizir onganarazibar akurvaghsi, ingariva bizir taba inigh me daning.

²⁹ Eghti akar mizirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumazamizibar akurvaghamin akabara ia dav kim. Akar aghuir igharaz darazi gavgavim me daningamibara, dar ian akabar otiv. Egh

akar ia migeir kaba, da gumazamizir ia barazibar akurvaghham.

³⁰ Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an gumazamizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti ia bar firighregham. ³¹ Ia arazir kurar kaba atakigh: navir kurar igharazi tavin itir arazim, ko aningagharam, ko adarir arazim, ko pamtem dagarvagha uari adoghadozir arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim, ko igharaz darazir aghuaghuazir arazir maba sara. ³² Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarasi me damu, egh men apangkuv. Egh uaghan uari uan arazir kuraba gin amang, mati God Kraisin ingangarimin tuavimin, ian arazir kuraba gin amadi.

E angazangarimin aven daruam

5 Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia an amir arazibar gin mangi.

² Ian arazir ia amiba, arazir gumazamizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati Krai bar e gifuegha e bagha uabi anigha areme. Kamaghin an ovevem mati ofan mughuriar aghuir God ifongezim. ³ Ia Godin gumazamizibara. Kamaghin ia, gumazamiziba tintiniba uari bakia uari isava akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko igharaz darazir bizibar ganiva dagh ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan marki. Egh uaghan ia arazir kabar migirigiaba tong ian tongin otivan marki. ⁴ Egh ia akar miziriziba ko akar onganiba ko asuir migirigiari kurabar amuan marki. Kar uaghan ia damuamin araziba puvati. Arazir ia damuamimra kara, ia God minabi. ⁵ Ia kamaghin fogh, gumazamizir tintiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, ko gumazamizir marazir bizibar gara ifuer arazim

gamiba, (Arazir kam mati ia uari isa God ganidi moghin ia uari isa bizir ifongez-ibagh anidi), ezi gumazamizir kamaghin amiba, me God ko Krais Ativir Gumazamizibar tongin ikian kogham.

⁶Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti, ia akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir kurar kaba bagh Godin aningagharim gumazamizir an akamin gin zuir puvatiziba me bativam. ⁷Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba tong men poghan marki.

⁸Ia faragha mitatemin aven ike, egha datirighin ia Ekiamin gumazamizibar otivigha, egha angazangarimin aven iti. Kamaghin ia gumazamizir angazangarimin aven itibar min daru.

⁹(Angazangarim arazir aghuiba ko Godin damazimin derazir araziba ko guizin akamin arazibagh ami, da otifi.) ¹⁰Ia, arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. ¹¹Ia arazir mitatemin itibagh amir gumazamizibar poghan marki. Men arazir kinir kaba, da gumazamizibar akurvazir puvati. Eghti ia men arazibar amuti, da azenan otogh, mati angazangarim dagh isirazi moghin, eghti me fogh suam, arazir me amiba, da ikufi. ¹²Me amir arazir mogomeba, ki dar gun mikiman kogham. Ki dav mikiman bar aghumsiki.

¹³Angazangarim bizibagh isiraghti, da azenim girighi, gumazamiziba fogh suam, bizir kabar mingariba kamakin.

¹⁴Bizitam bar azenim girigh egh a guizbangira angazangarimin min otogham. Kamaghin, marazi ghaze,

“Ni aremezir gumazim, ni ua dikafigh, mozim ategh egh uam azenan izi.

Eghti Kraisin angazangarim ni gisiragham.”

¹⁵Kamaghin, ia uan daroriba deravira dar gan. Ia gumazamizir onganibar min daruan marki. Ia fofoziba itir gumaza-

mizibar min daru. ¹⁶Datirighin ia Godin arazibar amuamin dughiam iti. Ezi e datirighin itir dughiam, a gumazamiziba arazir kurabagh amir dughiam, a dughiar kuram. Kamaghin amizi, ia deravira gan, dughiar kam pura mangi givaghan kogham. Dughiaa vaghvagh ia arazir aghuibar amu. ¹⁷Kamaghin ia arazir onganibar amuan marki. Egh arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. ¹⁸Ia wainin dipar avirim ramiva onganin marki, arazir kam ia gasighasigham. Ia Godin Duam ateghti a ia gizifagh.

¹⁹Egh ia uariv kimsi, Ighiabar Aki-nafarimin aven itir ighiaba ko, Godin ziam fer ighiaba ko, Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiaba, ia uariv kim. Egh ia ighiabar amuva, Ekiamin ziam fiva, uan navir averiabar aven, ziar ekiam a daning. ²⁰Egh ia zurara, en Ekiam Krais Iesusin ziamin, bizir otiviba bar, da bagh God Afeziam minabi.

Pol poroghamibav gei

²¹Ia Kraisin apengan iti, kamaghin ia uarira uarir apengan ikiva uari baragh.

²²Ia amizir paba itiba, ia Kraisin apengan ikiava a barazi moghin, ia uan pabar apengan ikiva me baragh. ²³E fo, Krais uan siosin dapanimin iti moghin, paba uan amuibar dapanibar iti. Ezi Krais uabi siosin Akurvazir Gumazim, ezi sios Kraisin nivafizimin min iti. ²⁴Sios Kraisin apengan iti moghin, ia amuiba uaghan zurara uan pabar apengan iki.

²⁵Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh, mati Krais uan sios gifongegha a bagha uabi isava a ganigha a bagha areme. ²⁶Krais kamaghin ifonge, an akamin tuavimin, a uan sios isi dipamin a rueghti a Godin damazimin zuegham.

²⁷A kamagh sua, a sios damighti an an damazimin bar aghungigh, egh bar zueghiva, arazir kuratam puvatigh, egh

duar kuriba ko seghsariba puvatighiva, egh bizir kurar maba sara uaghan puvatigham. Kamaghin Krais a bagha uabi isa a ganingi. ²⁸ Ezi kamaghira ia gumaziba uan nivafizibagh ifongezi moghin, ia uan amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim gifongezim mati a uabi gifonge.

²⁹ E fo, tav uabi uan nivafizimin apanim gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an akurvasi, mati Krais siosin akurvasi. ³⁰ E fo, erara, e Kraisin nivafizimin aven itir soroghafariba ko bizibar min iti. ³¹ Godin Akinafarimin aven itir osizirim kamaghin migei,

“Kamaghin, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuimin porogh egh aning nivafizir vamiram otogham.”

³² Akar mogomer kam, a mingarir ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a Krais uan sios ko aning geghari. ³³ Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezi moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan pabar apengan iki me baragh.

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

6 Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh egh uan ameboghfeziabar akaba da baragh. ² Godin Akinafarim ghaze, “Ia uan ameboghfeziabar apengan ikiva men akabar gin mangi.” Akar gavgavir kam, an akar gavgavibar tongin ikia, egha dar faraghavira akar dikirizim sara iti. ³ Akar dikirizir kam kamakin, “Ia kamaghin damuti, ian dabirabim bar deraghti ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.”

⁴ Ia afeziaba, ia uan boribar nighnizibagh asighasigh me damuti, me ataran marki. Egh ia deravira men ganiva Ekiamin damazimin men kuariba iniva men araziba akiriva, Ekiamin arazibar men sure damu.

Pol ingangarir gumazir kiniba ko men gumazir ekiar men garibav gei

⁵ Ia ingangarir gumazir kiniba, ia uan gumazir ekiar ian garibar men atiatingiva, men akaba baraghiva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, egh navir zuruzimin ingangarim damu, mati ia Kraisin akam baragha an ingangarim gami. ⁶ Ia fo, ian gumazir ekiar ian gariba ian gan suam, ia ingangarim deraviram a gamizi me ia gifonge. Egha ia kamaghin nighnighan marki, me ian garir dughiabara, ia ingangarir aghuim damuam. Puvati. Ia Kraisin ingangarir gumazir kinibara, kamaghin ia God ifongezi moghin ia uan nighniziba bar da isi ingangarim daningiva a damu. ⁷ Kamaghin ia ingangarir gumazir kinibar min ingangarim damuva, ian naviba bar akongegh suam, e uan gumazir ekiar en gariba me baghavira ingangarim gamir puvati, e Ekiam bagha ingangarim gami. ⁸ Ia ingangarir gumazir kinibar min iti, o ia tavin apengan ingangarim gamir puvatiziba, ia kamaghin fogh, gumazamizir ingangarir aghuibagh amiba, Ekiam da bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh me daningam.

⁹ Kamaghira ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuiba uan ingangarir gumazir kiniba me damu. Ia atitir araziba me damuan marki. Ia zurara bizir kam ginighnigh, ia ko ian ingangarir gumazir kiniba, ia bar Gumazir Ekiar Ian Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin pin iti. An arazir vamira gisin tugha gumazamiziba bar me tuisisi.

Kraisin adarasi mati midorozir gumaziba

¹⁰ Nan migirigiar abuananaba, ezi ki kamaghin mikimasa, ia Ekiamin poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavigham. ¹¹ God ia ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar

suikigh. Kamaghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir kuraba da munasam. ¹²Ia deravira nighnigh, e gumamazizir igharaziba ko uariv sozir pu-vati. E duar kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumamaziz-ibagh ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko nguazir kamin garir adariaba, duar kurar kaba dughiar mitater kamin aven ingarima e da ko uariv sosi. ¹³Kamaghin ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh dar aghuigh. Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh gavgavigh uan apanim munasi, mangi midorozim givaghamin dughiam, ia tugh gavgav-igh mamaghira ikiam. ¹⁴Ia tugh gavgav-ighsi, Godin guizin akam benimin min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir ko-rotiamin min anerugh. ¹⁵Egh ia Akar Aghuim anakunsi zurara bar ifongegh, ezi arazir kam mati ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa. ¹⁶Egh dughiaaba bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, eghti ia orar kamin amodoghin barir avir kaba mungam. ¹⁷Ia God ian akurazir arazim ginigh-nigh, egh nighnizir kam mati ia dapanir asuar gavgavimin min anerughiti a ian dapaniba avegham. Eghti Godin akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh. ¹⁸Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an azangsigh. Ia zu-

rara, Godin Duam ian navibagh inivti, ia God ko mikim. Egh angamra iki gan, egh dughiatam God ko migeir arazim ataghraghan marki, egh zurara Godin gumamaziziba bar me bagh a ko mikim.

¹⁹Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighti, eghti ki anakunsi, ki atiatingan koghiva, egh bighvira mikimam. Egh Akar Aghuimin nighnizir mogomem aghuram. ²⁰Ezi ki Akar Aghuim gumamazizir igharazibav kimasa, ki Kraisi Iesusin abuir gumazimin iti, kamaghin ki datirighin kalabusin iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimin gun mikimsi, a gavgavim na danighti, ki atiatingan koghiva bighvira Akar Aghuim mikimam.

God deravira Efesusin itir Kraisin adarazir amuasa, Pol an azangsigi

²¹Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavira ikiava an ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mikimam. Eghti ia fogham, ki manmaghin iti. ²²Ki kamagh sua, an en ikirimirir e itimin gun ia mikimiva gavgavim ian navibar aningam. Kamaghin, ki ia bagha anemadi. ²³Ki ia bagha God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aning navir amirizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim sara, Kraisin adarazi me daning. ²⁴Eghtima, gumamazizir en Ekiam Kraisi Iesus gifuegha mamaghira itiba, Godin apangkuvim bar me ko iki.

Akinafarir Pol Filipain Nguibamin itir Sios bagha Osirizim

Akar faragh zuim

Pol fomira kurimin ongarimin ghua faragha Yuropin danganimin otogha, egha a Mesedonian Provinsin aven itir nguibam Filipain ghua, akar aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gin ghua nguibar igharazimin itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusin ikia orazima gumazir maba Kraisin adarazir Filipain itibar nighnizir gavgavibagh asighasighasava ami. E Pol Filipaiba bagha amadazir akinafarir kamin gara fo, bizir kaba Pol gamima an osemezir puvati. Puvati. A nighnizir gavgavim Iesusin ika, egha a bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagiabar otefe, ezi Filipaiba an akurvaghasa dagiaba a bagha da amada. Kamaghin, Pol akinafarir kamin Filipaiba me a gamizir bizim bagha me minabi. A uaghan men nighnizir gavgaviba, gavgavim dar aningasa. Me Pol mikim suam, a kalabusin ikiama, egh me nighnizir aviribar amuva egh osimam.

Pol bizir aghuir God me ganingizimin me migei, kar ikirmirir igiar me Kraisi Iesus ko porogha inizim. A ghaze, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua bizir aghuir kam inizir puvati. Me nighnizir gavgavimra Iesusin ikia egha a ini Pol kamagh sua, Filipaiba Kraisin arazibar gin mangam. Kraisi kamaghin nighnizir puvati, a uabi gumazir ekiam, egha a uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. A uabi dikabiragha egha God a ganingizir ingangarir kam a gami. Pol kamaghin migei, gumazamizir bar Kraisi ko poroghav itiba, me Godin navir amirizim isi, egha me bar akueghavira iti.

E akinafarir kamin gara fo, Pol Filipain nguibamin itir siosin gumazamiziba bar me gifonge.

Filipain gumazamiziba bar deravira Pol ko ingarima a bar akonge

(Sapta 1-4)

1 Pol ko Timoti, Kraisi Iesusin ingangarir gumazimning, ga, ia Godin gumazamizir Filipain nguibamin itiba bagha akinafarir kam osiri, ia Kraisi Iesusin poroghav itiba. Ia ko ian tongin itir gumazir dapaniba ko ian tongin itir akurvazir gumaziba, bar ia bagha osiri. ²E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Kraisi Iesus, aning ian apangkuvighiva, egh ia damuti ia navir amirizimin iki.

Pol God ko migiava a minabi

³Dughiabar ki ia ginighnigha, egha ia bagha uan God minabi. ⁴⁻⁵Dughiar faragha zuimin ghua iza datirikin, ia nan akurvagha na ko akar aghuimin ingangarim gami. Kamaghin amizi, dughiar ki ia bagha God ko migeiba, ki zurara bar akonge. ⁶Ezi ki kamaghin fo, God uabi ingangarir kam ia ganiga, egha ian navir averiabar aven ingar mangi, Kraisi Iesus Ua Izamin Dughiamin ingangarir kam a givagham.

⁷Ki uan navir averiamin aven bar ia gifuegha ia ginighnighavira iti. Datirighin dughiar ki kalabusin itim, ko dughiar faragha ki pura itim, ki akar aghuim deragha a migia gumazamizibagh amima me fo, akar aghuim a bar guizbangira, egha nighnizir gavgavim an iti. God uan apangkuvimin ingangarir kam na ganingizima, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghin amizi, bar deragha ki nighnizir aghuir kam ian iti. ⁸God kamaghin fo, Kraisi Iesusin apangkuvim

uabi nan navim gamima ki bar ian ganasa bar ifonge.

⁹Ezi ki zurara kamaghin God ko migia ghaze, arazir igharazir darazigh ifongezim, a ian ikiva aghungiva ekeveg-hiva mangvira iki. Eghti ia fofozir ekiam ikiva, egh ian nighniziba bar dikirimigham. ¹⁰Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da asavsuighiva arazir aghuibar gin mangi. Eghti Krai Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh ikiti arazir kuratam ian poroghan kogham. ¹¹Eghti arazir aghuir Krai Iesus amizir otiviba, da bar ia gizivagham. Eghti gumamaziziba dar ganiva ziar ekiam God daningiva egh an ziam fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko migei.

Pol kalabusin iti, ezi bizir kam akar aghuimin akurvasi

¹²Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da akar aghuimin anogorozir puvati. An akar aghuim gamima a ghuavira iti. ¹³Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraisin ingangarim gamizi, bizir kam bagha me na isa kalabus gati. ¹⁴Ezi en aveghbuar aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me ati-atir arazim ataghragha egha bar gavgavigha Godin akam akura ghuavira iti.

¹⁵Guizbangira, marazi gumazibar garima, me ziar ekiam na ganidima, ezi men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me Kraisin akam akuri. Ezi marazi me nighnizir aghuiba ikiava akam akuri. ¹⁶Gumazir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingangarir kam an akar aghuim deragha an gun migeir ingangarim, ezi bizir kamin ki kalabusin iti. Kamaghin amizi

me bar na gifonge, egha akam akuri. ¹⁷Ezi gumazir igharaziba, ki faragha migeir gumaziba, me uari ziar ekiaba iniasa, egha Kraisin akam akuri. Me guizin nighnizir aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kamaghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam osimtizir taba na darighasa. ¹⁸Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram iti, gumazir kaba zurara Kraisin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar akonge. Egh bar akuegh mamaghira ikiam.

Pol ghaze, an angamra ikiva Filipain gumamazizibar akurvagham

¹⁹Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko migei, ezi Krai Iesusin Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kamin God nan akurvagham, eghti ki kalabus ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh ki bar akueghiva mamaghira ikiam. ²⁰Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin, ki arazir derazir puvatizitam damuva an aghum-sizim inian kogham. Puvati. Nan nighnizim kamakin, datirighin ko gin ki atiatingan koghiva tugh gavgavighiva arazir aghuibara damuam, ki zurara ami moghin. Ezi ki angamra ikiam o ki aremegham, bizir ki amiba bar, ziar ekiam Krai daningam. ²¹Nan nighnizim kamakin, ki nguazir kamin itir ikirimirimin iki, Krai baghavira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikirimirir kam gafiragham. ²²Egh ki angamra nguazir kamin ikivira ikiva, kamaghin ki gumamazizir aviribar akurvagham. Egh ki tuavir manamin mangam? Ki fozir puvati. ²³Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Krai ko ikiam. Nighnizir kam a bar dera. ²⁴Egh ki ia baghava nighnigha, ian akuraghasa, kamaghin ki angamra ikiam. ²⁵⁻²⁶Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi ia batoghiva ia ko ikiam, eghti ia Krai Iesusin poroghiv

ikiva egh ki ia ko ikiamin bizim bagh ia na bagh bar akuegham. Kamaghin ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim iki-avira iti. Eghti ki ikiva ia ko ingariva, egh ian akurvaghtima ia nighnizir gavgavim ikiva egh bar akuegham.

Filipain gumazamiziba, God deravira me gamima ezi me uaghan mizaziba isi

²⁷Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba Kraisin akar aghuim mikemezi moghin an gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva ia baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha gavgavigha egha navir vamira iti. Egha ia uari inigha nighnizir vamiran ingarava, gumazamizibar nighniziba fema me nighnizir gavgavimin akar aghuimin iti. Kamagh sua, ki ghaze, ia deravira daru iki. ²⁸Kamaghin, ian apaniba ia damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan nighnizir gavgavim men akakaghsi gavgafigh. Kamaghin me fogham, me ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvagham. ²⁹Ia fogh, God deravira ia gamuava ingangarim ia ganingizima, ia Kraisin ingangarim gami. Ingangarir kam, a nighnizir gavgavimra Kraisin itir pu. Puvati. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraisin ziam bangin mizaziba iniam. ³⁰Fomira ia nan garima ki midorozir kamin aven iti. Ezi datirighin ia nan akam barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e midorozir kamin aven ikia, kamaghin, ia mizaziba isi.

E bar navir vamira ikiva egh igharaz darazi deravira me damuam

2¹⁻²Krais ti ian naviba gavgavim dagh anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima ia navir amirizimin iti? Ia ti Godin Duam ko poroghav iti? Egha ia ti igharazi darazir apangkuvigha der-

avira me gami? Egh kamaghin, ia arazir aghuibar amu, eghti nan agorogem bar izivagham. Ia bar nighnizir vamira iki, egh igharaz darazigh ifongezir arazir vamiran gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh. ³Ia uarira uarigh nighnighan kogham, egh uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabiragh, egh kamagh mikim suam, igharaz darazi ian pin iti. ⁴Ia uarira uan bizibara ganam marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumazamizir igharazibar bizibar ganiva egh men akurvagh.

Krais bar uabi dikabirazima, God a fe

⁵Ia, nighnizir Krais Iesus suirazir kamra, ia uaghan nighnizir kamra suiraghtima a ian iki. ⁶A guizbangira God, egha an arazir Godin min itimin suighasa nighnizir puvati. Bar puvati. ⁷A uabi arazir kam bar anetegha, egha pura ingangarir gumazir kinimin min oto. A nguazir kamin gumazimin otozi gumazamiziba an garima, a guizin gumazimin iti. ⁸Egha a uabi dikabiragha egha Godin akam baragha bar an gin ghua dughiar an aremezim. Guizbangira a gumazir bar kuramin mirara, a ter ighuvimin areme. ⁹Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuir mam a ganingi, ezi ziar kam a bar ziabagh afira. ¹⁰God kamaghin ifonge, Godin nguibamin itiba ko nguazir kamin itiba ko nguazimin apengan itiba, me bar moghira Iesusin damazimin uan tevibar pirighiva egh an apengan ikiva an ziam fam. ¹¹Egh me bar azenan an gun kamaghin mikim suam, "Krais Iesus, an Ekiam!" Eghiva tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamagh sua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi.

**E angazangarimin min
gumazamizibar tongin ikiam**

¹²⁻¹³ Kamaghin amizi, nan namakar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamaghin damu. Ezi ki ia ko itir dughiamin ia orasi, dera. Ki datirighin ian saghon ti, kamaghin ia deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingarava iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia gani-gavira iti. Kamaghin amizi, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva egh puvira ingariva, egh akurvazir aghuir God ia bagha atizir kam, a iniam.

¹⁴⁻¹⁶ God kamaghin ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egh arazir kuratam ian puvatighti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamra itimin suiraghiva, egh mati overiamin itir mikoveziba isia taghtasi moghin nguazir kamin gumazamizibar tongin ikiam. Kar gumazamizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Kamagh sua bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar aviribav kimiva egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damigham, Krais Ua Izamin Dughiamin, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati.

¹⁷ Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia isa God ganidi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min a inighiva ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghira bar akuegham. ¹⁸ Ezi kamaghira ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham.

**Pol Timoti amadaghtima
a Filipain mangasa migei**

¹⁹ Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa. ²⁰ Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir puvati. A na ko navir namira ikia egha zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi. ²¹ Ezi gumazir maba bar uan bizibara nighnisi, me Krais Iesusin ingangarim ginighnizir puvati. ²² Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghin fo, an akar aghuimin ingangarimin nan akurvasi, mati borim uan afeziamin akurvasi. ²³ Kamaghin amizi, ki tong mizuam egh ganigham, bizir tizimra na batogham. Eghti ki foghiva ki zuamira anemadaghtima a ia bagh mangigham. ²⁴ Ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezimin ki uaghan mangi ian ganam.

**Pol Epafroditus
Filipain anemangasa migei**

²⁵ Ki kamaghin nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia bagh izam. A na ko ingarava, egha uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghasa, ia anemadazi a ize. ²⁶ A bar ian apangkuvigha egha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki, ezi bizir kam a gamima a bar osemi. ²⁷ Guizbangira, a faragha aria, egha atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, God osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamaghin amizi, God anarira apangkuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamaghin an a gamizima a ua dera. ²⁸ Ezi bizir kam bagha ki

Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham. ²⁹⁻³⁰ Kamaghin, ia Ekiamin ziamin Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamim, an a gami. Kamaghin, a Kraisin ingangarim gamuava egha atam areme. A deravira ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan arimariam aduegha egha ingangarim gamuavira iti. Kamaghin amizima, ia ziar ekiam a daningiva uaghan an miraram amir gumaziba sara ziar ekiam me daning.

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a Godin damazimin dera

3 Nan adarasi, ki uan migirigiam a givasa kamaghin ia migei, ia Ekiam ko poroghav ikia, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamaghin, ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir puvati.

²Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me afiar atiabar min arazir mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze, e bar Israelin arazimin gin mangi uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham.^{§§} ³Erara guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi. Me pu. Erara Godin Duamin akurvazimin uari isa God ganigha egha Krai Iesus ko poroghav ikia egha bar akonge. E fo, arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da tong men akuragham kogham, egh e nighnizir gavgavim dar itir puvati. Kamaghin

amizi, e fo, erara guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi.* ⁴Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da en akurvaghti, eghti kamaghin ki uabi ki deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzimin otivizir biziba bagh nighnighiva nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamaghin ia mikimasa, nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh afira. ⁵Nan amebam na bate, ezi 7 plan dughiaaba givazi, me namba 8in dughiamin nan mikarzir mogomem atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Bejaminin adarazir gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan inazafeziaba uakan. Egha ki Farisin gumazimra, egha Moses Osirizir Arazibar bar deravira dar gin zui. ⁶Ki fomira bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge, kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasigha egha mizazim me ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh nighnighava, egha nan arazibar tuisighava, me fo, ki osimtizitam nan itir puvati.

⁷Ki fomira uan amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Egha datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Egha a na bagha amir bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha amizir biziba, da bar pura biziba. ⁸Ki Judan bizibara migeir pu. Puvati. Ki Krai Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi

§§3:2 (3:2) Gumazir maba ti gumazamizibav migia ghaze, dughiar me Kraisin anavin otozim, me Israelin arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir kabar migirigiar kamin aghua, egha kamaghin Filipaiba deravira me bagh ganasa migirigiar gavgavim me ganingi.

***3:3 (3:3)** Fomira Israelba mikarzir mogomeba dar ghorir, ezi arazir kam men akagha ghaze, me Godin adarazir otifi. Datirighin e mikarzir mogomebar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi," an akar isin zuim ghaze, "me Godin adarasi." Egha datirighin, guizbangin Godin adarasi, me Kraisin adarasi. Ezi akar kam, "guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi," kar e Kraisin adarasi.

nguazir kamin biziba bar pura minez-iba. Ki Kraisra gin mangasa ifonge. Egha bizir igharaziba bar da ategha, egh ki Kraisin suiraghiva, ⁹egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir aghuimin otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua Godin damazimin derazir gumazimin otogham, nighnizir gavgavim Kraisin itir tuavim. E nighnizir gavgavim Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimin dera. ¹⁰Ezi ki Krais bar a gifoghasa. Krais mozinim ua dikafi, egha a gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa. Egh ki a ko mizaziba isir arazimin aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan an suiraghasa. ¹¹Egha kamaghin ki nighnisi, God uaghan na damighti ki mozinim ua dikavighiva angamra ikiam.

Pol ivezir aghuim iniasa pamten ivemari

¹²Ki kamaghin nighnizir puvasi, ki Krais Iesusin arazim inigha gifa, egha ki gumazir aghuimin otogha gifa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim gamua arazir kamin suisi, mati Krais nan suirazi moghin. ¹³Nan adarasi, ki nighnisi, ki arazir kam tighar a iniam. Ezi ki nighnizir vamira iti, ki fomira itir biziba gin amadagh, egh gin na bativamin bizim inisi a bagh mighin ingaram. ¹⁴Kamaghin ki ivemarim givaz naghin otoghiva egh ivezir aghuim iniasa, egha ki ivemavira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, God nan dia. Eghti ki an Nguibamin mangiva a ko bar deravira ikiam.

¹⁵Eghti e gumazir Kraisin arazibar gin ghua gumazir aruabar nighniziba itiba, e bar nighnizir ki gun mikemezir kamin gin mangam. Egh ia nighnizir igharazim ikiti, God ian nighnizir derazir puvasizir kam, ian akagham. ¹⁶Ezi nighnizir aghuiba e da inigha gifa, e

pamtemin dar suiragham. Bizir kam a bizir ekiam.

¹⁷Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravira gumazir en arazibar gin zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuibar gin mangi. ¹⁸Ia fo, gumazir aviriba Kraisin ter ighuvimin apanimin iti. Ki dughiar aviriba men arazibar gun ia mikeme, egha datirighin ua ia migei, egha teriba nan damaziba azui. ¹⁹Me uan mikarzarbar ifongiabar gin mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godin min iti. Me aghum-sizir arazibar amuasa bar akonge, egha zurara nguazir kamin bizibara nighnisi. Kamaghin, gumazir kaba helin mangiti God me gasigasigham. ²⁰Ezi eia, e Godin Nguibamin gumazamiziba. E, Ekiam Krais Iesus en Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izighriva uam e iniam, ezi e a baghavira mizuai. ²¹Krais uan gavgavimin a bizibar amuti da bar an apengan ikiam. Egh gavgavir kamra an en mikarzir apengtizir oveavira itir kaba dar amighti, da mikarzir igiabagh avagham. Egh Kraisin mikarzir aghuir angazangarimin itimin miraram otogham.

E bar akueghiva navir vamira ikiva egh nighnizir aghuiba iniam

4 Kamaghin, nan adarasi, ia Ekiam ko poroghiv iki tuivigh gavgafigh. Ki uan navim isa ia ganingi! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvasi nighnisi! Ki ian arazir aghuibar gun igharaz darasiv gei! Egha ki ia bagha bar akonge, nan namakar aghuiba!

²Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua virara Ekiamin amizimning, gua navir vamira ikiasa, kamagh sua ki gua kakaghor. ³Ezi ni bar guizin na ko ingarir gumazim, ki ni migei, ni amizir kamningin akuragh. Aning na ko, e akar aghuimin ingangarim ateri. Ezi Klemen ko, na ko ingarir gumazir

maba, me uaghan e ko ingari. Gumazamizir kabar ziaba, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, da an aven iti.[†]

⁴Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh.

⁵Ia gumazamiziba bar men asughasugh, eghti me ian arazir aghuir kamin ganigh. Ia nighnigh, Ekiam roghira izi.

⁶Ia bizitam bagh nighnighiv osiman marki. Ia zurara uan osimtiziba bagh God ko mikim. Ia God ko mikim a minabiva, egh a ian akurvaghsi ia an azang.

⁷Eghti kamaghin God ia damuti ia navir amirizimin ikiam. Egh ia Krai Iesus ko poroghiv deragh ikiam, eghti tuavir kamin Godin navir amirizim deravira ian naviba ko nighnizibagh eghuvti da bar deravira ikiam. God navir amirizir e ganingizir kam, a bar bizir aghuim, ezi navir amirizir kam gumazibar fofozim bar a gafira.

⁸Nan adarasi, ki migirigiar abuananam ia mikimasa. Ia zurara arazir kabagh nighnigh: guizin araziba, arazir aghuariba, God ko gumazibar damazimin derazir araziba, arazir zuruziba, gumaziba ifongezir bizir diriba, arazir gumaziba gara bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir pin itiba ko arazir me gara feba, da iti. Arazir aghuir kabara, ia dagh nighnigh. ⁹Arazir ki ian sure gamizi ia foziba, ko nan migirigiar ia iniziba, ko nan akar ia oraghiziba, ko ia nan gari ki amir araziba, ia bar dar amu. Eghti Godin navir amirizim e ganingizim, a ia ko ikiam.

Filipain gumazamiziba bizir aghuiba Pol bagha da amadazima a bar me minaba

¹⁰Dughiar ruarim givazi, datirighin ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi kamaghin ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge. Guizbangira, ia faragha na ginighnighavira ikiava, egha ia nan akurvaghamin tuaviva puvati. ¹¹Ki bizitamin otevezir puvatigha egha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir manatam na batoghti, ki nighnizir aviribar amuan kogham. Ki bizitam uam a iniamin nighnizim ategha, egha nimira ikia bar akongezir arazim gifos. ¹²Ki onganarazibagh ami, o ki bizir aviriba iti, ki pura nimira iti. Ki arazir pura nimira itimin fofozim a ini. Ki dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi, ki bizir aviriba iti, o biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim sara zurara nimira iti. ¹³Krai zurara gavgavim na ganidi, ezi an akurvazimin ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti.

¹⁴Ezi ia na ko nan osimtizim aterasa nighnisi, egha ia arazir aghuir kam gami. Ezi kamaghin ki ia nan akurazir arazim bagha bar akonge. ¹⁵Ezi ia Filipain gumazamiziba, ia uari kamaghin fo, dughiar ki faragha akar aghuim akuribar, ki Masedonian Provins ataki, dughiar kamin siosin igharazitam dagiaba na ganiga, nan akurazir puvati. Ia uarira arazir kam gami. ¹⁶Dughiar ki Teselonikan itim, ki biziba puvatizi, ia dughiar mabar nan akurvasi. ¹⁷Ia kamaghin nighnighan marki, ki bizir aghuiba ia na daningasa ki ian azangsisi. Puvati. Ki ian arazir aghuim mangvira ikiasa, ki ifonge. Eghti God ivezir aghuim ia daningam. ¹⁸Ezi akinafarir kamin aven, ki ia na gamizir biz-

[†]4:3 (4:3) Akinafarir kam, Godin Nguibamin iti. Ezi God an aven gumazamizir a ua inizibar ziaba osiri. Gumazamizir kaba, me God ko an Nguibamin zurara ikiam.

iba bagha ia minabi. Ia na bagha biz-
iba inigha Epafroditusin dafarim gatizi a
da inigha izezi ki da ini. Egha datirighin
ki bizitam otevezir puvati, ki mong
bar izifa. Ia na ganingizir biziba, da
mati mughuriar aghuim zuir ofa ia God
ganidi. God ofan kamin gara a gifuegha
bar akonge. ¹⁹Nan God a bizir aviriba
bar iti. Egh ia otevezir biziba, a bar
dar ganiva, egh Krais Iesusin ingan-
garir amizimin tuavimin, a uan bizir
aghuibar avirimin amodoghin, a biziba
isi ia daningam.

²⁰God, a God en Afeziam, ezi e an
ziam zurara a fi mamaghira ikiam. Bar
guizbangira!

**Pol Filipain gumazamizibav gia
ghaze, Afeziam ia ko iki.**

²¹Eghti, Godin gumazamizir Krais
Iesus ko poroghav itiba, ia me vagh-
vagh kamaghin me mikimam, Pol ghaze,
Afeziam ia ko iki. En aveghbuar na ko
itiba, me ia bagha akam amaga ghaze,
Afeziam ia ko iki. ²²Kagh itir Godin
gumazamiziba bar, me ia migia ghaze,
Afeziam ia ko iki. Atirivim Sisarin dipen-
imin aven ingarir darazi, me akar kam ia
daningasa mighigha na migei.

²³En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim
vaghvagh ian duaba ko iki.

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Kolosi, a nguibar ekar mam, Esian Provinsin iti. Egha a Efesusin nguibam mong an boroghin iti. Pol uabi Kolosin nguibamin sios gamizi an otozir pu-vati. Pol Efesusin ikiava egha gu-maziba amadazi, me ghua provinsin kamin nguibar mabar siosin ingangarim gamua, egha uaghan Kolosin ghu.

Pol kamaghin oraki, gumazir maba Kolosibar nighnizir gavgavibagh asighasighasa. Kamaghin, a men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin an akinafarim osirigha me bagha anemada. A kamaghin migei, Krais biziba bar dar dapanim. Krais uabira uam e iniam, eghti tuavir igharaziba en akurveghan kogham. Tuavir kaba e inigh Kraisin saghuamin mangam. Kraisrama, God bar bizibar ingarizi da otifi. Egh Kraisin ingangarimin God ua biziba bar da iniasa. Krais en aven iti, ezi e gumazamizir igiabar otivigha egha Kraisin arazibara gin zui.

Egha Pol akinafarir kam osirigha gu-mazir pumuning ganingi, ezi aning a inigha Kolosin ghu. Gumazir faragha itim, a Tikikus. An girara itir gumazim, a Onesimus, gumazir kam Pol File-mon bagh osirizir akinafarimin an gun migirigiar aviribagha ami.

Krais a biziba bar dar dapanim, ezi Godin ikirimirir aghuim ko an arazir aghuiba bar a gizifa

(Sapta 1:2-3:4)

1 ¹⁻² Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krais Iesusin aposelin ikiasa na

misefe. Ezi ki ko en aveghbuam Tim-oti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. Ia Godin gumazamizir Kolosin nguibar eki-amin itiba, ia gan adarasi, nighnizir gav-gavim Kraisin ikia a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko migia ghaze, a ian apangkuvigh egh ian nav-ibar amuti ia navir amirizimin iki.

Ga ia bagha nighnigha God minabavira iti

³⁻⁴ Ga ian arazir aghuim baragha kamaghin fo, ia nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava egha ia Godin gu-mazamiziba bar, me gifonge. Kamaghin amizi, dughiaaba bar ga ia bagha God ko migiava, ia ginighnigha God min-abavira iti. A en Ekiam Krais Iesusin Afeziam. ⁵ E fo, guizin akam, an akar aghuim, a faragha ia bagha ghuzima ia kamaghin oraki, bizir aghuir God ia daningamiba da An Nguibamin iti, egh ia da bagh mizuamiva egh da iniam. Egha ia nighnizir gavgavim bizir kamin iti. Kamaghin, ia guizbangira nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava egha Godin gumazamiziba bar, me gi-fonge. ⁶ Ezi nguazir kamin danganiba bar, me akar aghuir kamin akurazi gu-mazamizir aviriba nighnizir gavgavim an ikiava an gin zuima akar aghuimin dagher aghuiba otiva ghuavira iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongin oto. Ia dughiar faragha Godin apangkuvimin eghaghanim baregha ia bar guizbangira a gifozim, dughiar kam iza datirighin arazir kamra ian tongin otogha, ian in-garavira iti. ⁷ Epafra akar aghuir kam ian sure gami, ezi ia a gifo. Epafra, a ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga gisin ian akurvagha, egha bar deravira Kraisin ingangarim gami. ⁸ Egha Epafra ga migia ga geghari, Godin Duam ia gamima ia Godin gumazamiziba der-aghavira me gifonge.

Pol Kolosin gumazamiziba gavgavim me daningasa God ko migei

⁹Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirikin, ga zurara ia bagha God ko migei. Ga kamaghin an azangsisi, Godin Duam fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, eghti nighnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kamin ia Godin ifongiam bar a gifogham. ¹⁰Kamaghin ia Ekiamin gumazamizibar min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangiva ekevegham. ¹¹⁻¹²Ezi ga kamaghin God ko migei, an gavgavir ekiar aghuimin, God gavgaviba bar ia daningam, eghti ia tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ateram, egh nimira ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghiva, egh en Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuibar gin zui, egh ia bizir aghuir a ia bagha miseveziba da iniam. Ia Godin gumazamiziba ko da iniam, kar Godin Nguibamin angazangarimin aven itir darasi. ¹³⁻¹⁴Faragha mitarmemin gavgavim e ikezima e an apengan itima, ezi God en akuragha e inigha uan Otarimin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim iti, Otarir kam a bar a gifonge. God uan Otarimin ingangarimin e gamizi e firaghire, egha tuavir kamra an en arazir kuraba da gin amada.[‡]

Pol Kraisin araziba ko an ingangaribar gun migei

¹⁵E Godin ganighan kogham, ezi Krais an mirara gari. Krais an Otarir ivariam, a God ingarizir bizir kaba a bar dar dapanim. ¹⁶Ezi Kraisin agharimin, God

uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatizir biziba, da enselin gavgaviba ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, bizir gavgaviba itiba. God Krais ko, aning bizir kaba bar dagh ami, ezi da bar Krais baghavira iti. ¹⁷Ezi bizir kaba tighar otivam, Krais fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da deravira uari isasuigha bar deravira ingari. ¹⁸Krais, a siosin dapanim, ezi sios an nivafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin faragha zuir gumazim. Krais Godin Otarir ivariam, egha a faragha ovevemin ua dikafi. God ghaze, Krais uabi biziba bar dar dapanimin ikiam. Kamagh sua, a Krais gamizi, a ua dikafi, ¹⁹God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim ko an araziba ko an gavgaviba Otarir kam gizivagham, kamaghin God uabi Kraisin aven iti. Kamaghin amizi, Krais Godin mirara gari.

²⁰Bizir God ingariziba, da an saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da ua a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a Kraisin ingangarimin arazir kam damuam. Ezi kamagh sua a Krais ataghizima a ter ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kamin en apanir araziba a da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua da inizi da uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko nguazimin biziba uakan.

²¹Iarara, ia fomira arazir kuraba ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghin ia Godin saghon ikiava uan nighnizibar aven an apanim gami. ²²Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh uabida izam. Eghti ia an gumazamizibar min ikiva, egh an damazimin bar zueghiva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamagh sua datirighin Godin Otarim angamra gu-

[‡]**1:13-14** (1:13-14) Akar kam, “mitarmemin gavgavim,” an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira.

mazir mikarzim sara areme, ezi tuavir kamin God uam e ko navir vamira iniz. ²³Ezi dipenir guarim dipenimin suirazi moghin, ia nighnizir gavgavimin suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia akar aghuim bareghava dughiar kam ia fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nighnizir gavgavim iti. Egh ia akongiva nighnizir gavgavim ataghraghan marki. Ezi ki Pol, ki akar aghuir kamin ingangarir gumazim, egha e gumamazir nguazimin itiba bar me bagha anakuri.

Pol sios bagha ingangarim gami

²⁴Ezi datirighin ki ian akurvaghasa mizazim ini. Krais siosin akurvaghasa inizir mizaziba, da givazir puvati. Ki da givasava ami. Ezi ki siosin akurvaghasa ifonge, a Kraisin nivafizimra. Bizir kam bagha ki bar akonge. ²⁵God uabi, ian akurvaghasa na misefe, egha ingangarir kam na ganingi, ezi ki siosin ingangarir gumazimin oto. Ezi ki deravira Godin akam akurir ingangarim nan iti. ²⁶Dughiar fomira itibar iza datirighin, akar kam bar modo, ezi gumamaziziba bar a gifozir puvati. Egha datirighin a Godin gumamazibar damazibar azenim giri. ²⁷Ezi Godin nighnizim kamakin, a uabi akar aghuir modozir kam e an gumamaziziba, an en aka, eghti e fogham, akar modozir kam a guizbangira bar dera, egha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakin, Krais ian navir averiabar aven iti, ezi ia fo, a ia inighti ia a ko mangiva Godin Nguibamin ikiva, egha ia bizir kam bagha mizuai. ²⁸Ezi e Kraisin akar aghuim bar vaghvaghera gumamazizibav kiri. E kamaghin ifonge, me Krais ko porogh ikiva fofozir aghuitamin oteveghan koghiva, eghti e me inigh Godin damazimin mangam. Kamagh sua, e

nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin gin ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me ganidi. ²⁹Kamaghin ki, Krais na ganingizir gavgavir ekiam, a nan akurvazima, ezi tuavir kamin ki osimtiziba sara ingangarir dafar kam gami.

E nighnizir gavgavim ikiva egh akar ifavariba batogham

2 Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguibamin itir gumamaziziba bagha a gami, egha uaghan nan guamin ganizir puvatizir igharaziba sara. ²Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim men navibar aningti me atiatingan kogham, egh ki me damuti me uari gifueghiva uari inigh ekiam, egh me fofozir aghuim inighti nighnizir aghuir kam me damuti men nighnizir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghin me Godin akar modozimin mingarim deraghvira a gifogham, a Krais, a uabi akar modozir kamin mingarim. Kamagh sua ki ingangarir kam gami. ³Godin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim bar pin kogha Krais gizivaghera modogha iti, mati dagiaba dagiabar dipenimin iti. Ezi Krais uabira fofozir aghuir kam en aka.

⁴Ezi ki ghaze, tav ia gifariva egh akar amirizibar ia mikimiva ia apezaperan kogham. Kamagh sua, ki akar kam ia migei. ⁵Ki uabi uan mikarzimin ia ko itir puvati, egha ki ia ginighnighavira iti. Kamaghin ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha tuivighav ikiava deragha ingara egha nighnizir gavgavim Kraisin iti. Bizir kamin ki bar akonge.

E Kraisin porogh egh an tuivigh gavgavigham

⁶Ezi ia Krais Iesus en Ekiam ia a inigha gifa, egh kamaghin ia a ko daruva an poroghiv iki. ⁷Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh, mati temem biba sara

nguazimin tugha gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir akinir gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim akar aghuir Epafras ian sure gamizir kamin iti, egh kamaghin ian nighnizir gavgavim aghung mangvira iki. Egh zurara God minabivira iki.

⁸Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima ia an nighnizir gin mangan marki, eghti da ia iikirarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gativaziba, me me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraisin izezir puvati.

⁹Ia fo, Krai a en mirara gumazimin oto, ezi Godin ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa. ¹⁰Egha a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ezi ia Kraisin poroghav itima, kamaghin God ia gamima ia guizbangira angamra ikiavira iti.

¹¹Ezi ia Kraisin poroghav ikia, egha mati uan mikarzir mogomebar ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarimin a gamizima an otozir pu. Puvati. Krai uabi mikarzir mogomebar aghorir arazir kam ati. Kraisin arazir kamin e, navir ghurimin gavgavir e ikiagharighizim, anetughavkinigha a gin amadagha, egha firiaghiri. Kar guizbangira mikarzibar aghorir arazim. ¹²Ezi dughiar e ruezimin e Krai ko poroghav itima, God Krai ko e sara mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiamin amodoghin ingarava Krai mozimin a gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim an ingangarir gavgavir kamin itima, ezi dughiar e ruezimin, God Iesus ko e gamizima e uaghan ua dikafi.

¹³Ia faragha uan arazir kurabagh amir arazim bagha gumazir aremezibar moghin iti. Ia navir ghurimin arazibar gin ghua, eghti Krai ian navir ghurimin araziba tighar da atughuvkinighiva da gin amadagham, kamaghin ia gumazir

aremezibar min ami. Ezi datirighin God ia gamima ia Krai ko angamra iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada.

¹⁴Moses Osirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba aghurigha azenim gati, egha e gamima e an akam ko an gavgavimin apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da batoke, egha uaghan Moses Osirizir Araziba isa Iesusin ter ighuvimin a gafu, egha tuavir kamin Moses Osirizir Arazibar gavgavim a gifa. ¹⁵Ezi Krai ter ighuvimin duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgaviba deghavkinigha da gifa. God ter ighuvimin, kamaghin gumazamiziba bar men aka, a bar da dikabiragha da ikegha dagh amima da pura bizir kini-bar min otifi.

E Krai koma areme, ezi nguazir kamin araziba en akuraghan kogham

¹⁶Kamaghin amizi, ia tav ateghtima an akaba ia gasan marki, egh ia mikim suam, ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia Godin ziam fer dughiar gin zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba ko Sabatin dughiar arazibar dar gin zuir puvati. ¹⁷Arazir kaba, da bizir gin izamibar nedazir kiniba, ezi Krai a uabi guizbangin bizim. ¹⁸Eghti gumazitam bizitam irebamin min bizimin ganigh, egh kamaghin a uabira uan ziam fiti, ia an akam baraghan marki. Gumazir kam suam, ia uarigh ifariva uari dikabiniva egh enselbar ziaba fi. Eghti ia an akam baraghan marki. Gumazir kam a uan nighnizim ko navir ghurimin arazibar gin ghua, egha pura migia ghaze, ki uabi bar fo. Eghti ia gumazir kamagh amitam ateghti a ia dikabiragh, ian ivezir aghuim okiman kogham. ¹⁹Egha a Kraisin suirazir puvatigha anetaki, Krai en dapanim, e an nivafizim. E an poroghav ikia dagheba isa egha a ko nivafizir agiribar min uari isasuiragha iti.

Nivafizir kam Kraisin apengan itima an a gamima a God ifongezi moghin aghua gavgafi.

²⁰Ezi ia Krai ko poroghav ikia a ko areme, kamaghin ia duar kurar overiam ko nguazim gativaziba bar ada ategha uam adar apengan itir puvati. Egħa tizim sua ia nguazir kamin itir gumazibar min aruavira iti? Egħa tizim sua ia nguazir kamin arazibagh amuavira iti? Arazir kaba kamakin, ²¹“Ia bizir kabar suighan marki,” egh “Dagher kabar aman marki,” egh uaghan “Bizir igharazir maba sara suighan marki.”

²²Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gumazibara uari dagħ amuava da arigha egħa en sure gami. ²³E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir aghuibar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiamin gin mangiva mighighvira lotun arazibar amu. Egħa ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin. Egħa ghaze, ia Godin ingangarim damuva uan mikarzim mizazir kuram a daning. Egħa arazir kaba da en mikarzibar akuragh navir ghurimin araziba dikabiragh da givaghan kogham. Bar puvatigham.

E Krai ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti

3 God ia gamizima ia Krai ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti. Egħa bizir kam bagħa, ia Godin Nguibamin pin itir biziba bar dagħ ifongegħ, da Krai itir naghin iti. Krai, Godin agharir guvimin amadaghan uan atrivir dabirabimin aperaghav iti. ²Ezi ia bizir pin itiba bagħivira nighnigh, egh nguazimin itir bizibagh nighnighan marki. ³Ia fo, ia aremegħa gifa, ezi ian ikirimirir angamra itim Krai ko iki-ava egħa Godin poroghav ikia egħa modoghav ikia tighar azenimin otivam.

⁴Ezi Kraisra, a guizbangira ian ikirimirir angamra itimin mingarim. Egħti Krai uamategħ izamin dughiam, ia uaghan a ko an angazangarir gavgavir ekiamin aven otivam.

Krai en aven itima ezi e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 3:5-4:18)

Ikirimirir ghurim koma ikirimirir igiam

⁵Kamaghin ami, ia nguazimin itir arazir kurar ian navir averiamin itiba bar da gifagh. Bizir kaba, gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar amuasa naviba dikavir arazim, koma gumazir igharazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar gara dagħ ifuer arazir kam, mati uari isa ifavarir godbar aningizir arazimin min ami. ⁶Ezi bizir kaba bagħa God uan aningagharimin ivezir bar kuram gumazir arazir kabagh amiba me bagħa anetizima a iti. Kar gumazir Godin akam iriaghriazibar ivezir kuram. A izam. ⁷Ia faragħa arazir kurar kabar gin zuima, da ia gativagħa ia ikiagħariki.

⁸Ezi datirighin ia arazir kaba uam adar amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko aningaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba, koma migirigiar mizirizir ian akatoribar otiviba, ⁹ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar amuan marki. Ia fo, ia navir ghurimin araziba ategħa ¹⁰egħa gumazir igiabar otifi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava korotiar igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia gumazir igiabar otivizir kam, a kamaghin ifonge, a ia damuti ia bar deraviram a gifogham. Kamagh sua a ia gamuavira itima ia an miraram otivavira iti. ¹¹Kamaghin amizi,

datirighin bibiziba puvati. Ia ua kamaghin nighnighan marki, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, o e mikarzir mogomeba aghore, o daghorezir puvati, o igharazir darazir akabav gei, o nguibar atiabar gumaziba, o e pura ingangarir gumazibar iti o e firiaghrezir gumaziba. E kamaghin nighnighan kogham. E fo, Krais uabira iti, egha Krais uabi bar en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

¹²God ua baghavira ia misevezi, ia an gumamazibar otivigha gifa, ezi a bar ia gifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amu: Ia gumamazibar apangkuv, egh arazir aghuibar gumazir igharazibar amu, egh ia uari dikabiragh, egh gumazibar asughasugh, egh dighorim amirazir arazim damu. ¹³Egh ian tongin tav arazir kuratam igharazitav damightima an an osemeghiva, egh ia zuamira uari uarir aningaghan marki, egh uari uan arazir kuraba gin amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghira ia uaghan uarira uan arazir kuraba gin amang. ¹⁴Egh ia bar uarigh ifongegh. Arazir kam a bar arazir igharazibagh afira. Arazir kam, an arazir aghuir igharazibagh amima da bar deraviram otiva, uari isa ingari. ¹⁵Krais navir amirizim ia ganingi, egha ia gamizima ia navir vamira iti, ezi navir amirizir kam ian navir averiabar ikiva ia gativaghiva nighnizir aghuiba ia daningam. Ia fo, navir amirizir kam bagha God ian diazima ia bar uari inigha nivafizir vamiran min oto. Egh zurara God minabi. ¹⁶Egh Kraisin akam ian navir averiabar iki gavgafigh. Eghti ia vaghvagh nighnizir aghuiba ko fofozibar gin mangiva uarira uarir sure damuva egh akurvazir akam uari daning. Egh Ighiabar Akinafarimin aven ighiabar amuva, egh Iesusin ziam fer ighiabar

amuva, egh Godin Duam ian navir averiabar atizir ighiabar amu. Dughiar ia ighiabar amuamim, ia uan navir averiabar God minabi. ¹⁷Ezi bizir manaba ia dagh ami, migirigiaba o ingangariba, ia bizir kaba bar Ekiam Iesusin ziamin dar amu. Egh an ziamin ia God Afeziam minabi.

Pol, Kraisin arazibar gin mangasa, poroghamiba ko boribav gei.

¹⁸Ia amuiba vaghvagh, ia uan pabar akaba baragh egh men apengan iki. Kar Ekiam ifongezir arazim. ¹⁹Ezi ia paba vaghvagh, ia uan amuiba bar deraghvira me damuva egh bar me gifongegh. Egh pura ingangarir amizir kinimin min me damuan marki.

²⁰Ia boriba, ia zurara uan amebaba ko afeziabar akaba baraghiva dar gin mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham. ²¹Ia afeziaba uan boriba mighi me amir biziba bagh mikimiva men nighnizibar amuti me ataran marki. Ia kamaghin damuti, borim osemeghiva kamaghin mikim suam, ki bizitam damuan kogham. Marki. Ki aghua.

Pol ingangarir gumaziba ko gumazir ekiar men garibav gei

²²Ia ingangarir gumaziba vaghvagh, ia uan gumazir ekiar ian garibar akaba baragh, egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin nighnighan marki, “E suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuibar amuti me e gifuegham.” Puvati. Ia Ekiamin atiating, egh dughiaaba bar uan navir averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu. ²³Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami. ²⁴Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumamaziziba, a uabira ian

garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumazamiziba bagha atizim, a gin ia daningam. ²⁵ Ia fo, God gumazamizir vabara a men garir puvati, a bar gumazamizibar gara men araziba ko navir averiabar deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4 Ia ingangarir gumazibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumaziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin me damuva arazir aghuibar me damu.

E God ko migeir arazim pamtem a damuva egh deraghvira daruam

² Ia God ko mikim mamaghira ikiva, ia deraghvira ganiva nighnighiva God ko mikim, egh God minabivira iki. ³ Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh kamaghin azangsigh, an e bagh tiam kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati. ⁴ Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam.

⁵ Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir aghuibar gin mangiva egh arazir aghuibar me damu. Egh ia dughiaba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghshivira damuvira iki. ⁶ Ia zurara akar aghuir singtizibav kintima, gumaziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin ia bar deravira foghiva

gumaziba vaghvagh men akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazi aning Kolosin zui

⁷ Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun ia mikimam. ⁸ Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamagh sua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. ⁹ Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mikimam.^f

Pol Kolosiba bagha akinafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

¹⁰ Aristarkus, a na ko kalabusin iti, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasin imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ki ia Mak iniasa, ia bagha akar kam amadagha gifa.) ¹¹ Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir kabara, me na ko ikia God Gumazamizibagh Ativir Ingangarim gamuava egha me bar deraghavira nan akurvasi.

¹² Epafras uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Kraisi Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko miaviara iti, egha ghaze, God ian akurvaghti, ia tuivigh gavgavigh,

^f4:9 (4:9) Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazim. Ni akar Filemon akinafarir Pol a bagha osirizimin aven itimin gan.

egh fofozir aghuitam oteveghan koghiva, egh Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam. ¹³Ezi ki kamaghin ia mikimasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Laodisian nguibamin itir darasi ko Hierapolisin nguibamin itir darasi, me bagha a gami. ¹⁴Ezi Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko iki.[§]

¹⁵Eghti ia Laodisian itir siosin mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. Egh ia Nimfa ko siosin an dipenimin uari akuvim sara, bar me mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. ¹⁶Egh ia akinafarir kam uari tongin a dipon,

egh gin Laodisian itir sios bagh anemadagh, eghti me uaghan uarir tongin a diponam. Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia a inighiva uarir tongin a diponam. ¹⁷Egh ia kamaghin Arkipusin mikemegh, “Ni, Ekiam ni ganingizir ingangarim, ni deravira a damuva bar anegifagh.”

¹⁸Ki Pol, ki uan dafarimningin akar abuananam ia bagha an osira ghaze: God deravira ia damu. Ki kalabusin iki-avira iti, ezi ia na gin amangan marki. Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.^{**}

§4:14 (4:14) Gumazir aviriba nighnigha ghaze, Lukin kamrama, akinafarir pumuning osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha igharazim Aposelbar Ingangariba.

****4:18** (4:18) Ni 1 Korin 16:21in gan.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akinafarir Faragh Zuim

Tesalonikan nguibam, a Mesedonian Provinsin nguibar ekiar mam. Dughiar Pol Filipai ataghizim, a Tesalonikan ghugha nguibar kamin siosin mam okore (Ap 17:1-9). Egha Judabar garima, gumazamizir avirim Polin akam gin ghua egha Kraisin adarazir ofiti, ezi Judaba navir kuramin Polin ikiava a gamizi, a Tesalonikan nguibam ataki. Egha gin Pol ghua Korinin nguibamin itima, a ko ingarir gumazim Timoti iza bizir Tesalonikan Kraisin adarazir otivizibar gun Pol migei.

Ezi Pol Timotin akam baregha, egha Tesalonikan sios nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa, a ko Sailas ko Timoti akinafarir kam an osirigha me bagha anemada. Fofozir gumazir avirim ghaze, akinafarir kam ti Pol osirizir akinafarir Godin Akinafarimin aven itibar faragha zuim. Ezi akinafarir kam Pol Tesalonikabar nighnizir gavgaviba ko arazir aghuiba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamizir kaba, Kraisin manmaghin ua izamin bizim, me ti deravira fozir puvati. Me kamaghin foghasa, gumazir Kraisin tighar ua izamin dughiamin ovengeziba, me uaghan zurara itir ikirmirir aghuim iniam, o puvatigham? Eghti Kraisin dughiar manamra izam? Pol men azangsiziba ikiarvagha kamaghin migei, me arazir aghuibar gin mangiva, Ekiam izamin dughiam bagh uari akir iki.

Pol a ko ingarir darazi, me Tesalonikan itir sios ginighnisi

(Sapta 1-3)

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Kraisin Iesusin poroghav itir gumazamiziba: Godin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Pol Tesalonikan itir siosin nighnizir gavgavim bagha bar akonge

²E zurazurara God minabaghava ia bagha God ko migei. ³E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godin itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, ezi bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Kraisin Iesusin mizua iti, egha ia uan naviba gavgavim dagh anighavira iti. E ian arazir kaba Godin damazimin dagh nighnisi. Kamaghin amizi bizir kaba bagha e God minabavira iti.

⁴En adarasi, e kamaghin fo, God bar moghira ia gifongegha, egha ua baghavira ia amisevegha gifa. ⁵Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimin min ia bagha izezir puvati. A Godin Duam ko gavgavim sara ize, kamaghin amizi, ia guizbangira fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir arazim, ia uari a gifo. ⁶Egha ia Godin akam inizi, ezi osimtizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamin araziba ko en arazibagh gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge. ⁷Kamaghin ia arazir aghuim Masedonia ko Akaiian Provinsin itir Kraisin adarazi, bar men aka. Eghti me ian arazimin ganiva an gin mangam. ⁸Ezi Ekiamin akar ia kunizim, a dibiarimin araremin min bar ghu. Egha a Masedonia ko Akaiara ghuzi puvati,

ian nighnizir gavgavir Godin itir kamin eghaghanim, nguibaba bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham. ⁹Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha ia godin ifavariba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God. ¹⁰Ezi ia an Otarimin mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otarir kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

Pol Tesalonikan nguibamin ikiava amizir ingangarim migei

2 En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura ghuzi puvati. ²Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba isi, ezi me en ziaibagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en God en naviba gavgavim dagh aningizima, ezi e uan apanir avirir kabar ati-atir puvati. E tugha gavgavigha Godin akar aghuim ia mikiri. ³Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin ikiasava, e ia migia, egha pazav akatamin ia mike-mezi puvati, egha e nighnizir zuezir puvatizitam sara ia migia ia gifarazir puvati. ⁴Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averiabagh fogha givagha, egha a uabi ifongegha akar aghuim akunamin ingangarim e ganingi. E gumazamiziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati. Godra en navir averiabar gari. Ezi e kamagh sua, a uabira e amir ingangarim gifongegh. ⁵Ia fogha gifa, God en garava e gifozima e kamaghin ia migei, e akar ifavaritamin ia gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha egha ia apezepera migeir puvati. ⁶E, ia ko gumazamizir igharazibar damazimin ziam iniasa ingangarir puvati.

⁷E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, egha uarir akurvaghasava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan aghua. E bar nimira ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira amebam uan borir aghiriba asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari. ⁸Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizima, e guizbangira bar ia gifonge, egha Godin akar aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan ikirimirim ian akurvaghasa.

⁹En adarasi, ia uari en ingangarir ekiar e ia ko ikia Godin akar aghuir kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghsi osimtizir ekiam ia daningan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari.

¹⁰Ia fo, ezi God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir gumazamiziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh amua, egha arazir kuratam gamizir puvati. ¹¹Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan vaghvagha dar ia gami. ¹²Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tugh gavgavighamin migirigiabagh ami. Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia ganidi. Egha e ikirimirir aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei. God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kamin aven izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamin a iniam.

Kraisin adarazi nighnizir gavgavim ikia, osimtiziba atera tugha gavgafi

¹³Ia en akam baregha Godin akam inigha egha gumazibar akamin min a inizir puvati, ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar kam bar pamten ia gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisin itibar navir averiabar ingari. Kamaghin amizima e bizir kam bagha zurara God

minabi. ¹⁴En adarasi, Godin siosin Judian Provinsin itiba, me Kraiss Iesusin adarasi, bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian nguibamin gumazibara osimtizir ekiaba ia ganidi moghira, Judian itir siosba, Judaba osimtiziba me garisi. ¹⁵Judaba, Ekiam Iesus koma Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire, egha uaghan e batosi. Egha God ifongezir arazibar aghuaghava, me gumazamiziba bar, men apanimin iti. ¹⁶Egha me God ua gumazamizir kaba inian me aghuagha, egha kamaghin e Kantrin Igharazibar Gumaziba akam e me mikiman me aghuagha, egha en tuaviba apiri. Kamaghira me zurara arazir kurabagh amima, da ghua bar ekefe, ezi datirighin Godin aningazim men izegha gifa.

Pol ua Tesalonikabar ganasa bar ifonge

¹⁷En adarasi, Judaba kaghira e arizima, e dughiar bar otevimin ia ataki, egha e ian garir puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi ian ganasa bar ifuegha egha tuaviba buriavira iti. ¹⁸E ia bagh izasa; ki Pol guizbangira dughiar aviribar izasa ingari, ezi Satan en tuaviba apiri. ¹⁹Eghti en Ekiam Iesus uamateghamin dughiam, bizir tizim e damighti e an damatuzimin bar akuegh egh a mizuum iki tugh gavgavigham? E bizir tizim inigh mangi an akagh suam e ingangarir aghuim gami? E ghaze, iarara. E ia baghavira bar akuegham. ²⁰Guizbangira, e ia baghavira bar akuegham. Ezi iarara e gamima e bar akueghavira iti.

Pol Tesalonikaba gavgavim me daningasa Timoti amada

3 E ia bagha nighnighavira ikia ghua, gin e ghaze, e sughsughan kogham. Egha akam misuegha ghaze, ga Aten-sin ikiam. ²Egha Timoti amadazima a

ia bagha izi. Timoti a en aveghbuam. Egha a Godin ingangarir gumazir Kraissin akar aghuim akurim. Ga gavgavim ia daningiva, egha ian nighnizir gavgavimin akurvaghasa ga anemada. ³E kamaghin aghua, osimtiziba ko mizazir ia isir kaba ia damuti ia nighnizir aviribar amuam. Ia uari fo, God uabi osimtizir kamagh gariba aterasa e amisefe. ⁴E faragha ia ko ikia egha kamagh ia migiavira iti, osimtizitaba e bativam. Ezi ia datirighin deragha kamaghin fo, dughiar kurar kam e bato. ⁵Bizir kam baghava, ki sughsughan aghuagha, egha ki Timoti ian nighnizir gavgavim gifoghasa ia bagha anemadazi a izi. Ki kamagh atiati, gumazir kuram Satan ian nighnizir gavgavibar amuti, da ireghti, en ingangarim pura mangigham.

Timoti migirigiar aghuim inigha izezima Pol bar akonge.

⁶Ezi Timoti ia ategha egha datirighira iza e batogha, akar aghuim e migia ghaze, ia nighnizir gavgavim Godin ikiava God ko gumazir igharazibagh ifonge. Egha a kamaghin migia ghaze, ia zurara e ginighnigha egha ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava ami moghin e uaghan ian ganasava ami. ⁷Kamaghin amizima, en adarasi, dughiar e osimtiziba aterima nighnizir aviriba e bativimin, e kamaghin oraki, ia nighnizir gavgavir Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam gavgavim e ganingi. ⁸E kamaghin fo, ia Ekiam bagha tugha gavgavizima, ezi e kagh uaghan, en dabirabim datirighin bar dera. ⁹E ia ginighnigha egha e uan Godin damazimin guizbangira bar akonge. Kamaghin amizi, e ia bagha God bar minabavira iti. ¹⁰Egha dimagariba ko aruebar, God ko pamtem migiavira ikia ghaze, God en amamangatighti e uari izi ian ganam. Eghti ian nighnizir gavgavim oteveghti,

e ua ian akurvaghiva ian nighnizir gavgavim damutima, a gavgavigham.

Pol God ko migei

¹¹E kamagh sua, en God en Afeziam uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim azeneghti e ia bagh izam. ¹²E kamagh sua, Ekiam ia damighiti arazir igharazir darazigh ifongezim bar moghira ia gizifagh egh fasfagham. E bar ia gifongezi moghira, ia vaghvagh Godin gumazamiziba ko gumazamizir igharaziba bar me gifongegh. ¹³Eghti God gavgavim ia daningti, gumazamizir en Ekiam Iesusin damazimin zueziba bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam ian gantima ia an damazimin zuegh arazir kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirimin aven otogh egh gavgafigh

(Sapta 4-5)

E gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim damuam kogham

4 Kamaghin, en adarazi, e God ifongezir araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin guizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam Iesusin ziamin gavgavimin ia gakaghora ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki. ²E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir akaba, ia dagh fo.

³God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a danigh egh an damazimin zuegh. Egh gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim gitagham. ⁴Egh ia vaghvagh uan amuibar ikiva deravira men gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu.^{††} ⁵Ia

uan mikarzimin ifongiabara, dar gin mangan marki, mati God gifozir puvatizir gumaziba amir araziba. ⁶Kamaghin ia uan aveghbuaba osimtiziba me darigh egh me gifar arazir kurabar men amuibar amuan marki. E fomira akar gavgavim ia migia ghaze, gumazir arazir kurar kabanagh gamiba, God gin ivezir kuram me daningam. ⁷E fo, God arazir miziriziba bagha en diazir pu. Bar puvati. A en diagha ghaze, ia nan gumazamizibara, kamaghin ia arazir zuezibara damu. ⁸Kamaghin amizi, ni tina akar kaba akirim dagh asara, ni akirim gumazim gasarazir puvati, ni God akirim a gasara, Godin kamra uan Duam ia ganingi.

E arazir aghuibar amuti da gavgavika

⁹Ki Kraisin adarasi uarigh ifongezir arazimin ki ia bagh osiran kogham. Ki fo, God uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha ian sure gami. ¹⁰Ezi ia Provins Masedonian itir Kraisin adarasi uarigh ifongezir arazibar bar me gami. En adarasi, e ia arazir kam damu mangi mamaghira ikiasa e ian azangsisi.

¹¹⁻¹²Ki kamagh sua, ia bizitamin oteveghan kogham, eghti gumazir Kraisin azenan itiba ian ganiva egh kamaghin mikim suam, Kraisin adarasi arazir aghuibagh ami. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti a deraghisi, puvira uari bagh ingar. Egh uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir akurvagh, kamaghira e fomira ia mikemes.

Ekiam uamategh iziva e akuvagh

¹³En adarasi, e kamagh sua, ia bar deravira Kraisin gumazamizir ovengeziba bativamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir nighnizir gavgavim

^{††}**4:4** (4:4) Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko nighnizir kurar ian navir averiabar aven itiba, ia deraghvira da bagh uarir gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu."

Godin itir puvatizibar min pamten osemegh ikian marki. Me ua dikavamin dughiam mizuair puvati. ¹⁴E kamaghin nighnizir gavgavim iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghin amizi, en nighnizir gavgavim kamaghin, God gumazir nighnizir gavgavim an ikiava ovengezibar amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko ua izam.

¹⁵Ekiamin akam e kamaghin ia mikeme, Ekiam uamateghitima e gumazamizir angamra itiba, gumazir ariaghrezibar faragh mangan kogham. Puvati. ¹⁶Ekiam pamtem mikimti, an enselin faragha zuimin tiarim mikimti, eghti Godin sigham sara arangam. Eghti Ekiamra uan nguibam ategh izighiritima gumazamizir Iesusin poroghav ikiava ariaghreziba faragh ua dikavigham. ¹⁷Dughiar kamin gin e gumazamizir angamra ikiavira itiba, e gumazamizir kaba ko ghuariabar tongin mavanangam, egh e bar Ekiam overiamin a bativam. Kamaghin e bar Ekiam ko zurazurara ikiam. ¹⁸Egh ia akar kam Godin gumazamizir igharazibav kim, egh gavgavim uari daning.

E Ekiam izamin dughiam bagh uari akir ikiam

5 En adarasi, e bizir otivamin dughiatam diborogh ia bagh an osirighan kogham. ²Ia uari fogha gifa, Ekiam Izamin Dughiam okimakiar gumazim dimangan izi moghin zuamirama otogham. A izamin dughiam, ia a gifoghan kogham. ³Gumazamiziba kamaghin mikimam, “Datirighin dughiar amirizim e batozi, e deravira iti.” Eghti bizir me gasighasighamim bar zuamira me batogham, mati mizazir amizir naviba adaiba borim batasa isir mizaziba. Men tav osimtizir kam gitagh ari mangan kogham.

⁴Kamaghin amizi en adarasi, ia mitatemin itir puvati, egh ia, dughiar kam okimakiar gumazimin min iziti, ia an ganigh digavir kuram damuan kogham. ⁵Ia fo, ia bar aruem ko angazangarimin gumazamiziba. E dimagarim ko mitatemin adarasi puvati. ⁶Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar min daku ikian kogham. En damaziba kuighreghtima e deraghvira nighnigham. ⁷E fo, gumazir akuiba me dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar kuraba apa onganiziba, dimagaribar da api. ⁸Ezi e aruemin adarazi, kamaghin e deraghvira nighnigham. E nighnizir gavgavim Godin itir arazim ko igharaz darazigh ifongezir arazim nigham. Egh bizir kamning inghiva midorozir korotiamin min uan evariba ikeghti da e apazagham. Egh Godin mizuam iki an akurvazir arazim inigh, e midorozir dapanir asuamin min anerughti an e apazagham. ⁹God, uan aningagharimin aven mangasa e amisevezir puvati. A en Ekiam Krais Iesusin ingangarimin en akurvaghava e amisefe. ¹⁰Iesus en akurvaghava e bagha areme. Kamaghin amizi, e ovenge, o e angamra iti, e a ko angamra ikiam. ¹¹Kamaghin amizi, ia uari vaghvagh akar aghuibar uariv kim egh gavgavim uari daning, mati ia datirighin ami moghin.

God uan adarazir akuraghti me arazir aghuibar amuam

¹²En adarasi, e kamaghin ian azangsisi, ia gumazir ian akurvagha ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian gumazir dapanibar ikiasa me amisefe, eghti me ian araziba akiramin migirigiabar amuam. ¹³Ia men ingangarir me amir kam ginighnigh, egh naviba bar men deraghiva me gifongeghiva egh men apengan iki. Egh ia bar uari inigh navir amirizimin iki.

¹⁴En adarasi, e kamaghin ian azangsighasa, ia gumamazizir amirizibar araziba akiriva, egh gumamazizir atiatiabar naviba gavgavim me daningiva, egh gumamazizir gavgaviba puvatiziba akurvagh, egh ia gumamaziziba bar dughorir amirizim men iki.

¹⁵Ia deravira gan, gumazitam arazir kurabar ia damutima, ia an arazir kuraba ikaravaghan marki. Ia zurara arazir aghuibar Godin gumamazizibar amusi gavgavigh, egh uaghan gumamazizir igharaziba sara.

¹⁶Egh ia zurara bar akongegh, ¹⁷egh ia God ko zurara mikimvira iki. ¹⁸Bizir tizim ia bato, God minabivira iki. God kamagh sua, ia gumamazizir Krais Iesusin poroghav itiba ia arazir kaba bar, dar amu.

¹⁹Eghti Godin Duam bizitam damusi ia mikimtima, ia an anogoroghan marki. ²⁰Eghti ia Godin akam inigha izir gumamazibar akam me ia mikimtima ia navir kuram men ikian marki. ²¹Egh ia bar

deravira araziba ko akaba bar, da tuisigh. Egh arazir aghuibara, ia dar suigh.

²²Egh arazir kuraba ia bar da atakigh.

²³God uabi navir amirizimin mingarim, a ia damightima ia uari isi bar a daning, egh an damazimin bar zuegham. Eghti a ian duaba ko, mikarziiba ko, ikirimiriba bar moghira deraghvira dar ganti, da deraghvira ikiva en Ekiam Krais Iesus izamin dughiamin ia arazir kuratam Godin damazimin bar puvatigham. ²⁴Godin ian diazim, a uan akabar gin ghua bizibagh amima da guizin otifi. Kamaghin e fo, a guizbangira bizir kabar amuam.

²⁵En adarasi, ia e bagh God ko mikimti, a en akuraka.

²⁶Ia Kraisin gumamaziziba, vaghvagh uan dafaribar suigh.

²⁷Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam Kraisin gumamaziziba bar me bagh a dipon me mikimasa ia gakaghori.

²⁸En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko iki.

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Gumazamizir Tesalonikan nguibamin itiba, me ti nighnizir aviribagha amua ghaze, bizir manamra Krai ua izamin dughiamin otivam. Marazi ghaze, Eki-amin Dughiam otogha gifa. Kamaghin amizi, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nighniziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol kamaghin migei, dughiar kam tighar otivam. Gumazamiziba faragh Godin akaba batoghiva egh akirim God gasaragham. Eghti arazir kuram otogh gavgavighivira ikiam. Eghti gin Godin araziba adoghadozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraisin apanim damuam.

Pol gumazamizibav gia ghaze, me nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh egh osimtiziba ater. Pol kamagh sua, me uarira uarir akurvaghsi pamtem ingar, mati a uabi a ko ingari darasi me ami moghin. Me ingangaribar amusi amirvaghan marki. Egh me igharazi darazir akurvaghsi amirvaghan marki.

Ekiam Izamin Dughiam gin otogham

(Sapta 1-2)

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Krai Iesusin poroghav itir gumazamiziba.

²God en Afeziam ko Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ia damightima, ia navir amirizim iki.

Tesalonikaba osimtiziba ko mizazibar dughiamin tuivigha gavgafi

³En adarasi, e zurara ian ziaba diponiva ia bagh God minabiva egh God ko mikimam. E fo, ian nighnizir gavgavim bar moghira gavgafi, ezi ia bar moghira vaghvagha bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekiva ghuavira iti. Kamaghin bar derazi, e ia bagha God minabi. ⁴Kamaghin amizima, e tintinibar Godin siosbar ghuegha egha ian ziaba fe. E arazir kurar apaniba ia gamiba bar dar gun me migiava, egha osimtiziba sara me migei. Egha e kamaghin migei, “Godin gumazamiziba me uan nighnizir gavgavimin tugha gavgavigha, osimtiziba ko mizaziba ateri.”

God arazir aghuimin e tuisisi

⁵Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghin en aka, an arazir aghuim gamua egha en araziba tuisisi. Ia kamaghin ifonge, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amima, ia mizaziba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inigh dughiar kamin aven mangam. ⁶Godin arazir aghuim a kamaghin damuam, gumazir osimtiziba ia gariziba, a ua men osimtiziba ikarvaghham. ⁷Egh ian osimtizir datirighin ia ateriba God da givaghham, egh avughsazim ia daningiva egh uaghan e daningam. Dughiar kamin Ekiam Iesus uan enselin bar gavgavim itiba ko Godin Nguibam ategh azenara otogham, eghti e avughsam. An avir bar gavgavim mizariaba sara izam. ⁸Egh God gifozir puvatiziba ko en Ekiam Iesusin akar aghuimin gin zuir puvatiziba, Iesus ivezir kuram me ikarvaghham. ⁹Kamaghin amir gumaziba ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh mamaghira ikiam. Egh me Ekiamin saghon ikiva, egh uaghan an gavgavimin angazangarir ekiamin saghon ikiam. ¹⁰Ezi Dughiar God atizim, Ekiam ua izitima an gu-

mazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me an ziam fiva, egh ziar ekiam a daning a bagh bar akuegham. Ia Godin akar e ian tongin kunizim, ia nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi, ia dughiar kamin uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mikimti a Tesalonikaba gavgavim me daningam

¹¹ Ezi e bizir kabagh nighnigha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghti a ian akurvagham. E kamagh sua, a ia damuti arazir aghuir a damuasa ian di-aziba, ia dar amuam. E a ko mikimtima, a gavgavim ia daningam. Eghti ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam. Eghti Godin gavgavim ian nighnizir gavgavim damuti, an ekeveghti ia arazir aghuir aviribar amuam.

¹² Ezi arazir kamin ia Ekiam Iesusin ziam fitima a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiam Krais Iesus ian apangkuvigh egh bizir kabar amuti da guizbangin otivam.

Godin araziba adoghadozir gumazim otogham

2 En adarasi, e bizitam ia mikimasa, en Ekiam Krais Iesus a uamategh izam, eghti e a ko uari akuvagham. E kamagh sua, ia bar deravira akar kam baragh. ² Gumazir taba ti ia migia ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Gumazir mamin nighnizim ghaze, Godin Duam ti uan akar kam a ganingizi an an gun migei. O gumazir mam Godin akam akura akar kam gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akinafarir mam, akar kam an iti. Ezi ia akar kam managh a baraki, ia zuamira digavir kuram damighiva egh okam nighnighan marki. ³ Ia gumazitamin ganti a uan akatam o arazir an amitamin ia gifaran marki. Ia oragh! Dughiar kam puram otogham kogham. Puvati. Faragh gumazir avirim Godin akaba batoghiva egh akirim God gasaragham.

Eghti Godin araziba adoghadozir gumazir mam azenara otogham, gumazir kam God helin a gasighasigham. ⁴ Bizir gumaziba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men aseba, a dar apanimin ikiam. Egh a uabira uan ziam fiva egh a bizir kaba bar da dikabiragham. Egh a Godin Dipenimin aven daperagh ikiva kamaghin mikimam, “Ki uabira God.”

⁵ Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti okinighnighiz, o? ⁶ Ia fo, bizir mam gumazir kamin tuavim apirima an azenaram otivan kogham. A gin God a bagha atizir dughiamra, an azenim giram. ⁷ Ia fo, datirighin Godin araziba adoghadozir arazir kam averara ingari iti. A modogh averara iki mangiti, gumazir an tuavim apirizim, sivagh mangiti, an azenaram otogham. ⁸ Egh Godin araziba adoghadozir gumazir kam dughiar kamin azenim giram. Eghti Ekiam Iesus uan akamin a giveragh a misueghtima an aremegham. Ekiam uan angazangarim ko gavgavir ekiam sara iziva, egh uan angazangarim ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasighasigham. ⁹ Godin araziba adoghadozir gumazir kam, a Satanin gavgavimin azenan otogham. Egh Satanin ifavarir arazimin, a digavir kuram gamir arazir aviriba ko arazarazir igharaziba ko mirakelin ifavarir igharagha gariba, dar amuam. ¹⁰ An arazir kurar avirir igharazibar amu, ovevemin tuavimin gin zuir gumazibagh ifaram. Me guizin akam gifongeghan aghua, ezi God men akuraghan kogham. Kamaghin amizima, gumamazizir kaba bar arighregham. ¹¹⁻¹² God kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim guizin akamin itir puvatigha arazir kurabagh amua bar akongeziba, me nighnizir gavgavim akar ifarimin ikiva, Godin kotin ivezir kuram iniam. Kamaghin

amizima, God men nighnizibagh amizima, me paza nighnisi.

God ua ia iniasa ia misefe

¹³En darasi, ia Ekiam bar ifongeziba, God faragha inizir gumamazibar tongin ikiasa ia misefe. God uan Duamin gavgavimin ian navir averiamin ingarima, ia a baghavira itir gumamazibiba, eghe ia guizin akam nighnizir gavgavim an iti. Ezi tuavir kamin God ian akurvaghasa. Kamaghin amizi, e zurara God ia bagh a minabagham. ¹⁴God kamagh sua, ia uan Ekiam Krais Iesusin angazangarir ekiamin aven a ko ikiasa a ifonge. Eghe a uan akar aghuir e ia mikemezir kamin ian dia. ¹⁵Kamaghin ami, en adarasi, ia bar tuivigh gavgafigh. Eghti Godin akar e ia mikemeziba, o akar ian sure damuasa osiriziba, ia dar gin mangi.

¹⁶E kamaghin God ko migia ghaze, en Ekiam Krais Iesus ko God en Afeziam bar e gifonge. Eghe a apangkuvigha en navibagh amima, da dera, egh mamaghira ikiam. Eghe a akurvazima en nighnizir gavgavim ikiava Godin mizuai, eghti an arazir aghuimin e damuam. ¹⁷Egh a gavgavim ian navibar aning, egh ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar, dar gin mangiva egh akar aghuibav kimam.

Tesalonikaba gumazir ingangaribar amirazibar arazibar kirigh

(Sapta 3)

Ia God ko mikimti, an en akuragham

3En adarasi, en akar abuananam, a kamakin. Ia God ko mikimtima, an en akuragham, eghti Ekiamin akam zuamira nguibaba bar a dar mangiti gumamaziziba a iniva an gin mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi moghin. ²Ia God ko mikimtima a

gumazir kurabar dafaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazir maba nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati.

³Ezi Ekiam guizin arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningiva, egh ia geghuvti, Satan paza ia damighan kogham.

⁴Ezi Ekiam e gamizima e bar deravira kamaghin fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuvira iti. Egh gin ia kamaghira damuam.

⁵E kamagh sua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh suam, God guizbangira ia gifonge. A ian navibar amuti, ia Kraisin arazimin gin mangiva osimtiziba ateriva tugh gavgavigham.

Gumamaziziba bar, ingangaribar amu

⁶En adarasi, en Ekiam Krais Iesusin ziamin e akar gavgavim migia kamaghin ia migei, en marazi pura amirvagha ikia, akar e ia ganingizimin gin zuir puvati. Ia me vaghvagh men saghon iki. ⁷Ia fo, ia en arazibar gin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati.

⁸E pura ian dafaribar dagher taba inizir puvati. E dagh ivesi. E kamagh sua, e osimtiziba ia darighan kogham. Kamaghin e puvira ingari, arueba ko dimagariba. ⁹God ghaze, e dagheba bagh ian azaraghtima, ia en akurvagham. Ezi e ian azarazir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima ia an gin mangam. Ezi e kamaghin ian azangsizir puvati.

¹⁰Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumazim ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba a daningan kogham.

¹¹Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumazir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati.

¹²Ezi datirighin Ekiam Krais Iesusin zi-

amin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kabav gei, me bar deravira daperaghiva, egh ingariva, egh me daghebar uarira uarir akurvagh.

¹³Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvaghan marki.

¹⁴Eghti gumazitam akar e akinafarir kamin osirizibar gin mangan koghtima, ia deraviram an gan. Ia kamagh sua, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva egh aghumsigh, kamaghin ia an saghon iki.

¹⁵Ia apanimin a ginighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganidi

¹⁶Ekiam a navir amirizimin mingarim, a zurara ia damuti ia navir amirizimin biziba bar ikiam. Ekiam bar moghira ia ko ikiam.

¹⁷Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri.

¹⁸En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko ikiam.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Timoti baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar Galesian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan). Egha Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akinafarir kam a bagha an osiri.

Akinafarim faragha migeir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar nighnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba me nighnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kamin itir biziba da derazir puvati. Kamaghin, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekia akinafarim migeir mam, a siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan migia ghaze, siosin gumazir dapaniba ko siosin ingangarir gumaziba, me arazir aghuibar amu.

Akinafarimin akar abuananaba, Pol Timoti migia ghaze, a Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumamazizibar amu.

Timoti uabi uan araziba deraghvira dar ganiva, egh siosin gumamaziziba uaghan men gan

(Sapta 1-6)

1 Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Kraisi

Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

²Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, egha mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Kraisi Iesus en Ekiam, aningnin apangkuvim koma kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

E ifavarir akaba bar a da baraghan kogham

³Ki fomira Masedonian Provinisin ghughava, egha dughiar kamin ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva egh gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumaziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki. ⁴Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara miaviara itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintiniba uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham. ⁵Nan akar gavgavir kamin mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifuegham. ⁶Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei. ⁷Egha me igharaz darazi Godin Arazibar men sure damuasa. Egha me ghaze, men migirigiaba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam deragha a gifozir puvati.

⁸E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera. Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar gin mangiti, Arazir Kaba an der- agham. ⁹Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumazamizir aghuiba bagha da aningizir pu. Puvati, a gumaza- mizir arazir kurabagh amiba bagha, da me ganingi. Gumazamizir akaba batoz- iba, ko akaba barazir puvatiziba, ko gu- mazir akirim ragha God gasaraziba, mer- ara God me bagha uan Araziba aningi. Kar gumazamizir Godin ziam fer pu- vatiziba, ko gumazir Godin aghuaziba, ko gumazir uan amebaba ko afeziaba misoghezi me aremeziba, ko gumazir igharaz darazi misozima me ariaghrez- iba, ¹⁰ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko gu- mazir gumaziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazibar otiviba, ko gumazir ifariba, ko gumazir kotin aven ifariba, merara God me bagha uan Araz- iba da aningi. Egha uaghan gumaza- mizir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba da aningi. ¹¹Ezi guizin akar kam, a God an gun miki- masa na ganingizir akam, an akar aghuir kamin mirara ghu. Ezi akar aghuir kam e migia ghaze, God angazangarir ekiamin aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumaziba ko amiziba an ziam fe.

**God Polin apangkuvizima,
Pol a minabi**

¹²En Ekiam Krais Iesus ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egha ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi kamagh sua, ki a minaba. ¹³Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egha ki an apanim gamuava, egha akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki der- agha a gifozir puvatigha, egha nigh- nizir gavgavim an itir puvati, egha arazir

kabagh ami. Kamaghin amizima a nan apangkufi. ¹⁴Ezi Krais Iesus en Ekiamin apangkuvim bar na gizivazima, egha a na gamima, ki nighnizir gavgavim an ikiava egha gumazamizir nighnizir gavgavim Krais Iesusin itiba, bar me gifonge.

¹⁵Krais Iesus, gumazamizir arazir kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kamin ize. Ezi men tongin, kon arazir kuraba bar men arazir kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumaziba a baregh nighnizir gavgavim an iki. ¹⁶Ezi Krais Iesus kamagh sua ifonge, gumazamiziba bar kamaghin fogh, a gumazir arazir kurabagh amiba a men asughasugha nimira me gamua zui. Kamagh amizima a faragha nan apangkufi, ezi ki an ababanimin min iti, eghti a na gamizir biziba men akaghti me dar ganiva, nighnizir gavgavim an ikiva, egh ikirimirim ikia mamaghira itim iniam. ¹⁷Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumazamiziba an ganighan kogham. A uabira bar guizbangin God. Kamaghin amizi, e zurara bar an ziam fiva a mikim suam, God ni bar ekevegha bar dera. Bar guizbangira.

**Pol Timoti migia ghaze, ni
nighnizir gavgavir Iesusin
itim, an suiragh gavgafigh**

¹⁸⁻¹⁹Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, egha bizir ni damuamiba bar dar gun ni migei. Ki kamaghin ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an suiragh gavgavigh, uan araz- iba deravira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi. Ki kamagh sua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni ganingizir akar kabar gin mangi, egh tuavir kamin ni midorozir aghuim misoghiva nigh- nizir gavgavimin aven tugh gavgafigh.

Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, egha arazir aghuibar gin mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamin me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki. ²⁰ Ezi men tongin Himeneus ko Aleksanda kamaghin ami. Ezi ki kamaghin ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghin foghasa, ki aning isa Satanin agharim gati.

E gumamazizibar akurvaghsi God ko mikimiva an azangsigham

2 Ki mighighavira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumamaziziba bagh God ko mikimiva a minabiva egh an azangsighiva, egh a gumamaziziba bar men akurvaghsi a gakhon. ² Egh uaghan atriviba ko gavmanba da bagh Godin azangsigh. Kamaghin, e bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, egh God baghavira itir arazibar amuva God ifongezir araziba bar dar gin mangam. ³ God ko migeir arazir kam, a Godin damazimin bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, arazir kam gifonge. ⁴ A kamagh sua, a bar gumamaziziba men akurvagham. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogham. ⁵ E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Krais Iesus. ⁶ Dughiar God inabazimin, Krais Iesus gumamaziziba bar me bagha uabi isa God ganigha aremegha egha ua me givese. Ezi arazir kamin God kamaghin en aka, a uan gumamaziziba bar moghira ua me iniam. ⁷ Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazimin ikiasa na misefe. Ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumazibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnizir

gavgavim Kraisin ikiva egh guizin akam gifogham.

⁸ Ki kamaghin ifonge, nguazir kamin gumamaziziba bar dafariba fiva God ko mikim. Ki kamagh sua, me bar uari isiva God daningiva zuegh ikiva, egh aningagharir arazim ko adoghadozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizin amizibar kurukazim

⁹ Ki kamaghin ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men tugha tigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganiva nighnizir kuraba ko aghum-sizir nighniziba ikian kogham. Me uan dapanir ariziba mighivira da asingan marki, egh uan mikarziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pin koziba, puram azenan dar kurukan marki. ¹⁰ Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim.

¹¹ Egh amiziba bar uari dikabiragh egh nimira ikiva Godin akam baragh. ¹² Ki kamaghin amizibar amamangatizir puvati, me uari uari fiva gumazibar faraghfaragh mangi, egh Godin akamin men sure damuan kogham. Amiziba uan akaba dukuaghiva nimira iki akaba baragh. ¹³ Ia oragh! God faragha Adamin ingari, egha gin Evan ingari. ¹⁴ Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami. ¹⁵ Amiziba boriba batir ingangarim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva egh uari isiva a daningiva egh zuegh iki, egh me igharaz darazigh ifongegh, egh me arazir aghuibar gin mangiti, God men akuragham.^{††}

^{††}2:15 (2:15) Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati.

Siosin gumazir dapaniba arazir aghuibar amu

3 Akar kam a bar guizbangira, gumazitam siosin gumazir dapanitamin ikisi a ingangarir aghuim gifonge. ²Siosin gumazir dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganiva avegham. An amuir vamira iki. Egh an dabirabim bar moghira deragh, navir ghurimin araziba dikabiragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, egh a gumazir igharaziba isi dipenimin mangiva, egh deravira gumazibar sure damu. ³A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumaziba adoghan marki, egh a dagiaba baghivira ikian marki. ⁴Egh deravira uan dipenimin itir darasi men gan, egh boribav kintima me deravira an akaba baragh dar gin mangi. ⁵(Gumazim uan amuiroghboriba deraghvira men ganan kogh, manmaghin a Godin siosin ganamin ingangarim iniam? Bar puvati.) ⁶Gumazir datirighira nighnizir gavgavim Iesusin itim, a Godin siosin ganan kogham. A kamaghin nighnigh suam, a gumazir aghuim, egh uan ziam fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin a ivezir kuram a daningam. ⁷Siosin gumazir dapanim, siosin azenan itir gumaziba a mikim suam, a ziar aghuim iti. A ziar aghuim ikian koghtima, gumaziba akar kurabar a mikimti, an aghumsighiva, egh Satanin azuazimin aven mangigham.

Siosin ingangarir gumaziba arazir aghuibar gin mangi

⁸Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin

dipar aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki. ⁹Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi, egh guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgafigh. ¹⁰Ia faragh me isi ingangaritam datigh, ganigh. Eghti men ingangarim deraghti, me siosin ingangarir gumazibar ikiam.

¹¹Kamaghira, amiziba uaghan, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Egh men dabirabim bar moghira deragh, egh me guizin deraghvira ingangarir me inizibar amu.

¹²Eghti siosin ingangarir gumazim an amuir vamira iki. Egh a uan boriba ko an dipenimin itir darazi deragh men gan. ¹³Egh gumazir deravira ingariba, me ziar aghuiba iniam. Egh me atiattingan kogh uan nighnizir gavgavir Kraisi Iesusin itimin gun mikimam.

Godin arazibar akar mogomem, a bizir bar ekiam

¹⁴Ki gurumra izi ian ganasa ifonge, egha migirigiar kam ia bagha an osiri.

¹⁵Egh kamaghin, ki zuamira izeghan koghti, ia migirigiar kabar ganiva egh ia arazir aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi damuamiba. E Godin adarasi, e Godin zurara itimin sios. Egha siosin aven itir darasi, erara, e dipenir akinibar min gavgavigh guizin akam gupughiva tugh gavgavigham. ¹⁶E guizbangira fo, Godin arazibar akar mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi akar God en akazir kam, a kamakin,

A guizin gumazimin oto, ezi gumazamiziba an gani.

Ezi Godin Duam kamaghin en aka, an araziba bar dera,

Ezi enselba an gani.

Ezi gumaziba ghua an akamin gun bar gumazibav kiri.

Ezi nguazimin itir gumamaziziba nighnizir gavgavim an iti.
Ezi God a inigha uan Nguibamin ghua-
vanabozi a ziar ekiam ini.

Akar ifavariba Godin gumamazizibar nighnizibagh asighasisi

4 Godin Duam guizbangira kamaghin migei, Dughiar Gin Izamim, gumazir taba uan nighnizir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh men gin mangam. ²Eghti ifavarir gumaziba, me gumaziba akar ifavaribar men sure damuam. Men arazir aghuibar gin mangamin nighniziba ariaghire mati avim dar isi, egha me ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. ³Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke. Egha me, dagher God e bagha ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumamazizir guizin akam gifogha nighnizir gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Egh dagheba iniva dar amiva God minabagh. ⁴E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganam kogham. Puvati. E Godin minabagh da iniam. ⁵E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kamin daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

⁶Egh ni akar gavgavir kam Godin gumamazizibar aningiva, egh ni Kraisin Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e inizir nighnizir gavgavim an itim, ko fofozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kamin ni gavgavir ekiam iniam. ⁷Egh

ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh a dagh asaragh. Egh ni deravira Godin arazibar sure damuam. ⁸Ni fo, e uan mikarzibar amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en mikarziba gavgavigham. Eghti e Godin arazibar sure damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirir ko ikirimirir gin iniamimin en akurvaghham.

⁹Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumaziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam. ¹⁰Godin ikia mamaghira itim, a gumamaziziba bar men Akurvazir Gumazim, egha an nighnizir ekiam kamakin, a gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba men akura. E nighnizir gavgavim an ikia, egha bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari.

¹¹Ni gumamaziziba akar gavgavir kam me mikimiva egh men sure damuti me dar gin mangi. ¹²Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me nin arazibar ganiva, egh nin gin mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim. ¹³Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar gan me mikim, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning. ¹⁴Ni fo, fomira siosin gumazir dapaniba uan dafariba isa nin dapanim gariki. Ezi

¹⁰4:9 (4:9) E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, “akar kam a guizbangira,” ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam?

dughiar kam Godin akam inigha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamin God bizir aghuimin min uan gavgavim isa ingangarim bagha ni ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghraghan marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki.

¹⁵ Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumazamiziba bar nin ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera. ¹⁶ Egh ni bar deragh uan arazibar ganiva, egh uaghan ni gumazamizibar sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavightima, eghti tuavir kamin God nin akuragham, egh gumazamizir nin akam baraziba uaghan men akuragham.

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir min me damu

5 Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki. Puvati, ni uan afeziamin min aghumra me mikimiva me fi. Egh ni gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghin, deragh me damu. ² Egh ni amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh ni amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

³ Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu. ⁴ Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir kabar akurvaghti, me deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir

faragh Godin damazimin damuamim a kara, me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh arazir kamin, me uan amebam ko afeziamin akurvazim ko ingangarir dafar aning fomira me gamiziba ikarvagham. God arazir kam bar a gifonge. ⁵ Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin ami, a nighnizir gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamiba mizua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko migiava, egha uabin akurvaghasa an azangsisi. ⁶ Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimin bizir igharazibagh amim, an angamra ikiava, egha navir averiamin aven, a mati aremegha gifa. ⁷ Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumazamiziba me daning, eghti me arazir aghuibar amuti, kamaghin gumazir igharaziba men gan akar kuraba me mikiman kogham. ⁸ Ni oragh. Gumazitam uan anababar ganam kogh, egh uaghan uan adarazir ganam koghiva, gumazir kam guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki. An arazir kurar kam, a gumazir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh afira.

⁹ Ezi ni amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba men ziaba osir: Amizir 60 plan azeniba tugha ghuavanadiba, ko amizir deravira pamin ikezim, ^{§§} ¹⁰ ko amizir ingangarir aghuiba bagha ziar ekiam itim. Ingangarir aghuibar akara, uan boriba deravira dar garava, dagheba nguibar gumazibagh anidi, Godin adarazir dagariba ruava, egha gumazir osimtiziba itibar akurvagha, egha uaghan ingangarir aghuir igharaz-

§§5:9 (5:9) E fozir puvati, me tizim bagha amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akirigha ghaze, me Godin ingangarim damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraisin adarasi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvasi.

iba dagh ami. Kamaghin amir amizibara, men ziaba osir.*

¹¹Ezi amizir odiarir bar ghurizir pu-vatiziba, ni men ziaba akinafarir kamin da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti eghti men arazir kam, a men arazir Krai baghavira itim gafiragham. ¹²Egh tuavir kamin me akar dikirizir me faragha amizim ateghiva, egh me fogham, Godin damazimin men arazim ikufi. ¹³Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amirizir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra amir puvati, me gumazamiziba amir arazibar akaba baragha dagh ifuava, egha aruava girakirangin me migei. Me uaghan akar e mikiman koghamibav gei. ¹⁴Ezi ki kamaghin nighnisi, amizir odiarir igiaba ua pabar ikiva egh boriba bati egh uan paba ko boribar gan. Egh me kamaghin damuti, en apaniba men arazir me amibar ganiva, egh akar kurabar e mikiman kogham. ¹⁵Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuim ategha, egha Satanin gin zui.

¹⁶Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin ititam, an nguibamin amizir odiariba uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan. A kamaghin damuti, siosin gumazamiziba men ganamin osimtiziba puvatigham. Egh siosin gumazamiziba, me amizir bar uarira itibar ganam.

**E siosin gumazir dapanir
ingangarir aghuim gamiba, e
deravira men ganam**

¹⁷Ia, siosin gumazir dapanir ingangarir aghuim gamiba, ia ziar ekiam ko ivezir aghuim me daning. Bizir kaba

faragh da iniamiba, kar gumazir dapaniba, me ingangarir dafam gamua Godin akam akura, egha God ifongezir arazibar gumazamizibar sure gami. ¹⁸E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ia, bulmakau raizin iniba tuir dughi-amin, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki." Ezi e fo, "Ingangarir gumazim, a uan ivezim iniam."¹⁹Eghti gumazitam kamaghin mikim suam, gumazir dapanitam arazir kuram gami, eghti ni akar kam baraghan marki. Eghti, gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim, an ganigh bar moghira akar kamra mikimti, ni me baragh. ²⁰Eghti gumazi dapanitaba arazir kuram damighti, ni gumaziba bar men damazimin me akirigh. Eghti kamaghin igharaz darazi me uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazibar gan

²¹Ezi ki Godin damazim ko Krai Iesusin damazim ko Godin enselbar damazibar, ki bar deragha kamaghin ni migei, ni bar deravira ingangarir ki ni mikemezir kabar amu. Egh ni ingangarim damuva, ni gumazir ekiaba ko namakabara me isi uabin toroghan marki. Ni arazir vamira gumaziba bar, me damu.

²²Egh ni zuamira Godin ingangarim damusi gumazitaba amsiva dafariba me gisin darighan marki. Eghti gumazir kabar arazir kuraba, dar osimtizim nin ikian kogham. Ni ua bagh ganiva, egh ni Godin damazimin bar zuegh ikiam.

²³Ni pura dipar kinibar aman marki. Ni wainin dipar muziarir taba sara damiti, da nin navimin akuragham.

*5:10 (5:10) Ni Jon Osirizir Akar Aghuim 13:1-17in gan. Dughiar kamin, men arazimra kara, gumazamiziba izi nin dipenimin otoghti, ni fogh, tuavimin mineziba men dagaribagh amima da mize, eghti ni men dagariba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kiniba ko ingangarir gumazir kinibar ingangarimra. Ezi Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kinibar min ikiam. Ni Matyu 20:25-28in gan.

Eghti arimariar zurara ni bativir kam, a givagham.

²⁴Gumazir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara ghaze, men araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir kurar kaba da faragha ghua kotin otifi. Ezi gumazir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti. Egh gin da aghurighiram. ²⁵Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan azenan otifi, ezi me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamira azenan otivir puvati, da uaghan mongegh mamaghira ikian kogham.

Ingangarir gumazir kiniba arazir aghuibara damu

6 Gumazir igharazibar apengan itir ingangarir gumaziba, me bar uan gumazir ekiar men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me daningiva egh men apengan iki. Eghti gumazir ekiar men gariba, Godin ziam ko en suren migirigiaba, akar kurabar dav kiman kogham. ²Eghti ingangarir gumazitamin garir gumazir ekiatam a nighnizir gavgavim ikiti, an inganganir gumazir kam kamaghin mikiman marki, a nan mav, kamaghin ki an akaba batogham. Puvati, a kamaghin nighnigh suam, gumazir kam ki an akurvaghsi ingangarim damuam, a nighnizir gavgavim itima, ki bar a gifonge. Egh nighnizir kam a damuti, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, ni gumazamiziba akar kaba me mikiniva men sure damu.

Dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim

³Gumazitam akar igharizitam ian sure damuva, egh kamaghin mikim suam, En Ekiar Krai Iesusin guizin akam ko Godin gin zuir arazimin suren migirigiaba, da guizin akaba pu, ⁴gumazir kam uan nighnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha bizitam gifozir puvati. A nighnizir kuram ikia, ariava

onganizi moghin, akabar gumazibagh afighasa, egha pura bizir muziariba bagha akabar uari adoghadosi. Akar kamaghin amiba, da gumazibagh amima men naviba gumazir igharaziba bagha men derazir puvati, egha uari abigha, egha gumazibar ziabagh asighasigha, egha nighnizir kurabar igharaz darazigh amuava, ⁵egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumazir arazir kabagh amiba, men nighniziba derazir puvati, ezi me bar ongani, egha guizin akam gifozir puvati. Me ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba isir tuavim.

⁶Guizbangira, e God e ganidir biziba bagh bar akueghiva, egh an arazibar gin mangiti, eghti God bar bizir aghuir aviriba e daningam. ⁷E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamin otozir dughiamin, e bizitam suiragha izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitam suiragh mangan kogham. ⁸Kamaghin e dagheba ko iniba ikiva, egh suam, “Kabanang, en tughati.” ⁹Ezi gumazir dagiaba ini-asa bar ifongeziba, Satan me gifara men nighnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi moghin, men naviba, arazir onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu egh me gasighasighti me bar ikuvigham. ¹⁰Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim. Gumazir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima, me uan nighnizir gavgaviba ataghrasi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim navim okoreghava vongin oto.

Pol akar gavgavir aghuibar Timoti migei

¹¹Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, egh guizin Godin araziba iniva, egh nighnizir gavgavim ikiva, egh igharaz

darazigh ifongezir arazim ikiva, egh arazir tugha gavgavigha osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh gumazibar asughasughamin arazim iki. Ni arazir kaba bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. ¹²Gumazir Kraiss nighnizir gavgavim an itim, a mati gumazir deragha misozimin min, uan nighnizir gavgavimin aven tugha gavgafi. Kamaghin ki ni migei, ni uan nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavighiva, bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraissin itimin gun gumazamizir aviribar damazimin migeima me ni baraki. Dughiar kamin God ikirimirir aghuir mamaghira itim iniasa nin dia. Eghti ni deragh misoghiva, ikirimirir kamin suigham. ¹³Godin biziba bar dagh amizi da angamra itim, ko Kraiss Iesus, gumazir Pontius Pailatin damazimin deragha bighavira uabin gun mike-mezim, ki aningin damazimin akar gavgavim ni migei. ¹⁴Ni akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deraviram an gin mangi. Ni migirigiar kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikiman kogham. Egh ni bar deragh akar kamin gin mangiva en Ekiam Kraiss Iesus ua izamin dughiamin tugham. ¹⁵A dughiar God atizimin otogham. God uabira, gumaziba an ziam fe. Egħa uabira, biziba bar dar gari da an apengan iti. An Atriviba bar men Atrivir Ekiam, egħa a Gumazir Ekiaba Bar men Gumazir Ekiam. ¹⁶A uabiram oveghan kogham. An angazangarir ekiamin aven iti, ezi e an boroghin mangighan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam an ganighan kogham. Kamaghin amizima, e zurara an ziam fam, egh mikim suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar guizbangira!

Gumazir dagiar aviriba itiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, egh gumazamizibar akurvagh

¹⁷Gumazir dagiar aviriba ikia nguazir kamin itiba, ni kamaghin me mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuviba me nighnizir gavgavim dar ikian marki. Me guizbangira nighnizir gavgavim Godra iki. An e damuti, e bar akongeghasa, a bizir aghuir aviriba e ganidi. ¹⁸Ni kamaghin me mikimam, me arazir aghuir aviribar amuva egh igharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba gumazamizir biziba puvatiziba aning. Egh me uan dagiabagh nighnigh suam, kar en bizimra puvati. Guizbangira, me bizir maba isiva igharaz darazir akurvagh. ¹⁹Egh me kamaghin damuva, me mati gumazim gin uan dabirabim bagħa bizir aviriba arisi. Egh me gin iniamin dabirabim uari bagħ anerķir, egh ikirimirir guizbangira itim iniam.

Pol migirigiar abuananaba Timoti ganidi

²⁰Timoti, ni bar deravira ingangarir God ni ganingizir kamin gan. Egh pura akar Godin nighnizimin gin zuir puvatiziba akirim ragħ dagħ asaragh. Egh ni gan fogħ, gumazir kaba ifara ghaze, e Godin fofozim ikiava, egħa men nighniziba ko Godin nighniziba uari adosi. Ni gumazir kaba bar men sagħon iki. ²¹Gumazir maba fofozir kamin gin ghuava, egħa me nighnizir gavgavimin tuavim ataki.

Godin apangkuvim ni ko iki.

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti baghava an Osiri

Akinafarir Faragha Zuim

Timoti, Pol ko ingangarir gumazim, egha Pol arazir aghuibar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavim amirvaghan marki. Egh Krai Iesusin akar aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh Godin akaba bar dar gin mangi. Eghti gumaziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavigh ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazir nighnizir aghuiba puvatziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi.

Timoti bar deragh Polin arazibagh nighnighiva egh darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itim, ko bar igharaz darazigh ifongezim, ko osimtizir aviriba aterim.

Timoti, ni guizin Godin ingangarir gumazimin ikisi, ni mighi ingar

(Sapta 1-4)

1 Ki Pol, ki Krai Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Krai Iesus ko poroghiv ikiva, egh ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kamin gun miki-mamin ingangarim na ganingi. ²Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Krai Iesus,

aningin apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki.

Pol Timoti migia ghaze, ni akar aghuim akunsi aghumsighan marki

³Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar ki God ko migia zurara ni ginighnisi, egha God minabi. ⁴Ki nin temeribagh nighnighavira ikia ua nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham. ⁵Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraisin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamim, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti. ⁶Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgafigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei. ⁷Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. Godin Duam gavgavim e ganidi, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirimin gari.

⁸Kamaghin amizima, ni e uan Ekiamin akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni Godin gavgavimin amodoghin na ko akar aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam. ⁹God en akuragha egha en di-gha ghaze, e an gumamazibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin, God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Krai Iesusin in-

garimin a en apangkuvigha e gamizima e an gumaziba ko amizibar otifi. ¹⁰Ezi datirighin Kraiss Iesus, a Gumazir ua en Akurvazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangkuvim uaghan en azenim giri. Kraiss Iesus, ovevemin gavgavim gasighasiki. Ezi an akar aghuimin tuavimin, a gumazamiziba bar me me gamima me ikirimirir zurara itim gifo. ¹¹Ezi God kamaghin ifonge, ki akar aghuimin ingangarim damuasa. Kamaghin, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumazamizibar sure damuamin ingangarim bagha, a na misefe. ¹²Ezi kamaghin amizima ki osimtizir kaba ateri, egha ki aghumsizir puvati. Ki, gumazir ki nighnizir gavgavim an itim, ki a gifogha gifa. Ezi ki fo, a ingangarir a nan dafarim gatizir kam a deraghviram an ganam, egh mamaghira iki mangiva dughiar Kraiss otoghamimin tugham. Bizir kam bagha ki aghumsizir puvati.

¹³Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh nighnighvira iki, egh ni arazir kamra gun mikimiva gumaziba ko amizibar sure damu. Egh Kraiss Iesus ko porogh ikiva, egh bar nighnizir gavgavim an ikivira ikiva, bar uan navim isi igharaz darazir aningiva me gifongegh. Arazir kamin, ni an gun me mikim. ¹⁴Eghti akar aghuir God isa nin dafarim gatizim, ni bar deravira an gan. A bar bizir aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan. Eghti Godin Duar en aven itim, a ingangarir kam bagh nin akuragham.

¹⁵Ni kamaghin fo, Esian Provinsin gumaziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki.

¹⁶Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men apangkuvigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki kalabusin itima a nan aghumsizir puvati. ¹⁷A Romin nguibar ekiamin ghughava,

na buriagharuaviava, ghua bar gin na bato. ¹⁸Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin Kotiamin Dughiamin an apangkuvigham. Ni fo, Onesiforus Efesusin nguibar ekiamin ikia nan akurvagha ingangarir aviribagh ami.

Timoti bar deragh Kraiss Iesusin midorozir gumazimin iki

2 Nan otarim Timoti, ni zurara Kraiss Iesusin apangkuvimin amamangatightima a nin akuraghti ni bar gavgavigham. ²Ni fo, ki fomira gumazir aviribar damazimin akar mabav kemezi, ni da baraki. Egh akar kabara ni da isiva gumazir deravira Godin ingangarim damuamibar aningigh. Eghti gumazir kaba, uaghan gumazir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam.

³Ni, Kraiss Iesusin midorozir gumazir aghuir mamin min, ni e ko osimtizim ateram. ⁴Ni midorozir gumazimin arazim a gifo. Gumazitam a midorozir ingangarim gami, a ingangarir igharazibagh amir puvati. Bar puvati. An garir gumazir ekiaba an ingangarim gifueghasa, a midorozir ingangarir aghuimram ami. ⁵Kamaghira, gumazitam igharaz darazi ko ivemariva egh me gafiragh faragh otivsi, egh a ivemarimin arazibar gin mangiva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarimin arazibar gin mangan koghiva, a bizir aghuitam inighan kogham. ⁶Eghti gumazitam puvira uan azenimin ingariva an opariva an ganiva, egh a faragh gumazir mabagh itaghiva uan daghebar amam. ⁷Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh, eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar mingariba bar dagh fogham.

⁸Egh ni zurara Kraiss Iesus ginighnigh. An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitin ovavimra. Ezi akar aghuir kamra, ki an gun migei. ⁹Ezi akar aghuir kam

bangin gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha me osimtiziba na garisi, egha na isa kalabus gati. Eghti Godin akam, a kalabusin ikeghan kogham.¹⁰ Ki kamaghin ifonge, gumazamizir God ua bagha miseveziba, uaghan Krai Iesus ko poroghiv iki Godin Akurvazim iniva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghin, ki gavgavim uan navim ganigava egha me bagha osimtizir kaba bar ada ateri.¹¹ Kar guizin akam, e nighnizir gavgavim an ikiam:

“E Krai ko aremeghiva, egh a ko ikirimirir kamin ikiam.

¹² Egh e gavgavighvira ikiva osimtiziba bar a da ater,

egh uaghan a ko atrivimin ikiam.

E akirim ragh a gasaraghti, a uaghan akirim ragh e gasaragham.

¹³ Eghti e an gin angisi a ko akam akirigh,

egh gin uan akar kamin gin mangan koghti,

a uan akar an amizimin gin mangvira ikiam.

A uabi uan akam giraghan kogham.

Bar puvati.”

Timotin ingangarim God gamima a bar akonge

¹⁴ Ni gumazamizibav kimvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin damazimin mighivira me mikim suam, me pura akar muziariba bagh uari adoghadoghan marki. Arazir kam gumazitam akuraghan kogham. Egha a gumazir orazibagh asighasisi.¹⁵ God nin ingangarim gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarir gumazir aghum-sizir puvatizimin min ikiva, egh deravira guizin akam bighvirama a mikim.

¹⁶ Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimin gin zuir puvatizibav gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumazibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia

ghua bar an saghuiamin iti.¹⁷ Gumazir kabanang uan akar kamin gumazibar sure gami. Ezi men akar kam, mati duam, a gumazimin namnam ikia an isiava anepava a gasighasisi. Men tongin ikia akar kabav geir gumazimning, Himeneus ko Filetus.¹⁸ Aning guizin akamin tuavim ataki, egha kamaghin migei, “E aremegh ua dikavigha gifa, kamaghin e gin ua dikavighan kogham.” Ezi me akar kamin gumazamizir mabar nighnizir gavgaviba dagh asighasisi.¹⁹ Ezi God mati gumazim dipenimin ingari moghin, a uan siosin ingarasa egha dipenir akinir gavgaviba akunizi da tugha ikia gavgafi. Egha dipenir akinir kabar a kamaghin osiri, “Ekiam bar uan gumazamizibagh fo.” Egha ua kamaghin osiri, “Gumazamizir Ekiamin ziam itiba, me bar arazir kuraba akirim ragh a dagh asaragh.”

²⁰ E fo, dipenir ekier mamin averiam, itarir maba iti, me silva ko golin a dar ingari, egha maba me tememin dar ingari, egha maba me nguazimin dar ingari. Maba, ingangarir aghuim bagha dar ingari, egha maba, me ingangarir kiniba bagha dar ingari.²¹ Kamaghin amizi, gumazitam uan arazir kuraba ateghiva, egh Godin damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimin min otogham. A God baghavira itir gumazimin ikiam, egh guizbangira uan Ekiamin akurvagham. Egh a ingangarir aghuir guar aviribar amusi ikiam.

²² Kamaghin amizi, ni ifongiar kurar gumazir igiabar navibar otiviba ni akirim ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gavgavim, ko igharazir darazir ifongezir arazim, ko navir amirizimin arazim, arazir kabanang ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Ni, gumazir Godin damazimin zueziba, me Ekiamin ziam fer gumazamiziba, ni me ko ikiva arazir kabar amu.²³ Marazi akar onganiba

ko akar kiniba gamua uari adoghadosi. Ezi ni akar kabanang akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba da gumazibagh amima me akaba uari adosi. ²⁴Godin ingangarir gumazim igharaz darasi ko uari adoghan kogham. Puvati, a bar men asughasugh deravira me damuam. Egh men tisan aghuimin ikiam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikiam. ²⁵Egh a gumazir akaba batoziba men asughasugh me akirvaghsi mangvira ikiam. Egh a kamaghin damuti, God men akuraghti me ti uan navibagh iraghiva, egh guizin akam gifogham. ²⁶Satan fomira me gifara me gamizi me an azuazimin aven ikia egha an ifongiamin gin zui. Egh me guizin akam gifogh, men nighnizir aghuariba uamategham, egh Satanin azuazim ategh ua firighregham.

Dughiar Abuananaba, gumaziba arazir kurabar amuam

3 Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba otivam. ²Gumaziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba baghiva bar kuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, egh igharaz darazir gan suam me pura biziba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh me uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamizir arazir aghuibar me gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuagham. ³Egh me namakabagh ifongezir arazim gifogham kogham. Egh igharaz darasi ko uarir atariva, egh me adariba givan tuaviba puvatigham. Me akar kurabav kimiva igharaz darazi girakirangin me mikimam. Egh me uan navir ghurimin araziba dikabiniva avegham, egh pura gumazibav soghiva

me gasighasigham. Egh me arazir aghuibar apanimin ikiam. ⁴Egh me uan namakaba paz me damuam. Egh me deraghvira nighnighan kogh, egh atamra uan nighnizir kurabar gin mangam. Egh me uarira uarigh nighnigh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me uan nivafizir agorogebat gin mangisi, egh God gifueghan kogham. ⁵Egh me pura ifar mikim suam, me Godin gin zui. Egha guizbangira me Godin gavgavim akirim ragha a gasara. Ni gumazir kamaghin amibar saghon iki. ⁶Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nighnizir aghuiba puvatizibar me apezepera, egh kalabuziabar min me gamima me men apengan iti. Amizir onganir kaba me arazir kurar avirim gami, egha dar osimtiziba me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghuavkirima me arazir kurar mingariba puvatizibar amuasa ifonge. ⁷Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifonge, egha me guizin akam gifoghan kogham. ⁸Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin apanimin iti moghin, gumazir kaba guizin akamin apanim gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir puvatizima me nighnizir gavgavim Godin itir puvati. ⁹Eghti men arazir kam bar ekevegham kogham. Gumaziba bar men arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumaziba fomira Janes ko Jambres aningin arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha ongani.

Timoti mighivira Godin akamin suiragh

¹⁰Ezi ni na ko ikiava, egha nan arazir ki manmaghin gumazamizibar sure gamim, ni a gifo. Ni nan dabirabir

[†]3:8 (3:8) Judaba kamaghin eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesin dughiamin ikezir Isipin Atrivimin ganganir gumazimningin ziamning. Ni Kisim Bek 7:22 ko 9:11in gan.

arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha, egha tugha gavgavigha osimtiziba ateri. ¹¹ Ni arazir kurar gumazamiziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me nguivar ekial kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima ki deravira iti. ¹² Bar guizbangira, gumazir Krai Iesus ko iki Godin arazibar gin mangasa ifongeziba, me bar, gumaziba pazi me damuam. ¹³ Eghti gumazir kuraba ko ifavarir gumaziba, gumazamizibagh ifar mangvira iki. Eghti Satan uaghan me gifaram, eghti men araziba bar kuvigham.

¹⁴ Ezi nirara, ni mighivira guizin akar kamin suiragh, akar ni a inigha nighnizir gavgavim an itim. Guizbangira, ni bar deravira e gifo, e gumazamizir akar kamin nin sure gamiziba. ¹⁵ Egha ni fo, dughiar ni aghirimira itim, ni faragha Godin Akinafaribar fofozim ini. Akinafarir kaba da nighnizir aghuiba ni ganidima, ni nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikiva, ni Godin Akurvazim iniam. ¹⁶ E fo, Godin Duam uabi, Godin Akinafarimin aven itir akaba dagh amizi da otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamin en sure gamuava, egha gumazamizir nighniziba derazir puvatizibar akirava, egha en daroriba akirava, egha arazir Godin damazimin derazibar en sure gami. ¹⁷ Kamaghin, akar kaba e Godin gumazamiziba, da e gamima e arazir aghuiba bar da inigha ingangarir aghuibar amuasava ami.

Timoti Godin akam akunsi bar gavgafigh

4 Krai Iesus uamategh izi atrivimin ikiamin dughiam, a en araziba koti-

amin da tuisigham, gumaziba ko amizir ikiavira itiba ko ariaghreziba uakan. Kamaghin ki Godin damazim ko Krai Iesusin damazimin mighighavira kamaghin ni migia ghaze, ² ni Godin akam akunsi bar gavgafigh. Gumaziba akam baraghasa ifonge, o a baraghan aghua, ni zurara Kraisin akam akunsi pamtem ingar. Egh ni men navibagh invisi akar gavgavibar me mikim, egh me uan arazir kuraba akirsi me mikimiva, egh me Godin arazibar gin mangisi me mikim. Egh ni asughvira me damuva egh deravira God ifongezir arazibar men sure damu. ³ E fo, dughiam izitima, gumazamiziba ua guizin akam baraghsi ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghsi bar ikuvigham. Egh me uari bagh tisan aviriba inighti, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam. ⁴ Kamaghin me guizin akam akirim ragh a gasaragham. Egh me pura eghaghanir kinir igharaziba baragham. ⁵ Eghti ni uabi, ni zurara deravira nighnigh ikiva osimtiziba ko mizaziba ater. Egh akar aghuim akurir ingangarim damu. God gumaziba ko amizibar akurvaghamin ingangarim ni ganingi. Kamaghin ni ingangarir kam deraviram a damu.

Pol ovengamin dughiam roghira ize

⁶ Ezi ki uabi, nan ovevemin dughiam roghira ize. Eghti nan ghuzim mati wainin dipar me God ganidimin min, abuan irasava ami. Nan dughiar ki mangamim a roghira izegha gifa. ⁷ Ki pamtem ingara akar aghuim deraviram anakuri, mati ivemarir gumazim pamtem ivemari. Egha ingangarir God na ganingizim ki anegifa, mati ivemarir gumazim uan ivemarim anegifa. Egha ki nighnizir gavgavir Godin itim, ki pamtem an suiragha mamaghira iti. ⁸ Ezima ivezir aghuim a na mizuai iti, mati ivemarir gumazim an ivezir

aghuim a mizuai. Ezi ivezir aghuir kam a kamakin, God na mikim suam, ni nan damazimin dera. Ekiam arazir aghuimra gin mangiva gumaziba ko amiziba kotiamin aven men araziba tuisigham. Egh Dughiar Krais Otoghamim, a ivezir aghuir kam na daningam. Egh a narara daningan kogham. Puvati. A ivezir aghuir kam isi, gumazamizir a mizua a uamategh izamin dughiam gifongeziba, a bar me daningam.

Timoti zuamira Pol bagh izi

⁹Ni damu, zuamira na bagh izi. ¹⁰Ni oragh! Demas, a nguazir kamin biziba bagha bar ifuegha, kamaghin a na ategha gifa, egha a Tesalonikan nguibamin ghu. Ezi Kresens Galesian Provinsin ghu, ezi Taitus Dalmesian Distrighin ghu. ¹¹Luk uabira na ko iti. Kamaghin amizima ni Mak batoghiva a inighiva a ko izi. A gumazir aghuir ingangaribar nan akurvazim. ¹²Ni fo, ki Tikikus amadazima an Efesesin nguibamin ghu. ¹³Ni izisi, nan azenan azuir korotiar ruarim inigh izi. Ki Troasin nguibamin ikia Karpusin dipenimin anetaki. Egh akinafarir righiziba sara inigh. Bar bizir ekiam, ni akinafarir me asizir inibar ingariziba da inigh izi.

¹⁴Aleksander, gumazir ainin bizibar ingarim, a bar paza na gami. Ekiam gin an arazir kurar an amizir kam

ikaragham. ¹⁵Eghti ni uaghan gumazir kam bagh gan. A bar guizbangira en akabar apanim gami.

¹⁶Ki faragha Kotin tugha akaba ikarvazima gumazitam na ko tugha nan akamin akurazir puvati. Gumaziba bar na ataki. Ki God ko mikimtima, a men arazir kurar kam ginighnighan kogham.

¹⁷Ezi Ekiam uabi nan boroghin ikia gavgavim na ganidi. Kamaghin amizima ki akar aghuim bar anekurima, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me bar a barasi. Ezi ki ovengasava amima God nan akura, mati a laionin akamin ua na ini. ¹⁸Ezi Ekiam me na damuamin arazir kuraba, a nan akuragham. Egh a deravira na damuva nan aku uan Nguibar a iki-ava atrivimin itimin mangam. Eghti e an ziam fi mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

¹⁹Ni nan akam isi, Prisila ko Akwila, ko Onesiforusin amuiroghboribar aning suam, Afeziam ia ko iki. ²⁰Erastus Korinin nguibamin ikiavira iti. Ezi Trofimus areima ki anetaghizima a Miletusin nguibamin iti. ²¹Ni damu, zuamira na bagh izi. Ni suighsuightima, amozim ko aminir orangtizimin dughiam otogham.

Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodia ko Romin nguibamin itir Kraisin adarasi, me akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.

²²Ekiam nin duam ko iki. Egh an apangkuvim bar moghira ia ko iki.

Pol Taitus bagha Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Taitas a Judan gumazim puvati. Ezi a Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitas Kritin arighatizimin siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarir kamin faragha zuir akam kamaghin migei, Kritin araziba derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazim siosin gumazir dapanimin otivisi, a bar arazir aghuibar gin mangi. Egha Pol gin gumazamizir okoroaba vaghvagh men sure damuasa Taitas migei. Kar gumazir ghuriba ko amizir ghuriba, ko gumazir igiaba ko ingangarir gumazir kiniba.

Ezi akinafarimin akar aboananaba kamaghin migei, Taitas gumazamizibar sure damuti, me navir vamiran ikiva, egh arazir aghuibar igharazibar amu. Eghti me akam adariba ko akaba uariv misoghan kogham.

Taitus Kritin arighatizimin damuamin ingangarim

(Sapta 1-3)

1 Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Kraisi Iesusin aposel. Ki, God ua bagha misevezir gumazir nighnizir gavgavir an itiba, gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin arazim gin mangam. ²Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuumam. Fomira fomira nguazir kam otozir puvatizir dughiam, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze, a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim. ³Egha a uabi inabazir dugh-

amin an migirigiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amisevegha akar gavgavim na ganiga egha kamaghin uan akam akurir ingangarim na ganingi.

⁴Taitus, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, kamaghin ni guizbangira nan otarimin min iti. Ki kamaghin Afeziamin azai, Afeziar Ekiam God ko Kraisi Iesus, en Akurvazir Gumazimin apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki.

Taitus, ni Godin ingangarir gumazir aruaba amisefegh

⁵Ki kamaghin nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba a givagh, egh ki ni mikemezir moghin ni vaghvagh nguibar ekiabar siosbar gumazir dapaniba amisiv. Egha kamagh sua, Kritin arighatizimin ni ataki.

⁶Siosin gumazir dapaniba, me gumazamizibar damazibar deraghavira ikiam. Egh me amuir vabara iki. Egh men boriba nighnizir gavgavim Kraisi iki, egh gumazamizibar damazimin arazir kurabar amu mangvira ikian markiam. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham. ⁷E fo, Kraisin adarazir garir gumazir dapanim, a Godin ingangaribar garir gumazim. Kamaghin amizi a deraghvira daru, a gumazamizibar damazimin deraghvira iki, a kamaghin nighnighan marki suam, a ziar ekiam inisi me gativagh men ganam. Egh a zuamram aningaghan marki. Egh diparonganir aviribar aman marki. Egh a tintinibar gumazibav soghan marki, egh a ua baghivira dagiar aviriba inisi, nighnighan marki. ⁸A uan dipenimin izir gumazamiziba deraghvira men gan. Egh arazir aghuiba bar dagh ifongegh, egh navir ghurimin araziba dikabiragh. An arazir aghuibar amuva, Godin damazimin zuezir arazibara gin tigh. Egh a uan ikirimirim deraviram an gan. ⁹Egh

a gumamazizibar sure damuti, me nighnizir gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me guizin akar kabar gin mangi. Egh a uaghan gumazir guizin akaba batoziba, pamtemin me mikimtima, me suam, a guizbangira migei. A kamaghin damusi, a guizin akar e an sure gamizim, an an suiragh gavgafigh.

**Kritin arighatizimin gumazir
aviriba ikia gumazir maba
nighnizir gavgavibagh asighisisi**

¹⁰ E fo, Kritin arighatizimin itir darasi, gumazir akar aghuiba munasir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumazibar nighnizibagh ifari. Gumazir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorasa gavgafi. Kamaghin amizi ni Godin ingangarir gumazir aruaba amisefegh. ¹¹ Gumazir kurar kaba arazir kuram damuva gumamazizibar biziba ko men dagiaba uari bagh da iniassa. Kamaghin amizi, me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha arazir kamin me gumamazizir mabar men adarasi sara, men nighnizir gavgavibagh asighasisi. Kamaghin amizi ni me mikemeghti me akar katam mikiman marki. ¹² Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, "Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me puv damasavira nighnigha ikiava, bar ingangaribar amira. Me mati asizir atiaba." ¹³⁻¹⁴ Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh uaghan Judabar eghaghanir aviriba baraghan koghiva, egh guizin akamin munasir gumazibar migeir akar gavgaviba, da baraghan koghsi, kamaghin ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim. ¹⁵ Gumamazizir Godin damazimin zueziba, me ghaze, dagheba ko biziba bar uaghan zuegham, eghti me da iniam. Egh gumamaziziba Godin damaz-

imin zuezir puvatizir arazibar gin tigh, egh me nighnizir gavgavim Iesusin ikian koghti, bizitam zueghan kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar zuezir puvati, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua. ¹⁶ Men akaba kamaghin migia ghaze, "Ki God gifo." Ezi men araziba men akakagha ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati. Me Godin akaba munasir gumaziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

**Gumazir ghuriba bar deravira arazir
God ifongezibar gin mangi**

2 Ezi no, ni gumamazizibar sure damu suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar dar amu. ² Egh ni gumazir ghuribar sure damu suam, me dipar onganir aviribar ami onganan marki. Egh me arazir aghuibar amuti, igharaz darazi me mikim suam, me bar dera. Eghti me navir ghurimin araziba dikabin. Me Godin guizin akam deraviram a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, egh tugh gavgavigh osimtiziba bar a da ateram.

³ Egh ni uaghan amizir ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimin daru. Me akar kurabar igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Me dipar onganir aviriba amiti da me ikirarighan kogham. Me igharaz darasi arazir aghuibar amusi, men sure damu. ⁴ Kamaghin me amizir igiaba kamaghin me mikimiva tuavir uan paba ko boribagh ifongezir arazim men akakagh. ⁵ Eghti amizir igiaba uan navir ghurimin araziba dikabin, egh me Godin damazimin bar zuegh ikiam. Egh me arazir bar deravira uan dipenibar ganamim gifogham. Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim damu. Egh vaghvagh uan pabar apengan iki. Igharaz darazi akar kurabar Godin akamin mikiman

koghsi, amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti, me navir ghurimin araziba dikabin.

**Taitus arazir aghuibar amuti,
gumazir igiaba an gin mangam**

⁶Kamaghira ni uaghan gumazir igiav kim, men naviba fiti, me uan navir ghurimin araziba dikabinam. ⁷Arazir tizir ni amiba, ni uabi ni arazir aghuibara damu, eghti gumazir igiaba nin arazibar gan dar gin tigham. Egh nin ingangarir ni gumazamizibar sure gamim, ni me gifaran marki, egh ni dibovir akabav mikim ifaghatan marki. Ni zurara guizin akabagh nighnigh deraviram akam kun. ⁸En apaniba akar kuratamin e damighan koghiva, me uan nighnizir kuramin aghumsighsi, kamaghin ni bar deraviram akabav kintima, gumaziba akar ikuvtizitam an apighan kogham.

**Ingangarir gumaziba me
men garir gumazir ekiabar
akaba deravira dar gin mangi**

⁹Ni kamaghin ingangarir gumazamizibar sure damu suam, me men garir gumaziba bar men apengan iki, egh me ingangarir aghuir men garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh me akar kurabar men garir gumaziba ikarvaghan marki. ¹⁰Egh me men garir gumazibar biziba okiman marki. Bizir me bar moghira amiba, men garir gumaziba dar ganiva egh me akar e kurir kamin ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimin akam. Me akar kamin ziam fisi, ingangarir gumaziba bar deravira men garir gumazibar akabar gin mangiva arazir aghuimra men akagh.

**E Godin arazimin gin tigh egh
Kraisin Dughiam mizuamam**

¹¹E fo, Godin apangkuvim azenim girigha givazi, gumazamiziba bar

an gari. God uan apangkuvir kamin en akurvasi. ¹²God uan apangkuvir kamin en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghraghiva egh nguazir kamin arazir ifongeziba ataghragham. Egh uaghan navir ghurimin araziba dikabiniva egh arazir God ifongezir aghuibar amuasa, en sure gami. Guizbangira e nguazir kamin gumazamizibar tongin iti, ezi God uan apangkuvimin tuavimin a ifongezir arazibar gin mangasa, en sure gami. ¹³Dughiar e nguazir kamin itim, e bizir e damightima e bar akueghamim bagha mizuai. A kamakin, e Krai Iesusin angazangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam bagha mizuai. An en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim. ¹⁴Krais kamaghin ifonge, a uam e iniva egh a en arazir kuraba adangasa. Eghti e bar zuegh an gumazamizibar min ikiam. Egh e arazir aghuibar amusi bar ifongegham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme.

¹⁵Kamaghin akar kabara ni zurara gumazamizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba fi. Egh akaba batoziba men arazir kuraba akirsi, me mikim. Akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghriaghan marki.

E arazir aghuibar amuam

3 Ni Godin gumazamizibav kim suam, me gavmanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuibar amusivira iki. ²Egh me akar kuratamin gumazitamin girakirangin a mikiman marki. Me zurara nimira ikiva, arazir aghuimin gumazamizibar amu. Me guizin uari abirir arazim, gumazamiziba bar men akakagh.

³Ni fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvatigha, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godin tuavimin zuir puvati. Kamaghin ami, e nivafizir kam ifongezir arazibar gin tigha nguazir kamin arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba isiva arui. Gumaziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami. ⁴Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifonge, egha en apangkuvigha arazir aghuimin e gami. Ezi dughiar an arazir kam azenim girizi, ⁵an en akura. An en arazir aghuir e uari amizibagh nighnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kamin a en akura. Dughiar kamin a uan Duam e ganingizi, ezi an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar min otifi. ⁶Krais Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimin God uan Duamin gavgavir aviriba bar e ginge. ⁷God kamaghin ifonge, Krais en apangkuvigha e gamima e Godin damazimin gumamazizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghin e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti. ⁸E nighnizir gavgavim akar kamin ikiam. Ki kamaghin ifonge, nighnizir gavgavim Godin itir darazi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ni pamtemin bizir kabav kimasa ki ifonge. Bizir kaba da bar deragha gumamaziziba bar men akurvasi.

⁹Egh ni, gumazir Moses Osirizir Arazibar migirigiaba bagha uari adoziba, ni da baraghan marki. Gumazir onganir adariba ko adoghadoziba bagha

bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziba, ni bar dagh itagh. E fo, akar kaba arazir aghuibar gin mangisi bar en akuraghan kogham. ¹⁰Gumazitam, a Kraisin adarazir navir vamiran itir arazim, a bibizir arazim damuti, eghti ni an nighnizim akirsi migirigiatamin a mikim. Ni faragh an mikimti an oraghan koghti, ni gin uam an mikimti an uam oraghan koghti, ni bar anetakigh. ¹¹Ni fo, gumazir kamaghin amim, an nighnizim ikuvizi a pazava amir gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, ni bar ikufi.

Taitus izi Polin ganigh

¹²Ki aminir gavgavim ko orangtizimin dughiamin Nikopolisin nguibar ekiamin ikiasa. Kamaghin amizi, ki Artemas o Tikikus amadaghtima aningin tav, ni bagh izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar ekiamin izisi bar gavgafigh. ¹³Ni Senas, a gavman osirizir arazibar fofozir gumazim, ko Apolos deraviram aningin gan. Ni aning inigh daruamin bizibar, aningin akurvagh. Eghti aning tuavimin daruamin dughiamin bizitamin oteveghan kogham. ¹⁴Ki kamaghin ifonge, en gumamaziziba biziba bar puvatizibar akurvagh, egh me pura uan ikirimirim ko dughiba makunan marki. Kamaghin amizima, me gumamazizir igharazibar akurvaghamin arazimin fofozim inighiva an suiragh gavgafigh.

¹⁵Gumamazizir na ko itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. Ezi ni, nighnizir gavgavim Iesusin ikia e gifongezir darazi, ni kamaghin me mikim suam, Afeziam ia ko iki. Godin apangkuvim bar ia ko iki.

Pol Filemon bagha Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibamin Kraisin adarazir mav. An ingangarir gumazir kinir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimin iti. Egha nguibar kamin Onesimus Pol batogha a Kraisin gin zuir gumazimin oto.

Ezi dughiar kamin Pol kalabusin ikia, egh mangi Filemonin ganan ibura. Egha akinafarir kam osirigha Onesimus ganiga Onesimus amadazi, a ua uan gumazir aruam bagha ghu. Pol akinafarir kam kamaghin Filemonin mikeme, a uan ingangarir gumazir kinimin ataran marki. A ghaze, datirighin ingangarir gumazir kam a Kraisin gin zuir gumazimin oto. Filemon uan aveghbuamin min uam a inigh.

Filemonin ingangarir gumazir kinim ara ghugha gin navim girazima, Pol anemadazima a ua Filemon bagha ghu

1 Ki Pol, ki Krais Iesus bangin kalabusin iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam ni Filemon bagha an osiri.

Ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamiram ami. ²Ga uaghan, e uan amizim Apia ko Arkipus, e ko Godin ingangarimin midorozir gumazir mam, ga aning bagha osiri. Ga uaghan, nin dipenimin uari akuvir gumazamizir Kraisin adarasi, ga me bagha uaghan osiri. ³E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Filemonin arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

⁴Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God minabi. ⁵Me zurara kamaghin na migei, ki orasi, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghin amizi, ki ni bagha God minabi. ⁶E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, an e nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Krais ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e deravira vaghvagh dagh fogham. ⁷Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifonge, ezi arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha nan navim gavgavim a ganidi.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightima a guizbangiram an aveghbuamra iki

⁸⁻⁹Ezi bizir ki ifongezir mam iti, ni a damigh. Ki Kraisin ziamin ni mike-meghtima ni a damuamin gavgavim iti. Ezi kamaghin ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gifo, eghti ki akar gavgavim ni danigan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki Krais Iesusin abuir gumazim, egha datirighin ki a bangin kalabusin iti. ¹⁰Ki kamagh sua nin azangsisi, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagha ize, ezi ki an akurazima a nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha a

guizbangira mati nan otarimin oto.^{‡ 11} A fomira ingangarir aghuir tam gamima a nin akurazir pu. Egha datirighin ingangarir aghuim damuti a virara gan akuragham.[¶]

¹²Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a ko zui. ¹³Dughiar kam ki Kraisin akar aghuim bangin kalabusin ikia, ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghsti deragham. Ki kamagh sua, a na ko ikiasa ki bar ifonge. ¹⁴Ezi ki ghaze, ni faragh bizir kam gifuegh mikimiva an amamangatighan koghtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki a migeir puvati. Ezi bizir tizim ni a damuasa, ki mighighvira ni gakaghoran aghua. Ki nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsti na damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu.

¹⁵Ezi guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin nin saghon iti. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighti, a ni ko iki mamaghira ikiasa, kamagh sua a dughiar otevimin saghuam iti. ¹⁶Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min iki-ava amim gifuegham. Egh Ekiamin aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham.

¹⁷Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh. ¹⁸Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizir tam ini, kamaghin nan ziam atighti ki dagh ikarvaghham. ¹⁹Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvaghham. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.) ²⁰Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kamin nan akuragh. Ga Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim feghti ki bar akuegham! ²¹Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa ni mikemez arazim bar a gafiragham. ²²Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnizir gavgavim kara, God ian azangsiziba baregham, egh na ateghtima ki ua ia bagh izegham. Eghti ni na bagh uan dipenimin danganitam akirighti, ki a dakuam.

Pol ko ingangarir vamiram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.

²³Epafras ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egha ga virara Krais Iesus bangin kalabuziar gumazimning. ²⁴Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki.

^{‡1:10} (10) Gumazir aviriba ghaze, Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazir kinimin ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamin a Kraisin anavin oto. Egha dughiar kamin arazim a kamakin, ingangarir gumazir kinimin arimangigham, eghti gumazir ekiar men garim, a midorozir gumazibav mikemeghti, me ingangarir gumazir kam isi temer ighuvimin a gafugham, eghti an aremegham. ^{¶1:11} (11) Grighin akamin, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, "Ingangarir aghuim gami."

²⁵ En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim
vaghvagh ian duaba ko iki.

Akinafarir Hibrun Gumazamiziba bagha Zuim

Akar Faragha Zuim

Judabar marazi faragha uan naviba iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, or Apolos men tav ti an osiri. Gumazir maba me dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgav-iba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi a ingangarir ekiar God Kraisi Iesus gamizim me mikimasa. Kraistra guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi Akinafarir kam bizir ekiar pumuming ko mikezim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba inis. Ezi arazir kamin God Iesus gamizi a gumazamizibar akurvaghamin faragha zuir gumazim (2:10). Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikam, egh a Judan Godin ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin ofa gamir gumazir dapanir ekiamin iti, egha gumazir nighnizir gavgavir an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba dar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekiar kamin nedaziba. Akinafarir kam gumazamizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghin amizi, an Israelin gumazamizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimin akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osimtizir manam me bato, me uan nighnizir

gavgavim suiraghvira iki mangiva ovengegh. Me Iesusin gan egh an arazibar gin mangi, egh me osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

(Sapta 1-2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

1 Fomira God dughiar aviriba ko tu-avir aviribar uan akam isa an akam inigha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afeziabav keme. ²Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuanan-aba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam a misefe. Otarir kamin agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari. ³Ezi Otarir kamra Godin angazangarim en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarim a givagha, egha gumazamizibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuavanaboghava Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir guvimin boroghin apera.

Godin Otarim enselbagh afira

⁴Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziam gafira. Ezi kamaghin an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti. ⁵Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, “Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziam.” O a enselin tamin mike-mezir puvati, “Ki an Afeziam, ezi a nan Otarim.” Bar puvati. ⁶Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamin anemangasa egha uaghan ghaze,

“Godin enselba bar an apengan ikiva egh an ziam fam.”

⁷Egha God kamaghin enselbav keme, “A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi.”

⁸Egha Otarim bagha kamaghin migei, “God, ni Atrivimin iki mamaghira iki! Ni uan gumazamizibagh ativagha egha arazir aghuibar me gami.

⁹Ni arazir aghuibagh ifonge, egha arazir kuraba bar dar aghua.

Ezi bizir kam bagha, nin God uabi, borem ni gingegha ni amisefe, mati gumazir ziar ekiam itim.

Ezi ni ko Godin Nguibamin itir darasi, nin ziar ekiam men ziaba bar dagh afira.

Ezi bizir kam ni gamima ni bar akonge. Kamaghin nin bar akongezir arazim men bar akongezir arazim gafira.”

¹⁰Egha God uan Otarim kamaghin a migei,

“Ekiam, ni fomira nguazir kamin ingari. Egha ni uabi uan dafaribar overiam ko bizir pin itibar ingari.

¹¹Bizir kaba bar givagham, eghti ni ikivira ikiam.

Overiam ko nguazim, aning bar kuvigham,

mati inim ghurigha bar biaghire.

¹²Ni aning righam, mati gumazim atuim riki.

Ni aning damighti aning igharagh otogham, mati gumazim korotiar ghuriba suagharisi.

Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir puvati.

Nin dughiam givagham kogham.”

¹³Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, “Ni nan agharir gu-

vimin daperagh, eghti ki nin apaniba isi nin apengan dar atika.” Egha God dughiatamin akar katam enselin tam mike-mezir puvati. Bar puvati.

¹⁴Ezi guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarim gami. Ezi God gumazir a ua iniamibar akurvaghasa me amadima, me arui.

God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam

2 Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighiviram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvira an suiragh gavgavigh ikiam. ²Fomira God en inazir afeziaba mikimasa, uan akam isa enselbagh aningi, egha kamaghira tuavir kamin a kamaghin men aka, akar kam a guizbangira. Ezi gumazitam akar kamin gin zuir puvatigha a batogha, egha a ivezir kuram ini. Egha an ivezir kuram, an arazir kurar an amizibar mirara a inis.³ Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. Egh e akirim ragh Godin akurvazir arazim gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramin ivezim gitagham. E bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghasa mikeme, ezi gumaziba an akam baraki. Ezi me kamaghin migia en aka, akar kamnagh a guizbangira. ⁴Dughiar kamin, God mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh amua uan ifongiamin gin ghua Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha gumazamiziba ganidi. Ezi arazir kamin a kamaghin en aka, an Otarimin akar kam a bar guizbangira ghu.

§2:2 (2:2) Me akar dikirizir gavgavir God Moses ganingizim migei. Ni Uam E Ini (Kisim Bek) 19-20in gan. Uam E Iniamin Akinafarimin akam, enselin migirigiaba puvati, ezi Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God akar gavgavir dikirizim enselbar dafarimin God ganingi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19in gan.

Iesus, a uabi en akurvaghamin gumazim

⁵ E nguazir igiar God gin damuti iza-mim ginighnigh, egh fo, God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati. ⁶ Ezi Godin Akinafarimin aven akar mam kamaghin iti, “O God! E gumazamiziba e tiziba, ezi ni e ginighnisi?”

E pura biziba.

Ezi manmagh sua ni bar deraghavira en gari?

⁷ Ni en ingarizi, dughiar otevimra e enselbar apengan iti;

ezi ni e fegha egha ziar ekiam e ganingi.

⁸ Egha ni gavgavim e ganingizi, kamaghin bizir ni ingariziba bar en apengan ikitima e bar dagh ativagham.”

Godin akar kamnagh ghaze, God gumazamiziba gamizi, biziba bar men apengan ikiti me dagh ativagham. Akar kamin mingarim a kamakin, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan dariki. Ezi e fo, datirighin e garima, biziba bar en apengan itir puvati.** ⁹ Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God kamagh sua, a bar en apangkuvighti, tuavir kamin Iesus gumazamiziba bagh aremegham. Egha kamaghin bar dughiar otevimin an enselbar apengan ike. Egha mizazir dafam inigha areme, ezi bizir kam bagha God ziar ekiam a ganiga a ghufe. ¹⁰ E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghin ifonge, Iesus uan borir aviriba me inigh egh men aku Godin

Nguibamin mangam, eghti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghin ifonge, Iesus gumazamizibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghin amizi a Iesus ataghizima a mizazim isi. Ezi mizazir kam Iesus gamima a gumazamizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuimin otogha, egha tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera.

¹¹ E fo, gumazir kam Iesus, a gumazamiziba gamizi me Godin gumazamiziba min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi a kamaghin an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, “Nan aveghbuaba ko buaramiziba.” ¹² Egha a kamaghin God migei,

“Ki nin ziamin gun uan adaraziv kemegham.

Eghti me uari akuvti

ki ighiabar amu nin ziam men tongin a fam.”

¹³ Egha a ua ghaze, “Ki ni baghivira iki orarkitima God damuasa amir biziba mikemezi moghin damuam.” Egha ua ghaze, “Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti.”††

Iesus en akuraghasa gumazimin min oto

¹⁴⁻¹⁵ Kamaghin amizi, borir kaba, me guizbangira gumazamizibara. Kamaghin Iesus uaghan men min ikia guizin gumazimin oto. A kamagh sua, an aremegh egh arazir kamin a Satan bar a gasighasigham, a gumazir gumazamizibagh amima me ariaghirir gavgavim

**2:8 (2:8) Akar Ighiabar Akinafarimin aven itim, a gumazamiziba bar me migei. Ezi gumazir Hibrun Akinafarimin Osirizim, a Iesus ginighnigha ghaze, a gumazimin min otogha egha gumazamiziba bar men danganim ini. Ezi kamaghin Ighiabar Akinafarimin, a bizir guizin Iesus batozibav gei.

††2:13 (2:13) Ezi Iesusin akar Aisaia 8:17, 18in izezim. Gumazir Hibrun Akinafarim Osirizim, en akaghti e fogham, Iesus gumazir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezi gumazamizir Godin mizuaiba bizibagh amima, ezi Iesus uaghan orarti.

itim. Gumamaziziba nguazir kamin iki-ava ovevemin atiat. Ezi men atiatir kam me ikiagharisi. Kamaghin amizi, Iesus me firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min otogha egha areme.¹⁶ Guizbangira, Iesus ingangarir kam en-selbar akurvaghasa a gamizir pu. Puvati. An Abrahamin boriba akurvaghasa a gami.¹⁷ Kamaghin, a uan doziba ko buaramizibar mirara oto. A kamagh sua, a men ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin iki, egh Godin akamin gin mangiva apangkuvim gumamazizibar ikiva Godin ingangarim damuva, egh ingangarir kamin gumamazizibar arazir kurabar gin amangam. Kamaghin a gumamazizibar min oto.¹⁸ Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghor, ezi an osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, dughiar Satan gumamazizibagh ifaramibar, Iesus men akurvaghamin fofozim iti.

Iesusin ziar ekiam, a bar Mosesin ziar ekiam gafira

(Sapta 3:1-4:13)

Iesusin ziar ekiam, a Mosesin ziar ekiam gafira

3 Kamaghin ami, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamin mangasa, a ian dia. Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir gavgavim an ikia, egha an ziamin gun migia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim.² God anemisevegha ingangarir kam a ganingizi, a Godin gumamaziziba bagha ingari. Moses fomira Godin gumamaziziba bagha deravira ingarizi moghira, a ingari.³ E fo, gumazir dipenimin ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimin ziar ekiam gafira. Ezi kamaghira God ziar ekiam Iesus ganingi, ezi an ziar ekiam, Mosesin ziar ekiam

gafira.⁴ Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari.⁵ Moses a Godin ingangarir gumazimin iti, egha Godin akamin gin ghua Godin gumamaziziba bagha deravira ingari. A bizibar gun mikimamin ingangarim iti, akar God gin a mikimamiba.⁶ Ezi Krais a Godin Otaram, a Godin gumamazizibagh ativagh men ganam. Egha guizbangira Godin akamin gin ghua egha ingangarir kam deravira a gami. Eghti e atiatingan koghiva, nighnizir gavgavim ikiva egh bizir aghuir e iniamiba e dav zuamam, egh kamaghin damuva, e uaghan Godin Dipenimin min ikiam.

Gumazir akaba batoziba, me aghuvsazim inian kogham

⁷⁻⁸ E Godin gumamaziziba, egha uaghan an dipenimin min iti, kamaghin ami, e Godin Duamin akam baragham. A kamaghin mikeme,
“Eghti datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki,
mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha egha orazir puvati.
Me gumaziba puvatizir danganimin ikia God damuti a irasa an akam batosi.
⁹ God ghaze, Me danganir kamin ikia na damuti ki irasava me nan akam batoghavira iti.
Me garima, ki 40 plan azenibar arazir aghuiba me bagha dagh ami.
¹⁰ Kamaghin amizi, ki bar gumamazizir kabar aningaghe, egha ghaze,
‘Me nan gin mangan aghua, egha uaghan nan akam baragham aghua.’
¹¹ Ki men aningaghegha bar guizbangira akar gavgavim gamua ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
Bar puvati!’”

¹² Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian tongin tav nighnizir kuratam a navir averiamin ikiti a nigh-

nizir gavgavim ategh, egh kamaghin akirim ragh Godin ikia mamaghira itim gasaraghan markiam.¹³ Ezi ia kamaghin damuan marki, ia kamaghin damu, ia zurara dughiar ia vaghvagh Godin gumamazizir igharaziba ko ia, akar aghuim uari daning uarir akurvagh egh uan naviba gavgavim dar aning. Kamaghin arazir kuram tav gifaraghti, a Godin gin zuir tuavim ateghan kogham. Godin Akinafarim ghaze, “Datirighin,” ezi e fo, e datirighin ingangarir kam damuam.¹⁴ Ia fo, dughiar e faragha nighnizir gavgavim Godin itim, en nighnizir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigh iki maghira mangi dughiar e ovengamimin otogham. E kamaghin damuva, e bar Krai ko poroghiv iki a ko ingar ikiam.¹⁵ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki, mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha egha orazir puvati.”

¹⁶Fomira te Godin tiarim baregha, egha an gin zuir puvati, egha an akam batosi? Kar gumamazizir Moses inigha Isipin ghuziba. Merara arazir kam gami.¹⁷ Ezi God 40 plan azenibar ten aningaghe? A gumamazizir arazir kurabagh amiziba, me danganir gumaziba puvatizimin ariaghrezir gumaziba, merara, a men aningaghe.¹⁸ God fomira guizbangira akar gavgavim akira ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham.” Akar kam, a te ganingi? Kar gumamazizir an akam barazir puvatiziba. A me baghivira migei.¹⁹ Kamaghin e fo, gumazir kaba

me nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

Godin gumamaziziba aghuvsazim iniam

4 Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh derivira gan, ian tav atam akuigh egh danganir kamin aven mangighan kogham.² E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelba a baraki. Egha Israelba me puram akam a baraki, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi bizir kam bagha akar aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati.³ Ezi e gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itim, an e ateghtima e an aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira, “Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze,

“Me nan aghuvsazir danganimin aven iziva

na ko aghuvsazim inian kogham.”

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kamin ingarizim, a nguazir kamin ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa.⁴ Godin Akinafarimin aven akar otevir mam

iti, a namba sevenin dughiam migei, “Dughiar namba seven, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kamin avughse.”⁵ Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.”

‡4:3 (4:3) Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimin mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamin danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghin an aka, God avughsizir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangira an avughsizir danganim, eghti gumamazizir nighnizir gavgavim an itibarama nguibar kamin aven mangan.

⁶E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi gumamazizir taba an aven mangam. Ezi gumamazizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi me aven ghuezir puvati. ⁷Ezi gumazir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit ganingi, ki Godin Akinafarimin aven itir akar kamin gun mikemegha gifa. A ghaze,

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an aamin aghuaghan marki.”

Devitin dughiamin, God ghaze, “Datirighin,” egha kamaghin en aka, a dughiar igharazim ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumamaziziba an aghuvsazir danganir kamin aven mangam. ⁸Josua ti fomira aghuvsazim gumamazizibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazitam ginabaghan koghai. ⁹Kamaghin amizi e fo, Godin gumamazizibar aghuvsazim a ikivira ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam. ¹⁰E fo, gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a uan ingangarim a givagha aghuvs, mati fomira God uan ingangarim a givaghava aghuvs moghin.

¹¹E kamaghin aghua, gumazitam uam akaba batozir arazimin gin mangam, me fomira amizi moghin, egh a uan aghuvsazir danganimin aven mangighan koghiva, egh arighiregham. Kamaghin ami e aghuvsazir danganimin aven mangisi pamtemin ingaram.

¹²Godin Akam an angamra ikia, egha a pamtemin ingara iti. A bar ghumigha, egha a midorozir sabar ghumtizir pumuning itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtizimin min, a bar gumazimin namnam okoregha bar aven ghua, duam ko navir averiam uaning bativi naghin oto, egha uaghan aghariba uari isasurazir naghin, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghin

oto. Egha a bar en nighniziba ko en navir averibar aven itir ifongiabagh fogha da tuisisi. ¹³Ezi bizir God ingariziba, tam Godin damazimin modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar kuighrighiva egh Godin damazimin bar azenara ikiam. Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam.

Iesus Godin Nguibamin ikia, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin min ikia, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin abuir gumazimin min iti

(Sapta 4:14-10:38)

Iesus Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim

¹⁴Ezi e Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir kamin suiragh gavgavigham. ¹⁵E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghin nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e bativiziba, da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁶Kamaghin amizima, e atiatin-gan koghiva Godin atrivir dabirabimin boroghin mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangitima God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtizitam ikiti an apangkuvim en akuragham.

Iesus, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim, an en akura

5 Ia nighnigh. Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapaniba bar, God vaghvagha men adarazir tongin me amisefe. God men mav amisevezima, a gumamazim-

iba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi. ²Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, a gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi. ³Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghin amizi a gumamazizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangsi ofabar amu.

⁴Ezi gumazitam Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ikiasa uabi uabi amisevegha egha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabira an diazima a ingangarir kam ini. God fomira Aronin diazi moghin. ⁵Ezi tuavir kamra, Krais a uaghan kamaghin ami. A uabi uan ziam fer puvati, egha Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanmin otozir puvati. Puvati. God uabi ingangarir kam damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a migei, “Ni nan Otarim; datirighin, ki nin Afeziam.” ⁶Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir mam, a ghaze, “Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin min iki mamaghira ikiam.” ⁷Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi. A fo, an oven-gan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin ami a uabi uan ifongiam dikabiragha egha Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dimdian a barasi.[¶] ⁸Guizbangira Iesus a Godin Otarim, egha a mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin akamin gin zuir arazim an a gifo. ⁹⁻¹⁰Egha a uan ingan-

garir a damuamiba, a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, “Ni Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ikiam, egh Melkisedekin min ikiam.” Ezi a gumamazizir an akam baragha egha an gin zuiba, a men akurvazir gumazimin oto. Egh a men akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam.

E borir aghiribar min ikian kogham

¹¹E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto, ezi e migirigiar aviriba akar kamin iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar kamin mingarim ia mikiman ibura.^{§§} ¹²Ia fomira Kraisin adarazir otivigha gifa, ezi kamaghin ia gumamazizibar Godin akam men sure gamighai. Puvati, ian nighniziba oteveg-havira iti, kamaghin gumazir igharaziba, Godin akar faraghavira ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba iniam firin, ia otem apavira iti. ¹³Ezi tina otem apavira iti, a borir aghirimira iti. Egha an arazir aghuimin akar mingarim gifozir puvati. ¹⁴Ezi dagher gavgaviba, da gumazir aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar aviribar araziba tuisisi, arazir manam dera ezi arazir manam ikufi. Egha datirighin me deravira fofoghava egha me nighnizir dikiriaba iti.

E deraghvira tuivigh gavgavigh Godin mizuamti, a deravira e damuam

6 ¹⁻²E datirighin gumazir aruabar min akaba baragh egh da bagh mangam, egh Kraisin adarazir migirigiar

[¶]**5:7** (5:7) Ezi Iesus Getsemanin azenimin ikia, egha osimtizir a bativamim batoghasa God ko migei. Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46in gan. Migirigiar kabar God Iesus a ko migeir migirigiaba baraki. Guizbangira God Iesus ataghizi an areme, egha God ovevem ataghizi an an suirazir puvati. God a gamizi ua mozimin dikavizi, a ziar ekiam a ganigha egha a gamizi an Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto. Ni uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11in gan.

^{§§}**5:11** (5:11) Ni Hibru sapta 7in gan.

faragha iniziba ataghragham. E kamaghin damu, mati kar dipenir akiniba dughiar aviribar da kunvira ikiam, egh e kamaghin damuvira iki dipenim okoreghan kogham. Kamaghin amizi, migirigiar arazir oveghamiba ategh naviba igheghamiba ko, migirigiar nighnizir gavgavim Godin ikiamiba ko, rurir migirigiaba ko dafariba gumazibagh isin arizir migirigiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavizibar migirigiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighti an akar kam zurara ikivira ikiamin migirigiaba, e migirigiar kaba da ateghti da ikiam.* ³ God en amamangatightima, e kamaghin damuam.

⁴⁻⁶ Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha egha akurvazir aghuarir Godin Nguibamin izezim inigha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Egha Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kamnagh dughiar aghuir gin izamimin a misevegh azenimin otogham. Egh kamaghin amizir gumazim, akirim ragh God gasaragh man tuavitamin iziva navim uam agiragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati a uan navir averiamin aven a Godin Otaram uam a isa ter ighuvim gafugha, a uam a gurazi gumaziba ua dibovibar a migei. Kamaghin gumazir uan nighnizir gavgaviba ataghrariz kaba, me ua naviba giraghamin tuaviba puvati.

⁷ Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam. ⁸ Eghti ogheba ko

ikarizir ataghatarir kuraba an ikiti, kamaghin a nguazir kuram. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

⁹ Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kaba ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim.

¹⁰ God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham. ¹¹ E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha ini-amiba mizuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham. ¹² Ia amiraghamiragham marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia egha zuamira amirazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

E nighnizir gavgavim Godin akar dikirizimin iti

¹³ God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekevegha a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. ¹⁴ Egha ghaze, “Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva ni damighti nin ovaviba bar avirasemegham.” ¹⁵ Abraham a mizuava zuamira amirazir pu, ezi God, gin bizir an akar dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.

¹⁶ Gumazim gavgavim uan akam daningsi, a gumazir a gafirazimin ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam

*6:1-2 (6:1-2) Ezi rurir guar aviribagh isir arazimin akar kam, a Grighin akamin deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam Kraisin adarazir rurim migeir puvati. A Judabar arazir me gin ghua ruasa Godin damazimin zuezir akam migei.

anedueghan kogham. ¹⁷God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkininghan kogham. Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. ¹⁸Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, koma Godin arazir uan ziam diborim, aning otevkininghan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin e gumazamizir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam. ¹⁹Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimin suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimin suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima a ghua me inir ekiam Godin Dipenimin gurazimin girakirangin ghua Bar Anogoroghezir Danganimin aven oto. ²⁰Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto. Egha Melkisedeghin min Ofa Gamir Gumazimin otogha, egh a zurara ikiam.[†]

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

7 Ia fo, Melkisedeghin kamnang, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Kozimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir pumuning ko pumuning ko mi-sogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimin a batogha egha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. ²Ezi Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10 plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamin mingarim kamakin, Navir Amirizimin Atrivim.) ³Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovengezir dughiam me aning osirizir puvati. A Godin Otarimin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti.[‡]

⁴Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham, a bizir bar aghuir a midorozimin iniziba bar da tuirazi, pozir 10 plan otozi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. ⁵E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba

[†]**6:20** (6:20) Ezi azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazir ekiabar dapanim ingangarir ekiar mam iti. Ana asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangsi Godin Averenimin Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangam. Danganir kam God uabi an aven iti. Ofan Ingangarimin Akinafarim 16 ko Hibrun Akinafarim 9:1-7in gan. Ezi datirighin Iesus guizin Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto. Egha Godin Dipenir an Nguibamin itimin a gumazamizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. HIBRU 4:14 ko 8:2in gan.

[‡]**7:3** (7:3) Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamin mingarim kamakin, Godin Akinafarimin an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godin Akinafarimin aven migirigiatam itir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Hibrun Akinafarim osirizim ghaze, Iesus ofa gamir gumazimin ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an ababanim gami.

ghaze, Israelin gumaziba, me uan biziba tuiraghiva pozir 10 plan otoghti Livain gumaziba pozitam me dam a iniam. Livaiba me uaghan Israelbar marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelba uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini. ⁶Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuiragha 10 plan pozibar otozi a Melkisedek pozir mam a dam a ini. Egha Melkisedek, a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a baghdar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini. ⁷E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti. ⁸Ezi Livaiba me Israelin bizir akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba in izim, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam. ⁹E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelin bizir akuaba in izim, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a tuavir kamin uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi. ¹⁰Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarzimmin aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batotzi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afira

¹¹Fomira Israelin gumamaziziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim damu. Eghtima Livain gumazibar ofa gamir

ingangarim, a gumamazizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmagh sua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiam. Egh Aronin min puvatigham. ¹²Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam. ¹³Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim an gun mikememizim, a anabar igharazimin mav. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati. ¹⁴Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kamin adarazi mikememizir puvati.

¹⁵Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira. ¹⁶Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto; me nguazir kamin arazibar gin ghua an anabam ginighnigha ingangarim kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimir aghuimin gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimin oto. ¹⁷E fo, Godin Akinafarim kamaghin migia ghaze, “Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.

Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹Kamaghin e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egha a deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghin amizi, God anegifa. Egha God datirighin tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamin mangi Godin boroghira mangam.

²⁰Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimin otozim, a pura anemisevezir puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba amiseveghasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godin ziam diborozir puvati.

²¹God uabi guizbangira mikemezima, tuavir kamin Iesus ofa gamir gumazimin oto. God kamaghin mikeme,

“Ekiam bar guizbangira mikemegha akar dikirizim gamua ghaze,
‘Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam,’

egh uan nighnizim giraghan kogham.”

²²Godin akar dikirizir kam kamaghin en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganiva a damighti, a guizbangira otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, egha Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

²³Fomira, gumazir avirim Godin ofa gamir gumazibar otifi. Egha me ariaghiri, egha uan ingangarim gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi.

²⁴Ezi Iesus angamra ikia mamaghira ikiavira iti. Kamaghin a Godin ofa gamir ingangarim gamua mamaghira ikiavira iti. Eghti tav an min ofa gamir gumazimin otogham kogham.

²⁵An angamra ikia mamaghira ikia egha gumamaziziba bagha Godin azangsi. An ingangarimin tuavimin a me inigha Godin boroghira zui. Kamaghin, datirighin ko zurara, a men akurvaghham.

²⁶Guizbangira, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam e bagha ingara bar deravira en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar gin zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godin damazimin bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pin aneti, ezi an arazir kurabagh amir

gumamazizibar saghon iti. ²⁷Fomira ofa gamir gumazir ekiabar dapanir igharaziba, me dughiar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Egha gin me gumamazizibar arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghin amir puvati. Bar puvati. A dughiar bar vamiran, e bagha uan mikarzim isa ofan min God ganigha egha aremegha gifa. ²⁸E fo, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir gavgaviba puvatiziba amisevima me ofa gamir gumazir ekiabar dapanibar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha uan Otirim amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamin gin otogha dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha a en akurvaghamin gumazir bar faraghavira zuimin oto. Egh a iki mamaghira ikiam.

Iesus, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim, a Godin Nguibamin iti

8 Ezi migirigiar e amizir kamnagh an mingarim kamakin, e Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir mam iti, a Godin Nguibamin ikia Godin atrivir dabirabimin agharir guvim gaperaghav iti. ²Egha an Anogorogezir Danganimin ikia Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ingangarim a gami, danganir kam a guizbangira Godin Averpenim, dipenir gumaziba an ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari.

³E fo, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa damuasa me me amisefe. Kamaghin en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan min God daningam. ⁴Nguazir kamin ofa gamir gumaziba, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua biziba isava ofan min God ganidi. Kamaghin Iesus ti

nguazimin ikiava egha ofa gamir gumazimin ikian koghai. Ezi puvati, a Godin Nguibamin iti. ⁵Ezi me nguazimin ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam guizbangira Godin Nguibamin itir ingangarimin nedazim ko ababanim gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Awerpenimin ingarasava amima, God kamaghin a migei, “Ni Awerpenimin ingarsi, ni mighsiamin ikia ganizir ababanimra, an gin mangiva deragh an ingar.” ⁶Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizima, ezi an ingangarim nguazimin itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelbagh anigha akar mabar akiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir igharazim gamua egha akar bar aghuibar akiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi Iesus God ko gumamazizibar abuir gumazimin ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi. Ezi a Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igiam akar gavgavir dikirizir ghurim bar a gafira

⁷Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamighan koghai.

⁸Egha God uan gumamazizibar arazir kuraba apigha kamaghin migei,

“Ki ian Ekiam, egha kamaghin ia migei. Dughiar ki misevezim otoghti, ki Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin ingar egh Israel ko Judan gumamaziziba, me ko a damuam.

⁹Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki fomira men ovaviba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an an min mangam kogham.

Dughiar kamin, ki kantri Isipin me inigha deravira men akuava azenan ize.

Ezi me ua nan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin zuir puvati. Ezi ki akirim ragha me gasara.

¹⁰Ki ian Ekiam, egha kamaghin ia migei, gin izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, eghti a kamaghin mangam:

Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isiva men navir averiabar dar osiram.

Egh ki men Godin ikitima me nan gumamazizibar ikiam.

¹¹Me bar na gifogham, gumazir ziaba puvatiziba ko gumazir ziar ekiaba itiba.

Kamaghin dughiar kamin, tav uan adarasi ko uan namakaba sure damuan kogh suam, ‘Ni Ekiam gifogh.’

¹²Eghti ki men arazir kuraba gin amadagh, egh ua dagh nighnighan kogham.”

¹³Akar Dikirizir Gavgavir Igiam kam, God an gun migia egha maghira Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva a bar dughiar otevimin ikegh bar givagham.

Ofa gamir gumazir ekiabar dapaniba fomira asizibar ghuzibara ofabagh ami

9 E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragha itim, Israelbagh aniga Godin ziam fer araziba sara me ganingi. Egha ghaze, me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven an ziam fam. ²Me Godin Awerpenir mam ingarizima danganir pumuning iti. Awerpenir kamin aven itir danganir me faragha aven mangamim, a lamin mam ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me kamagh a dibori, “Anogoroghezir Danganim.” ³Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin

girakirangin anegura. Ezi inir kamin girakirangin danganir igharazir mam uam uaghan iti, me kamagh a dibori, “Bar Anogoroghezir Danganim.” ⁴ Ezi danganir kamin aven bizir maba iti, dara kara: Altan pauran aghuim dapongtima a mughuriar aghuim mangamim, me golin anevara, ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Me Boksiair kam golin bar anevara. Egha Boksiamin aven me golin miner manan daghem itim a gati. Egha me Aron fomira suiragha aruir aghorim a gati, aghorir kam biam uam an oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavir Osizirim itimning, me uaghan aning Boksiair kam gati. ⁵ Ezi Boksiair kamin asuam, a danganir gumamazibar arazir kuraba gin amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ikia, egha aningin aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimin ababanim gamua ghaze, God gumamaziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar dar gun mike-meghan kogham.

⁶ Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiaba bar ofa gamir gumaziba Godin Averpenimin azenan itir danganimin aven ghua egha uan ingangaribagh ami. ⁷ Ezi Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim uabira Bar Anogoroghezir Danganim, bar aven itir danganimin aven zui. An azenibar dughiar vabarama aven zui. Egha a purama aven zuir puvati. A asizibar ghuzim inigha egha aven zui. Egha ghuzir kamin a uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua, egha gumamazizir deragha nighnizir puvatizibar arazir kuraba, da gin amangasa ofabagh ami. ⁸ Ezi kamaghin, Godin Duam arazir kamin bizir mam en aka, Godin Averpenimin azenan itir

danganim ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamim an en piri. ⁹ Godin Averpenimin eghaghanir kam, a bizir datirighin e bativamibar ababanim gami. Averpenir kamin aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar min God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godin ziam febar navir averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghin fogh suam, me arazir kuraba puvati. Bar puvati. ¹⁰ Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibara amuti me zueghamin arazimra. Da nivafizimin bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningi, ezi me dar gin zui, eghti God gin bar moghira biziba akirighin bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

¹¹ Ezi datirighin Krais otogha gifa, egha bizir aghuir otivigha givazibar Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin iti. An Averpenir aghuir kamin aven ghua e bagha ingari. Averpenir kam Averpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimningin an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamin bizim puvati. ¹² Ezi Krais bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isava ofa gamigha egha dughiar vamirama danganir kamin aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini. ¹³ E fo, gumamaziziba Godin damazimin mizeghtima, eghti ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimin ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimin sirim inigh, egh gumamazizibagh isin a kavkinam.

⁹9:4 (9:4) Daghem mana, kar God fomira Israelian gumamazizir nguazir kinimin aruizibagh aningizir daghem. (Ni Uam E Iniamin Akinafarim 16 ko Ighiabar Akinafarim 78:24in gan.)

⁹9:8 (9:8) Grighin akam deragha bizir kaba abigha dar gun mikemezir puvati.

Me kamaghin damighti, arazir kam Godin damazimin mizezir araziba batueghti gumazamiziba ua zuegham.¹⁴ Ezi Kraisin ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krais arazir kuratamin osimtizitam an itir pu. Bar puvati. Godin Duar zurazurara itimin gavgavimin, a ofan min uabi isa God ganingi. Kamaghin amizi, an ghuzim en nivafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamin aven itir arazir kuraba a givazima, e kamaghin fo, e Godin damazimin bar zuegha iti. Kamaghin amizi, e ua arazir ghurir angamra itir puvatizir kabar gin mangan kogham, egh e Godin zurara angamra itimin ingan garim damuam.

Kraisin ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiar gavgavim a ganingi

¹⁵ Kraisin ghuzim e gamizima e Godin damazimin bar zue. Egha an aremegha gumazamizibagh ivezegha men arazir kurar me Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezinim dughiamin amiziba, da gin amada. Kamaghin, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganiga egha an abuir gumazimin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir Godin dimdiam baregha an gin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam.

¹⁶ Gumazim nighnigh suam, a gin aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti borim Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi, egh afeziam a ginabazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha gifa, egh me biziba bar an borimin tegham.¹⁷ E fo, gumazir akam akirizir kam angamra ikivira ikitima, an Akar Dikirizir Gavgavim pura iki ingangariba

puvatigham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham.¹⁸ Ezi kamaghira, me asizim misoghezi an aremezi me an ghuzim ingegha, egha tuavir kamra Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezinim gamizima, a gavgafi.¹⁹ Dughiar kamin, Moses faragha Godin akar gavgaviba bar, gumazamiziba bar dar gun me mikeme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazibar aven iti. Egha a gin bulmakaun apuribar ghuzim ko memebar ghuzim inigha egha dipam sarama da ivere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezinim, benir kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a inigha egha ghuzim gati. Ezi an anesigha egha temer agharir kamin ghuzir muziarim inigha egha akar gavgavimin itir Akinafarim ko gumazamiziba bar me gisin akavamadi.²⁰ Egha a kamaghin migei, “Kar ghuzir Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a daningamim. God akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi.”²¹ Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godin Averpenim ko Godin ziam fer bizibagh isin akavamadi.²² Guizbangira, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighti, da Godin damazimin bar zuegham. Eghti me bizitam misuegh an ghuzim inigha ingeghan koghti, God gumazamizibar arazir kuraba gin amadaghan kogham.

Krais arazir kuraba gin amangasa, uabira uabin ofa gami

²³ Ezi bizir Godin Averpenimin itir kaba, ada pura Godin Nguibamin itir bizibar ababaniba. Ezi me asizir ghuzibar isa a dagh amima da zuegha Godin damazimin zue. Eghti Godin Nguibamin itir guizin bizibar amightima ada zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh afiragh.

²⁴E fo, Krais gumaziba uan dafaribar ingarizir Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu, danganir kam, a pura guizin Godin Dipenimin ababanim. Puvati. A guizbangira Godin Nguibamin aven ghu. Egha datirighin an e bagha God ko mikimasa, Godin damazimin tughav ikia en akurvasi. ²⁵E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim asizibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir puvati, a Godin Nguibamin ghugha egha ofan min uabi uabi isa God ganingi. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati. ²⁶A dughiar aviribar kamaghin damuvira iki, egh a dughiar aviribar mizaziba ini mamaghira ikiam, dughiar God nguazir kam ingarizi iza datirikin. Kamaghin puvati. Datirighin dughiar abuananamin dughiam, Krais dughiar bar vamiran nguazimin ize, egha gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofan min uabira uabi isa God ganingi.

²⁷Gumaziba bar dughiar vamiran ovegh egh gin Godin kotiamin otivam. ²⁸Kamaghira, Krais gumazir aviribar arazir kurabar osimtiziba aterasa, dughiar vamiran ofan min uabi isa God ganigha areme. Egh gin a dughiar namba 2in ua izam, egh dughiar kamin an arazir kuraba gin amangsi izan kogham. Puvati. A gumazir a mizua itiba guizbangira men akurvagh me iniam.

Ofan fomira me amiba, da arazir kuraba da gin amadir puvati

10 Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizin bizir gin otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangin deravira bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghin garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghin

amizi e fo, gumazamizir Godin boroghin zuiba, Moses Osirizir Arazibar gin mangi ofan kabar amigh, eghti ofan kaba me akirighiti me deraghviram otoghan kogham. Puvati. ²Ezi ofan kamaghin garim gumazamizibagh amizi me bar zuegha, egha me uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamirama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha, egha me uan navir averiabar aven ua kamaghin nighnighan koghai, e arazir kuraba iti. ³Ezi puvati. Zurara azeniba bar asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi. ⁴Bizir kamin mingarim kamakin: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba gin amadaghan kogham. Bar puvati.

⁵Ezi bizir kam bagha, Krais nguazir kamin izasava amir dughiamin a kamaghin Godin migia ghaze, “Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko bizir ofan min me ni ganidiba, ni bizir kabagh ifongezir puvatigha da inian aghua.

Kamaghin ni mikarzir mam na daningasa an ingari.

⁶Asizir me tuazi bar isiziba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba, da ni gamima ni dar agorogem itir puvati.

⁷Ezi ki kamaghin migei, ‘God, kira kara. Fomira Moses nan gun Akinafarimin aven osirizir moghin.

Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.”

⁸A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kamaghin migei, “Ni asizibar ghuziba ko, bizir me ofan min ni ganidiba ko, asizir altan tuezi da bar isiziba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatigha da inian aghua.” ⁹Egha a gin kamaghin migei, “God, kira kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava

ami.” Kamaghin amizima God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgav-iba puvatighava, gifa. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganim inigha gavgavim ikia ingari. ¹⁰ Krais Iesus a Godin ifongiamin gin ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kamin an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumamazizibar otifi.

Kraisin ofa, a guizbangira arazir kuraba gin amangam

¹¹ Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha me ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadir puvati. ¹² Ezi Krais arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kamin gavgavim ikivira iki ingar mangvira ikiam. A kamaghin amigha givagha, egha a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav ikia mamaghira iti. ¹³ Egha a, God an apaniba isi an apengan darighamin dughiam, mizua iti. ¹⁴ An ofan vamira gamua egha tuavir kamin gumamazizir Godin damazimin zueziba, a me akirizi me bar deraviram otogha, egh iki mamaghira ikiam.

¹⁵ Ezi Godin Duam uaghan bizir kam gun e mikeme. A faragha ghaze,

¹⁶ “Ekiam kamaghin migia ghaze, ‘Gin izamin dughiam otoghti, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, eghti a kamaghin mangam.

Ki uan araziba isiva men navir averi-abar atigh, egh da men nighnizibar da osiram.’

¹⁷ Egha gin a ua ghaze, ‘Ki men arazir kuraba gin amadagh egh ua dagh nighnighan kogham.”

¹⁸ E kamaghin ganigha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghin ua arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingangariba puvati.

E guizbangira nighnizir gavgavim ikiva egh Godin boroghira mangam

¹⁹ Kamaghin amizi, nan adarasi, Iesusin ghuzim en arazir kuraba da gin amadagha gifa. Egh tuavir kamin e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangi egh atiatingan kogham. ²⁰ Iesus aremegha egha ua angamra iti, egha kamaghira e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kamin inir ekiar kamin girakirangin ghua danganir kamin aven ghu, inir kam a danganir kamin tiar akamin min guraghav iti. Ezi inir kam, a mati an mikarzimmin ovevemra. Eghti e tuavir kamin danganir kamin aven mangam. **

²¹ E Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim iti, ezi a Godin gumamaziziba bar men gara me gatifa. ²² A uan ghuzim isa en navir averiaba kavkinigha dar akirizi, e kamaghin fo, e arazir kuraba puvatigha Godin damazimin bar zue. Egha a dipar bar dikiriamin en mikarzi-iba rue. Kamaghin amizima e ifavarir arazir en navir averiabar itiba e bar da ateghiva, egh okam nighnighan koghiva nighnizir gavgavim Godin iki, egh an boroghin mangam. ²³ E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangira dar ingaram. Kamaghin amizi, e uan nighnizir gavgavibar gun migia ghaze, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha

**10:20 (10:20) Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganim. Fomira Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimra danganir kamin an an aven zui. Ezi datirighin Iesus amizir ingangarimin, e bar moghira Godin boroghin mangam. Kamaghin amizi me Iesusin mikarzim abighizi a ter ighuvimin ovengezi, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganimin itim tongira bighiaghrigha akuar pumuning oto. Ni Mak 15:38in gan.

muza iti. Egh e uan nighnizir gav-gavimin suiragh bar gavgavigham. ²⁴E vaghvagh Godin gumamazizir igharazibagh nighnighiva egh me damuti men naviba dikav, egh me igharazigh ifuegh arazir aghuibar me damuam. ²⁵Ezi e Godin gumamaziziba, e uari akuvir arazim ataghraghan kogham, mati gumazir maba ami moghin. Kamaghin marki. E fo, Dughiar Ekiam Gumamaziziba Tuisighamim, a roghira izasava ami. Kamaghin ami, e vaghvagh pamtem ingariva, egh igharaz darazir akuravagh egh gavgavim me daningam.

E Godin Otarim akirim ragh a gasan kogham

²⁶Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira ikiam, eghti kamaghin ua ofa damuamin tuavir igharaziba pu. Puvati. ²⁷Ezi bizir e damuamir mam kamaghin iti: E atiatir kuram damuva Godin Kotiamin Dughiam ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin apani-bar isiva egh me gasighasigham. ²⁸E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuagh, eghti gumazir 2 pla o 3 pla an ganigh egh an gun mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a misueghti an aremegh. ²⁹Ia manmaghin gumazir akirim ragha Godin Otarim gasarazim ginighnisi? Gumazir kam a bar osimtizir ekiam iniam. Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Osirizir Araziba batoghezimin ivezir kuram, bar a gafiragham. Kraisin ghuzim Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamima a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima a zuegha Godin gumazimin oto. Egha datirighin gumazir kam a Kraisin ghuzim migia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godin Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gasi. ³⁰Ezi e fo, God kamaghin mikeme,

“Arazir kuraba ikarvaghamin ingan-garim, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam.” Egha ua kamaghin migei, “Ekiam uabi uan gumamazizibar araziba tuisigham.” ³¹Kamaghin, Godin ikia mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir kuram a daningam, eghti gumazir kam guizbangira an atiatigham.

E nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham

³²Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin angazangarim inigha nighnizir gavgavimin an itim. Dughiar kamin me osimtizir ekiaba ia garizima, ezi ia mizazir aviriba ini. Egha ia tuivigha gavgavizi osimtizir kaba ia dikabirazir puvati. ³³Ezi dughiar maba me gumamazizibar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia migia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti. ³⁴Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men kuarkuvigha egha deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuzim, ia pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia gin iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti.

³⁵Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, egh ia uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh egh bizir kinimin min pura a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam. ³⁶Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa akam akiriziba, ia da inisi, egh ia tuivigh gavgafigh iki. ³⁷Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Dughiar bar oveghevezimin gumazir izamim, a izam. A bar zuamira izegham.

³⁸ Ezi nan damazimin derazir gumaziba, me nighnizir gavgavim nan iki, kamaghin me angamra ikivira ikiam. Eghti men tav uan nighnizir gavgavim ategh akirim ragh na gasaraghti, eghti ki a gakueghan kogham.”

³⁹ Ezi eia, e gumazamizir akirim ragh God gasaragh ovengamiba pu. Bar puvati. E nighnizir gavgavim Godin iki egh ikirimirir aghuarir zurara itim iniamiba.

E nighnizir gavgavim Godin ikiva tugh gavgavigham

(*Sapta 11-13*)

Nighnizir gavgavimin mingarim

11 Nighnizir gavgavimin arazim a kamakin. E guizbangira kamaghin fo, bizir aghuir God e daningasa mikemezi e dav zuai itiba, e guizbangira da iniam. Egha e bar fo, bizir en damaziba ganizir puvatiziba, da guizbangira gin otivam. ² Gumazir fomira itiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God me gakuegha, egha gumazir aghuiba me garisi.

³ E nighnizir gavgavim ikia, egha e fo, God uan akamin overiam ko nguazim ingarizi da otifi. Ezi kamaghin, e garir biziba, God bizir e ganighan koghamimin, bar dar ingari.

Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gavgavim Godin iti

⁴ Abel nighnizir gavgavim Godin ikia, egha bizir kam bagha God bagha ofa gami. An ofa Godin damazim bar deragha, egha Kenin ofa gafira. Abel nighnizir gavgavim Godin iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir aghuir an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghin en aka, God a migia ghaze, a gumazir aghuim. Abel an aremegha

gifa. Ezi an nighnizir gavgavir kamin a datirighin akamin gun e migiavira iti.

⁵ Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumaziba a buria, egha me an apizir pu. Puvati, God a inigha ghuavanabo. Godin Akinafarim ghaze, God tighar Enok iniamin dughiamin, an araziba bar Godin damazimin derazi an a bagha bar akonge. ⁶ Ezi gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin ifongiamin gin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gumazir Godin boroghira mangasava amim, a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God a iti. Egh a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God deravira gumazamizir a buribagh ami.

⁷ Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi God bizir gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa tighar ganamiba. Egha a nighnizir gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir kam bagha a kurir mamim ingari. Egha uan amuiroghboriba ko, me kurimin aven ghuzi bizitam me gasighasizir pu, ezi me deravira iti. Ezi Noan nighnizir gavgavir kam, a nguazimin itir gumazamizir igharaziba bar, men arazir kuraba da aghurigha azenim gati. Noa nighnizir gavgavim Godin itima, God bizir kamin a migia ghaze, a nan damazimin bar gumazir aghuim. Ezi God bar gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghin me gami.

Abraham ko Sara nighnizir gavgavim Godin iti

⁸ Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimin ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir

puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui. ⁹ A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamin apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimin gumazim. An Averpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jekop uaghan uan averpenibagh aperaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anekiri. ¹⁰ Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia egha nguibar ekiar gavgavigha itir kamin ganasa egha muza iti. Nguibar ekiar kam, God uabira tuavir an ingaramibagh nighnigha egha a uabi an ingari.^{††}

¹¹ Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangin bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, "God na migia ghaze, 'Ni boritam batam,' egh akam akiri. Ki fo, God guizbangira mikeme." ¹² Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha a ovavir borir aviribar afezi-amin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

¹³ Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, "E nguazir kamin ikia, mati kantrin igharazimin gumamaziziba, egha isa dughiar otevimin nguazir kamin iti."

¹⁴ E fo, gumazamizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin migia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam. ¹⁵ Egha me nguazir me ategha izezir kamra ginighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai. ¹⁶ Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha egha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamira. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God migia ghaze, "Ni en God." Ezi, God men akar mikemezir kamin aghumsighizir puvati.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, "Aisakin aven, nin ovavir boriba otivam." Egha dughiar God Abrahamin nighnizir gavgavim tuisighamimin, a kamaghin Abraham migei, "Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan min a isi God daningigh." Ezi Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami. ¹⁹ Abraham kamaghin nighnisi, "Aisak aremeghti, God uan a damighti a ua dikavigham." Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozimmin a inis.

Aisak ko Jekop ko Josep nighnizir gavgavim Godin iti

²⁰ Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso akam akira ghaze, God gin izamin dughiamin, deravira gua damuam.

²¹ Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an aremeghasava amir dughiamin, a Josepin otarimning migia ghaze, God deravira gua damu. Egha a uan fidizir zurara

^{††}11:10 (11:10) Nguibar ekiar kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh.

suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe.

²²Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar an ovengamimin a kamaghin migia ghaze, Israelba gin kantri Isip ategh egh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam.

Moses nighnizir gavgavim Godin iti

²³Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam batoghan atiatingizir puvati, kamaghin amizi aning iakinir 3 plan a modo.

²⁴Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, a me kamaghin a diponan aghua, Isipin Atrivimin guivimin borim. Puvati. ²⁵A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazimin gin mangan aghua. Egha a Godin gumamaziziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge. ²⁶A ghaze, a Krais, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a daningamim ginighnighavira ikia, egha a tugha gavgafi.†

²⁷Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamin atiatar puvati.

Guizbangira, e gumaziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha bar gavgavigha a ghu. ²⁸Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirsi, a Israelba akam me ganiga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar dar aghefegh. Dughiar kamin Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganingi, ezi tuavir kamin God Israelbagh Itazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

²⁹Ezi Israelba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.

³⁰Ezi Israelba me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7 plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamin azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire.

³¹Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha a gumazir moga garir pumuningin akuragha aning inigha uan dipenimin ghu. Kamaghin amizi, God gumamazizir an akam batogheziba misoghezi, a me ko aremezir puvati.

³²Ki nighnizir gavgavimin eghaghanir aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighin akar manam uam an gun ia

†11:26 (11:26) Migirigiar otevir kam, “Krais,” an mingarim kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim.” Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim a nighnizir pumuning ikia ofa an osiri. An nighnizir farazim kamakin, Israelin gumamaziziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsizim ini, egha God ingangarim damu, egh Israelbar akurvagham, God gumamazizir kaba me amisevezi, me Kraisin min iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesin dughiamin, Krais Iesus otozir puvati. Ezi Moses amizir ingangarir kam, mati a Kraisin ziamrama aghumsizim ini.

mikimam? Ki ti Gidion ko Barak ko Samson ko Jepta ko Devit ko Samuel, ko Godin akam nigha izir gumazibar eghaghanimin mikimamin dughiaaba puvati. ³³ Gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me kantrin igharaziba ko misogha egha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir aghuim gamua, egha me bizir God me daningasa akam akiriziba ini. Egha me Laionbar akaba dikumi. ³⁴ Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me me misoghasa amuava avenge, me men ara ghue. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim isi. Egha me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, egha igharaz darazir modorozir gumaziba gintigha me misogha me abini. ³⁵ Ezi gumazir aremezir maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, egha men mikarziabagh asighasigha ghuav itima, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, eghtima me me ateghti me mangam. Ezi me men apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozimin dikavigh egh me ikirimirir aghuim iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kamin ikirimirir bar a gafiragham. Kamaghin amizi, apaniba me misoghezi, me ariaghire. ³⁶ Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha dibovir akabar me migia, me fozorogha egha senbar me ikia, me isa kalabusin me ariki. ³⁷ Apaniba dagiabar marazigh inifi. Egha maba, apaniba soba inigha egha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipsipin iniba ko memen iniba, me inibar min da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar

puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami. ³⁸ Nighnizir gavgavimin itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kamin gumaziba arazir aghuibar me damuan firin, egha men ikufi. Kamaghin amizi me tintinbar ghua, gumaziba puvatizir danganibar ko mighsiaba puram arua, egha dagiar toriba ko nguazimin aven itir mozibar aven iti.

³⁹ Gumamazizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazimin da ini. Egha me nguazimin itir dughiamin, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati. ⁴⁰ Me tizim bagha da inizir pu? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghin nighnigha ghaze, gumamazizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan, an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira iki-asa, a ifonge.

E Iesusin ganiva egh nighnizir gavgavimin an ikiam

12 Ezi gumamazizir fomira itiba, me ghuariam min e okarigha tuiv-aghav ikia, egha nighnizir gavgavimin arazim en akakasi. Kamaghin amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiraziba sara, e bar ada ataghragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir ekiar God e bagha atizir kamin ivemaram. ² E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimin mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghviam otogham. Iesus fo, a bar deravira Godin akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginigh-nigha egha gavgavigha ikia egha osimtiziba atera ter ighuvimin ovenge. Gumamaziziba kamaghin nighnigha ghaze,

gumazir ter ighuvimin ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim, egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datirighin a Godin agharir guvimin atrivir dabirabimin aperaghav iti.

God e akirmighasa egha osimtiziba e ganidi

³Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomira bar puvirama Iesusin apanim gami. Ezi a bar tugha gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi amirvaghan marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghraghan marki. ⁴Guizbangira, ia arazir kuram abinasava midorozim gami, ezi midorozir kamin ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati. ⁵⁻⁶Ia ti God ian naviba gavgavim dar aningasa ia ganingizir migirigiaba da bakinighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze, “Nan boriba, ia fo, Ekiam gumazir a ifongeziba a me akirmisi. Egh a gumazitam inigh egh uan borimin min a diponiva, egh uaghan a fozorogham. Kamaghin, Ekiam ni akirsi bizitam ni damightima, eghti ni kamaghin nighnighan marki, kar pura bizim.

Egh uaghan osiman marki.”

⁷Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin amamangatighti a ia akirmigh. Osimtizim ia batoghti ia kamaghin fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra, God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam anekirimizir pu? Puvati. ⁸God uan boriba bar da akirmisi. Eghti a ia akirmighan koghti, ia datirighin fogh, ia guizbangrama an boriba puvati. Ia pura tuavimin otivizir boriba. ⁹Ia bizir kam ginighnigh, en

afeziar nguazimin itiba, e akirmizima e men ziaba fe. Kamaghin en duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan ikiva egh angamra ikivira ikiam. ¹⁰En afeziar nguazimin itiba, dughiar bar ote-vibar me ifongezi moghin en araziba akirmisi. Ezi God kamaghin nighnisi, e guizin an damazimin zueghavira itir arazimra inigh an miraram otogham. Kamaghin a en akurvaghasa, e akirmisi. ¹¹Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingi, ezi e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar os-eme. Eghti an e akirmigh givaghtima, an dagher aghuir en otivamibara kara: e Godin damazimin arazir aghuibara amuam, eghti en navir averiaba amiragh ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

¹²Eghti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh pura guighiv ikitima, ia da feghiva egh ingangarim damu. Eghti ian suem aremegh pura ikiti, ¹³eghti ia a feghiva tuavir aghuimin daruvira iki. Ia kamaghin damighti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati. Ada ua deragham.

¹⁴Ia, gumazamiziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizimin arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningsi, egh Godin damazimin zuezir arazim bagh mighighvira ingar. Gumazir Godin damazimin zuezir araziba puvatizim, an Ekiamin ganan kogham. ¹⁵Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apanguvir kam ateghan kogham. Eghti ian tav ua temer ovizir misozimin min otogh osimtiziba Kraisin adarazir aningan kogham. ¹⁶Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso

fomira amizir arazimin min, God akirim ragh a gasaraghan marki. A uan afeziam Aisakin otarir ivariamra, egh bizir aghuir aviriba iniam firin, egh dagher otevir vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati.¹⁷ Ia fo, a gin uamategha uan afeziamin bizir aghuir kaba iniasa migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa zurarama aziava, egha a navim gighan tuaviba puvati.

E Godin Nguibamin itir Jerusalemin otogha gifa

¹⁸Ia uan dafaribar suighamin biziba ia da bativizir puvati, mati Israelba fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin ikia, egha maburan avim ko mitarmer bar pizimin gara aminir bar gavgavim ko ¹⁹sighamin ararem baragha egha gumazir mammin tiarim barasi. Gumamaziziba tiarir kam baragha egha bar atiatigha kamaghin Moses migei, “E uam oraghan aghua.” ²⁰Ia fo, God akar gavgavim me ganingizi ezi me bar an atiatigha baraghan aghua. Akar kam kamaghin migei, “Gumazitam o asizitam mighsiar kamin mangi puram an suiragham, eghti ia dagiaba isi a ginivightima an aremegh.” ²¹Ezi bizir me ganizir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha ghaze, “Ki uaghan bar atiatigha egha puvira nisi.”

²²Ia bizir kamaghin garitamin otozir pu. Puvati. Ia Saionin Mighsiam ko Godin zurara itimin nguibar ekiamin otogha gifa, kar Jerusalemin nguibar Godin Nguibamin itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari akuvaga bar akuegha iti. ²³Ia Godin borir

ivariabar iviriar ekiam batogha gifa, kar Godin Nguibamin itir Akinafarimin ziaba osirigha givazi darasi. Ia Godin kam batogha gifa, a gumamaziziba bar araziba tuisighamin Jas. Ia, gumazir fomira Godin damazimin deragha egha aremegha, egha bar deraviram otiviziba, ia men duaba batifi.”²⁴ Ia Iesusra bato, abuir gumazir God ko en tighin itim, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gami. Egha ia Iesusin ghuzimin ofiti, a fomira akar gavgavir dikirizir igiar kam gavgavim a daningasa akavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e mikiri, egha fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin amir pu. Puvati. Iesusin ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin ghuzimin akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

²⁵Kamaghin, ia deragh gan, egh ia uan kuaribav konegh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kamin God akar gavgavim gumamazizibagh aningi. Ezima me an akam baraghan aghua, egha gin me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. Egha God datirighin uan Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham, o? Bar puvati. ²⁶Fomira itir dughiamin, Godin akam nguazim gamizima mikimkizim an otos. Ezi datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, “Ki ua nguazim damighti mikimkizim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam virara kamaghira aning

²⁴12:23 (12:23) E fo, Iesus, a Godin borir ivariam. Ni Hibru 1:6in gan. Gumazir Hibrun akinafarim osirizim, dughiar aviribar kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabar aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15in gan. Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziamin bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16in gan. Akinafarim kam osirizir gumazim kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumamazibar aningasa egha me dibora ghaze, “Me Godin borir ivariaba.”

damigham.” ²⁷ God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim ko overiam damuti mikimkizim aning batoghtima aning akongtima, bizir a ingariziba ua ikian kogham. Eghti bizir akongiva givaghan koghamiba, darara ikivira ikiam.

²⁸⁻²⁹ Bizibagh Ativamin Danganir e in-izir kam, an akongan kogham. Kamagh amizi e danganir kam bagh an min-abagham. E fo, en God mati avir puvira bizibagh asighasizim. Kamaghin ami, e an atiatingiva an apengan iki, egh an minabagh a uabi ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

13 Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezi moghin. ² Ia nighnighiva, egh nguibar igharazimin gumaziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi. Ia fo, fomira gumazamizir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara gari. ³ Ia Godin gumazamizir kalabusin itibagh nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kamin ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuam.

⁴ Ia bar kamaghin fogh, gumazim ko amizim uaning ikia poroghamimning otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha Godin damazimin dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar gan. Eghti God gin ivezir kuram isi, gumazamizir uari bakiava akuiba ko afiar arazibagh amir gumazamiziba, me daningam.

⁵ Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki. Ezi ia kamaghin nighnigh, bizir ia suiragha givazim, a ian tughtizir puvati. Ia fo, God kamaghin e mikemegha gifa,

“Ki ia ateghti bizitam paza ia damuan kogham. Bar puvati.

Guizbangira, ki ia ateghan kogham.”

⁶ Kamaghin amizi, e gavgavim uan navibar aning egh mikim suam,

“Ekiam nan akurvazir gumazim, eghti ki atiatighan kogham.

Gumaziba bizitamin na damighan kogham.”

E Iesusin gin mangisi aghumsighan kogham

⁷ Ia uan siosin gumazir apanibagh nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gavgavimin arazim, ia uaghan an gin mangi. ⁸ Krais Iesusin arazim a fomira kamaghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara kamaghira ikiam. ⁹ Ia akar aghuimin min zuir puvatizir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighti, eghti ia Godin gin zuir tu-avir aghuim ataghraghan marki. Kamaghin deragh, e Godin apangkuvim amamangatighti a gavgavim en navir averiabar aningam. Ezi dagheba apir arazim gavgavim en navir averiabar aningan kogham. Ezi arazir kam gumazamizibar darorimin akurvazir puvati.

¹⁰ Ezi e Godin ofa gamir danganir mam iti. Ezi Judabar Averpenimin aven ofa gamizir gumaziba, God me anogoroghezima, me ofa gamir danganir kamin dagheba aman kogham. ¹¹ Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, an asizibar ghuzim inigha Bar Anogoroghezir Danganir kamin aven ghua, egha arazir kuraba gin amangasa ofa gami. Egha asizir kabar kuaba inigha gumazamiziba itir naghin azenan

ghua saghon a da tuezi da migiri.
¹² Kamaghira, Iesus uaghan nguibar ekiamin azenan mizazim ini. A ghaze, a uan ghuzimin gumazamizibar amighti me Godin damazimin zuegh egh Godin gumazamizibar otivigham, kamaghin an areme.^{§§} ¹³ Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan mangiva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a iniam.* ¹⁴ E fo, nguazir kamin e nguibar zurara ikia ititam itir puvati. Egha e nguibar gin otivamim bagha mizuai.
¹⁵ Kamaghin, e Iesusin ingangarimin tuavimin, e zurara ziar ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akar toriba zurara an ziam fi suam, an en Ekiam. ¹⁶ Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar amu. Egh me bizir taba oteveghti ia bizir taba men akurvaghsi me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amusi okinighnghan marki.

God e damuti e deravira ikiam

¹⁷ Ian gumazir dapaniba ian akurvasa egha zurara ian gari. Egh me gin ingangarir me amizibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Egh ia kamaghin damuti, eghti me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtizim sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham.
¹⁸ Ia e baghiva God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiaabar zurara

arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osimtiziba Godin damazimin puvati. ¹⁹ Ki mighira ia gakaghor, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam.

²⁰ Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus ovevem in a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganingizima, eghti a iki mamaghira ikiam. ²¹ Ezi ki ia bagha Godin kam ko migia kamaghin azangsi, a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuiba bar dar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti Kraiss Iesusin ingangarimin tuavimin, a en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Akar abuananaba

²² Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin, ia nimira iki, egh akar ki ia naviba gavgaviba a dar aningasa osirizir kam, ia deraviram a baragh. ²³ Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti firi, ezi a ua kalabusin itir puvati. Egh a zuamira na bagh izegh, egh ga uaghara mangi ian ganam.

^{§§} **13:12** (13:12) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godin ofa damuasa inigha izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumazamizibar arazir kuraba gin amangsi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Wok Pris 6:24 ko 24:30 ko 16:27 in gan. Datirighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7, 14 in gan.

* **13:13** (13:13) Gumazir maba ti, Kraissin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimin gin mangasa. (Ni ves 9 in gan.) Ezi gumazir Hibrun akinafarim osirizim ghaze, Kraissin gin zuir darazi, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghin nighnighan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimin zuegham. Puvati. Iesusin ingangarimrama me zuegha gifa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, egh anarira gin mangam.

²⁴Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikim suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin adarasi uaghan akam ia bagha anemadagha ghaze, God deraghvira ia damu.

²⁵Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

Jems Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Jemsin Akinafarim akar aghuir aviriba iti. Jems Godin gumazamiziba arazir aghuibar gin mangasa, egha men sure damuasa akar aghuir avirir kaba osiri. A gumazamizibar akurvaghti me nighnizir aghuiba ko fozozim iniva, egh deravira an akam ginighnighasa an akar isin zuir aviriba osiri.

Jems mighighavira migia ghaze, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itim, a pura ikian kogham. Puvati. An arazir aghuibar igharaz darazir amuam, eghti arazir kam kamaghin men akagham, a nighnizir gavgavim iti.

E osimtizibar tuivigh gavgavighiva egh deravira God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

1 Ki Jems, ki God ko Ekiam Kraiss Iesusin ingangarir gumazim. Ki ia 12 plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumazamizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar iti. Ki dughiar aghuim ia ganidi.[†]

Osimtiziba, da gavgavim e ganidi

²⁻³ Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater mangvira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh. ⁴Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitamin

oteveghan kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghiva, egh ia Godin arazibar aghung mangi gumazamizir aruabar min otogham.

Gumazim nighnizir aghuibar otevegh, a God ko mikim

⁵Ezi ian tav nighnizir aghuibar otevegh, a Godin azangsightima, God a daningam. God pura biziba gumaziba bar me ganidi, an atarir puvasi. Kar Godin bizibar anogorozir puvasizim, me an azangsizima a me daningasa bar ifonge. ⁶Eghti gumazim God ko mikimiva, a nighnizir gavgavim iki, a nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, "God ti bizitam na danigam, o puvasitigam?" E fo, gumazim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi. ⁷Gumazir kam kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a danigam. Puvati. ⁸Gumazir kamin nighnizim bar tuiraghrizi, an arazir an amiba, da tuavir vamiran itir puvasi.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir aviriba itiba akam me ganidi

⁹Ezi nighnizir gavgavim itir gumazim, onganarazibagh amua iti, a Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, a bar akuegh iki. ¹⁰Ezi nighnizir gavgavim itir gumazim, bizir aviriba iti, a fo, God gin a dikabiraghti an akimarir atiabar min aremegham. Kamaghin, a uaghan bar akuegh iki. ¹¹E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midii. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira, egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumazir bizir aviriba itim, a uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

[†]1:1 (1:1) 12 plan Israelin anabar kaba, da Godin gumazamizir nguazir kamin bar an tibar ababanim gami.

**God arazir aghuibar e gami, egha
arazir kurabar amuasa e abirir puvati**

¹²Gumazim osimtiziba ateriva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.

¹³Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a kamaghin mikiman marki, “God na abirazima ki arazir kam gami.” Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham. ¹⁴Ezi en navir kuraba vaghvagha arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeperava e gakaghori. ¹⁵Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram gamizima an oto, mati borimin min a bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto. ¹⁶Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki. ¹⁷Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatiziba, da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziam a biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba raghrarizir puvati. A bizitamin nedazimin min aruem a gisirazi an oteveghe ruarazir puvati. A kamaghira iti. ¹⁸God kamagh sua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi e bar dar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan ifongiamin gin ghuava en Afeziamin oto, a uan guizin akamin e gamizima e ofiti.

**E nighnizir gavgavim
guizbangira Godin ikiva, e
uaghan arazir aghuibar amuam**

(Sapta 1:19-5:6)

**E akar aghuim baragh, egh
uaghan an gin mangam**

¹⁹Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuariba arigh akaba baragh, egh ia zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki. ²⁰E fo, atarir gumazim, Godin damazimin arazir aghuibagh amima da otivir puvati. ²¹Kamaghin amizi ia bar arazir miziriziba ko arazir kurar otiviba, ia bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dik-abiragh egh akar God ian navir averi-amin dikarazim inigh. Eghti akar kam ian akuragham. ²²Egh akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimin damuam, kamaghin ia uarira uarigh ifari. ²³Gumazitam pura Godin akam baregh, egh an gin zuir puvati, a mati gumazim gangan-imin uan guamin gari. ²⁴Egha a deravira uan guamin ganigha, egha ua ghugha okinighniki, an guam manmaghira gari. ²⁵Ezi Godin akar bar deravira itim e gamima e firiaghiri. Eghti gumazitam deravira akar kam ginighnigh, egh pura akam baragh zuamira okinighinighan kogh, egh bar an akamin gin mangiti, gumazir kam, God an ingangaribar amuti da bar deraviram otivam.

²⁶Ezi gumazitam kamaghin nighnigh suam, “Ki Godin gumazir bar aghuim, egha guizbangira an ziam fe,” egha migirigiar aghuibar uan mizemin dav geir puvati, kamaghin a uabira uabi gifari. Ezi kamaghin an nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim. ²⁷Guizbangan nighnizir gavgavir God Afeziamin damazimin

deragha osimtiziba puvatizim, a kamakin: E borir ameboghfeziaba ovengezibar akurvaghiva, amizir odiarir men paba ovengeziba sarama akurvagh, egh men osimtiziba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravira dar ganam, eghti nguazir kamin araziba e damuti e Godin damazimin mizeghan kogham.

E arazir amir vamiran, bar gumazibar amuam

2 Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Krais Iesusin iti, a bizir aghuir Godin Nguibamin itibar Ekiam. Ia gumazir ziaba itiba deravira me damu egh gumazir ziaba puvatiziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir arazir vamiran bar me damu. ²Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim damigh, egh golin ring uan dafarim datigh, egh God ko migeir dipenimin aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibizibar kurukegh egh uaghan God ko migeir dipenimin aven mangam, ³eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva, egh a mikim suam, “Aruam, ni izi dabirabir aghuir kam daperagh,” egh ia onganarazibagh amir gumazim kamaghin a mikim suam, “Ni munagh tugh,” o “Ni nan dagarimning boroghin magh vazim daperagh,” ⁴ia arazir kam kamaghin a gami. Mati ia uan nighnizibar aven igharazi darazi abigha men araziba tuisisi. Egha ia deravira nighnigha gumazibar araziba arazir vamiran me tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar min otivigha nighnizir bar kurabar gumaziba tuisisi.

⁵Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin itir gumazibar damazibar itir gumazir onganaraziba, gumazir kaba God me amisevegha ghaze, me nighnizir gavgavimin arazimin iti. A fomira gumamazizir bar a gifongeziba bagha akam akira ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kam-

aghin a gumazir onganarazir kaba misevegha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. ⁶Ezi ia akar aghumsiziba onganarazibagh anidi. Ia nighnigh! Tina ia dikabira egha osimtiziba ia garisi, egha ia mikirvagha kotiabar zui? Kar gumazir dagiaba bar izivaziba arazir kabagh ami. ⁷Ezi God Iesusin ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasighasisi? Dagiar aviriba itir gumazir kabara.

⁸God en atrivir ekiam, egha an Akinafarimin an akar ekiam mam e ganiga ghaze, “Ni uabi uabi gifongezi moghin, ni igharaz darazigh ifongegh.” Egh ia akar kam guizbangira a baragh an gin mangi, kamaghin ia arazir aghuim damuam. ⁹Ezi ia arazir aghuim gumazir mam gamua egha igharazim akirim a gasara, kamaghin ia arazir kuram gami. Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin ia migei, ia an akamin gin zuir puvati. ¹⁰Eghti gumazitam Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiva, egh arazir vamira abighiva, kamaghin an arazir kuram gami. A mati gumazir Moses Osirizir Araziba bar da bighizim. ¹¹E fo, God kamaghin migei, “Ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki.” Egha a uaghan kamaghin migei, “Ia gumazibav soghtima me arimighiran marki.” Eghti ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan koghiva, egh ia gumazir mam misueghti an aremegham, kamaghin ia Moses Osirizir Araziba abizir gumazibar otifi.

¹²Ia fo, Godin arazim en arazir kuramin gavgavim a givagham, eghiva e damuti e firighrigham. Egh gin God uan arazir kam ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Kamaghin, ia gumazir Godin Arazimin apengan itibar akaba ko araziba zurara dar amu. ¹³E fo, gumazitam igharaz darazir apanguvir puvati, eghti God kotiamin a tuisighamin dughiamin God uaghan an apanguvighan kogham.

Ezi gumazim igharaz darazir apangkufi, Godin kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apangkuvimin ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

¹⁴ Nan adarasi, gumazitam suam, “Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti,” egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizim. Kamaghin nighnizir gavgavir kam an akuragham, o puvati? Bar puvati. ¹⁵ Ezi Kraisin adarasi aveghbuatam o buaramizitam, korotiaba ko dagheba puvati, ¹⁶ eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuragham? Ia uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam. ¹⁷ Ezi nighnizir gavgavimin arazim uaghan kamaghira ghu. Nighnizir gavgavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam, an aremezi moghin iti.

¹⁸ Tav kamaghin mikimam, “Gumazir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi gumazir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin akam ikaragham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki arazir aghuibar amuam, eghti arazir kabara nan nighnizir gavgavim nin akagham.” ¹⁹ Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiati.

²⁰ Ni gumazir onganim! Ni nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin nin nighnizir gavgavim a pura bizim. Ni ti akar kamin mingarim gifoghasa, o?

Ia oragh. ²¹ Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir danganimin anetigha egha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamin God an arazimin ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimin dera. ²² Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi. ²³ Godin Akinafarim kamaghin migei, “Abraham, a nighnizir gavgavim Godin itima, God an ganigha a dibora ghaze, a nan damazimin derazir gumazim.” Egha God kamaghin a dibori, “Nan roroam.” Ezi akar kamin mingarim, God a gamizima me Akinafarimin an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamin arazir kam, a bar azenan oto. ²⁴ Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, “gumazir Godin damazimin derazim” a diborir puvati. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha an nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²⁵ Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimin ghu. Kamaghin amizima God amizir kam migia ghaze, ni nan damazimin dera. ²⁶ E fo, gumazimin duam an mikarzim averiamin itir puvati, an aremegha gifa. Ezi kamaghira, gumazim pura nighnizir gavgavim iti, egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin gumazir kamin nighnizir gavgavim an aremezi moghin iti.

E uan migirigiaba deravira dar ganam

3 Nan adarasi, dughiar God gumazamizibar araziba tuisighamin, e gumazir, gumazamizibar sure gamir in-

gangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghin amizima, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham. ²Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, egha e paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Ezi gumazitam dughiatamin paza migeir puvati, a bar gumazir aghuimra, egha a uan mikarzim bar deravira an gari.

³E ainin otevim isava hozin akam gighufa, eghti ainin otevir kam a damuti a en akam baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamin e bar deravira men ganti, me en gin mangam. ⁴Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiar gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumazim managh mangisi ifongegha, egha a stia gighavkirima kurim tuavir kepten ifongezimin zui. ⁵Ezi kamaghira, mizem uaghan bar suvigha en mikarzimin aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghati, egha uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a bar ekeveghiva egh ruarimin isitima temeba bar isigham! ⁶Ezi mizem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizariar ekiaba. Avir kam a uabi helin avim.

⁷E fo, gumaziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuaraziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimin aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava egha me dar gari da men apengan iti. ⁸Gumazitam uabi uan mizem damightima an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kuraba gu-

mazibagh amima da ariaghiri, da en akabagh izifa.

⁹E uan mizebar Ekiamin ziam fe, a en Afeziam. God gumazamizibar ingarizima me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumazamizir igharazibagh asighasisi. ¹⁰Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham. ¹¹Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati! ¹²Nan adarasi, fighin temem olivin tememin min bam, o? Puvati! O wainin temem a fighin temem min bam, o? Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikiva otivan kogham.

Gumazim Godin izezir fofozim ikiva, an arazir aghuibar amuam

¹³Ezi gumazitam ian tongin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti, o? Kamaghin amir gumazitam ikiva, an dabirabim bar deragh. A fofozir aghuimin arazibar gin mangiva gumazibar asughasughiva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumaziba an arazir aghuir an amibar ganam. ¹⁴Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi tuaviba buriam, kamaghin ia uan fofozim ko nighnizir aghuiba bagh bar akueghan marki. Ia ifaragh egh uan arazibar guizin akam dikabiraghan marki. ¹⁵Ezi fofozir kam a Godin Nguibamin ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamin bizim. A navir ghurimin oto. Ezi Satan, an afeziam. ¹⁶Ia oragh. Gumaziba navir kuraba gumazir igharazibar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumazir kaba me navir vamira itir puvati. Me arazir kuraba bar dagh ami.

¹⁷Ezi gumazir fofozir aghuir Godin Nguibamin izezim iniziba, me arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha me

igharaz darazi ko navir vamiran iti, egha gumazibar asughasusi. Egha me gumazir igharazibar akaba barasi. Me igharaz darazir apanguva egha arazir aghuibar me gami. Egha me arazir kamra gumaziba bar me gami. Egha me arazir aghuibar gin ghua ifarir puvati. Me bar guizbangira dar gin zui. ¹⁸Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba azenimin aghui.

Gumazir nguazimin arazibagh ifongezim, a Godin apanim

4 Bizir mingarir manaba adariba ko midorozibagh amima da ian tongin otifi? Mikarzinin agorogemin araziba ian navibar iti, egha da ian mikarzir aven ikia ia ko misosi, kamaghin amizima arazir kamin da akam adariba ko midorozibagh amima da otifi. Ti kamaghin puvati, o? ²Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvati. Kamaghin amizima ia gumazibav sozima da ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh agoava, egha ia da isir puvati. Egha ia puv atara misosi. Ia biziba iniasa ia God ko migeir puvati, ezi bizir kam bagha ia da isir puvati. ³Egha ia biziba iniasa God ko migei, egha ia da isir puvati. Ian nighniziba derazir puvatizima ia God ko migei. Ia bizir ian mikarzinin agorogem itiba bagha nighnisi. Kamaghin, ia biziba isir puvati.

⁴Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba isava akui. Ia orakigh! Gumazim nguazimin arazibagh ifonge, a Godin apanim. Ezi ia ti bizir kam gifozir puvati, o? Gumazim nguazimin arazibar namakam gami, a Godin apanimin oto. ⁵Godin

Akinafarim kamaghin migei, “Duar God en navir averiabagh atizir kam, e God uabin apengara ikiasa a bar ifonge.” Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizim? Puvati. ⁶God en apangukuvavira iti. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“God zurara gumazir uan ziaba feba a me dikabiri,

egha gumazir uan ziaba dikabiriba God men apanguva

egha bar deravira me gami.”

⁷Kamaghin amizima ia uari dikabiragh egh Godin apengan iki. Ia Satan munasaraghti, eghti a ia ategh ari-mangigham. ⁸Eghti ia Godin boroghira mangiti, God ian boroghira izam. Ia gumazir kuraba, ian naviba bar zuegh iki, mati gumazim uan dafariba ruezi da bar zue. Ezi ia gumazir nighnizir pumuning itiba, ia nighnizir kurar ian navimin itiba da atakigh. ⁹Ia naviba bar osemegh egh pamtem arangiva aziam. Ia gumazir datirighin atiba, ia uan akazim ategh, egh ia arang. Ia gumazir bar akongeziba, ia uan agoroger kam ategh, naviba bar osemegh azi iki. ¹⁰Ia Godin damazimin bar uari dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti, God ia fegham.

E akaba igharaz darazigh asan kogham

¹¹Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharaziba akar kurabar me mikiman marki. Gumazim akar kuramin igharazitav mikeme, o akam a gasi, an akar kuramin Moses Osirizir Arazibav gei, egha a Moses Osirizir Araziba iria. Ezi ia Moses Osirizir Araziba iria, ia mati gumazim Moses Osirizir Arazibar apengan itir pu. Puvati. Ia mati jasin min oto.[‡] ¹²God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egha a uabira jas.

[‡]**4:11** (4:11) Moses Osirizir Arazibar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kamin a giniri. Kar akar Wok Pris 19:18 ko Jems 2:8in itim.

A uabira gumazamizibar akurvaghäm, o me gasighasighäm. Kamaghin ia te, ia jasin min gumazamizir igharaziba tuisisi?

**E kamaghin mikim suam,
Ekiam ifueghtima, e bizir e
nighnizibar amuam**

¹³ Ia oragh, ian tina suam, “Datirighin, o gurumzaraghan e nguibar ekiar mamin mangighiva dagiar ingangarim azenir vamiran a damigham. Egh arazir kamin e dagiar aviriba iniam.” ¹⁴ Ia zurara kamaghin migia, egh ia fozir puvati, bizir manam gurumzaraghan otivam. Ian ikirimirim mati migharim, a dughiar otevimra ikegh egh bar givaghäm. ¹⁵ Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, “Ekiam ifueghtima, e angamra ikiva, egh bizir e nighnizibar amuam.” ¹⁶ Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egh ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi. ¹⁷ Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan koghiva, kamaghin ia arazir kuram gami.

**Gumazir bizir aviriba itiba me
ivezir kuram iniam**

5 Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumaziba, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia oragh! Ia osimtizir ekiar ia bativamibagh nighnigh, egh ia pamtem dimiva arang iki. ² Ian bizir aghuiba da bar kuvigham. Eghti ian korotiaba barareba dar ghoregham. ³ Eghti ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghti mizirizir kam ian arazir kurabar amighiti da azenim giregham. Eghti mizirizir kam avimin min ian mikarzibar isiam. Ekiam

izamin dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da iti.[†] ⁴ Ia deravira oragh, ingangarir gumaziba ian azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha egha men ivezir mabar anogoroke. Ezi ingangarir gumazir kaba me uan ivezibagh nighnigha egha Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba ikarvaghäm. Ezi ingangarir gumazibar dimdiam, Ekiar Bar Gavgavim Itim, a baraki. ⁵ Ezi dughiar ia nguazir kamin itim, ia bizir aghuir aviriba isava egha ia bar akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apava bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia arimighiramin dughiam, an otogha gifa. ⁶ Ia gumazir aghuibar kotim gamigha egha me misoghezima me ariaghire. Ezi me ian gavgavim munamadir puvati, egha ia ikarvagha ia misoghezir puvati.

**Ia gavgavigh ikiva egh God
ko mikim, egh Ekiam
mizuamti a ua izam**

(Sapta 5:7-20)

**E gavgavigh ikiva egh osimtiziba
ateriva egh Ekiam mizuamti a izam**

⁷ Kamaghin amizima, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva egh Ekiam mizuamti a ua izam. Ia fo, gumazir azenim itim, a dagher aghuiba an azenimin aghungasa an adav zuai. Egha a gavgavim uan navim ganiga egha aghumra ikiava amozim ko aruem mizuai, aning uan ingangarim faragh a damuam. Eghti a gin dagheba iniam. ⁸ Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar aningiva egh aghumra ikiva egh osimtizir ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize. Ka-

[†]5:3 (5:3) God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiamin, a dagiar aviriba itir gumazibar bizir aghuibar ganiva da tuisighan kogham. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisigham. Gumazir kaba, bizir bar kuvigham dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazimin itir dughiamin me arazir aghuim gamir puvati. Ezi avir kamin akam ghaze, me ivezir kuram iniam.

maghin amizima ia tuivigh gavgavigh iki. ⁹Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharazibar atariva egh akiribar me mikiman marki. Ia fo, ia kamaghin damutima, God jasin min otoghiva ian arazir kuraba tuisigham. Ia oragh, jasin kam a tiar akamin tughav iti! ¹⁰Nan adarasi, ia fomira Godin akam inigha izir gumazir Ekiamin ziamin akam akuniziba, ia me ginighnigh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezi me tuivigha gavgavigha osimtizir kam ateri. Ia men arazir kam inigh, egh men gin mangi. ¹¹Ia oragh. E ghaze, “Gumazir tuivigha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar akuegha egha deravira iti.” Ia Jopin eghaghanim gifo, a tughav gavgavigha osimtizir a batoziba a bar da ateri. Ezi ia fo, Ekiam gin bar arazir aghuimin a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavira iti, egha zurara bar deravira e gami.

E guizbangira pin darigh mikiman kogham

¹²Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuim, a kamakin. Dughiar ia akar dikirizim damuamim, ia pura Godin Nguibamin ziam diponan marki, egh guizbangira darigh nguazim o bizir igharazim diponan marki. Egh ia pura suam, “Ki guizbangira bizir kam damuam.” Egh suam, “Ki guizbangira bizir kam damuan kogham.” Egh ia uan akamin gin mangi. Ia mikimiva guizbangira pin diboroghti, eghti God ivezir kuram ia danigam.

Godin damazimin derazir gumazim, a God ko migei, an azangsizim bar gavgavir ekiam iti

¹³Ezi ian tav ti osimtizim ateri? Kamaghin a God ko mikim. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamin ziam fer

ighiabar amu. ¹⁴Ezi ian tav ti arei? A Kraisin adarazir gumazir dapanibar diaghtima, me izi, a bagh God ko mikimiva, egh Ekiamin ziamin me borem an mikarzim gingege. ¹⁵Egh me nighnizir gavgavim Godin ikiva God ko mikimtima, eghti azangsizir kaba an akurvagh a damightima, a ghuamaghegham. Ekiam arimariar gumazir kam uam a fegham. Eghti an amizir arazir kuraba, Ekiam da gin amadagham. ¹⁶Kamaghin amizima, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godin gumazamizir igharazibav kim. Eghti God ian akurvaghsi, ia uari bagh God ko mikimtima, eghti God ia damightima ia ua deragham. Ezi gumazir Godin damazimin deraghavira itim God ko migei, an azangsizim bar gavgavir ekiam iti, eghti a igharaz darazir akurvagham.

¹⁷Elaija en min garir gumazim. Egha a pamtem God ko mikemegha ghaze, amozimin izan kogham. Ezi God amozim tivazima amozim azenir 3 pla ko iakinir 6 plan nguazimin izezir pu.[§] ¹⁸Egha a gin ua God ko migeima, God amozim amadazima a zaghiri, ezi dagheba uam azenibar aghui.

Gumazim guizin tuavim ateghti, e uam a inigh izam

^{19–20}Nan adarasi, ian tav guizin akamin tuavim ategh pura akar igharazimin gin mangam, eghti ian tav uam a inigh izi guizin akamin tuavim datigham, gumazir kam arazir bar aghuim gami. Ia akar kam deragh a ginighnigh! Ian tav gumazir arazir kurabagh amimin akuraghtima a tuavir kuram ategh ua God bagh izegham, gumazir kam, an arazir kurabagh amir gumazimin duamin akuraghtima an aremeghan kogham. Eghti arazir

^{§5:17} (5:17) Elaija, a fomira itir Godin akam inigha izir gumazim.

kamra God arazir kurar aviriba gin
amadagham.**

**5:19-20 (5:20) Marazi ghaze, Kraisin gin zuir darazi, men marazi Godin guizin akam ataki. Ezi Jems men arazibar kirasa, akinafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim

Akar Faragha Zuim

Pita Kraisin gumazamizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnizir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarasi ua Kraisin Iesusin akar aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarasi osimtizir iba ateri, ezi bizir otozir kamin, God men nighnizir gavgavibar ganiva fogham, me guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. Eghti me nighnizir gavgavim gavgavigh mamaghira iki mangiti Kraisin ua izam. Eghti dughiar kamin me ivezir aghuim iniam.

E guizbangira Godin adarazir otifi, kamaghin e arazir aghuibar amuva egh bizir aghuir e iniamibav zuamam

(Sapta 1:1-2:10)

1 Ki Pita, Kraisin Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamizir iba bagha an osiri, ia nguibar igharazibar gumazamizir pura guraghav itibar min, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia koma Bitinian Provinsba itiba. ² God kamaghin ifonge, ia Kraisin Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimin zuegham. Egha fomira God Afeziam ia gifo, egha ia misevezi ia an gumazamizir otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumazamizir otifi, tuavir kamin a ia misefe. Ezi God bar ian apangkuvigha egha ia gamima ia navir amirizimin iti.

Ikirimirir bar aghuim a Godin Nguibamin ikiava e mizuai

³ E Godin ziam fe, a en Ekiam Kraisin Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikiava Kraisin Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, e bizir aghuir e fo e iniaba, e da baghavira mizuai. E God e bagha inabazir biziba bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti. ⁴ Ezi God, ikirimirir kam uan Nguibamin e daningasa, egha e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira ikiva, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ia bagha a da ariki. ⁵ Ezi ia Kraisin nighnizir gavgavim an iti, kamaghin amizima God uan gavgavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

⁶ Ia, God damuamin bizir kam a bagh bar akongegh. Ezi datirighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi. ⁷ Arazir kamin God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Ezi gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnizir gavgavim gol bar a gafira. Kamaghin amizima arazaraziba ia bativtima, ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Kraisin Iesus ua izamim, a bar ia gakueghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam. ⁸ Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi datirighin ia an gari puvati, egha ia nighnizir gavgavim an ikia egha bar akonge. Agoroger kam a nguazir kamin bizir maba bar dagh afira, e a mikimamin akabagh asa. ⁹ Ezi ian nigh-

nizir gavgavimin mingarim a kamakin, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi.

¹⁰ Akurvazir kamra, fomira Godin akam inigha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apanguvighiva ian akurvaghham. Egha me akar kamin mingarim baghava pamtem ingarava bar deravirama a buri. ¹¹ Egha me pura dughiam bagha gari, a mandozoghin otogham, egh a manmaghin izam. Kraisin Duam men aven ikiava me migia ghaze, Krais faragh mizazim inighiva, eghti bizir aghuarir aviriba gin otivam. ¹² God kamaghin men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi God uan nguibamin uan Duam anemadazima a izaghiri, ezi Godin Duamin gavgavimin gumazir akar aghuim akuriba God amizir bizibar gun ia migei. Ezi enselba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge.

God ghaze, ia nan gumamazizibara

¹³ Kamaghin amizima ia ingarsivira uan nighniziba akir ikiva, egh uan navir ghurimin araziba dikabin. Krais Iesus uamategh izamin dughiamin God uan apanguvim ia daningam. Ia an apanguvir ia fogha iniamim, ia pamtem a ginighnighiva a baghivira mizuam iki. ¹⁴ Ia borir akaba barazibar min iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia navir ghurimin arazir kurabar gin zui, egh datirighin ia ua dar gin mangan marki. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi Godin akinafarimin osizirim ghaze, “Ki arazir kurabar saghon ikiava, bar zue, eghti ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki, bar zuegh, egh nan gumamazizibara iki.” Godin ian diazim, arazir kuratam an itir puvati. Eghti ka-

maghin ia uaghan, ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an gumamazizibara.

God bar ivezir ekiamin ua e iniasa a gami

¹⁷ Ia zurara, God ko migiava a diborava ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziar kam en ziabagh nighnizir puvatigha e tuisisi. Puvati. An en arazibar gara vaghvaghera e tuisisi. Eghti ia datirighin nguazir kamin itir dughiamin ia pura guighav itir gumamazizibar min an iki. Egh ia bar Godin apengan iki. ¹⁸ Ezi ia fo, ia uan ovavabar arazir kuraba isava egha dagh amuava dar gin zui. Arazir kaba da dagheba Puvati. Ezi God ia givezegha egha ian arazir kuraba gin amada. God ia givezezir dughiamin, a nguazir kamin bizir ikuvitam aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati. ¹⁹ A Kraisin ghuzimin ia givese, ezi ghuzir kam a bar pin ko. Ezi Krais a sipsipin nguzir mamin min ami. Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar mikarizibar puvati, ezi Krais mati sipsipin nguzir mam, an arazir kuraba an itir puvati.†† ²⁰ Fomira God tighar nguazimin ingaram, a faragha ua ia givezamin ingangarim bagha Krais amisefe. Ezi datirighin e itir dughiar abuananaba, God ian akurvaghaha Krais bar azenara ian aka. ²¹ A ian akurazima ia God nighnizir gavgavim an iti. God a gamizima a uam ovevemin dikafi, ezima God bar Krais isa bar pin aneti. Ezi kamaghin ia nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh ia a mikemezir bizir ia fogha ini-amiba baghivira mizuam iki.

Ia bar gumamazizibagh ifongegh

²² Ia guizin akam baregha an gin zui, egha arazir kamin ia Godin damazimin zue. Egha ia uaghan Godin gumaza-

††1:19 (1:19) Ezi Israelba ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gin amangasa, o ofan igharagha garim, an God damuasa, me sipsipin bar aghuim inigh izi ofa damuam. (Wok Pris 22:17-25in gan) Pita Moses Osirizir Arazir kam ginighnigha, egha migei, Krais mati ofa damuamin sipsipin aghuir mam.

miziba guizbangira me gifonge. Egh datirighin ia bar me gifueghiva, bar uan naviba isiva me daningigh. ²³ Egha ia datirighin gumazamizir igiabar otivigha gifa, mati ia dagher biar igiamin min azenimin oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar min aghuir puvati. Ezi dagher ovizir kam, a Godin akam, ezi akar kam zurara ingar iki, mamaghira ikiam. ²⁴⁻²⁵ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Gumazamiziba dadabar min ami, me dughiar ruarimin nguazimin itir puvati.

Egha men ziaba mati akimariba, me atamra gefi.

Dadaba midii, ezi akimariba iri.

Ezi Godin akam zurara ikia kamaghira iti.”

Akar kam Godin akar aghuim, me ia mikini.

Ekiam a dagiar aghuir angamra itim

2 Ia gumazamizir igiabar otivigha gifa, kamaghin ia arazir kuraba bar, ko akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim ikuvir arazim ko, girakirangin migeir araziba, ia bar da atakigh. ²⁻³ E fo, borir iririvim an otem bagha bar kufi. Kamaghira, ia Godin Duam ia ganingizir daghem baghiva mitiriam ian aghi, bizir kuratam an itir puvati. Guizbangira, Godin arazir a ia gamim, ia a gifo, Ekiam a bar moghira dera. Kamaghin ia Godin Duamin daghem amiva aghungiva egh Godin Duamin aven gumazir aruabar min ikiam.

⁴ Egh ia Ekiam bagh izi, a dagiar aghuir angamra itimin min iti. Gumazamiziba an aghua, ezi God a ginabagha egha an garima a bar pin ko. ⁵ Ezi ia uaghan, dagiar angamra itibar min. God ia gami, eghti ia dipenimin min otoghti,

an Duam dipenir kamin aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumazibar min ikiam. Egh ia Krai Iesusin ziamin ia bar ofan min uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.

⁶ Godin Akinafarim ghaze,

“Ia gan.

Ki dagiar aghuir mam amisevezima a bar pin ko.

Ezi ki datirighin Sionin mighsiamin dagiar kam anerisi.

Ezi a dipenim aterir dagiamin min oto.

Ezi gumazir nighnizir gavgavim an itim, an aghumsizim inian kogham.”

⁷ Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin itiba, ia fo Krai mati dagiar bar aghuim. Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimin me ghaze,

“Dagiar kam, dipenimin ingarir gumaziba, an aghuagha a batoke, ezi datirighin a dipenim aterir dagiamin oto.”

⁸ Ezi Godin Akinafarim uaghan ghaze, “Dagiar kam a gumazamizibagh amima, me asaghpura daighiri.”

Me akam barazir puvatigha kamaghin, me daighiri. Fomira God fo, bizir kam me bativam.

⁹ Ezi God ia misevegha givazima ia an adarazir otifi. Egha ia atrivimin ofa gamir gumazibar otifi. Ia guizbangira Godin gumazamizibara, egha God baghavira iti. Egh ia Godin gumazamizibar ikiva egh an arazir aghuir a ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia faragha mitarmemin ikezi, a ian diagha uan angazangarir aghuimin ia ati. ¹⁰ Fomira ia pura gumazamizir kinibar min iti, egha datirighin ia Godin gumazamiziba. Egha fomira ia Godin apangkuvim inizir puvati, egha datirighin ia an apangkuvim inigha gifa.

E igharazibar tongin deraghvira daruam

(Sapta 2:11-3:22)

E Godin ingangarir gumazibar min ikiam

¹¹ Nan roroaba, ki akar gavgavimin ia migei, ia nguazir kamin ikia mati gumamazir pura guighav itiba, ko gumazir nguibaba puvatizibar min iti. Ezi ki ia migei, ia bar navir ghurimin arazir kuraba bar ada atakigh. Arazir kaba ian duaba ko misosi. ¹²Ia bar deraghvira Kraisin azenan itir gumazibar tongin daru. Eghti me akar kuraba ia mikimiva, gin ian arazir aghuibar ganiva, egh me God izamin Dughiamin, an ziam fam.

¹³ Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gavman osirizir araziba bar da baraghiva dar gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam baragh. ¹⁴ Gavmanin gumazir dapaniba, a me amisevegha ingangarir kam me ganingi, me gumazir arazir kurabagh amiba me ivezir kuraba me daningam. Egh gumazir arazir aghuibagh amiba, me men ziba fam. Kamaghin ia uaghan gavman gumazir dapanibar akabar gin mangi.

¹⁵ Gumazir onganiba zurara akar kuraba ia gasi. Ezi God arazir aghuiba ia dar amuasa a ifonge, eghti tuavir kamin ia men akaba minivagham, eghti me miki-man kogham. ¹⁶ Ia bar firiaghrizir gumazibar min iki. Egh kamaghin nigh-nighan marki, "E datirighin firiaghire, egh mangi arazir kurabar amuam." Puvati. Ia Godin ingangarir gumamazizibar min iki. ¹⁷ Egh ia arazir aghuibar gumaziba bar me damu: Egh uan naviba isiva Godin gumamazizibar aning. Ia uaghan Godin gin mangiva an apengan iki. Egh ia ziar ekiam atrivir ekiam daning.

E Kraisin arazibar gin mangiva, egh mizaziba iniam

¹⁸ Ia pura ingangarir gumaziba, ia uan gumazir ian garir ekiabar apengan ikiva, egh men akaba baragh, egh deraghvira me damu. Ki gumazir ian asughasuziba ko gumazir aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian asughasuzir puvatiziba sara, men apengan iki. ¹⁹ E fo, gumazitam Godin gin mangiva ingangarim damuti, me pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugh gavgavizim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam. ²⁰ Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgavigham, ian arazir kurar kamin ivezir aghuiba puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgavigham, eghti God arazir aghuim ia damuam.

²¹ Krai mizazim inigha ian akura, kamaghin God Kraisin arazir kamin gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gin mangam.

²² "Krais arazir kuratam gamizir puvati, egha uaghan akar ifavaritam mikemezir puvati."

²³ Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar jasin bar deravira bizibar tuisizim. ²⁴ Ezi Krais en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin areme. A kamagh sua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamra ikiva arazir aghuibar amuam, kamaghin an areme. Me a misoghezima an mizazir dafar kam ia gamima, ia ua dera.

²⁵ Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighin ia uamategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

Akar poroghamibar zuim

3¹⁻² Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan ikiva egh men akaba baragh. Ki kamagh sua, gumazir kataba me nighnizir gavgavim Godin akamin itir puvatighi, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, men akaba baraghiva, bar deravira daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki, me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar ganiva men tarazi navibagh iragham. Kamaghin, amiziba uan pabar apengan iki. ³Egh ia pura azenan uan mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adiariba ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati. ⁴Ia uaghan uan navir ave-riaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir arazim. Arazir kaba Godin damazimin bar dera. ⁵⁻⁶E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga, egha bizir God me daningamim bagha mizuai. Me arazir kaba uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghira Sara uan pam Abrahamin akam baragha “gumazir ekiam” a garisi. Ia arazir aghuibar amuva, egh bizitamin atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivibara.

⁷Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghuibar gin mangiva egh uan amuiba ko deraghvira iki. Me gumazibar min gavgavizir puvati. Egh ia deraghvira me damuva, egh men akurvagh. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki. Me uaghan ia ko God pura ia daningamin ikirimirir aghuim iniam. Bizitam ia God ko migeir tuavim apiran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvira iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

⁸Ezi ki uan migirigiaba kamaghin da givasa, ia bar moghira nighnizir vamira ikiva, egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin adarasi ifuegh ikiva, egh men apangkuv, egh uari abirir arazim damu. ⁹Eghti gumazitam arazir kuratam ia damighi, ia arazir kuramin a ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko mikimtima, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia daningasa, kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gumazir igharaziba arazir aghuim me damu.

¹⁰⁻¹²Godin Akinafarim ghaze, “Ekiam gumazir arazir aghuibagh amibar garava, egha men azangsiziba barasi.

Egha gumazir arazir kurabagh amiba, Ekiam me gifongezir puvati.

Kamaghin tina ikirimirir aghuim iniva, dughiar aghuibar gansiva,

egh akar kurabav kiman koghiva, ifavarir akaba atakigh.

An arazir kuraba ategh, arazir aghuibar amu;

egh gumazir igharaziba navir amirizimin me ko ikisi, gavgavigh mamaghira iki.”

E arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniam

¹³Eghti ia arazir aghuibar amusi bar ifueghti, eghti tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar aviriba ti puvatigham. ¹⁴Eghti ia arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniva, egh ia bar akongegham! “Eghti me ati-atingamin bizitam ia damuti, ia men ati-atingan marki.” ¹⁵Egh ian navir ave-riabar, ia Kraisi uabira ia uan Ekiamin min faraghvira anetigh. Eghti me bizir

aghuir ia mizuair kamin mingarim bagh azaragham, eghti ia zurara men akaba ikarvaghsi nighnigh iki. ¹⁶ Ia arazir aghuibagh amuava Kraisin gin ghuava, ezi me akar kuraba ia miagiava, egh gumazir kaba ian arazir aghuibar ganti, da me damuti, me uan akar me mike-mezimin aghumsizim iniam. Ia me kamaghin damusi, ia nimira men akaba ikarvaghs, egh arazir aghuim me damu. Egh ia uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi. ¹⁷ Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba iniam, kamaghin dera. E arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar bizir kuram.

Krais aremegha ua dikavigha uam e ini

¹⁸ E kamaghin fo, Krais uabi ia bagha areme. A Godin damazimin derazir gumazim, egha a Godin damazimin derazir puvatizir gumazamizibar danganim inighava areme. A gumazamiziba bar men arazir kuraba batueghiva egh me inigh God bagh mangasava, dughiar vamira aremegha gifa. A uam aremeghan kogham. Egha a nguazir kamin a gumazir nivafizimin min itima me a misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua dikavigha angamra iti. ¹⁹ Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua ovengezi-bar duar kalabusin itiba, akar aghuim me mikiri. ²⁰ Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin Godin akaba iriaghriasi. Ezi Noan dughiamin arazir kuram bar azenim girizi ezi God zuamira me ikarazir puvati. A me mizua ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam. Ezi kurimin aven gumazamizir 8 plara an

itima, ezi aperiar dipar ekiam otogha me inigha zuima, God ua men akuragha me inizima me deraghavira iti. ²¹ Ezi dipar kam a rurimin nedazim, kamaghira God datirighin rurimin tuavimin ian akura. Rurim, a mikarziabar miziriziba agevir puvati. Rurim kamaghin ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba deravira da tuisighiva, egh arazir aghuibara gin mangi, egh gin aghumsighan kogham. Krais Iesus ovevemin ua dikafi, ezi tuavir kamin God ian akurvasi. ²² Ezi Krais Godin Nguibamin ghugha datirighin Godin agharir guvimin iti. Ezi enselba ko duar kurar gav-gaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

Osimtizir bar ekiam Kraisin adarazi batozi, me mizaziba isi

(Sapta 4-5)

E navir ghurimin araziba ataghragham

4 Kamaghin Kraisin mikarzim mizazim inizi, eghti e uaghan an min nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mikarzim mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham. ^{§§} ² Kamaghin datirighin tugh mangi, ian nivafizimin ikirimirim givaghamin dughiam, ia navir ghurimin arazibar gin mangan marki; ia God ifongezir arazibar gin mangi. ³ Ia fomira dughiar ruarimin navir ghurimin arazibar gin zui. Ia, nighnizir gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezi moghin ia fomira arazir kabagh ami. Arazir kaba,

^{§§}**3:19** (3:19) Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba. Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin Godin akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Noan dughiamin duar kaba isa kalabus gati.

^{¶¶}**3:21** (3:21) Grighin akam vezin kamin deragha bizir kam migeir puvati.

^{§§}**4:1** (4:1) Mizazim isir arazimin akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22

dara kara: me afiar arazibagh amuava; arazir mizirizibar amuasa bar kufi; egha dipar onganiba apava onganigha; isar dafabagh amua dagher aviriba apava, egha pura gumamaziziba isa pura pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami; egha nguazir kamin biziba e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kam gamua aghumsiziba puvati. ⁴Ezi ia datirighin ua gumazir kurar kaba ko arua, me ko arazir kurar avirir kabagh amir puvati. Ezi me bizir kamin digavir kuram gamigha, akar kurar aviribar ia migei. ⁵Egh me gin uari jasin ekiamin kotin tuivam, egh uari uan arazibar gun a mikimam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumamaziziba bar men araziba tuisighasa iti, gumamazizir ovengeziba ko angamra itiba. ⁶Bizir kam bagha, Iesus gumazir ovengeziba uaghan akar aghuim me mikiri. Men ovevem kamaghin oto, God me tuisighizi, ezi me ariaghire, mati gumaziba bar kamaghin ariaghire. Egh me Godin mirara, men duaba angamra ikiasa, Iesus akar aghuim me mikiri.*

**E, God puram e ganingizir
bizir aghuiba, deraghvira
dar an ingangarim damuam**

⁷Dughiar biziba bar givamim roghira ize. Kamaghin ia God ko mikimsi, ia bar deragh nighnigh, egh navir ghurimin araziba dikabin. ⁸Ni igharaz tav gifueghti, an arazir kuratam ni damighti, ni zuamira an arazir kurar kam gin amadagham. Kamaghin ia Kraisin adarazi, uan navir averiabar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira. ⁹Eghti gu-

mamazizir igharaziba izi ia ko ikitima, ia bar deravira arazir aghuibar me damu. Egh ia men osiman marki. ¹⁰God uan apangkuvimin bizir guar avirir aghuiba vaghvagh ia ganidi. Kamaghin ia bar vaghvagh Godin ingangarir gumazir aghuibar ikiva, egh ia bizir aghuir God pura ia ganingizibar, ia Godin gumamazizibar akurvagh. ¹¹Ia kamaghin ifongegh, gumaziba ian arazir amiba bar dar ganiva, Kraisi Iesusin ziamin me Godin ziam fam. Tina akar aghuim akurir fofozim God a danighti, a deravira Godin akam akun. Eghti tina igharaz darazir akurvazir fofozim, God a danighti, a Godin gavgavimin igharaz darazir akurvagh. Eghti Kraisi Iesus zurara, atrivimin gavgavim ko ziar ekiam sara, a ko ikivira ikiam. Bar guizbangira.

**E Kraisin min mizaziba
inisi bar akuegham**

¹²Nan namakaba, osimtizir mam avimin min ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti ia digavir kuram damuan marki, egh suam, bizir igharagha gariba e batifi. ¹³Ia osimtizir kabar aven Kraisi mizazim isi moghin, ia uaghan mizazim isi. Kamaghin ia bar akongegh. Egh gin ia a uamateghamin dughiamin ia an atrivimin angazangarimin ganiva ian agorogem pin ikiti, ia guizbangira bar akuegham. ¹⁴Godin Duar angazangarim itim ia avara. Kamaghin me Kraisin ziam bangin me akar kuraba ia mikimtima, eghti ia bar akuegham. ¹⁵Ia uari uan osimtiziba bagh mizazim iniam, kamaghin derazir puvati. Ian tongin tav gumazitam misueghtima an aremegham, o a biziba okimam, o a tintinimin arazir kurabar amuam,

*4:6 (4:6) Grighin akam vezin kamin bizir kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra migei, ezi me kamaghin a gira, "Bizir kam bagha Kraisi akar aghuim gumamazizir ovengezibav kim. Me gumaziba ariaghiri moghin me areme, men arazir kurabar izevim. Kamaghin an akar aghuim me mikini, eghti me ikirimirir aghuir zurara itim iniva, duaba min ikiam, mati God uabi."

o a tintinimin gumazir igharazibar bizibar ganam, me an arazir kaba baghiva osimtizim a darightima, kamaghin derazir puvati. ¹⁶Ia Kraisin adarazi, eghiva Kraisin ziam bagh ia mizaziba iniva, aghumsighan marki. Kraisin ziam ian iti, kamaghin ia Godin ziam fi. ¹⁷Dughiar God uan adarazir araziba tuisighamim, an otogha gifa. An gumamaziziba faragh kotiamin otoghtima, eghti gin Godin akar aghuim akirim ragha a gasarazir gumaziba me uaghan kotiamin otoghiva, egh guizbangira bar kuvigham. ¹⁸Godin Akinafarim ghaze,

“Godin damazimin derazir gumaziba osimtiziba sara zuima,
God abuan men akurvasi.
Eghti Godin aghuagha arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigham.”

¹⁹Kamaghin Godin ifongiamin, gumazir maba mizaziba iniam, egh me bar uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir aghuibar amuvira iki God en ingarigha, zurara bar deravira en gari.

Godin ingangarir gumazir dapaniba, ia bar deragh Godin gumamazizibar gan

5 Ki akar mam Godin ingangarir gumazir dapanibav kimasa, ki uaghan ian min Godin ingangarir gumazir aruar mam. Nan damazimin, ki uabi Kraisin garima, a mizazim ini. Egh gin Kraisin uan gavgavim ko ziar ekiam sara uamategh izam. Eghti dughiar kamin ki uaghan ia ko, e bar moghira an atrivimin angazangarimin ganiva an aven ikiam. Ezi kamaghin ki ingarasa Godin ingangarir gumazir dapaniba ia migei. ²Ia Godin gumamaziziba deravira men gan. Me sipsipbar min ian agharimin iti. Tav ia ingangarir kam damusi ia bintima, ia ingaran marki. God ingangarir kam ia a damuasa a ifonge. Kamaghin,

ia ifueghiva ingangarir kam damu. Ia ivezim baghiva akongiva ingangarim damuan marki. Egh ia gumamazizibar akurvaghsi bar ifongegh. ³Ia gumazir aruabar min ikian marki, egh Godin gumamaziziba dikabinan marki, gumamazizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuibar me damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin mangam. ⁴Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighi, ia ivezir bar aghuim iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan kogham.

E uari isi God daningam

⁵Ezi kamaghira ia gumazir igiaba ia gumazir dapanibar akaba baragh egh men apengan iki. Egh ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh uaghan Godin gumamaziziba men apengan iki. Godin Akinafarim kamaghin migei, “God, gumazir uan ziaba feba, a me dikabiri, egha a gumazir uari abiriba, a men apanguva, deraghavira me gami.” ⁶Kamaghin, ia uan ifongiaba abiniva egh Godin agharir gavgavimin apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia fegham. ⁷God ia ginighnisi, ezi kamaghin osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim darigh.

⁸Ia angamra iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimin itir kam, a laionin min tiarim akara diagharui. A zurara gumazibar amasa, me buriagharui. ⁹Ia fo, Godin gumamazizir nguazir kamin itiba, me uaghan mizazir ia isir kam isi. Kamaghin ia bar nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh Satan batogh.

¹⁰God, an apanguvibar mingarim. Ia Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko iki mamaghira ikiam. Egh ia dughiar bar otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi ua ia damighti ia ua deragham. Egh gavgavim ian nighnizir gavgavibar aningiva, egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mamaghira ikiam. ¹¹Ezi God

uabîra gavgavir ikia mamaghira itim iti.
Bar guizbangira.

Akar otevir maba

¹² Sailas nan akuragha, ia bagha aki-
nafarir otevir kam osiri. Ezi ki an
garima, a Kraîs baghavira itir aveghbuar
aghuim. Ezi akinafarir kam, ki God a
uan apangkuvim ian akazir arazim ia
mikimasa. Ki uabi ki fo, kar guizbangira
Godin apangkuvim, ezi ki deravira an
gun ia migei. Egha ki akar gavgavim

ia ganidi, ia nighnizir gavgavim Godin
apangkuvimin ikiva tugh gavgafigh.

¹³ Godin gumazamizir Babilonin[†]
itiba, God me ko ia misevezi, me ia
bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia
ko iki. Nan otarim, Mak, uaghan ia
bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia
ko iki.[‡] ¹⁴ Ia igharaz darazigh ifongezir
arazim akaghsi, egh uari uan agharibar
suigh. Ia Kraîsin adarasi, ia navir
amirizimin iki.

[†]**5:13** (5:13a) Babilon arazir kurabagh amir nguibam. Ezi Pita Romin itir dughiam, Rom tintinimin arazir kurabar Godin gumazamizibagh ami, mati Babilon fomira me gamizir arazim moghin. Kamaghin Pita akar isin zuimin Rom dibora ghaze, Babilon.

[‡]**5:13** (5:13b) Mak guizin Polin otarim puvati. A gumazir ighiar an akurvagha an gin aruim.

Pitan Akinafarir Namba 2

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamin akar mingarimra kara. Tisan maba arua Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba ko arazir aghuibagh asighasisi. Ezi Pita akinafarir kamin aven migia ghaze, Kraisin adarazi men akaba baraghan marki. Me, akar aposelba men sure gamizibar suiragh gavgafigh. Eghti arazir kamin me God ko Ekiam Krais Iesus deravira aning gifogham. Aposelba uari uan damazibar Iesusin ganigha egha uaghan an gara a barazi, a men sure gami.

Gumazir maba kamaghin migei Iesus ua izan kogham. Ezi akinafarir kam ghaze, a izam. Guizbangira a zuamira izeghan koghamin mingarim kamakin: God gumazitam ovengan aghua. A kamagh sua, gumaziba bar navibagh iragh. Kamaghin amizi a gumazamiziba dughiam me ganiga, egha me mizua iki-avira iti (3:9).

E arazir aghuibar amuti da en navir averiabar iki gavgavigham, eghti e gumazir kurabar akaba batogham

(Sapta 1-3)

1 Ki Saimon Pita, ki Krais Iesusin ingangarir gumazim ko an aposel. Ki, ia gumazamizir nighnizir gavgavir aghuimin itiba, akar kam ia bagha an osiri. Krais Iesus en God, a en Akurvazir Gumazim. Egha a uan arazir aghuimin God nighnizir gavgavir aghuim ia ganingizima, ezi ian nighnizir gavgavir kam, an enanam ko voroghira ghu. ²Ezi datirighin ia God ko en Ekiam Iesus, aning in fofozir aghuim inis. Ezi kamaghin apangkuvir arazim ko navir amirizim ian ekevegh iki.

God ua baghavira e amisefe

³Krais Iesus a God, an gavgavim a biziba bar e ganingi, da gavgavim e daningtima, e ikirimirir aghuim iniva e God ifongezir arazibar amu ikiam. E Krais gifo, ezi fofozir kam e gamima e God ifongezir arazibagh ami. Ezi a ko itir arazim ko an arazir aghuimin, an en dia. ⁴Egha bizir bar aghuiba e ganingi, da bar ekefe. Ezi kar bizir a fomira e daningasa akam akiriziba. E nguazir kamin itir gumazamiziba, e navir ghurimin araziba bagha puv aguema, ezi da bar pazav e gami. Ezi Krais bizir aghuir kaba bar e ganingi, ezi tuavir kamin, a ian akuraghti, ia arazir kurar kabagh itaghiva, egh Godin ikirimirir inighiva egh an arazibar amuam.

⁵Bizir kabanang bagh, ia Godin min ikirimirir ikisi pamten ingar. Ia datirighin nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egh uaghan arazir aghuibar gumazamizir igharazibar amu, egh uaghan Godin fofozir arazim deravira a inigh. ⁶Egh uaghan navir ghurimin araziba da dikabin, egh uaghan tugh gavgavigh osimtiziba ater, egh uaghan God ifongezir arazibar gin mangi. ⁷Egh uaghan, uan adarazir min, Kraisin adarazir apangkuvigh men akurvagh. Egh uaghan igharaz darazigh ifongezir arazim damu.

⁸Ezi ia Krais Iesus gifo, en Ekiam. Egh ia arazir kaba inightima da ian iki bar gavgavighi, eghti ian fofozir kam deravira ingartima, dagher aviriba otivam. ⁹Ezi gumazitam arazir kaba puvatigham, a bizir saghuamin tibar ganan kogham, a mati gumazir okavirizim moghin ikiam. Guizbangira, God an arazir kurar a fomira amiziba gin amada, egha a gamizima a zue. Egha datirighin bizir kaba, a da bakinighniki. ¹⁰Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginabas, ezi ia an

gumazamizibar ikiam. Egh kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akaghsiva, ia bar pamtem ingar. Egh ia kamaghin damuva, ia arazir kuratamin irighan koghiva, egh God ateghan kogham. ¹¹Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamin iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Kraiss Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim.

¹²Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha ia guizin akam inigha gifa, egha an tugha gavgafi. ¹³⁻¹⁴Ki fo, dughiar bar otevim, ki uan mikarzim suevkinigham. En Ekiam Kraiss Iesus kamaghin na mikemegha gifa. Kamaghin dughiar ki aven nivafizir kamin ikiavira itim, ki nighnizima a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam. ¹⁵Kamaghin amizima, ki bar deragh ia mikimasa. Eghti ki gin oveghti, ia dughiar zurara ia bizir ki ia mikemezir kabagh ua dagh nighnighvira ikiam.

Aposelba uan damazibar Godin angazangarimin garima a Kraissin iti

¹⁶Ezi dughiar e Kraissin akar kamin ia mikemezim, e pura gumazitamin eghaghanitam ko nighnizimin gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam Kraiss Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. Ezi e faragha uan damazibara Godin angazangarim ko gavgavimin garima da Kraiss Iesusin iti, kamaghin amizima e migei. ¹⁷Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi, egha angazangarir aghuir kam gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin

ikia angazangarir ekiar kamin aven ikiava egha kamaghin Iesus migia ghaze, “Kar nan Otirim, ki bar a gifonge, egha ki a bagha bar akonge.” ¹⁸Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin Nguibamin ikegha zaghiri. ¹⁹Kamaghin amizima e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gumazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh deragham. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatemin ikia isi. Egha ghua Kraissin angazangarim ian navir averiabar aven ikia isi, mati aminim itir mikovezim overiamin ikia isima mitatem zuima angazangarim oto.⁸

²⁰⁻²¹Fomira Godin akam inigha izir gumazimin akatam, pura gumazitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me gaghuavkirima me Godin izezir akam akuri. Kamaghin bizir ekiam, ia a gifogh a kamakin, Godin akam inigha izir gumaziba, me Godin Akinafarimin osira me uan nighnizibar osirizir puvati.

Ifavarir tisaba Kraissin adarazir nighnizibagh asighasighasa

2 Ezi fomira Godin akam inigha izir gumazir ifavarir maba, me Israelin gumazibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me nimira ia gifar, Godin bizir taba ian sure damuam. Egh me mongiva akar ifavaribar amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam ua me inis, eghti me uamategh akirim ragh, Ekiam gasaragham. Ezi me kamaghin damuva, eghti zuamira God me gasighasigham. ²Eghti gumazir avirim men arazir

^{¶1:16} (1:16) Akar otevir kam a dughiar Iesusin mikarzim igharagha gara otozir bizibav migei. (Mt 17.1-3 ko Mk 9.2-13 ko Lk 9.28-36.)

^{§1:19} (1:19) Mizarazimin mikovezir kam, kar Kraiss Iesus. Ni gansi Akar Mogomem 22.16in gan.

mizirizir kurabar gin mangam. Eghti bizir kam gumazibar amuti me akar kurabar guizbangin tuavir Godin gin zuimin mikimam. ³Ezi ifavarir tisan kaba dagiar aviriba bagha, kamaghin me eghaghanir ifavarir aviribar amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira God me isi kot darighasa dughiam ati, a ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akuir puvati. A fomira me mikemezir moghin egha me gasighasighasa me bagha gara iti.

⁴Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senba me kegha helin me akunizima me mitater bar ekiamin aventi. Egha me kalabusin ikiavira iti, me Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti. ⁵Ezi gumazamizir bar fomira ikeziaba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperiham gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuibara gun migeir mam, God a ko 7 plan gumazamiziba bar deragha men garima me deravira iti.

⁶Ezi God Sodomn nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze, aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozi aning bar isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otosim ginighnigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam. ⁷Ezi God Lotin akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme. ⁸Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughia bar zurara men akar kuraba barasi. Ezi an navim deragha iti. Ezi a me Godin araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi. ⁹Ezi kamaghin e bizir Ekiam amizibagh nighnigha, egha e fo, osimtizitam gumazir Godin arazibar gin zui tam batogham, God osimtizir kam uam ada a iniamin tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh

amir gumazibagh fo, egha men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo, mamaghira iki mangiva Godin Kotin Ekiamin Dughiam otogham. ¹⁰Egh gumazir taba ivezir kurar bar ekiaba iniam. Kar gumazir poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar miziriziba. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim.

Ezi gumazir kurar kaba ian tongin iti, gumazir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei. ¹¹Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumazir kabagh afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati, egha Ekiamin damazimin akam me gasir puvati.

¹²Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba puvati, egha me uan mikarziabar ifongiabar arui. Egha me mati asizir atiabar min nguazimin otifi, eghti gumaziba men suighiva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir me fozir puvatizim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin God me gasighasigham.

¹³Ezi me amizir arazir kurabar, gumaziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar me ikarvagham. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim. Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia bar mize, egha ian ziabagh asighasisi. Egha me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar akonge. ¹⁴Egha me zurara amizibar gara, arazir kurabar me damuasa nighnisi. Egha me arazir kurar amiba givasa nighnizir puvati. Me gumazir nighnizir gavgavir muziariba itibagh ifarima me arazir kurabagh ami. Egha me igharaz darazir bizibar garava, egha dagh ifongezir arazimin bar me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham! ¹⁵Me tuavir aghuim ategha, bar onganigha tintinibar zui. Me Beorin otarim

Balamin tuavimin gin zui. An arazir kuram gamigha, egha uan arazir kurar kamin ivezim iniasa. ¹⁶Ezi donkiba migeir puvati. Egha donkin mam gumazimin min migei, egha Balamin arazir kuraba bagh an atari. Ezi arazir kam donki Godin akam inigha izir gumazir kam gamima, a uan onganir arazir a damuasa nighnizim ataki.

¹⁷Gumazir kaba, mati mozir dipaba dakezir moghin iti, egha uaghan mati aminir ekiam ghuariam givava amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. Ezi God me bagha danganir bar mitategha bar pighizim akirizima a iti. Eghti me mangiva an ikiam. ¹⁸Ezi gumazir kaba pura tiariba akara egha uan akar onganir kabav gia ghaze, erra dera. Me gumamaziziba apezeperava me gamima, me naviba dikavava arazir poroghamiba uari isava akuiba, ko nivafizimin arazir kurar igharazibar amuasa nighnisi. Ezi arazir kamin, me gumamazizir datirighira navibagh iragha egha arazir kuraba ataghiziba, me me gamima me gumazir kurar kabar gin zui. ¹⁹Ezi gumazir kurar kaba kamaghin migei, "Kamaghin ia en gin mangiva, egh ia firighreghe uan nighnizibar ifongezir bizibar amuam." Ezi men arazir kuraba me gasighasizima, me uari pura ingangarir gumaziba. E fo, gumazitam bizitam a ikirarighi, a bizir kamin pura ingangarir gumazimin min ikiam. ²⁰Guizbangira, me en Ekiam Krales Iesus da fofozim inis, en Akurvazir Gumazim. Ezi fofozir kam men akurazi me arazir mizirizir nguazimin itiba bar adagh ita. Egh kamaghin me ua arazir kurabar amuti, da ua me ikirarigh egh bar me gafiragham. Eghti men ikirimirim gin bar moghira bar ikuvigh fomira itir ikirimirim gafiragham. ²¹Kamaghin me arazir aghuimin tuavim gifozir puvatigha, deraghai. Ezi datirighin me tuavir kam gifo, egha Godin akaba ini,

egha uam akirim ragha God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvigham. ²²Ezi bizir men otozir kam, guizin akar otevir mamin aven kamagh migei, "Afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api." Ezi uam akar otevir igharazir mam kamaghin migei, "Dam dipam guregha gifa, egha ua ghua beghneazim gipoghposi." Aningin arazim virara bar kufi.

Bar guizbangira Ekiam ua izam

3 Nan roroaba, kar nan namba 2in akinafarim ki datirighin ia bagha an osiri. Ki kamaghin ifonge, akinafarir ki osirizir kamning, ian nighniziba uam a da fe, eghti ia ua bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian nighniziba bar deravira ikiam. ²Ia ua Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir akabagh nighnighasa ki ifonge. Egh ia uaghan Ekiamin akabagh nighnigh, a en Akurvazir Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis.

³Ezi ia faragh bizir ekiam kam gifogh, Ekiam ua izamin dughiamin, gumaziba uan navir ghurimin arazibar gin mangiva dibovir akar kurabar ia mikimam. ⁴Me kamaghin ia dipovam, "Iesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba fomira nguazim otozir dughiamin iti moghin ikia iza datirikin." ⁵Me bizir kam gifogha, egha a ginighnighan aghua. Fomira God mikemezi overiam ko nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra nguazimin ingari. ⁶Egha gin God mikemezi dipaba uam oto. Ezi aperiam bar nguazir kam avara, ezi nguazim bar ikufi. ⁷Kamaghira God fomira mikemezir moghin, a datirighin migirigiar igharazim aningi, datirighin overiam ko nguazim ikia avim bagha mizuai, avim otoghiva bar aning kuvaremegham. Ezi nguazim ko overiam

Godin Kotiar Ekiam Otivamin Dughiam bagha mizuai. Dughiar kamin gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me bar kuvigham.

⁸Nan roroaba, ia bizir kam a bakinighnighan marki. Ekiamin nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira. ⁹Gumazir maba ghaze, Ekiam nimira ingari. Puvati. Ekiam uan akar dikirizimin gin ghua nimira arazibagh amir puvati. God gumazitam ovengan aghua. Gumaziba bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizua iti.

Nguazir kam ko overiam givagham

¹⁰Ekiam Izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakiar gumaziba izi moghin. Eghti dughiar kamin overiam afuaragh pamten tingaghegh bar givagham. Eghti bizir nguazimin itiba sara bar isigh ameregh givagham. Ezi nguazim ko an itir bizir me amiziba ua ikian kogham.** ¹¹E fo, kamaghira biziba bar givagham. Kamaghin ki ian azai, ia arazir manamin gin mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godin arazibar gin mangi.

¹²Ezi ia Godin Dughiar Otivamim mizuamiva, egh ia bar puvira ingariva dughiar kamin aviraghti, a zuamira otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh givagham, eghti avir bar gavgavir mam otogh bizir God nguazimin amiziba, da bar isiva ameregham.††

¹³Ezi God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godin arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti.

E uari bagh ganiva, egh Ekiam bagh mizuamam

¹⁴Kamaghin, nan roroaba, ia fo bizir kaba da gin izam, ia dar mizuamiva pamtem ingariva egh Godin damazimin zuegh ikiva, Godin damazimin arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimin ikisi pamtem ingar.

¹⁵Ekiam e bagha amirighavira ingari. Ia fogh, a uam e iniassa, kamaghin an arazir kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en aveghbuam Pol ganingi, ezi a uaghan kamaghira migirigiar kabara ia bagha da osiri. ¹⁶Polin akinafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun migei. Guizbangira, akar maba akinafarir kabar aven ikiava, egha deravira bigha migeir puvati. Ezi e akar kabar mingarim gifoghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumazir fofozir muziariba ko nighnizir gavgavir muziariba, me Polin osirizibagh iragha pazava a migei. Egha uaghan Godin akinafarimin itir akar igharaziba sara paza dav gei. Kamaghin me uarira uari gasighasisi, eghti God gin me gasighasigham.

¹⁷Nan roroaba, ia bizir gin otivamiba ia dagh fo. Gumazir Godin akaba batogha ifariba ia damuti, eghti ia nighnizir gavgavim ia datirighin itim ategh egh iran kogham. Ia iran koghsi, kamaghin bar deravira uari bagh ganiva tuivigh gavgafigh. ¹⁸Krais Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir Gumazim, a zurara ian apangkufi, ezi ia deravira a gifo. Egh an fofozim ko an apangkuvim ian navibar ikiva aghung mangi. Krais ziar ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighin iki mamaghira ikiam. Guizbangira.

**3:10 (3.10) Grighin akam deragha a migeir puvati.

††3:12 (3:12) 2 Pita 3:9 ghaze, Ekiam zuamira izeghan kogham, kamaghin a dughiam gumazamizibar anighti me navibagh iragham. Ezi kamaghin, gumazamiziba uari isi God daning, eghti bizir kam Ekiamin Dughiar izamim aghozagham. Gansi Ap 3.19-21in gan.

Jonin Akinafarir Faragha Zuim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamin, Jon akar mingarir pumuningin migei. A faraghavira, Kraisin adarazir akurvaghti, me Afeziam God ko an Otarim Krai Iesus ko navir vamira ikiam. Egha Jon kamagh sua, me, mitatemin itir darasi ateghtima, me me gifariva egh me gekuti, me God ateghan kogham.

Ezi “mitatemin itir darasi” kamaghin migei, bizir nguazimin kagh itiba, da derazir puvati. Me ghaze, Iesus a Godin Otarim, kamaghin amizima a nguazir kamin gumazimin min otoghan kogh, egh a nguazimin biziba ko poroghan kogham, e gumazamiziba ami mokin. Me kamaghin migei, gumazim deravira God ko ikisi, a nguazimin bizibagh nighnighan marki. Me ghaze, arazir bar aghuim ko igharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazimin biziba. Ezi arazir kabar gin mangisi nighnighan marki.

Jon kamagh sua, Kraisin adarsi akar kaba baragh dar gin mangan marki. A ghaze, Iesus a guizin gumazimin oto, ezi gumazamiziba nighnzir gavgavim an iti. Egh me God bar a gifueghiva, gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.

E angazangarimin aven daruti, eghti mitatemin aven aruiba e gifaran kogham

(Sapta 1:1-3:10)

Angamra Itir Akam, datirighin azenan oto

1 Gumazir me kamaghin diborim, Angamra Itir Akam, e an gun ia

migei. Gumazir kam nguazir kam tighar otivamin dughiam a bar faragha ike, ezi e a baregha, uan damazibar deraviram an garava egha uan dafaribar an suiki. ²God angamra itir ikirimirir e ganingizir gumazir kam en aka, ezi e an ganigha an gun ia migei. Egha gumazir ikirimirir angamra itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datirighin God en akazi e an gani. ³E an ganigha oregha givagha, e ia uaghan navir vamira e ko ikiasa, egha uaghan ia migei. Egh ia ko, eia navir vamira Afeziar Ekiam ko an Otarim Krai Iesus ko ikiam. ⁴E uari inigh ikiva, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarimin aven daruam

⁵E Krai Iesus barazima an akar kam kunizima, ezi e ia mikiri. Akar kam kamaghin mikeme, God, an angazangarim, ezima mitarmetam anepazazir puvati. ⁶Eghiva e kamaghin mikimam, “E a ko navir vamira iti,” egha e mitarmemin daruti, kamaghin en migirigiar kaba, pura migirigiar ifavariba. Egha e guizin akamin gin zuir puvati. ⁷Ezi God angazangarimin aven iti moghin e angazangarimin aven daruva egh uari ko navir vamira ikiam. Eghti an Otarim Iesusin ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam.

⁸Eghti e suam, “E arazir kuraba puvati,” kamaghin e uari uarigh ifari, ezi guizin akam en itir puvati. ⁹E uan arazir kurabar gun Godin mikimtima, a mike-mezi moghin arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gin amangiva egh da ruam. ¹⁰E suam, “E arazir kurabagh amir puvati,” kamaghin e Godin mikim

suam, "A ifarir God." Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.^{‡‡}

Krais en akurvazir gumazim

2 Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam osiri. Eghti tav arazir kuratam damighiti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia e bagha a ko migei. Gumazir kam a Krais Iesus, an araziba bar dera. ²A uabira en arazir kuraba baghava aremezi God en arazir kuraba gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamin gumazamiziba bar moghira.

Bar God gifoziir gumazim, a Godin akabar gin zui

³E Godin akabar gin mangiva, egh fogh suam e guizbangira a gifo. ⁴Gumazitam suam, ki God gifo, egha Godin akabar gin zuir puvati, gumazir kam a ifavarir gumazim. Ezi guizin akam a ko itir puvati. ⁵Egh gumazitam Godin akamin gin mangiva, a bar God ko gumazir igharazibagh ifueghiva, arazir ifongezir kam an navir averiam gizivaghtima an daghem otivam. Egha e tuavir kamin fo, e bar Godin pueghav iti. ⁶Gumazitam suam, ki Godin poroghav iti, egh gumazir kam Krais arui moghin daru.

⁷Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam, an akar igiam puvati. Akar ghurir ia faragha nighnizir gavgavim Iesusin ikiava oraghizim.^{¶¶} ⁸Mitatemin dughiam givasava ami, ezi guizin angazangarim datirighin e gisira, ezi ki akar kam ia bagha an osiri. Akar ki ia

bagha osirir kam, a uaghan migirigiar igiam. E Iesus amir arazibar gara fo, akar kam guizbangira. Egha ia amir araziba gara fo, akar kam guizbangira.

⁹Gumazitam suam, ki Godin angazangarimin aven iti, egha a uan adarazir aghua, gumazir kam mitatemin aven ikiavira iti. ¹⁰Gumazitam uan adarazigh ifongegh, gumazir kam angazangarimin aven iti, eghti bizitam a damighiti, a irighan kogham. ¹¹Egh gumazitam uan adarazir aghuaghiva, a mitatemin aven ikia, an aven arui. Mitatem a gamima, a garir puvati. Kamaghin a fozir puvati, a managh zui.

¹²Ia nan boriba, Iesusin ziamin God ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

¹³Ia nan afeziaba, ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia gumazir igiaba, ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nan boriba, ia Afeziar Ekiam gifozi, kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

¹⁴Ia nan afeziaba, ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia gumazir igiaba, ia tuivigha gavgavizi, Godin akam ian navir averiabar ikia gavgafi. Egha ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

^{‡‡}**1:10** (1:10) Godin Akinafarimin aven itir akinafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, "Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami." Ni Ighiaba 14:3, ko Aisaia 53:6, ko Aisaia 64:6in gan.

^{¶¶}**2:7** (2:7) Jon ti Iesus mikemezir arazir Jon 13:32in itim migei. A kamakin, ia vaghvagh uarira uarigh ifongegh. Ni 1 Jon 3:23in gan. Me uarigh ifongezir arazimin akam, me fomira Kraisin adarazir otivigha a ini. Kamaghin, kar arazir ghurir me fomiram amim. Iesus uabi migia ghaze, kar arazir bar igiam. Ves 8in Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazir ighiam.

Ia nguazir kamin arazibagh ifongan marki

¹⁵ Ia nguazir kamin araziba ko an biziba, ia dagh ifongan marki. Gumazitam nguazir kamin arazibagh ifueghiva, egh kamaghin an Afeziar Ekiam deragh a gifueghan kogham. ¹⁶ E fo, nguazir kamin itir gumazibar arazibar kara: navir ghurimin araziba bagha puv aguava, damazimin bizibar gara bar dagh ifonge, egha bizir aviriba ikiava, kamaghin uarira uari fe. Arazir kaba Afeziar Ekiamin izir puvati. Da nguazir kamin araziba. ¹⁷ Nguazir kam ko an itir gumazibar arazir kuraba, da bar givagham. Eghti Godin akamin gin zuir gumaziba, me zurara ikiam.

Ia Kraisin apaniba bagh deravira gan

¹⁸ Nan boriba, dughiar kam dughiar abuananam. Ezi ia oraki, Kraisin apaniba izam. Ia oraghizir moghin, Kraisin apanir aviriba izegha gifa. Kamaghin e fo, kar dughiar abuananam. ¹⁹ Kraisin apanir kaba faragha e ko ikegha, egha e ategha azenan ghue. Egha me guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en adarazi amuava, e ko ikiai. Kamaghin me ategha ghuezi, e fo, me en adarazi puvati.

²⁰ Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi a ia avaragha, ia gamima, ia bar guizin akam gifo. ²¹ Ia guizin akam gifo, egha ia fo, akar ifavaritam guizin akamin aven ikegh azenan izeghan kogham. Ezi ia guizin akam gifozi, kamaghin ki ia bagha osiri. ²² Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir kamaghin migeim, "Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati." Gumazir kam, a Kraisin apanim. An Afeziar Ekiam ko an Otarim akirim ragha an-

ing gasara.^{§§ 23} Gumazitam akirim ragh Otarim gasaragh, kamaghin an Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazitam nighnizir gavgavim Otarimin ikiva uaghan Afeziar Ekiam ko ikiam.

Godin Duam guizin akam ian sure gami

²⁴ Akar ia faraghavira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an suiravira ikiti, Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam. ²⁵ Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia Afeziam ko ikiva, egh ikirimirir aghuir zurara itim iniam.

²⁶ Ki akar kaba ia bagha da osirigha ghaze, gumazir kaba ia gifarasa. ²⁷ Ezi ia, Godin Duam ia avaragha, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan kogham. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin Duamin akaba guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi moghin, ia Krai ko iki.

Godin boriba

²⁸ Nan boriba, a izamin dughiamin e an damazimin tuivigh, atiatingiva aghumsighan kogham. Bizir kam bagh, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki.

²⁹ Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam, gumazir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

3 Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar kam, Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an boribara. Nguazir kamin gumazamiziba God gifozir puvati, me kamaghin uaghan e gifozir puvati. ² Nan adarasi, e datirighin Godin boriba. Egha e fozir puvati, e gin manmaghin otivam. God bizir kam tighar en akagham. E kamaghin fo, Krai uamategh nguazir kamin iziti, e uan damazibar de-

^{§§ 2:22} (2:22) Akar otevir kam "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim," me Grighin akam kamaghin a dibora ghaze, "Krais."

ravira an ganam. Egh an min otogham.
³Gumazir an min otivamin dughiam bagha mizua gariba, me Iesus zuezi moghin me uari zue.

⁴Gumazir arazir kurabagh amiba, me Godin akaba batosi. Arazir kuram, kar Godin akaba batozir arazim. ⁵Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gin a mangasa, nguazir kamin ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati. ⁶E kamaghin fo, gumazitam Krais ko iki, arazir kurabar amuvira ikian kogham. Egh gumazitam arazir kurabar amuvira ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraisin ganigha a gifozir puvati. A guizbangira Krais gifozir puvati, Krais a tina.

⁷Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam ia gifaraghti, ia an gin mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amim, a, Iesus Godin damazimin derazi moghin, a Godin damazimin dera. ⁸Satan faraghavira arazir kurabagh amua iza datirikin. Kamaghin e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanin borim. Godin Otaram Satanin ingangarim gasighasighasa nguazir kamin ize. ⁹Gumazitam Godin borimin otoghtima, Godin Duam an navir averiamin aven angamra ikiti, eghti an arazir kurabar amuvira ikian kogham. A Godin borimin otoghiva, egh kamaghin an arazir kurabar amuvira ikian kogham. ¹⁰Tina arazir aghuim gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati. Kamaghin e fo, te Godin boriba, ezi te Satanin boriba.

E bar moghira Godin borir igharazibagh ifuegham

(Sapta 3:11-5:21)

Iesus igharazibagh ifueghamin arazim en aka

¹¹⁻¹²Kar akar ia fomira oragha iza datirighin tuzim: E uari gifuega. E Kenin arazim damuan markiam. A Satanin borim, egha uan dozim misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozim misoghezi, an areme? An araziba ikuvizima, an dozimin araziba dera. Kamaghin a uan dozim misoghezi an areme. ¹³Nan adarasi, nguazir kamin itir gumamazibiba ia gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki. ¹⁴E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghin e fo, e ariaghirir tuavim ategha, ariaghrezir gumaziba puvati, e angamra itir tuavimin zui. Tina Godin borir igharazitam gifongezir puvati, an ariaghirir tuavimin zui. ¹⁵Tina gumazir igharazitam gifongeghan kogh mati gumazir gumazibav sozim. Ia fo gumazir gumazibav soziba, me ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham.

¹⁶Iesus e gifongegha, egha e bagha uabi makunighava aremezi, e kamaghin Godin borir igharazibagh ifueghamin arazim gifo. Egh e uaghan Godin borir igharaziba bagh uari makunam. ¹⁷Gumazitam nguazir kamin biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba puvatighti, an an ganiva, egh an apangkuvan koghiva, egh an akurvazir puvati, gumazir kam Godin ifofer arazim an itir puvati. ¹⁸Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghin marki. Egh guizbangira uan naviba me daningiva, egh arazir aghuiba me damuam.

Godin boriba an damazimin tughiva atiatingan marki

¹⁹⁻²⁰E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo, egha an apanguvir en itim bar ekeveggha, egha e uarira uarir apanguvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamin e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti.

²¹Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin mikiman koghan suam, ia ikufi, eghti e Godin damazimin atiatingan kogham. ²²E Godin arazibar gin mangiva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam. ²³Kar an akar ekiam: e nighnizir gavgavim an Otarim Krai Iesusin iki. Egh an e mikemezir moghin, e uari uarigh ifuegham. ²⁴Tina an akamin gin mangiva a Godin poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam. God uan Duam e ganingizi, ezi an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

Ia duabar gan da asavsuigh

4 Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir aviriba nguazir kam garui. Egha kamaghin migei, Godin Duam akam e ganingi. Kamaghin ia nighnizir gavgavim men ikian marki. Egh deravira men araziba ko migirigiaba asavsuigh fogham, da Godin Duam o duar kuraba. ²Tuavir ia Godin Duam gifoghamimra kara: Gumazitam suam, Krai Iesus, a gumazir nivafizimin nguazir kamin ize, gumazir kam Godin Duam an iti. ³Gumazitam suam, Krai Iesus a guizin gumazim puvati, gumazir kam a duar igharazim iti, Godin Duam puvati. A Krai Iesusin apanimin duam. Ia fomira

Kraisin apanim izamin migirigiam baraghizi, a datirighin izegha givagha nguazir kamin iti.

⁴Nan adarasi, ia guizbangira Godin boriba. Godin Duam ian aven itima, an gavgavim bar ekeveggha Satanin gavgavim gafira. Satan, a nguazir kamin gavgavimin gumazir dapanim. Ezi kamaghin ia akam inigha izir gumazir ifaribagh afira. ⁵Gumazir kaba, me nguazir kamin gumaziba. Ezi men migirigiaba nguazir kamin migirigiaba. Ezi nguazir kamin gumazamiziba me barasi. ⁶Ezi e, Godin gumazamiziba. Ezi gumazamizir God gifoziba, me en akaba barasi. Ezi God bagha itir puvatizir gumazamiziba me en akaba barazir puvati. Egh tuavir kamin e guizbangira migeir Duam ko migirigiar ifavaribagh amir duam gifogham.

Gumazim God gifueghiva, egh uaghan gumazir igharazibagh ifongegh

⁷Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en akazi. Kamaghin, e uari uarigh ifueka. Gumazir igharazibagh ifongezim, a Godin borim, egha a guizbangira God gifo. ⁸Kar Godin arazim, a dughiaaba zurara gumazamizibagh ifonge. Ezi e fo, gumazir igharazibagh ifongezir puvatizir gumazim, a bar God gifozir puvati. ⁹God borir vamira ikiava, e ikirimirir aghuim ini-asa a ifuegha, an e bagha nguazir kamin anemada. Tuavir kamin God en akazi, e fo, God guizbangira gumazamizibagh ifonge. ¹⁰Igharazibagh ifongezir arazimra kara. E kamaghin nighnighan kogham, e faragha God gifonge. Puvati. God faragha e gifuegha, uan Otarim amadazi an en arazir kuraba gin amangasa nguazir kamin izegha areme. ¹¹Nan adarasi, God arazir kam en aka, a bar e gifonge. Kamaghin, e uaghan bar igharazibagh ifuegham. ¹²Gumazi-

tam dughiatam Godin ganizir puvati. E uari uarigh ifongezir arazim damuti, God angamra en aven ikiti, an ifofer arazim en navir averiabagh izivaghtima an daghem otivam.

¹³ God uan Duam e ganingizima, a vaghvagh en itima, ezi e kamaghin fo, e an poroghav itima, a en poroghav iti. ¹⁴ Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimin gani. A nguazimin itir gumazamizibar akurvaghassa, uan Otarim amada. Ezi e bizir kamin ganigha an gun migei. ¹⁵ Gumazitam an gun mikim suam, Iesus, Godin Otarim, eghti God gumazir kamin poroghiv ikiti, a Godin poroghiv ikiam.*

¹⁶ E kamaghin fo, God e gifuegha, egħa an e gifongezir arazim bagħa nighnizir gavgavim an iti.

Kar Godin arazim, a dughiaa zurara gumazamizibagh ifonge. Gumazitam gumazir igharazibagh ifueghiva, Godin poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam. ¹⁷ Tuavir kamin, e fo, God e gifongezi, e God ko gumazir igharazibagh ifongezi, ezi ifofer arazir kam bar e gizivaghtima, an daghem otivam. Kamaghin gumaziba bar Godin kotiamin tuivamin dughiam, e atiatingan kogham. E nguazir kamin itir dughiam e Iesusin min ikiam, kamaghin e gin Godin atiatingan kogham. ¹⁸ Gumazir igharazibagh ifongezir gumazim, a Godin atiatir puvati. Atiatir gumazim, a fo, a ivezir kuram iniam, ezi nighnizir kam a gamima, an atiat. Egħti gumazim igharazibagh ifongezir arazim a gizivagh daghem otivti, kamaghin a Godin atiatingan kogham. Gumazim atiatingti, e fo, a God a gifongezir arazim deravira a gifozir puvatizi, kamaghin igharazibagh ifongezir arazir an itimin dagheba puvati.

¹⁹ God faragħa e gifongezi, ezi e gin a gifonge. Kamaghin e God ko igharazibagh ifongezir gavgavim iti. ²⁰ Gumazitam Godin ganizir puvati. Gumazitam Godin borir a garir igharazibagh ifueghan kogħiva, egħ a manmagħin Godin a ganizir puvatizim gifuegham? Puvati. An a gifueghan kogham. Ezi e kamaghin fo, gumazitam suam, Ki God gifonge, egħ Godin borir igharazim gifueghan kogħti, e fo, a gumazir ifarim. ²¹ God akar gavgavir kam e ganingi. Tina God gifueghiva, egħ a uaghan Godin borir igharazim gifongegħ.

E nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti

5 Gumaziba bar nighnizir gavgavir kam iki suam, Iesus, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, me Godin boriba. Kar nguazir kamin arazim: Gumaziba bar afeziar mam gifuegha, egħa uaghan an boribagh ifonge.† ² E God gifuegh an akar gavgavibar gin mangiva, kamaghin e fo, e Godin boribagh ifonge. ³⁻⁴ E God gifongezir arazimra kara. E God bar a gifueghiva, kamaghin e an akar gavgavibar gin mangam. Godin boriba bar nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafira, kamaghin amizima an akar gavgavibar gin mangamin tuavim e basemezir puvati. E nighnizir gavgavim Godin iti. Egħa en nighnizir gavgavimin tuavimin nguazir kamin arazir kuraba dikabiragħa dagħ afira.

Nighnizir gavgavir Iesusin itim

⁵ Tinara nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafiragħam? Gumazir nighnizir gavgavim Iesusin iki suam, a Godin Otarim. Gumazir kamra.‡

*4:15 (4:15) Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan.

†5:1 (5:1) Ni akar 1 Jon 2:22 ko 4:2in itimin gan.

‡5:5 (5:5) Ni akar 1 Jon 4:2in gan.

⁶ Krais Iesus, a nguazir kamin ize. Ezi Jon dipamin a ruezima, a gin aremezi an ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzim ire. Godin Duamra zurara guizin akabar en akakasi. Kamaghira Godin Duam bizir kabar en akakasi.[¶] ⁷ Ezi God tuavir pumuning ko mikezim en akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir kabara kara. Godin Duam e migei. Ezi Jon Iesus dipamin a rue. Ezi Iesus aremezi an ghuzim ire. ⁸ Tuavir pumuning ko mikezir kaba uari inigha kamaghin e mikeme. Ezi e fo, Iesus a Godin Otarim. ⁹ Gumaziba, me fozir bizibar gun migeima, e nighnizir gavgavim men akabar iti. God uan Otarimin gun migeir biziba, da guizin biziba, ezi gumaziba migeir biziba pura biziba. God migeir biziba dagh afira. ¹⁰ Gumazitam uan navir averiamin nighnizir gavgavim Godin Otarimin ikiva, egh a bar fogh suam, God a mikemezir migirigiam, a guizbangira migirigiam. Gumazitam nighnizir gavgavim Godin migirigiamin ikian kogh, egh God uan Otarimin gun mikemezir akam baraghan aghuaghiva, egha kamaghin mati a Godin migia ghaze, God ifari. ¹¹ God ikirimirir aghuir zurara itim e ganingizi, ezi e fo, migirigiar kam, a guizin migirigiam. Godin Otarimin poroghav itir tuavimin, e ikirimirir aghuir kam iti. ¹² Gumazir Godin Otarimin poroghav itim, a ikirimirir aghuir zurara itim isi. Gumazir Godin Otarimin poroghav itir puvatizim, a ikirimirir aghuir zurara itim isir puvati.

Akar abuananaba

¹³ Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimin ziamin itiba, ia ikirimirir aghuir zurara itim iniasa, ki fuegha, kamaghin ki bizir kaba ia bagha da osiri. ¹⁴ E fo, e God ifongezir moghin, e biziba bagh an azangsightima, an en azangsiziba baragham. Kamaghin e Godin boroghin mangisi atiatingiva okam nighnighan kogham. ¹⁵ E fo, an e barasi, kamaghin e bizitam bagh an azangsighiva, fogh suam, an e ganigha gifa.

¹⁶ Godin borir igharazitam arazir kurar helin magiran koghamim damuti, eghti tina foghiva a bagh God ko mikim. Eghti God ikirimirir aghuir zurara itim a daningam. Kar ki arazir kurar gumazim damightima a helin magiran koghamibav gei. Arazir kurar mam iti, a guizbangira gumazibagh amima me helin aven zurara ikiava Godin saghon iti. Ki gumazir arazir kurar kabagh amiba God men akurvaghasa ki ia migeir puvati.[§] ¹⁷ Arazir derazir puvatiziba da arazir kuraba. Arazir kurar aviriba ikia, egha maba gumazibagh amima me helin ikia Godin saghon iti. Ezi arazir kurar mam iti, a gumazibagh amima me helin ghuaghirir puvati.

¹⁸ E fo, Godin otivizir boriba me arazir kurabar gin zuir pu. Puvati, Godin otozir Otarim, Iesus, deravira Godin borir igharazibar gari. Ezi Satan, bizitam me damighan kogham. ¹⁹ E fo, e Godin boriba. Egha uaghan fo, nguazimin itir gumazamizir Godin gin zuir puvatiziba, me Satanin gavgavimin apengan

[¶]5:6 (5:6) Grighin akam, vezin kamin deravira bigha mikemezir puvati. A dipam ko ghuzimra mikeme. Ezi gumazir aviriba ghaze, dipam, a Iesus ruezir dipam. Ezi ghuzim, a Iesusin ovevem migei.

[§]5:16 (5:16) Akar kamin mingarim a deraviram otozir puvati. Gumazir maba ghaze, a gumazir ovengezibav gei. Ezi marazi ghaze, an ovever namba 2in migirigiam. Ni Akar Mogomem sapta 2:11 ko 20:14in gan. Me akar kam “ovevem” a girazi a kamakin, “helin ovenge.”

iti. ²⁰Ezi e uaghan fo, Godin Otarim nguazir kamin izegha, egha e guizin God gifoghasa, a fofozim e ganingi. Ezi e, guizin God uan Otarim Krai Iesus ko, aningin poroghav iti. Krai Iesus, a guizin God. Egha a ikirimirir aghuir

zurara itim e ganingi. ²¹Kamaghin nan boriba, ia deravira uari bagh gan, godin ifariba o nguazimin itir bizitam ian navir averiabar aven iki guizin Godin danganin inian marki.

Jonin Akinafarir Namba 2

Akar Faragha Zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam osiri. Gumazir aviriba ghaze, a siosin mam in itir gumazamiziba bagha an osiri. A kamagh sua, me bar igharaz darazigh ifueghiva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan. Kar gumazir Godin akam gasighasiziba.

E Godin guizin akam mighivira an suiragh, egh gumazir ifariba bagh ganam

1 Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni amizir God inabazim, ki ni ko nin boriba bagha akinafarir kam osiri. Ki guizbangira bar ia gifonge. Ki uabira puvati, gumazamizir guizin akam gifoiziba uaghan bar ia gifonge.**
²Guizin akam en iti, egh a iki mamaghira ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge. ³Guizin akamin arazim ko arazir igharazibagh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghin Afeziam God koma Krais Iesus, Godin Otarim, aning apanguvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amirizimin arazim e ganidi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimin gin mangam

⁴Afeziamin akar gavgavim e mike-mezi moghin, nin borir maba guizin akamin gin zui. Ezi ki kamaghin oregha bar akonge. ⁵Ezi Amizir Aghuim, ki kamaghin nin azangsisi, ia bar uarigh ifongegh. Kar arazir igiam pu-

vati. Arazir kam fomira e ko ikia iza datirikin. ⁶Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godin akar gavgavim baragh an gin mangam. Ia fomira oraghizi moghira an akar gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimin gin mangvira iki.

Ia Kraisin akamin suiragh gavgafigh

⁷Ia oragh. E gifarir gumazir aviriba nguazir kam garui. Me nighnizir gavgavim itir puvatigha kamaghin migeir puvati, Krais Iesus a gumazir nivafizimin min oto. Gumazir kamaghin amim, a gumazir ifarim, egha Kraisin Apanim.††
⁸Kamaghin ia uari bagh ganigh, ia bizir iniasava amiba ia da ataghraghan marki. Kamaghin derazi puvati. Ia uan ivezim bar moghira a inighti, deragham. ⁹Egh gumazitam Kraisin suren migirigiamin suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam giviraghti, God a ko ikian kogham. Ezi gumazir Kraisin suren migirigiamin suiragha gavgavigha mamaghira itim, Afeziam uan Otarim ko aning a ko iti. ¹⁰Gumazitam ia bagh iziva Kraisin suren migirigiar kam inigh izan koghti, ia a inigh uan dipenimin aven mangan marki. Egh ia kamaghin a mikiman marki, God deravira ni damu. Puvati. ¹¹Ia fo, gumazitam dughiam gumazir kamaghin amim ganidi, ia fogh suam, a uabi an ingan-garir kuramin akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

¹²Ki bizir aviribar ia mikimasa. Ki ghaze, e uarir gan uariv kim bar akongeghasa ki ifonge, kamaghin ki ia bagh izam. Kamaghin ki ia bagha akinafarimin da osiran aghua.

** 1:1 (1) Jon akar isin zuim gami. Amizir God inabazim, a siosin mam. Borir kaba, me siosin kamin aven itir gumazamiziba.

†† 1:7 (7) Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan.

¹³Nin avenemebar God inabazim, an
boriba ia bagha akam amaga ghaze,
Afeziam ia ko iki.^{‡‡}

^{‡‡}1:13 (13) Ni akar 2 Jon 1in itimin gan.

Jonin Akinafarir Namba 3

Akar Faragha Zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri. An ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisin gumazamizir igharazibar akurvasi, kamaghin a Gaiusin ziam fe. Egħa Gaiusin migia ghaze, ni gumazir kam Diotrefes, a bagħ ganigh.

E Godin ingangarim gamir gumazibar akurvagħam

1 Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagħ akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge. ²Nan namakar aghuim, ki ni bagħa God ko migia ghaze, nin duam deravira iti mogħin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam. ³Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui. ⁴Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagħ afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

⁵Namakar aghuim, zurara deravira guizin akamin gin ghua egħa arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egħa ni, Kraisin adarazir ni fozir puvatiziba, ni uaghan arazir aghuibar me gami. ⁶Gumazir kaba nin arazir gumazibagħ ifongezimin gun kagħ itir siosin migei. Ni God ifongezir mogħin, ni bizitaba ua men akuragħti me da inigh tuavir me zuimin mangvira iki, kamaghin dera. ⁷E fo, me Iesusin ziamin arua ingan-

garir kam gamuava egħa, Krais gifozir puvatizir gumaziba, me men dafaribar biziba isir puvati. ⁸Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvagħsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar mogħira, guizin akam bagħ ingarsi, kamaghin e men akurvagħam.

Diotrefes arazir kuram gami

⁹Ki sios bagħa akinafarir mam osiris. Ezi Diotrefes uan ziam fava men gumazir dapanimin ikiasava, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati. ¹⁰Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar en gun me migei. A kamagħiram amir puvati, a uaghan Kraisin adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, ezi a uaghan men anogorogħa siosin aven me batogħa, me abisi.

Demitrius arazir aghuim gami

¹¹Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazir arazir aghuibagħ amim, a Godin borim. Ezi gumazir arazir kurabagħ amim, a God gifozir puvati.

¹²Gumaziba bar Demitriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira.

Gumazir dapanim Gaiusin ganasa

¹³Ki bizir aviriba ni mikimasa, egħa ki da osiran aghua. ¹⁴Ki ghaze, ki gurumra izi ni batogħ ga uaningin gan uaningin mikimam. ¹⁵Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagħ itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Egħti ni magħ en namakaba vaghvagħ kamaghin me mikim suam, Afeziam me ko iki.

Jut Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamin akaba, da mong 2 Pitan akaba ko magh ghu. A Godin gumazamizibav kimasa, eghti me Akar Aghuimin apanibar akaba baragh dar gin mangan markiam. Akinafarim kamaghin migei, “E Godin gumazamiziba, a nighnizir gavgavimin arazir vamiram e ganingi. Eghti gumazitam en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igiatam atighan kogham.”

Ia uan nighnizir gavgaviba bagh gan

1 Ki Jut, ki Iesusin ingangarir gumazim; egha ki Jemsin dozim. Ia God diazir gumazamiziba, ki ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge, ezi Krais Iesus uabi ian gari.

²Eghti apangkuvimin arazim ko navir amirizim ko igharaz darazi gifongezir arazim bar ia gizifagh.

Godin akar aghuimin apaniba, me Kraisin adarazir aven ize

(2 Pita 2:1-18)

³Nan namakar aghuiba, ki faragh ingangarir God ua bar e inizir kamin, akinafarim osirigha ia mikimasa bar ifonge. Ezi ki datirighin kamaghin nighnisi, ki akinafarir igharazim osiram. Ia uan nighnizir gavgaviba bagh bar gavgafigh. Egh ia Godin akar aghuimin apanibar akaba batogh. E Godin gumazamiziba, a nighnizir gavgavimin arazir vamiram e ganingi. Eghti gumazitam en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igiatam atighan kogham. Bar puvati.

⁴Gumazir maba muela Kraisin adarazir aven ize. Fomira fomira God kamaghin migia ghaze, gumazir kamaghin amiba me an damazimin mitivigh ovengam. Me akiriba ragha God gasi. Eghe me Godin apangkuvimin akabagh iragha dagh amima, da afiar arazibar akabar min oto. Gumazir kaba akirim ragha Atrivir vamiran kam gasara. An en Ekiam Krais Iesus.

⁵Ia bizir kabagh fogha gifa, ezi ki ua ian nighniziba fasa. Ia fo, Ekiam fomira Isipin uan gumazamizibar akurazima me Isip ataki. Eghe gin gumazamizir nighnizir gavgavim an itir puvatizibagh asighasiki.[¶] ⁶Ia enselin kurar maba, ia dagh nighnigh. God me ganingizir ingangariba me dar amuan aghua. Eghe me uan danganiba ataki. Kamaghin amizima, Ekiam zurara iki mamaghira ikiamin senbar me ike. Eghe me isava kalabuziar danganir bar mitarmangizimin me ati. Ezi me Kotiam Damuamin Dughiar Ekiam mizuai. ⁷Kamaghira, fomira Sodom ko Gomoran gumaziba ko nguibar ekiar aningin boroghira itibar gumaziba, me uaghan enselba amizir arazimin mirara ami. Me uari isa arazir kurabagh aniga, eghe me arazir bar kurar gumaziba ko gumaziba uari isava akuibagh ami. Kamaghin amizi God me isava avir zurara isia mamaghira itim, me akunizi, me ivezir kuram ini. Bizir otivizir kabanagh, ia dagh nighnighiva arazir kurabar gin mangan kogham.

⁸Kamaghira gumazir kaba ian nighnizibagh asighasighasa me arazir kurar kabar gin tisi. Me irebar kurabar garima da men nighniziba fema me arazir bar kurar mizirizibar uan mikarizibagh ami. Me Ekiamin akaba barazir puvatighava, Godin Nguibamin itir en-

[¶]1:5 (5) Grighin akinafarir avirir fomira itiba, me ziar kam, “Ekiam,” osirizir puvati. Me ziar kam, “Iesus,” an osiri.

selin ekiaba uaghan akar kurabar dav gei. ⁹Ezi enselin aghuiba, akar kurabar gumazir men apanibagh amibav geir puvati. Ezi dughiar kamin enselbar faragha zuim Maikel, Mosesin kuam bagha Satan ko aning uaning adoghadogha Maikel akar kuratam Satanin mikemezir puvati. A kamaghin migia ghaze, “Ekiam uabi nin atar ni mikemeghtima ni uan akam dikuagh.” ¹⁰Gumazir kaba biziba me dar mingaribagh fozir puvati, me puram akar kurabar dav gei. Me mati siziba nighniziba men puvati. Egha me uan nivafizibar ifongezir arazibar gin zui. Ezi men arazir kabara me gasighasisi. ¹¹Me bar ikuvigham! Me Kein aruizi moghin arui. Me ivezim baghavira nighnisi, Balam amizi moghin ami. Egha me dagiaba iniassa bar ikufi. Egha me Koran min Godin akabar gin tizir puvati, egha arazir kam bangin me bar ovegha ikuvigha gifa.

¹²Ia uari ifongezir isar dughiaabar, gumazir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvatigha, kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egha me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min gari, ezi aminim dagh vaima, da tintinibar zui. Egha me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egha me mati temem misiga givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumazir bar ovengeziba. ¹³Me mati ongarir fifizir ekiaba dipiraghiri. Egha me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir miziriziba pin otivi moghin men arazir kuraba azenim giri. Egha me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gin tizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagha danganir mitarmer bar pighatomezim ati, eghti me mangi an iki mamaghira ikiam.

¹⁴Enok, an Adamin namba siksini ovavimin borim, a Godin akam inigha izir gumazir mamin min gumazir kabav gia ghaze, “Ki Ekiamin garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi.

¹⁵A gumamaziziba bar men araziba tuisigham. Gumazir an gin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumazir arazir kurabagh amiba, me akirim ragha God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi akar bar kurar igharazir me God gamiziba, God da bagh me damuti me bar ivezir kuram iniam.”

¹⁶Gumazir kaba, me bativir biziba me da bagha naviba ikufi, egha me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar gin zui. Me pamtemin diava puv uan ziaba fe. Egha me gumaziba apezeperima me me ifongezir arazibar gin zui.

Ian nighnizir gavgavim gavgavim ian navibar aning

¹⁷Nan namakar bar aghuiba, ia gin otivamin bizim ginighnigh, en Ekiam Krais Iesusin aposelba an gun mikeme. ¹⁸Me kamaghin ia migia ghaze, “Dughiar abuananabar, gumazir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin arazibar aghuaghiva uan nivafiziba ifongezir arazibar gin mangam.” ¹⁹Gumazir kaba Kraisin adarazi abisi. Me nguazir kamin gumazibar nighnizibar gin zui, ezi Godin Duam men itir puvati. ²⁰Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiaabar zurara uan nighnizir gavgavimin gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Egh ia Godin Duamin gavgavimin zurara God ko mikim. ²¹God bar ia gifonge. Eghti ia an boroghin ikiti a zurara ia gifuegham. Egh ia zurara e uan Ekiam Krais Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam.

²²Ia, gumazir nighnizir gavgavim oteveziba, ia men apangkuf. ²³Marazi avimin iti moghin iti, kamaghin amizi, ia zuamram avimin me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimin arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar mize. Eghti dughiar ia men apankuviba, ia uari bagh gan. Ia Godin damazimin mizezir bizir kaba bar dar saghon iki.

E Godin ziam fam

²⁴God uabi deraghvira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti

ia an nguibar aghuimin ikiam. Egh ia an damazimin arazir kuraba puvatigh, bar akuegham. ²⁵Kar Godin vamira iki-ava, egha a Krai Iesus en Ekiamin ingan-garimin, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimin ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimin ikiam. A dughia bar fomira iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Krais Akar Mogomem a Isa Azenim Gati

Akar Faragha Zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarsi kamaghin migia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavimin an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh me osimtizir ekiaba ateghti da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a gin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumamazizir dughiar kamin itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghti an dafarmin God apaniba bar da dik-abiragham. Egh a uaghan Satan dik-abiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim a givamim, God gumamazizir ikia gavgavigha uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, a ivezir aghuim me daningam.

God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghti me God ko ikiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7 plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1-3)

1 Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumaziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam anemadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazir igharazibav kimam. ² Ezi

ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa, egha Godin akam, a Krais Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

³ Akar kam a Godin akam, a Godin ize, eghti tina akar kam dipontima igharaz darazi oraghti, gumazir kam bar akongegh. Eghti gumamaziziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava amima, God damuasa mikemezir biziba an adar amuam. Kamaghin, gumaziba akar kam diponam.

Jon nguibar 7 plan aven itir siosba bagha akam osiri

⁴ Ki Jon, ki ia gumamazizir 7 plan siosin Esian Provinsin itiba, ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghti 7 plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh egh navir amirizim ia daning. ⁵ Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevemin ua dikavizim. Egha a nguazimin atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia daning.

A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimin a en arazir kuraba agivazi e firiahire. ⁶ An e gamizima e atrivimin ofa gamir gumazibar itima, ezi God e gativazi e Godin ingangarim gami, God Iesusin afeziam. Zurazurara Krais ziar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Guizbangira.

⁷ Ia gan, a ghuariabar tongin izaghirasava ami, eghti gumaziba bar uari uan damazibar an ganam.

Gumazir a giniviziba, me bar uaghan an ganam.

Eghti nguazir kamin kantriba bar, dar gumazamiziba a ginighnigh egh azi naviba bar me basemegham.

Are, bizir kam otivam. Guizbangira.

⁸ Gavgaviba bar itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Kirara ki faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam.” Kar Godin kamnangra, datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izam.

Jon Kraisin gani

⁹ Ki Jon, ki ian aveghbuar mam. Ki ia ko, e Kraisin adarasi. Ki ia ko porogha, mizaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamin aven ikia Godin apengan iti. Egha ia ko porogha osimtiziba atera tugha gavgafi. Ki Godin akam akura, egha Iesusin gun migeir akam, ki an eghurigha an gun migia ghaze, akar kam a guizbangira. Kamaghin amizi me na batuegha na isa Patmosin Arighatizimin na ati.⁸⁸ ¹⁰ Ekiamin dughiamin, Godin Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi nan girakirangin ki tiarir mam barazi a sighammin min pamten kamaghin dei. ¹¹ Tiarir kam kamaghin migei, “Bizir ni garir kaba bar, ni akinafarimin da osirigh, egh 7 plan siosba bagh da amangigh. Siosin Efesusin nguibamin itim, ko Smernan nguibamin itim, ko Pergamum ko Taataira ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian nguibamin itiba.”

¹² Ezi ki gumazir na migeimin ganasa egha ragha gari, lamin golin 7 pla iti.

¹³ Ezi ki gumazir mamin garima, a lambar tongin tughav iti. A Gumazibar Borimin min gari. A korotiar ruarim aruzima an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amighiri. ¹⁴ An dapanarizim bar ghurghurigha mati, sipipin arizimin min gara, egha mati

ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamtem isi. ¹⁵ An suemning mati bras, me avir ekiamin a tuazi, a isia dafozi moghin gari. Ezi ki an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora nidi. ¹⁶ A 7 plan mikoveziba uan agharir guvimin dar suira. Ezi midorozir sabar mam ghumtizir pumuning ikia bar ghumi, an an akamin ikegha azenimin ize. Ezi an guam aruer angazangarir gavgavimin min pamten taghtasi.

¹⁷ Ki an ganigha an suemningin boroghin irigha, gumazir ovengezimin min iti. Ezi a uan agharir guvimin na gisin atigha, egha kamagh migei, “Ni atiatingan marki. Ki gumazir faraghavira ikia, egh bar gin ikiva, egh abuan ikivira ikiam. ¹⁸ Egha ki gumazir angamra itim. Fomira ki areme. Datirighin ni gan, ki zurara angamra ikivira ikiam. Ki Ovevemini ki, koma Gumaziba Ovia Ghua Itir Nguibamin ki, ki aningn suiragha aningn ganamin gavgavim iti.

¹⁹ “Kamaghin amizi, ni bizir ni ganizir kabar akaba osirigh, bizir datirighin itiba ko bizir gin otivamiba. ²⁰ Ni 7 plan mikovezir nan agharir guvimin itiba ko 7 plan golin lambar ganigha gifa. Da mati akar mogomem, ezi an mingarim kamakin: 7 plan mikoveziba, da siosin 7 plan garir enselba. Ezi 7 plan lamba, da uari siosin 7 pla.”

Efesusin nguibamin itir siosin zuir akam

2 Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Efesusin itir siosin garir ensel a bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki uan agharir guvimin 7 plan mikovezibar suigha, egha 7 plan

⁸⁸ **1:9** (1:9) Dughiar gumaziba arazir kurar Romba aghuazibagh amima, me me isi kalabus darighasa. Egha dughiar mabar me me amadima, me arighatizibar ghua iti. Patmos a uaghan kalabuziabar arighatizir kabar mam.

golin lambar tongin arui. Egha ki akar kam ni bagha anemadazi a izi.* ²Ia Kraisin adarasi, ian arazir ia amiba ki bar dagh fo. Egha ki fo, ia pamtem ingarigha, egha tugha gavgafi. Egha gumazir kurabar aghua. Gumazir kaba ia migia ghaze, "E uaghan aposelba." Puvati, me aposelba pu. Ezi ia men migirigiaba tuisigha givagha, egha men nighnizir ifavarim gifogha ghaze, me pura gumazir ifavariba. ³Gumaziba ian garima, ia nan ziam bangin, me arazir kurabar ia gami. Ezi ki kamaghin ia gifo, ia tugha gavgavigha osimtizir kam aterava an aghuazir puvati.

⁴Ezi ki adarir akamin kamaghin ia mikimasa, ia igiamra nighnizir gavgavim nan ikia, egha ia bar na gifonge, egha datirighin puvati. ⁵Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir ia faragha amizim ginighnigh, egh ia uan navibagh iragh, egh arazir mati ia faragha amizibar amu. Ia kamaghin damuan koghti, eghti ki ia bagh iziva egh ian itir lam batuegham. ⁶Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua.

⁷Eghti tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh. Gumazir midorozim gamua apanim abirim, ki an amamangatighi, a ikirimirir aghuim anidir tememin dagheba iniva dar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir dagher azenimin iti."

Smernan nguibamin itir siosin zuir akam

⁸Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni Smernan nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki fomiram areme, egha datirighin ki angamra iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi. ⁹Ki osimtiziba ko mizazir ia bativizibagh fo. Egha kamaghin fo, ia biziba bar puvati. Egha ia guizbangira bizir bar aviriba iti. Ezi ki fo, gumazir maba akar kurabar girakirangin ia migei. Gumazir kaba ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi pu. Puvati. Me guizin Satanin adarasi.[†] ¹⁰Ia kiranoveghang mizazitaba iniam, egh bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia orakigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin, Satan ia damuti me ian tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10 plan dughibar osimtiziba ko mizaziba ateram. Eghti ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgafigh, mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiam, eghti ki ikirimirir aghuarim ivezir aghuarimin min pura ia daningam.

¹¹Tina kuarimning iti, akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh. Gumazitam midorozim damuva uan apanim abiraghti ovever namba 2 a gasighasighan kogham. Bar puvati."

*2:1 (2:1) Akar kam a siosin ensel bagha zui, egha a siosin gumazamiziba amir araziba, me migei.

†2:9 (2:9) Smernan siosin gumazamiziba, me nguazir kamin biziba bar otevegga, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa.

Pergamumin nguibamin itir siosin zuir akam

¹² Gumazir kam kamaghin ua na migei, “Egh ni Pergamumin siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki midorozir sabar ghuntizir pumuning itim iti, a bar ghumi. Ki akar kam ia bagha anemadazi a izi.

¹³ Ki nguibar ia itir kam bar deragha a gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar kamin iti. Ezi ia nan ziamin tugha gavgavigha, egha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir kam Antipas, a gumazir nan akam kurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan akamin gin zui, ezi me ian nguibar Satan itimin a misoghezi an areme. Dughiar kamin ia uaghan akirim ragha na gasarazir puvati.

¹⁴ Ezi ki adarir akar maba ia miki-masa. Ia Pergamumin gumazir maba iti, me Balamın sure gamir akabar suiragha gavgavighavira iti. E fo, Balam kamaghin Balakin sure gami, eghti a Israelba tuavir kuramin men akagh me damuti, me arazir kuramin iregham. Ezi Balak Israelbar nighnizibagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asiziba apa, egha tintinibar uari koma akuir arazim gami. ¹⁵ Kamaghira, gumazir maba ia ko ikia, egha Nikolasin adarazir akabar gin zui. ¹⁶ Kamaghin amizi ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiranoveghang ia bagh izi, egh gumazir kaba uan akamin itir midorozir sabamin me misogham.

¹⁷ Tina kuarimning iti, akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.

Eghti gumazitam midorozim damuva apanim abiraghtima, ki manan dagher datirighin muegav itir taba a daningam. Egh ki dagiar ghurghuritam a daningam. Egh dagiar kamin ki ziar igiar mam osirigham, eghti gumazitam ziar kam gifoghan kogham. Gumazir dagiam inimiz, anarira a gifogham.”[†]

Taiatairan nguibamin itir siosin zuir akam

¹⁸ Gumazir kam kamaghin ua migei, “Ni Taiatairan nguibamin siosin garir ensel a bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki Godin Otarim, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezi moghin isia angazangarim ekefe. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. ¹⁹ Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifonge, egha nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akurvazir arazibagh ami. Ki fo, osimtiziba ia bativima, ia tugha gavgafi. Ki fo, arazir ia faragha amiziba, da dera, ezi datirighin ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir arazibagh afira.

²⁰ Ezi ki adarir akar kam ian iti. Ia amizir kam Jesebelin amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamagh migia ghaze, a Godin akam inigha izir amizim. Bar puvati, a ifari. Egha nan ingangarir gumazibagh ifara egha gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua

[†]2:17 (2:17) Manan daghem, Israelba gumaziba puvatizir danganimin aruima, God a isa me ganingi. Ni Kisim Bek 16, ko Ighiam 78:24in gan.

apir arazibar men sure gami.²¹ A navim giraghasa ki ifonge, egha kamaghin ki anetaghizima a dughiar mabar ike. Ezi puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagh navim giraghan aghua.²² Ia oragh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam.

²³ An boriba uaghan, ki me misueghti me arimighregham. Eghti siosba bar fogham, gumaziba bar ki men naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir araziba bagh ivezim vaghvagh ia daningam.

²⁴ Egha ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kamin akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori, "Satanin akar mogomeba," ia an fozim inizir puvati. Ki kamaghin ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia datighan kogham.

²⁵ Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh mighighvira iki, mangi dughiar ki izamim.

²⁶ Gumazim midorozim damu apanim dikabiragh, egh nan arazibar gin mangiti, biziba bar givaghamin dughiam otoghti, ki gumazir kam gumazamizibar gumazir dapanimin ikiamin gavgavim a daningam.

²⁷ Eghti an atrivimin gavgavim sara men ganiva egh me abighrarigham, mati gumazim nguazir miner mam abigharisi.

Ingangarir ki a ganingizir kam, mati ingangarir nan afeziam gumazamizibar ganasa na ganingizir ingangarimin mirara ghu.

²⁸ Egh uaghan, ki mikovezir bar mizaragharam otivir kam a daningam.

²⁹ Tina kuarimning iti, egh akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh."

Sardisin nguibamin itir siosin zuir akam

3 Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni datirighin Sardisin nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

'Ki Godin duar 7 plan gari, egha ki 7 pla mikovezibar suira. Egha ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fogha gifa. Me ia migia ghaze, "Sardisin itir sios, an angamra iti." Ezi puvati, ia ariaghregha gifa.

² Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan Godin damazimin tighar deragham. Kamaghin, ia osegh daguraguim atakigh. Ian araziba, bar ovengezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia ua gavgavim dar aning.

³ Akar aghuir ia fomiram oregha inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh iragh, egh bar deraviram an gin mangi. Egh ia osegh daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti ia dughiar ki izamim a gifoghan kogham.

⁴ Ezi ian gumazamizir maba Sardisin ikiavira iti, me uan korotiabagh amizi da mizezir puvati. Gumazir kabar araziba da

²¹2:20 (2:20) Jesebel, an amizir kurar mamin ziam. Fomira Israelbar atrivir amizimin ikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 King 18:4, ko 19:1-2, ko 2 King 9:3-37 in gan. Nikolasin adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumazamizir maba inizi, me an arazir kurabar gin zui. Ezi bizir kamin, me ti ziar kam Jesebel a gati.

derazi, ki me uabin toro, kamaghin me korotiar ghurghuribar aghuigh na ko daruam. ⁵Gumazitam midorozim damuva apanim abiragh, egh korotiar ghurghurir kamagh garitam arughti ki an ziam akinafarir God gumamazizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, ki an ziam angarighan kogham. Puvati. Ki uan afeziam ko an enselbar damazibar gumazir kamin gun mikim suam, a konanam. ⁶Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.”

Filadelfian nguibamin itir siosin zuir akam

⁷Gumazir kam ua kamaghin migei, “Egh ni Filadelfian nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki dughiaba bar God baghavira iti, ezi nan akar dikiriziba da guizbangira otifi. Ezi ki Devitin kin suira, egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar uam anesaraghan kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a kuighan kogham. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. ⁸Ki ia amir araziba bar dagh fogha gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam kuizima a iti. Eghti gumazitam uam anesaraghan kogham. Ki kamaghin fo, ian gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan akamin gin ghua, egha nan ziam akirim ragha a gasarazir puvati. ⁹Ia Satanin adarazigh fos, me kamagh migia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati, me ifavarir gumaziba. Ia orakigh. Ki gumazir kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh, egh me kamaghin fogham, ki bar ia gifonge. ¹⁰Ia nan akamra

gin ghuava egha osimtizir ia bativiba ia dar aven tugha gavgavighavira iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God gin nguazimin itir gumamaziziba bar, men nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafiz, o puvati, eghti kamaghin osimtizir ekiamin dughiam otogham. Eghti dughiar kamin ki ian ganti ia deragham.

¹¹Ki bar zuamira ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim okemeghan koghsi, kamaghin bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh. ¹²Gumazitam midorozim damuva apanim abiraghti, ki gumazir kam damighti a nan Godin Dipenimin dipenir akinimin min tughuv ikiam. Eghti a Godin Dipenim ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvati. Ki an uan Godin ziam osirigh, egh ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham. Jerusalemin igiar kam, a nan God ko ikegh otogh overiam ategh izighram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumazir kamin uaghan an osirigham. ¹³Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.”

Laodisian nguibamin itir siosin zuir akam

¹⁴Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Laodisian nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki gumazir “guizbangira” migeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira migia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi. ¹⁵Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati,” egha feir puvati.

Ia orangigh iki o ia feng ikiasa, ki ifonge. ¹⁶Ezi puvati. Ia mong, ganadamira fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akar torimin ian mighasa.

¹⁷Ia kamagh migia ghaze, “E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitamin otevir puvati.” Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumaziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha egha damaziba okavigha egha bibiabara iti. Egha ia uari bizir kam gifozir puvati.[§]

¹⁸Kamagh amizi, ki nighnizir kam ia daningasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghin ia golin kam na dama a givezegh, egh dagiaba avirasemegham. Egh uaghan ia uan mikarzim avisi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumaziba ian ganti ia bibiabara ikiva, egh aghum-sighan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam.

¹⁹Gumazir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kiram. Kamagh amizi ia uan araziba akirsi gavgavigh egh uan navibagh iragh.

²⁰Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Gumazitam nan tiarim baregh egh tiam kuighti, ki aven mangi a ko ikiam. Egh ki a ko damiti, eghti a na ko damam.

²¹Gumazitam midorozim damuva apanim abiraghti, ki an amamangatighti a na ko nan atrivir

dabirabim dapiam, mati ki fomira uaghan midorozim gamigha uan apanim abiragha, egha ki uan afeziam ko an atrivir dabirabim gaper. ²²Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.”

**Sipsipin Nguzim Godin
Nguibamin akinafarim
kuizima bizir kuraba
nguazimin gumamaziba batifi**
(Sapta 4-11)

Me Godin Nguibamin an ziam fe

4 Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuiaghrigha iti. Gumazir ki fomira oraghizim, a faragha pamten sighamin min nan dei, egha datirighin ua kamaghin na migei, “Ni kagh anang, eghti ki bizir gin otivamiba bar nin akakagham.” ²Ezi Godin Duam zuamira maghira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki gari, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir kam gaper. ^{**3}Gumazir kamin guam dagiar jasper ko dagiar konilian aghevimin min taghtasi. Ezi akianir mam, atrivir dabirabim torim gati, ezi ki akianir kamin gari a emeralin dagiar garimin min taghtasi. ⁴Ezi 24 plan atrivir dabirabiba, atrivimin dabirabir kam okari. Ezi 24 plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghui, egha golin ingarizir dapanir asuaba uari

^{§3:17} (3:17) Me uari uan damazibar gari, Laodisiaba bizir aviriba iti. Egha Godin damazimin me bar onganarazibar min iti. Ni Akar Mogomem 2:9in gan.

^{**4:2} (4:2) Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabi. Egha vezin kamin Jon guizin an ziam dibora ghaze, a God. Ezi gin moghira, Sapta 7:10in akam kamagh migia ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikiam. Jon kamagh mikemezir puvati. Jon Godin angazangarir ekiam ko ziar ekiam biaghrigha igharagha otivizibar ganigha, egha a dagh isin akar isin zuimin Godin migei.

gaghuigha mati atrivimin golin dapanir asuaba men dapanibar iti. ⁵Ki gari, onimariba atrivir dabirabimin ikiava otivaghira tintinibar sigha taghtasi, ezi ki orazi niginir ekiam otozi overiam tingaghe. Ezi atrivir dabirabimin guamin 7 pla adeniba isia iti. Egha 7 plan adenir kaba da 7 pla Godin duaba. ⁶Atrivir dabirabimin guamin bizir mam iti, a mati ongarir ekiam me glasin an ingarizi, a bar zuegha ikia taghtasi.

Ezi bizir angamra itir 4 pla, da atrivir dabirabim okarigha tuivighav iti. Egha 4 plan bizir angamra itir kaba, da damazir aviriba itima da men mikarzi-iba bar da ave, men akiraghariba uakan. ⁷Bizir angamra faragha itim, a mati laion. Ezi bizir angamra an girara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezi bizir angamra ikia aningin girara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizir angamra men girara itim, mati kuarazir bagamin min pin mighava arui. ⁸Bizir 4 plan angamra itir kaba, me 6 plan aviziba bar vaghvagha men iti. Ezi men mikarziiba damazir aviriba da ave, egha uaghan men avizibar apengan iti. Egha arueba ko dimagaribar kamaghin migei, “Ekiam a God, a gavgavir bar ekiam iti, egha a bizir kuraba bar dar saghon ikia a bar zue. A bar zue, a bar zue. A fomira ikia, egha datirighin ikia, egh gin uamategh izam.”

Me migirigiar kam gamua mamaghira ikia egha avughsaziba puvati.

⁹Bizir angamra itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamra itim. Egha me an ziam fava, egha a minabi. Ezi bizir 4 plan angamra itir kaba zurara dughia bar kamagh amuvira itima, ¹⁰24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazimin guamin tevir akuriba apiri. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golin dapanir asuaba asia da isa

atrivir dabirabimin guamin boroghin da akuri. Egha kamaghin ighiam gami,

¹¹“Ni en Ekiam, en God. Ni biziba bar dar ingari. Egha ni uan ifongiamin, biziba bar dar ingarizima da otifi, ezi datirighin biziba bar iti.

Kamaghin, nirara e uari nin itorogha nin ziam bar pin aneti. Gumaziba bar ni bagh bar akuegh, egh nin ziam fiva nin gavgavimin apengan ikiam.”

Akinafarir righizir mam, Jon an gari

5 Gumazir atrivir dabirabim gaper-aghav itim, an agharir guvimin ki akinafarir mamin gari, a iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me righa mighirizim, ezi akinafarir kam osizirim an vuem ko vuem sara iti. Egha me a righa egha 7 plan danganibar me kandelin grisin pamten da mighini. ²Ezi ki enselin gavgavir mamin gari a pamten kamaghin diava azangsisi, “Tina gumazir aghuir God uabin torozim, an akinafarimin itir kandelin grisba adeghiva, egh akinafarir kam onegham?” ³Overiamin itir gumazitam, o nguazimin itir gumazitam, o nguazimin apengan itir gumazitam, akinafarir kam onegh, egh an aven ganan kogham. ⁴Ki gari, gumazitam akinafarir kam onegh an aven ganamin gavgaviba puvati. Ezi kamaghin ki puvirama aravira iti. ⁵Ezi gumazir dapaniba men mav kamaghin na migei, “Ni arangan marki. Ni orakigh. Laionin kam Judan adarazir atrivimin oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitin ovavim, egha a midorozim gamua uan apanim abiragha gifa. Kamagh amizi a 7 plan kandelin grisin akinafarim mighiriziba adegh, egh akinafarir kam onegham.”

Jon Sipsipin Nguzimin gari

⁶Ezi ki gari, sipsipin nguzir mam tughav iti. Me a misoghezi an aremezi moghin gari. An atrivir dabirabim ko 4

plan angamra itir bizibar tongin tughav iti, ezi gumazir dapanibar dabirabiba an okarigha iti. A 7 plan komba ko 7 plan damatuziba iti, kar Godin duar 7 pla. God me amadazima me nguazir kam bar a garui.^{††} ⁷Ezi Sipsipin Nguzim ghua gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir kam ini. ⁸An akinafarir kam inigha givazima, ezi 4 plan bizir angamra itir kaba ko 24 plan gumazir dapanir kaba Sipsipin Nguzimin boroghin tevir akuribar apiri. Gumazir dapaniba vaghvagha gitan min garir biziba ko golin itaribar suiki. Itarir kaba, migharir mughuriar aghuim zuim, bar dagh izifa. Bizir kam kamakin, Godin gumazamiziba God ko migeir arazim. ⁹⁻¹⁰Egha me ighiar igiar mam kamaghin a gami,

“Me ni misoghezi ni areme, egha nin ghuzimin ni gumazamiziba God bagha me givese.

Ni, anababa bar dar gumazamizir maba, ko nguibabar akaba bar, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko kantriba bar dar gumazamiziba, men marazi, ni me givese.

Egha ni me gamizima me atrivimin adarazir otivigha, egha ofa gamir gumazibar min ikia, en God bagha ingari.

Egh me atrivimin iki, egh nguazimin gumazamizibar ganam.

Kamaghin, God ua bagha nin torozi, ni akinafarim inigh egh kandelin grisba adeggham.”

Me Sipsipin Nguzimin ziam fe

¹¹Egha ki ua gara enselin tiarir avirir maba barasi. Men dibobonim handet milienin aviriba ko tausen tausenin aviriba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamra itiba ko gumazir dapaniba okarigha tu-

ivighav iti. ¹²Me pamten dia kamaghin ighiam gami,

“Sipsipin Nguzir kam me misoghezi aremezim, e an uari torogha an ziam bar pin aneti.

A ziar ekiam ko bizir aghuir aviriba ko fofozir aghuiba ko gavgavir ekiam iti.

E an ziam fiva egh a bagh bar akongegh egh a minabam.”

¹³Ezi ki God ingarizir gumaziba ko biziba bar men ighiam barasi, bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin itiba. Ki orazi da kamagh migei,

“Gumazir uan atrivir dabirabim gapiaghirim, ko sipsipin nguzim uaghan, e zurazurara aning minabivira ikiam.

Egh aningin ziar ekiamning fiva, aning bagh bar akongegh egh aningin gavgavir ekiamin apengan iki zurara mamaghira ikiam.”

¹⁴Ezi 4 plan bizir angamra itiba kamaghin migei, “Guizbangira.” Ezi gumazir dapaniba tevir akuriba apirigha aningin ziamning fe.

Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisba adangi

6 Ki Sipsipin Nguzimin gari, a 7 plan kandelin grisin itir akinafarir kamin suiragha egha a kandel grisin namba wan adangi. Ezi ki orazi, 4 plan bizir angamra itir kabar mav kamaghin migei, ezi an tiarim mati ararim dagaravagha, a kamaghin migei, “Ni izi!” ²Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir mamin gari, gumazim bariipimin suiragha a gapera. Me atrivimin dapanir asuar mam a ganingi, ezi a midorozim gamua uan apanim abirazi moghin zui, egha mi-

^{††}5:6 (6:6) Vezin kamin mingarim kamaghin migei, Dagheba bar otevegham eghti daghebar ivezim bar pin ghuavanabogham.

dorozir aviribagh amua uan apaniba abira ghuavira iti.

³Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 2 adangi, ezi ki orazi, bizir angamra itir namba 2 kamaghin migei, “Ni izi!” ⁴Ezi hoziar igharazim azenan izi, an aghefe. Me gavgavim hoziar kam gaperazir gumazim ganingi, kar gavgavir nguazimin gumamazibar dughiar aghuim a givamim, eghti gumaziba igharaz daraziv soghtima me arimighiram. Ezi me midorozir sabar ekar mam ingangarir kam damuasava a ganingi.

⁵Ezi sipsipin nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 3 adangi, ezi ki orazi bizir angamra itir namba 3 kamagh migei, “Ni izi!” Ezi ki ua gara, egha hoziar pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim a skelin mam uan dafarimin an suira. ⁶Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim bizir angamra itir 4 plan kabar tongin migia, egha migirigiar kam kamaghin migei, “Ia mangi uan ingangarim damuti, eghti dagheba bar otevegham. Kamaghin, gumazim dughiar vamiran ivezim inigh, a witin miner muziarir vamira o balin miner muziarir 3 plara givezam. Egh ia olivin temeaba ko wainin beniba gasighasighan marki, eghti olivin borem ko wain ikivira ikiam.”

⁷Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 4 adangizima, ki orazi bizir angamra itir namba 4 kamagh migei, “Ni izi!” ⁸Ezi ki ua gara hoziar iangurimin gari. Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi Nguibar Gumaziba Ovia Ghua Itim, an Ovevem girara izi. God gavgavim kamaghin aning ganingi, aning nguazimin itir gumamaziziba 4 plan okuruabar me tuiragh, egh okuruar kabar aven aning okuruar vamira, aning a misueghti an aremegham. Aning gumamaziziba midorozir sabamin me misueghti, me arimighiram, eghti aning mitiriar ekiam

damighti an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me damuti me arimighiram, eghti aning ruarimin itir asizir atiaba amangti da mangi me misoghti me arimighiram.

⁹Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 5 adangizima, ki gari, gumamazizir ovengezibar duaba Godin ofa gamir danganim apengan iti. Gumamazizir kaba faragha Godin akamin suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni, ezi bizir kamin apaniba me misoghezi me ariaghire. ¹⁰Duar kaba dia kamaghin migei, “Gavgaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua iti, ni zuamira nguazimin itir gumamazizibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimin ivezim ikarvagh!” ¹¹Egha me gumamazizir kaba vaghvagha korotiar ghurghurir ruariba me ganingi, egha kamagh me migei, “Ia tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. God, gumamazizir apaniba me misueghti arimighiramibar namba gifogha gifa, eghti apaniba gumamazizir kabav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimin ivezim ikarvagham.”

¹²Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 6 adangizima, ezi ki ua gari, mikimkizir dafam nguazimin oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar aghevegha ghuzimin min gari. ¹³Ezi pin itir mikoveziba asighira nguazim giri, mati aminim fighin temem givai, ezi fighin ovizir tighar animiba suaghiri. ¹⁴Overiam mati, akinafarir bar dafam me a riga anetizi moghin, a uan danganim ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategha, egha sivagha ghue.

¹⁵Ezi nguazimin atriviba ko gumazir ziaba itiba ko midorozir gumazir dapniba ko dagiaba itir gumaziba ko gumazir gavgaviba ko pura ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firiaghreziba, me bar moghira ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangin monge. ¹⁶Egha me mighsiaba ko dagiar ekiaba kamaghin dar dei, “Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin guamin e modogh, egh ia uaghan Sipsipin Nguzimin aningagharimin e modogh! ¹⁷E fo, aningin aningagharimin dughiar ekiam datirighin otozi aning gumazamizibar arazir kuraba ikarvaghasa. Eghti gumazitam aningin aningagharim iriagh, angamra ikian kogham!”

**144,000 plan Israelin
gumazamiziba, God me ginabazir
osizirim, enselba me garisi**

7 Bizir kaba givazima, ezi ki gari, enselin 4 pla nguazimin 4 plan apinibar tuivighav iti. Me nguazimin 4 plan aminibar tuaviba apiri, eghti aminim mangi ongarim ko nguazim ko temeba bar dagh ivangan kogham. ²Ezi ki enselin igharazimin gari, an aruem anadi naghin ikeghav anadi. A Godin zurazurara itimin inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4 plan God ongarim ko nguazim gasighasighamin gavgavim aningiziba pamten men dei. ³A kamaghin migei, “Ia zuamira nguazim ko ongarim ko temebagh asighasighan marki. God uan ingangarir gumazibagh inabas. E faragh uan Godin ingangarir gumaziba, inabazir osizirim e men guabar an osirigh givaghti, ia gin bizibagh asighasigh.”

⁴Ezi ki orazi, me gumazamizir inabazir osizirim isibar dibobonim dibori. Me 144,000 plan gumazamiziba, inabazir osizirim me garisi, me Israelin kantrin aven itir 12 plan anababa, vaghvagha men varazira, osizirim ini.^{††}

⁵Ezi 12,000 plan Judan anabamin aven itir darasi,
me inabazir osizirim ini,
ezi 12,000 plan Rubenin anabamin adarasi,
ezi 12,000 plan Gatin anabamin adarasi,
⁶ezi 12,000 plan Aserin anabamin adarasi,
ezi 12,000 plan Natalin anabamin adarasi,
ezi 12,000 plan Manasen anabamin adarasi,
⁷ezi 12,000 plan Simeonin anabamin adarasi,
ezi 12,000 plan Livain anabamin adarasi,
ezi 12,000 plan Isakaran anabamin adarasi,
⁸ezi 12,000 plan Sebulunin anabamin adarasi,
ezi 12,000 plan Josepin anabamin adarasi,
ezi 12,000 plan Benjaminin anabamin adarasi.
Gumazamizir kaba me God me ginabazir osizirim ini.

**Gumazamizir bar
avirim Godin ziam fe**

⁹Egha ki gin ua gari, gumazamizir avirim uari akuvagha iti. Gumazitam men avirim mengan iburagham. Gumazamizir kaba, me kantriba bar ko anababa bar ko mikarzir igharagha gariba bar ko nguibabar akaba bar dar gumazamiziba, men marazira izegha iti. Me atrivir dabirabim ko Sipsipin Nguz-

^{††}7:4 (7:4) Osizirir kamnagh “Israelin kantrin aven itir 12 plan anababar” gun migei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar amebam o amizimin ghuzim. Ezi Israelba me ghaze, anabam, kar afeziamin ghuzim, egha me afeziabar gin zui.

imin guamin tuivighav iti. Me korotiar ghurghurir ruariba aghui, egha uan agharibar okavir aghuabar suiki. ¹⁰ Me pamten kamaghin dei,

“En Godin uan atrivir dabirabim gaperazim,

ko Sipsipin Nguzim, aningra en akuragha en apanim abira.

Ezi e aningn ziamning fe.”

¹¹ Ezi enselin bar ikia, atrivir dabirabim ko 4 plan bizir angamra itiba ko gumazir dapaniba, me me okarigha tuivighav iti. Egha atrivir dabirabimin garava tevir akuriba apira egha uan guaba nguazim misuegha, egha Godin ziam fe. ¹² Me kamaghin migei,

“Guizbangira!

E uan God ziar ekiam a daning, egh a bagh bar akongegham, egh kamagh mikim suam, an fofozim bar pin iti.

Egh a minabiva, egh an ziam fam.

A gavgavir ekiam iti, eghti e an gavgavimin apengan ikiam.

Dughiabar zurara bizir kaba bar moghirama Godin biziba.

Bar guizbangira!”

Kraisin adarasi, men osimtizim gifa

¹³ Ezi gumazir dapanibar mav kamagh nan azara, “Gumazamizir korotiar ruarir ghurghuriba aghuizir kaba, me taia? Me managhira ikegha ize?”

¹⁴ Ezi ki an akam kamagh a ikara, “Gumazir ekiam, ni uabi fo.” Ezi a kamagh na migei,

“Gumazamizir kaba me uan apanibar dafaribar osimtiziba ko mizazir ekiaba ini.

Ezi osimtizir dughiam datirighin gifa.

Ezi me uan korotiaba Sipsipin Nguzimin ghuzimin da ruegha,

dagh amizi, da ghurghuri.

¹⁵ Kamaghin amizi me atrivir dabirabimin guamin tuifi.

Egha dimagariba ko aruebar an dipenimin ikia egha an ingangarim gami.

Ezi Godin atrivir dabirabir kam gaperaghav itim, a uabi me ko iki egh me geghuvam.

¹⁶ Eghti mitiriaba ua men aghan kogham, eghti kuariba ua men piran kogham.

Eghti aruer arizir mikarziba puvira dagh aboim, ua men mikarzibar isian kogham.

¹⁷ Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin tongira ikia, egha me geghufi.

Egha a me inigh nguazimin aven ivemarir dipar atuir danganimin mangam, kar dipar ikirimirir zurara itim anidim.

Egh God men temeriba bar men damazibar da dizighti da misigam, eghti me uam azian kogham.”

Sipsipin Nguzim akinafarir righizimin kandelin grisin abuananam adangi

8 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin itir kandelin grisin namba 7 adangi, ezi Godin Nguibamin bizitam bar mozorozir pu, ezi migirigiatam otivir puvatigha, ghua mong dughiar ruarim kamaghin tu. ² Ezi gin ki 7 plan enselin gari, me Godin guamin tuifi, egha 7 pla sighbaba ini.

³ Ezi enselin igharazim iza ofa gamir danganim boroghin tughav iti. A golin miner mamin suira, miner kam, me an aven paura tuazi a isia migharir mughuriar aghuim oto. Ezi me pauran avirir maba a ganingi, eghti a Godin gumazamizibar azangsizibar sara isafuragh, egh atrivir dabirabimin guamin mangiva golin ofa gamir danganimin God bagh ofa damuam. ⁴ Ezi pauran isir migharir mughuriar aghuim ko Godin gumazamizibar azangsiziba, da uari inigha enselin Godin damazimin tughav itir kamin dafarim ategha

ghuavanadi. ⁵Ezi ensel miner migharir mughuriar aghuim itim suiragha ghua ofa gamir danganimin ghua avim inigha minem garu, egha minem akunizima a nguazim giri. An anakunigha givazima, arariba dagarvazima maburan niginim oto, ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto.

Enselin 4 pla sighbagh ivi

⁶Ezi enselin 7 plan, sighar 7 plan suighizir kaba, me dagh iviasava ami.

⁷Namba 1 ensel uan sigham givi, ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ko avim, aning ghuzim sara isafuragha nguazim giri. Ezi me nguazim ko temeaba 3 plan okuruaba da tuira, dar okuruar mam avim bar an isi. Ezi bizir nguazimin aghuiba bar, da uaghan avim a dar isi.

⁸Ezi namba 2 ensel uan sigham givi, ezi me, bizir mam mati mighsiar ekiamin min avim an isima, me anakunizi a ghua ongarim giraghu. Ezi ongarim 3 plan okuruaba uabi tuirazi, ezi ongarimin okuruar mam ghuzimin oto. ⁹Bizir ongarimin angamra itiba, da uaghan me okuruar 3 plan da tuira, ezi dar okuruar kabar mam, da bar ariaghire. Ezi kuriba uaghan, me okuruar 3 plan da tuira, ezi kurir okuruar kabar mam, bar moghira ikufi.

¹⁰Ezi namba 3 ensel uan sigham givi, ezi mikovezir ekiar mam adenimin min puvira isia, overiam ategha iri. Ezi me faner dipaba okuruar 3 plan da tuira, ezi mikovezir kam dipar okuruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh iri. ¹¹Mikovezir kamin ziam kamakin, Marasinin Bar Puvira Misozim. A dipar okuruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinin Bar Puvira Misozimin oto. Ezi gumazamizir aviriba dipar kam apima a men navibar isizi me ariaghire.

¹²Ezi enselin namba 4 uan sigham givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikoveziba 3 plan okuruaba da tuira.

Egha me aruemin okuruar mam gasighasigha, egha iakinimin okuruar mam gasighasigha, egha mikovezibar okuruar mam gasighasiki. Kamaghin amizi arueba bar, dughiar mabar aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagariba bar, dimagarir maba iakinim ko mikoveziba isir puvatigha angazangariba puvati.

¹³Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamin pin mighagha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghin pamten dia migei, "Iavzika! Nguazimin itir gumazamiziba, Iavzika! Enselin igharazir 3 pla ua uan sighbagh iviam, eghti osimtizir bar ekiaba gumazamiziba me bativam. Iavzika!"

Namba 5 ensel uan sigham givi

9 Ezi enselin namba 5 uan sigham givi, ezi ki garima, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki a ganingi. ²Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, ezi migharim torir akamin azenan otiva, egha avir bar ekiamin migharimin min anadi. Egha migharim torir kamin anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi. ³Ezi odezir bar avirim migharir kam ategha zaghira, nguazim tintinibar an zui. God tuighakabar gavgavimin min gavgavim dagh aningi, nguazimin itir gumazamizibagh asighasighamin gavgavim. ⁴God odezir kaba kamagh dav gei, "Ia zuravariba ko nguazimin aghuir biziba ko temer tabagh asighasighan marki. Ia, gumazamizir God inabazir osizirim men guabar itir puvatiziba, me gasighasigh. ⁵Ki ian amamangati, ia gumazamizir kaba iakinir 5 plara mizazir ekiam me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki." Ezi odezir kaba, mizazir da gumazamizibagh anidiba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu. ⁶Dughiar kamin gumazamiziba ovengsi tuaviba

buriam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, eghti ovevem men arimangam.

⁷ Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba midorozim damuasava ami. Dar dapanibar, biziba mati golin dapanir asuabar min dar dapanibar iti. Ezi dar guaba mati gumazibar guaba. ⁸ Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar min ruari. Ezi dar atariba, laionin ataribar min, ruarigha bar ghumi. ⁹ Bizir maba, siot kapabar min gara, dar evariba ave. Ezi dar aviziba tingagha mati hoziaba karisin aviriba kurvagha midorozim bagha ivemara zui moghin tingazi.

¹⁰ Odezir kaba tuighakabar ipebar min ipeba iti, ezi atarir marasinin mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Ezi mizazir gavgavir gumazamiziba 5 plan iakinibar me daningamim, a dar ipebar iti.

¹¹ Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezim garir ensel. Hibrun akamin me enselin kamin ziam dibora ghaze, “Abadon.” Ezi Grighin akamin me kamaghin a dibori, “Apoliyon.” An mingarim kamakin, gumazir biziba bar dagh asighasizim.

¹² Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar faragh zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekiar pumuning ikiavira iti, aning tighar otivam.

Enselin namba 6 uan sigham givi

¹³ Ezi enselin namba 6 uan sigham givi, ezi ki gumazir mamin tiarim barasi, A, Godin guamin itir golin ofa gamir danganir mamin iti, danganir kam, a mikebar 4 pla iti, ezi da vaghvagha komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komin 4 plan tongin otivima, ki a barasi. ¹⁴ A namba 6 enselin sigham suirazim kamaghin a migei, “Enselin 4 plan Yufretisin faner ekiamin kalabusin itiba, ni me ateghti me mangi.”

¹⁵ Ezi a 4 plan enselin kaba ataki, eghti me 3 plan okuruabar gumazamiziba

tuiragham, egh okuruatam bar a mi-sueghti an arimighiregham. God faragha ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinir kam ko azenir kamin enselin kaba ingangarir kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusin ikia uari akirigha ingangarir kam damuasavira dughiar kamin mizua iti. ¹⁶ Ezi midorozir gumazir hoziabagh api-aziba, ki orazima, men dibobonim, 200 milien.

¹⁷ Egha ki irebamin min bizimin gari, hoziaba ko gumazir hoziabagh api-aziba, men ganganim kamakin. Gumaziba siot kapaba aghui, ezi dar ganganim aghevegha, blu gamigha, iangurungi. Hoziabar dapaniba, laionin dapanibar min gari. Ezi avim ko migharim ko salfan dagiar isiba, da hoziabar akabar otivava tintinibar zui. ¹⁸ Egha me gumazamiziba 3 plan okuruabar me tuira, ezi 3 plan bizir bar kuraba, me okuruar mam bar a misoghezima an ariaghire. Bizir 3 plan kabanagh, da avim ko migharim ko salfan dagiar avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3 plan kabar gavgavim gumazamizir kabagh amima me ariaghiri. ¹⁹ Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar min gari, egha dapaniba iti. Hoziaba uan ipebar gumazamiziba mizazir kuram me ganidi.

²⁰ Ezi gumazamizir igharazir me misoghezi, ariaghrezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha egha, akirim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati.

²¹ Egha me, gumazir igharazibav sozima me ariaghirir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir arazim,

me da bagh navibagh iragh arazir kurar kaba ataghraghan aghua.

Ensel akinafarir righizim

Jon ganingizi ananepi

10 Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamin min aneru, ezi akianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin min isi, ezi an suemning dipenir akinimningin min gara egħa avimin min isi. ²Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimin an suira, ezi akinafarim oneaghrigha iti. Egħa a uan suer guvim ongarim gasara, egħa suer kiriam nguazim gasara. ³Egħa a bar pamten laionin min itiarim akara dia migei. A diagħa givazima, 7 plan arariba dagarvagħa egħa an akam ikara. ⁴Egħa 7 plan ararir kaba dagarvegħa givazima, ezi ki akar me mikemeziba osirasa. Ezi Godin Nguibamin ki gumazir mamim dindiam barazima, a kamagħin migei, “7 plan ararir dagarvagħizibar akam, ni uan nighnizimin anetightima a iki. Ni an osiran marki.”

⁵Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim overiamin pin a fe. ⁶Egħa ghaze, “Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha egħa nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamagħin migei, dughiam datirighin givasava ami. God uam orarkian kogħam. Bar puvati. ⁷Bizir God damuasava amim an akam modoghav iti. Egħti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram

otogħam. Kar, akar aghuir a fomira uan ingangarir gumazibagh aningizim, me an akam inigha izir gumaziba.”

⁸Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragħa oraghizim, a ua kamagħin na migei, “Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh.”

⁹Ezi ki ensel bagħa ghua kamagħin a migei, “Ni akinafarir righizir muziarir kam na daningigh.” Ezi a kamagħin na migei, “Ni a inighiva, aneremi. A nin navimin aven ni misogħam. Egħ nin akamin an hanin min bar singigham.”

¹⁰A mikemegħa givazima, ki akinafarir righizir muziarim an dafarimin a inighava anepi. Ezi nan akamin a hanin min bar singi. Ki anemegħa givazima, a nan navimin aven na misosi.

¹¹Ezi me kamagħin na migei, “Ni ua God da izezir akamin gun mikim. Akar kamin, mikarzir igharagħa garir aviriba ko kantrin aviriba ko nguibabar akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim.”

Godin akam inigha izir gumazir pumuning

11 Egħa me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagħaruimin min gari, egħa me kamagħ na migei, “Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa gamir danganimin apan. Egħ ni dipenir kamin Godin ziam fer gumazamizibar dibobonim dipon. ²Egħ ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamin aven itim, an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumaziba danganir uari akuvir kam me ganingi. Egħti marazi izi Jerusalem diki mangi 42 plan iakinibar tugham.

Kamaghin, ni anetakigh.^{¶¶} ³Eghti ki uan akamin gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gavgavim aning danightima, aning izi nan akam inigh mangam. Aning osimtizir korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260 plan dughiaabar tugham.”

⁴Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamin pumuning nguazir kamin Ekiamin guamin tughav iti.^{§§}

⁵Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi, damuti, avim aning in akamningin otogh egh aning in apaniba, bar men isigh me gasighasigham. Kamaghin, gumazir manam arazir kuramin aning damusi, egh an ovegham. ⁶Aning gavgavir overiamin aneghoroghamim iti, eghti aning Godin akamin gun migeir dughiamin, aning mikimti, amozim dughiar kamin izan kogham. Eghti aning gavgavir dipabar amuti da bar ghuzimin otivamim iti. Egha uaghan gavgavir nguazimin gumazamiziba bizir kurar igharazibar amuti da me gasighasighamim iti. Dughiar kamin, aning bizir kabara amuti da aning ifongezi moghin otivam.

⁷Aning Godin akamin gun migeir ingangarim givaghti mozir torir bar konezimin itir asizir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning ko misoghiva, egh aning abiragh aning misueghti aning aremegham. ⁸Eghti aning in kuamning nguibar ekiar kamin tuavir ekiamin irighiv ikiam. E akar isin zuimin a dibora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra me fomira gumazir kamningin Ekiam tememin a gafugha a misoghezi an ovege. ⁹Gumazamizir

mikarzir igharagha gariba, men marazi, ko anababar dar gumazamizir maba ko nguibabar akaba bar dar gumazamizir maba ko kantriba bar dar gumazamiziba, men marazi, me dughiar 3 pla ko akuamin aning in kuamning in ganam. Egh aning in kuamning mozim daghuan anogoregham. ¹⁰Nguazimin gumazamiziba kamaghin mikim suam, Godin akam inigha izir gumazir kamning nguazimin gumazamiziba mizazir bar kuram me ganangi. Kamaghin, me aning in ovevem bar a gifuegham, egh bar ighiaabar amu, egh damiva egh uan namakaba bizir aghuiba me daningam.

¹¹Ezi 3 plan dughiaaba ko dughiar akuar kam givazi, God uam aning gamizima, aning ua dikavigha tughav iti, ezi gumazir aning ganiziba bar atiatingi. ¹²Ezi aning orazi tiarir mam Godin Nguibamin kamaghin aning migei, “Gua kagh anang.” Ezi aning in apaniba garavira itima, aning Godin Nguibamin ghuavanabo.

¹³Ezi dughiar kamra mikimkizir dafam otozi, God nguibar ekiamin dipeniba 10 plan okuruabar tuiragha, okuruar mam bar ikufi. Ezi 7,000 plan gumazamiziba ariaghire, ezi ariaghezir puvatiziba ikiava bar atiatigha Godin uan Nguibamin itimin ziam fe.

¹⁴Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar namba 2, a gifa. Ezi osimtizir bar ekiar namba 3, an otivasa bar roghira izi.

Enselin namba 7 uan sigham givi

¹⁵Ezi enselin namba 7 uan sigham givima, Godin Nguibamin itir darazi tiariba akara ghaze,

^{¶¶}11:2 (11:2) Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar igharazir kam, 42 plan iakiniba, da 1,260 plan dughiaaba, o 3 plan azeniba givazima uam akuam. Da 42 plan iakiniba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazibar Gumaziba Jerusalem dikabirazimin gansiva Luk 21:24in gan.

^{§§}11:4 (11:4) Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12in gan.

“En Ekiam ko an Gumazir a Gumamaziba Ua Me Iniasa Misevezim, aning datirighin nguazir kam gativagha an gari.

Egh aning atrivimin iki mamaghira ikiam.”*

¹⁶ Ezi 24 plan gumazir dapanir Godin guamin uan atrivir dabirabibagh api-aziba, me tevir akuriba apirigha uan guaba nguazim misuegha Godin ziam fe.

¹⁷ Egha migei,

“Ekiam, ni Godin bar gavgavim itim.

Ni bar fomira ikia egha iza datirighin uaghan iti.

Ni uan gavgavir ekiam inigha egha datirighin atrivimin iti.

Kamagh amizi, e ni minabi.

¹⁸ Kantrin Igharazibar Gumaziba bar puviram atari,

ezi nin aningagharim otogha gifa.

God gumamazizir ovengeziba tuisighamin dughiam, otogha gifa.

Kar dughiar nin ingangarir gumazir nin akam inigha izeziba,

me uan ivezir aghuim iniamim.

Gumamazizir nin atiatia egha nin ziamin apengan itiba,

gumamazizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uakan.

Eghti gumamazizir nguazimin itir gumazibagh asighasiziba,

God uaghan me gasighasigham.”

¹⁹ 24plan gumazir dapaniba mikemegha givazima, Godin Dipenir an nguibamin itim kuiaghrizima, me garima Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin aven iti. Ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

(Sapta 12-20)

Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamin gari

12 Ezi overiamin pin bizir bar igharagha garim oto. Amizir mam, an aruemin angazangarim korotiamin min aneru, ezi iakinim an suemningin apengan iti, ezi dapanir asuar mikovezir 12 pla itim, an dapanimin iti. ² Amizir kam navim asegha borim batasava amua mizazim isava arai.

³ Ezi overiamin bizir igharagha garir igharazim oto, maburan kuruzir aghevirmam, a dapanir 7 pla ikia, egha 10 plan komba ikia, egha 7 plan atrivimin dapanir asuaba vaghavagha an dapanibar iti. ⁴ Kuruzir kam overiamin itir mikovezibar 3 plan okuruabar da tuira, egha okuruar mam pamtem uan ipemin dar vigha da makunizima da iza nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bateghtima an anemasa, kamaghin kuruzim amizimin guamin tughav iti. ⁵ Ezi amizim otarim bate, otarir God misevezim, a ainin aghorir gavgavimin suiraghiva gumamaziziba mighivira me gativagham. Ezi an otarim me zuamira a inigha Godin atrivir dabirabimin anefasava a inigha ghuavanabo. ⁶ Ezi amizir kam ara gumaziba puvatizi naghin ghu. Danganir kam God a bagha anekiri, eghti a kagh 1,260 plan dughiaabar iki akurvazim ini ikiam. ⁷ Ezi datirighin maburan midorozim Godin Nguibamin pin oto. Maikel uan enselba ko kuruzir kam misosi, ezi kuruzir ekiam uan enselba ko men midorozim ikarvasi. ⁸ Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha egha me

*11:15 (11:15) Grighin akamin, Gumazir God Gumamaziziba Ua Me Iniasa Misevezim, me kamagh a dibora ghaze, Krais.

Godin Nguibamin uan danganim ataki.
⁹Ezi Maikelin enselba kuruzir ekiam akunizi a izaghira iri. Kar kuruzir fomira itim, me Satan a garisi egha uaghan an ziar mam, “Gumazir Akam Gumazamizibagh asim.” A gumazir nguazimin itir gumazamizibagh ifarim, a datirighin uan enselba ko iza nguazim giri.

¹⁰Ezi ki Godin Nguibamin tiarir ekiar mam barazi a kamaghin migei,
 “Gumazir Godin guamin tugh dima-
 gariba ko aruebar en adarazi akam
 me gasim,
 me a isa anakunizi a irigha nguazimin
 iraghu.

Kamaghin, datirighin God uan gumaza-
 mizibar akurvasi,
 ezi an gavgavim bar azenim girizi,
 A Bizibagh Ativir Dughiam otogha gifa!
 Ezi an Gumazir A Gumazamiziba Uam
 Me Iniasa Misevezim,
 uan gavgavim inigha gumazamizibar
 akazi,
 me an apengan iti!

¹¹Kraisin adarazi, dughiar gumaziba me
 misozima me ariaghirim,
 dughiar kamin me uan mikarizibagh
 nighnizir pu. Puvati. Me ghaze, pura
 bizim.

Kamaghin, me sipsipin nguzimin ghuzim
 ko guizin akar me gun migeimin,
 me Satanin misuegha anebira.

¹²Kamagh amizi, ia Godin Nguibam ko
 an itir darasi bar,
 ia bar akongegh!
 Ezi gua nguazim ko ongarim guavzika,
 gua bar ikuvigham.
 Satan fo, a ikiamin dughiam bar otefe,
 kamagh amizi a guan aningaghi gua
 gasighasighasa gua bagha izaghiri.
 Kamaghin amizi, guan aven itir darasi,
 Iavzika.”

¹³Ezi kuruzim fo, me anakunizi a
 nguazimin iraghu, egha amizir otarim
 batezir kamin agira. ¹⁴God kamagh sua,
 amizim azenir 3 pla ko akuamin gumaz-

iba puvatizi naghin ikiva egh a kagh
 akurvazim iniam. Kamaghin, a mighegh
 danganir God a bagha dikirizir kamin
 mangasa, God kuarazir anebar eki-
 amin avizimning a ganingi. ¹⁵Kuruzim
 kamagh sua, aperiar ekiam amizim
 inigh mangigham. Egha kamaghin uan
 akamin dipar ekiamin miki, ezi di-
 par kam aperiar ekiamin min ivegha
 amizimin gin zui. ¹⁶Ezi nguazim amiz-
 imin akurvagha, akam akarigha dipar
 kuruzim mighizir kam tui. ¹⁷Kamagh
 amizi, kuruzim amizim puviram an atara
 ghua an borir igharaziba ko misoghasa,
 me Godin akabar gin zuiba ko Iesusin
 akamin gun migeiba. ¹⁸Egha kuruzim
 ongarir dadarimin tughav iti.

Asizir atiar pumuning oto

13 Ezi ki gari, asizir atiar mam on-
 garimin otogha anadi. A dapanir
 7 pla iti, ezi komin 10 pla an dapanibar
 iti. Ezi 10 plan atrivimin dapanir asuaba
 vaghvagha an 10 plan kombar iti. Ezi
 an dapaniba vaghvagha Godin ziamin
 tiraghtirazir ziaba dar iti. ²Asizir atiar
 ki datirighin garir kam, a kaziar atiar
 ekiar me kamaghin diborim lepat, an a
 min gari. Ezi an sueba, asizir atiar kurar
 me kamaghin diborim bea, an an suebar
 min gari. Egha an akam laionin akamin
 min gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim
 uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko
 bizibagh ativamin gavgavir ekiam, a
 ganingi. ³Nan ganganimin asizir atiar
 kamin dapanir mam, me a birazi a duam
 atigha atam aremeghai, egha an duam
 ua ikiri. Ezi nguazimin itir gumazamiz-
 iba bar digavir kuram gamigha asizir
 atiar kamin gin zui. ⁴Gumazamiziba fo,
 kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam
 ganingi, kamaghin me kuruzimin ziam
 fe. Egha uaghan asizir atiamin ziam fa
 ghaze, “Gumazitam asizir atiar kamin
 min gavgavim itir puvati! Gumazitam a
 ko misoghan kogham!”

⁵God asizir atiamin amamangatizi, an akam God gasava egha Godin ziamin tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42 plan iakinibar tu. ⁶Egha uan akamin God ko Godin ziam ko Godin Nguibam, ko an Nguibamin itir darazi sara, men tira. ⁷Ezi God an amamangatizima, a Godin gumazamiziba ko midorozim gamua, egha me misuegha me abira. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa bar dar gumazamiziba, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav geir gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba, a me gativaghamin gavgavim iti. ⁸Eghti nguazimin itir gumazamiziba asizir atiar kamin ziam fam. Fomira, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba akinafarimin aven da osiri. Akinafarir kam, kar me fomira misoghezi aremezir sipsipin nguzimin akinafarim. Eghti gumazamizir kabara, me asizir atiamin ziam fan kogham.

⁹“Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁰Eghti God gumazitam kalabusin mangisi an amamangatighti, a kalabusin mangi.

Eghti God gumazitam midorozir sabamin ovengsi an amamangatighti,

a midorozir sabamin ovengam.

Bizir kaba otivtima,

Godin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki tugh gavgavigh mamaghira iki.”

¹¹Egha ki asizir atiar igharazir mamin garima, a nguazimin anagav oto. Egha an dapanimin komin pumuning sipsipin nguzimin komin min gari. Egha kuruzir ekiam migei moghira migei. ¹²Ezi asizir atiar namba 2in kam, asizir atiar faragha izezimin gavgavimin biziba bar dagh

ami. Egha nguazim ko an itir gumazamizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimin ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri. ¹³Ezi namba 2in asizir atiar kam, arazarazir ekiar gumazibar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amizir arazir mam kamakin, an avim gamizi an overiam ategha izaghira gumazibar damazibar nguazim giri. ¹⁴Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar faragha zuimin guamin otifi. Ezi an amir arazarazir kabar a nguazimin itir gumazamizibagh ifara me migei, “Ia asizir atiar faragha zuimin marvir guamin ingarigh, an ziam fi.” Asizir atiar kam, me midorozir sabamin duam a gatizi, ezi a uam angamra iti. ¹⁵Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi an asizir atiar faragha zuimin marvir guar kam gamizi, an angamra ikia bizibav gei. Kamaghin gumazitaba marvir guar kamin ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram. ¹⁶Ezi a uaghan gumazamiziba bar uan osizirim men agharir guviba o men guabar arighasa pamten me gaghori. Me, gumazamizir kiniba ko gumazamizir ziaba itiba ko, biziba puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumazamiziba ko gumazitam apengan itir puvatizir gumazamiziba, me bar osizirim ini. ¹⁷Kamaghin, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amangi egh uaghan men bizibagh ivezan kogham. Osizirir kam, an asizir atiamin ziam, o an ziamin aven itir mogomer namba. ¹⁸Gumazim Godin fofozim ikiva, egh deravira bizir kam gifogham. Egh gumazim fofozir aghuim iki, egh deravira asizir atiamin namba

tuisighiva a buriam. Kar gumazir mamín ziamín namba. An namba kara, 666.[†]

Sipsipin nguzimín gumazamiziba ighiar igiam gami

14 Ezi kí ua gari, sipsipin nguzim Sionin Mighsiamín tughav iti. Ezi 144,000in gumazamiziba a ko tuivighav iti. Ezi sipsipin nguzimín ziam ko an afeziamín ziamín osizirim men guabar iti. ²Ezi kí orazi, tiarir mam Godín Nguibamín migei, an migirigiaba, dipar ekiaba puvira nidi moghin niga, egha arariba dagarvazi moghin dagarvasi, gumaziba uan gitabav sozi moghin, pamten migei. ³Egha 144,000in gumazamiziba, me ikia Godín atrivir dabirabim ko 4 plan bizir angamra itiba ko gumazir dapaniba, me men guamin tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me gumazamizir God ua ivezeziba, merara ighiar igiar kam gifo. Eghti gumazir igharazitam ua ighiar igiar kam gifoghan kogham. ⁴Ezi gumazamizir 144,000in kaba amizitaba isa da ko akua egha arazir kuratam gamigha Godín damazimín mizezir puvati. Me bar zuegha iti. Me sipsipin nguzim aruir daroribar gara darara gin zui. God nguazimín gumazamizibar tongin 144,000 plan gumazamizir kabanagh

ua me givese. Ezi me, God ko sipsipin nguzim uari bagha faraghavira inabazir gumazamizibara. Eghti me aningin adarazir min ikiam.[‡] ⁵Men akatoribar ifavaritam otozir puvati. Ezi gumazitam akatam me gasir puvati.

Enselín 3 pla akam akuri

⁶Ezi kí enselín igharazimín garima an overiamín pin mighegha zui. A nguazimín itir gumazamiziba bar, gumazamizir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir igharagha gariba bar, me bagha zurara itir akar aghuim akunasa mighegha zui. ⁷Egha a pamten kamaghin migei, “God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiam bar roghira ize. Kamaghin amizi, ia Godín atiating, egh ziar ekiam a daning. Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimín aven ivemarir dipabar ingarizir God, an ziam fi.”

⁸Ezi enselín an girara irir mam iza ghaze, “Babilonin Nguibar Ekiam bar ikufi. Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam an itir puvati. Babilonin Nguibar Ekia kamra gumazamizibagh amizi, me a ko arazir uari bakia akuir arazir kurar gavgavibagh ami, mati

[†]13:18 (13:18) Me fomira, Hibrun akam ko Grighin akamin osira, egha nambaba osirir puvati. Me osirir letaba, maba nambabar min iti. Men leta ‘a’, a mati namba 1, ezi leta ‘b’ mati namba 2, egha da dibora kamaghira zui. Eghti gumazitam ziatam osirti, ni ziar kamin letabar gan, egh namban ababanir an ziamín mirara zuiba kuvaghti, an ziam otogham. Ezi fofozir gumazir maba namban kam 666, me nighnizir bar aviribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avirim ghaze, Jon ti Sisar Neron migei. A Romin atrivir mam, a faragha Kraisin adarazigh asighasiki.

[‡]14:4 (14:4) Vezin kam, Grighin akam guizbangira ghaze, me gumazamiziba uari ko akuir arazim gamizir puvati. Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, a gumazamizir deravira God ifongezir arazibar gin zuimin akar isin zuim migei. Me arazir kurar guar aviribagh amizir puvati.

me wainin gavgavim me ganingizi, me aneme.”[¶]

⁹Ezi enselin mikezim aningın gin iza egha pamten dia ghaze, “Gumazitam asizir atiar kam ko an marvir guam, aningın ziam fa, egha an namba uan guam o agharimin a iniva, ¹⁰egh a uaghan wainin igharagha garim anere-mam. Wainin kamnang, a Godin aningagharim. Eghti God faragh wainin kam dipatam a gisin a ingeghti an gavgavita givaghan kogham. Bar puvati. An aningagharir arazimin, arazir kuraba ikarvazir itarim gingehtima gumamazizir kaba aneremam. Egha sip-sipin nguzimin damazim ko Godin enselbar damazimin, gumamazizir kaba avim ko salfan dagiar avimin mizazir ekiam iniam. ¹¹Ezi avir mizazim me ganidir kam, an migharim pin ghuvanang mamaghira ikiam. Gumamazizir asizir atiam ko an marvir guamin ziam feba o an namba iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan kogham.”

¹²Eghti arazir kaba otivtima, Godin gumamaziziba tugh gavgafigh. Me gumamazizir Godin akabar gin zuiba ko nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba.

¹³Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam barazi, a kamagh migei, “Ni akam kamaghin an osirigh. Datirighin iki mangi, gumamazizir nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egh gin ovengamiba, me bar akongegh.” Ezi Godin Duam uaghan ghaze, “Bar guizbangira. Me amir ingangarir osimtizir kam ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham.

Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gin mangiti God kotiamin dar ganam. Kamagh amizi, me bar akongegh.”

God abuan gumamaziziba tuisighamin dughiamin akar isin zuim

¹⁴Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam gumazibar otarimin min gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir asuam an dapanimin iti, ezi an dafarimin a sabar ikizirizir bar ghumtizimin suira.[§]

¹⁵Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, egha gumazir ghuariar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamin an dia ghaze, “Nguazimin dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighin oto. Kamaghin amizi ni uan sabar ikizirizim inigh, egh daghebar aghor.”

¹⁶Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan sabar ikizirizim nguazimin a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri.

¹⁷Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha azenan iza egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.

¹⁸Ezi enselin igharazir mam ofa gamir danganim ategha izi, kar enselin avimin garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin suiraghav itimin dia ghaze, “Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni uan sabar ghumtizim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar pozim mikin.” ¹⁹Ezi enselin kam uan sabam inigha egha nguazimin

[¶]**14:8** (14:8) Babilonin nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon gin Akar Mogomemin akinafarir kam osiri. Kamaghin amizi, fofozir gumazir avirim ghaze, a guizbangira Babilonin migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabav gei, egh kantrin gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godin apanim gamizibar akar isin zuimin migei. Ezi marazi ghaze, a Romin Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13in gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumamazizir Kraisin sios ko an apanim gamiba.

[§]**14:14** (14:14) Ni akar Daniel 7:13in itimin gan.

a ighengezima nguazimin wainin oviz-iba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da isa dagiar miner bar ekiamin da akuni. Eghti me da mirmiram. Wainin ovizibar mirmiramin miner ekiar kam, a God gumazamiz-ibar aningaghamin arazim aka. ²⁰ Ezi me dagiar miner ekiar kamin wainin oviz-iba nguibar ekiamin azenan da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemin azenan iza, egha aperiamin min ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimin konim anaga mitan pumuningin boroghin tu.**

Enselin 7 pla bizir bar kurar 7 plan suiki

15 Ezi ki Godin Nguibamin gari, bizir igharagha garim otifi, ezi ki bar digavir kuram gami. Ki 7 plan ensel-bar gari, me ikia egha 7 plan bizir bar kurar gumazamizibagh asighasizibar suiki. Eghti 7 plan bizir kurar kaba givaghti, ua igharaziba otivan kogham, kamagh amizi, bizir kurar 7 plan kabanangin gin, Godin aningagharim bar givagham.

² Ezi ki bizir ekiar mamin gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sarama an ingari. Gumazamiziba faragha asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an ziamin namba, me dav sogha da abini. Egha me datirighin ongarir glasin min garir kamin miriamin tuivighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki.^{††}
³ Egha me Godin ingangarir gumazim,

Moses ko sipsipin nguzim, me aningin ighiam gamua kamaghin migei,
“Ekiam God, ni gavgaviba bar iti!

Ni arazarazir igharagha garir ekiabagh ami,

ezi e dar gara egha digavir kurabagh ami!

Ni gumazamiziba bar men atrivim!

Nin araziba, da bar deragha egha bar guizbangira!

⁴ Ekiam ni uabira guizbangira God.

Eghti gumazamiziba bar nin atiatigh egh ziar ekiam ni daning.

Nin arazir aghuiba bar azenim girigha gifa,

kamaghin amizi kantriba bar dar gumazamiziba bar izi

ni bagh teviba apir nin ziam fam.”

⁵ Ezi bizir kamin gin ki ua gari, Godin Dipenim, a Godin Nguibamin Averpenim, a kuiaghiri. Kar Godin Akar Dikirizir Gavgavim aven itir Averpenim.^{‡‡} ⁶ Ezi enselin 7 plan kaba, bizir bar kurar 7 plan gumazamizibagh asighasighamibar suigha Godin Dipenim ategha azenan izi. Me inir igiar bar zuruzir dafoziba da ike. Egha golin letiaba uan evariba kuamigha da ike. ⁷ Ezi 4 plan bizir angamra itibar mav, 7 plan golin itariba inigha enselin 7 pla ganingi. Golin itarir 7 plan kabanagh, zurara itir Godin aningagharir arazim, dagh izifa. ⁸ Ezi Godin Dipenim, an angazangarim ko an gavgavimin migharim, bar

** **14:20** (14:20) Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiar kam a Jerusalemra. Me Grighin akamin namban kam osiri, “1,600 stadia,” ezi an dibobonim, en 300 kilomitan min ghu. E deravira fozir puvati, e dibori moghin 300 kilomitan namban kam a 1,600in dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimin ababanimin dibobonim.

^{††} **15:2** (15:2) Saptan kamin migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. Israelba ongarim a bigha Isipba ategha vongin ongarir dadarimin tuivaghavira ikia, egha Moses Israelba ko me ighiar mam gamua egha ekiamin ziam fe. (Ni Kisim Bek 15in gan.)

^{‡‡} **15:5** (15:5) Migirigiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimin gun migei. Godin Akar Gavgavir Dikirizimin Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimin aven ikia, egha Godin Averpenimin aven iti.

a gizifa. Kamaghin gumazitam dipenimin aven mangan kogham. Kamaghira iki mangi 7 plan enselba, 7 plan bizir bar kurar gumazamizibagh asighasighamin ingangarim givagham.

Enselba Godin aningagharir 7 plan itaribar itiba nguazim ginge

16 Ezi ki tiarir ekiam mam barazi, a Godin Dipenimin otogha kamaghin 7 plan enselbav gei, “Ia mangi, Godin aningagharir arazir 7 plan itaribar itiba inigh mangi nguazimin da ingi.”

²Ezi namba 1 ensel uan itarir Godin aningagharim izivazim inigha ghua nguazimin a inge, ezi duar bar igharagha garir kurar gavgaviba, gumazamizir asizir atiamin namba itiba ko an marvir guamin ziam febar, men mikarzipar otifi.

³Ezi namba 2 ensel uan itarim ongarimin a inge, ezi ongarimin dipam gumazir aremezir kuamin ghuzimin min oto. Ezi bizir angamra an itiba, da bar ariaghire.

⁴Ezi namba 3 ensel uan itarim faner dipaba ko dipar atuibagh inge. Ezi dipar kaba bar moghira ghuzimin min oto.

⁵Ezi ki orazi, enselin dipabar garim kamaghin migei, “God, ni datirighin ikia, egha uaghan faragha ike.

Ni bar guizbangira God.

Nin araziba bar derazi arazir kuratam nin itir puvati.

Ni gumazamizibar arazir kuraba da tuisigha

da ikarvagha ivezir kuram me ganingi, ezi nin arazir kam a guizin arazim.

⁶Gumazir kaba nin akam inigha izir gumaziba ko nin gumazamizibav soghezi

men ghuziba irezi me ariaghire.

Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh aningizi,

eghti me aneremam.

Ghuzir me apir kam, men arazir kurar me amiziba ikarvagham.”

⁷Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir danganimin aven otogha pamten diagha ghaze,

“Ekiam, ni Godin bar gavgavim itim.

Ni gumazamizibar araziba kotin bar guizbangira da tuisisi,

ezi nin kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.”

⁸Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem ginge, ezi God aruem an amamangatizi an avim pamten isia puvira gumazamizibar isi. ⁹Aruemin avir gavgavir kam bar puvira isia, egha gumazir kabar mikarzipa puvira men isi. Ezi me bar puvira Godin ziam gasighasigha a migei, kar bizir kurar kabar garir Godin gavgavim itim. Egha me uan navibagh iragha an ziam fer puvati.

¹⁰⁻¹¹Ezi enselin namba 5 uan itarim asizir atiamin atrivir dabirabim ginge. Ezi mitatem gumazamizir an gavgavimin apengan itiba avara. Ezi me uan duaba ko mizazir men mikarzipar otiviba bagha nighnigha, Godin uan Nguibamin itimin ziam gasighasigha a migei. Ezi mizazir me isim a bar men ikufi, kamaghin me uan mizebagh ivi. Egha me uan arazir kurar me amiba bagha uan navibagh irazir puvati.

¹²Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin faner ekiam ginge. Ezi an dipam bar moghira dake, egha aruem anadi naghin atrivir izamiba bagha tuavim ati. ¹³Ezi ki gari, duar kurar 3 plan mitivibar min gariba, da asizir atiam ko, kuruzir ekiam ko akar ifavaribagh amir gumazimin, da vaghvagha men akatoribar otifi. ¹⁴Duar bar kurar kaba

“**16:13** (16:13) Akar ifavarim akurir gumazim an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar ifavarim akurir gumazim. A gumazamizibav geima, me asizir faragh itimin marvir guamin ziam fe.

arazarazir igharagha garibagh ami da otifi, egha nguazimin itir kantriba bar dar atriviba bagha, tintinibar zui. Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim gumazamiziba tuisighamin dughiar ekiamin, me midorozim damuam.

¹⁵ “Ia orakigh! Ki, okimakiar gumazimin min izam, a izir dughiam ia a gifozir puvatizir moghin, ki zuamira otogham. Kamagh amizi, gumazim akuir puvatigha, egha uan korotiaba uabin boroghin da arisi, egh a bibiamra daruan kogham, eghti gumazamiziba an ganti, an aghumsighan kogham. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.”^{§§}

¹⁶ Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kamin me akufa, me Hibrun akamin kamagh danganir kam dibori, Armagedon.*

¹⁷ Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamin a inge. Ezi Godin Dipenimin aven tiarir ekiar mam Godin atrivir dabirabimin otogha egha kamaghin pamten migei, “Biziba bar gifa.”

¹⁸ Ezi overiamin onimariba taghtagha zuima, niginir dafam overiamin otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizir ekiam oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomira gumazamiziba otozir dughiamin iza datirighin tu, mikimkizir ekiar katam fomira otozir puvati. ¹⁹ Ezi Babilonin nguibar ekiam biaghregha 3 plan okuruabar otifi, ezi gumazibar nguibaba bar

moghira ikufi. God Babilonin nguibar ekiamin arazir kuram ginighnigha, egha a gamizi a uan wainin itarim bar aneme, kar Godin aningagharir arazimin wainin itarim. ²⁰ Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi mighsiatam ua itir puvati. ²¹ Ezi maburan amozir ofiziba dagiabar min izaghiri. Ezi amozir ofizir dagiar kaba vaghvagha, dar osimtiziba 50 kilogramin iti. Amozir dagiar kaba overiamin izaghira gumazamizibagh isin ira bar me gasighasisi. Bizir kurar kam bagha me Godin ziam gasighasigha migei.

Arazir kurabagh amir amizim ivezir kuram isi

17 Ezi 7 plan enselin itarir 7 plan suighizir kabanaghin mav iza kamaghin na migei, “Ni kagh izi. Eghti ki amizir ivezir kuram iniamim, nin akakaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar aviribagh isin aperaghav itir amizim, a nguibar bar ekiar me dipar aviribar miriabar ingarizim. ² Nguazimin atriviba arazir mizirizir bar kurar aviriba amizir kam ko dagh ami. Ezi nguazimin gumazamiziba uaghan a ko arazir bar mizirizibagh amua, egha gumazim wainin avirim amezi moghin ongani.”[†]

³ Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ki irebamin min bizimin gari, ensel na inigha gumaziba puvatizir danganimin ghu. Ezi danganir kamin ki amizir mamin garima an asizir atiar

^{§§} **16:15** (16:15) Ves 15in kam, kar Kraiss Iesus uabi mikemezir akam.

* **16:16** (16:16) Ziar kam Armagedon kamakin, “Megidonin Mighsiam.” Fomira apaniba Israelba ko uariv sogha egha atrivim Josuan misoghezi an areme. Me Megidonin nguibar ekiamin boroghira. (Ni 2 King 23:29-30 ko 2 Stori 35:20-21in gan.) Kamaghin amizi, ziar kam Megido bighavira migeir puvati. Me ghaze, an akar isin zuimin midorozir gumaziba mangamin danganim migei. Egh me mangi bar ikuvigh egh bar ovengam.

[†] **17:2** (17:2) Gumazamiziba arazir bar mizirizibagh amir arazir kamin akam, a gumazir God ataghizir arazimin ababanim, egha Godin ifavariba ko arazir kurar igharazibar gin zui. Egha Godin damazimin, a mati gumazim uabi uan amuim ategha, ghua gumazamiziba uari isava akua amir arazim gami.

aghevir mam gisin aperaghav iti. Asizir atiar kamin mikarzim osizirir aviriba an iti, ezi osizirir kabanagh Godin ziam gasighasisi. Asizir atiar kam 7 pla dapaniba iti, ezi 10 pla komba an dapanibar iti. ⁴Amizir kam korotiar aghuibarama aghui, dar gan-ganim aghevim ko pighaghevim. Ezi golin digirir bar aghuiba ko, me dagiar aghuubar ingarizir digiriba ko, manmaniar ghurghurir dagiaba pin koziba, amizir kamin mikarzim gizifa. Egha a uan dafarimin golin itarir mam suirazi, itarir kamin aven bar kurigha mug-hazir araziba ko, gumazamiziba tintinibar uari bakia amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizifa. ⁵Ezi amizir kamin guamin me ziar mam osiri, ziar kamin mingarim modoghav iti. Ezi an mingarim kamakin, “Babilonin nguibar ekiar gavgavim itim, ni nguazimin itir arazir bar kuraba ko amizir gumaziba okia me ko akua arazir mizirizibagh amiba, ni men amebam.”

⁶Ezi ki gari, amizir kam Godin gumazamizibar ghuziba amegha dipar onganiba amezi moghin ongani. Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim Iesusin ikia an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghire.

Ki amizir kamin ganigha digavir kuram gamigha pura nighnisi. ⁷Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni tizim bagha digavir kuram gami? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuim, a 7 plan dapaniba ko 10 plan komba an iti, aningin akar mogomemin mingarim, ki nin akagham. ⁸Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egha datirighin ua itir puvati. Egh mozir bar konezim ategh azenan iziti, God a gasighasigham. God tighar nguazimin ingaramin dughiam, a gumazamizir maba men ziaba akinafarir

zurara itimin aven da osirizir puvati. Gumazamizir kaba asizir atiar kamin ganigh digavir kuram damuam. Me fo, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, egh a gin uamategh otivam.

⁹“Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva, egh bizir kam deragh a gifogham. 7 plan dapanir kaba, kar mighsiar 7 pla, ezi amizim 7 plan mighsiabagh isin aperaghav iti.” ¹⁰Egha ada uaghan 7 plan atrivibar ababanim gami. 5 pla ariaghregha gifa, ezi vamira atrivimin ikiavira iti, ezi igharazir abuananam tighar otivam; an otoghiva bar dughiar otevimra ikiam. ¹¹Asizir atiar kam, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, a namba 8 atrivimin ababanim. Egha a 7 plan atrivibar mav, God a gasighasighti a bar givagham.

¹²“Ezi 10 plan komin ni ganiziba da 10 plan atrivibar ababaniba. Me tighar atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asizir atiar kam ko dughiar bar otevimrama atrivibar ikegham. ¹³Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asizir atiamra daningam. ¹⁴Egh me midorozim sipsipin nguzim koma a damuam, eghti sipsipin nguzim me gasighasigh me abiragham. Gumazir sipsipin nguzim ko itiba, God me ami-seveghe, egha men diazima me guizin akamin gin ghua tuivigha gavgavigha midorozir kam gami. Sipsipin nguzim, a guizbangira Gumazir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghin amizi a me abiragham.”

¹⁵Ezi ensel kamaghin na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: ada mikarzir igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, vaghvagh akabav

[†]17:9 (17:9) Gumaziba Romin nguibar ekiam, 7 plan mighsiabagh isin an ingari.

geir gumazamiziba. ¹⁶Asizir atiam ko 10 pla komin ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh egh an korotiaba bar da suegh, egh me an mikarzimmin tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima a bar moghira isigham. ¹⁷God uabi me ganingizir nigh-nizir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghin me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghin damu mangiti Godin akam mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham. ¹⁸Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kamin atriviba bar dar garir nguibar ekiamin ababanim.”

Babilon bar moghira ikufi

18 Bizir kamin gin ki enselin igharazimin garima a Godin Nguibam ategha izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazangarir gavgavim nguazim bar a gisira. ²A pamten diagha kamaghin migei, “Babilonin nguibar ekiam ikuvigha gifa! A ikufi!

Ezi datirighin duar kuraba ko adariar mizirizir kuraba ko kuarazir miziriziba ko kuarazir kuraba, darara an iti.

³Nguazimin nguibaba bar, me an wainin itarim uari okia akuava amir arazir kuraba izivazim aneme.

Ezi nguazimin atriviba a ko arazir mizirizir bar kurabagh ami.

Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba, me an afiar arazir bar ikuvtizibar amodoghin daghar aviriba uari bagha da isi.

Kamaghin amizi, amizir kam bar ikufi.”

⁴Ezi ki tiarir igharazir mam Godin Nguibamin a barazi, a kamaghin migei, “Ia nan gumazamiziba, ia nguibar kam ategh azenan izi.

Egh an amir arazir kuraba uaghan dar amuan marki.

God an arazir kurabar ikarvaghamin dughiam,

ia uaghan an aven ikian marki!

⁵A uabi uan arazir kurabar pozim mikrav iti,

da ghuavanaga Godin Nguibamin oto.

Ezi God an amizir arazir kurabagh nigh-nighavira iti.

⁶Egh ia amizir kam gumazamizibagh amizir arazir kuraba bagh ivezir magh garimra a ikaragh.

An arazir kuraba, da bar aviraseme, kamaghira ia an arazir kurabar ivezim a isafuraghiva bar a daningigh.

Egh dipar onganir gavgavimin itarim isa a gumazamiziba bagha a ingegh, kamaghira ia dipar gavgavir onganim uam a isafuragh a bagh itarim ginegh a daningigh.

⁷A uabira kamagh uabin migia ghaze, ‘Ki atrivir amizim, egha atrivir dabirabim gaperaghav iti.

Ki amizir odiarimin min itir puvati, eghti osimtiziba na bativan koghti, ki azian kogham!’

A uabi uan ziar gavgavim fa egha arazir mizirizir aviribagh amua, egha arazir kurar igharaziba saram ami. Kamaghin amizi, ia mizazir kurar ekiam ko osimtizir bar ekiam a daningigh, mangi an amir arazibar ikegh mangi tuzi naghram, a daning.

⁸Amizir kam Babilon, uan ziar gavgavim kamaghin a fe, kamaghin amizi dughiar bar otevir vamiran, bizir bar kuraba bar a bativam.

Bizir kaba, arimariar ekiaba ko osimtizir ekiaba a bativti

an azitima, mitiriar ekiaba an agham.

Eghti avim an isigham.

Ekiam God an araziba tuisigha givagha ghaze,

‘A ikuvigham.’

Godin kam gavgavir ekiam iti.

Kamagh amizi, bizir ikurar aviriba
dughiar vamira bar moghram a
bativam.”

⁹“Nguazimin atriviba a ko arazir
mizirizibagh amua, egha uaghan a ko
arazir ikurar igharagha garibagh ami.
Eghti atrivir kabanagh an ganti avir
migharim an otoghtima, me a bagh nav-
iba osemegh egh a bagh aziam. ¹⁰Egha
me mizazir ekar a isir kamin ganigh,
egh atiatigh saghon tuivigh iki, kam-
aghin mikimam,
‘Noka, Babilon noka,
ni nguibar ekar gavgavim itim!
Nin arazir kurabar ivezir kuram dughiar
otevimra
ni bagha ize.’

¹¹“Eghti biziba amaga dagh ivezir
gumazir nguazimin itiba, me Babilon
ginighnigh egh a bagh aziva, egh naviba
bar osemegham. Me gari, gumazir men
dagiaba bagh amadir bizibagh iveza-
miba ua itir puvati, kamaghin me os-
eme. ¹²Me dagiaba bagha amadir biz-
ibar kara, gol ko silva ko, dagiar aghuiba
ko manmaniar iveziba bar pin koz-
iba; ko inir ghurghurir aghuiba ko inir
pighaghevir aghuiba ko inir slika ko
inir agheviba, ko men temer mughuriar
aghuir igharagha gariba ko bizir me
elefanin ataribar ingariziba ko, bizir
me temer iveziba bar pin itibar in-
gariziba ko, bras ko ain ko, dagiar
aghuir digiriba itiba. ¹³Bizir me amaga
dagiaba isir igharaziba uaghan iti, adar
kara, sinamon ko, apir iriziba ko, pau-
ran migharir mughuriar aghuim gamim
ko, grisin igharagha garir mughuriar
aghuim zuiba ko, sandan aghuim ko,
wain ko, wel ko, plauan aghuim ko
witba; men bulmakauba ko, sipsipba ko
hoziaba ko dar karisba ko, pura in-
gangarir gumazir kiniba—me dagiaba
bagha men ikirimiriba amadi. Bizir kaba
bar, gumazir dagh ivezamiba puvati.

¹⁴“Gumazir biziba amaga dagh ivezir
kaba kamaghin a mikimam, ‘Bizir aghuir
ni iniasa navim dikavim, datirighin da
bar nin saghuiaimin ikiam. Bizir bar
aghuir avirir iveziba bar pin koziba ko
ni asingizir bizir ganganir aghuiba, da
bar ovengeghti ni ua dar ganan kogham!’

¹⁵Eghti gumazir nguibar ekar kamin
uan bizir kaba amaga dagiar aviriba
isiba, tuivigh a isir mizazir ekar kamin
ganam. Egh bar atiatigh azi, naviba bar
osemegh saghon tuivigh, egh kamagh
mikimam,

¹⁶‘Noka, Babilonin nguibar ekiam.
Noka!

A fomira korotiar ghurghurir aghuiba
ko inir pighagheviba ko inir aghevir
aghuiba aghua,

egha uan mikarzim golba ko dagiar
aghuiba ko manmaniar bar pin koz-
ibar anedii!

¹⁷Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir kaba
dughiar bar otevimra bar ikufi!’

“Eghti kuribar keptenba ko, gumazir
kuribagh arua nguibar igharazibagh
aruiba ko, kuribar ingangarir gumaz-
iba ko gumazir ongarimin dagiar ingan-
garibagh amiba, me bar moghira uaghan
Babilonin saghon tuivigh ikiam. ¹⁸Eghti
Babilon isiti an migharim otivtima me
an gan egh, kamaghin diagh miki-
mam, ‘Nguibar datirighin itir manamra,
nguibar ekar kamin min gari? Bar pu-
vati!’ ¹⁹Egh me uan osimtizim akaghasa
nguazir mineminiaba inigh uan dapani-
bagh isin da kun, egh naviba bar os-
emegh egh aziva, egh kamaghin dim
mikimam,

‘Noka, Babilonin nguibar ekiam, noka!
Ongarim garuir kuribar afeziaba, me
nguibar ekar kamin dagiabar,
dagiir gumazir ekiabar otifi.

Mevzika! A dughiar otevimrama bar
ikufi!’

²⁰‘Ia Godin Nguibamin itir darasi, ia bar
akongegh!

Eghti ia Godin gumamaziziba ko aposelba ko Godin akam inigha izir gumaziba, ia bar akongegh!

Arazir kurar nguibar kam ia gamizim baghava,

God a tuisigha givagha, egha uam an arazir kuram ikarvasi.

Kamaghin amizi ia datirighin nguibar kam batozir bizim bagh bar akongegh.”

²¹ Ezi migirigiar kaba givazima, enselin gavgavir mam wit mirmirir dagiamin min garir dagiar ekiam ini. Egha dagiar kam fegha a isa ongarimin anekunigha egha kamaghin migei,

“Kamaghira, me Babilonin nguibar ekiam inigh zuamira pamtem anekunighti

a bar magirigh bar ikuvighti, eghti me uam a ganan kogham.

²² O Babilon!

Gitan arareba ko marvibar arareba ko, sighaba ko, ararer aghuir igharazir maba ua nin aven otivan kogham.

Eghti fofozir gumazir ingangarir guar igharagha garibagh amiba, me ua nin ikian kogham!

Eghti dagiar witba mirmirimin arem ua nin aven otivan kogham!

²³ Eghti lamin angazangariba ua nin aven isian kogham.

Eghti gumamazizir uarir ikiasa migeir migirigiaba, da ua nin aven otivan kogham.

Nin gumazir fomira dagiaba bagha biziba amadiba, gumamazizir igharazibar damatuzibar gumazir bar ekiabar otifis.

Ezi ni kantrin igharaziba bar dar gumamazizibagh ifara imezir igharagha garir aviribar ingari.

²⁴ God nguibar kamin gari, me an aven Godin akam inigha izir gumaziba ko an gumamazizibav sozi me ariaghire, ezi a men ariaghezibar osimtizim ateri.

Ezi nguazimin gumamaziziba, men apaniba me misoghezi me ariaghire, osimtizir kaba bar, Babilonrama a da ateri.

Kamaghin amizi God an osimtizir kaba ikarvagha a gasisghasisi.”

Babilon bar ikuvizima, Godin gumamaziziba bar akonge

19 Ezi bizir kabar gin ki orazi, niginir dafam, gumamazizir bar avirimin min Godin Nguibamin kamaghin dia migei,

“E Godin ziam feka!

En Godin gavgavim ko ziam itim, a uabira en Akurvazir Gumazim!”

² God gumamazizibar araziba tuisizir arazim,

a guizbangira ghua bar dera!

Amizir gumaziba okia me ko akuim, a nguazimin gumamazizibagh amizi me arazir miziriziba a ko dagh ami, ezi God a isa kot gatigha ghaze, an aremegham.

Amizir kam Godin ingangarir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi God an osimtizir kam ikarvagha osimtizir ekiam a ganingi.”

³ Ezi me ua kamaghin dia ghaze, “E Godin ziam feka!

Nguibar ekiar kamin isir avimin migharim ghuavanang zurara mamaghira ikiam!”

⁴ Ezi 24 plan gumazir dapaniba ko 4 plan bizir angamra itir kaba tevir akuriba apirigha egha Godin uan atrivir

[†]19:1 (19:1) Jon akinafarir kam Grighin akam an osiri. Egha ves 19:1in migirigiar otevir mam ko ves 3, ves 4, ves 6 uaghan, dar akar mam, a Hibrun akamin an osiri. Hibrun akamin a kamakin, “Haleluya.” Akar kamin mingarim a kamakin, “E Godin ziam feka!”

dabirabimin aperaghav itimin ziam fe.
Egha me kamaghin migei,
“Bar guizbangira!
E an ziam fe!”

⁵ Ezi tiarir mam atrivimin dabirabimin
iza kamaghin migei,
“Ia Godin ingangarir gumazamizir an
atiatiava an apengan itiba,
ia gumazamizir ziaba itiba ko ziaba
puvatiziba,
ia bar Godin ziam fi!”

Sipsipin nguzim amuimin ikiasava amima isar ekiam oto

⁶ Ezi ki niginin ekiam barazi mati gu-
mazamizir avirim uari akuvagha migei,
egha mati dipar ekiam afora nidi. Egha
araribar min pamten dagarvagha kam-
aghin migei,

“En Ekiam God, Gavgavir Bar Ekiam
Itim,

datirighin an atrivimin iti.

Kamaghin amizi, e Godin ziam fam!

⁷ Sipsipin nguzim amuimin ikiamin
dughiam otogha gifa,

ezi an amuim uabi akirigha gifa.

Kamaghin amizi e datirighin naviba der-
agh egh bar akongegh, egh an ziam
fam!⁸

⁸ God amizir kam korotiar ghurghurir
bar aghuim a ganingi,

korotiar kam bar zuegha egha an dirim
dafogha isi.”

(Korotiar ghurghurir kam, a Godin gu-
mazamizibar arazir aghuir me Godin
damazimin amiba, dar ababanim gami.)

⁹ Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni
akar kam kamaghin an osir: God sipsipin
nguzim amuimin ikiamin dabirabim
bagha diazir gumazamiziba, me bar
akongegh!” Egha kamaghin ua na migei,
“Akar kaba, da Godin guizin akaba.”

¹⁰ Ezi ki an suemningin tevir akurimn-
ing apirigha an ziam fasa. Ezi a kam-
aghin na migei, “Ni kamaghin damuan
marki! Ki, ni ko nin aveghbuar nighnizir
gavgavim Iesus kunizir akabar itiba, ki
ia ko e ingangarir vamiram ami. God
uabira, ni an ziam fi.”

E fo, akar Iesus kunizimra, a gumaz-
ibar nighniziba fema me Godin akam
inigha izi.**

Jon hozin ghurghurim gaperazir gumazimin gari

¹¹ Ki gari, Godin Nguibam kuiaghrizi,
hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir
hoziar kam gisin aperaghav itim, an
ziamning kamakin, “Gumazir dugh-
aba bar God baghavira itim,” ko “Gu-
mazir uan akar dikiriziba migeima da
otivim.” A gumazamizibar araziba der-
avira da tuisigha midorozim fora arazir
aghuimra gin ghua a gami. ¹² Ezi an
damazimning mati avir mizariar gav-
gavimin min pamtem isi, ezi atriv-
imin dapanir asuar aviriba an dapan-
imin iti. Ezi an mikarzim ziar mam
an iti, ezi gumazir igharaziba a gi-
fozir puvati. A uabira ziar kam gifo.

¹³ Ezi korotiar ruarir an aruzim, ghuzim
a gizifa, ezi me ziar kamin a dibori,
“Godin akam.” ¹⁴ Ezi Godin Nguibamin

§19:7 (19:7) Sipsipin nguzir kam an amuimin ikiasa, a Kraisra. Ezi amizir a ikiasa inabazir kam, kar Kraisin sios. Eghti dughiar Krais ua iziva egh uan sios iniamim, a kamakin, aning uaningin iti. Egh a uan siosin gumazamiziba me inigh uan Nguibar aghuimin mangam. Eghti me Krais ko deraghivira iki mamaghira ikiam.

**19:10 (19:10) Grighin akam vezin kam deravira anebigha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin migirigiar kam geghari, “Ki uaghan ni ko nin aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikizir nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an ziamin gun migeim. Ia God uabira an ziam fi.” E fo, Godin Duam akam inigha izir gumazibar, Godin akam kunasa men naviba fe. A Iesusin ziamin gun mikimasa gumazibar akurvasi.

midorozir gumaziba korotiar ghurghurib aghuiba aghuigha hoziar ghurghurib-agh apiagha an gin zui. ¹⁵Ezi midorozir sabar ghuntizir mam gumazir men faragha zuir kamin akamin ikegha, egha azenan izi. A midorozir sabar kamin nguibar igharaziba me misogh me abinam. Egh a gavgavim itir ainin aghorimin suiragh egh gumazamizibagh ativamin gavgavim ikiam. Egh a, dagiar miner bar ekiamin aven me wainin oviziba mirmiri moghin, gavgavim itir Godin aningagharir arazir ekiam akagham. ¹⁶Ezi an korotiar ruarim ko an suemin, me ziar kam osiri,

“Atrivibar Atrivir Ekiam ko, Ekiabar Gumazir Ekiam.”

¹⁷Ezi ki enselin mamin garima an aruem gisin tughav iti. Egha overi-amin pin mighagha aruir kuarazibar dia ghaze, “Ia izi uari akuvagh egh dagher ekiar God ia daningamim bagh mizuam.

¹⁸Ia atrivibar kuabar tuziba ko, midorozir gumazibar faragha zuir gumaziba ko midorozir gumaziba ko, hoziabar kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumaziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firiaghreziba, ko pura gumaziba ko gumazir ziaba itiba!”

¹⁹Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimin atriviba ko, men midorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an midorozir gumaziba ko misoghasa. ²⁰Ezi a, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamin damazimin dagh ami. Egha kamaghin a gumazamizibagh ifarima me asizir atiamin osizirim inigha egha an marvir guamin ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamra ikiavira itima, ezi me aning

isa aning akunizi aning danganir salfan dagiar avim ikia mamaghira itim giraghu. ²¹Ezi aningin midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir sabar an akamin itimin me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

Satan 1,000 plan azenibar kalabusin ikiam

20 Ezi ki gari, enselin mam Godin Nguibam ategha zaghira, egha mozir bar konezimin kin suira. Egha senin ekiam uaghan an suira. ²Egha a kuruzir ekiar kamin suiragha anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir gumazamiziba bar akam me gasim. Ensel, a Satan 1,000 plan azenibar kalabusin ikiasa, an a isa senin a ike. ³Egha ensel a isa anakunizi a mozir bar konezim giraghu. Ezi a mozir torimin akam anepirigha anepaghapaki, eghti an azenan izan kogham. Eghti Satan nguazimin itir gumazamiziba ua me gifaran kogh mangi 1,000 plan azeniba givagham. Eghti gin ensel uam a firighti a bar dughiar otevimra ikiam.

⁴Ezi ki atrivir dabirabibar gari, ezi gumazir dagh apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghrezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, nighnzir gavgavim Iesus ikia egha an akam akura egha Godin akam bar pamten an suira, ezi bizir kabanangin men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire. Egha gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamin ziam fer puvatigha an namba uan guaba ko uan agharibar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamra ikia Kraiz Iesus ko atrivibar min 1,000 plan azenibar ikiam. ⁵Eghti gumazamizir igharazir ariaghreziba dughiar kamin

bar ua dikavigh angamra ikian kogham. Me ovegh mamaghira iki mangiti 1,000 plan azeniba givagham. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumaziba ua dikavamim. ⁶Eghti, gumamazizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godin gumamazizibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraisin ofa gamir gumamazizibar ikiam. Egh Kraisi ko 1,000 plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvigham

⁷Eghti 1,000 plan azeniba givaghti, ensel mozir torir bar konezimin akam kuighiti, Satan uan kalabus ategham. ⁸Egh azenan izi nguazir kamin bar an itir gumamaziziba bar me gifarasa, Gok ko Magokin adarazi bar moghira. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvagham. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimin gighimin min otogham. ⁹Me nguazir kam tintinibar an mangi Godin gumamaziziba uari akuva itir danganim anekiarugham, kar nguibar ekia God bar ifongezim. Eghti avim overiamin ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuvaremegham. ¹⁰Satan me gifarazi, kamaghin God anekunighiti a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamin magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kamin iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam.

Kotiar Bar Ekiam otivam

¹¹Egha ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamin garima a iti, ezi gumazir a gapiaghirim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumamazitam uam aning ganan kogham. ¹²Ezi ki gumamazizir ovengezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar

iti. Me atrivir dabirabimin guamin tuivighav iti, ezi akinafarir gumamazizibar araziba itiba kuiaghire. Ezi me akinafarir igharazim uaghan akui, kar akinafarir God gumamazizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim akar akinafarir kabar itibar gara gumamazizir ovengezibar araziba tuisisi. ¹³Ezi ongarimin ariaghezir gumaziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Nguibar Ovengeziba Itim, aning ua ovengezir gumamazizir aning itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumamaziziba amizir araziba bagha vaghvagha men kotiaba baragha me tuisisi. ¹⁴Egha gin an Ovevem ko Nguibar Ovengeziba Itim akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giraghu. Danganir avim bar puvira isir kam, kar namba 2in ovevem. ¹⁵Eghti gumamazizibar ziaba, akinafarir God gumamazizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizi da igiabar ofi

(Sapta 21-22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

21 Ezi ki datirighin overiar igiam ko nguazir igiamin gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati. ²Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalemin igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha egha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamin ikiasa kuruke. ³Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabimin iza pamtem migei,

“Ia orakigh. Datirighin God gumamazimiba ko ikiavira iti!

Egh men tongin ikiti eghti me an gumamazimibar ikiam.

God uabi me ko iki egh men Godin ikiam.

⁴Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam.

Bizir faragha itir kurar kabanagh da bar gifa.

Eghti gumamazimiba uam ovengan kogham,

egh me ua naviba osimiva egh uam azian kogham,

egh ua mizaziba inian kogham.”

⁵Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim migia ghaze, “Ni oragh! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar otifi.” Egha a ua kamagh migia ghaze, “Ni akar kabanagh osirigh. Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumamazimiba nighnizir gavgavimin dar ikiam.”

⁶Ezi a kamaghin na migei, “Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar dagefi. Eghti gumazim kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir zurara itim anidim a daningti, an aneremam. Dipar kam nguazimin aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan kogham, a puram a iniam.

⁷Eghti gumazitam midorozim damuva uan apanim abiraghti, ki bizir kaba a daningam. Egh ki an Godin ikiti, a nan borimin ikiam. ⁸Eghti gumazir ati-atia ua girakirangin zuiba ko, nighnizir gavgavim ataghiziba ko, gumamazimizarazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba ko, gumamazimiba uari ko akua amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, asebar ziaba feba ko, gumazir ifavariba, me bar uan nguibamin mangam. Kar danganir avim

ko salfan dagiar avir bar puvira isim. Kar ovever namba 2.”

Jon Jerusalemin igiamin gari

⁹Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7 pla, me itarir 7 plan bizir bar kuraba aven itiba suiki, kar Godin aningagharir arazir abuananaba. Enselin kam, a men mav. A kamaghin na migei, “Ni iziti, ki sipsipin nguzimin amuir a datirighin ikiamim nin akagham.” ¹⁰Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ensel na inigha ghua mighsiar bar ekiamin ghuavanabo. Egha Nguibar Ekiar God Baghavira Itim, Jerusalem nan aka. Nguibar kam a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha iza-ghiri. ¹¹Ezi Godin angazangarir ekiam nguibar kam gisira, ezi an angazangarim bar igharagha gari, mati dagiar ivezim bar pin kozimin min gari. A jasper dagiar angazangarimin min gara egha glasin min taghtasi. ¹²Nguibar kamin divazim bar ekeveghe bar pin mar iti, ezi tiar akar 12 pla divazir ekiar kamin iti. Ezi 12 plan enselba tiar akar kabar boroghin tuivighav iti, ezi Israelin 12 plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti. ¹³Ezi aruem anadi naghin itir divazir miriam, tiar akar 3 pla an iti. Ezi divazir miriar Notin itim, tiar akar 3 pla an iti. Ezi divazir miriar Sautin itim, tiar akar 3 pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghin itir divazir miriam, tiar akar 3 pla an iti. ¹⁴Nguibar kamin divazim, 12 plan dagiar ekiaba an apengan ikia gavgavim a ganidi, ezi sipsipin nguzimin aposelbar ziaba dar iti.

¹⁵Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimin suira, a nguibar kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa. ¹⁶Nguibar ekiar kamin 4 plan miriabar ababanim voroghira ghu. Ezi ensel uan golin aghorimin nguibamin abarima an ababanim ghua 2200 kilomitan tu. Ezi nguibamin 4

plan miriaba ko an ruarimin ababanim bar voroghira ghue, egha bok-siar dafamin min gari. ^{††} ¹⁷ Ensel nguibar ekiamin divazim uaghan an abarazima, ezi divazimin tuirivimin ababanim ghua 65 mitan tu. Ababanir kam gumaziba bizibar abarir ababanimin mirara gari, ezi ensel ababanir kamra divazir kamin abara a medi. ¹⁸ Nguibamin divazim God dagiar jasan an ingari, egha nguibam uabi a dagiar golrama an ingari, ezi a glasin min isia taghtasi. ¹⁹ Ezi nguibamin divazir mingarim, God dagiar bar igharagha garir bar pin kozibar anesingi. Dagiar kaba digirir aghuiba dar iti, men iveziba bar pin ko. Dagiar faragha zuir bar aghuim, jaspā, a divazir mingarimin faragha iti. Ezi namba 2 a sapaian dagiar blupla. Ezi namba 3 a agetin dagiam. Ezi namba 4 a emeralin dagiar garim. ²⁰ Ezi namba 5 a sadonikisin dagiam, a ghurghurigha egha aghefe. Ezi namba 6 a konilian dagiar aghevīm. Ezi namba 7 a krisolaitin dagiar iangurim. Ezi namba 8 a berilin dagiar garim. Ezi namba 9 a topasin dagiar iangurir igharagha garim. Ezi namba 10 a krisopresin dagiam. Ezi namba 11 a haiasinin dagiam. Ezi namba 12 a ametisin dagiar pighaghevīm. ²¹ Ezi tiar akar 12 plan kaba, da 12 plan manmaniar ghurghurir iveziba bar pin koziba. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurir ekiaba vaghvagha adar ingari. Ezi nguibar kamin aven itir tuaviba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasin min taghtasi.

²² Ezi ki gari, nguibar ekiar kamin aven Godin Dipenir gumaziba ingarizi tam itir puvati. Ekiam, God gavgavim itim, ko sipsipin nguzim, aning uaning

Godin Dipenimin danganim ini. ²³ Godin angazangarir gavgavimra angazangarim nguibar ekiar kam ganidi. Ezi sipsipin nguzim uabi nguibar kamin lamin min iti. Ezi kamaghin nguibar kam angazangariba aningamin arueba ko iakiniba puvatigham. ²⁴ Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba nguibar kamin angazangarimin daruam. Eghti nguibaba bar dar atriviba uan bizir bar aghuiba inigh an aven izam. ²⁵ Eghti aruemin me nguibar kamin divazimin tiar akaba aseghan kogham. Dimagariba nguibar kamin puvatigham. Kamaghin tiar akaba kuighregħ mamaghira ikiam. ²⁶ Eghti nguibabar atriviba bar men dagiaba ko men bizir digirir aghuiba, me bar ada inigh aven mangam. ²⁷ Eghti bizir miziriziba ko gumazir arazir kurigha mugħazibagh amiba ko, gumazir ifavariba me nguibar ekiar kamin aven mangan kogham. Bar puvatigham, gumazamizir ziar akinafarir zurara itimin aven itiba, akinafarir kam a sipsipin nguzimin akinafarim, merara nguibar ekiar kamin aven mangam.

Jon, temer ikirimirir zurazurara itim anidim ko dipar faner ikirimirir zurazurara itim anidim, aningın gari

22 Ezi ensel faner dafar mam nan aka, faner dipar kam a ikirimirir zurara itim anidi, an angazangarim glasin min taghtasi. Faner dipar kam God ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabimin apengan ikegha ivemara ghua, ² nguibar ekiar kamin tuavir torimin uaghiri. Ezi faner kamin miriamningin temer ikirimirir zurara itim anidiba vong ko vong sara

^{††} **21:16** (21:16) Grighin akam kamaghin migei, nguibar kamin ababanim “12,000 stadia.” Ezi en dibobonim e kamaghin a diponam 2200 kilomita. Ezi e fozir puvati, Jon guizin 2200 kilomitan ababanim migei, o an osirizir namban kam 12,000, a bizir igharazim migei. E fo, Judan gumazibar nighnizimin aven, namba 12, a mingarir ekiam an iti.

tuivighav iti. Temer kaba 12 plan iakinibar azeniba vaghvagha zurara dagheba be. Eghti temer kabar dafariba kantriba bar dar gumamazizibar amuti me ua ghuamagham. ³Eghti bizir God bar aghuagha eggha otogheziba, uamategh ikian kogham. God ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabim, nguibar kamin ikiam. Eghti an ingangarir gumaziba an ingangarim damuam. ⁴Egh me an guamin gantima, an ziam men guabar ikiam. ⁵God, Ekiam angazangarim gumamazizibar aningti, eghti kamaghin dimagarim uam otivan kogham eghti lam ko aruemin angazangariba ua ingangariba puvatigham. Eghti Godin gumamaziziba, me atrivibar min zurara iki mamaghira ikiam.

Iesus zuamiram otogham

⁶Ezi enselin kam kamaghin migia ghaze, “Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavim adar ikiam. God Ekiam uan Duam an akam inigha izir gumazibagh aningizi, a men navir averiaba fema, me an akam akuri. Egh a uan ensel amadazi, a izava an ingangarir gumaziba bar bizir bar zuamirama otivamiba men akagh.”

⁷Ezi Iesus kamagh migei, “Ia orakigh, Ki bar zuamira ia batogham. Akinafarir kam, a datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akaba, da an aven iti.

Eghti gumamazizir akar kabar gin zuiba, me bar akongegh!”

⁸Ki Jon, ki bizir kabar gara eggha akar kaba barasi. Ki dar ganigha eggha da baregha, maghira enselin bizir kaba nan akazimin suemningin teviba apirigha an ziam fasa. ⁹Ezi a kamaghin na migei, “Ni kamaghin damuan marki! Ki uaghan, ni ko Godin akam inigha izir gumaziba, me nin aveghbuaba, e bar ingangarir vamiram ami. Egha gumazir akinafarir

kamin akabar gin zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!”

¹⁰Egha a kamaghin na migei, “God bizibar amuamin dughiam a bar roghira ize. Kamaghin, ni datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akar akinafarir kamin itim, ni dar ghuangsighan marki. ¹¹Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangvira iki. Eghti gumamazizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangvira iki. Eghti gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumamazizir God baghavira itiba, me Godin gumamazizibar ikivira iki.”

¹²Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia daningamim inigh izam. Egh gumamaziziba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me ikarvagham. ¹³Kirara ki bar faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, eggha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi.

¹⁴“Ezi gumamazizir uan korotiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimirir zurara itim anidir kamin daghebar amiva, eggha uaghan nguibar ekiar kamin tiar akabar aven mangam. Kamaghin me bar akongegh. ¹⁵Eghti gumamazizir arazir bar ikurar mizirizibagh amiba ko, akuzibagh amua eggha imezibagh amir gumaziba ko, gumamazizir uari okia akuiba ko, gumazibav sozi me ariaghirir gumaziba ko, gumamazizir asebar ziaba feba ko, gumamazizir ifavarir arazim bar a gifongeggha a gamiba, gumamazizir kaba bar moghira Godin nguibar kamin azenan ikiam.

¹⁶“Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, eggha siosba bagha akar kamin gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim. Kirara, ki mikovezir aminim tiasava amir bar puvira isim.”

¹⁷ Ezi Godin Duam ko Sipsipin Nguz-imin amuim aning ghaze, “Ekiam Iesus, ni izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar kam baraghiziba, me uaghan kamaghin mikimam, “Ni izi!” Eghti gumazitam kuarim an apirti, a izi. Egh dipam amisi, egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam, puram a inigham, iveziba puvati.

**Jon akar bar gavgavim gumazamizir
akinafarir kamin itir akaba
baraghizibagh anidi**

¹⁸ Ki Jon, ki gumazamizir akar akinafarir kamin aven itim baraghizibav kimasa, akar kam a datirighin ko gin otivamin bizibar eghaghanim. Ki gumazamizir kaba vaghvaghya pamtem me migei, “Gumazitam akar igharazitam uam akar kam gisin a giviraghti, eghti

God a ikarvaghiva, arazir bar kurar akinafarir kamin aven itim, God gumazir kamin ivezir kuram ua dagh iviragham. ¹⁹ Eghti gumazitam datirighin ko gin otivamin bizibar akar akinafarir kamin itibar tam adeghti, eghti God an bizir aghuiba a dam ada adeggham. Eghti a temer ikirimirir zurara itim anidimin daghetam raman kogham, egh God baghavira itir nguibamin ikian kogham. Nguibar kam, akinafarir kam an gun migei.”

²⁰ Ezi Gumazir Bizir Kabar Gun Migeir Kam, datirighin kamaghin migei, “Bar guizbangira, ki zuamira ia batogham.”

Guizbangira! Ekiam Iesus, ni izi!

²¹ Eghti Iesusin apangkuvim Godin gumazamiziba bar moghira me ko iki. Guizbangira!